

22.11.76

סרט 1, צד 1

מ.ב.

א - 1

מר אברמוביץ: מרגן ורבנן, כבוד קדושת אדמו"רים, ראשי ישיבות, חברי מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל. הרב הראשי לארץ ישראל - אא הראשון לציון, רבני ישראל, ראשי ישיבות, שר הדתות, יו"ר הוועד הפועל העולמי של אגודת ישראל, יו"ר מרכז אגודת ישראל בארץ-ישראל, חברי כנסת, ראשי אגודת ישראל, צירי הועידה, חברי אגודת ישראל מכל ערי ישראל, אורחים נכבדים, קהל קדוש. ברשותכם, רבותי, הנני מתכבד, בשם מרכז אגודת ישראל בארץ ישראל, לפתוח את הועידה הארצית הששית של אגודת ישראל בארץ ישראל, ולקדם פני כל הבאים בברכת ברוכים הבאים בשם ה'.

הנביא ישעיהו אומר, שאי סביב עיניך וראי כולם נקבצו באו לך חי אני נאום ה'. אגודת ישראל, תנועתנו הקדושה, שגדולי וצדיקי ישראל יסדוך לפני שלושה דורות, הביטי סביבך וראי כולם נקבצו ובאו שוב לחסות תחת כנפיו, למצוא פתרון, מענה ותשובה, לכל השאלות והבעיות העולות על הפרק יום יום, פתרון ברוח התורה והמסורה, ובהדרכתם של גדולי ישראל שבדור.

אגודת ישראל שומרת החותם המקורי של היהדות הנאמנה לתורה ולמצוותיה, מתכנסת לוועידתה כדי לחזור ולהציג את ייחודה הסגולי. כל אלה שבאו לאולם זה, הם בבואה נאמנה לדמותו של הציבור שאנו הם שליחיו. דמות זו וקלסתרה הותכה וגובשה בידי גדולי וצדיקי ישראל, ועברה מדור לדור, מעבר שבדומה לו אנו מוצאים בתורתנו הקדושה, בפרשת השבוע, פרשת תולדות. ואלה תולדות יצחק בן-אברהם. אברהם הוליד את יצחק. נתלבטו המפרשים על מאמר התורה. אומרים בשם האדמו"ר מאמשנוב זצ"ל, שגדול היה אושרו של אברהם אבינו כשראה כי הקב"ה שם דמותו של יצחק בנו כדמות אביו אברהם, שכל מי שהסתכל במעשי יצחק

מ.ב.

ראה אותו ממשיך דרכי אביו אברהם. ואלה תולדות יצחק בן אברהם.
ובמלים: ואברהם הוליד את יצחק. באה התורה להדגיש כי יצחק זכר
חמיד ולא שכח שהוא בנו של אברהם, ועליו מוטלת החובה להמשיך
את השרשרת בדרכו הסגולית המיוחדת של אביו. בשורות צירי הועידה
המתכנסת הערב כאן, גדול מספרם, בלי עין הרע, של בני הדור הצעיר,
שבועידה האחרונה החמישית עוד טרם נולדו. ב"ה זכו חברי אגודת
ישראל שחינכו דור צעיר כדמותם, שקלסתר פניהם לקלסתר אביהם,
שדרכם ואורח חייהם כחיי הראשונים. יודעים את אחריותם ובאו לכאן
כדי לתוות המשך ברוך לשרשרת המופלאה של אגודת ישראל.

מרנן ורבנן, מורי ורבותי. ברגשות מרטיטים מציין אני

את העובדה כי אגודת ישראל היא היחידה בכך שזכתה ב"ה ברציפות
דורות של אבות^{1/13} ובנים ההולכים זה בעקבות זה, ומכריזים אין לנו
ש^{1/13} רק החורה הזאת. זכינו ב"ה ואצלנו הסבים, האבות, הבנים,
הם בבחינת והנה מתתיהו כהן גדול, חשמונאי ובניו, שרק הודות
לעובדה שכולם הלכו יחדיו, חשמונאי ובניו, שהלכו שלובי יד ביד,
זכו לגס חנוכה. צאצא כאז כן היום חיים אנו בתקופה דומה. לצערנו
ולכאבנו, האמונה הפשוטה של היהודי התמים, שהיותה מגן מפני
התפרקות מוסרית הולכת ומתכרסמת ע"י ההטפה ככל הגויים בית ישראל
חס ושלום. וכאז בימי מתתיהו ובניו ההולכים בדרכיו, כן היום רק
הודות להליכה המשותפת בדרך אביו, בדמותו ובקלסתר, גזכה
שפח השמן הטהור, אגודת ישראל, שנשאר בדורנו בחותמו של הכהן הגדול,
בחותרתה של מועצת גדולי התורה, הכהנים הגדולים בימינו, יאיר
וידליק מחדש את אור התורה, היראה והחסידות.

ויורשה לי לומר מלים אחדות אל צירי הועידה הנכבדים.

פ.ב.

משא כבוד נשלחם על שכמכם. אנו זקוקים להשראה ולחסדי ה', שתהיינה כוונותינו לשם שמים ועמלנו לתועלת ולרצון. הצטרפתם לרשימה המכובדת של שליחי הציבור שייצגו את אגודת ישראל בכל הכנסיות והועידות הגדולות, מאז הונחו היסודות של אגודת ישראל. עליכם לנווט את ספינת אגודת ישראל בהדרכתם של גדולי התורה, ולהפוך ועידה זו לנקודת מיפנה וזינוק והתחדשות אגודת ישראל. בידכם צירים יקרים, נמסרה אחריות כבדה, וזו הועברה אליכם מ-15 אלף יהודים חרדים לדבר ה', שהשתתפו בבחירות לוועידה זו.

שליחותכם היא להביא עדנה לאגודת ישראל, לחזקה, לבצרה ולבססה. תפילחנו, תפילת שליחי ציבור היודעים ומכירים את האחריות המוטלת עליהם, תפילת היה עם ציפיות שליחי עמך בית ישראל, הורא מה שיאמרו, הבינם מה שידברו. עלינו החובה לנצל את ההתעוררות^ה עצומה במחננו, להדק קשרינו עם ציבור החברים, להאזין למשאלות לבם ולהטות שכם לכל ציבור. אל נא ניתן לרוחות רעות להלך אימים עלינו. נקווה לקב"ה שהקדושה הראשונה שקידשו גדולים וצדיקים את אגודת ישראל, קדושה זו קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא. שאגודת ישראל תתחזק ותתפתח עד שנוכה בע"ה בקרוב שיקויים בנו ויעשו כולם אגודת אחת לעשות רצונך בלבב שלם ולגאולה השלמה במהרה בימינו אמן. בזה אני מכריז על הועידה הששית של אגודת ישראל בארץ ישראל, אצאצאא המתכנסת בעיר הקודש ירושלים, כפתוחה. יהי נועם ה' אלינו עלינו ומעשי ידינו כוננה עלינו, ומעשי ידינו כוננהו.

דברים לזכרם של הראשונים, הרב ר' מנחם פרוש.

הרב מנחם פרוש: ברשות מרגן ורבנן, גדולי ומורי הדור. ברשות צירי הועידה, ברשותכם קהל קדוש. המדרש אומר בשיר השירים, שאלו מלאכי השרת מלפני הקב"ה מה להם לישראל שהם עולים באש ויורדים באש.

מ.ב.

אמר להם הקב"ה יש להם על מי שיסמכו, אברהם יצחק ויעקב. מלאכי השרת שאלו מלפני הקב"ה מהו הכוח, מהי פעולתו, מהו ייחודו, מהו גבורתו ומהיכן שואב עם ישראל כוחו הגדול, שהם עולים באש ויורדים באש. כמו שחזינו בדורנו שהשליכו את אחינו במדורות האש, וכך בדרכנו הארוכה בכל הגלויות, המעמדים של קידוש ה' הם שמילאו את דפי ההיסטוריה של עם ישראל, והם אשר חיזקו אותנו וחישלו את קיומנו אצל בדמיך חיי.

מהיכן שואב עם ישראל כוח כביר זה? אמר להם הקב"ה יש להם על מי שיסמכו, אברהם יצחק ויעקב. סגולתו, יחודו, כוחו וגבורתו של עם ישראל הוא בזה שיונק קיומו מעברו הגדול, המשתזר ונמשך על כל הדורות, ומגיע עד לאברהם יצחק ויעקב. זהו יחודו וגבורתו של עם ישראל. וזוהי גם יחודה של אגודת ישראל, גבורתה של אגודת ישראל, שבימי השואה לא השבנו כי אנו הננו חלילה הדור האחרון של העם היהודי, ובקום המדינה לא הלכנו שולל אחרי האידאות כאילו אנו הדור הראשון. לא היינו הדור האחרון, ואין אנו הדור הראשון. אנו ממשיכים ומשלבים המשך קיומו על עברנו. אנו הננו עם הנצח לכל כלי הצר עליך לא יוצלח. גם בזמנים הקשים והמרים, כאשר הוליו יהודים לכבשנות האש, שרו "אנו נבלה אותם", כי עמנו עם הנצח, עם עברנו הגדול ועתידנו המזהיר.

גישתנו לבחינת מהות קיום עם ישראל אצל היא בפרספקטיבה של נצח. כאשר בחור ישיבה אומר רבי עקבא, הוא לא מתייחס כאיש שלפני אלפיים שנה, אלא מי שחי אתנו, ר' עקיבא אומר. וכך כל גדולי ומורי עמנו, מכל הדורות, הם חיים אתנו, רוחם אתנו. אנו משננים תורתם, הם מיץ חיים. בעמדנו כעת במעמד גדול ורם זה, בועידה הארצית

מ.ב.

הששית של אגודת ישראל, במעמד גדולי ומורי הדור, עוברים בעיני רוחנו אותן הגלריות של גדולי קדושי עליון שהצילו מאודם בכנסיות הגדולות. בעינינו החפץ חיים, האדמו"ר הזקן מגור, ר' חיים זוננפלד, ר' חיים עוזר גרדוינסקי, האדמו"ר הזקן מויז'ניץ, ר' מאיר שפירא, וכל גדולי עולם, אשר זכרם זכרונם של ראשונים אלה הם לעינינו ומאירים לנו דרכנו עד היום.

בזכותם של קדושי עליון אלה שייסדו את אגודת ישראל, הצלנו דורות רבות התלאות ~~אאאא~~ והתמורות האלה שעברנו. בעמדנו כיום במעמד הועידה הארצית הששית, נעלה זכר אסיפת היסוד של אגודת ישראל כאן בארץ ישראל. חשב ה' להשחית חומת בת ציון, נטה קו. כשרצה הקב"ה להשחית את חומת בת ציון, בעת חורבן הבית, נטה קו. אז, כאשר חשב להשחית, נטה קו, תיכנן כבר את הבית אשר ייבנה. אז בשנת תרפ"א אירופה היתה עוד בתפארתה, בפולניה היו מיליונים בני ישראל; באירופה היו מרכזי התורה והחסידות. אז כשעלה לארץ הקודש האדמו"ר הזקן מגור, זכותו תגן עלינו, נטה קו, היתווה והניח את יסודות להקמת אגודת ישראל אשר בזכותה אנו קיימים היום, וזו היתה אסיפת היסוד בשנת תרפ"א, יחד עם שני גאונים, הגאונים ר' יוסף חיים זוננפלד, ור' יצחק ^{ירוק} ~~מנחם~~ דיסקין. שתי תקופות זוהרות עברנו מאז, תקופת ממשלת המנדט ותקופת קום המדינה. חסד עשה הקב"ה עם אגודת ישראל, ששתל מנהיג לכל תקופה ותקופה, והם היו שני המנהיגים, הקברניטים הגדולים, גבורי כוח, ~~אאאא~~ עוז וגבורה, הרב משה בלוי, שהנהיג את אגודת ישראל בתקופת המנדט, הדף את ההסתערות לבלוע אותנו, לחם כארי, ואגודת ישראל קמה וגם ניצבה.

ובקום המדינה עמד בראש ההנהגה של אגודת ישראל הרב יצחק מאיר לויין, שעמד בשער, במערכות הקשות, וזכה להשיג ליהדות התורה,

מ.ב.

אגודת ישראל, אח ההישגים לקיומנו בארצנו, אלה אזכרה. עמדה לה לאגודת ישראל ליהנות בתקופת בינים גם מהודם והדרם של מורנו ר' יעקב רוזנהיים, הרב ד"ר פנחס כהן וד"ר יצחק ברויאר, אשר הניחו את היסודות לתנועה העולמית של אגודת ישראל, שמטרתה לגשר בין מרכזי היהדות.

דפים מרסטים, מרסטים בדברי ימינו, ייכתבו על המערכות הקשות שעמדנו בהן לקיום חינוכנו, ליסוד החינוך העצמאי, בקיום כל רשת החינוך, בהכרה בחינוך של פח השמן הטהור, ולזכרם של שני גדולי ישראל, הגאון ר' אהרן קוטלר והגאון ר' זלמן טורוצקין. הם הם הרימו את המשימה הקדושה בכינונו ובקיומו של חינוכנו אשר היא ערובת קיומנו. אלה אזכרה. ובסיום נתעכב על הכתוב. במלכים ב' פרק ב' אנו קוראים: ואלהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך. ויאמר אלישע: ויהי נא פי שניים ברוחך אלי. ויאמר הקשית לשאול. ומיד נאמר: אם תראה אותי לוקח מאתך, יהי לך כן, ואם אין - לא יהיה. יש להבין את הכתוב. אליהו הנביא, לפני עלותו בסערה השמימה, וצריך להיפרד מאלישע תלמידו, אומר לו שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך. ויאמר אלישע ויהי נא פי שניים מרוחך. אלישע ידע מה קשה יהיה לו במערכותיו עם נביאי הבעל ונביאי האשירה^נ, ועם הפוסחים על שני הסעיפים, ואם לא יהיה פי שניים מרוחך, כוח כפול מזה, שהיה לאליהו, לא יוכל לעמוד במערכותיו. ויאמר הקשית לשאול. קשה בקשתך, לתת לך, לך לאלישע, פי שניים מרוחי, פי שניים מרוחו של אליהו.

אולם אם תראה אותי לוקח מאתך, אם תמיד אתה לעיניך ותראה אותי כאילו כעת נלקחתי ממך, אם בכל בעיה תעמוד דמותו של אליהו רבך לעיניך, יהיה לך כן. תוכל אתה אלישע לקבל פי שניים מרוחי,

מ.ב.

כי
 קדמותו של אליהו רבו תהיה לעינו בכל בעייה, תהי לו פי שניים
 מרוחו. ואם אין - לא יהיה. רבותי, גם אנו במצבנו במערכותינו,
 נחיה בתחושה של תראה אותי לוקח מאתך, יעמדו לעינינו דמויותיהם
 של גדולי ישראל, קדושי עליון, ובכל בעייה ובעייה נשווה לעינינו,
 בחינת תראה אותי לוקח מאתך. ואז נזכה שיהיה לנו פי שניים מרוחך.

ובעלותנו זכרון לראשונים רבים וטובים ~~אצל~~ נלקחו
 מאתנו ואינם, אינם עוד, נלקחו מאתנו, עסקנים גדולי מעש שהגדילו
 לעשות בשדה החינוך, אלה שעמדו במערכות על קדושי ישראל. נזכור
 אותם ולא נשכח אותם, במעלות קדושים וטהורים, כזהר הרקיע, נזכור
 את גדולי התורה, מורי עולם שעלו למרום, ואלה הם: הגאונים הצדיקים
 ר' אברהם ישעיהו קרליץ בעל חזון איש; ר' אברהם יעקב פרידמן
 האדמו"ר מסדיגור; ר' אברהם יפה, ראש ישיבת ²⁷⁷גורן; ;
 ר' אברהם יצחק ¹⁷רבה של העיר נירנברג; ר' אברהם שמואל בנימין
 סופר, רבה של ¹⁷ניסיון; ; ר' אהרן רוקח, האדמו"ר מבעלז;
 ר' ¹⁷זלמן מלצר, ראש ישיבת עץ-חיים; ר' אליעזר יהודה פינקל, ראש
 ישיבת ¹⁷גור; ר' אליהו לפיאן, משגיח רוחני בישיבת כפר חסידים;
 ר' אשר זאב ורנר, רבה של טבריה; ר' ברוך הגר, האדמו"ר מויז'ניץ;
 ר' ¹⁷דוב ווידנפלד, רבה של ¹⁷זלמן; ; ר' דוד שפרבר, רבה של ברשוב;
 ר' זלמן סורוצקין, רבה של לוצק; ר' חיים מאיר הגר, האדמו"ר
 מויז'ניץ; ר' יחזקאל לוינסטיין, המשגיח הרוחני בפוניבז'; ר'
 יחזקאל ¹⁷סנד, ראש ישיבת חברון; ר' יחזקאל אברמסקי, נשיא ועד
 הישיבות; ר' יוסף כהנמן, ראש ישיבת פוניבז'; ר' יוסף נפתלי
 שטרן; ר' יוסף פרבר, ראש ישיבת היכל התלמוד; ר' יעקב חנוך
 סינקביץ', ראש ישיבת שפת-אמת; ר' יצחק זאב סולובייצ'יק, רבה
 של בריסק; ר' משה חברוני, ראש ישיבת חברון; ר' משה יחיאל הלוי
 אפשטיין, ¹⁷רבה של לאוז'רוב; ר' עקיבא ספר, רבה של פרשבורג;

מ.ב.

ר' עזרא עטיה, ראש ישיבת פורת-יוסף; ר' שבתאי יגל, ראש ישיבת סלונים; ר' שמואל רבינוב, לונדון. העמוד לנו לעינינו תמיד דמות הוד קודשם של קדושי עליון, גאוני ישראל, אבותיה של אגודת ישראל, אז נזכה ויהיה לנו פי שניים מרוחם, כדי שנוכל לעמוד במערכות על קדשי ישראל בארץ הקודש. לאורם של גדולי ומורי ישראל, נשא ונלך עד ביאת המשיח במהרה בימינו בקרוב.

היו"ר: אל מלא רחמים, החזן החסידי ר' חיים אדלר.

ר' מנחם אלטר ^(פ'מח), ראש ישיבת שפת-אמת ויו"ר מרכז אגודת ישראל בארץ ישראל:

כב' קדושת האדמו"רים, גדולי הדור, ראשי הישיבות, הרב הראשי, קהל נכבד.

(עובר לידידש.) ~~ואם~~ ואם אזרחי $\int > 8$

ממשיך בעברית: כאשר הוקמה מדינת ישראל, אגודת ישראל לא שללה אותה. אפילו השתתפה בממשלותיה הראשונות. אבל טענו כי מדינה היא מסגרת בלבד ואפשר וצריך והייתם למלא אותה תוכן יהודי עפ"י התורה, ולא בתוכן זר ומתנכר מקודשי ישראל וערכיהם, שאינו מתאים לשם ישראל ולעם ישראל. וכאשר ראינו שהמדינה לא פונה לכיוון הנכון, פרשה אגודת ישראל מהממשלה. התורה היא מורה דרך, רמזור לעם ישראל. וכמו רכבת הנוסעת בכיוון הפוך לרמזור, סופה חס ושלום התנגשות, גלישה מהפסים. ואכן ההתדרדרות לא איתרה לכוא. הדברים אינם אמורים חס ושלום מתוך קטרוג. אדם הנמצא ברכבת מתדרדרת, וכל שכן עם כל משפחתו, אינו מקטרג. חלילה וחס, בטח שהוא לא שמח לאיד. אלא מתוך כאב אחים וחרדה איומה, אנא אחים אל ~~אמצא~~ תרעו, עיצרו את ההתדרדרות.

במדרש רבא, פרשת השבוע, מסופר בחורבן הבית, כאשר השונאים

ר' מנחם אלטר

כבוד קדושת האדמו"רים, גדולי הדור, ראשי ישיבות,

הרב הראשי, קהל נכבד, חשוב, חברים,

ש"סטיט אין דער ברכה פון משה רבנו: ויהי ^{ברוך} ~~שם~~ מלך - יחד
שבטי ישראל. ^{טייטש} ~~שם~~ רש"י: ויהי הקדוש ברוך, דער אייבערשטער
אין געוועזן מיט ^{11/11} ~~שם~~ מלך. § ווען? רש"י זאגט: ביז יעשו
יחד אגודה אחת ולא כשיש מחלוקת ביניהם. כשהם עשויים אגודה
אחת, לא אגודות-אגודות.

מען זעט ווער עס איז דא מיט אונדז ~~ישראל~~ ברוך השם,
די וואס זענען דא און די גדולי ישראל וואס זענען נישטא, אבער
זייער ברכה איז מיט אונדז.

~~דאס דעם~~ ברוך השם, ~~זענען~~ מחמקד געווען קרוב
20 טויזנט יראים, שלמים, חברי אגודת ישראל. קרוב 80 פראצענט
זענען געגאנגען וויילן אגודת ישראל. און יעצט, ברוך שהחיינו
וקיימנו והגענו לזמן הזה, אין אזא הייליקע ועידה, וואו אזאן
ווי אגודת ישראל וואס איז מקדש שם שמיים און ממליך זיין שמו
אל הקדוש ברוך הוא, יחד שבטי ישראל, אלע חברים און דער
אויבערשטער זאל העלפן זאל שטענדיק זיין מיט אונדז, שלום אין
אונדזער מחנה, וועט כולם אגודה אחת לעשות רבונך בלבב שלם.

דורך דער הייליקער כלי, אגודת ישראל, וואס האבן מיט
געווען גדולי וצדיקי העולם, דער הפך היינט ז"ל, דער הייליקער
טאטע ז"ל, ר' חיים עוזר און אלע רבי'ס, דער וויזשניצער רבי,
דער שטארנסקאווער רבי.

אזוי ווי עס איז דא וואס פאושטייען נישט אידיש, וועל
אין רעדן עברית.

מ.ב.

לא הסתפקו בכיבוש בית המקדש וחורבנו, אלא רצו לשבור את נשמת עם ישראל. מצאו בוגד, יוסף משיטה, אשר חמד את מנורת הזהב. כלי המקדש והמשכן שניבנו ע"י נדבות לבות עם ישראל, השונאים היו צריכים למצוא יהודי בוגד שיחמוד, ימעל ויקח את המנורה, עד שחגגו את נצחונם והציגו תמונתם בשער שיטוס, עד היום ברומא.

וכאשר ב"ה אחרי 1900 שנה קמה מדינת ישראל וקבעה את סמלה המנורה, ~~אצ~~ ניתן היה לצפות שיהיה סמל למנורת הקודש, אור לגויים, שאמרו חז"ל שהמנורה עדות לעולם שהשכינה שורה בישראל, בגמרא שבת כ"ב מנחות פ"ו. כך היה צריך להיות, ומה קרה באמת? לדאבונו, יוסי משיטה, חומדים את הזהב שבמנורה, את נדבות בני ישראל. סמל המדינה והמנורה על כל תעודת זהות, כמה מאות מטר מכאן ישנה הכנסת, ובמקום ~~אצא~~ שיקבעו את השולחן ערוך כספר היסוד, קובעים חוקים זרים ומה חינוכו, מה הגענו, יוסי משיטה ^ל כל אחד חומד את הזהב. קוראים לזה החדרדרות היום. הנביא ישעיה דיבר בפשטות. קריה נאמנה, להיטיב משפט, צדק ילין בה, ועתה מרצחים. כספך היה לשיגים, שבעך מהול במים, שריך סוררים וחברי גנבים. הוא לא אוהב שוחד, ואני לא רוצה מפני כבוד הציבור להאריך. שבעך מהול במים, ידוע המשל של המגיד מדובנה, משל לקברנים שהסכימו ביניהם שכל אחד יביא כוסית יי"ש למשקה. חשב כל אחד אני אביא קצת מים, כולם יביאו יי"ש, זה יהיה משקה טוב. כולם הביאו מים, וזה נהיה הכל מהול במים. כך גם במדינה, כל אחד חושב אני אקח משהו, ונמצא הכל לוקחים הכל, חומסים הכל, לומדים למעול, לגזול. אז זהו אור לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, למה הגענו?

ב"ה א גדלנו, התעצמנו, הגוף גדל. והנשמת? השטוש גדול. איבדנו את זהותנו, תעודת הזהות של האומה. לא יודעים מיהו יהודי,

ס.ב.

ומהו יהודי. בויכוח על מיהו יהודי הגענו לאבסורד. טענו קייחכן שקצין צבא לא יוכר כיהודי? שכחנו שצבא, עד כמה שזה חיוני, עד כמה שזה הכרחי, כורח השעה, כמו שיש פעילות גופנית הכרחית, אבל בשום פנים לא נשמה. הלואי, וזוהי ~~צאצאצאצא~~ משאת כולנו, שלא תהיה מלחמה ולא יהיה צורך בצבא, בכלים משוכללים שיש. שכחנו שנשמת עמנו הרוח ולא הכוח, הידים ידי עשו, כתוב בפרשת השבוע, אבל הקול קול יעקב. יעקב צריך היה להסתחר בבגדי עשו, אבל הוא לא שכח שהקול קול יעקב. בלי נשמה, בלי רוח, אפשר להתדרדר - באין חזון ייפרע עם. כשהם עולים, עולים עד לרקיע; וכשהם יורדים, אמרו חז"ל, יורדים עד לעפר. בקלות, מחרוף נפש, מאין ברירה, עד יוסי משיטה, חמדה, גזילה, יש ברירה, בורחים לחו"ל.

הסוגיה של הדף היומי זה שבתורה אין ברירה. גוף בלי נשמה מתפורר, נרקב. וכאן רבותי, בועידה הזו, צריכה להישמע אף זעקת נשמת הנשמה היהודית הפצועה, זעקת נשמת עם ישראל. יש להחזיר, ואני מקווה שנצליח להחזיר, לעם ישראל את נשמתו. זה הפתרון להתדרדרות. כאשר אנשי ציבור ממלאים בתי-סוהר אומר הנביא ישעיהו: כה אמר ה' נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה. קראתיך בצדק לפקוח עינים עצורות, להוציא ממסגר אסיר, מבית כלא יושבי חושך. אנחנו עוד זוכרים שראש ממשלת ישראל התגאתה, אנו בוטחים בבנינו ובנותינו. טענו שזה כפירה. ~~אשר לא יושבנו~~ ^{אשר לא יושבנו} על סוס לא נרכב, לא נאמר עוד אלקינו למעשי ידינו. חז"ל אמרו במסכת שבת, איזה מעשי ידיו של אדם בניו ובנותיו. לא נאמר אלהינו למעשי ידינו. ראינו מה יצא מהנוער, איך הם התדרדרו, איך הם ירדו. ב"ה בסיעתא דשמיא, לא בגאווה, זכינו לחנך דור צעיר כרצוננו.

אנו מטפלים בסימפטומים, בתוצאות של המחלה, במקום במחלה עצמה.

מ.ב.

משל אדם שיש לו טיפוס הגורם כאב ראש, ואינו מספל במחלה אלא לוקח כדורים להרגעת הכאבים. כל המשברים מקורם במשבר התורה. המדינה אחרי 29 שנה טרם פתרה את בעיותיו של עם ישראל. על אף כל המאמצים והמשאבים העצומים, בעיית קיבוץ גלויות נשארה לימות המשיח. ישראל בקושי מוכרת ע"י מיעוט ממדינות העולם. ישנו משבר מדיני חמור הגורם מחלוקת במדינה, אם להחזיר שטחים או לא. אפילו נחזיר את כל השטחים, עדיין לא תיפתר הבעייה. הגויים ישנאו אותנו. חז"ל אומרים ששנאה ירדה מאז קבלת התורה מהר חורב.

הבעייה תיפתר כמאמר חז"ל, הגויים אומרים למה אתם יורשים את ארץ ישראל, רק ע"י כוח התורה מצדיק את זה, זה הקושאן של עם ישראל. גם המשבר הכלכלי לא ייפתר אלא ע"י התורה. גם במשבר הבטחוני ראינו שהתעלות בלבד איננה פותרת אותו, ואין ברצוני ~~אמצע~~ להאריך בפרהסיא מטעמים מובנים בנושא זה. ישנו משבר מנהיגות במדינה, יש משבר אימון חמור ביותר, ישנה אי שביעות רצון במדינה. גם באופוזיציה אין אימון. יש כל מיני נסיונות לתנועות שינוי, אבל רק שינוי אחד יפתור - השינוי הנכון - השיבה לתורה.

לא כסף, לא סנקים, אפילו לא נקודות התיישבות נחוצות לנו, אלא נקודות ישוב הדעת. לפני קום המדינה יצאו שתי חבורות, אחת עתיקה, ממנהיג הציונים "מדינת היהודים"; השני להבדיל, מהגאון ר' אלחנן וסרמן ז"ל, ראש ישיבת ברנוביץ, חבר מועצת גדולי התורה, "עקבתא דמשיחא". מנהיג הציונים הוטעה ע"י דמיונו למצוא במדינת היהודים צדק אבסולוטי. המשטרה לא תצטרך לפקח במדינת היהודים אלא על התחבורה והחזרת אבירות בלבד. ולאיזה סתירה הגענו, לידי ניגוד גמור. אין מספיק כוח משטרה לחקור, אולי עוד יותר גרוע. ואילו הגאון ר' אלחנן וסרמן חזה את החלפת השעבוד הגופני בשעבוד רוחני, ותיאר

מ.ב.

את המצב לאמיתו במדינה, עד כדי להחריד, באמיתותו. רק בפרק האחרון בספרו חזה ר' אֶחָנָן וסרמן את חורבן הישיבות ושיתוק חשב"ר מחינוכט המקורי. לשמחתנו, ב"ה לא הגענו ^{למחנה} ~~למחנה~~ ^{מקשה} ~~מקשה~~, אולי בגלל מסירות נפשנו וסיעתא דשמיא ~~לדא~~, אולי כוונתו לכלל ישראל, בכלל ישראל המצב חמור, 800 אלף ילדי ישראל אינם אומרים שמע ישראל, איך אנחנו שקרנים בתפילתנו, שומר ישראל שמור ~~לשארית~~ ישראל ואל יאבד ישראל, לאומרי/שמע ישראל. שומר גוי אחד, שמור שארית עם אחד ואל יאבד גוי אחד המיוחדים שמך ~~שם~~ אלקינו ה' אחד. אולי צריך להגיד חלילה וחם אעפ"י שאינם אומרים, כש-800 אלף ~~אצ~~ ^{אצל} ישראלים מקבלים חינוך מתעלם.

וכאן אנחנו צריכים לחשוב, אם חלילה לא יטפל בזה, עלול חלילה וחם להתגשם גם הנבואה השחורה, שאני לא רוצה להעלות על דעתנו, של ר' אֶחָנָן. אי אפשר למזוג כוס שחצי חמים, חצי קרים, זה הכל מתפשר, מלבד אחריותנו ~~ואפוא~~ ^{ללא/ללא} עבור כלל ישראל.

כאן אני מגיע לחשבונה של אגודת ישראל. אגודת ישראל, ב"ה, מתפארת בחינוך בניה בסיעתא דשמיא, לא בגאווה. אנו לא בוסחים, אנו חרדים, אבל סוף סוף, כפי שכבר נאמר, הצלחנו ב"ה ביהדות החרדית, להקים דור שומר תורה, ודור שומר יראה. במצב הנוכחי שלנו ברחוב, זה הישג גדול, לגדל דור שבדרך כלל מחונך כרצוננו. הרבה לא זכו, החופשים כוודאי שלא ראו, אפילו כפי שהם רצו ללמוד, הם לא ראו. הנוער התדרדר. אבל אין לנו להסתפק בזה. ישנה אדישות. מה אנחנו יכולים לעשות? מה אגודת ישראל יכולה לעשות? אל ייאוש, אחים, חברים, אל אדישות ואל ייאוש. אפשר ללחום הרבה, כל המפלגות לוקחות, יוסי משיטה, נוסדו על ידי אינטרסים לקחת. אפילו סוציאליים לא למען הסוב האנושי, אלא לסידור ענייני עבודה. אנו רואים סוציאליזם בימינו

מ.ב.

לא רק בקומוניסטים, אפילו במדינת ישראל. כל דאלים גבר, לוקחים, שומרים על הזכות לא לעבוד. אבל ברמב"ם, סוף הלכות שכירות, ^{לחז"ל} ~~דבחו~~ משפט של"ז, כתוב אחרי כל ההישגים הסוציאליים, שצריך לעבוד, צדק צריך להיות. אגודת ישראל באה לא רק לשמור על האינטרסים, היא באה בעיקר לתת, ולא לקחת. אין לנו קופת-חולים, אין לנו מפעלים, אין לנו בנקים, אנחנו באים ^{לחז"ל} ~~להפוך~~ שם שמים. בשביל זה יש לנו כל הסיכויים להצליח ולהפוך כל עם ישראל לתורה.

אנשים שונים התחילו לבנות והצלחתם לעת עתה קטנה. אנו זקוקים לעבודה אגודאית קולקטיבית כללית, בכוח הרבים. ישנו ועד למען כבוד המת, ועד למען שלמות העם, ועד למען חינוך הדת, ועד למען קודשי ישראל. עוד הרבה, טובים, ברוכים. אבל כתוב בפרשת השבוע וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויקרא להם שמות כשמות אשר קרא להם אביו. הפורשים פירשו בארות, דרכים בהפצת תורה ומצוות. אגודת ישראל, תפרוה חפץ חיים, אבא ז"ל^א הרבי מגור, ר' חיים עוזר וכל הגדולים. אנחנו צריכים לחפור את אותה הבאר, בשמות אשר קרא להם אביהם, אגודת ישראל. ובכוח הרבים אז נצליח.

השגנו ייצוג פוליטי. שליחינו מגינים ^{לחז"ל} ~~באר~~ על קדשי ישראל.

אבל בזה, ובוודאי לא בזה בלבד, תפקידה העיקרי של אגודת ישראל. עם הפנים אל העם, הפצת תורה ויראת שמים, בדעתי להציע לוועידה הקמת דירקטוריון להפצת תורה, דוגמת הדירקטוריון של החינוך העצמאי, - שבראשם יעמדו גדולי התורה בארץ ובעולם, ביחד עם אנשי מעשה נארגן שורות של מפיצים תורה ויראת שמים. פח השמן המונה בחוטמו של הכהן הגדול, שידליק את המנורה האמיתית, מנורת הקודש בעם ישראל. להקים רשת כוללית ערב ושיעורי תורה. ב"ה הוקמו קריות חרדיות, קריות חסידיות.

מ.ב.

לאחרונה הוקמה קריה בגליל. קריות חסידיות רבות נהדרות בארץ.
 כולם טובים, אבל עלינו לשאוף להפוך כל קריה לחרדית. כמאמר תז"ל
 בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עס הארץ, תינוק ותינוקת, איש
 ואשה, בסנהדרין ~~א~~ צ"ד עמ' ב', לא רק תינוק ותינוקת גם איש ואשה,
 הפצת התורה בין המבוגרים, טהרת המשפחה, שמירת שבת. עלינו לפעול
~~א~~ להחזרת כבוד הרבנות על מקומה כדי שתוכל לתפקד כראוי ולהשגיח
 על הכשרות, חינוך הדת. דברים אלה יהדקו ביותר את הקשר בין אגודת
 ישראל לעולם התורה.

עלינו להרחיב את העתונות וההסברה החרדית, להגביר את
 תפוצתה. נזכור כי לכל בית שנכנס עתון חרדי ודוחק את מקומו של
 עתון חילוני, אנו מכניסים רוח טהרה, רוח של יראה שמים, רוח של
 שמירת התורה. אני פונה בזה לכל היהדות החרדית, כולל נטורי קרתא,
 לכל החרדים כולם, כל ^{הדיוג"מ} ~~הכרענים~~ אשר לא ¹⁷⁶ ~~לא~~ לבעל של הכפירה והאמונות
 הכוזבות, והפה שלא נשק לו ולא החניף לו, - נפסיק את המריבות
 הפנימיות, בל נעשה אגודות אגודות, אל נראה חס ושלום ~~ל~~ כבלע את
 הקודש, אלא נתארגן כולנו באגודה אחת, אגודת ישראל הקדושה, גמליך
 מלכות שמים וכפירוש רש"י והספרי, אימתי הקב"ה מלך בישורון, יחד
 שבטי ישראל, כאשר כולם באגודה אחת. וב"ה חפץ ה' בידינו יצליח
 להפוך כל העם לש' ולתורתו, לקדש שם שמים ולפרוש שטיח לרגלו של
 משיח צדקנו במהרה בימינו אמן. ויהי רצון שהועידה הזאת תתנהל
 מתוך שלום ואחדות, כתפילת ר' אלימלך זצ"ל שנראה כל אחד ואחד מעלות
 חברינו ולא חס ושלום חסרונם ומומם. ~~א~~ ונצליח למלא שליחות, יעודה
 הקדושה של אגודת ישראל, עד בוא הצדק במהרה ~~ל~~ בימינו אמן.

היו"ר: ברכת כב' קדושת מרן האדמו"ר מגור שליט"א, נותן ברכתו
 לועידה והוא מברך שיקויים ועשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם.

22.11.76

א - 15

פ.ב.

ברכת הגאון ר' חיים שמואלביץ שליט"א, ראש ישיבת פיר.

הרב שמואלביץ (יידיש)

總局設於上海，分設各埠，以資聯絡。

דער גערער רבי'ס ברכה צו דער ועידה. ער ווינסט עס זאל
מקוים זיין "ועתה כולם אגודה אחת לעשות" ^{די עשו} רצונך בלבב שלם".
האדמו"ר מגור שליט"א נותן ברכתו לוועידה וזוהא מברך שיקוים
ועשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם".
ועתה ברכת הגאון ר' חיים שמואלביץ, ראש עאטאא ישיבת מיר.

איך וועל אייך זאגן וואס וועלן מוסר אין די מאמרי הז"ל.
מוסר ווערט.. און דאס איז אזוי: אין רמב"ם איז די זאך. .
אין רמב"ם איז דאס...דער .. האט געזאגט: עבד אברהם אנוכי.
דאס איז געווען די החללה, עבד אברהם. איך בין א עבד. מירקומט
גארנישט. איך וויל גארנישט נעמען. ...

(חֶסֶד הַנְּאוּט, לֹא בְרוּר)

יו"ר _____ ברכת כבוד קדושת מר"ן האדמו"ר מסדיגורא שליט"א

מרן ורבנן, תלמידי, אל ^{ישיבה} קדושים, ~~ארבעים~~ ארבעים וקהל נכבד,

יהי רצון אז רבונא העולמיס, ברחמים ובחסד, זאל אייך
וועלפן אז נאך צוויי יאר פון דער ועידה, הועידה הארצית,
זאלט איר זוכה זיין אז עס זאל זיין אז די ועידה ארצית זאל
זיין בשלום טובה פון דאס נייע, די נייע.

און די ועידה הארצית זאל נישט פארגעסן אז עס פיגורירן
 דא, אין דער בחינה פון ~~התפשטות~~ בכל דור ודור. איבער דעם
 זאגט די גמרא, שבת; אז משה רבנו האט געדעראפט ענטפערן די
 מלאכים, האט דער אויבערשטער געזאגט צו משה רבנו: אחוז בכסא כבודי
~~דעם~~ ^{וואס} יעדע ועידה ארצית איז געמאכט געווארן אויף חשבון
 הנפש, אויף דער פריערדיקער ועידה, וואס איז אויפגעטאן געווארן,
 און בון דער נייער, וואס עס דארף געטאן ווערן.

און דאס מוז קודם זיין שנאמר, ערשטנס: .. דעם צווייטנס:
 צו האבן אן השקפה אויף דעם גאנצן ציבור, אז זיי זאלן חוזר בתשובה
 זיין.

אין דערמאן מיר דא א ירושלמי, אז יהיה בעל ^{שמיני} לפניו.
 אז ער זאגט אים נאך, דארף דער בעל שמינה זיין לפניו. וואס הייסט
 לפניו? מ'ז דא אזוי: פנחס חרש"ז, וואס גיט ער אונדז צו פארשטיין
 וואס מען מיינט. אז רבי יוסף מיט רב אהרן האבן געלערנט תורה
 פסק. בחצות, האבן זיי דעזוען א אל. האט ר' משה געזאגט: אין ווייט
 שוין דעם פסק. דאס איז פנחס בן יאיר, וואס ער איז געקומען
 איינגנס, הערן, האט מען זיין צוגעהערט צו זיין תורה פון עולת הבא.
 האט מען אים גענטפערט: יא. מכאן אז ... תורה צוואמען. וואס קערט
 זיך אן עבודת השם מיט דעם, אז מען איז מחדש? איז דער בעל השמיעה,
 איז מען זוכה אז דער בעל השמיעה קומט.

וואלט אין זייער געוואלט אז מיין ברכה צו דער אגודה,
 אזוי ווי אין האב געהאט די זכיה צו זיין מיט די ~~מחצית~~ אין עטלאכע
 כנסיות גדולות, וואס דארט האט מען גערעדט מחלוקות.. און אין
 וואלט זייער געוואלט וועלן אז די אייניקע פנימער פון די פריערדיקע
 גדולי התורה זאלן ערשיינען, אזוי ווי צו ר' יוסף, אז זייער קדושה
 זאל זיך אפשטעלן פאר אייך און אייך בריינגען א תושיה און אייך
 שריינגען צו דער אמתער... וועלכער דער אליהו הנביא, וואס ער האט
 וועט קומען און אונדז מבשר זיין ביאת המשיח.

און דער אויבערשטער זאל העלפן, און דעם ראש חודש כסלו
זאל קענען זיין דער עגין פון כסלו, וואס דער זיידע, דער וויזשניער
האט געזאגט אז דאס איז א .. בטלה. וואס הייסט? אז די אלע
זאכן דארף מען האבן, די אלע ענינים אויפן סדר היום, דארף מען
האבן, און צדקה איז געווענדעט אן הארצן. בכיסו. גאט

זאל דער אויבערשטער העלפן אז די זכות פון די יעניקע קדושים
מטפיע זיין אויף איין און בריינגען א ישועה שלמה.

האדמו"ר מויד"ניץ שליט"א

דער רמב"ם ^{אין} ~~בריינגט~~ ^{מנהג} דעם פרק הלמוד תורה, זאגט ער: יעדער
איד איז מחוייב צו לערנען, יעדער טאטע, זיינע קינדער, תורת השם.
ללמד את בניכם. מען דארף לערנען תורה מיט די קינדער. נישט
נאר קינדער, נאר אייניקלאך אויך. ולימדת לבניך ולבני בניך.
זאגט ער: נישט נאר מיט דעם אליין איז גענוג, נאר עס איז א מצווה
על כל חכם וחכם בישראל, ער זאל לערנען תלמידים תורה השם.
.. לבניך, זאגט דער הייליקער רמב"ם, ואשמיע ^{לומדים} ~~אפ~~ ^{לומדים} ימינוט מען
תלמידים. בניך - מיינט מען תלמידים.

פארשטייט זאגן זיין אז דער רמב"ם פארלאנגט א גוואלדיקן כוח המעשה,
וואס מען דארף מחנך זיין אפאפאפאפאפאפא דורית שלמים. אן מעשה
גייט נישט קיין מלחמה. מלחמות הגשמיות, מען קען זיין אז דער
גרעסטער גענעראל זאל מאכן די בעסטע פלענער אויף דער וועלט,
אבער מלחמה קען מען נישט פירן נאר מיט אפאפאפאפאפאפא פלענער
אליין. נאר דער כוח המעשה, דער כוח הלוחט, קען מלחמה האלטן - אנדערש
גייט נישט א מלחמה.

דוכט זיך מיר אז דער בעזשאנער רב ז"ל בריינגט: - די גמרא
בריינגט דף ל"ו, אז ^{ל"ו} ~~ל"ו~~ ^{ל"ו} בין חפילה וחפילה עבירה בידיו. וואס
עס איז דא חפילות של יהדות אויף דעם כוח המעשה. של יהדות
בכח המחשבה, בכח השכל. אז איינער מאכט א הפסק - און איך וויל
אייך זאגן אז עס איז גענוג נאר בכוח השכל מען זאל ארבעטן

עבודת הבורא יתברך שמו. מען דארף נישט דעם כוח המעשה.
 מען דארף צוריק טרערטן 5 פון דער מחשבה. הראייה האטו -
 אבל חומר פליין גייט נישט קיין מלחמה. מען דארף אריינלנגיין
 דעם כוח המעשה. אזוי קען מען מלחמה האלטן, בגשמיות.
 ברוחניות - בודאי ובוודאי. אז מען דארף פארשטייט איר מיך,
 היינטיקע צייטן - און מען דארף נישט גיין מפרש זיין וואס
 טייטשט הפקרות הרחוב - וואס טייטשט הפקרות פון חינוך - יעדער
 ווייסט עס גאנץ גוט. ש'איז איבעריק דא צו רעדן דערפון.
 מיט דעם דארף מען האלטן מלחמה, מיט דעם כוח המעשה. אויפצושטעלן
 דורות אמונים לשם ולתורתו, מיט יראת שמיים, מיט מידות
 טובות.

אז א איד זאל וויסן אז מען דארף זיך מקריב זיין
 פאר רצון הבורא יתברך שמו. דאס גייט נישט אזוי, אן מעשים.
 און כוח המעשה דארף מען אריינלייגן. איך האב געקלערט טאקע,
 אפשר - - זאגט די היינטיקע שדרה: אאא דער עשדו איז
 איש ציד,
 געוועזן, האט געקענט חאפן בהמות, חיות. וואס האט ער געטאן
 מיט זיי? האט זיי געשוואטן, אויפגעקעטן דאס פלייש. ש'דא
 נעבעך א כח הציד, מען אפּט חאפט נשמות, מען חאפט אידישע
 נשמות, מען חאפט קינדער און מען שוהט זיי נעבעך אפ די
 נשמה.

מען שוהט זיי אפ דעם חלק, שוהט מען זיי אפ. זיי
 פארלירן דאס חיות פון רבוננו של עולם, יתברך שמו. פון דעם
 ש'ער עשיו איש ציד היה, ער זוכט א נשמה צו טאפן. פון
 דעם אליין דארף מען ארויסלערנען א מוסר השכל: רועי צאן
 אביו. נישט טתם יושב, נישט טתם יושב אדם און מען
 לערנט. נישט גענוג, יומם ולילה בחובת השם. מען דארף

אויך זיין א רועה ציד, זאל פאשן צאן קדושים, און זיי אריינבריינגען
און זיי געבן צו טרינקען און צו עסן, מפטם צו זיין מיט תורה,
מיט יראה, מיט גוטעמידות, אפצושטעלן אז מען זאל זיי קענען
מקריב זיין פאר דעם הייליקן באשעפער.

פארשטייט זיך אז מען דארף דעם כוח המעשה גוואלדיק
מגביר זיין. קען די קאפ נישט ארבעטן אויף צוויי זאכן זייטן.
און מען זאל אריילנגיין אונדז אלע, כאיש אחד, - און איך האב
עס אמאל געקלערט, כאיש אחד - בקבלת התורה. כאיש אחד. זאל זיין
ווי איין מענטש.

די גמרא זאגט דאך אבער: עס איז נעבעך דא פארשידענע
- אן קלער אזוי, דו קלערסט אנדערש, לאמיר זיך קריגן, לאמיר
זיך מאכן. אבער ווייטט ציר וועט עס קען זיין כאיש אחד?
אויב אין הארץ ליגט דער אחד, אז איין כוונה איז דא, אס עס איז
דא איין מטרה, אז מען זאל מקדש זיין שם שמים ברבים - דעמלט
קען זיין כאיש אחד. אזוי קען מען זיך פאראייניקן.

טאמער האט מען אנדערע כוונות, איז נעבאך זייער קראנק
דער מצב. כאיש אחד קען זיין - אזוי קען מען זיך מאכאמא
פאראייניקן, אזוי קען מען טאן למען כבוד שמו יתברך. וואס איז
דא אין דער א היינטיקער וועלט אויפצוטאן, ווייטט איר זייער
גוט. און די גרעסטע כוח איז מחנך צו זיין א דור אז עס זאל
אויפשטיין א דור אן פראבלעמען, אז דער דור זאל וויסן וואס
טייטש איז מקריב זיין דעם הייליקן באשעפער.

אאז איך האב עס געקלערט בדרך אפשר, ואלה תולדות.
ווייטט איר וואס מען דארף מחנך זיין קינדער? אז עס זאל זיין

א בחינה פון יצחק און אברהם. דאס דארף מען אריינבריינגען
 אין תולדות. דאס דארף מען אריינבריינגען אין די קינדער
 אריין. אברהם הוליד אה יצחק. דער טאטע האט איבערגעבן פארן
 קינד. א איד דארף זיך מקריב זיין די נשמה פאר דעם הייליקן
 באשעפער. ווייל אז מען שטעלט אויף אזא דור, קען מען מלחמה
 הפקות זאכן.
 האלטן מיט אלע פלאנצן מיט אלע שחיתות וואס עס טוט זיך אויף
 דער וועלט.

און איך האב נישט קיין כוח מאריך צו זיין, נאר איין
 זאך: מעט איך יא, אז יעדן איינעם וואס ער ליבט אין קאפ
 במקום
 שאל ארויסגיין פון דעם קאפ און ארייננעמען וואס מען קען
 אויפטאן פאר דעם הייליקן באשעפער. פארוואס בריינגט מען אויף
 א פלאץ? אזוי ווי עס קען נישט אנקומען פייער מיט וואסער,
 כן דאס קען נישט גיין אין איינעם. עס קען נישט ליגן אין
 א קאפ רצון הבורא און עושי הבלים. דאס קען נישט אין קאפ
 צוזאמען. טאמער ליגט רצון הבורא, ווארפט עס ארויס יענץ.
 און מיינ הייליקער זיידע, האט געזאגט אמאל: זאלט ארויסבייטן
 דעם רע. זאלט ארויסווארפן. ווען א מענטש טוט מעשים
 טובים, ער טוט עפעס למען כבוד שמים יתברך, ווארפט עס
 ארויס דעם רע פון זיך.

א גוואלדיקן כוח זאל מען אריינבריינגען אין די קינדער
 אריין, מען זאל וויסן אז מען דארף לערנען ספרי יראה דארף
 מען לערנען יעדן טאג, מען דארף אביסל אויפמאכן דעם קאפ
 ער זאל נישט ליגן אין קיין שטיות און הבלים. דאס מאכט אויף
 אביסעלע דעם מוח, זאל אנדערש קלערן אויף דער וועלט. דאס
 ספרי
 ספרי
 החגלות הלב, דאס קען נאר קומען פון אמת יראה, אמתא חסידות
 און די תלמידי אשם זיי האבן מייסד געווען דעם יסוד און דעם
 פון
 אמת אויף דער וועלט, דעם קען ארויסקומען אז מען זאל קענען
 מבטל זיין אביסל די נארשיקייטן פון הבל, אז עס זאל

קענען טאקע זיין כאיש אחד בלב אחד, אז דאס הארץ זאל
קלערן אויך כאחד, אז עס זאל קענען זיין מקדש שמו ברבים,
און לאמיר שוין זוכה זיין צו די גאולה שלמה במהרה בימינו,
אמן.

מ.ב.

היו"ר: ברכת הרב הראשי לארץ ישראל, הראשון לציון הגאון רבי עובדיה יוסף.

הרב עובדיה יוסף: כבוד מרנן ורבנן, הרבנים הגאונים, אדמו"רים, ראשי ישיבות, עסקנים דגולים, ראשי אלפי ישראל, צירי התנועה, צירי הועדה, ה' עליהם יחיו. מורי ורבותי, בטרם אברך, אפתח בדברי הנביא ישעיהו: שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה', הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקבתם. הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם כי אחד קראתיו ואברכהו וארבהו. אחד היה אברהם הגדול בענקים, וממנו נצצה כל הארץ. ואברכהו וארבהו. ובכן, רבותי, לא נפול בזרועות הייאוש בראותנו שאנחנו מעטים מתוך רבים, מבחינת ראיתי בני עליה והם המעטים. בסופו של דבר, סוף האמת לנצח. כי שפת אמת יכון לעד ועד ארגיע לשון שקר. אני מברך מקרב לב את ראשי אגודת ישראל ואת רבניהם ומנהיגיהם שעשו כמיטב יכולתם להגדיל תורה ולהאדירה. גולת הכותרת של מפעליהם החינוך העצמאי, בתי ספר לילדים, כולל יהודים מעדות המזרח, שאולי אלמלא הם נשתכחה תורה מישראל חס ושלום.

אבל הקב"ה, ההשגחה העליונה שהבטיחה כי לא אצא תישכח מפי זרעו, דאגה לתת ראשי אלפי ישראל שידאגו למען חינוך תורני, שמן הבאר החיה ישקו העדרים. ואם אין גדיים, אין תישים. משם חפרו אוכל, דאגו לישיבות הקדושות שב"ה משם יוצאת תורה והוראה לכל עם ישראל. גם בבנוח בית הספר בית יעקב, הלא כל דברי ה' ממשה רבנו בשעת מתן תורה, כה תאמר אל בית יעקב ותגד אל בני ישראל, כה תאמר אל בית יעקב אלל הנשים, ואחר כך ותגד לבני ישראל, הגברים.

דאגו להקים מוסדות של בית יעקב, לא רק בי"ס יסודי אלא גם סמינר בית יעקב, שמשם יוצאות מורות שאחר כך הן נישאות לתלמידי

מ.ב.

חכמים, ועוזרות לבעליהן להתגדל בתורה ויראת שמים. מי יודע אלפלא בית הספר בית יעקב, אם היינו יכולים להחזיק מעמד. מה היו עושים תלמידי חכמים? ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים, רשת שיעורי התורה, הרבצת התורה שנעשית ע"י אגודת ישראל, ראויה לציון ולשבח, כי אני אומר אם אין תישים גם כן אין גדיים. אם אין אנשים שיכירו וידעו ערך התורה, ולקרב אביהם שבשמים, מי יחנך את בניו לתורה? ב"ה שיש הרבה שיעורי תורה, שנוהרים שמה אלפים מעדות המזרח גם כן, שומעים תורה ומקשיבים לתורה, ומחנכים את בניהם לתורה ויראת ה'.

בפרשיות האלו עוברת כחוט השני דתו של אברהם אבינו, במעשה אבות סימן לבנים. נאמר בגמרא במסכת בבא מצאא ס"ז, אבן טובה היתה תלויק בצווארו של אברהם אבינו וכל ^{חנני} הדד שלהיה רואה אותה היה מתרפא. וכשנפטר אברהם אבינו, ^{הוא} הקב"ה בגלגל חמה. הרשב"א בחידושי מפרש את ההגדה הזאת כך: אבן טובה היתה תלויה בצווארו של אברהם כי חן אבינו, ^{הוא} מוצק בשפתותיו לקרב את הרחוקים לאביהם שבשמים, מקרב את הגוים להאמין בצור ישראל וגואלו. וזו האבן הטובה שהיתה בצווארו של אברהם אבינו, שכל חולה הנפש שהיה רואה אותה - היה מתרפא.

ואחר כך, כשנפטר אברהם אבינו, ^{הוא} הקב"ה בגלגל חמה שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. מי שמסתכל בשמש, בירח, בכל מערכת צבא השמים, אז גם כן הוא מתחיל להאמין בקב"ה. אבל, רבותי, יש לנו ברבנן כזאת השמש וגבורתו. ואוהביו כזאת השמש וגבורתו. אלה שממשיכים דרכו של אברהם אבינו, שמקרבים את ישראל לאביהם שבשמים, ע"י שיעורי תורה, ע"י שמוצק חן בשפתותיהם, ומקרבים את ישראל לאביהם שבשמים. ראיתי במדרש הגדה אחד, מספר אברהם אבינו נאמר בו ויטע אשל בבאר שבע, ויקרא שם בשם ה' אל עולם. כשפתח הכנסת אורחים כדברי הגמרא במסכת סוטה, ואחר כך היה אומר להם וכי משלי אכלתם, משל מי שאמר והיה העולם אכלתם. ע"י כך היה מקרב אותם ומאמינים בקב"ה.

מ.ב.

מסופר במדרש הגדה שפעם בא זקן אחד, למעלה מגיל 90

שנה, וכל ימיו היה עובד אלילים, עץ ואבן, אשר לא יראו ולא ישמעון, לא יחנון ולא יריחון. ובכן, כשבא אאצ, אכל ושבע ודשן, התחיל אברהם אבינו לדבר אתו כמו שדיבר עם כולם. אבל הזקן הזה זקן ממרי, בכל רגע ורגע היה מפסיק את אברהם אבינו ואומר לא נכון אתה מדבר, מי שברא את העולם זה האליל שלו. עד משך 6 שעות רצופות אברהם אבינו מדבר אתו. אחר כך הצטער מאד אברהם אבינו שהוא דיבר אל העצים ואל האבנים. אז סילק אותו מפניו שילך לכל הרוחות. באותה שעה ניגלה אליו הקב"ה, אמר אברהם, אני המתנתי בסבלנות לזקן הזה 90 שנה רצופות, אתה לא יכולת לחכות עוד שעהיים, אולי כן היית יכול להשפיע עליו? אמר רבונו של עולם, חטאתי, אני אלך לחפש אותו. הלך לחפש אותו וההזיר אותו, והאכיל אותו ארוחת ערב, כי סוף סוף גזדקק למזון אחרי 6 שעות, והתחיל עוד פעם מחדש לדבר אתו, ואחרי שעהיים כן השפיע עליו, וצעק ה' אחד ושמו אחד.

כך אברהם אבינו במסירות נפש היה מכניס את האנשים כולם להאמין בקב"ה. וגם הקב"ה שיבח אותו במידת החינוך, כי ידעתינו למען אשר צוה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. לא שיבח אותו במידת החסד ולא במידות אחרות, רק במידת חינוך הבנים, כי חנוך לנער עפ"י דרכו גם כי ישכיל לא יסור ממנה. וזוהי העיקר, רבותי, וגולת הכותרת של מעשיהם של אגודת ישראל, ועוד כהנה וכהנה.

הקב"ה יברך אותם, כל המנהיגים, וכל הרבנים, וכל הצומחים בהם, וכל העוסקים במלאכת הקדוש, שיזכו לאריכות ימים ושנים, תשרה שכינה במעשי ידיהם, בכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו להגדיל תורה ולהאדירה, ולהרבות כבוד שמים. אסיים בפסוק מפרשת השבוע, אצל יצחק אבינו נאמר, כתוב שמה ויחפרו עברי יצחק באר, אחר כך על כן קרא את

הבאר עסק, כי התעסקו עמו. אחר כך ויקרא שמה שטנה, בפעם השלישית
כתוב ויקרא שמה רחובות. אומר הרמב"ן על התורה : העשק זה בית ראשון,
כי התעסקו עמו במלחמות עד שהחריבו אותו; אחר כך הבית השני, ויקרא
שמה שטנה, שלא נחרב אלא בשל שנאת חינוס; גם בתחילת היווסדו של הבית
כתוב אצל מלכות/חשורש כתבו שטנה על בית המקדש.

אבל הבית השלישי שיהיה נכון לעד במרומי ההרים, כתוב
ויקרא שמה רחובות, ויאמר כי הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ בימיכם
ובימינו תיוושע יהודה וישראל ישכון לבטח, מי יתן וציון ישועת ישראל
בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב וישמח ישראל אמן ואמן.

היו"ר: ברכת רבה של ירושלים, הגאון רבי בצלאל ז'ולטי.

הרב זולטי: מרנן ורבנן, גדולי התורה, קבל קדוש ונכבד. שנו רבותינו ז"ל, כל כנסיה שהיא לשם שמים סופה להתקיים, ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים. מפרש רבנו יונה, לתורה ולמעשים טובים נקראת כנסיה שהיא לשם שמים, ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, כשמתקבצים להשתרר זה על זה ומתכבדים כל אחד על חברו. ועידה זו של אגודת ישראל היא בוודאי כנסיה לשם שמים, להרבות תורה ומעשים טובים בישראל, וסופה להתקיים. והכוונה של סופה להתקיים מפרש רש"י עתידה שתהיה העצה קיימת ומצלחת. ולשאינה לשם שמים, עצה שלה בטלה היא. אולם ייתכן שיש עוד כוונה בדברי המשנה, שכל כנסיה שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. בסוף ספר מלאכי כתוב: אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וייכתב ספר זכרון ליראי ה' ולחושבי שמו. הוא מביא שמה ילקוט, רב חנא אמר בשם ר' לוי, לשעבר אדם עושה מצווה והנביאים כתוב וישמע ראובן ויצילם מידם. עכשיו, שאין נביאים, מי כותבה? אליהו ^{דכ"ז} ~~הוא~~ ^{הוא} מלך ^{המשיח} ~~המשיח~~, והקב"ה תותם על ידיהם.

שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב

מ.ב.

ספר זכרון ליראי ה' ולחושבי שמו. הכתוב וישמע ראובן ויצילם מידם, אין זה רק סיפור היסטורי שראובן הציל את יוסף, אלא שזה נעשה חלק מהתורה שבכתב, וכן הכתוב ויצבט לה קולי, שבו עז עשה חסד עם רות, אין זה רק סיפור על מעשה חסד של בועז. אלא שזה נעשה חלק מכתבי הקודש, ועל זה אומרים רבותינו ז"ל כשם שלעבר אדם עושה מצווה, ~~אצאצא~~ ~~על זה אומרים רבותינו ז"ל כשם~~ ~~שאדם עושה מצווה~~, גביאים כתבו וזה נעשה חלות תורה שבכתב בחלות כתבי הקודש, כך עכשיו שאדם עושה מצווה מי כותבה? אומר הילקוט אליהו הנביא ~~הוא מלך חדש~~ ^{נחמיה}, והקב"ה חותם על ידיהם. שנאמר וייכתב ספר זכרון ליראי ה' ולחושבי שמו.

כלומר, שגם עכשיו מצווה שעושה כל יחיד וכל ציבור, נכתב בספר ע"י אליהו ~~הוא מלך המשיח~~. והקב"ה חותם על ידיהם. וזה נעשה חלות תורה בכתבי הקודש. וכך אומרים רבותינו ז"ל, חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותינו, אברהם יצחק ויעקב? ולכאורה, איך אפשר לומר שיגיעו מעשינו למעשי אבותינו, שהם היו מרכבה לשכינה? אלא הכוונה היא, שכשם שמעשי אבותינו כתובים בתורה, והם חלק מהתורה, כך יהיו מעשינו נכתבים ע"י אליהו ~~הוא מלך המשיח~~. והקב"ה חותם על ידיהם, כלומר שגם מעשינו יהיו תורה בכתבי הקודש.

וזה כוונת המשנה, כל כנסיה שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. כנסיה שמתקיים בה אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו להרבות כבוד שמים, להרבות תורה ומעשים טובים, כל מעשיה והחלטותיה נכתבים ע"י אליהו ומלך המשיח, והקב"ה חותם על ידיהם. ולכן, סופה להתקיים. שהרי תורה היא נצחית וקיימת לעולם. מעשיה הגדולים והכבירים של אגודת ישראל, הם בעיקר בשטח חינוך הבנים והבנות. החינוך העצמאי,

מ.ב.

לחנך ילדי ישראל לתורה ולמצוות, בתנועת בית יעקב המפוארת
לבנות ישראל. מעשיה אלה של אגודת ישראל, בוודאי נכתבו ע"י אליהו
~~הרב~~ ומלך המשיח, והקב"ה חתם על ידיהם, וזה נעשה תורה.

וכך אומרת הגמרא, כ"א עמ' ב': דרש רבא, מהי דכתיב
לכה דודי נצא השדה, נלינה בכפרים נשכימה לכרמים נראה אם פרוחה
הגפן פתח הסמדר הנצו הרימונים, שם אתן את דודי לך. לכה דודי
נצאה השדה, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה. אל תדינני ^(ולדיון) כיושבי כרכים,
שיש בהם גזל ועריות. נצא השדה, תלמידי חכמים בתורה מתוך הדחק,
נשכימה לכרמים, אלה בתי כנסיות ובתי מדרשות. נראה אם פרוחה הגפן,
אלה בעלי מקרא. פיתח הסמדר, אלה בעלי משנה. הנצו הרימונים, אלה
בעלי גמרא. שם אתן את דודי לך, אראך כבודי וגודלי שבח בני ובנותי.
אגודת ישראל אומרת לקב"ה שם אתן את דודי לך אראך כבודי וגודלי,
שבח בני ובנותי. כבודה וגדלותה של אגודת ישראל היא שבח בניה
ובנותיה.

אולם עלינו לדעת, שאמנם אגודת ישראל יצרה והקימה
את החינוך העצמאי ואת תנועת בית יעקב. אבל עלינו לדעת מי יצר
והקים את אגודת ישראל, זהו החינוך של תשב"ר, החינוך הקדוש מדור
דור, שהוא פח השמן הטהור החתום בחותמו של הכהן הגדול. ולכן,
על אגודת ישראל לשמור ולטפח גם את החינוך של תשב"ר ולהקים בכל
עיר, מלבד חינוך עצמאי ובית יעקב, גם תלמודי תורה, ומהם תצא
תורה והוראה בישראל. הבעייה המרכזית העומדת כיום לפני יהדות
התורה היא, מה עלינו לעשות מול ההידרדרות המוסרית הפוקדת כיום
את הציבור הישראלי בכל המישורים, הן בדברים שבין אדם למקום,
חילולי שבת המרובים, שכמעט והגענו חס ושלום לביטול השבת בישראל.
גילוי עריות בפרהסיא, ועד כדי כך הגיעו הדברים, שהערכאה העליונה

מ.ב.

במדינת ישראל קבעה שידועה בציבור לא נוגד את המוסר בישראל.
 והן בדברים שבין אדם לחברו. הרציחות, הסחטנות, ההתמכרות לסמים
 והמעילות הכספיות. הגמרא מספרת במסכת גטין, מעשה ברבי יהושע
 בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי. אמרו לו תינוק אחד יש בבית
 האסורים, יפה עינים וטוב רואי. הלך ועמד על פתח בית האסורים ואמר:
 מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים. ענה אותו תינוק ואמר: הלא
 ה' זה חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו. שואל
 המהרש"א למה כתוב וישראל לבוזזים ולא לביזה? כמו שכתוב מי נתן
 למשיסה יעקב, כך היה צריך לומר וישראל לביזה. אולם כיום לדאבוננו,
 אנו מבינים ~~אא~~ כבר את פירוש הפסוק וישראל לבוזזים. בני ישראל
 עצמם נהפכו לבוזזים, הם בוזזים את עצמם, את עמם ואת ארצם.

והחשובה לשאלה מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים,
 איך ירדנו פלאים שבני ישראל עצמם נהפכו לבוזזים? על זה ענה אותו
 תינוק, הלא ה' חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו.
 כי בלי תורה אפשר להגיע חס ושלום לישראל לבוזזים, שבני ישראל
 בוזזים ומחריבים את עצמם.

עלינו לחזק את לימוד התורה בישראל, עלינו לחזק
 ולא לצאת ידי חובתנו בחינוך בנינו ובנותינו לתורה, אלא גם לחנך
 את המבוגרים לתורה, כי בלי תורה אפשר להגיע חס ושלום לידי
^{מחעיר} ~~אא~~ ציון, מירושלים, אני מברך את צירי הועידה
 ואורחיה, שיקויים בהם אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, ויקשב ה'
 וישמע וייכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו. וכדברי
 הילקוט שכל מצווה שאדם עושה נכתבים על ידי אליהו למלך המשיח והקב"ה
 חותם על ידיהם, כך כל ההחלטות שיתקבלו ע"י הועידה להרבות כבוד
 שמים, יהיו נכתבים ע"י אליהו ומלך המשיח והקב"ה חותם על ידיהם.

מ.ב.

וזה מטיל אחריות עצומה על צירי הועידה שכל הצעת החלטה שמגשים, יש לשקול מה אומרים עליה בשמים, אם היא ראויה שתהא נכתבת ע"י אליהו ~~הוא~~ מלך המשיח, והקב"ה חותם על ידיהם. וזוהי כנסיה לשם שמים, שסופה להתקיים, שכל הדיונים שוקלים מה אומרים עליהם בשמים. יהי רצון שנזכה כולנו לראות במהרה בהתגלות כבוד שמים על כל ישראל, ע"י ביאת המשיח צדקנו, אמן ואמן.

היו"ר: ברכת יו"ר הוועד הפועל העולמי של אגודת ישראל, הרב ר' פנחס לויין.

הרב פנחס לויין: ברשות גדולי התורה, מרנן ורבנן, חברים יקרים.
(יידיש)

הרב פנחס לוין

ברשות גדולי התורה, מרן ורבנן, חברים יקרים,

אחך הא ב דעם כבוד צו באגרישן די ועידה ארצית אין

נ אמען פון ועד הפועל עולמי פון אגודת ישראל. דער חורבן

פון יהדות אירופה האט געטראפן צום מיינסטנס די תורה

אידנטום. די גרעסטע צענטערען פון תורה, יראה, חסידות זענען

חרב געווארן, וואס מיר פילן נאך היינט זייער שטארק, פון

דעם דאזיקן אומגליק. קיינער טאר נישט פארגעסן דאס וואסנעם

איז געשען. מען מוז שטענדיק געדענקען, זכר תזכור, דאס

וואס די דייטשע עמלקים האבן געטאן מיט אונדזערע ברידער

און שוועסטער. זיי האבן געוואלט פארניכטן דעם גאנצן אידישן

פאלק. און השם יתברך האט בטל געמאכט. און פון דעם איז

ארויסגעקומען א נייער דור, בני תורה, וואס גייט אין

וועג פון תורה/קדושה.

און אין יעדן מקום ווו עס געפינט זיך א יידישער

ישוב, ברוך השם אז עס זענען דארט דא ווינקעלאך פון תורה

און אידישקייט. און דאס האט זיי אסך געהאלפן, די וועלט

אגודה, אין אלע ערטער ווו זיי זענען געוועזן.

לעבן מיר אין א צייט וואס די הפקות הערשט איבעראל,

אין דער גאנצער וועלט. און ליידער, אויך אין ארץ ישראל,

אין זייער א גרויסער מאס. אלע עבודות זרות, מאמאאט סוציאליזמוס,

קאמוניזמוס - אלעס האט באנקארטירט. אלע די אידעעס האבן

באנקארטירט. די איינציקע אידעע וואס איז געבליבן איז

די אידעע פון תורה פארן אידנטום.

די ועידה איז צו פארשפרייטן די דאזיקע אידעאלן, פון
 אהבת התורה, פארשפרייטן דעם לימוד התורה אין דעם גאנצן
 לאנד אז עס זאל זיך נישט געפינען קיין ווינקעלע ווו עס זאל
 נישט געהערט ווערן די קול התורה. פארשפרייטן דאס לערנען
 פון מוסר היהדות, מידות טובות, און גמילות חסדים.

די ועידה דארף אויסארבעטן דעם וועג צו דערגרייכן צו די
 דאזיקע הייליקע צילן. מיט די פאראייניקטע כוחות, און בעזרח
 השם וועט מען מצליח זיין להחזיר עטרה ליושנה, זוכן זיין
 צו בויען ירושלים במהרה.

מ.ב.

ז' ט'מנ' י"ז

ח"כ ~~יענקל גרוס~~: מרנן ורבנן, גדולי התורה, ראשי ישיבות.

קהל קדוש ונכבד. אחרי קשיים עצומים, ואחרי התלבטויות גדולות וסערת רוחות, זכינו הערב למעמד נשגב זה, לפתיחת הועידה הארצית הששית של אגודת ישראל, ברשותם של גדולי התורה. מורי ורבותי, חברים. עיני היהדות החרדית בארץ ובחו"ל נשואות למעמד נכבד ורם זה, תוך תקווה ותפילה לאבינו שבשמים שהועידה תביא בכנפיה את ברכת השלום והאחדות במחננו. כולנו מאוחדים כתפילה שהועידה תהיה כלי מביא ברכה, ולא מצא הקב"ה כלי מביא ברכה אלא השלום. עלינו להתרומם, חברים, בשעה נעלה זו, מעל כל חישובים סיעתיים ואישיים ולהתאחד איש אחד ולב אחד מסביב לדגל אגודת ישראל, דגל התורה שהונף לפני למעלה מששים שנה ע"י גדולי התורה.

אני מצטרף למה שנאמר כבר כאן, ואני מרגיש חובה פנימית לפנות בקריאה נאמנה לכל הדוגלים בשם אגודת ישראל, שיטו שכם להצלחת הועידה. המטרה העיקרית היא להבריא את התנועה מבפנים ולהחזיר את עטרת אגודת ישראל ליושנה. הועידה הששית יכולה למש מנוף להתחדשות ולפעילות רבת ממדים, אם נתאחד מסביב לאגודת ישראל. אין אנו יכולים להרשות לעצמנו לוותר על חלק חשוב מאגודת ישראל, ושום גורם לא יכול להרשות לעצמו להינתק מתנועת האם. התנועה זקוקה לכל כוח פורה ויוצר, לכל כוח יוצר מגשים, חייב לציית לצו השעה ולא להחמיץ את ההזדמנות ההיסטורית לעשות נסיון רציני לחדש את פני התנועה. כל אחד זכאי להיאבק בעד השקפותיו ודעותיו, ובעד זכויותיו. אבל המאבק צריך להיות מבפנים, בתוך המחנה ולא מחוצה לו.

גם בשעה חגיגית זו, אינני יכול שלא לומר אשר עם לבבי,

כי הציבור החרדי בכלל, חברינו בארץ ובחו"ל, עייפים מחיכוכים

מ.ב.

הפנימיים, מההתגורדות הסיעתית. פולם נכספים לראות אגודת ישראל שלמה, מאוחדת ומלוכדת. ומטעם זה בחרנו ללכת בדרך החיובית, הדרך של שיתוף פעולה, כדי לעשות מאמץ לשנות את פני הדברים, למרות שגם לנו טענות והלונות צודקות ומבוססות, אולי הטענות שלנו הן יותר צודקות, יותר מבוססות מאשר של אחרים. אבל אנחנו בחרנו ללכת בדרך הקונסטרוקטיבית. אנו חשים באחריות הגדולה הרובצת עלינו בשעה זו, ולכן העדפנו לא לנטוש את המערכה.

הועידה השלישית חייבת להיות נקודת מיפנה וציון דרך, וחשבון הנפש לגבי עתידה של אגודת ישראל. בנוסף, חברים, מורי ורבוהי, בנוסף על הבעיות השוטפות המטרידות את העם בציון, את 3 מיליון היהודים הגרים בציון, כן ירבו, בעיות בטחוניות, בעיות מדיניות, בעיות כלכליות. אנחנו כולנו שותפים לבעיות האלה, אנחנו נושאים באחריות ודאגה, אבל בנוסף לזה יש ליהדות בעיות ספציפיות, בעיות מיוחדות בכל תחומי החיים, בעיות החינוך, חינוך הדת, המצב הרוחני במדינה, גיוס בנות, הבעיה המחריפה מיום ליום קירוב רחוקים, המיבנה הסוציאלי, שיכון לזוגות צעירים, וכד'.

אכן נתרבו וקמו אירגונים ואירגונים שונים המטפלים בבעיות, אבל עדיין אין תחליף לאגודת ישראל, שהיא המסגרת האירגונית והמדינית של יהדות התורה. נכון שבמשך קרוב לשלוש עשירות ~~שנה~~ ^{שנים} זכינו ב"ה להתפתחות עצומה של מבצרי התורה והחסידות בארצנו הקדושה. הוקמו תלמודי תורה, ישיבות, כוללים, בתי ספר, אבל עיקר המלאכה עדיין לפנינו. אנחנו מתייצבים לפני הציבור במאזן די חיובי, אבל אנחנו לא יכולים להתעלם שיש גם דברים שליליים, שיש גם מחדלים, שיש מעשים שלא נעשו. אין השעה כשרה עכשיו לספור את זה, אבל

מ.ב.

במשך נעמוד גם על מחדלים, גם על משגים, גם על מעשים שלא נעשו.

מורי ורבותי, הצלחתה של הועידה לא תימדד בזה שאנחנו נרכיב מוסדות חדשים, לא לשם כך ורק לשם כך קראנו את הועידה הארצית. הועידה הארצית תיבחר בסידרת המעשים שנעשה בעתיד. בראש וראשונה עלינו להחזיר לאגודת ישראל את כתר המנהיגות של היהדות החרדית, ואני מתכוון בזה לומר, שאגודת ישראל תהיה בראשותם של גדולי התורה, מנהיגה של היהדות החרדית, ושלא שתהיה מונהגת.

בכוחות מלוכדים ובכוחות מאוחדים נוכל לשנות את פני הדברים.

ואני קורא, ומרשה לעצמי לפנות לכל החברים, לכל אלה שדוגלים בשם אגודת ישראל, לחזור אצלם לחיקה של אגודת ישראל, ובכוחות משותפים ניבנה אגודת ישראל גדולה ושלמה.

היו"ר: ואחרון אחרון חביב, יאמר דברי נעילה, הגאון הגדול הרב רבי יהודה צדקה, ראש ישיבת פורת-יוסף. ויורשה לי לפני שהוא מתחיל, בשם מרכז אגודת ישראל בארץ ישראל, רצוני להביע תודה והוקרה לעסקן הוותיק ר' פישל גלרנסר, יו"ר ועדת הבחירות, שהודות למרצו ועמלו במשך חודשים, הגענו ב"ה לאפשרות לקיים את הועידה. יאריך ה' ימיו, תוך בריאות טובה וכל טוב. נתקבלו עשרות מברקים ומכתבי ברכה. אקרא רק את השמות: הנשיאות של אגודת ישראל בארה"ב, הרבנים משה פיינשטיין, ברוך סורוצקין, שניאור קוטלר, משה הורוביץ, האדמו"ר מבוסטון, יחזקאל בסר, משה שרר; האדמו"ר מבלוז'וב, ניו יורק; יצחק לוין, יו"ר הוועד הפועל העולמי; הרב הגאון ר' שמחה הלברג, יו"ר אגודת הרבנים באמריקה; הגאון רבי חיים קרזביט, אב בית דין באנטוורפן; הרב יצחק הוברמן, הכהן, הצדיק המקובל מרעננה; הרב הראשי לת"א-יפו, הרב יצחק ידידיה פרנקל; הרב שמואל הלוי ווז'נר, אב בי"ד, זכרון מאיר; האדמו"ר מבוהוש, האדמו"ר מרחמיסטרביקה,

מ.ב.

עזריעל

הרב, אב בית דין אלרואי; האדמו"ר ~~אזובל~~; האדמו"ר (קרצ'ניף, מקריית גת; האדמו"ר (קרצ'ניב, רחובות. בבקשה הרב צדקה.

הרב יהודה צדקה: כבוד מרנן ורבנן, ראשי שבטי ישראל, מנהיגי אגודת ישראל, כבוד צירי הועידה, קהל קדוש ונכבד. זכינו הערב לראות את פתיחת הועידה של אגודת ישראל, אשר בזה תולים תקוות גדולות, את כוחו של עם ישראל. במשנה נאמר ויקם משה את המשכן. רבותינו אמרו עבדו כל חכמי לב להקים את המשכן ולא יכולו. עד שבא משה, משה רבנו, ויקם משה את המשכן. אם רצוננו לראות שאגודת ישראל משמשת כמשכן, משכן לעם, צריך להיות ויקם משה את המשכן. רוחו של משה רבנו צריכה להיות חופפת על המשכן, היא המקימה את המשכן.

חכמי לב בלבד לא הצליחו להקים את המשכן. הצליחו לבנות את המשכן, אבל לא הצליחו להקימו. רוחו של משה רבנו, רוח תורתנו הקדושה, היא היא המקימה את המשכן. אנחנו מקווים, רבותי, שרוח של משה רבנו תשרה בוועידה הזאת, ויכולה להקים את המשכן, שיהיה משכן שתשרה בו שכינה בישראל. קראנו בפרשת השבוע דבר נורא ואיום, ויאמר לבן בוא ברוך ה', למה תעמוד בחוץ ואנכי פיגיתי הבית ומקום לגמלים. מה אומר כאן הרב בן איש חי, דברים נוראים. זוהי קריאתו של הקב"ה לכל אדם מישראל, הקב"ה פונה לכל אדם, בקריאה הזאת, בוא ברוך ה', למה תעמוד בחוץ.

ישנם כאלה ברוכי ה', מה לא עושים למען ישראל, אבל הם עומדים בחוץ. היהדות יש לה מסגרת, וכשאדם מחוץ למסגרת, עם כל הטובות שעושה, עם כל המסירות נפש, הוא עומד בחוץ. המסגרת של עם ישראל היא השבת, שאלה יוצאים מגדר השבת למרות שהם ברוכי ה', למרות מסירותם, למרות כל הטובות, הם עומדים בחוץ. והקב"ה פונה אליהם ואומר להם,

מ.ב.

בוא ברוך ה', למה תעמוד בחוץ? ואנכי פיניתי הבית. דברים נוראים רבותי, הקב"ה אומר לישראל בואו וראו מה שאני עשיתי לכם, אנכי פיניתי הבית, סילקתי שכינתי מבית המקדש, פיניתי את בית המקדש בכדי שישלטו בו האויבים, למען הציל את בני ישראל. אלהים באו גויים בנחלתך. מזמור שהקב"ה שפך חמתו על העצים ועל האבנים, ובלבד שעם ישראל יישאר חי.

ולכן הקב"ה פונה לכולם בוא ברוך ה', למה תעמוד בחוץ, אני סילקתי את שכינתי, פיניתי את בית המקדש, והמקום נעשה מקום לגמלים. כל זה עשיתי בשבילכם, ואתם תעמדו בחוץ? רבותי, קריאה זו יוצאת היום מהמעל הנרגש של הערב, מעמד מרומס, מעמד שישבו גדולי תורה, גדולי עולם, גדולי החסידות. קריאה זו מופנית לכל אדם בישראל, למה תעמוד בחוץ?

רבותי, קריאה זו מופנית לא רק לאלה שעומדים מחוץ למסגרת; קריאה זו מופנית לכל אדם מישראל, כל מי שיכול להיכנס יותר פנימה, כל מי שיכול להתעלות יותר ויותר, והוא לא עושה את זאת- עליו נאמר למה תעמוד בחוץ? בוא ברוך ה', בית המקדש חרב, הכל בשביל שעם ישראל יישאר חי, ולמה לעמוד בחוץ. רבותי, כוחה של אגודת ישראל היא לא במספר שלה, לא במספר האלפים שהזכירו כאן. כוחה של אגודת ישראל הוא כוח עולמי, כוח אדיר. אם במספר הם מועטים, אבל בהשקפה הם מרובים. החופשי! בישראל שרואה את החינוך של אגודת ישראל, שרואה את החינוך של בית יעקב, בתוך לבו פנימה מתעורר בו רגש פנימי עמוק, ואגודת ישראל בהיקפה הקטן היא שולחת אורות, היא מחדירה לבבות בתוך הלבבות לעורר את עם ישראל בקריאה: למה תעמוד בחוץ?

מ.ב.

ולכן, מחובתנו לחזק את אגודת ישראל בפנים, שראויה לשמה, ממשכת השלשלה של גדולי העולם, של הגאון חפץ חיים ושאר הגאונים, שיסדו/ את אגודת ישראל. עליה ללכת בדרכי התורה, בדרכי שלום, לקרב את הקרובים ואת הרחוקים, אגודת ישראל לדגול בשם ה', ואז אנו בסוחים בעזרת ה', כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. ואגודת ישראל תשמש לאור לכל עם בית ישראל, ובזכות זה תזכה לגאולה שלמה במהרה בימינו אמן.

הינו"ר: תמה ישיבת הפתיחה החגיגית של הועידה הששית. צירי הועידה מחכמים אי"ה מחר בבוקר בשעה 8 במלון גלי-דין^{צאנז} בנתניה. ויהי רצון שכל הברכות שנשאו הערב מפי גדולים וצדיקים, ינחוגו בהמשך הועידה, והשכינה תשרה במעשי ידינו. שירת אני מאמין, החזן ר' חיים אדלר.

הועידה הארצית השישית של אגודת ישראל

23.11.1976 - א' כסלו תשל"ז

ישיבה שניה - ישיבת בוקרהרב אברהם חיים הרשקוביץ - יו"ר הישיבה.

כבוד מרנן ורבנן, מנהיגי אגודת ישראל, צירים נכבדים!

אחרי שזכינו אחמול בירושלים עיר הקודש, להשתתף

במעמד הגדול והחגיגי אשר אי אפשר לבטא את רגשותינו -

כאשר ראינו בהתאסף ראשי-עם יחד שבטי ישראל, בראשות

גדולי התורה והחסידות ומנהיגי אגודת ישראל, וזכינו לשמוע

מהם דברי חיזוק ועידוד על ההווה והעתיד; אחרי הפתיחה החגיגית

הזאת התאספנו היום לישיבות ולדיונים המעשיים.

לא מקרה הוא זה שאני זכיתי בפתיחת הישיבה הראשונה

המעשית, אלא הכל בידי שמים. כי גם ברומניה, בוועידה הראשונה

של אגודת ישראל שהתקיימה בעיר קלוזנבורג זכיתי לפתוח ולנהל

את הישיבה הראשונה הארצית. וכנראה שזכות זו עמדה לי לפתוח

את הישיבה הזאת המעשית הראשונה אשר מתקיימת בקרית צאנז,

אשר התייסדה ע"י האדמו"ר מקלוזנבורג.

זכות היא לי לברך את הרבנים ואת הצירים הנכבדים,

את יו"ר החנועה, את סגן היו"ר, ואת כולכם, בברכה המסורתית

- ברוכים הבאים בשם השם.

כפי שראיתם מורי ורבותי, הסעיף הראשון בסדר היום הוא

שעור בדרך היומית. אם כי זה ידוע לכולנו, בכל זאת ארשה לעצמי

לחזור על זה בגלל חשיבותם של הדברים, דברים שנאמרו ע"י

המייסד והמחולל של הדרך היומית, הר"ר מאיר שפירא זצ"ל.

ידוע לכולנו שכאשר נסע לכנסיה הגדולה הראשונה, התקשה והתלבס בשעת הנסיעה - איך יוכלו לאגד ולאחד את כל היהדות החרדית מכל החוגים השונים? וכדי למצוא תשובה על זה, פתח את הגמרא. וכפי שחז"ל אמרו: הפוך בה והפוך בה וכולה בה. בגמרא אפשר למצוא פתרון ותשובה על הכל. וכאשר פתח את הגמרא ראה כי ~~פעלי התוספות~~ ובעלי המשנה הם חכמי א"י. הגמרא - מחכמי התלמוד הבבלי. המפרשים - רש"י ותוספות מארצות שונות. וע"י כולם ביחד אנו מבינים ובאים לידי מסקנה.

והוא אמר: גם בכנסיה הגדולה, אם כי באים מארצות שונות ולכל אחד ואחד מנהג שונה והשקפה שלו, אבל ע"י התורה נוכל לארגן ולאחד את כולנו. כמו שחז"ל אמרו על הפסוק: "וייחן שם ישראל כאיש אחד בלב אחד", זה האמצעי הכי גדול לארגן ולאחד את כולנו.

ולכן, אם כי אנו לא עומדים בכנסיה גדולה, רק בועידה ארצית, אבל גם אצלנו בבחינת קבוץ גלויות בועיר אנפין, ויש סיעות שונות, אשר אנו מקווים שכולנו נארגן ונאחד. ולכן הסעיף הראשון אשר אנחנו מתחילים זה שער בדף היומי. הבה נקווה שבסכות זה נארגן ונאחד כולנו ביחד ונבוא לידי הבנה הדדית ונזכה שיקויים בנו הפסוק "ויהי נועם השם אלוקינו עלינו" ומעשי ידינו כוננו עלינו, ומעשי ידינו כוננהו", ובה יש לי הזכות והכבוד לפתוח את הישיבה הראשונה.

אני מתכבד להזמין את הרב אורבך להגיד את השעור

בדף היומי.

הרב אורבך: (שעור בדף היומי - יומא נ"ו)

הגמרא דנה על רב יהודה - מנין יודעים אם ^{היה} ~~אני~~ ^{שם} ~~אני~~ שכתוב ^{לג/ס} ~~שם~~ ^{לג/ס} אין ברירה. הגמרא מביאה משנה - אני מצטט מה שכתוב "הלוקח יין מבין העוֹשִׁין, כאן מדובר בתבל ודאי, מפני שמדובר שעדיין לא גזרו על יינם והיו יכולים לקנות יין מבין העוֹשִׁין והעוֹשִׁין, אפילו אם הפרישו לעצמם, אבל בשביל אחרים הם לא מפרישים מפני שהם לא חוששים על 'מפני זה לא תתן מכשול', וזה ערב שבת, וכפי שרש"י מסביר, אין לו כלים איפה להפריש, אז הוא אומר בערב שבת: שני לוגין שאני עתיד להפריש יהיה תרומה גדולה, עשרה מעשר ראשון, ^{ואין} ~~השעה~~ ^{ואין} ~~מעשר~~ שני, ^{ואין} ~~בפאכל~~ ^{ואין} ~~ושוחה מיד~~. אנחנו עוד נדבר מה פירוש "בפאכל" מחלוקת רש"י ותוספות.

דברי רבי מאיר. ר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון אוסרים, מפני שהגמרא לומדת עכשיו, ובאמת לפי המסקנה בכמה גמרות - כך היא המסקנה. ר' מאיר סבר שיש ברירה. אמרתו בערב שבת ^{מעשר} - מה שהוא יפריש במוצאי שבת, שזה יתברר למפרע מהתרומה גדולה, מה מעשר ומה ^{מעשר} מעשר שני, זה מתברר למפרע מפני שמסתבר שיש ברירה.

על זה צריכים עוד להקדים נקודה שהרשב"א במסכת חולין אומר, אבל באמת יש שאלה. יש הלכה שצריך להיות בתרומה ראשית ששיריה ניכרים. אם כן, הרי הוא יכול לשחוט את הכל ולהשאיר למוצאי שבת רק את השיר של תרומה גדולה ותרומה ומעשר ראשון ומעשר שני, אם כן אין כאן רשית ששיריה ניכרים. מפני שהרשב"א למד שהברירה - לא שאחר-כך מתברר, כל פעם שהוא שוחט הוא מברר שמה שהוא שוחט זהו החולין, ממילא יוצא שאין כאן מעשה הפרשה במוצאי שבת, אלא ממילא מתברר שזו התרומה הגדולה וזה מעשר ראשון. לכן היה קשה לו, הרי זו לא "ראשית ששיריה ניכרים".

מתוך הרשב"א שזה לא כך, שאחר-כך כאשר הוא מברר מהי תרומה גדולה ומה מעשר ראשון, מתברר שזה היה למפרע תרומה גדולה ומעשר ראשון בשעת אמירתו בערב שבת, ואז ממילא היה "שיריה ניכרים" לכן אין כאן החסרון של "שיריה ניכרים".

אבל ר' יהודה סובר שאין ברירה, על דין של אין ברירה יש מחלוקת הראשונים - מה פירוש הדבר כאן. שתי שיטות בחוספות בעירובין דף ל"ז, רש"י בחולין דף י"ד, אומר שמכיון שאין ברירה אז הוא אוכל תרומה וחולין מעורבין. רואים שרש"י סובר שהפירוש ש"אין ברירה" - לא שלא חלה אמירתו, אלא שלא יכול היה לברר אחר-כך מהי התרומה ומהו המעשר. לכן הוא אוכל תרומה וחולין מעורבין.

לפי החוספות שיטה ראשונה (דף ל"ז עמוד ב') סובר שבכלל לא חלה. אם נתעכב באיזו מידה שהיא, נשאלת השאלה כאן - אם לרש"י וכן החוספות בעירובין, שיש כאן תרומה וחולין מעורבין, זאת אומרת שכן חלה התרומה, אלא הוא לא יכול לברר את זה איפה התרומה, שבעצם הנפקא מינא יש בזה שני דברים, שלפי רש"י יוצא שהכהן כן יאכל את זה מפני שיש רק שאלה של תרומה וחולין, ולפי החוספות שיטה ראשונה וכן אריתבא בחולין, אז הכהן לא יכול לאכול מפני שזה חבל, וזה איסורים שונים, זה תרומה לגבי זר וזה חבל. השאלה היא מה עם מוצאי-שבת? אם זה תרומה וחולין מעורבים בזה, איך הוא יכול אחר כך להפריש במוצאי שבת? הלא יש כבר תרומה, ומכיון שחלה התרומה ולא יודעים איזה. ר' יהודה סובר שאין ברירה, איך אחר-כך במוצאי שבת הוא יכול להפריש תרומה? וזה לא משמע שהדבר לא ניתן לתקן, שרק בשבת אוסרים את זה.

ההסבר לכך, מה שצריך להתעכב שיש משנה, והרמב"ם פוסק לפי המשנה. אומר: תרומת הקריא בתוכו והרי זה קרא שם. יש עוד תנאי

שאמר לצפוננו ולדרוסו. על כל פנים הוא לא ברר בצורה ברורה איפה התרומה ואיפה המעשר.

הרמב"ם פוסק כפי שכתוב במשנה : שקרא שם. והרי זה חייב להפריש תרומה מהקריא הזה. איך מסבירים את הדברים? הגמרא אומרת ב"נדרים" שתרומה זה לא אומר דבר נדור, זאת אומרת זה לא הוא אוסר את האיסור של התרומה, אלא זה דבר האסור מפני שבתכל פתיחה לתרומה. קדושת התרומה נמצאת בתוך התכל, אלא הוא צריך לברר איפה היא נמצאת. אם כן יוצא מזה שכל הפרשת התרומה זה לא שהוא מייצר דבר חדש, והוא יוצר עכשיו תרומה, אלא הוא אוסף את קדושת תרומה למידה שהוא עושה את התרומה. ממילא, כשהוא אומר "תרומת הקריא נתוכו" אם כן הוא כבר קבע ש"תרומת הקריא" נמצאת כאן. זו הפעולה הראשונה שהוא עושה, שלא יכולים להפריש מקריא אחר על קריא זה, מפני שכבר הקריא נמצאת בתוך זה ומחוייב להפריש מתוך הקריא הזאת.

אם כן אנו יכולים להבין, שאחר-כך כתוב ברמב"ם שהוא חייב להפריש, ממילא רואים שאי אפשר את התרומה לעשות בשתי פעולות, מקודם - לעשות את התרומה מאיזה קריא שהוא רוצה, אם יש לו מאה חביות הוא יכול להפריש מאיזו חבית על הכל, כשהוא אומר על חבית אחת ש"תרומת הקריא בחוכו" אז הוא שם שכל התרומה של החבית הזאת היא בתוך החבית. אח"כ הוא מפריש ומציין מהי התרומה שתוך החבית הזאת והוא מברר את זה, אם כן - אפשר לפי זה גם כן.

אפילו שסוברים שאין ברירה, ורש"י שסובר שתרומה וחולין מעורבים זה בזה, זאת אומרת שחל שם תרומה על מה שהוא אמר מה שיפריש במוצאי-שבת, בכל זאת זה נקרא כאילו אמר

"תרומת הקריא בתוכו" וזה נקרא כאילו גם כן קבע מקום לפי רש"י, מפני שהוא אומר מה שיפריש במוצאי-שבת, זו קביעת מקומו, ויש כאן קביעות מקום מסוים, אבל זה בתוכו. אם כן, במוצאי שבת יכול לעשות את הצעד השני כמו שהרמב"ם פוסק "תרומת הקריא בתוכו".

אנו יודעים שיש מחלוקת להסביר את שתי הביטויים של רש"י וחוספוח. יש כלל ידוע שבגמרא שאנו פוסקים שבדאורייתא - אין ברירה, בדרבנן - יש ברירה, ואפשר לפרש את זה בשתי צורות, כפי אשר המלך מביא, מפרשים את זה - ספק לנו איך הדין. מכיון שספק אם יש ברירה או אין ברירה - בדאורייתא לחומרה - לכן אין ברירה, ספק בדרבנן לקולא - לכן יש ברירה. אבל יש לפרש את זה בצורה אחרת. מפני שלפי זה יוצא שמי שסובר שאין ברירה, הוא סובר שאין ברירה בכלל. ומי שיש לו ברירה, יש ברירה על הכל. אנו יכולים לומר צד שני שמובא ב'אחרונים'. יש צד שני לומר: כשהוא עושה את התרומה, יש ספק כשהוא מברר במוצאי שבת, וזהו התרומה שהוא אמר ביום ששי, האם ברר את זה או לא? על זה המחלוקת שב"יש ברירה" או "אין ברירה".

בצד השני נפרש שזה לא חסרון באמירתו, שמה שאני אביא במוצאי שבת זה יהיה תרומה, אז עכשיו לא חל שום דבר, אמירתו זה לא כלום, אלא אמירתו זה כן, אלא לא יודעים אם מה שהוא ברר, אם זה נכון שהוא ברר את האמיתי או לא. כאן יש כבר אפשרות אחרת לפרש את ההבדל שבין דאורייתא לרבנן. מכיון שאנו מסופקים, כשהוא מברר במוצאי שבת אם ברר את הנכון או לא, ספק דאורייתא לחומרה - אלי הוא לא ברר נכון? אבל אם ספק בדרבנן לקולא - אומרים, שהרי ספק - אולי כן ברר את הנכון? זו המחלוקת בשתי השיטות.

זה שסובר שזה תבל, שאמירתו זה לא כלום, הוא מפרש שהכרעה בין דאורייתא ודרבנן מפני שב"אין ברירה" פירוש שאמירתו זה לא כלום, לא חל כלום, מפני שיש לנו ספק אין ההלכה. אבל אם אנחנו נוקטים שאמירתו - אפילו מי שסובר ש"אין ברירה" גם כן אמירתו אמירה, ופוסקים באמת "אין ברירה" כפי שנראה הרוב התנאי סובר שאין ברירה. אבל השאלה היא גם כשהוא מברר אחר-כך האם ברר באמת, וזה ספק אם ברר נכון. ממילא יוצא מזה שבדאורייתא זה לחומרה - אולי לא ברר את הנכון? ודרבנן זה לקלא ואומרים שאולי כן ברר את הנכון.

נקודה שניה שאני רוצה להתעבב - על מקל ושותה, כתוב כאן מחלוקת רש"י ותוספות כאן, רש"י מפרש ומחלל מעשר שני, תוספות מפרשים שאי אפשר לפרש תוספות מביאים שיש ברייתא, שאם אחד אומר על מעשר שני שיש כאן ומחלל על מעות אז לא מחסר כאן. לכאורה אין צריכים לפרש את רש"י? כאן זה דבר פשוט, מסתבר שהרי רש"י סובר, מדובר כאן על מי שסובר יש ברירה, כמו שאמרנו קודם שהרשב"א סובר שמה שחל במוצאי שבת אז שיריה נכדים למפרע וחל כיום ששי למפרע. אחרי זה יש דין של "שיריה ניכרים", אם כן יש להפרשה הזאת גם כן ברירת מקום, ורש"י מדייק שכאן לא כתוב לצפוננו ולדרומו, אומר רש"י שיש כאן קביעות מקום, מה שמסתבר ע"י יש ברירה למפרע, ממילא יש קביעות מקום אז הוא יכול לחלל.

ההגדרה מביאה שרבי יהודה סובר שאין ברירה, מהברייתא שמה רואים שאין אדם מתנה על שני דברים כאחד, אלא אם בא חכם למזרח עירובו למזרח, למערב - עירובו למערב, אבל לכאן ולכאן, נשאלת הגמרא אם לאן או לכאן, לא מפני שאין

ברירה, למזרח ולמערב, מחרץ ר' יוחנן שכבר בא חכם, אם כן זה לא מספק מפני שפתרון יש כבר אלא הוא יודע אבל הפתרון כבר נמצא. ממילא יוצא מזה שר' יהודה סובר שאין ברירה ולא דוקא כפי שאמרו מקודם "והלוקח יין מן הקוטין שמא ייבקע הנאד". אח"כ מתעכבת הגמרא שר' יהודה שסובר שכאן בסיס אחד בשביל ~~יד החא"ז~~ ^{גמ' גמ' / נ"ק} ~~יד השעיר~~ ^{אומרת הגמרא} לא מנחמה, מסתמך, אם כן למה לא - לא כמו שהגמרא רצחה לומר שיש ברירה, אם כן אומרת הגמרא: מפני: שאני כהן גדול.

אני רוצה לסיים עוד קטע. חנו רבנן: וכן יעשו לאהל מועד, בא תלמוד לומר, כשם שמזה לפני ולפנים כך מזה בהיכל, מה לפני ולפנים - אחד למעלה ושבע למטה? כך מזה בהיכל, וכשם שלפני ולפנים - על אחד למעלה ושבע למטה מן השעיר כך מזה בהיכל, השוכן אתם בטומאתם אפילו בשעה שהם טמאים שכינה היא עמהם. בזה אני רוצה לפייס. לכאורה כשמדברים כאן באמת קדושת ההיכל, זה לא קדושה כמו קודש הקודשים אבל הגמרא לומדת מכאן שכמו שמזה לפני ולפנים, כך מזה בהיכל, אז אומרים: השוכן אתם בתוך טומאתם, אפילו בשעה שהם טמאים - שכינה היא עמהם. מגיע לעניני דיומא, באמת נמצאים ביהכלה של תורה אבל יכולים לחשוב - הרי ברחובות, רוב החינוך בטומאה. אומרים: לא, אנחנו נמצאים בהיכל, ובהיכל כשאנחנו מזים אנחנו מעוררים את השכינה ששורה בתוך טומאה, לעורר אותם מתוך טומאתם, והשם יעורר רוח סהרה על כל עם ישראל.

הרב הרשקוביץ: - יו"ר

מורי ורבותי, עצם העובדה שאנחנו פתחנו בשעור בדף

היומי, מראה לנו את תפקידה ואת מטרותה ואת משימתה של אגודת ישראל. אנחנו מודים לרב אורבך על שעור יפה שנתן לנו,

ואני מתכבד להמשיך בתכנית של הישיבה, להזמין את יו"ר
התנועה, ^{ראש} יו"ר ישיבת "שפת אמת" לשאת דבריו.

הרב פנחס מ. אלטר:

כב' יו"ר הישיבה, ראשי התנועה, צירים נכבדים!

היום בראש חודש זמן כפרה לכל תולדותם, זה היום
עשה השם נגילה ונשמחה בו, אטנו אומרים בהלל. יש עוד
פסוק ב"הלל" - ברוך הבא בשם השם ברכנוכם ^אבית השם.

הגמרא אומרת בסוף מסכת ברכות, והיה ^אכל מבקש השם
יצא מחוץ למחנה. מי שיצא כמה פרסאות, (היה) נקרא למשה
(רבנו) כל המחנה היה שלוש פרסאות, בא קצת, נקרא מבקש השם?
קל וחומר, תלמידי חכמים הבאים מעיר לעיר ומדינה למדינה
לבקש את השם, שהם נקראים מבקשי השם.

אני חושב, צירי הועידה שהמרחו עצמם לעיר זו, ובאו
מערים שונות מכל הארץ לכאן על מנת להקים את דבר השם,
הם נקראים מבקשי השם.

דרשוהו כבר שמעתם ועוד חשמעו, אני רוצה לקצר, אני
רוצה לברך מעומק לבי: יהי רצון, הגמרא אומרת: חזקה שלוח
עושה שליחותו, אנחנו שלוחי עם ישראל, שלוחי 15 אלף הבוחרים
שלומי אמוני אגודת ישראל החרדים לדבר השם, אשר עשו את
מלאכתם, הלכו לקלפי ובחרו בצירים אחרי 33 שנה. זה
33 שנה מאז שהיתה ועידה נבחרת (היתה ועידה מוסכמת בתש"ד)
אז היתה עוד תקופה שונה, ידענו שאנחנו לא קובעים, היתה
יהדות באירופה, אמנם היו אז גוללין נשרפים, עוד הכבשנים
במידנק ואושוויץ וכל המקומות עוד שרפו נשמות, אבל

עכשיו אנחנו יודעים שרוב העול של שכינתא בגלותא מוסל על יהודי ארץ-ישראל, ומי שדואג לאמיתו למצב החרדי, זו אגודת ישראל. ואם אמר אחד מחכמי אומות העולם, שמעולם לא היו כל כך רבים תלויים בכל כך מעטים, כך כל העולמות העליונים, כל הפמליא דלמעלה תלויה בעולם הזה, וכל העולם הזה מפורד ומפורד ובעיקר בארץ-ישראל.

ובארץ ישראל, חמישה עשר אלף החרדים באמת לדבר-השם בחרו את הציבור הזה, והציבור הזה אחראי מאד, ויהי רצון שלא יחא מכשול ויהי נועם השם עלינו והועידה תצליח. אני מקווה שישרה שלום במחננו. אני גם מקווה ש"חזקה על שליח עושה שליחותו" יחול על כל הצירים, וכל מי שנבחר בסופו של דבר יבוא לוועידתנו.

הרב הרשקוביץ: - היו"ר:

תודה רבה ליו"ר התנועה על הדברים ששמענו. אנחנו ממשיכים בסדר היום.

על סדר היום - אישור סדר היום של הועדה, אני מבקש את מזכיר הועדה המכינה, ר' מרדכי מינץ, שיחזור על הדברים - מהו סדר היום, ואם משהו רוצה להוסיף או לשנות, יגיד.

הרב מרדכי מינץ:

יו"ר נכבד, צירי ועידה נכבדים,

תרשו לי להסביר לכם קצת סדרי נוהל, כדי שתבינו מה שאני עומד להציע עכשיו בשם הועדה המכינה. לתטעה יש מוסדות ויש מרכז. המרכז בחר בוועדת בחירות שהיא בחרה בצירים. המוסדות האלה התפרקו, ועדה מכינה היא ועדה טכנית, והועידה היא עכשיו הבעל-בית על עצמה והיא חייבת לבחור את מוסדותיה. היא לא יכולה לעבוד בלי מינהל. מליאת הועידה היא סוברנית על הכל וחייבת לבחור מוסדות כדי שהועידה תוכל להתנהל כשורה.

הדבר הראשון שאנו עומדים להציע זאת ועדה מתמדת
 שהיא ועדת הועדות. ואני תיכף אציע את התקנות וסדרי נוהל
 של הוועדה המתמדת, ובמידה שזה יתקבל ע"י צירי הועידה
 - אנחנו נציע שמות לוועדה המתמדת. זה דבר ראשון, יסוד
 מוקד, שהועידה תוכל לפעול כסידרה.

אני רוצה להביא לתשומת לב, שישנם עדיין צירים
 שאינם מאושרים מכיון שועדת הבחירות סיימה את תפקידה; הועידה
 עצמה לא יכולה לספל בזה, ורק ועדת מנדטים יכולה לאשר אותם.
 ועדת מנדטים יכולה להבחר ע"י הועדה המתמדת.

עכשיו, כשנצביע, נצביע רק ע"י כרטיסי ציר, למי שיש
 כרטיס ציר ביד.

א. סדרי הנוהל בוועידה, הצעת הועדה המתמדת.

הועדה המפיצה הקימה את הגוף של הועדה המתמדת, שהועידה
 צריכה לאשר אותה.

תבחר הועידה ועדת מנדטים שמספר חבריה לא יעלה על 7
 ובכללם יו"ר הועדה.

ועדת המנדטים תבדוק את כשרות בחירתם של צירי הועידה
 ואת כשרות חלוקת תעודות הציר לצירי הועידה. הוגש דרעור
 על בחירתו או אי-בחירתו של ציר יחיד לוועידה, תחליט בדבר
 ועדת המנדטים והחלטתה תהיה סופית.

לא יעביר ציר הועידה את זכותו להשתתף ולהצביע בוועידה
 למועמד אחר כי זו זכות אישית. נבצר מציר הועידה באורח זמני
 להשתתף בכנס הועידה ובהמשכה, יבוא במקומו באותו כנס איש
 מרשימת המועמדים של אותה סיעה ובאישור ועדת המנדטים.

ב. הועדה המתמדת תפקידה וסמכויותיה.

הועדה תהיה בהרכב של 35 חברים (כך מציעה הועדה המכינה) כולל היו"ר:

1. להכין ולהביא לאישור הועידה החלטות בהתאם לסדר היום של הועידה.

2. להכין ולהביא לאישור הועידה הרכב המוסדות שהועידה בוחרת בהם.

3. סדרי עבודתה של הועדה המתמדת ייקבעו על ידה.

4. החלטותיה של הועדה המתמדת ייקבעו ברוב קולות של החברים הנוכחים בישיבה.

5. הצבעות בועדה המתמדת תהיינה בהרמת ידיים.

6. הועדה המתמדת תדון בהצעות להחלטה שהוגשו לה, במועד הקבוע לכך ע"י הועדות, ע"י ציר יחיד או על ידי מספר צירים, והיא תחליט אם לקבל הצעה כלשהי או לדחותה - כולה או מקצתה.

אני רוצה פה להסביר. הועדה המתמדת מקבלת את כל ההצעות של הועדות והיא מגישה אותם לוועידה, לכן הכל צריך לעבור דרך הועדה המתמדת.

7. סמכה הועדה המתמדת את ידה על הצעה שהוגשה לה כאמור, חציין לצידה שהיא עפ"י הצעתו של פלוני - בעל ההצעה ותביא אותה לאישור הועידה בין שאר הצעותיה. החליטה הועדה המתמדת לדחות את ההצעה - החלטתה סופית ורשאים חלק מחברי הועדה המתמדת או מצירי הועידה, במספר שייקבע במיוחד ע"י הועדה המתמדת, להגיש הסתייגות מהחלטה זו או אחרת, ולדרוש שהסתייגותם תובא לפני הועידה.

8. הועדה המתמדת רשאית לבחור מבין חבריה ועדות משנה. סיכומי ועדות המשנה יובאו לאישור מליאת הועדה המתמדת, נחלקו הדעות בועדה המתמדת ונרשמו הסתייגויות - תכריע בהן הועדה המתמדת.
9. חבר הועדה המתמדת שלא היה חבר בועדת המשנה, רשאי להסתייג מסיכומה של ועדת המשנה במליאת הועדה המתמדת והיא תחליט אם לקבל הסתייגותו או לדחותה.
10. שאלה שהתעוררה בוועידה ואין עליה הוראה בתקנון או הסכונה פירוש - חובא לועדה המתמדת להכרעה.
11. הועדה המתמדת תודיע לוועידה את שמות הועדות וחבריהן.
12. הועדה המתמדת תוכל להוסיף לסדר-היום סעיפים חדשים לוועידה שאינם כלוללים על סדר היום ותודיע על כך במליאה.
- זהו התקנון של הועדה המתמדת שהועדה המכינה מציעה למליאה. אני מבקש, אדוני היו"ר להצביע על התקנון הזה.
- הרב הרשקוביץ: (היו"ר)
- הרב בלזם מבקש להעיר להצעה.
- הרב בלזם:
- אם רוצה ציר להשתחרר מהוועידה, יבוא במקומו - מי שבא אחריו ברשימה.
- הרב מ. מינץ:
- אני רוצה לה ^{סביר} לרב בלזם, יכול להיות שהבא אחריו ברשימה גם כן לא נמצא במקום. יש בזה המון בעיות, סיעה יכולה לצאת נפסדת. לכן, סיעתך תהיה מיוצגת בועדת המנדטים,

אינני יודע לאיזו סיעה אחת שייך, אבל היא תהיה מיוצגת בועדת המנדטים, לא נקפח אף אחד, בועדות העיקריות - כל הסיעות אפילו הקטנות ביותר תהיינה מיוצגות, ושט תוכל להציע מה שאתה רוצה. פה במליאה להציע עקרון כזה, זה עקרון שיחבל בועידה.

ההצעה היא שועדת המנדטים תאשר את רשימת הצירים וכל הסיעות מיוצגות בה.

הרב הרשקוביץ:

אנחנו מצביעים על ההצעה ששמענו. מי בעד ההצעה? מי נגד? - ההצעה נתקבלה פה אחד.

הרב מ. מינץ:

אני מציע הרכב של הועדה המתמדת, כפי שהועדה המכינה מסרה לי אותה:

הרב יצחק מאיר - מוצע כיו"ר הועדה

הרב משה ז. פלדמן, הרב אריה גולדקנופף, ~~הרב שירנסקי~~, מנחם קלוגמן, משה איינשטיין, יוסף פרצס, חיים משה קנופף, שלמה צבי וייס, ישעיה וקסלמן, הרב שמואל שולזון, הרב שלמה זלמן זוננפלד, מאיר לוריא, יצחק מנדלסון, אברהם לוריא, דוד פרנקל, הרב ז. פישמן, אשר הריס, ר' פנחס הורביץ, הרב שמואל הלפרס, ר' זליג שטיינמץ, ר' שמחה קליין, ניסן צוויכל, הרב ישראל גרינבאום, הרב שמואל ויינברג, ר' ישראל שפיגל. ועוד מקום למיעוט ע' (אם נמצא פה מישהו - שיצא)
 ר' אברהם הירש. *נאסנו אגס (צ"ל) לא מעט בעל: משה חיים טינגלס דוכטער ז"ל משה וואלף משה וואלף משה וואלף*

הצבעה: בעד - פה אחד. אין נגד. ההצעה נתקבלה.

אני מבקש מיו"ר הועדה המתמדת לכנס את הועדה ולהציע לוועידה דבר ראשון - ש ועדת מנדטים. בהמשכה, יו"ר הועדה המתמדת

יעביר למליאה את ההצעות של שאר הועדות. יש חדרי לועדות, מתאם חדרי הועדות וחדרי הסיעות וכל השרותים שניתנים לועדות, מזכיר הועדות - ר' משה פלר.

אני מציע לצירי הועיטה לפתוח את התיקים ולמצוא את סדר היום, כי אנחנו צריכים לאשר אותו, בהסתייגות קטנה, שועדות שהועדה המכינה הכינה, כפי שכתוב בסדר היום, הועדה המתמח הגיש הצעה.

אני מבקש לאשר את סדר היום של הועידה, בתיקון שאת הועדות מציעה הועדה המתמדת. אם היא תחליט שיש צורך לקצר במספר הועדות או להקים פחות ועדות או יותר ועדות, זה יהיה בסמכותה והיא תביא את זה בפני המליאה בהמשך הישיבות.

הרב הרשקוביץ: היו"ר

מי בעד ההצעה הזאת? מי נבד? - ההצעה נתקבלה

פה אחד.

הרב מ. מינץ:

אני מציע נשיאות לוועידה. אמרנו שהועדה המתמדת היא האחראית על הועדות אבל לא על נשיאות הועידה.

הרב הרשקוביץ: רבותי, יש עוד תיקון על ההצעה הקודמת.

הרב מ. מינץ:

פה קרתה אי הבנה, הועדה המתמדת מורכבת לפי מפתח

סיעתי לפי תוצאות הבחירות. לסיעת ציות והגשמה הגיעו 6 חברים בועדה המתמדת. הם נתנו לי שם אחד. עכשיו הם הגישו עוד 6 שמות, אני מציע שנאשר להם את החברים לועדה המתמדת, ואלה הם: ר' משה חיים שיינפלד, ר' ישראל שפיגל (כבר אישרנו), ר' אברהם לודמיר, הרב דוד סנקביץ, ר' משה קר, הרב ברזילי.

הצבעה: בעד - כולס. נגד - אין. ההצעה נתקבלה.

נשיאות הועידה איננה ועדה, וכפי שאני עומד להציע, לכבודה שכל המליאה תבחר אותה, הנשיאות איננה מוסד קבוע אס כי מוסד מכובד מאד, לכן אני מציע שהועידה תכבד אותה ותבחר אותה בעצמה. זו הצעה הועדה המכינה.

הצעה לנשיאות: הרב פ.מ. אלטר, הרב פנחס לוין, הרב משה פורוש

הרב שמואל שדרוביצקי, הרב הלל ליברמן, הרב זליג שטיינמץ, הרב מרדכי זלמן ויז'ניצה, ר' מאיר דוד לבנשטיין, ר' צבי גרוסמן, ר' שמחה ארנסטר, הרב משה אדלר, הרב עמרם בלוי, הרב שרגא גרוסבר, הרב פישל גלרנסטר, מתתיהו מינץ, ר' מסעוד משולם, ר' שמואל ויינברג, ר' זאב פישמן, ר' שלמה מישקובסקי, הר' דוד אורבך.

אני רוצה להסביר לר' זוננפלד, הועדה המכינה יצאה מתוך הנחה שאנחנו מכבדים את נכבדי וזקני התנועה. ואלה שמנהלים את הועידה לא נכנסים לנשיאות. אם אחת רוצה להציע את ר' שלמה לורנץ ור' שמעון סירוקה, תציע אותם להנהלת הועידה שאני תיכף אציע.

הרב הרשקוביץ: - היו"ר

אנחנו נצביע על ההצעה לנשיאות.
מי בעד? מי נגד? - ההצעה נתקבלה פה אחד.

הרב מ. מינץ:

ועידה נכבדה, אני מציע בשם הועדה המכינה - הנהלה לוועידה. מכיון שאני מסיים תפקידי כמרכז הועדה המכינה וצריך להיות מישהו שירכז את העניינים בידיים, והועידה עכשיו סוברנית, אני מציע הנהלת הועידה בהרכב הועידה:

הצעה להנהלת הועידה: ר' ש. גרוס, ר' ז. לוריא, ר'ט.מ. מינץ

הצבעה: ההצעה נתקבלה ברוב גדול.

חוספת: הרב שמואל ויינברג מוצע כחבר נוסף בהנהלת הועידה,

ולפי בקשתו של הרב פורוש, מוצע ר' יואל רובינשטיין גם כן

כחבר בנשיאות. אני מציע לאשר את שני הדברים.

ההצעה נתקבלה.

וכן אח הר' שלמה גרינפלד - לנשיאות.

ההצעה נתקבלה.

חברי הועדה המתמדת מתכנסים בחדר מס' 110.

הזמנו לכאן שני רבנים, מהנכבדים ביותר בארץ, ואנו

מבקשים לכבד את הפורום של מליאת הועידה.

הרב הרשקוביץ: - היו"ר

אנחנו נמשיך לפי סדר היום, רק חברי הועדה המתמדת

עוזבים את האולם. הצירים מתבקשים להשאר במקומותיהם.

הועידה הארצית השישית של אגודת ישראל

הרב הרשקוביץ: (היו"ר)

מורי ורבותי, אם כי דברתי עד עכשיו בעברית, אבל כאשר אני מסתכל באולם אני רואה שאפשר לדבר גם ביידיש, וזה יותר קל לי, חרשו לי, רבותי, לדבר קצת ביידיש.

איך האב שוין געזאגט אז עצם העובדה, אז דער ערשטער סדר היום איז געווען שיעור בדף היומי, און אויף דעם צווייטן סדר היום - המצב הרוחני בארצנו הקדושה. אויף אונדזערע ארגומנטן, על משרותיה של אגודת ישראל.

צו דעם צווייטן סדר היום איז געווען יו"ט, און נישט פאר אונדז אז מיר זאלן איבער דעם איבעררעדן. ליידער, ליידער איז דאס פאר אונדז אלע באקאנט. קיין איינער האט נישט געטראכט און נישט געגלויבט אז מיר וועלן קומען צו אזא מצב אין ארץ ישראל. טראכטן וואס מיר ברויכן יא, לדון און באשליסן וואס מיר קענען פארעכטן אין דעם מצב - דאס איז איינס. און ווי איך האב שוין פריער געזאגט: ווי דער ליבער רב ז"ל האט געזאגט: טאמער האט ער געהאט אַזא עפעס א טיף וואס מען ברויכט צו טאן, האט ער אַזא געפנט דאס חומש אדער די גמרא, און ווי איך האב געזאגט - הפוך בה והפוך בה וכליל בה.

ווען מיר עפענען דאס חומש, אנגעהויבן מיר דער ערשטער סדרה, איז דארט געפינט זיך מאויר א שטיקל החדרדרות. די מעשה פון קין והבל, וואס שטייט נאך דעם? זיךראו את שם בנו חנוך. צו ווייזן אז דער מיטל דערצו דאס איז חינוך. דאס זען מיר באלד אין דער ערשטער סדרה, און די וויכטיקייט

פון דעם זען מיר נאך ווייטער. מיר זען ביי אברהם אבינו האבן
 נסיונות,
 מאמעס מחנצר געווארן, וואס יעדער נסיון פאר זיך איז למעלה
 משכל האנושי, ווי אזוי קען מען בייטטיין. בכל זאת, מאמע איז
 אלעמען באקאנט ווען הקדוש ברוך הוא האט געוואלט משבח זיין
 און מכבד זיין, האט ער נישט אויסגערעכנט קיין איינס פון די
 נסיונות, נאר דאס איינציקע דעת, למען אשר יצא ... בשמחה .. ושומרי
 דאך השם.

און דאס זעלבע טרעפן מיר אויך אין דער גמרא. די גמרא
 הערציילט אין מסכתא בבא מציעא: רבנו הקדוש האט געזאגט: כמה גדול
 כוחו של חינוך. און ווען ר' יוסף בר' יוסף פרעגט אים: גט אמר?
 זאגט ער: יא. טראץ דעם וואס באוואוסט איז אז די גאנצע תורה שבעל פה
 האבן מיר אונדז צו פארדאנקען דעם רבנו הקדוש. וואס ער איז געוועזן
 דער עושר ובכל זאת האט ער ... בשעת בצרות, כל דיכפין יתי ויאכל.

און נאך מעלות. און אהא! אהא! אהא! אהא! אהא! אהא! אהא! אהא! אהא! אהא!
 דער קדוש ברוך הוא. און דער רבנו הקדוש זאגט אז, ווען מען
 פרעגט אים צו ער איז נאך גרעסער פון אים, וואס שטייט: זאגט ער:
 יא, ער איז נאך גרעסער.

און טאמער מיינט מען אז רבעו הקדוש האט דאס געזאגט
 מחוץ ענוות, ווי די גמרא בריינגט אונדז אויף אין מסכתא סוטה,
 אז רבנו הקדוש משמש רבי: בשלה ענוות? בריינגט אונדז די גמרא
 ווייטער: נישט מכוח ענוות אליין, האט ער עס געזאגט. ער האט
 זיך איבערצייגט דערפון, פון א מעשה וואס די גמרא דערציילט
 ווייטער אז רבנו הקדוש איז געוועזן, אז די צאם ער איז געווען
 נאך גרעסער ווי מען הערט. ער איז געווען אזוי גרויס ווי די
 אבות הקדושים. געוועזן אין דער זילבע בחינה וואס אברהם
 אבינו, דאס איז געווען די גרויסקייט פון דער בחינה אויך,
 וואס ער האט מרביץ תורה ברבים געווען.

און אויף דעם שטייט דאך, מורי ורבותי, אויף שטח פון הינוך
וואס מיר האבן געהערט נעכטן, און היינט האבן מיר דאס אויך
געהערט, וואס אגודת ישראל האט אויפגעטאן מיום הוועד.
און דא אין ארץ ישראל, למשל, איך בין פון בני ברק. אין
בני ברק, קענען מען זאגן היינט, כל החוגים האבן זיי זייערע
בתי ספר, זייערע תלמודי תורה, אבער דעם יסוד האט געלייגט
הינוך עצמאי, אגודת ישראל האט געלייגט דעם יסוד, און אגודת
ישראל פרייע און שפּאַטער הינוך עצמאי האט געלייגט דעם יסוד
פון הינוך.

און ווער רעד פון "בית יעקב". ווען נישט בית יעקב, וואלטן
דאך אלע ישיבות, די אלע כוללים וואלטן דאך נישט געהאט
קײן זכות קיום. האט אגודת ישראל האט אסך אויף דעם געביט
אויפגעטאן. און עס איז נישט אזוי באקאנט פאר אונדזערן עולם:
אגודת ישראל האט נאך אזאך - בתי ספר מקצועיים. און ווען
מען רעד פון התדרדרות מורי ורבותי, איך האב געהאט לעצטנס
א געלעגנהייט צו זען אזעלכע בתי ספר, אשר בראשם עומד ידידי
ר' יעקב גרוס, און איך בין געוועזן דארט און איך האב אנגעקוקט
די תלמידים. עס איז נישט קײן קונץ, די קינדער וואס
געפינען זיך אין אונדזערע תלמודי תורה. נאר יענע תלמידים,
און מען פארמישט זיי אויך פון התדרדרות.

דאס איז די גרעסטע זאך וואס אגודת ישראל קען אויפגעטאן.
אבער כמובן, מיר זענען דאך נישט צוזאמען געקומען נאר אויף
דעם מיר זאלן רעדן פון דעם וואס מיר האבן אויפגעטאן. אנחנו
צריכים להתייעץ ולדון, וואס מיר האבן ווייטער צו טאן.
אויף דאס איז אויפן טרד היום. איך וועל בעטן הרב מרקוביץ
וואס וועט רעדן איבער דעם נושא, לשאת את דברו.

הרב צ. מרקוביץ: "המצב הרוחני בארץ הקודש"

אני אדבר על נושא זה, על המצב הרוחני בארץ הקודש, וכשעושים חשבון צריכים לעשות חשבון של אמת בארץ הקודש, ולכן חייבים לפני כן להדגיש, חזור והדגש את ענינה של ארץ הקודש, ארץ הבחירה, ותמיד שמעתי בבית מדרשו של ישראל, שמה שלא יהיה, בכל מצב שחם-ושלום לא מגיעים אליו, אבל ארץ הקודש על כל גדולותיה ועל כל מה שבה, זה שריר וקיים וזה חייבים תמיד לזכור.

הזכירו פה את הדף ה יומי של היום, שמה הגמרא מביאה את מה שנאמר: "השכינה אתם בכל סומאתם" אומרת הגמרא, חס ושלום גם כשיש סומאה, גם שוכנת אתם. זהו הדף היומי של היום. ולכן הסייעתא דשמיא של ארץ הקודש ואני חושב שכולנו עדים על כך, עדה ועידה זו, עד הציבור הגדול של שומרי תורה ומצוות, ואני זוכר עוד את הועידה שהתקיימה בפתח תקוה, כשבאנו - בחורי הישיבות - לראות אותה, וראינו את ציבור המשתתפים, איך הייתה הדמות של היהדות החרדית ויהדות התורה בארצנו, וב"ה הסייעתא דשמיא בעשייה לתורה ולמצוה בארץ הקודש.

עדה היא היהדות החרדית, שב"ה, אם עושים חשבון אז יהדות התורה, בני תורה, לומדי תורה, צעירים ומבוגרים הולכים ומתרבים בארץ. יהדות התורה רבה בעומק וברוחב, בכמות ובאיכות, מדקדקים במצוה, הולכים ומתרבים ב"ה, וזה כבר ציבור גדול בכלל ישראל. אבל מאידך, שני הפכים - המסגרות הציבוריות, אנו יודעים שהולכות ומתקלקלות. למרות שכוח התורה גדל ומתרבה, אבל המסגרות הציבוריות, המדיניות, לכל מיניהן - כולנו רואים את זאת - הולכות ומתקלקלות. צריך לחפש סיבה לכך, מהי הסיבה?

כשמתבוננים הרבה - זה כנראה פשוט. אם לא עושים כלום, זה גם מתקלקל. הכיוון שקיים בארץ פונה עורף ולא פנים. 1 תנועות מסוימות בעם העמידו עצמן עם העורף, כביכול - אם אפשר להתבטא כך, ואז מאליו, כל כיוון הדרך והבטיס שעומדים עליו כל אלה מבחוץ, שממילא כשזה הולך, זה חס ושלום הולך ומתרחק. וזו הבעיה שלנו, פה צריכה להיות תפנית, מהפכה. בעצם הארץ זקוקה להפיכה רוחנית, ממש מהפכה רוחנית על כל סממניה. זו לא שאלה לתקן פרט זה או לתקן פרט אחר, אני מדבר על הציבור כולו. צריכים לדבר במונחים של הפיכה רוחנית.

בני תורה, עם תורה, יהודים חושבים, כשעושים את החשבון, צריך להגיע למהפכה רוחנית בארץ. אבל לא נדבר כאן רק על הכיוון. מה שאנו עושים כדי לחזק את הציבור, לא אל הפרט אלא אל הכלל, שהכלל יפנה פניו, זו הבעיה שלנו.

רבותי, אחי ורעי, אם רוצים לעשות חשבון ממש, בתוך עמי אני יושב, ואם רוצים לעשות את החשבון של מרבית העם, מרבית בני ישראל, רוב רובם של ילדי ישראל - איך שהוא מתחנך, ואיך רוב רובם נוהגים, המצב הוא ידוע, ולא צריך כאן לתאר את המצב. כל המתבייש ומוריד פניו לא פעם ביום, לאן הגענו? איך זה הגיע לכך?

אני חושב שאפשר להגדיר את זה, בתורה כתוב כשמדברים חס ושלום על עיר נידחת, ואני רק אומר את זה כמו שמפרשים דברי תורה, יש שם מונח "בני בליעל". מה זה בני בליעל? אומרת הגמרא: בלי עול. פרקו עולו של מקום. מה פירוש 'בלי עול'? לא כתוב שלא רוצה להיות טוב. הוא אומר: אני אהיה טוב ואני חותר לטוב ואני מחפש טוב, אבל בלי עול. אני אעשה כפי שאני מבין, כפי רצוני.

ופלא לראות, הפרשה מתחילה: בלי עול - פרקו עולו של מקום, אחר כך כתוב: "השמר לך כי אם יהיה עם לבבך דבר בליעל...." ואח"כ בנ"ך, כל המושג של בליעל, אם יש פלגש בגבעה - בני בליעל; אם יש עדות שקר - כתוב בני-בליעל. זהו התהליך. זה אמרו חז"ל, אם פורקים עולו של מקום, פורקים בין אדם למקום, פורקים בין אדם לחברו. רוצה להיות טוב אבל יש מצבים ודחפים ולא יחזיק מעמד. ופורק עול חברה, יש היום כאלה שהתחילו בלי עול, שגם להסתפר זה עול, גם לחיות חיי-אדם זה עול. יש הרוצים לברוח מן המציאות, ומי שפורק עול - כל עול נפרק מאליו, וזאת היא ההתחלה. ההתחלה היתה לפרוק עולו של מקום, וכל כך מהר - אף אחד לא יכול היה לחאר לעצמו שהתהליך הוא כל כך מהר, בפריקת עולו של מקום, פורקים כל עול - עול חברה וכל עול שהוא, התפרקות כללית.

העצה שלנו היא: ללכת ליסוד - עולו של מקום. כבר אברהם אבינו, צריך לצאת לרחובות ולצעוק דברים ברורים, השם אלוקים - צריך לבוא אל הנקודה ואל העיקר. הבעיה של עמנו - איך נידברים? אם רוצים לראות סממנים ומה שהולך, הרי אמרתי, בחור עמי אני יושב. אני מחפש לפעמים להשפיע על חוג מסוים, אני מחפש איזו שהיא נקודה של הידברות, מחברר שאין שיטה, אין על מה להתווכח, פקעת של יצרים. הבעיה של היום בארץ היא - לא שיטה מסעה שאתה מעמיד נגדה סהרטה של תורה ומצוות, אז אחת מעמיד שיטה. אין עם מי להתווכח. זו לא שאלה של שיטה, זו לא שאלה של אידיאות, הן מזמן אינן. יצרים ויצרים ויצרים. וכל הכלים שוקדים על כך - איך להגדיל את העבירה; איך לפתח את היצרים.

יש חסידים שמספרים בשם רב מנדל פוויטבסק, הרי מייסדי הישוב החדש, (אני לא מדבר על ישוב ששמר תמיד על הגחלת ועל התורה)

מייסדי הישוב בארץ ישראל היו מצד אחד תלמידי הגר"א, מצד שני תלמידי הבעש"ט. מספרים שר' מנחם מנדל מוויטבסק נסע לא"י והוא עשה חשבון, אמר: מילא, אני צריך לבוא לארץ, אבל יצר הרע? איזה עסק יש ליצר הרע בארץ הקודש? הוא אומר שהוא הסתדר כך שיצר-הרע ישאר בחו"ל. ודאי צם צומות ותיקן תיקונים ועלה באודסה על האניה שמח וטוב-לב.

מספרים ש הוא עלה ליפו, ירד מהאניה, והרגיש שיצר-הרע כאן. אמר: "מה אתה עושה כאן? הרי הסכמנו שחשאר שם". אמר לו: "עשייתי הסכם עם פקיד זוטרי שליץ פה אני עצמי הבוס, בארץ הקודש - כל הסכמים של שם, פה הוא". מפני שהסטרא אחרא יודעת אם יהודים ישבו בארץ, מה חסר בארץ? יהודים יפנו עצמם לתורה ולמצוות, והמשיח יבוא, והוא גומר. ולכן הסטרא-אחראי "מתלבשת" פה, ולכן ישנו יצר-הרע. יצרים בצורה כזאת - בכל השטחים, יצרים כאלה שלא פללו, וכל כלי התקשורת וכל הכלים למיניהם שוקדים לפתח אותו את יצר הרע, ומחפשים כל מיני דרכים לגרות יצר הרע, לא לתת מנוחה לאדם, תמיד יהיה מסובב בכך.

והבעיה בארץ - יצרים, איך עומדים מול יצרים. אני מדבר עם חוג גדול, אם אומר לי נקודה, אני מתווכח אחר, אבל עם יצר הרע שגורף את הכל במשי ים כאלה?

וכשאנחנו מחפשים מהי התרופה לך? יש תרופה.

"בראתי לו יצר הרע?" "בראתי לו תורה תמיד". אם תמיד זה

היה כן, יש ב"מסלת ישרים" פרק שלט, ואומר שאם הקדוש-ברוך-הוא רופאו של עולם קבע שזאת היא התרופה היחידה למחלה הזאת, אין תרופה אחרת. התרופה היחידה שקיימת היא "בראתי לו תורה תמיד".

רבותי, אחי ורעי, כולנו יודעים כל כך, כל מה שהתחולל

בארץ, כל מה שהתחולל - בכוחה של תורה ובכוחה של הגברת לימוד התורה ובכוחם של מוסדות תורה. זה אפשרי, זה ניתן לעשות. כל יהודי, זה לא מראה על החנגדות בכל הדברים שאנו עושים, היום כשאנחנו מתחילים להשפיע בכל השטחים, אנחנו רוצים לשמור על הקיים בציבור הרחב, אין לכך סיגים, וכל יהודי מסוגל ללמוד תורה. ואמרו קדמונים שתורה משולה למים מכמה בחינות, אחת הבחינות היא שמים מעכל כל אחד; כל החי מעכל מים. כל יהודי שהוא, כל יהודי שהוא יכול ומסוגל אם מוצאים את הדרך, ללמוד דבר-תורה, להתרשם מכך, להתעורר לכך, וממילא התורה מביאה את כל התוצאות בעקיפין.

בעניינים אחרים, כשלוחצים על קפיץ יודעים איך הוא קופץ, אבל יודעים איך תורה מכופפת אותו, תורה מאירה אותו מחוכו, וזאת היא הדרך לגאולה, וזאת היא הדרך המקובלת האפשרית ולכך אנחנו חייבים להחלץ.

אחד הדברים שאפשר להשפיע על יהודים, יש במדרש שיעקב אמר: הנה עשו איש שעיר ואני עורי חלק", כתוב במדרש כך: "ר' לוי אומר, משל לקבץ וקרח שהם עומדים על שפת הגורן, עלה המוץ בקבץ ונסתבך בשערו; עלה המוץ בקרח - נתן ידו על ראשו והעבירו" אומרים חז"ל כך, יעקב איש חלק, בעצם כל דבר שמתלכלך - אם מנגבים אותו, הוא נקי. על עשו כתוב: איש שעיר שכל מוץ נדבק בו, קשה להוציא. כלל ישראל - יהודים, איש חלק, אם יודעים איך לנגב ממנו הוא מתנער, מתחלק, ומתנקה. הבעיה איך מגיעים ליהודי? הדרך שהיתה מעולם ומתמיד, ודומני שזהו הייעוד הגדול של כולנו, כמה שעושים ועושים הרבה - הייעוד של כל אחד, לבנים במקומותיהם, לבעלי-בהים, לכל אחד, ובפרט אגודת ישראל - המשימה הראשית של השפעה בכל שטחי החיים, להחלץ ולעשות ולהרבות תורה בישראל.

להכבות תורה בישראל - תורה לכל מקצועותיה ולכל גווניה, והרי היא כל כך גדולה וכל כך עשירה, ולהקדיש מחשבה על כך, ארגון גדול על כך, תורה אפשר למצוא בכל מקום ובכל חוג - איך לדבר, תורה ואמונה להרביץ. זאת היא הדרך, זה מאיר ליבות יהודים.

רבותי, כשאנחנו מדברים על פעילויות אנחנו רואים את עצמנו מוגבלים. כל התקציבים הגדולים וכל האפשרויות הגדולות, היום אנחנו עניים בכך. פעם הייתה קופסת-הצדקה, יש כבר היום כל מיני גבאים בעולם לאסוף; גם שם יש לנו פירורים. אבל דבר אחד אנחנו עשירים, עשירות כזאת שיש לנו - בתורה. ב"ה קמו לנו דורות של צעירים מרובים ב"ה, במספרים כאלו, אברכים בעשירות כזאת של תורה ושל יראה, בעשירות כזאת - אם אין אנחנו מוצאים את הדרך, לעשות חסד לאחרים; אין לך חסד כמו חסד רוחני. אומר אחד: ואהבת לרעך כמוך, מספרים בישיבה "בתורה לקיים ואהבת לרעך כמוך". אין עליבות כמו עליבות רוחנית. המסכן הוא המסכן ברוחניות.

לפעמים חושבים: הרי יש לנו אפשרויות כאלה, יש לנו כלים כאלה, יש ציבור כזה, ואיך אנחנו מצליחים? אנחנו לא מצליחים להדליק אבל יש לנו תורה שאפשר להציב אותה מדין ועד באר-שבע, ואיך אנחנו לא מוצאים את הדרך?

רבותי, זה תיקון לציבור, השילוב הזה של בעל-בתים - לא בני תורה לחוד וזה לחוד, השילוב הזה של עשייה יחד, איזו ברכה יכולה להיות לנו? וזהו המקור ממנו צריכה לצמח ועלולה לצמוח כל תקוותנו; להגיע לכל מקום ולהרביץ תורה בכל מקום.

הציבור בודאי מצפה לשמוע מילה על הרבנות בישראל, אבל זו אותה מילה - לא כאן המקום להרחיב הדיבור - זו אותה מילה, גם שם, גם כל אחי, גם רבנים למקומותיהם. אני לא מדבר עכשיו על השמירה על הקיים, שלצערנו המצב הוא שרבנים נאבקים במקומותיהם בעיקר לשמירה על הקיים. פריצת דרך, תיקונו של כלל ישראל, תיקון עצמנו גם כן - לא כאן המקום להרחיב הדיבור איזה כלים יהיו אלה, איזה תיקון זה יהיה לכלים עצמם ולכל המצב, השילוב הזה של בני-תורה יחד עם הציבור ולהרבות תורה בכל מקום שהוא.

אני יודע שזה דבר מקובל, מדברים על כך, צריך להקדיש לכך מחשבה מעמיקה, צריך צוות חשיבה מיוחד שיתכונן ויחפש דרכים ובלי הרף יחפש דרכים - איך להגיע לענין הזה, איך להגיע לכל אתר ואתר, ותמיד לחשוב לפתח את הדבר הזה של הרבצת התורה. זו באמת הדרך היחידה, זאת היא דרך כבושה, זאת היא דרך אפשרית, והלוואי שהקדוש-ברוך-הוא יחונן אותנו ויעזור לנו, כי זאת הדרך נלך בה.

וגם בדרך הזאת, קטונתי, אך אומר מה שכתוב בשלחן-ערוך, במקרה הגעתי לכך בשבועות האחרונים. ובכלל, כשמנשהו מדבר הוא נראה כמו שליח ציבור שעובר לפני התיבה, הוא מדבר כמו חזן אבל הוא מתפלל גם לעצמו ומשתף גם אחרים. כתוב בשלחן-ערוך, בסעיף הידוע (ה -לא) "כל כוונותיך יהיו לשם שמים", בני תורה ובעלי-בתים, וכל יהודי, כתוב - כל כוונותיך לשם שמים, אז הוא מונה שם כל צרכי אדם. בדרך כלל מונים שם דברים חומריים, ומוסיף המחבר: וכן אפילו ..... ולעמוד במקום צדיקים ולילך בעצת תמימים את עשה לעצמו ולמשלים תפצו ותאוותו אין משובח אלא אם כן לשם-שמים. גם תורה צריך להרביץ לשם שמים. תמיד לחפש לשם שמים,

והבה, בהתעוררות כזאת, נחפש דרך לעשות מצוה בישראל, מצוה של ממש, מצוה שחוביל למטרה, הארץ ובני ישראל זקוקים למהפכה רוחנית על כל סממניה; זאת היא המטרה. הדרך המעשית להוביל לכך - הבה נחלץ כולנו לקול יעקב. ו"הקול קול יעקב" ו"הידים ידי עשו" אמרו קדמונים, הרי זה היה באדם אחד, גם בישראל גופא יכול להיות קול וידים, לא כתוב בשני אנשים, אמרו שבעם ישראל עצמו, אם הקול לא קול יעקב, בפנים יתגברו "הידים", ובודאי שאט הקול קול יעקב, זאת הדרך שנעשה מה שבתוכנו והקדוש-ברוך-הוא יצטרף למאמץ שלנו, וזכויות ישראל, זכויות של הדור, ודבר אחד הוא גורם גדול שאי אפשר לקחת - היסורים. זה דור של שואה, הדף הנשפך, זה אוד מוצל מאש, הדף שנשפך על ארץ-ישראל, הרי זה עם שרידי חרב, זה אוד מוצל מאש. נשתדל אנו מה לעשות בתוכנו.

אני אצטט את הגמרא בסנהדרין, שהגמרא אומרת: במקום אחד כתוב: "שני כתוב: "... אם לא נשמעה" שואלת הגמרא: זו סתירה? אנחנו לא יודעים לפרש, אכל אנחנו מבינים, אומרת הגמרא: זכו אם אנו נשמעה, לא זכו אם..... " שהקדוש ברוך הוא יזכנו, נזכה בעצמנו לגאולה השלמה, לישועה במהרה בימינו.

הרב הרשקוביץ: -ה יו"ר

חודש רבה לרב מרקוביץ, רבה של רמת-גן, על הדברים היפים והערבים ששמענו. כפי שאמרתי בתחיל דברי, עיקר ההצלחה, אמצעי הכי גדול זו התורה, אם כי אנו - אגודת ישראל, יכולים להשתבח בשטח זה, שעשו הרבה להרחבת התורה, אבל יש עוד שטח לעשות, ואנו מקוים שעוד נעפיל לחיזוק התורה והדת.

אנחנו מבקשים את הרב קלופט לישא את דברו.

הרב יואל קלופט:

כב' מרן ורבנן, בני תורה חשובים וצירים נכבדים!
הועידה הזאת נקבעה לדיונים מצויים, אבל מן הראוי
ומן החובה להקדים איזה דבר-תורה. כבר נזכר הפסוק, אתמול
בפתיחה: "ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי
ישראל". הרמב"ן מרחיב את דבריו על הפסוק הזה, מביא את
ה"ספרי", מדלג אעליו, כבר הוסבר אתמול, אני אמשיך דברי
המדרש מה שמביא הרמב"ן.

המדרש אומר "כסאו מבוסס למעלה בזמן שישראל אגודה אחת"
לכך נאמר: "הבונה בשמים מעלותיו ואבודתו על ארץ יסדה".
מהו פירוש "כסאו מבוסס"? חס ושלום, כסא הכבוד מתנווט? מה
זה כסאו מבוסס בזמן שאבודתו - ישראל, למטה? כסאו מבוסס
פירוש של דבר - גילוי כבוד מלכות שמים. חז"ל אומרים
ביומא שהפסיקו להגיד פעם "הגדול הגבור והנורא" מפני שאמרו
"אצל גבורותיו". עכשיו אנשי כנסת הגדולה החזיר עטרה ליושנה,
הן הן גבורותיו. ולמה חסכו להגיד "הגדול, הגבור והנורא"?
הלא זה נכון ויודעים את האמת. אלא, כל התארים שאנחנו משבחים
את הקדוש-ברוך-הוא, במידה שמתגלה לנו, במידה שאנו מכירים,
במידה שאנחנו משיגים עד כמה שיש גילוי של כבוד מלכות
שמים, במידה כזאת אנחנו רשאים לשבח. זו היתה השקלא וטריה
של אנשי כנסת הגדולה.

מתי כסאו מבוסס למעלה? מתי יש התגלות אלוקים?
'ויהי בישרון מלך'. מתי יש גילוי אלוקות? 'בהתאסף ראשי
עם יחד שבטי ישראל' כשבטי ישראל הם יחד עם ראשי-עם, אזי
יש גילוי של כבוד מלכותו, אזי יש התגלות של אלוקות.
אם כולם יחד, אז הודו והמליכו ואמרו: "השם ימלוך לעולם ועד".

הגמרא אומרת ב"ברכות", יוסי הגלילי אומר: "לפי רוב העם ככה ברכת הזימון, בעשרה אומרים 'ברך לאלוקינו' במאה אומרים 'נברך לשם אלוקינו' במאה אומרים 'לשם אלוקינו, אלוקי ישראל ובריבוא...'. וכך הלאה. מהו הקימוץ הזה? למה אי אפשר להגיד יותר? אלא מכאן מוכח, עד כמה שיש רובויים עד כמה שיש אספה-עם, יש התגלות אלוקית יותר גדולה ורשאים אנחנו להרבות בתארים, זה מה שמוכח מתוך הגמרא.

ועל כן אנו צריכים להבין שבאספה-עם, אספה חשובה כזאת, זה גורם וגורר גילוי כבוד מלכותו. זה ההישג של האספה הזאת, עצם האספה של שבטי ישראל יחד עם ראשי-עם. אם נעמיד השאלה: מהו הרעיון של אגודת-ישראל? מהי התכנית של אגודת ישראל? אני צריך לספר שאני גודלתי וחונכתי אצל ראשי אגודת ישראל בריגא, אצל ר' יואל ברנצ'יק, השם ינקום דמו. והנה, אין שום חידוש ברעיון של אגודת ישראל, הרעיון של אגודת-ישראל הוא ישן נושן מזמן מתן תורה; אין שום חידוש. להפך, אגודת ישראל צריכה לשמור שלא יהיו חידושים, שאנחנו נשמור על הקיימים.

וזהו המשך הפסוק: "תורה ציווה לנו משה מורשה קהלת יעקב", ומפרש הרמב"ם: מתי תהא ירושה לקהלת-יעקב? אם יחד שבטי ישראל יתכנסו יחד עם ראשי עם. אם הציבור נשמע לראשי עם, אם הציבור שומע ומרכין את ראשו לראשי העם, ללא שום התחמקות, ללא שום מחאות, לא בשתיקה ולא שום דבר אחר, אלא לקבל דעת הרב בנאמנות שלמה כמו שכתוב: "לא תסורו מן הדברים אשר יגידו לך ימין ושמאל" - גם כן צריכים לקבל.

אני רוצה לסכם בקצרה, למרות שכאן יש אנשים שכולם יודעים מהי אגודת-ישראל, אינני חושב למיותר לסכם את התכנית

של אגודת ישראל בשלוש נקודות. הנקודה הראשונה - מהי? זה מה שאמרנו "תורה ציווה לנו משה מורשה קהלך יעקב". אנחנו ממשיכים מסורת אבות כפי שקבלנו מאבותינו ללא שינוי כלשהו.

נקודה שניה, מה שדיברנו - "בהתאסף ראשי עם". ע"י כוח מאורגן, אינו דומה יחיד עושה מצווה למרובים עושי-מצווה, ע"י אספת רבים לעשות את המצוה, כמו שאמרנו, מתגלה כבוד שמים יותר, מתגלה מלכות שמים יותר, ועל כן יש בזה משום קבלת עול מלכות שמים. זאת הנקודה השנייה.

יש נקודה שלישית, אבל כאן אני צריך הקדמה קצרה. כתוב בפסוק: "ובמלאכיו ישים את העולם". אומרים חז"ל שיש מלאכים שאומרים שירה וכלים מיד. השאלה היא - מהו הבזבז הזה במלאכים, אומרים שירה וכלים מיד? ישראל, ב"ה, אומרים שירה וממשיכים, למה הם כלים מיד? אומרים שירה ונשרפים? פירוש הדברים הוא ככה: שירה, קדושה, צריך להאמר עד כלות הנפש, אם לא כלים מיד - אין כאן שירה וקדושה. עד כלות הנפש ממש. ועל כן המלאכים שאומרים שירה, הם כלים מיד. ואיך זה ישראל, סוף סוף שאלנו, כן ממשיכים? פירושו של דבר שיש כאן תחית המתים, יש כאן חיות חדשה, יש כאן שפע חדש. זה מה שקוראים בספרי החסידות § הסתלקות המוחין ומוחין חדשים. איך מתפללים עוד הפעם? מקבלים מוחין חדשים. /לא כן היה צריך להיות כמו המלאכים ההם: "כלים מיד". חיות חדשה ממש. זה מה שיש בזה.

מלכות בריאת העולם עד בריאת המשיח לא הייתה תפילה אחת דומה לחברתה, אנחנו מתפללים מנחה בכל יום, כל יהודי, ומימות העולם כמה תפילות התפללו? אין תפילה אחת דומה לחברתה, כל תפילה זה משהו חדש, ולא יכול להיות כמו הקודמת. הקודמת - כלה כמו המלאכים ההם, אלא זה רק ע"י המוחין החדשים, ע"י התחדשות, יש תפילה אחרת.

זה היה כוחה של הכנסת הגדולה, זקנים וכמה נביאים שהם יכלו לתקן נוסח אחד הנאמר בכל יום, ובכל זאת, בכל תפילה ותפילה צריך לדעת - יש משהו חדש; מוחין חדשים, יש שפע חדש ממרום שמקבלים. זהו תפקיד של אנשי תורה - לקבל התחדשות חדשה כל פעם, כל פעם מוחין חדשים, כל פעם חיות חדשה.

דרך אגב אני רוצה להגיד איזו התוויה בשביל האגודה, ר' יונה אומר לבעל-תשובה שלא יעסוק לכחחילה בחרשה על העבירות, יעזוב את זה לגמרי, ראשית כל יעמוד על דרך טובה. הייתי אומר, לא צריך יותר מדי לעסוק בבקוה לא צריך יותר מדי לדבר על העבר, אלא עד כמה שצריך ללמוד על העבר. אבל לא זאת היא הדרך, הדרך היא מוחין חדשים, התחדשות, זאת הנקודה השלישית שצריכה להיות באגודה-ישראל, חיות חדשה, להבא - מה עלינו לעשות.

אני לא יכול לדלג מלצידן שיש דעות שונות בתוך האגודה עצמה, וזה טבעי מאד. הגמרא אומרת: כשם שפרצופיהם אינן דומות כך דעותיהם אינן שוות. זה צריך להיות ככה. אלא מה? אביא גמרא מסוף 'תעניא'. הגמרא אומרת: "עתיד הקדוש-ברוך-הוא לעשות מחול לצדיקים, והקדוש ברוך הוא יושב ביניהם בגן-עדן; כל אחד מראה באצבעו: הנה אלוקינו זה.".

מה פירוש הדברים? מה זה מחול? מחול זה עיגול ובתוך העיגול יש קבין נפרדים אחד מן השני, סופו של דבר הם מגיעים לנקודה מרכזית אחת. דעות שונות יכולות להיות, צריך שתהיינה וזה טבעי מאד. אבל כל אחד מראה באצבעו אחר-כך, הנה אלוקינו זה".

זה מה שאני חשבתי, כולם צריכים להגיע לגקודה מרכזית אחת. ר' משה לנדר מסביר על דרך הלימוד לשמו, הוא אומר שמלכתחילה צריך ללמוד בחריפות הדעת, שכל אחד צריך לעמוד על דעתו, זאת אומרת כאילו לא לשמה, כאילו בדעות מתנצחות כאן, אבל צריך להיות ה"אחלהב" בסופה; זהו ה"לשמה" של הלימוד. אותו דבר בדעות השונות שיש, אמרנו כי יש דעות חלוקות, אבל כל אחד צריך להצביע 'הנה אלוקינו זה', גם אם הוא לא בתוך העיגול, אם הוא לשם-שמים, אם הוא 'לשמה' צריך לצאת ו"אחלהב בסופה". בסוף צריך להיות אהבה ואחווה ושלום ורעות באספה אחת, באגודה אחת, למען כבוד שמים.

אני רוצה להגיד גם משהו קונקרטי. הדבר ידוע כבר ונשנה כבר, העצה של חזקיהו המלך. שנה אחרי המלכו של חזקיהו המלך, בדקו מדין ועד באר-שבע ולא מצאו תינוק או תינוקת שלא היו בקיאים בטומאה וטהרה, זה אחרי אחז המלך שמילא את כל הארץ בעבודת גילולים, לקח רק שנה אחת. מה עשה חזקיהו המלך? נעץ חרב בבית המדרש ואמר: כל מי שלא יעטוק בתורה יידקר בחרב. זאת היא העצה של עסק התורה שזה יכול לבער את כל עבודות הגילולים. זהו בדרך כלל.

אבל אני רוצה להכנס לפרט אחד, יכול להיות שכאן אהיה קצת מחולק עם כבוד הרב מרקוביץ, הרב של רמת-גן, יסלח לי מאד ואני אסביר למה. אני רוצה לדבר על מעמד הרבנות והדיינות בישראל. הרב מרקוביץ אמר שלא כאן המקום, וזאת היא שאלה. אני אומר שכן כאן המקום, ואגיד למה ואסביר את העניין. אני שרתתי עשרים שנה בבתי-הדין ועדיין מעיק לי הלב מכל עשרים השנה. על כן אני צריך להגיד,

ראיתי במצע של סיעה אחת (לא נודמן לי לראות מצעים של שאר הסיעות) אבל ראיתי שיש שם סעיף של רבנות בלתי חלויה. ככה כתוב - שאיפה כזאת - רבנות בלתי חלויה. אני אומר שזה לא מספיק, רבנות בלתי חלויה לא יועיל שום דבר, מה יכול להועיל ? - ציבור בלתי חלוי. זה לא חלוי ברבנים, הרבנים בעצמם לא יכולים לעזור לעצמם, הם נאבקים, יש להם חזקת מהינות, חזקת כשרות, יש תנאים קשים, גם לי היו תנאים קשים, מלחמות גדולות, סענות גדולות. נכון, נלחמתי, וכל הרבנים בחזקת כשרות, אבל כל זה לא מספיק.

כל זמן שלא תבוא חודעת הציבור, מה שהציבור החרדי צריך, זה לא יועיל. נעשה רבנות בלתי חלויה, תהא רבנות בלתי חלויה אבל במה היא תאחז? אם הציבור הוא חלוי, אז זה יהיה רבנות בלי ציבור. למה הציבור חלוי? יש בארץ חוק נישואין וגירושין שצריך להתחתן עפ"י דין תורה, יש חוק בתי הדין שכולם נזקקים לבתי הדין (לבד מיוצאים מן הכלל, נעזוב את הפרטים). לכאורה היה זה צריך להיות צא אושר והישג גדול, ויש כאלה שמתפארים שזהו פרי סיפוחים שלהם. אני תמיד שומע את הנציג שלנו בכנסת הלוחם על סמכות בית-הדין. אני צריך לספר לכם שזה מכעיס אותי. בשביל מה אתה נלחם? זה לא ילד שעשועים שלך, אין לך במה להתפאר. זה חוק נישואין וגירושין שהיה צריך להיות אושר בשביל המדינה, שמעמידים בזה הדת על תילה, למעשה בצורתו הנוכחית נהפך לרועץ.

למה? - כמה דברים. ראשית כל, ע"י החוק הזה החילונים קבלו שליטה על הרבנים ועל הדיינים, היינו מינוי רבנים ודיינים לא נעשים בארץ אלא ע"י רוב חילוני, מחללי שבת בפרהסיה, הם ממנים רבנים. יש הרבה ערים בארץ שאין רב-העיר.

לא איכפת להם אם לא יהיה רב. אם לא הצליחו ברב-ראשי, אתם חושבים שהם מודאגים מזה? יפה מאד, יהרוס את הרבנות, מה איכפת לנו, הם שמחים, הם נהנים ממנו. הם קיבלו את השליטה. על כן אמרתי בהזדמנות, היתה הצעה של חוק הונאה בכשרות, אמרתי: חס ושלום, לא צריכים את זה, אם יהיה חוק של כשרות אזי הם יהיו הבעלים על הכשרות ולא אנחנו. איך הכשרות היום ובאיזה מצב היא? לדאבוננו, אולי יש מקומות שזה לא כל כך מזהיר, אבל במידה מסויימת זה בידינו. אם יהיה חוק של כשרות, אזי זה בידי הממשלה. הם יגידו על מה להגיד כשר ועל מה לא כשר. כך הם ממנים דיינים וכך הם ממנים רבנים, לפי דעתם הם.

ואם בהתחלת מינוי כתי הדין הם עשו משגה וחשבו...

(היו"ר: סליחה, עלי להודיע לחברי הועדה המתמדת לכנס לאולם ההתייעצות.)

הרב יואל קלופט - המשך

יש באים עם מליצה שדופה כאילו יש בזה פילוג העם, מה זה נקרא פילוג העם? בחו"ל היה פילוג העם כלי חוק נישואין וגירושין? נכון, יש אולי התבוללות בארה"ב, אם כאן אין התבוללות אנו יודעים את הסעם, אם לא, מי יודע עם החוק אם לא היה יותר טוב; מה זה מועיל? ויש חושבים שזה ממעט ממזרות בישראל, אני אומר שזאת היא טעות. זה לא נכון, לעניות דעתי.

יש חושבים שיש בזה משום קידוש השם שיש כאילו

צביון דתי כאשר יש איזה חוק דתי. לדעתי זו טעות, קידוש-

השם זה נקרא אם רבנים ודיינים הם לגמרי חופשיים, ממנים אותם

חלמידי חכמים כדין, ולא חילונים ממנים אלא רק חלמידי חכמים צריכים למנות רבנים והם חופשיים להכרעה ולפסוק דין תורה בחופש גמור. למעשה אני מעיד ולא מתבייש, יש לחץ גדול על בתי הדין ועל רבנים. נכון שהם נאבקים, אבל יש לחץ, אם לחץ מפורש, אם הדיינים בעצמם חוששים שכאילו יש היתר שאם לא כן יבטלו לגמרי חוק נישואין וגירושין, על כן צריכים להשחדל... וזה נכון, ויש לחץ, וזה אסור לפי דין תורה.

צריך הרב והדיין להיות חופשי לגמרי.
אסיים באימרה של רב^{חפץ/חלים}. במאמר "תורה-אור" הוא מדבר הרבה ומשחדל ללמוד סדר קדשים, חיבר ספרים על זה ופעל הרבה וגם יסד כוללים ללימוד סדר קודשים. וחור הדברים הוא שואל שאלה פקחית מאד. הוא שואל את עצמו: "יגידו לי, אין לך דאגה אחרת לכלל ישראל אלא רק סדר קודשים? אתה, בתור מנהיג גדול, אין מה לדאוג? כל כך הרבה חילול שבת, ואחרי דואג שילמדו סדר קודשים?" והוא אומר ככה: אין מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא כמו כל מלך, מלך תלוי בעוצם ותוקף מלכותו ומספר התומכים בו, מלך מלכי המלכים לא תלוי בזה, אם יש יותר או יש מעט. אנחנו צריכים לדאוג שחלמידי חכמים יהיו מצוינים וגדולים, סדר קודשים עומד בראש. והוא אומר: אפילו אם יש מעט שומרי-תורה, (אני אניד לכם בלשון חפץ-חיים) "הקדוש ברוך מסתפק בהם", צריך לראות את הישיבות ואת הכוללים ואת החינוך שיגדל,

יש מצוה של "אהב את אחריים", שיסת אגודת ישראל היא לא בסלנות, לא להתבסל, להיפך. קבלנו מרבתינו, ואנו יודעים שר' זוננפלד, זכר צדיק לברכה, נסע עם ר' בן-ציון אדלר לכל המושבות ולכל הקיבוצים להחזיקם למוטב, נסע לכל המקומות, לא היה בסלן. יצאו מן החומה ונסעו בכל הארץ.

והיה מקרה אפילו שזלזלו בהם, ואחד גידף אותם: "מה תביא לנו?" ואחד מן המשלחת התחיל לקלל אותו. ר' חיים זוננפלד היה צריך להרגיע אותו, עד כדי כך. ונסעו. יש מצוה לזכות את הרבים, 'ואהבת את השם אלוקיך' זה כתוב במפורש בפסוק. יש מצוות 'עשה' וזו מצוה לזכות את הרבים. ר' חיים, כפי שאני הבנתי, אני הכרתי אותו, למדתי ממנו, הוא ישב כל ימיו ועסק בתורה, ואם התפנה לספר או לאיזה דבר מצוה זה רק מפני שחשבו שזו מצוה לאחרים ועל כן הוא חייב בזה.

גם תלמידו של ר' דיסקינד, ר' ברוורמן, יסד חברה שומרי-תורה, והם יסדו תלמודי תורה בכל המושבות, בכל זאת עדיין קיים ברחובות תלמוד-תורה שיסד הרב ברוורמן, זאת אומת שאנחנו קבלנו הדרך מגדולינו, לא בטלנות, רק קרב את הרחוקים. נכון, מצוה גדולה היא לקרב את הרחוקים אבל לא להחקרב אל הרחוקים, לא לעשות את זה בשותפות, לא להרכין ראש בפניהם אלא רק לקרב אותם.

ובענין זה שהתחלתי, ענין הרבנות, שהרב מרקוביץ אומר שלא כאן המקום להציע תיקונים, אולי באמת אין כאן המקום כי צריך לחשוב על תיקון החוק. איכשהו, אני לא מעיז להגיד ברבים, כמו שאמר לי אחדמן הגדולים, אם לא היה חוק נישואין וגירושין - היה יותר טוב. לא אני זה, אין לי אומץ כזה. על כל פנים יש מקום לשינויים ותיקונים, לא אכנס לזה עכשיו. רק מילה אחת אני רוצה לחזור עליה, כתוב במצוה: רבנות בלתי תלויה, זה לא יתכן, זה לא יצליח, צריך לבדוק שיהיה ציבור בלתי תלוי. אם אחד מתחתן הוא צריך ללכת לרבנות כדי לקבל תעודת נישואין, מה יעשה רב בלתי תלוי? מה זה יועיל? - אם הוא זקוק לדיין ממלכתי, כפי שאומרים, וזקוק

לרב שמונה ע"י חמישים אחוז מערך וכמה שתמכו בהס. איך אפשר לעשות רבנות בלתי חלויה? צריכים ציבור בלתי חלוי.

ובזה אסיים, ואחן ברכתי, שנצליח בעבודתנו ונחקדם הלאה לעבוד לשם-שמים, ולהרבות כבוד השם בעולם.

הרב הרשקוביץ: - יו"ר

תודה רבה לרב קלופט, אב בית-דין חיפה, בעד דבריו היפים, וההצעות הנכונות. בטוחני שהועדה תדון ותפעל להגשים את הצעותיו.

בטרם ימשיך הרב רוטשטיין, אני רוצה כמה דברים לומר. ראשית כל אני מזמין את בעל השמחה אשר טרח ויגע כל כך הרבה כדי שהועידה תוכל להתקיים, ר' פישל גלרנסר, יו"ר ועדה הבחירות, שיעלה על הבמה.

לפי החלטת הועידה, הועדה המתמדת מציעה את חברי הועדות. לכן קבלתי מהועדה המתמדת להחליט אא על ההצעות של שמות החברים שהם מציעים להרכב ועדת המנדטים.

הרב יצחק מאיר: (יו"ר ועדה מתמדת)

אני רוצה למסור למליאת הועידה הארצית את החלטת הועדה המתמדת בקשר לוועדת המנדטים. הוחלט לבחור ועדת מנדטים בת שבעה חברים. הרכב הועדה כדלהלן: ר' פ. הורביץ - יו"ר, ר' 2. שירנסקי, ר' מאיר לוין, הרב שואלזון, ר' ז. לוריא, ר' משה חיים שיינפלד, הרב ברזילי.

נוסף לכך הוחלט שכל סיעה שאין לה חבר בוועדה תקבל משקיף בוועדה.

הרב הרשקוביץ - היו"ר:

אנחנו נצביע על ההצעה של הועדה המתמדת.

ההצעה: בעד - רוב קולות; נגד - מיעוט.

ההצעה נתקבלה.

רבותי, אני רוצה להעיר, לכל אחד יכולה להיות דעה, והוא יוכל להגיד אותה - אבל רק לפני ההצבעה. אחרי ההצבעה - אפשר לקבל הצעה ברוב קולות. אני מבין שיש שנים שהם נגד, אבל ההצעה נתקבלה ברוב קולות. אני מבקש איפוא שבפעם הבאה תגישו הצעות ותקבלו רשות דיבור לפני ההצבעה.

הרב מינץ: (הודעה טכנית)

אין לסידורי אש"ל, אם אושרו צירים ע"י ועדת מנדטים דבר, כל הצירים שהוזמנו והזמינו מקומות, אפילו אם ועדת המנדטים טרם אישרה אותם, יש להם מקומות לינה וארוחות. שלא תהיה טעות.

בתיקי הציר, בשוליים, ישנם פתקים לארוחות וללינה, צירים שלא נרשמו לאש"ל מלא, רשאים וזכאים לרכוש תלשים לארוחות.

הרב נחום רוטשטיין - (יידיש)

דס רער. אויב ער וועט נישט דאס טאן. ומישהו רואה אדם טובע בנהר

ויכול להצילו ואינו מציל, ועומד להתפלל שיינצל, איינער וועט אאאָ זען אז דערצווייטער וועט טובע אין נהר און ווען אים נישט שוטה זיין אן הצלה און ער וועט זיך שטעלן מתפלל זיין, הרי שוטה שופך דמים. אבל אם אין בידו להציל ואינו מתפלל להצלתו - אויב ער וועט נישט ראטעווען און ער איז נישט שוטה קיין תפילה - איז הרי הוא מונע מלהציל, אף כי יעשה ישתדל להצילו - אפילו אז ער וועט מאכן השתדלות רחוקה, לא מפני שמקוה להציל - נישט ווייל ער האפט להציל אים, רק מרחמי לב - פון דעסטוועגן וועט נער הייסן א מונע מלהציל.

זאגט ער דא אזוי : כבר אמרו חז"ל: גדולי תלמוד תורה עושי

הצלת נפשות. ואלמלא עושה התורה - שאדם מאבא מתחלקים - אין

רואה וירא שמים - כאילו ... וכל איש ישראל צריך למלא תעודתו.

ציט ער אויס: אויב א תורה, המעלים בתורה לאמיתו - ווען די תורה

וואלטן געלערנט אומאקאמפאטאבלע באמיטת התורה, היו מצילים מהרהורי

ילדים הרבה ואנשים רבים מעבירה וכפירה וכיו"ב, בשבע קדשם.

ווען די תורה וואלטן געלערנט באמת § לאמיחו, וואלט מען געקענט

ראטעווען אסך מענטשן מהרהורי עבירה וכפירה. בשבע קדשם, די סיבות

בעל תורה אמיתי, הדבר ניכר להם... השפעה לגשים הרבה, מה שכל משתא
השתדלות מעשית לא תשיגנו.

וּכְמוֹ כֵּן יֵשׁ רִישׁוּמִים עַל הָרְחוּקִים שְׁאִינָם רְוָאִים, דָּאס אִיז דִּי בְרִיּוּ.

ער זאגט אונדז דא אזוי : צוויי כללים - אויב מען קען עושה
רחוקה.

זיין אין הצלה פשוטה, נישט סחור-סחור, בדרך אמצע, איז מען מחוייב

עושה זיין בהצלח פשוטה, און טאמיר איז מען נישט עושה, איז מען

שופך דם. טאמער קען מען נישט עושה זיין הצלה פשוטה. נאר מען וויל

מאכן כלומרעש, סחור-סחור, ארוסמאון ארום, איז דאס אינגאנצן

קײן תועלם נישט, פֿארקערט גאר: די השפעה פון הצלה, די השפעה

פון בעל תורה אמיחי, איז אסך מער משפיע. דורך זיין כוח

התורה. ווי די אלע פעולות פון ארוט און ארום.

זב

מען איז עוסק מיט אן ענין פון הצלה, פון כלל ישראל, פון
 חזוק הדעת, די שלילה האט מען היינט גענוג געהערט, עס קען זיין
 אז עס וואלט געוועזן גלייך מציע צו זיין א צאל דיונים, פאר
 אלע צירים, חברי הועדות בפרט. איך וואלט פארגעלייגט א הצעה:
 אגודה ישראל זאל זיין אפשטעלן - פון איין זייט איז דא גענוג
 מוסדות... אין לאנדאון פון דער צייט איז זי נישט בכוח אויפצושטעלן אזוי
 פיל מוסדות וויפל עס צופעלט נאך. דאס הייסט אזוי: עס איז היינט
 ברוך השם דא אסך פנימיות, מוסדות וואס קענען כולל זיין קינדער,
 אסך ארגונים וואס זענען עוסק, נאר יעדער איינער איז עושה לעצמו,
 יעדער איינער איז אן עסקן פאר זיך, יעדער איינער עסט פאר זיך
 שלוש-סעודות, ד.ה. יעדער איינער פועלט בא זיך אליין.

די אגודה וועט מאכן נאך א מוסד, וויפל עס פארלאנגט זיך כוחות
 אן א שיעור. נאך א מוסד. די כוחות צו מאכן וויפל מען דארף, איז
 נישט מעגליך. עס קען זיין אז מען דארף מציע זיין אז די אגודה
 זאל נאר זיין דער ארגון, דער כוח הארגון, זי זאל מארגן זיין און
 מאכן א כוח צווישן די אלע מוסדות הקיימים, מען זאל קענען - די ווי זיי
 זענען זאלן כולל זיין טויזנטער קינדער. זיי האבן גענוג פלאץ און
 גענוג כוחות נאר אויף דעם. און פון דער צווייטער זייט, זאל מען
 געפינען דעם קיום צו די מוסדות. מען האט דאך נישט די שפראך צו די ערטער.

דערצו וואלט געקענט זיין אז אין יעדע שטאט זאל אויך אויפשטעלן
 ווערן, זאל זיין דער סניף פון דער אגודה, ~~פאמיליע~~ ^{פאמיליע} בשכר - איינער
 זאל זיך אפגעבן נאר אין דעם ענין פון שיעורי תורה. איינער זאל
 זיך אפגעבן נאר צו דעם ענין פון ישיבות מיט כוללים, די כשרות
 ענינים. וכל היוצא בזה, די אלע דברים חשובים, וואס דאס איז משפט מעסיק
 יעדער פרט און פרט ~~און~~ ^{און} ככלל, זאל ווערן אויפגעשטעלט - עס זאל זיין

אויף יעדער זאך א ממונה. דאס הייסט - 5 - 6 - 7 מענטשן, אין

יעדע שטאט, און זיי זאל זען און זיין שטאטאס שטח מרכז זיין

און צו שטיין בקשר מיט די אלע מוסדות הקיימים אין זיין שטח. לאמיר

זאגן אז איינער איז ממונה אויף דעם שטח פון חינוך ילדים, זאל ער

זיין א אינפֿארמאציע אין אלע שטחים וואס זענען עוסק, אין די

אלע מוסדות וואס זענען עוסק אין חינוך ילדים, און ער זאל קענען

פותר זיין די בעיה בשעת זי קומט פאר אים.

מאידך, וואלט געווען גלייך אז אין יעדער איזור, דאס הייסט אין

יעדער שטאט, אין דער הויפט שטאט, זאל ווערן איינגעטיילט אויף

אזורים, למשל א שטאט ווי ירושלים אויף 5 אזורים, תל אביב - אפשר מער -

5 די שטאט זאל ווערן געטיילט אויף אזורים, און אין יעדן פלאץ

זאל ווערן א מרכז, א רכז און אז ער זאל עושה זיין טאג-טעגליך

רשימות פון אלע מוסדות און די אלע מוקדי כוח הרוחניים פון דארטן,

און דורך דעם קשר וואס ער וועט האלטן מיטן ציבור אאטא, דאס קען

אויסארבעטן דעם פלאן אאטא - אויף דעם אופן אז עס זאל זיין רכזים

- אזוי ווי ממענט זיך אפ פארדי בחירות, לאמיר זאגן, אזוי זאלן ווערן

געהאלטן רכזים אויף די אלע אזורים און זיי זאלן זיך אפגעבן אין

אלע שטחים וואס מען פארלאנגט, דער רכז זאל זיין בקשר מיט די אלע

מוקדי כוח אין זיין געגנט.

און די בעיות וואס וועלן פארקומען פאראים דארטן, אויב למשל

עס וועט זיין א בעיה וועגן ערליידיקן קינדער אדער אן אנדער בעיה,

אאטא זאל ער מפנה זיין צו דעם מוסד וואס איז ממונה איבער דעם,

אויפן פלאץ, אין דעם סניף פון דער אגודה. דאס הייסט, די אגודה

זאל זיין די וואס זאל האלטן דעם קשר מיט די רכזים, און די רכזים

וועלן האלטן דעם קשר מיט די אלע מוקדי כוח הרוחניים. סיי די בעיות

וואס דער רכז וועט מקבל זיין, און לייזן דורך די פקידים וואס

זענען ממונים איבער דעם.

געוויינטליך איז דער צוות דארף אויסגעקליבן ווערן דורך בעלי
אחריות. די הוצאה איז נישט קיין גרויסע. ס'זענען נאר דא מוסדות
וואס אויסהאלטן זיי קאסט אסך טייערער ווי אויסהאלטן אזא צוות,
אין אזא פארנעם, און דעמלט קען מען אריין נעמען אין דער אגודה
אריין אלע פרישע כוחות, די יונגע כוחות, אויסניצן מאלע כוחות,
מפעס לפעס אין יעדן איזור מאכן מסיבות און אסיפות, און אלע סארט
פעילות וואס עס דארף צו זיין, און מיר קענען האבן די שפראך
מיט די המוני העם בפועל, צו דער רכז וועט האלטן דעם קשר מיט דעם
רוחני פלאץ - די אלע זאכן, וועט מען מרכז זיין די אלע כוחות וואס
זענען דא אויפן פלאץ, זיין א קשר צו דער סניף פון דעם אגודה.
דעמלט אז מען וועט קענען האבן, אז דאס וועט זיין דער כוח,
וועט מען קענען פלאנעווען פלענער מיט וואס דארף מען קומען צום
פאלק. צו יעדע זאך וואס איז וויכטיק - און מען דארף געפינען
דאס וועג צו דעם קהל, עס זאל קענען זיין בחילם ממש, די אלע אידן
בחילם ממש, נישט נאך דעם זעלבן אידן וואס קומען זיך ווידער צוזאמען און
ווידער צוזאמען. די אידן וואס האבן מסגרת הישיבות, וואס האבן
א מסגרת של החוג. נאר מען זאל קענען אנקומען צו די אידן, אגודה אחת,
איז נאר דאס די וועג, זאל ווערן אויפגעשלט אן ארגון אובער דעם
גאנצן לאנד, וואס דארף מטיף זיין, א צוות פון מענטשן, און דער
צוות זאל זיין, סיי די מרכזים און סיי די פקידים, זאלן קענען
זיין טאקע א צוות, צו די ראשי אגודה זאלן זיין ממונים איבער
זיי, וועט מען עס קענען אויסהאלטן און עס קען זוכט זיין
טאקע צו מעשים בשלום.

הרב מרקוביץ: - היו"ר

תודה רבה לרב רוטשטיין על הצעותיו.
 מורי ורבותי, יש שתי אפשרויות, אנחנו התאחרנו קצת ונרשמו
 הרבה נואמים לויכוח. עלינו להחליט אם אנחנו נחכה עד שכולם
 יגמרו ונמשיך אחה"צ בויכוח הזה. לא? ובכן, נלך לפי
 הרשימה. רשות הדיבור לר' יעקב גרוס, בבקשה.

ר' יעקב גרוס:

מורי ורבותי, שמענו היום שתי הרצאות רבות|חוכן,
 הרצאתו של הרב מרקוביץ ושל הרב קלופט. ברצוני להעיר כמה הערות
 על ההרצאות הללו. הרב מרקוביץ סיבר על מהפכה רוחנית, הוא
 הגדיר את המצב הרוחני במילה אחת מאד קולעת, הוא אמר: אנשי
 בליעל. המצב הרוחני עכשיו בארץ בלי עול, התפרקות כללית
 מוסרית, התפרקות רוחנית, התפרקות כלכלית; הפקרות גם
 בשטחים אחרים, בתחומי העבודה, ואני לא רוצה לדבר על זה.
 מה שהרב מרקוביץ הציע, התרופה הישנה "בראתי יצר הרע, בראתי
 תורת תבלין". הרב מרקוביץ אמר את זה בדרך כלל, ואני
 ארשה לעצמי לנתח את זה במילים קצרות.

כיצד אנו רוצים לעשות את המהפכה הרוחנית, ולא באופן
 אבסטרקטי לעשות מהפכה. יש בגמ' במדינת ישראל, רשת של
 שעורי תורה, של אגודת ישראל ואולי גם של ארגונים אחרים.
 לומדים תורה בעשרות ואולי במאות בתי-כנסת. יש פעילות
 של הרבה ארגונים שעוסקים בכך. אני חושב שאני לא יכול
 לספור את כולם. כולם עוסקים בהפצת לימוד התורה אבל
 העניינים אינם מרוכזים ואינם מאורגנים, כל אחד עושה עבודה
 טובה.

אם אנו רוצים לעשות עבודה רוחנית, אנו צריכים לבוא
 בקשר עם ההמונים, ולזה לא שמענו תרופה מפי המרצים החשובים,
 במיוחד הרב מרקוביץ.

לשעורי תורה באים אנשים קשישים-זקנים, אחרי יום עבודה

הם באים לביח הכנסת ולומדים. אבל ההורים הללו איבדו את השליטה בביחם. האבא בא לשעור תורה והילדים לא באים, ועל זה לא שמענו - איך אפשר להגיע להמונים הללו. אני חושב שבתחום זה אנחנו עושים מישגים ואנחנו צריכים להפנות את הבקורת אל עצמנו.

אני אתחיל בכמה הערות. קודם כל הבעיה של מורים ומחנכים.

אין לנו הכלים כי לבצע את המהפכה הרוחנית, חסרים מורים חסרים כוחות הוראה, חסרים מדריכים, חסרים אנשים שמסוגלים לבוא בקשר עם ההמונים; אין לנו האנשים הללו. אני לא רוצה למתוח בקורת על צוות המורים. הם עושים מלאכתם באמונה. אבל האמת היא שיש מעט מורים ולא כולם מסוגלים לעשות מהפכה רוחנית. הוא עושה מלאכתו בבית-הספר, אבל כמעט שאין לו קשר עם ההורים. אני לא יודע אם כולם מסוגלים לכך.

לא דאגנו למורים ולמחנכים, לא הקימונו סמינר של מורים, אנשי סגולה שהם מסוגלים לבוא בקשר עם ההמונים ולהסביר להם מה זה חורה, מה זה יראת שמים, מה זה חינוך. אין לנו. בתחום זה אני סבור שעשינו משגה גדול, שאין לנו צוות מורים. אני יודע, אני עוסק קצת בחינוך, עד כמה חסרים כוחות הוראה.

היום - החינוך וההוראה הוא שטח שמפרנס את בעליו בכבוד.

יש לנו ב"ה כוללים בכל המדינה, מאידך - אם צריכים ללכת לירוחם - לא רוצים ללכת לשם. אם צריך ללכת לשדרות, לקריית-שמונה, לדימונה - אין מועמדים ללכת לשם. יש אקספורט גדול של כוללים מבני-ברק - לחל-אביב, לנחניה, לראש העין, למקומות

הסמוכים, אבל אף אחד לא מוכן ללכת לירוחם, למרות - וכאן עלי לציין - שמשלמים טוב בירוחם ובדימונה, אבל אף אחד לא מוכן ללכת לשם, ושמה אפשר לפעול! אפשר לבוא בקשר עם ההמונים ושמה אפשר להשפיע, אבל לא רוצים ללכת לשם.

דרך אגב, אפשר גם לפתור שם את בעית הדיור, בעית זוגות צעירים, כשצריכים לרכוש דירה, זה נושא בפני עצמו - ואני חושב שעלינו עוד לדבר עלזה. אנחנו יודעים שזה נושא המדכא את ההורים, זה נושא מאד רגיש, כשכל אחד מוכרח לרכוש דירה בבני-ברק או בירושלים, בשעה שיש דירות ריקות בירוחם, ואפשר לקבל דירה בחנאים טובים בשדרות ובכל המקומות הללו. ואם אחד לא יכול ללכת, שילכו עשרה אברכים. רבוחי, בסופו של דבר, ב"ה ראינו אתמול ואנחנו יודעים שיש ציבור בצול בלי-עין-הרע של אברכים שיש להם ילדים שיחיו, כן ירבו, ואי אפשר לפתור את הבעיה ע"י עזרת נישואין. אולי עכשיו, כשישנם עוד הורים זקנים שיש להם כל מיני מקורות, אולי זה עוד אפשרי; אבל בעתיד, לטווח ארוך, אנחנו צריכים לחשוב כיצד לפתור את הבעיה הזאת.

אם נלך לדימונה, לכפר ירוחם, לקריית-שמונה, יש שם בעית חינוך, ואפשר בכוחות משותפים לפתור את הבעיה. ובזה אנחנו בכלל לא עוסקים, כל אחד עוסק בחחום שלו. הציע כאן הרב רוסטסיין לעשות ארגון גג של כל הארגונים. זה משאלת-לב מאד טובה, אבל כדי לבצע את זה, אינני יודע אם אפשר לעשות את זה בשם אגודת ישראל, לא אכנס עכשיו לפה. אבל אם יתכנסו גדולי התורה ואנשי הישיבות, ידונו על זה, אולי אפשר לעשות מרכז רוחני כדי לאחד את כל הארגונים, שכל אחד מוציא הרבה כסף וכל אחד עושה עבודה טובה, אבל כל אחד בנפרד.

לפי הסטטיסטיקה, לפעמים כשאני מקבל סטטיסטיקה מארגון זה או ארגון אחר, אני חושב שכל הילדים נמצאים במוסדות דתיים, אין ילד בלתי דתי, כך מתקבל הרושם. אבל אנחנו יודעים שהמצב לא כך.

היהדות החרדית עומדת תמיד בהגנה, היא תמיד מתגוננת. אי אפשר לעשות מהפכה רוחנית אלא ע"י התקפה. אנחנו מתגוננים ובצדק, בגלל שהמצב כה גרוע ברחוב, מה אנו עושים? אנו מתגוננים, עושים תלמודי-תורה, מתיישבים בבני-ברק, מתיישבים בסביבה דתית וכדומה. אנחנו תמיד במצב של דפנסיבה, אבל אף פעם לא יצאנו למיתקפה, כשהדבר נוגע לנו אנו מתגוננים, ואפשר לומר שאנו מתגוננים בהצלחה - אם זה בענין גיוס בנים, גיוס בנות, ניתוחי מחים, שמירת שבת בשכונות דתיות וכדומה.

אבל, אני לא שמעתי מהרב מרקוביץ, שהוא איש בעל מחשבה, שהוא הציע צוות חשיבה, אולי צריכים לפעמים להתאסף - כל הרבנים וכל ראשי הישיבות ולדון על המצב הרוחני במדינה; לא היה דבר כזה עדיין. כל אחד זועק, צועק מרה, אבל למעשה, לצאת בהתקפה שזה נקרא מהפכה רוחנית, את זה אנו לא עושים.

למשל אני חושב, יש ענינים שלא רק נוגעים בנו. לו היתה אספה של רבנים, והיו בוחרים אספה מכובדת, (יש ענינים שאני לא יכול לדבר עליהם במעמד קדוש זה) ולדרוש מראשי הממשל, מראש הממשלה וכל אלה שנוגעים בדבר, לרסן את ההתדרדרות המוסרית הזאת, ע"י חוקים או ע"י כל מיני אפשרויות אחרות, וישנן אפשרויות שונות. אבל אנחנו סיעה קטנה בכנסת, ואפילו כשמציעים חוק ואת החוק מביאים בעוד ששה חודשים, בדרך כלל זה מוסר מעל סדר-היום.

אבל אם תבוא משלחת מכובדת של רבנים ותצביע על המצב הרוחני, ויצביעו אל אמצעים בהם אפשר לנקוט על מנת לרסן את ההתדרדרות המוסרית הזאת, ע"י חוקים דרסטים, ואני חושב שימצאו אוזן קשבת. כשיופיעו רבנים לפני הממשל, עצם הדבר שיופיעו ויאמרו: למה אתם לא עושים שום דבר! אנחנו לא משתמשים בכלי-התקשורת, לא מדברים ברדיו לעם, ועל אחת כמה וכמה שלא משתמשים באמצעי תקשורת אחרים. על כל פנים צריך שתבוא צעקב מצד גדולי התורה וראשי הישיבות, ולשאול: עד מתי? לקראת מה אתם הולכים? למה אתם לא עושים - הדבר הזה עצמו היה משפיע, היו רואים שגדולי ישראל מתעניינים בדברים האלה ומדברים על כך. אבל אף פעם אין אנו עושים זאת, כל אחד סגור במוסד שלו, כל אחד עושה דברים גדולים וקדושים, אני לא מתכוון למתוח בקורת, אלא אני מדבר על המציאות כמות שהיא, ואסור לנו להתעלם מזה.

אנחנו לא עושים שום דבר על מנת לקדם את המהפכה הרוחנית; מהפכה רוחנית לא עושים בועידה של אגודת ישראל. אפשר לדבר על זה ולעורר את זה, אבל למעשה צריכים לעשות צעדים נמרצים כדי לסייע לרסן את ההתדרדרות המוסרית שבמדינה. ויש תופעות שאני לא יכול לדבר עליהן, אנ מוכן בחוג מצומצם להסביר למה אני מתכוון, אבל כאן לא המקום.

אי אפשר חמיד לעמוד בדפנסיבה ולשמור רק על הקווים שלנו בלי לצאת למלחמה; כי בסופו של דבר - כולנו בסירה אחת, אם אנו רוצים או לא רוצים, המדינה טובה, המדינה לא טובה - אבל התאספו כאן שלושה מיליון יהודים כן ירבו ואנחנו חיים בארץ הזאת, ואנחנו נושאים באחריות, וכל מה שמתרחש כאן - אנחנו שותפים לזה, בעל כורחנו.

הרב קלופט דיבר על ציבור בלתי חלוי, הוא נגע בנושא

מאד רגיש, ואני רוצה להעיר על כך בקצרה. מה שהוא אמר, בעצם הוא אמר - קהילות נפרדות. אני יליד הונגריה, חונכתי ברוח חת"ס-סופר זצ"ל, ואנחנו יודעים מה זה קהילות נפרדות ואני מבין את זה היטב. היתרון הטוב ביותר והברור ביותר, זה נכון, אבל השאלה - מה עושים עם זה? אחרי שמאות רבנים מקבלים משכורת מהממשלה וכבר התרגלנו לזה, השאלה - כיצד עושים את זה? אבל לא זה העניין שאני רוצה לגעת בו.

אבל מה שהרב קלופט אמר, פירוש קהילות נפרדות, ומה שהוא אמר בעניין חוק נישואין וגירושין, אני יכול לפרש את זה, וגם הוא אמר זאת - לא לנו לא איכפת חוק נישואין וגירושין, הפירוש הוא שאנחנו נסתגר בדלת אמות שלנו, וזו שיטה טובה של החת"ס סופר שאני מקבל אותה. במקום זה אפשר להחיר לעשות נישואין אזרחיים, כי הם בודאי יעשו נישואין אזרחיים. זו שאלה רצינית מאד. אני לא דוחה את זה חס ושלום, אבל אני אומר שצריכים היטב לחשוב על זה.

אולי חנחן הזדמנות לדבר גם על נושאים אחרים, אני רוצה רק להעיר הערה לדברי הרב רוטשטיין. הוא מציע ארגון-גג רוחני. ואני לא רוצה להתעלם מזה. אם נבוא להקים ארגון גג תחת שם אגודת ישראל, אני בטוח שיהיה לזה התנגדות. יאמרו כי זה עניין מפלגתי, ויש הרבה ארגונים שמתעסקים בזה, והם יתנגדו לזה. אני אומר, באופן אישי, הייתי מקדים לארגון גג רוחני - אפילו בלתי מפלגתי - ובלבד שיהיה, לאטו את כל הארגונים הפעילים, זה רעיון טוב, אבל השאלה היא מי צריך לקחת על עצמו את היוזמה. אם אגודת ישראל תקח את היוזמה - אני אומר בגלוי, אינני חושב שזה יצלח. תהיה התנגדות.

אם גדולי התורה יתאספו ויציעו וילחצו על כל הארגונים
- להקים ארגון גג רוחני, יש תקווה שזה יצליח, והלוואי שזה
יצליח.

הרב הבשקוביץ - היו"ר:

תודה רבה לח"כ גרוס על דבריו ועל הצעותיו. הוא
לא דיבר רק עפ"י מחשבתו אלא גם מתוך נסיונו. בסרט אתן
את רשות הדיבור לנואם הבא, אני מוכרח להתנצל. לא שמתי-לב
שאחד מהעסקנים הכי גדולים שעסק פעם ועוסק היום בפעילות
חנוכתנו, ר' דוד לוונשטיין, הוא ענוותן כל כך גדול שלא
שמתי-לב שהוא נמצא באולם. אני מזמין אותו לבמה.

מורי ורבותי, אני מתכבד בשמחה רבה לתת רשות הדיבור
לעסקן הוותיק, למחנך הדגול, הרב משה פרוש. בבקשה.

הרב משה פרוש:

ברשות הרבנים, קהל נכבד,

שמעתי היטב את דבריו של הרב מרקוביץ. המצב הדתי
והרוחני בארץ ירוד מאד. אבל אני אומר, אם אמנם אין שינוי
במצב מלפני שישים או שבעים שנה? גם אז היה ירוד וגם היום,
היום הממדים יותר גדולים. אבל כיום יש שינוי עצום.

אני עובד בחינוך כבר 61 שנה, כשיצאתי למושבה יבנה.

ליד טבריה, נסעתי שלושה ימים ושלושה לילות בעגלה, במרכבת
משא, ושמה פתחתי חדר. בא המנהל של פיק"א וקרא את אנשי
התורה ואמר להם: באיזו רשות פתחתם חדר במושבה? ובאיזו
רשות נתתם את בית-הכנסת בשביל החדר. הוא ביקש מההורים
להוציא את ספרי התורה מבית-הכנסת ורצה לסגור את בית-הכנסת.

ההורים היו אז עולים חדשים מרוסיה, מליטא, אמרו לו: אם אתה רוצה לסגור את החדר, תואיל לזרוק את ספרי התורה לרחוב, אבל את החדר לא תסגור. שלח מכתב, (ויש אצלי העתק מהמכתב) במכתב נאמר שאם החדר יתקיים עוד עשרה ימים, יסגור את החדר ואת המלמד יעביר למשטרה.

מורי ורבותי, אם לא אסרו אותי אז - זה היה נס מהשמים. שלוש שנים הייתי שם, מהפכה עצומה עשיתי שם, עד היום זוכרים אנשי המושבה את שלוש השנים האלה כשנות-זהב.

לחינוך העצמאי יש תלמוד-תורה בכפר גדעון על יד עפולה, מזה שנים, עוד מלפני קום המדינה היה לנו חדר שמה, ואנשי המושבה - אנשים דתיים - רצו לבנות בית-ספר. אין להם קרקע. פנו לקרן-קימת ובקשו אפשרות להמשיך ב"חדר". אמרו להם: לא ניתן לכם על אדמת קרן-קימת לבנות חדר בשביל תלמוד-תורה, אם אתם רוצים דוקא, תקנו אדמה אצל הערבים, על יד הגבול.

בראשון לציון היה יהודי אחד בשם שלוצקין, הוא היה יהודי דתי חס מאד, הביא מורה בשביל הילדים שלו שלמדו בבית-ספר, שילמד גמרא. לקחו אותו לבית-המסע, מתחו אותו על השולחן והרביצו בו.

רבותי, היום, באיזה מקום שלא נבוא, לא יגידו לנו להסתלק. חסר לנו שההתנהגות של אז תהיה היום. פניתי לכמה אברכים, (ספרתי להם שאני עבדתי אז בלי משכורת) אמרתי להם: ניתן לכם הסעה, תוכלו להגיע במהירות לכל מקום, תקבלו משכורת יותר מאשר בעיר, לכו לשם ללמד. בקשו אותי כמה פעמים: תן לנו מלמד שיבוא אחה"צ וילמד את הילדים שלנו תורה ודינים ומוסר. אף אברך אחד לא בא! אני נסעתי מטבריה ליבנה על חמור, היום נוסעים באוסו כמה רגעים. והנה, אף אחד לא בא.

הרב גרוס סיפר שלא רוצים ללכת לירוחם ולדימונה, רבותי, בירושלים אתה לא מוצא מורה! רבותי, זו השאלה העיקרית. האמינו לי, אני נהנה מאד מאד מההתלהבות של הדור הצעיר שלנו, גם לפני הבחירות ובכל הזמנים, אך התלהבות זו צריכה לצאת החוצה, יתנדב כל אברך לשנה-שנתיים או שלוש שנים, לחינוך.

למה בכוחו של הרבי מלובוויטש לתת פקודה לאברך: אתה תצא לווינגטון, אתה תצא לסורונסו. לא שואלים אף אחד, קמים ונוסעים. למה אנחנו לא נמצא את הדרך הזאת להשפיע על האברכים? היום כל אחד רוצה להיות רב ראשי או ראש ישיבה, רבותי אם לא נעשה שינוי עצום בנושא זה, לא נצליח בשום אופן.

רבותי, יש לנו אפשרויות גדולות. הרב מרקוביץ, אילו לפני שישים שנה, היית בא אל אנשי מפא"י השולטים במדינה, ומבקש מהם להקים תלמוד-תורה, היו לועגים לך. אתה לא היית מעז לבוא אליהם בזה. היום הגענו למצב שהממשלה מחזיקה את הלימודים הכלליים, והממשלה נותנת כסף. בימים ההם, כשמועצה מקומית פתח-תקוה הגישה בקשה למושל המחוז האנגלי, להקים תלמוד-תורה, היה אז מחוק, שאפילו מי שלא מקבל תמיכה מהממשלה אבל 20 גרוש לשנה לתלמיד - צריך לקבל. היו"ר של המועצה בפתח-תקוה, היה אז יהודי דתי, הכניס את התשלום הזה של 20 גרוש בשביל ילד בתלמוד תורה. מחקו את זה.

באו אל רוקח שהיה ראש עיריית ת"א, לבקש זכות לקיים יום-סרט לחינוך שלנו, לא נחנו רשות זאת.

ועתה יש שינוי, ביחס אלינו השינוי הוא לטובה, היום לא יקרה שלא יחנו מגרש לבנות תלמוד-תורה. נחפש אנחנו את הדרך

שלנו, יקומו גדולי התורה שלנו, ויקבעו סדר שכל אברך צריך לצאת לשנתים שלוש בשכיל להפיץ את התורה ברכים. אז נוכל לקוות הרבה מאד, השם יעזור, הלוואי שדברים אלה יפלו על אוזנים קשובות ותהיה תועלת רבה.

הרב הרשקוביץ - היו"ר:

רבותי, קבלתי אמנם ממארגני הועידה הרבה דרישות לנעול את הישיבה, מאחר שהגיע זמן מנחה וארוחת צהרים. אבל לא רציתי לעשות זאת בטרם נשמע דבריו של ר' משה פרוש. בטוחני שכולכם נהניתם מדבריו. כולנו שמחנו לשמוע דבריו, ואנחנו מאחלים לו אריכות ימים ושנים.

לפי התכנית ננעל עודמעט את הישיבה והמשך הויכוח יתנהל אחה"צ, אבל לפני כן נשמע חשובה מאת הרב מרקוביץ שכן נואמים אחדים העירו לדבריו. אחרי כן תפלת מנחה וארוחת צהרים.

הרב מרקוביץ:

שמענו דברי סעס, ושמענו את קריאתו האדירה של הרב פרוש על היחלצות למשימות שלפנינו, ואת דבריו שאמנם חלה הפיכה בארץ וחוללה את כל מה שיש לנו, רק מחזקים את הדברים שאמרתי בפתח דברי, שהאתגר שלנו צריך להיות מהפכה רוחנית ממש. אם הגענו עד כאן, ואי אפשר שלא נזכור את אשר קרה בעבר, חייבים אנו לחשוב במונחים כאלה.

אני רוצה להתייחס לדברי הסעס של ר' יעקב גרוס, הוא אמר בצדק שהפיכה רוחנית לא עושים בוועידה של אגודת-ישראל. כשמדברים על הפיכה רוחנית, חייבים לשרטט איזו תכנית כלשהי. אבל הפיכה רוחנית מתחילה כאשר מתחילים לדבר על כך. לא אמרתי את הדברים שאני חושב שהם מובילים לתחילת הדרך לכך, אבל עצם הקרפאה

ועצם החשיבה במונחים כאלו, שאנחנו חייבים כולנו לחשוב עליהם. אנחנו, כרבנים עוסקים בכל מיני דברים, ראינו שהיסוד הוא לא טוב, בכל מה שעושים מגיעים למסקנה שחייבים לחשוב במונחים של מהפכה רוחנית; זה האתגר ולזה צריך לשאוף. כל מחשבה מולידה את הדרכים לכך, ואני התכוונתי לזרוק בחלל את האתגר כאשר אמרתי "מהפכה רוחנית".

ומילה אחת מעשית. הרב גרוס אמר בצדק שכאשר מדובר על שעורי-ערב, זה מגיע רק ליהודים כבתי-הכנסת. אבל זה לא מדויק, כי היום, כשמכריזים על שעורים, אני יודע שבסביבותינו יש כל מיני חוגים - חוגים של אקדמאים, של רופאים, של עורכי-דין. ואם נאמר שאין לנו מורים לכך, זה נכון בודאי ביחס למוסדות החינוך שלנו, אבל מורים לשעורים לגמרא, אברכים מתאימים שירביצו תורה יש לנו למכביר, הם מוכנים לכך. זאת היא בעיה לעצמה שכל מי רוצה להשפיע, וכל השפעה מרימה אותו, ויש מקומות שאפשר להגיע אליהם.

השאלה היא בארגון המתאים, במעשים מתמידים ובצוות חשיבה - לא ארעי, ויש לי המון הצעות שלא אפרס אותן כאן. יש לזה שדה פעולה נרחב, ודומה לי שהועידה של אגודת-ישראל חייבת להיות כתובת מרכזית כללית לענין זה. ובכך שאנחנו נחלץ ונעשה מה שביכולתנו, והמהפכה הרוחנית, בסיעיתא דשמיא בדרך שהובילה אותנו עד הלום, תוביל אותנו עד שנגיע למצב כזה שתרבה תורה בישראל.

הרב הרשקוביץ:

כפי שהנכם רואים, הנושא הזה הוא נושא רציני, ונרשמו רבים לדבר על נושא זה. לכן נמשיך על נושא זה גם אחרי/הצהרים.

ישיבה שלישית הנושא: ארגון, הסברה ובעיות מוניציפליות.

הרב שלמה ז. זוננפלד - יו"ר הישיבה

כב' יו"ר התנועה, כב' חברי הנשיאות, צירים נכבדים!

אנו פותחים את הישיבה השלישית שחוקדש לארגון הסברה ובעיות מוניציפליות. היו"ר של הישיבה הקודמת מסר לי רשימת שמות חברים שבקשו את רשות הדיבור בישיבה של לפני הצהריים. אני הייתי מציע, מאחר שאנו רוצים להנהיג קצת סדר, ואין ישיבה אחת נוגעת לחברתה כמלוא נימה, אני מוכן שאלו שנרשמו - מאחר שהנושאים הם חופפים, אם הנושא שלנו הוא ארגון אפשר לשלב גם את הדברים שרצו להגיד לפני הצהריים, ואין בזה שום חריגה. אני אצרף את רשימת החברים שנרשמו לפני הצהריים, לרשימה של החברים שיקבלו את רשות הדיבור אחרי-הצהריים.

הישיבה מתחילה עכשיו בנושא ארגון, בהתאם להחלטת הועדה המכינה. לישיבה זו לא הוזמן מרצה אורח מפני שהכוונה הייתה (וטוב עשו אלה שהחליטו על כך) זו ישיבה שכולה מוקדשת להמבטאות של החברים. מאחר שהנושא הוא ארגון, אם תרצה לומר - כל התכנסותנו כאן, טלטלנו את עצמנו מכל הארץ והתכנסנו כאן ליומים במטרה עיקרית - ארגון, להתארגן מחדש אחרי 28 שנים שלא התארגנו. היו קיימים מוסדות, אבל עלינו להתארגן מחדש, לערוך רה-ארגון. ארגון הוא המנוע שמאחורי כל מפלגה וכל גוף ציבורי. דוקא בנושא זה, בשטח זה של ארגון שלכל הדעות הוא הלב והמניע כל ארגון ציבורי - לצערנו זהו אמצע החוליה החלשה בתנועתנו.

ידועה בדיחה עממית, כשיהודים עושים פעם בשנה סדר, שואלים 'מה נשתנה?' אצלנו יש מפלגה ויש מוסדות, הכל יש,

בחלק הארגוני אנחנו לצערנו לקויים, ועל כן התכנסנו כאן לסכס עצה ולהחליט החלטות איך להתארגן מחדש.

לאגודת-ישראל יש המונים, אלפים, רבבות חברים, אבל כל אלה מפוזרים, אין הרגשה שיש ארגון-גג שמאחד את כולנו, שכולנו יכולים להתבטא בו ולמצוא מקומם בו. זה נובע מכך שאנחנו קצת מזלזלים בחלק הזה שנקרא ארגון.

הנה, נפל דבר באגודת-ישראל, התקיימו בחירות. אנחנו בעצמנו לא האמנו שאפשר גם באגודת-ישראל לארגן פנקס-בוחרים, לארגן בחירות ולבחור, לעמוד בתור, להחתים, זה סדר. עד היום האחרון לא האמנו שזה יתארגן, והנה התקיימו בחירות ב"ה, ואנחנו גם הצלחנו להעביר בחירות מסודרות כמו בכל מפלגה. ואני אומר, במאמר מוסגר, עד כמה אנחנו עוד לא בשלים לארגון, גם תוצאות הבחירות, יש כאלו שאינם מרוצים מהתוצאות הללו ואינם מקבלים אותן. סיכמנו שאצלנו החלק הארגוני זה החלק ההתנדבותי, כאילו ארגון שה לא דבר בעל חשיבות רבה. משום כך נשמעו ערעורים ומשום כך קרה מה שקרה אחרי הבחירות.

לא אאריך במבוא, אבל כיו"ר רצייתי לתת את הקוים הכלליים על מה אנחנו רוצים לדון בישיבה זאת. אנחנו מורגלים שיש לנו שעורי תורה, חינוך עצמאי, כל מיני מוסדות במסגרות שונות. אבל כאן אני רוצה לחדש חידוש, אגודת ישראל אינה מוסד לחיזוק הדת; אגודת ישראל אפילו אינה גוף שצריך לנהל חינוך. אגודת-ישראל היא בראש וראשונה ארגון, ולארגון יש מחלקת-דת, יש מחלקת חינוך, יש כל מיני מחלקות, אבל בראש וראשונה זה ארגון-גג שצריך לייצג את כלל ישראל.

ובכן, מהו החידוש שבאגודת-ישראל? החידוש היה שיהודים

מקטוביץ, יהודים מפולניה ויהודים מליטא, כל היהודים האלה עושים מסגרת אחת, ארגון אחד, וכולם מוצאים במקומם באגודת-ישראל תחת גג אחד.

לצערנו, הכלל-ישראליות, האופי הארגוני של אגודת-ישראל נתעוות במרוצת הזמן, לא רק שלא התקדמנו בשטח זה, אלא לצערנו נסוגנו אחור. לכולנו כואבת אותה בעיה, אגודת-ישראל הלכה והפכה במרוצת-השנים, מתוך הישיבה הממושכת הזאת של חוסר ארגון וחוסר קיום ועדות - אגודת-ישראל הפכה למפלגה של סיעות. הסיעתיות אוכלת בנו בכל פה. השתרש הנוהג שכל אחד מתסכל על כל בעיה מתוך איגואיזם סיעתי, אצאאוחושב שכאשר מעלים הצעה על השולחן - מיד עולה המחשבה באופן אינסטינקטיבי: "כמה זה טוב בשביל הסיעה?"

אינני סבור שפחאוס נכריז כאן שאנו מבטלים את הסיעות, מוחכים קו ואין סיעות, והכל נגמר. אני לא משלה את עצמי, אבל רבוחי - בגבול, במידה, יש גם אגודת-ישראל, יש גם כלל ישראל, בואו נתרומם ונחשוב איך אנחנו מארגנים את אגודת-ישראל ארגון כולל, שכל סיעה תרגיש שהיא בפנים; המציאות שלנו מנתיבה לנו סיעתיות, על זה לא נוכל להתגבר. (כמו אלה המטיפים לקיבוץ גלויות וצריכים כולנו להתפלל בנוסח אחד) המציאות קיימת, אבל אין זה צריך להעביר אותנו על דעתנו. אסור שמציאות זו תפגע באינטרסים החיוניים ביותר של התנועה, ושהכל יתנהל לפי סיעתיות.

התבטא מי שהתבטא - ולא אזכיר שם - "אם לא אני, הכל ייחרב" "אם זה לא ישרת את האינטרס של סיעתי, אני מוכן להרוס את הכל, שלא ישאר שום דבר". ואני אתראי למה שאני אומר, היה מי שאמר כך.

לפי דעתי זה סימפסון, ההתבטאות הזאת היא לא זדונית

היא לא נאמרה ממחשבה רעה, אבל היא נאמרה מתוך הסתאבות ממושכת. השתרש הנוהג הזה בתוך אגודת-ישראל, שכל אגודת-ישראל זה תאים-תאים. ידוע המשל על אדם שקדח חור בספינה ואמרו לו: מה אתה קודח? אמר: אני רק קודח בתא שלי, מה איפת לכם? אגודת-ישראל זו ספינה אחת, אגודת-ישראל זה כלל ישראל. אנחנו היום יודעים בתקופה הגועלית שאנו בה נמצאים, אגודת-ישראל מייצגת את היהדות החרדית, את כלל היהדות החרדית. אתמול, ב"ה, זכינו לפתיחה מפוארת ומרשימה. הסתכלנו וראינו גלריה מפוארת של נציגים - חסידיים וספרדים וכולם היו מיוצגים, מכל שכבות העם והציבור. הגלריה הזאת, עלינו להקדיש מחשבה - איך אנחנו מוצאים את הפורמולה שכל היהודים הללו ירגישו שאגודת-ישראל מייצגת אותם.

לכך נקדיש אחר-הצהרים את הישיבה, חברים יתבטאו ויציעו הצעות, וכל ההצעות שיוצעו כאן, כל הרעיונות שיושמעו, יירשמו ויסוכמו ויוגשו לוועדת המחמדת לעיבוד ולהכנה, ואח"כ הן תקבלנו תוקף של החלטות בישיבה המסכמת.

יש עוד נושא שנתעכב עליו. זה לא רק ארגון אלא גם הסברה. הסברה זה אחד השטחים שאנו לא עושים כמיטב יכולתנו, לא עושים די, בעצם לא רק שאנו לא עושים הרבה, אנו גם מעט לא עושים. אפילו כאן, בהזדמנות זו, אם אנו מדברים על הסברה דתית נזכיר את השופר שלנו - "המודיע", שזהו הבטאון היחידי של היהדות החרדית בישראל (ואולי בעולם!) - קריאת ביניים) אכן, בעולם! וזה מחייב אותך. ואנו מביעים מעל במה זו הוקרה ל"המודיע", אבל מצד שני אנו לא ראינו שהעיתון מתקדם; הוא עומד במקומו. כל העיתונות מתקדמת, "המודיע" כאילו דורך במקום. אנחנו צריכים גם על כך לתת את הדעת.

אנחנו נדבר איפוא על שני הנושאים: ארגון והסברה,
אבקש מהחברים שנרשמו להצטמצם בדבריהם, הרשימה ארוכה,
בודאי שכל אחד ירצה להגיד את דעתו, אבל אבקש מאד, למען
הסדר, וכדי שכל אחד יוכל להגיע לרשות דיבור, אל יחזור
אחד על דברי השני, אפילו אם יש לאחד רעיון מצוין שהוא
רצה להגיד אותו, אם אחד הקדים אותו - אין צורך לחזור.
כל מי שרוצה להוסיף, יוסיף.

אנו פותחים את הויכוח הכללי על הנושא. רשות הדיבור
לר' עמרם בלוי.

הועידה הארצית השישית של אגודת ישראל

הרב מינץ:

רבותי, תרשו לי לומר משהו לסדר. יש לנו ישיבות שהועדה המכינה דאגה למרצים מכינים. יש לנו ישיבות שבנושאים העוסקים בכך, הועדה המכינה סיכמה עם אלה שעוסקים בכך - שינחו את הויכוח. לכן היו"ר לא רשם קודם שום אדם לויכוח. הוא רשם אנשים שצריכים להנחות את הויכוח, למסור דינים וחשבונות ולהנחות אותו על הפסים הנכונים. לדעתי חסר הידע הבסיסי לצירי הועידה. לכן הרשומים לויכוח הם אלה שנרשמו עכשיו. אלה שמקבלים רשות הדיבור לפני כן, אלה אנשים שהועדה המכינה פנתה אליהם ובקשה אותם לתת כעין הרצאות קצרות בנושאים אלה.

הרב עמרם בלוי:

לפי מה שהודיע היו"ר של ישיבה זו, שיש להשתלב גם בדיון של לפני הצהרים, ובדיון של לפני הצהרים הייתי בחור, ולכן סבעי הדבר שאני הוזמנתי. ובעצם צדק היו"ר, אשר הוא בעצמו שילב את הנושא של לפני הצהרים ואחרי הצהרים. אני רוצה להעיר משהו על מה שהוא אמר, על הדיון הנוכחי.

אין זה מתפקידה של אגודת-ישראל (ובזה הוא צודק) ליצור שעורי-תורה וכל מיני דברים. אני רואה שעם התווסדות אגודת-ישראל היתה הסיסמא לפתור ברוח התורה כל הבעיות שתעלינה, וחי עם ישראל. אינני יודע מדוע התעלמנו עד היום מהסיסמא הזאת. בעצם זהו תפקידה של אגודת-ישראל ולא אחר.

בנוגע להצעות שהושמעו לפני הצהרים מחברי הקודמים, אשר דיברו בקשר לארגון הישיבות, אני רוצה להודיע לכם, שהרעיון הזה לא נולד עכשיו. לפני חמישים ושישים שנה היה

גם כן ויכוח בארץ-ישראל, ואז נשאלה השאלה מדוע יש
 ל"עץ חיים" ישיבה אחרת, "חיי עולם" בונה לה בפני עצמה,
 וכדומה. אני רוצה להגיד לכם שהאמת וההיסטוריה הוכיחה
 שזה דבר אבסורדי לחשוב על איחוד הישיבות והכוללים ושעורי
 תורה וכל מיני דברים. לא רק שזה לא מציאותי, אלא שגם
 זה לא בריא. המציאות מראה שאם בירושלים - ואני מכיר את
 ירושלים - יש עשרות, לא אגזים אם אומר - מאה כוללים,
 וכל כולל וכולל יש לו יוזם אשר הוא דואג לקיומו של הכולל,
 וע"י כך מתרבים לומדי תורה. אני בטוח שלו היו מאחדים את
 כולם, לא שהיו מרבים את האפשרויות הכספיות הכרוכות בזה,
 אלא זה היה מצטמצם ומצטמק, ולא הייתה אפשרות להעלות את
 התורה לאותה דרגה שהיא היום נמצאת בירושלים. כ"ה אין
 כמעט שכונה שאין בה כולל או שני כוללים.

אני חושב שההצעה הזאת אינה בכל אופן במקומה. אמנם כל
 ההצעות שנשמעו לפני הצהרים נחקבלו פה אחד. אני מודיע שאם
 זה יוצע כאן - אני אתנגד לכך, זה רחוק מהמציאות, וגם לא
 יביא את התועלת אשר יוזמיה חושבים. אין לחלוט על ארגון-
 גג. קודם כל כל ראשי הישיבות יחשדו מיד במשהו, וזה ירחיק
 אותם מאגודת-ישראל. להיפך, כאשר נוחנים להם את האפשרות
 וכל אחד יבנה לו את מה שבונה, באופן טבעי כל בני-הכולל
 וכל מנהלי הכוללים הם דוקא חברים באגודת ישראל, וחברים
 טובים שלא על מנת לקבל פרס, והם רוצים לראות הצלחה.

ואני רוצה להגיד לכם, רוב רובם של המצניעים, החברים
 אשר לחמו בועידה זו הם בני-תורה. מה עלינו לדאוג? אם אנו
 דואגים לארגון - לבוא אל ההמון אשר לא קשור אל התורה;
 לא צריכים למצוא דרך איך לארגן אותם ולקרב אותם אל אגודת-
 ישראל.

הרב הרשקוביץ - יו"ר:

הרב שלמה מרדכי מינץ יפתח עכשיו את הויכוח על נושא ארגון. ואני שוב מבקש סליחה מהחברים שנרשמו לפני הצהרים אני אשתדל לשלב אותם בויכוח הזה, אבל חנו לי קצת להסדיר את העניינים, יש לחץ, ומי שרוצה לתרום שגלחץ יקטן ולא יגבר, יצטמצם רק בנקודה שהוא רוצה להגיד.

הרב ש.מ. מינץ:

ועידה נכבדה, תסלחו לי, אני אומר במפורש - ואני מבקש רשות להאריך קצת ואני רוצה להגיד מדוע. ועידה, וישיבות סגורות של ועידה, הם זמן לחשבון נפש. אנחנו בישיבת הפתיחה שמענו נאומים ודברים טובים. מליאת ועידה הוא פורום לליבון עניינים ואין כל סעם שחברים לא ידעו דברים בסיסיים שהם חייבים לדעת, ואין כל סעם שאנחנו לא נלבן עניינים כמו שצריך, אפילו אם זה יכאיב.

אני מבקש מהחברים (חסרים פה חברים מסוימים, גם על זה צריך לדבר) שלא תהיה לנו ועידה משעממת, שאנחנו נריבצ ונלבן עניינים. ישנה אימרה מפורסמת "ותשלך אמת ארצה" - זורקים את האמת - קיים השלוש. בחור הפורום של הועידה שנהיה דוברי אמת, נברר עניינים, נדע אותם על בוריים, נתווכח! נגיע לסיכומים ונצא מאוחדים ומלוכדים.

בראשית הנושא של ארגון אני חושב שהועידה חייבת להביע הוקרתה וברכתה לרב ר' שמואל שדרוביץקי שליט"א שנשא את עול הארגון בעשרים השנים האחרונות על כתפיו, בתנאים על אנושיים. אם אמסור דיווחים לוועידה, תראו שזה בתנאים על-אנושיים שאף מוסד לא היה נושא את זה, שום יחיד לא היה מקבל תנאים אלה.

אם היו לנו סניפים קטנים כדי לערוך בחירות לוועידה,

זה הודות לפועלו ולעבודתו של הרב שדרוביצקי ששקד 24 שעות על הנושא הזה. אני מעיד, לא הלך לאכול ארוחת צהריים, ^{כמעט} /שלא אכל ולא ישן, עבד בזה יומם ולילה והועדיה חייבת לו הוקרה על כך.

המצב העובדתי כמו שהוא - לאגודת ישראל יש לצרכי ארגון והסברה, שני מקורות מימון. אחד, זה התקציב של הסוכנות היהודית שהוא ניחן למפעלים קונסטרוקטיביים, ואגודת ישראל מוציאה אותו למפעלים קונסטרוקטיביים, והמפעלים האלה מפרישים לצרכי ארגון, שזה בערך 600 אלף לירות (מקבלים לפי דולר) והמקור השני הוא מימון המפלגות. אין לי נתונים מדויקים, גזבר החנועה משום-מה לא נמצא פה כרגע, אבל תקציבה הכללי של החנועה כיום הוא בערך מיליון ומאתים אלף לירות, שמהם מקבל "המודיע" בערך 40% מהכסף, ושאר 60% מוצאים לצרכי ארגון.

ברור שלהחזיק 68 סניפים פעילים ב-600 אלף לירות לשנה, זה לא קל. אני רוצה פה להוסיף שהתקציב של "המודיע" הוא גדול, הוא בערך 6 מיליון לירות, ההשתתפות של אגודת-ישראל בהוצאות בסיסיות - היא נותנת כמעט 50% מהכנסותיה הכספיים. מקורות אחרים לארגון ולהסברה - אין לאגודת ישראל בתקציב.

כשחייבים לערוך ועידה ארצית, שקבלתי על עצמי, לספר סיפור של אלף לילה ולילה מאין יש תקציב. עד שמאשרים אותו - זה טבעי, אבל עד שמבטימים את התקציב הזה, לכן לא יקשה להבין מדוע צירי ועידה דיברו על סידורים אחרים שהיו צריכים להיות, כי אפילו אם תקציב הועידה מאושר - עד שרואים את הכסף,

עד שמלווים את הכסף, עד שבטוחים בכסף. זאת הסיבה העיקרית למחדלים - אם אפשר לומר כך - בארגון ובהסברה.

בשנים האחרונות נפוץ ביטוי שלדעתי הוא ביטוי מרושע על ברדיצ'בסקי 5, - "בית הקברות". המצב העובדתי הוא אולי לא רחוק מזה, משל למה הדבר דומה? לבעל שאינו נותן לפרנסת אשתו והוא בא הביחה ושואל: "מדוע אין ארוחת-צהריס? מדוע אין ארוחת-ערב? איפה שמנת? איפה לבן?". הכסף הוא הסיבה העיקרית לכל מה שחסר בארגון ובהסברה, אין מימון, וכדאי שצירי הועידה ידעו את זה גלויות.

כדאי גם לדעת איך מחלקים כספי ארגון. סניפים גדולים כמו ירושלים, בני-ברק, חל-אביב, אינם מקבלים מחקציבי מחלקת ארגון. אומרים לר' מנחם פוריש בירושלים - 'תשבור לך את הראש'. לח"א יש רב אברהמוביץ - 'תשבור את הראש', יש לבני-ברק... ואח"כ שואלים: מדוע יש סיעות? מדוע יש לכל אחד קופה בפני עצמו? אנחנו אומרים לו קודם: תממן, תשבור את הראש (ור' מנחם פוריש לא מסכים לביטוי הזה) ואח"כ שואלים: למה יש לך סיעה וקפה נפרדת. מאיפה הוא יחיה? אותו דבר גם לגבי בני ברק, ואותו דבר לגבי צעירי אגודת-ישראל. אנחנו במו ידינו עוזרים להקים ארגון נוער וסיעה במידה מסוימת, במלל המצב הכספי.

נזדמן לי לפני שבוע לבקר אחד מוקני התנועה, מהעסקנים הותיקים של אגודת ישראל, הר' ר' דוד צבי זילברשטיין שליט"א, הוא עוד שופע ורענן ב"ה. שאלתי, -מה קרה לה לאגודת ישראל? הוא תמיד שופע סיפורים על העבר. שאלתי אותו: מה קרה לה לאגודת-ישראל, אחד - בתחום ההתלהבות, שני - היא איננה מצליחה.

אמר לי פעם יהודי שכמו שבית-יעקב היא קמיע להצלחה, מה שנקרא בית-יעקב הצליח, מה שנקרא הדף היומי הצליח, ככה אגודת-ישראל אינה מצליחה.

ישב וחשב ואמר: אספר לך סיפור וחדע את המפתח. הוא מספר לי שהוא נקלע פעם לברנוביץ, פגש אותו האדמו"ר מסלונים ושאל אותו: מה נשמע באגודת ישראל? הוא אומר לו: הועד המרכזי בורשא החליט שר' שמעון לויין ז"ל לא יעסוק יותר לפרנסתו, אלא יתנו לו משכורת והוא יעבוד כל היום באגודת-ישראל. למה? תמיד היתה חסרה הפרוסה לנשמה.

דבר שני, אני חושב שאין להתעלם ממנו, אגודת ישראל עוברת משבר חברתי, כי המקרה שנמצאות פה כמה סיעות היום, לפני שנה זה יכול היה להיות ההפך. אני חושב שהועידה חייבת לתת את דעתה גם כן על משברים חברתיים אצלנו. כדאי לציין עובדה, ואני אומר שוב, אנחנו לא צריכים להתעלם מזה, שמועצת גדולי התורה הקדישה מספר ישיבות - לפי הסמנת אגודת ישראל, לנושאים פנימיים של התנועה, ומזמן לא נקראה מועצת גדולי התורה לנושאים כלליים של אגודת ישראל. בתקופה האחרונה היא יושבה יותר לסדר עניינים אישיים, בין סיעתיים פנימיים, וזו עובדה חמורה עד למאד.

הזכרתי כבר, לא באשמתה אין לאגודת-ישראל כסף ולמפלגות אחרות יש אולי יותר אמצעים. קיימת בעיה של קופת-חולים, תמיד כשיש לנו אספות חברים, במיוחד עם עדות-המזרח, בסניפים שבהם קיים ריכוז של עדות המזרח, אומרים לנו: מה אתם נותנים לנו? אני מסביר לאותו יהודי שהוא נותן למסלגה אחרת בעל-כורחו; אגודת ישראל מעניקה לו והוא לא נותן לה שום דבר, והוא נותן למפלגה אחרת עשרות לירות לחודש.

הבעיה של קופת-חולים, כיום אנו צועקים חמס שלא נותנים לנו, מקפחים אותנו, אבל היחה תקופה שרצו אחרינו, זו עובדה שאת המס הפוליטי הזה - שבמפלגה כמו פועלי אגודת ישראל, הכי אקסנה, היא מיליוני לירות; ההכנסה הזאת לא קיימת אצלנו. וממילא לא קיים אצלנו ארגון, לא קיימים פנקסי חבר וגם חסרה לנו הכנסה. וכשאינן הכנסה אי אפשר לקיים ארגון.

אינני רוצה להאריך, בהמשך הויכוח אקח את רשות הדיבור כציר ועידה, כחבר לסיעה. אבל אני רוצה להציע כמה הצעות. מוכרחים באיזו דרך שהיא להנהיג אצלנו מס-חבר, בצורה מכוונת. יש חברים שיש להם היום טענות על הבחירות, אבל אותם חברים - בנוגע לטענות שיש להם - יש פסק של מועצת גדולי התורה. אבל הם שוכחים את החטא הקדמון שלהם, שהסיעה הזאת דרשה פנקס בוחרים שלא על מס-חבר, ואפילו 3 או 6 לירות שצריך לשלם, גם כן אחר יכול לשלם בעבורם. (חוץ מכל הצורה וכל הגישה למערכת הבחירות, שהיא נושא נפרד.)

מוכרחים להנהיג מס חבר. אספר לכם איזה שהוא סיפור, התאוננתי פעם אצל אחד מגדולי הדור, שאני לא יכול להמשיך באגודת-ישראל, שיש מחסור כרוני בכסף, כי אף אחד לא רוצה להכשל. הוא שאל אותי אם הגבאי שלו בחוץ, שעומד על יד הדלת, נותן עשר לירות לחודש לאגודת ישראל. זה היה לפני כשמונה שנים - הוא דיבר אז על 10 לירות. אמרתי לו: לא. אמר לי: אילו אני הייתי המנהל של אגודת-ישראל הייתי מפטר אותך מיד. מאז שאני פה, אף אחד לא בא לבקש כסף בשביל אגודת ישראל, איזו אגודה אתם? ואיך היא שווה, ואיך יחסם של חברים לדבר שאינו עולה שום דבר? כל חברות בשטיבל ובכולל ובחברה של דף-היומי עולה לחבר יותר מאשר אגודת ישראל.

יש לי איזה שהוא רעיון, אולי אפשר לסדר את זה דרך חברות ביטוח, אם לא ע"י קופת-חולים; אבל הענין הזה מוכרח לבוא על תיקונו.

הצעה שניה בנוגע למשבר החברתי. אינני רוצה להתעכב עליו, היו"ר של הישיבה הזכיר את זה ברמז. נהפך אצלנו מצב שהסיעה/ היא מעל לאגודת ישראל, וזה לא נובע כל כך מרצון רע, אלא מפני שאין חינוך לאגודת-ישראל. יש חינוך לידישקייס יש חינוך לכל, אבל לצורך לחנך אנשים למודעות לאגודת-ישראל לא הגענו.

דבר נוסף, אנחנו לא מחנכים קאדרים של עסקנים ואנחנו לא מפתחים רעיונות. כשאתה צריך לארגן ועידה ארצית ואתה צריך מנגנון, אתה לא יכול לקחת מאיזה בי"ס לפקידות אנשים, אתה צריך שבועיים לאלף אותם איך לעבוד, ואת זה לא לומדים בכולל או בישיבה, - גישה לעניני ציבור, דרך חשיבה ציבורית. אני מציע במפורש - בית ספר לקצינים, בית ספר לעסקנים צעירים. יש לנו המון חיילים אבל אין לנו קצינים מאולפים שידריכו אותם. המצב היום הוא שאני נחשב צעיר, ועברתי כבר את גיל הבינה, אינני יודע אם יש לי בינה, אבל את גיל הבינה עברתי כבר. וכל עסקן שישנו באגודת ישראל, אפשר להגיד לו: רב....

יש סמינריונים, ואת זה כל ארגון עושה, ואם יהיו לנו עסקנים שאגודת-ישראל תהיה אצלם העיקר, וידעו דרכי חשיבה, זה יביא שינוי בדרכי מחשבה, זה יביא יחד חברתי יותר טוב. אנחנו צריכים גם קאדר של עסקנים שיצבו אותנו במוסדות חוץ, אז תוכל להיות תחלופה יותר טובה.

דבר שלישי, ובזה אני רוצה לסיים, הזכיר את זה אחמול כבוד קדושת האדמו"ר מויוניץ, שנראה מעלת חברו ולא חסרונו.

ר' חיים שמולביץ גם הזכיר את זה. היהודי שלנו, אם רוצים לרכוש אותו למשהו, חייבת להיות אצלו ההרגשה שזה איזה חפץ של קדושה, ואגודת ישראל היתה בשיא ההתלהבות, כשיהודים הרגישו שיש בה איזו שהיא קדושה, איזו שהיא דבר-מצוה, אחרת היהודי יעדיף לא לבוא לאגודת ישראל.

אלה שמנהיגים את אגודת ישראל וכל מי שיש לו תפקיד באגודת-ישראל צריך לדאוג שלא יהיה רבב על בגדו, אז תהיה הרגשה לחבר מן השורה שאגודת-ישראל היא חפץ של קדושה. אם לחברים שלנו תהיה הרגשה שהיא חפץ של קדושה, בעזרת-השם נצליח.

הרב הרשקוביץ:

אני מזכיר לחברים שהרב מינץ דיבר כמוזכיר התנועה וכאחד הנושא בעול התנועה יום יום והוא הביא רק מקצת מן המקצת ממה שיש לו על הלב, על כן הוא קבל רשות דיבור מעל למכסה הקבועה. בהמשך אבקש מהחברים להצטמצם עד כמה שאפשר.

הרב שמחה בונים-ורנר:

ברשות מרנן ורבנן, ראשי אגודת ישראל, ועידת נכבדה! אמנם גם אני הייתי מבין הראשונים הרשומים לדבר אבל מה שאני יותר שומע, אני רואה שאני עדיין צריך הרבה לשמוע, בחינת "וישמע משה וייטב בעיניו".

אנחנו מהדור הצעיר של אגודת ישראל לא מכירים בדיוק את הבעיות, כפי שהגדיר אותן היטב המזכיר של הפנועה ר' שמואל מרדכי מינץ. אמנם כל אחד במקומו, בפרט מי שנמצא במקומות קטנים, יודע הרבה או לא יודע הרבה, בעל כורחו הוא מוכרח לשאת בעול ולהכנס לנשיאה בעול, אבל המציאות כשאנו מתכנסים לוועידה כללית שהיא חובקת זרועות עולם,

שהיא צריכה לתת ממד, לתת מרץ והתפתחות לתנועה בעתיד, להקיף את כל הבעיות וכל הדברים - צריך הרבה למסוד, וצריך לדעת את המציאות ולהכיר אותה כדי לבוא ולחיות דעה.

לכן אני רוצה לדבר יותר באופן כללי ואת המסקנות המעשיות אולי ייסיבו החברים להוציא מהדברים שייאמרו. חז"ל אומרים, יש מדרש על הפסוק: "לא תירא לביטה משלג כי כל ביטה לכוש שנים", אומר המדרש: אל תקרא שנים אלא שנים - מזוזה ונר-חנוכה. לכל אדם, לכל יהודי יש שני סוגי מאבקים, יש מאבק פנימי בתוך ביתו, זה נקרא בחינת מזוזה, בתוך ביתו - לאמונה, ליראת שמים, לדרך התורה, זה בבחינת מזוזה.

אבל יש עוד ענין - איפה אני עומד, באיזה מחנה אני עומד, יש חשבון ביני לבין קוני עם כל המעשים וכל המציאות שלי, אבל מבחינה חיצונית וכללית - באיזה מחנה אני עומד? החשובה היא נר-חנוכה. זו חשובה למצב שהיה באמת בימי היוונים שמצד אחד היתה רוח של כפירה לעקור את כל האמונה מישראל ולהעביר אותם על דעתם ועל דעת קונם, אבל יחד עם זה היתה סיסמא של "תשבו לכם על קרן . . . . . אין לכם חלק באלוקי ישראל". לא היה מספיק עצם הדבר שאין אמונה בישראל, אבל אם הוא יהיה כן מאמין או לא מאמין לעצמו, זה עוד לא הספיק, הקימו תנועה של כפירה, דגל של כפירה וכל אחד היה חייב להרשם על הדגל הזה. התשובה צריכה להיות אאאאאא להיכתב על הקרן הזאת, לדעת לאיזה מחנה אני משתייך ואיפה אני עומד.

נזכר כאן הענין שכל אחד עושה שבת לעצמו, אם בתוך התנועה ואם מחוץ לתנועה, הרבה ארגונים קיימים. אני אומר, כל הענינים שנעשים - אלו המוזות שלנו, וכל אחד מקים את

המזוזה לו ולבני-ביתו, לא חשוב אם זה דוקא בני-ביתו או לחוג שלו; אם זה רבי לדרך החסידות שלו, אם זה ראש ישיבה - לשיטת הלימוד שלו. לכל אחד יש דרך וצריך להפיץ את הדרך, אבל מהו הדגל? מהו הדגל שאוסף את כולם מתחתיו למקום אחד? זה צריך להיות הדגל של אגודת ישראל. כי מאין יונקים כל הארגונים האלה את הכוח שלהם? מאיפה הם לוקחים את המעמד שלהם, את כוח העשייה שלהם, את כוח הרצון שלהם? מאיפה הם לוקחים? - מאותם ראשי ישיבות, מאותם אדמו"רים, מאותם גדולים שהורתם וקדושתם בתוך אגודת-ישראל, וממנה הם יונקים את מקור ההשראה שלהם.

מדוע לא להחזיר הכל לתנועה? מדוע כל אחד יחזיק לעצמו

כא לו "זה אני", זה לא אני. דיברו פה בטענות נגד יחידים שאינם הולכים לישובי ספר, למי אנחנו טוענים את הטענות האלה? אלה טענות נגד יחידים, אבל אנחנו מתכנסים לוועידה לקבוע את אגודת-ישראל - איך שהיא תיראה ולא איך שהיא הייתה; כולנו יודעים את החסרונות. לא צריך להרבות בדברים על מה שאין באגודת-ישראל, אבל אנו יודעים את הכוח שיכול להיות לאגודת ישראל את הכוח הארגוני שיכול לקום.

ס

זהו התפקיד של הוועידה, להחדיר בין כולנו את האחדות שכולנו נמצאים תחת דגל אגודת-ישראל, כל אחד ובכל מקום שהוא עוסק, הוא צריך לדעת: אני שליחה של התנועה הקדושה, של אגודת ישראל, לא רק שליח של המצוה הזאת, יש מצוה פרטית שאני עושה אותה - זו המזוזה שלי, אבל איזה דגל אני נושא? אני נושא את הדגל של אגודת ישראל.

ואין זה קשה, בקצת רצון ובאחדות, אם היה ענין שהרג

שזה בנפשו של עם ישראל, זה הענין של החינוך העצמאי.

ברגע שבוטלו הזרמים והרגישו שאם לא יהיה החינוך העצמאי - חס וחלילה תיבטל תורה מישראל, אז קם דירקטוריון מיוחד מ חוץ למועצת גדולי התורה, דירקטוריון מיוחד שיגיע לכל פינה ולכל מקום במדינה. מדוע אין דירקטוריון כזה (כמו שהזכיר את זה אתמול ברמז ראש ישיבת "שפת אמת") שידאג שהשם של אגודת-ישראל יהיה בכל פינה.

אנחנו נמצאים בטבריה, אני רוצה לומר, שנתיים היתי חבר מועצת עיריית טבריה. אני הייתי נציג של אגודת ישראל אבל איזה קשר היה לי עם הכלל של אגודת-ישראל? מה שפעלתי היה נראה לי שאני עושה בעצמי, מי מתעניין בזה? מדוע קיימת מציאות כזו שהתנועה לא תחיה בכל מקום ומקום, שנדע את הכתובת גם בענינים ארגוניים להקים מסגרות וועדות מיוחדות, שהוועדות האלה תשקודנה להגיע גם למקומות מרוחקים בארץ.

הקריאה הכללית צריכה להיות: להרים את דגל אגודת ישראל בכל פינה ובכל מקום, ולא להסתגר באופן מוחלט כמעט בירושלים ובבני-ברק. אמנם איני רוצה חס וחלילה לומר מתוך קיסרוג, כי יתכן שבשעה שהמדינה נבנתה והיו צריכים להקים כוח מרכזי, סובשקס כוח מרכזי ליהדות התורה גם בבני-ברק וגם בירושלים. אבל עכשיו א עת לעשות ועת לבנות, להפנות מהכוח הזה ולהפנות אותו לכל פינה בארצנו הקדושה, שלא ירגישו עסקנים בודדים שהם פועלים כאילו בחלל ריק ואין להם קשר עם המרכז ועם התנועה.

אני מציע שהקריאה הכללית בועידה זו תהיה להרים את דגל אגודת ישראל, שמ מי שפועל - בין יחיד ובין ציבור, בין אם זה בענין תורה או בפעולות ציבוריות, בעיניני חסד וצדקה, ניתן את הכל לאגודת ישראל ואז אגודת ישראל תיתן לכולנו.

הרב יצחק מאיר:

כבוד מרנן ורבנן, נשיאות נכבדה, ועידה נכבדה, חברים

יקרים!

אני רוצה להקדיש את דברי בעיקר לחלק השני, לבעיות המוניציפליות הנוגעות לנו. אני רוצה להגיד שאנחנו אולי לא מקדישים תשומת-לב מספקת לחוקים החדשים שעומדים בפנינו בשטח של בעיות עיריות ורשויות מקומיות. חוק בחירת ראשי ערים, החוק הזה שהוא אומר שראש העיר ייבחר בבחירות אישיות עלול לגרום לאיבוד השפעת היהדות החרדית ברשויות המקומיות.

כי אם עד עכשיו היו שני מועמדים, היה מועמד של המערך והיה מועמד של הליכוד ואנחנו היינו המכריעים, יכולנו לבוא ולדרוש חביעות דתיות, בעית חינוך, בתי הספר, גני הילדים, ענייני דת, היינו יכולים להכריע בהרבה מקומות. ואתם זוכרים איך בח"א הכרענו בקול אחד, ויכולנו להבטיח את ענייני הדת.

אולם היום, כאשר מדובר שהבחירות תהיינה בחירות

אישיות אז המיקוח שלנו יורד וההכרעה לא בידינו בקשר לראשי הרשויות המקומיות. ואז אנו עומדים בפני מצב שאנו חלויים ברצונו של ראש-העיר. גם היום, אני חושב, הסמכויות של ראשי הערים תהיינה יותר גדולות ואז הוא לא חייב להתחשב בנו כל כך. זאת בעיה חמורה שעלינו לתת דעתנו עליה, וזה חל על כל הרשויות המקומיות בארץ.

נוסף לכך, יש בחוק החדש הגבלת מספר סגני ראשי-

העיר. אנחנו ידענו שאגודת ישראל היתה מפלגה של סגנים, קבלנו פה סגן ושם סגן, והסגנים האלה ישבו בתוך הרשויות המקומיות ובחנו וראו מה אנו יכולים להשיג למען החינוך

החרדי, למען המועצה הדתית, למען הרבנים - כל הדברים האלה
 היה בן-אדם שישב במקום ודאג להם. עכשיו, לפי החוק החדש
 מגבילים את מספר סגני ראשי העיר, ואני חושש שהסובלים
 העיקריים יהיו המפלגות הדתיות, ובמיוחד אנחנו - בין
 שתי המפלגות הדתיות - אנחנו מיעוט.

אני אומר שעלינו להקדיש לנושא זה הרבה מחשבה ולסכם
 עצה מה לעשות בכדי לקדם את פני הרעה, מה לעשות כדי שהשפעתנו
 ברשויות המקומיות לא תרד.

ישנה גם בעיה של מועצות דתיות, למרות שבבני-ברק המצב
 הוא אחר לגמרי, כי בבני-ברק אנחנו עומדים תחת מרותם של
 רבני העיר ואנחנו פועלים שם לפי כלל מיוחד שלא נוגע
 לכל הארץ. אבל אני מדבר בוועידה הארצית על כל הארץ,
 ואני אומר כי עובדי הרשויות המקומיות מקופחים בצורה חמורה
 ביותר, אם יש סולם של דרגות ודירוג ברשויות המקומיות,
 אבל במועצות הדתיות - כל העובדים מקבלים דירוג מאד מאד
 נמוך וזה קיפוח וזאת חרפה, שדוקא במועצות הדתיות
 והאנשים שמקבלים בעיני הדת מקבלים דירוג כה נמוך.

רק בזמן האחרון קצת קצת שונה הדירוג הזה לטובה, אבל
 זה לא מספיק. עלינו להלחם על הדברים האלה. יתכן מאד שאנחנו
 צריכים להתכונן לקראת הבחירות הבאות בשטח זה, כי אין
 בידינו עוד זמן רב; חודשים אחדים. עלינו לנסות לעשות
 את הכל לפני אאצ הבחירות - מה שהיינו רגילים לעשות אחרי
 הבחירות. למרות שכוח המיקוח שלנו יהיה הרבה פחות, בידינו
 לא ההכרעה, אבל בכל זאת ישנם ראשי עיר שירצו להבטיח את
 הקולות שלנו ואז נוכל לפני הבחירות לשבת ולנסות לבוא
 לידי איזה סיכום והסכם, דבר שהיינו רגילים לעשות לאחר
 הבחירות.

בענין הסגנים זה ענין חמור מאד. מי שרואה את הנציגים שלנו, סגני ראשי העיר, שהם לא הראשונים, מטבע הדברים - הם לא הראשונים, ישנו רעיון אחד שיחכן שסגני ראשי העיר בתואר יכולים להיות אולי, עוד לא בררנו את הנקודה החוקית, כי בחוק כתוב כך וכך סגנים, שנים או שלושה סגנים בלבד (באישור משרד הפנים). יחכן אולי שסגן ראש העיר בתואר נוכל לקבל, אבל אני לא בטוח. עד עכשיו היו הוראות משרד הפנים, יכולנו כן לקבל, לא לקבל, להוסיף, לגרוע, למרות שמבקר המדינה צעק, אבל עשינו לפעמים דברים שמבקר-המדינה לא הסכים. אבל היום, כשהדבר הוא חוק - קשה יותר; אנחנו לא יכולים ללכת נגד החוק. כל רשות מקומית לא יכולה ללכת נגד החוק ולקחת סגנים כאות נפשה.

אני רוצה להגיד לך, ח"כ גרוס, בכל רשות מקומית יש מאות ואלפים עובדי רשות מקומית, וכל סגן - הגרוע ביותר - לא עובד פחות מכל פקיד אחר, הוא לא מקבל משכורת יותר מכל פקיד אחר.

לכן, רבותי, אנחנו חייבים להקדיש למצב זה הרבה תשומת-לב ומחשבה - מה עלינו לעשות בשני דברים אלה: א) בקשר לענין של ראשי העיר, בחירת ראשי העיר; ב) סגני ראש העיר. דבר שלישי - ענין המועצות הדתיות שבכל זאת נוגעות לנו מאד, ואנחנו צריכים לתת מעמד לאנשים שנמצאים במועצות הדתיות ולדאוג לקומם בכבוד.

לעניני ארגון - כמה מילים, גם מה שנוגע לרשויות המקומיות וגם מה שנוגע למועצות הדתיות. אם אנחנו נקים מחלקה רצינית שהיא תהיה מחלקה מוניציפלית במרכז אגודת-ישראל,

אפשר היה הרבה יותר לעשות, וכל שליח ושליח שנמצא במוסד מוניציפלי או כמועצה דתית, היה מרגיש שיש לו גב וגיבוי. אבל אנחנו הרי צריכים להקים מחדש ולבנות מחדש את המרכז כולו. אנחנו צריכים להקים מרכז שיהיה חי, ער, חוסס ופועל, ואז אנחנו לא נצטרך לבוא ולשאול למה הכלים לא נמצאים באגודת-ישראל ולמה כל אחד עושה שבת לעצמו. ברור שאם אנחנו לא פועלית בצוותא, אז כל אחד פועל לעצמו.

אם יהיה מרכז שיפעל - כולם יתאחדו סביב אגודת-ישראל ואז נזכה ועשו כולם אגודה אחת - "לעשות רצונך בלבה שלם"

ר' אלמנן גרוחובסקי:

כב' הנשיאות, יו"ר נכבד, צירים נכבדים!
אעפ"י שנרשמתי לדבר בבוקר בזמן שדיברו על המצב בארץ, אתחיל לומר כמה שמדברים עכשיו בהסברה. אגודת ישראל הרוצה לפתור את הכל ברוח התורה, ההסברה היא ראשונית במעלה. התורה ניתנה בשביל הסברה, זאת לימדוני חז"ל, ורש"י, בהתחלה, ב"בראשית" - אמר ר' יצחק, או כפי שהמדרש אומר - ר' יהושע דסיכנין, לא היה צריך להתחיל אלא מ"החודש הזה לכם", אלא "כוח מעשיו הגיד לעמו" שאם יבואו אומות העולם ויגידו: ליסטים אתם, נוכל לספר להם שמי שברא את העולם נתן לנו את הארץ. לכן, עד "החודש הזה לכם" - כל חומש בראשית, שמות, וירא, - רבע מן התורה בשביל הסברה. ולכן ההסברה היא ראשונית במעלה, ותנועה כמו אגודת-ישראל צריכה לדעת שהסברתה לקויה, לקויה מאד.

מה אפשר לעשות לצורך הסברה? יותר כינוסים, יותר סימפוזיונים לענין אגודת-ישראל, יותר להסביר מה אנחנו רוצים.

בארץ כיום זה דבר חיוני מאד. לכן אני מציע - פשוט יותר כינוסים ויותר סימפוזיונים לענייני הסברה. וכפי ששמענו פה נציג מוניציפלי מחלונן שאף אחד לא שואל אותו במשך שנים - מה הוא עשה ומה הוא פעל - גם זה צריך לתקן, צריך לכנס נציגים מוניציפליים אחת לכמה חודשים ולשאול אותם ולהעזר אחד בשני בכדי לדעת מה אפשר ומה ניתן לתקן.

ולעניין שדוכר הבוקר, בעניין המצב בארץ. טוב אמר הרב מרקוביץ וגם היו"ר הקודם, קשה לדבר על המצב בארץ ולא רק קשה לדבר, אפשר לעבור על "לא תשא עליו חטא" כפי שכתוב בתורה "הוכח תוכיח את עמיתך ואל תשא עליו חטא". ומה העצה? כתוב: "הוכח תוכיח". אם יש לנו עצה, אם יש לנו מה לתקן - אז "הוכח"; אבל אל תשא עליו חטא, סתם לדבר.

לכן אני רוצה להציע מה אפשר לעשות. כולנו יודעים מה נעשה בארץ, ואת זה - אם ניתן את כל משאבינו ונעשה את כל המאמצים שאני רוצה להציע, אולי נוכל לתקן משהו. בכדי להגיע לכל הארץ, לכל היהודים ששבעים אחוז מהם לומדים בבתי-ספר - לא רק לא-דתיים אלא אנטי-דתיים, קשה מאד היום לבוא ולתקן את זה. אבל אנחנו צריכים להתחיל מאל"ף, מגיל הגן. אנחנו יכולים לעשות את זה אם נאחז בכל האמצעים שיש לנו.

יש במדינה חוק התודעה היהודית, החוק הזה אומר שכל ילד צריך לקבל כך וכך שעות בשבוע בנושא התודעה היהודית. אבל מי נותן את התדרעה הזאת? בארצות הגויים, להבדיל, אנשי הדת של אותה ארץ הם הנותנים את השעות הללו; בארץ - מי נותן את זה? אותו המחנך החילוני, שהוא מציע בשבת לנסוע לאיזה שהוא מקום, הוא מלמד תודעה יהוהית.

מדוע לא יהיה כך שמורה דתי שיודע מהי תודעה יהודית,

יבוא בכל שבוע לכך וכך שעות, אם זה לגן-הילדים ואם זה לביה"ס היסודי או לביה"ס התיכון ואפילו למוסדות הגבוהים, והוא יתן את התודעה היודית, ואז אולי נוכל להתחיל מן ההתחלה. וזה אפשרי ואני חושב שזה הגיוני, אם נבוא ואנחנו נתנה את זה כתנאי לפני הכחירות או נתאחד עם מפלגות דתיות אחרות בכדי שנוכל לעשות את זה, הרי זה שווה את הכל כדי שנוכל משהו לתרום למען מטרת אגודת ישראל, ולפחות ידעו כולם משהו מרצון-השם. את זה יוכל לעשות רק מורה שיודע מהי תודעה יהודית. אבל איך עושים את זאת?

והנה, שמענו שחסרים לנו מורים לחינוך שלנו. לכן אני

אני רוצה להציע עוד דבר שהוא טוב בשביל ההצעה הכללית הזאת של נושא התודעה היהודית וגם טוב בשבילנו. יש עכשיו כאלה המצליחים בחינוך בדרך של 'מסיבות', יש מסיבות שעושים עכשיו בהצלחה רבה. אני מציע שנעשה מסיבות במגמת הוראה. מסיבתא - פירוש הדבר, שאחרי ביה"ס היסודי יכנס הילד למסיבתא כזאת וילמד בה חמש-שש שנים במגמה שהוא יצא מורה, ואז - לא רק שיהיו לנו יותר מורים, אלא גם הילדים שיוצאים מחינוך עצמאי, ואינם הולכים לישיבות הקצושות, הרי הם נדונים לא להשאר דתיים, מפני שאין להם מסגרת לאן להכנס. אבל אם נציע דבר כזה, שילד יוכל ללמוד כמגמה להיות מורה וגם להרים את הרמה והכבוד של המורה שבמשך השנים היתה נמוכה, הרמה של המורה צריכה להיות מורמת ע"ז אגודת ישראל.

אם להיות מורה וללמד יהיה יותר מכובד מאשר ללמוד

- לבטח יהיו הרבה ילדים שללכו למסיבות כאלה שהמגמה שלהם תהיה הוראה, וכך נרדפו שיהיו לנו מורים לחינוך שלנו,

וגם יהיו לנו מורים להציע לחוק התודעה היהודית, שמורים
דתיים יבצעו את הדבר הזה.

אני מציע שזה יוכנס במצע של אגודת-ישראל גם
לבחירות לכנסת. אם נעשה כל זאת הרי זה ברור שבארץ יראו
את אגודת-ישראל במסרתה המקורית והחשובה.

המשך באות: ה

23.11.76

א.ה

סרט מס. 5, צד 1, "ה"

הרב מאיר לוריא:

כבוד רבנן ומרנן, חברי נשיאות, ועידה נכבדה. אני רוצה להתעכב על מספר נושאים בקשר לנושא הארגון, אולי לשלב גם את נושא החנוך. אחד מקודמי כאן הסביר, נדמה לי שהיה זה היו"ר, שהארגון באגודת ישראל לקוי. אני חושב שהארגון באגודת ישראל אינו קיים בכלל. אין כזה דבר היום באגודת ישראל שנקרא ארגון. שום דבר לא מאורגן בסניפים, בערי הארץ. אמנם קיימת אגודת ישראל ויש מקומות והדברים נעשים בעקר ע"י עסקנים שאפשר להגדיר אותם כעסקנים פרטיים, שיש להם איזה שהיא אידיאולוגיה של אגודת ישראל, אבל אין להם קשר עם אגודת ישראל.

חברי וידידי רב בונים ורנר הוא חבר מועצת העיר. הוא אומר שאגודת ישראל לא קראה לו, אין לו קשר. יש נציגים במועצות מקומיות בשם אגודת ישראל שכלל אינם יודעים מה זה אגודת ישראל. איך שהם נקלעו מתוך כל מיני חשבונות וחשובים לתוך הרשימה שנקראת אגודת ישראל והם נציגים של אגודת ישראל. הם לא מכירים את ראשי התנועה, ראשי התנועה לא מכירים אותם, אין שום קשר. יש איזה עסקן שיושב שם במקום והוא מנסה לכוון את הדברים פחות או יותר בצורה שתקרא אגודת ישראל.

נכון שארגון זקוק לכסף. אבל נדמה לי שאם יש ארגון הוא דואג גם לכסף, וממילא אפשר לשפועיל את הדברים בצורה אחרת. אין היום למעשה כחובת בערים, אני לא מדבר על הערים המרכזיות שגם שם הפעילות דלה מאד. אם נקח את הערים הגדולות, ואני יוצא מתוך נקודת מבט מה מצבו של החנוך העצמאי באותם מקומות, ולפי זה אפשר גם לדעת מה מצבה של אגודת ישראל.

23.11.76

א.ה

אם נקח את הערים הגדולות שהחנוך העצמאי מנה שם אלפי ילדים לפני שנים, ויש נדידת אוכלוסין, כולנו יודעים שעובדים לשכונות חדשות, למקומות חדשים, שם החנוך העצמאי לא מגיע וגם אגודת ישראל לא מגיעה. המספר של תלמידים הולך ופוחת, וממילא פוחת והולך של הורים וממילא פוחת והולך מספר האנשים שיודעים מה זה אגודת ישראל. אנו לא מגיעים לאותן שכונות חדשות והכל נופל טרף לידי החנוך הממלכתי במקרה הטוב ביותר לידי החנוך הממלכתי דתי שאינני יודע אם ההבדל כל כך גדול.

עוד מעשה שאני רוצה לקחת אותו לדוגמא זה הנושא של מחלקת הקליטה. מחלקת הקליטה הוקמה לאחרונה עם גלי העליה הגדולה מרוסיה ופעלה גדולות ונצורות, אין מה לדבר. היא הופיעה בכל המקומות, פעלה בבתי כנסת, בשעורי תורה, בחנוך, בנינים, אבל מה התוצאה מכל הפעילות הזו; כמה ילדים, כמה נוער נשאר במסגרת דתית? אני כבר לא מדבר על מסגרת של אגודת ישראל. מכל העליה הגרוזינית שמנתה רבבות, כמה ילדים נשארו במסגרת חנוך דתית? כמעט כלום, וזאת מתוך סטטיסטיקה שערכתי לפני כמה זמן. מדוע? מפני שכל הפעילות, ופעילות ענפה התנהלה דרך המרכז, במקום, בעיר, ברכוז לא היה אדם שזה היה משאת חיו לעבוד ולטפל ביהודים האלה ובנוער הזה ובהורים ובכל הסובב. לא היה קיים. פה צמח אחד, שם צמח שני, עבד קצת, התעייף, עזב, הלך, שלחו שוב מהמרכז אנשים ועוד פעם לקחו אנשים מתוך העליה עצמה, אבל לא היה מי שיכוון אותם, לא היה מי שידריך אותם. הסכום הוא שמהנוער של העליה הרוסית כמעט ולא נשאר במסגרתנו שום דבר. זה מחייב אותנו הרבה מאד.

הועלו כאן שאלות מדוע יש גופים שפועלים שלא במסגרת אגודת ישראל. אני קרוב קצת לנושא הפעילות בערים ובמסגרת חפקידי בחנוך עצמאי אני עוסק הרבה בזה ומבקר בהרבה מקומות. כל הפעילות

הזאת נעשית בגלל חלל שאף אחד אינו ממלא אותו ומוכרח משהו למלא אותו. קס קובץ עסקנים שהחליטו אנחנו נספל בשטח זה, אנחנו נספל בשטח י. אבל שוב, לא מתוך חוכמה, לא מתוך מחשבה באיזה צורה ולאיזה מקום. היום מחליטים שנוסעים לישוב זה ונוסעים. עד שיסעו פעם נוספת לישוב זה לוקח עוד כמה שנים. בינתיים כל מה שעשו באמצע לא שווה כלום. או שמתלבשים על ישוב אחד ארבעה-חמשה ארגונים וכולם פועלים באותו מקום או שיש ישובים שהם מוזנחים לגמרי. הצבור היום במדינה הוא צבור שאם נגיע אליו ונמצא את הדרך להגיע אליו, אפשר ואפשר למצא, היהודים צמאים ממש שנבוא אליהם ונסביר להם מהם חיי הדת.

אני קראתי מכתב שקבל אחד מהעוסקים בארגון פרטי, שמארגן הרצאות בכל מנצי מקומות. הוא ארגן הרצאה בבי"ח לרופאי בי"ח, איך הרופא על פי ההלכה. מנהל ביה"ח כותב לאותו יהודי מכתב ומסביר לו את ההתפעלות הגדולה של הרופאים כששמעו בלל את הנושא, שיש הלכה בנושא הרפואה. הוא מבקש ממנו להמשיך בזה ולבוא עוד פעם ועוד פעם ולהסביר ולעשות. אני לא אומר שזה התפקיד של אגודת ישראל, אבל התפקיד של אגודת ישראל להגיע לכל פינה בארץ ולכל יהודי שאפשר להגיע אליו ולהסביר לו שקיים כזה דבר שנקרא אגודת ישראל.

פרק נוסף הוא חנוך לאגודיזם. יש חלק גדול של צעירים שאינו יודע בכלל לשם מה הוקמה אגודת ישראל בזמן שהוקמה. היתה איזה מטרה. גדולי ישראל באותו דור שהקימו את אגודת ישראל לא היה להם זמן שהיה להם לבזבז על דברים צדדיים, הם ראו באגודת ישראל רעיון שיציל את חיי העולם בכל העולם לדורות. היתה אידאולוגיה לאגודת ישראל. היה חנוך לאגודת ישראל. מי מחנך היום לאגודיזם? מי יודע היום בדיוק

23.11.76

א.ה

מה האידיאולוגיה של אגודת ישראל, מה המטרה של אגודת ישראל ואיך מגיעים למטרה הזאת, איך מצעים אותה ובאיזה צורה ובאיזה דרך. אנחנו חייבים לשים דגש לחנך דור שידע במקור מה זה אגודת ישראל, מה נתנה אגודת ישראל לעם ישראל עד עכשיו, ומה התפקידים שאגודת ישראל יכולה למלא הלאה.

בנושא הארגון אם לא נשכיל למצא אנשים בשכר, ודוקא בשכר, בכל מקום עם משרד ועם אמצעי תקשורת, עם תקציב, לא שיאמר לי מזכיר סניף: אני לא כנסתי כבר הנהלת סניף חצי שנה מפני שהכבוד שאני צריך לתת יורד לי מהכמה לירות שאני מקבל משכורת. אני לא כותב מכתבים כי הבול עולה לי כסף. אז הוא יפודי טוב, מה שהוא יכול לעשות במקום הוא עושה, אבל יותר מזה הוא לא חייב, אין לו אמצעים לכך. כך אי אפשר לקיים תנועה. כאשר אנחנו באים בזמן הרשום לבתי הספר ואנחנו פונים לעסקנים במקום, אין אל מי לדבר. אף אחד אינו מוכן לזוז ולעשות משהו. אנחנו יודעים שאם מגיעים לבתי האלה ומסבירים להורים מה זה חנוך עצמאי, מה זה בית יעקב, בשמחה הם שולחים את הילדים. אחרי שהם כבר נמצאים בבית"ס, הם רואים כמה טוב עשו והולכים הלאה לשכנים ולידידים, אבל מרכז לא יכול להגיע לכל פנה בלי אנשים במקום. אנשים במקום אין. כמעט באף ישוב אנו לא יכולים למצא אנשים שמוכנים ללכת לעשות משהו. שולחים בחורי ישיבות, שולחים בנות מהסמינר, אבל זו שוב פעולה שנעשית מידי יום, יומים ושלוש ואח"כ לא רואים אף אחד. הדרך היחידה היא להקים קדר של עסקנים מסורים, חלקם שידעו שזו הפרנסה שלהם והם חייבים להצליח, אף אחד לא רוצה להכשל במדה שהוא חי מזה יעסוק בזה. הוא כבר ירכז מסביבו עוד ועוד אנשים, ואז תתחיל התנועה לפעל ולחיות כפי שהיה בעבר.

הרב שמואל ויינברג:

נשיאות נכבדה וועידה נכבדה, יורשה לי קודם כל, אני חושב

שאחמול בערב נפלה השמטה מצערת כשהזכירו את הראשונים, בוודאי

השמטה הן טעות לעולם חוזרת, לא הזכירו את הרב רב משה ~~קצנ~~ זצ"ל ^{קצנ} מקברניטי היהדות החרדית בארץ-ישראל וממקימי אגודת ישראל בסבריה

ובארץ ישראל. אין לי ספק שלא חלילה מתוך כוונה, אבל אי רוצה לתקן

את זה. אגב זה, אני חושב שאמנם לא הזכירו את כל חברי מועצת

גדולי תורה, אבל האדמו"ר מסלונים הראשון, באגודת ישראל הראשון

בכל אופן, דברי שמואל, אח"כ בית אברהם, אח"כ האדמו"ר הצעיר קוראים

לו בחסידי סלונים, שנהרג על קדוש השם, וב"ה זכור ובארץ ישראל נמשכת

שרשרת שלהם. אני רוצה להזכיר אותם שהיו חברי מועצת גדולי תורה,

ולפי מיטב ידיעתנו, לדברי שמואל מיקרי המקימים של אגודת ישראל

ויהי זכרם לברכה.

רב מינץ ספר פעם בישיבת הנהלת אגודת ישראל שחבר אחד שאל

אותו האם א העניין של אגודת ישראל זו נצחיות? הוא אמר אז מה שאמר ולא הזכיר מי ששאל אותו. כנראה שחשב שזה נקרא היום שאלה של בטלנות.

אני מודה ומתודה, החבר ששאל אותו זה היה אנוכי הקטן העומד כאן על

הבמה, ואני רוצה להסביר את השאלה וגם את התשובה לפי עניות דעתי.

עד כמה שחנכו אותנו, אני לא יכול לומר שאני מהצעירים, מה

זה אגודת ישראל, הזכירו כאן כבר, יש חוגים וברור שהיום עוד יותר

מאשר אי פעם, כל חוג בונה לעצמו לשבח במה לעצמו, לחיי תורה, לחיי

יראה, להרבצת תורה. לזה הרי לא צריכים אגודת ישראל, זה היה תמיד,

מעולם זה היה שכל ארץ וכל עיר וכל חוג דאגו לחיי תורה לעצמם.

החדוש שבאגודת ישראל היה שבזמן שקמו מערערים ועוררים על שלטון

התורה בארץ ישראל היה כלל ישראל מפולג, הענין של חסידים וליסאים היה משך מאה שנה ויותר כלל ישראל היה מפולג. לא פעלו בכוחות מאוחדים להצלת כלל ישראל מפני הקמים ח"ו לעורר ולחתור חות שלטון התורה ולחת חיי התורה. הענין של אגודת ישראל היה הופעה מן השמים, ששוב פעם התאחד כלל ישראל. לא רק הבעיה שמפרנקפורט ומוורשה ומלודז' ומסלונים ומארץ ישראל ומכל הארצות חאחדו, התאחדו כל החוגים בכלל ישראל, כל אחד שעבד את השם לדבריו ולמד תורה לפי דרכו ולפי חנוכו ותמיד היו בכלל ישראל, כפי שהזכירו, שטות לימוד בדרכי עבודת השם, השבטים היו 12, כך נתנה התורה לעם ישראל, אבל לאחד את כל 12 השבטים, ללחום את מלחמת השם בגבורים, ביחד, במאוחד בכלל ישראל, זו היתה הופעה מן השמים של אגודת ישראל.

אם אנחנו רואים היום את המצב שלנו ושל אגודת ישראל,

הרי אפשר להבין איזה נס מן השמים, איזה הופעה מן השמים זה היה שיכלו להתאחד באמת כל החוגים האלה אחרי מאה שנים ויותר של פילוג ופירוד. אני כששאלתי את השאלה הזו, אני רוצה להסביר אותה, האם הגענו שוב פעם למצב שאמנם ב"ה נחרבתה תורה בישראל, אין ספק בדבר, ובארץ ישראל היא היום ארץ התורה והישיבות, אבל האם הגענו שוב פעם לידי מצב שכל אחד בונה את הבמה, את החוג לעצמו ואינו דואג לכלל ישראל, או שיש גם כלל ישראל שכולנו ביחד חותרים להשליט את שלטון התורה, או כפי שהזכיר רב עמרם בלאו, לפתור את כל הבעיות העולות על הפרק בכלל ישראל ברוח התורה. זה אי אפשר לעשות רק ככלל ישראל. בשום פנים ואופן לא כפרט, ויהיה הפרט חשוב ביותר.

לכן לא בתור מיטיף מוסר אני אומר זאת, אני קורא, אולי מותר

לי לומר גם בשם סיעתי, בשם סיעת סלונים, אנו קוראים לכולנו, לכל אלה שנמצאים פה ולכל אלה שלא נמצאים פה, נתאחד כולנו ביחד, נמשיך

שאגודת ישראל תהיה כלל ישראל ואל ישלה את עצמו שום אחד שיוכל לדאג לשלטון התורה לבד. אם יש דברים שיש טענות, שיבואו כאן לוועידה ולשולחן ויגידו אותם ונסתדר. כולנו בסופו של דבר, סיעות או לא סיעות, כולנו רוצים אותו הדבר, בוודאי שאנו לא מלאכים אלא רק בני אדם, בוודאי שיש דברים שצריך לתקן אותם, אבל נעמיד את הכלל הזה ככלל, כי כלל ישראל זה רק ביחד ולא בנפרד.

תרשו לי גם להזכיר את רב חיים וירניק ז"ל. אם מדברים על ארגון, אני חושב שאנחנו חייבים לרב חיים וירניק הרבה, עד כמה שאגודת ישראל חלשה מבחינת ארגון, אם קיים עדיין השם הזה של ארגון, נדמה לי שאנחנו חייבים ברכה וטובה לחיים וירניק. את השנים בהן זכיתי להכיר אותו, עמל בהן והגה בלי הרף להקים ארגון של אגודת ישראל. נדמה לי שמוחר לומר שאלולא זכינו והיה חי היום, אין לי ספק שהארגון של אגודת ישראל היה בהרבה מעלות יותר מאשר עומד היום. כי היהודי הזה, נדמה לי שכולנו יכולים להעיד עליו, עסק לשם שמים טהורה. אני מזכיר אותו ואני גם זוכר שרב חיים וירניק העביר אותי, סייע לי לעבור אז מטבריה לאזור המרכז. בוודאי יש חברים שזוכרים שאת השנה הראשונה הייתי במרכז אגודת ישראל וישבנתי ימים ולילות למצא את התוכן למלא את הארגון תוכן, שזה אחת הבעיות של הארגון של אגודת ישראל. הרי אגודת ישראל זה בעקרו תורה, נכון שאם אין קמח אין תורה, אבל עקרו זה תורה ולמלא תוכן את הסניפים ואת המזכירים ואת חיי הארגון זה אחד דברים שאינם קלים. מי שעסק פעם בארגון באגודת ישראל, יודע שזו אחת הבעיות העקריות, מה יעשה הסניף ויחיה ויתן הרגשה לחברים שלו שהסניף חי ופועל.

אני חושב שמאז, אני באותה שנה הכרתי קצת את עניני הארגון של אגודת ישראל, אולי גם אח"כ בתוקף תפקידי יש לי מגע עם ארגון אגודת ישראל. אז עקר הבעיה היה כסף. מאיפה מממנים, מהיכן לוקחים

23.11.76

א.ה

למימון סניף, מזכיר הסניף שיהיה לו באמת מספיק פרנסה כדי שיוכל להתמסר כולו. כוח אדם לא חסר אז. אם היה כסף, היו מוצאים בנקל אנשים שירצו להתמסר. נדמה לי שנתעלם מהמציאות באמת אם לא נתן את לבנו לכך. כפי שהזכירו ועוד יזכירו מחר, על מחסור בכוח אדם בהוראה, אבל לא רק בהוראה יש מחסור בכוח אדם, יש מחסור בכוח האדם של אנשים שרצו להתמסר לכלל, אפילו בשכר מלא, אפילו משכורת טובה. אין היום אנשים שרוצים להתמסר לזה. יותר קל ונוח, אני לא יודע מדוע, לעשות זאת באיזה חוג פרטי ולא בכלל. אני לא יודע דרך איך, אבל אני מעמיד את הבעיה ואל נתעלם ממנה. הבעיה הראשונה היום זה כוח אדם, כפי שאמרו מקודם, להכשיר קדר של עסקנים גם שלא על מנת לקבל פרס שימצאו את ספוקם בפעולות של אגודת ישראל ובפעולות של כלל אגודת ישראל, ולמצא את האנשים שיפעילו את זה, חוץ מהבעיה של כסף שבוודאי היא אחת הבעיות העקריות.

אני רוצה להציע עוד הצעה, שמתוך הנסיון של החדשים האחרונים, אולי אם זה היה גוף כזה, זה היה חוסך לנו הרבה עוגמת נפש. הועידה תבחר באגוף שנקרא לו בית דין עליון, נקרא לזה איזה שט שלא יהיה, נכון מועצת גדולי תורה היא הסמכות העליונה, אבל מועצת גדולי תורה בסופו של דבר כולנו מבינים שהיא לא צריכה לספל בעניינים שנולדים סכסוכים בין אגודת ישראל ובין חברים לחברים ובין סיעות לסיעות. זה רק מתוך אין ברירה נזקקה מועצת גדולי תורה לעניינים אלה. אולי נקרא לזה ועדת בקורת, אינני יודע אם זה השם המתאים, אבל יש להקים גוף כזה, אולי הגוף הזה צריך להבחר ע"י מועצת גדולי תורה, כי זה צריך להיות גוף ניטרלי, כמובן לא על פי הרכב הסיעות, כי אז זה שוב פעם לא גוף שיכול להכריע, אז יש כבר הנהלה. הגוף הזה יכריע בעניינים שבין חברים לחברים ואפילו בין סיעות לסיעות לגופו של עניין ולא לפי טובה של סיעה זו או אחרת.

יש לי עוד הצעה שאני רוצה להציע. אני חושב שהסניפים אחרי שנמצא מזכירים, אם נשכיל למצא מזכיר שיהיה מתאים לשני התפקידים מה טוב. צריכים למצא מנהל רוחני לסניף, שהאדם הזה ישקד להרים את הרמה הרוחנית של המקום הזה. זה לא מספיק שמוצאים מזכיר ארגוני. גם זה צריכים. אבל אם אנחנו רוצים שהסניף של אגודת ישראל יתפוש את מקומו בחיים הרוחניים והצבוריים של המקום, נדמה לי שצריכים למנות ליד המזכיר, ואפילו בשכר, האדם הזה יכול לרכז הרבה תפקידים גם חנוכיים ועל כך נרחיב את הדבור מחר בועדת חנוך, שהאדם הזה יהיה מנהל רוחני של המקום הזה, בכדי לגת מימד רוחני לסניף של אגודת ישראל ולא רק מימד ארגוני.

מה שצריכה להיות הסיסמה של אגודת ישראל, גם של הועידה וגם אח"כ של הפעולות, את העליונות הזאת של רק אין יראת אלוקים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי שהתורה מעידה, הרי עוד לא היה דור, מדור המבול אנחנו לא רואים איך הוא נראה, רק מתוך מה שאנו קוראים בתורה ומפרשים אותה, אבל מדור המבול עוד לא היה דור כזה שיוכלו למשש את זה ממש, שרק אין יראת אלוקים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי כמו הדור הזה. אגודת ישראל צריכה לצאת בתנופה רבתי. זה ההסבר שאנו יכולים לבוא גם לאנשים שהם לא בני תורה ואפילו לא שומרי תורה, אם יש להם עדיין זיק של אמונה, להוכיח לכם רק אין יראת אלוקים והרגוני, יש רק עצה אחת - יראת אלוקים.

הרב אבישי:

כבוד היו"ר, וועידה נכבדה, היתה כאן דרישה צודקת למדי, ואני אקוה להגשים אותה למעשה, הדרישה של היו"ר לקצר בדבור. אני ארכז את כל דברי במלה אחת: כמה דברים אדבר, אבל כל דבר ודבר אשתדל לרכז במלה אחת.

23.11.76

א.ה.

המלה הראשונה: הדף היומי של היום. אינני יודע אם מישהו היה לו זמן בתוך המערבולת ללמוד את הדף היומי, שברב אדיבותה של הועדה המכינה הודפס לנו. הדף היומי של היום אומר לנו במלה הראשונה - הדף הוא נ"ו: נו! זה מה שאומר לנו דף היומי. מלה אחת קצרה, אבל מלה האומרת הרבה. חברים יקרים, 26 שנה ושוב נדבר, 26 שנה אנו כל דבר מסמנים במלה, זה גימטריה של שם יהוה, עכשיו חסד השם עלינו, בחסד השם עלינו הגענו ב"ה לחגוג את ומאורע הגדול של הועידה ארצית למרות כל הסממנים הפוגעים שליוו אותה. אז בא אלינו הדף היומי ואומר לנו: נו, תעשו! לגשת למעשה, לגשת לענין. אם אמרתי ששוב אדבר במלה אחת, ארשה לעצמי לומר מלה דבדיחותא:

ארשה לקשר את הדבר לדבריו של הרב של רמת-גן שדבר הבוקר וספק את הספור הידוע על רב מנדלי ויטצקר זכותו תגן עלינו, שמצא כאן בארץ את היצר הרע בכבודו ובעצמו. באותו ענין אמר פעם כבוד קדושת מרן האדמו"ר מויזניץ, זכותו תגן עלינו: כשבא בפעם הראשונה לארץ שאל את אותה שאלה: חז"ל אומרים: אוירא דארץ ישראל מחכים. אנחנו יודעים שראשית חכמה היא לראת השם. כפי הפרוש הידוע ליראת השם לא צריכים הרבה חכמה, רק אפילו ראשית חכמה מספיק ליראת השם. אם אוירא דארץ ישראל מחכים, למה לדאבוננו אנו רואים כל כך הרבה נגודים ליראת השם, לחכמה. הוא מוסיב והוא מפרק, הוא אמר: אוירא דארץ ישראל מחכים. כאן בארץ גם היצר הרע מתבשם מאוירא דא"י וכפי שידוע מהרבה ספרים חסידיים שכאן מתנהלת המערכה האמיתית על הקדושה ולכן הם כל כך גוברים.

עכשיו אגיע למלה העקרית שאני רוצה להציע. המלה הזאת אקדים לה כמה מילים. הבעיה מתרכזת אם למצב הרוחני בארץ הקודש שהארגון הזה על הסברה וארגון ממשיך אותו, מתרכזת בכך שלאגודת ישראל, על

23.11.76

א.ה.

כל פנים עד היום, ואני חושש מאד שמחרתים זה ימשיך, אין לגיון.
לאגודת ישראל אין חיילים. לאגודת ישראל אין צבא, יש רעיון יפה,
הרעיון המובהק והנהדר והמפואר והמרום ביותר בהיסטוריה. אבל
אין מגשימים. איך אנחנו ניגש להגשים את רעיונה של אגודת ישראל
למעשה.

אני מציע בזה כדלהלן: עלינו ללמד מחכמים מאתנו. ידוע
שהאידיאל הראשי במדינה למרות מלחמת ארץ יום הכפורים, הרי היה
אנטבה באמצע, צה"ל. צבא ההגנה לישראל הוא האידיאל הרשי והוא מיטב
הנוער, אוי ואבוי למיטב הזה, אבל על כל פנים ברחוב שאנו חייבים
לצאת אליו, זהו מיטבו של הנוער. עלינו ליסד צבא נגדי. כפי שידוע
לנו באותו נשק ויגזל את החנית מיד המצרי ויכהו מחניתו, כדברי
הרב מלובלינסקי ז"ל, באותו נשק עצמו שהמצרי משתמש, אנחנו חייבים
להשתמש. זה היה מאז ומתמיד נר לרגלה של אגודת ישראל. אם היה להסתדרות
הציונית קרן היסוד, אז אגודת ישראל יסדה את קרן הישוב. אם היה
להסתדרות הציונות אוניברסיטה עברית, היה להבדיל רעיונו של הרב
מלובלינסקי ליסד את יחד. אני מציע, אם יש למדינת ישראל בהתגשמותה
הציונית צה"ל, עלינו ליסד במילה אחת את צאלי, צאלי - ראשי תיבות
צבא החורה לאגודת ישראל.

מילה קולעת ואומרת הרבה, אבל רק מילה אחת. זה פותר לנו בעיות
של השם המפורש. אנחנו יודעים שאומרים את השם המפורש ואנחנו כורעים
ומשתחווים. דברו כבר כאן בבוקר שקשה מאד בהרבה פעמים לצאת עם שמה
המפורש של אגודת ישראל. אם אני אומר צאלי, ידעו הרבה זה של אגודת
ישראל, אבל בהרבה מקומות אנחנו נוכל לבוא בשמה של צאלי ללא שם
אגודת ישראל המפורש, מפני שהוא כלול בתוכה.

א.ה

23.11.76

מה תפקידה של צאלי: התפקיד של צאלי הוא צבא עם גנרלים
כפי שהאדמור מויזוניץ שליטא הזכיר אתמול בישיבת הפתיחה, שכפי
שבשדה המלחמה אין מנצחים רק בתוכניות, רק צריכים לגשת למעשה,
גם לצבא הזה יהיו גנרלים ורמטכ"ל ואם יהיו אלה ואלה, יהיו גם
חיילים. מה תפקידם של החיילים? הרב אברמוביץ במאמרו של יום הועידה,
הביא את הסענת דאליהו הידוע, שבכנוסי אגודת ישראל כל כך חוזרים
ומשננים אותו, שעל כל אחד ואחד מה היה עוונם של הסנהדרין שבאותו
דור? שלא הלכו מעיר לעיר ומכפר לכפר באזיקים של ברזל או בשלשלאות
של ברזל כלשונו הקדוש, להודיע דבר השם. אבל צאלי, למנות חיילים שילכו
מכפר לכפר ומעיר לעיר להודיע את דבריה של אגודת ישראל, שהוא הוא
דבר השם.

אמרתי בזה את המילה האחרונה, המילה היא צאלי והמסתעף ממנה
יהיה הרבה.

יו"ר ש.ז. זוננפלד:

אבקש את הנואמים הבאים לקצר מעט בדבריהם. אחרי התאפקות של
28 שנים, יש לכל אחד מה להגיד, אבל גם אלה שנרשמו אחריכם גם הם
חיכו זמן רב. רשות הדבור לרב נפתלי פיגנבוים. אני החלטתי שאני
לא מוסמך לחלק תוארים ואני אומר לכל אחד רב, וכל אחד יכול להוסיף
את ה' או החא לפני או אחרי.

ר' נפתלי פיגנבוים - אידיש:

ר' נפתלי פייגנבוים

צירים נכבדים, מורי הרב ר' מנחם אלטר, ברשות מורן ורבנן, ברשות

צירים נכבדים,

נעכטן|זענען מיר געשטאנען פאר מורינא ורבותינו וואס האבן אויף
אונדז משפיע געוועזן בהודם ומקדושתם. און זיי האבן אונדז אויפגעהויבן
אביסל העכער, אז עס קומען מינוטן אז א מענטש ווערט דערהויבן, איז
ידוע אז נישט אויף שטענדיק און אז עס איז נישט אויף שטענדיק,
דארף מען זען דאס אויסצוניצן און לחקוע מסמרים חזקים אז עס זאל זיין
א יסוד בל ימוט.

שטייט אין דער גמרא: ויחייב בתחית של הר, § ללמד שכפול|עלי
הקדוש ברוך הוא הר כגיגית. ואומר: מקבלים ישראל את התורה. .. ואם לאו -
פה יהיה קבורתך. איז די קושיה: זיי האבן דאך געזאגט: נעשה ונשמע.
וואס האט מען געדארפט זאגן כפה הר כגיגית? האב איך גע/טראכט אזוי:
אז א מענטש ווערט אויפגעהויבן. ער קומט אין א גרעסערע מדרגה, נעמט ער
זיך אונטער גרעסערע מעשים צו טאן. ער נעמט זיך אונטער צו טאן
זאכן וואס ער איז נישט מסוגל שטענדיק צו טאן, אבער שטענדיק פאלט
ער אראפ. איז אויף דעם האט מען געדארפט האבן דעם כפיית הר כגיגית.
דאס אראפפאלן פון דער מדרגה, זאל מען דאך אויך קענען מקיים זיין
דאס וואס מען האט זיך דעמלט אונטערגענומען.

לכאורה, האט די גאנצע ועידה נישט געדארפט זיין מער ווי חזרה.
דרשות האט מען געהערט, קיצור דברים פון נעכטן. און דאס זאל זיין
א ועידה נאר מעשים. מעשים מיט הצבעות, איינס נאכן צווייטן. ווייל אז
נישט, וועט מען אוועקגיין, און ווער ווייסט צו מען וועט נישט אוועקגיין,
און זיין ווייטער מיט דרשות.

און איך וויל דערמאנען די גמרא וואס וועט אונדז לערנען
אויף דרך למעשים. די גמרא זאגט: עס שטייט ב§ ביים משכן, ביים ארון
הקדוש, פני משולחים. פרעגט די גמרא א קושיה: אויף א צווייט ארט

23.11.76

שטייט בניהם, איש על ... זאגט די גמרא: כאן עושה רצונו של מקום, כאן באין עושה רצונו של מקום. געפינט זיך א פשט אזוי: אפא אז עס איז בניהם, איש אל אחיו, אז איינער קומט אויפן צווייטן און ער וויל פארעכטן דעם צווייטן, א טובה טאן דעם צווייטן, אויפהויבן דעם צווייטן, דאס איז עושה רצונו של מקום. ופניהם, איש על ... אלץ וויל און אלץ גוט, אבער ער קוקט אריין נאר ביי זיך אין שטוב. צו זיך איז זייער גוט, אבער דאס זאל זיין דער אמת, די עושה רצונו של מקום איז עס נישט.

אין אמת'ן האב איך געדארפט רעדן פארמיטאג, ווען מען האט גערעדט הרבצת וועגן די ענינים פון אהאפא בתורה, אבער שיעורי תורה איז דא איין איינציקער פאטענט, וואס מיר האבן - ארוינצוקומען צו יעדן שטוב וואס איז ווייט פון אונדז. אז מען זאל מגדיל זיין די כוחות פון שיעורי תורה, פון הרבצת תורה, דאן וועלן מיר קענען פוטר זיין 90% פון די אלע בעיות, וואס איז דא געווארן אלץ דערמאנט.

וויל איך זיך ווענדן צו אונדזערע שותפים נכבדים, וואס האבן געמאכט דעם הסכם, און פאדערן פון זיי און זאגן זיי, אז דער הסכם צווישן די מחותנים וואס איז געמאכט געווארן, איז איינע פון די זאכן, אז דער איידעם דארף הייסן: הרבצת תורה, שיעורי תורה. זאלן זינא זיך אונטערנעמען אויסצוהאלטן, מגדיל צו זיין שיעורי תורה.

און איך וויל פאדערן פון זיי אז זיי זאלן מאכן פון דעם חודש, כסלו און ווייטער, זאל מען גרינדן א קופה, וואס זאל הייסן להרחבת שיעורי תורה. נישט די וואס זענען קיימים, די וואס זענען קיימים, זאלן ווייטער זיך פירן ווי ביז היינט. נאר להפיץ, להגדיל ולהאדיר, אז זיי זאלן זיך, יעדער איינער פון זיי, זאלן זיך

זל יג שטיינמיץ:

כבוד היו"ר, ועידה נכבדה, ברשותכם אני רוצה להציע רק שתי

הצעות לסעיף הארגון: א) זה כבר נזכר אבל אני רוצה לפרש קצת יותר. אני מציע שיבחרו ועדת הבקורת של שלושה איש, כמו שכתוב בתורה: אנשי חיל, אנשי מעש..... לחפש כמה שאפשר במה שנמצא באלה. כמובן ש רצוי שהשלושה איש אלה לא יהיו מועמדים לכנסת, לא יהיו מועמדים לעיריות, ואולי גם רצוי שלא יהיו חברי הנהלה.

עכשיו אני רוצה להסביר קצת מה אני מתכוון ומה תפקיד ועדת הבקורת הזו. אגיד לכם את האמת, כשבאתי לוועידה באתי עם קצת יאוש. הסיבה ליאוש: לא היתה סיבה שהיה לי איזה צל של ספק שאנחנו לא נחליט החלטות טובות, הייתי בטוח בכל הצירים שבוודאי נחליט החלטות טובות. אבל באתי בספק ויאוש ולצערי הגדול במשך 27 שנים שזכיתי להשתתף בפעולות של אגודת ישראל, כבר החלטנו כל כך הרבה החלטות טובות, לא היו לנו ועידות, היו לנו שתי כנסיות הגדולות, היה לנו כמה וכמה ישיבות של המרכז המורחב והמצומצם, של ההנהלות, והחלטנו החלטות כל כך טובות ויפות, ולפי דעתי אי אפשר גם עכשיו להחליט אחרת, אבל לצערי אלה נשארו בגדר החלטות על הנייר. בשביל זה לרעתי התפקיד של ועדת הבקורת יהיה לבחן מפעם לפעם מה בצעו מההחלטות ומה לא בצעו ואם לא בצעו, מה היתה הסיבה שלא בצעו. אם זה לא בר בצוע - צריך עוד פעם לאסוף את המרכז ולהחליט אחרת, אבל פשוט שנתרגל לזה שעושים עוד פעם ועידה ועוד פעם החלטות וכעבור שנתיים שוב אותו המהלך - זה לא, לכן חשוב שנחליט שבחרים בוועדת הבקורת והיא תקבל גם סמכות ממועצת גדולי תורה. תפקידה יהיה לבקר מה שלא עשו וגם מה שעשו, אם זה נעשה ברוח ההחלטות. תפקיד ועדת הבקורת צריך להיות בקורת על המוסדות שנקרא שם אגודת ישראל עליהם ולצערנו הגדול הם לא באמת תחת אגודת ישראל. לפחות יעברו את הבקורת של ועדת הבקורת.

אם מוסד מסוים לא מסכים לזה, לכל הפחות נדע איזה מוסד כן עומד תחת ועדת הבקורת ואיזה לא עומד תחת ועדת הבקורת. כמובן שאפשר להעמיד לרשות ועדת הבקורת פקיד שועדת הבקורת תקבל אותו ויהיה מסור רק למרותה.

עוד הצעה. אנחנו צריכים לראות באמת שהמרכז יהיה פעיל. למלא את המרכז בפעולות. שמעתי פה איך אפשר לעשות פעולות בלי כסף. אני אומר להפך, תאמינו לי רבותי, אם יהיו פעילים ויהיו פעולות יהיה כסף. רואים שבארץ ישראל נפתחים כל יום מוסדות ויש כסף, רק אם אין פעילים ואין פעולות אין כסף. אנחנו התרגלנו לזה. צריכים לעבד תוכנית עבודה לחצי שנה ולראות בסוף חצי שנה מה כן בצעו מזה ומה לא בצעו מזה. אפשר לקחת את ועדת הקליטה לדוגמא, מחר זה יהיה בסדר היום, כמה אנשים שהתמסרו לזה, וזה עובד בתקציב של יות ממליון לירות לשנה במשך ארבע שנים. רבותי, אם יש פעולות ויש פעילים יש כסף.

אצלנו יש עוד צרה. אגודת ישראל כבר התרגלה לזה, היא אף לא חושבת שאפשר לקבל אנשים עסקנים שיעבדו גם לשם שמים. מלכתחילה לוקחים עוד פקיד ועוד פקיד. אני לא מזלזל בזה, צריכים פקידים, אבל אנו צריכים לשים לב גם להכנים עסקנים לשם שמים. אם יהיו לנו פעולות יהיו לנו פעילים כאלה. אנו רואים בכל עיר ועיר שיש ועדות לכל מיני דברים טובים ויש פעילים ויש עסקנים ויש כסף. לצערנו הגדול עד עכשיו לא לקחנו בתוכנית מערך פעולות למרכז הזה, לא מלאנו אותו עם תוכן, ולדעתי אלה שני עקרונות חשובים: אנו צריכים לדאג לכך שתהיה ועדת בקורת, מוכרחים לדאג לתוכנית פעולה והשם יהיה בעזרנו ונצליח.

ו - 1

רב ראובן ברגר:

כבוד היו"ר, ועידה נכבדה, הועידה הנוכחית הוקדשה לארגון. סבורני שטעות שנתאזרח בלב רבים מחברי אגודת ישראל כולל הצירים שרואים באגודת ישראל, אני בא מעולם התורה, חלק גדול מבני התורה אינם יודעים בבירור מהו תפקידה של אגודת ישראל. אנו רואים באגודת ישראל כלי ארגוני גדול שמקיף מחנוך, שעורי תורה, חזק הדעת וכדומה. זו טעות. זהו תפקיד חשוב, אבל לא זוהי המטרה. אני רוצה להסביר את דברי בקצרה:

ישנו כלל גדול בפסיכולוגיה שקובע: אדם בהתנהגות מסוימת כשהוא יוצא מהנורמה החברתית, תסתכל עליו החברה כעל לא נורמלי, במקרים יוצאי דופן תסתכל עליו החברה כמשוגע. רבים שהתנהגו את אותה התנהגות של אחד ויחיד, אפילו התנהגות לא נורמלית, החברה לא תביט עליו כעל שגעון ויהיה זה הדבר המוזר ביותר. החברה לא תביט אל הדבר הזה כאל שגעון, היא תתוכח אותו, תבקר אותו קשות, אבל דבר אחד ברור, כי לא תביט עליו כעל שגעון.

הדבר שיצרו גדולי תורה והאומה בדור הקודם היה דבר אחד, כשהרחוב כולו שחה, כשהמים העכורים סחבו לעבר כפירה, כשהכל צעק לעקר דברים מן התורה ח"ו, מה היתה ההסברה, איזה הסברה נבוא ונסביר לאחר שיהיה יהודי דתי כשהשכן שלו צוחק ולועג לו, איזה הסברה תהיה לזה? קמו והקימו את ארגון אגודת ישראל כדי לומר: אני נמצא מהעבר השני של המתרס, כדי לזקף קומתו של אותו יהודי חרדי. פעולות הארגון של אגודת ישראל הן למטרה הזו איך לזקף את קומתו. אני רוצה לציין שבדבר הזה אנחנו כיום לא מצליחים. כל אלה שמדברים על אגודת ישראל בעבר נתקפים בנוסטלגיה כאשר היתה אגודת ישראל מפוארת.

יש לזה כמה סבות, אחת מן הסבות היא שאגודת ישראל בעבר לא כבתה שרפות. על כל דבר הגיבה בעוד מועד, היתה היוזמת של הרבה דברים, אבל לעולם לא כבתה שריפות. היום המצב של אגודת ישראל הוא שאנו מכבים שרפות. קורית בעיה של בחורי ישיבות, הנציגים שלנו בכנסת ובכל המקומות האחרים קמים וזועקים ומנסים להציל מה שאפשר להציל. קימת בעיה של גיוס בנות ואז אנו קמים וצועקים. אבל לצעק מראש ולהקים גוף שיתן את הסוף ויאמר מהו דברה של אגודת ישראל בכל מיני נושאים שעומדים על הפרק, אנו בזה רואים מחדל גדול.

בנושא הארגון שאנו עוסקים בו יש לי הצעה. מכיון שכל אחד צועק על זה שאין לנו כוחות של עסקנים לישובים הרחוקים, אני לא אומר שאפשר לדאג לכל אותם המיומנות, זו בעיה קשה ואי אפשר לפתור אותה במסגרת שני ימי ועידה. אבל דבר אחד, יש מרכזים של בני-ברק, ירושלים וחיפה. אלה המרכזים הגדולים, הם נתנו את הסוף בבחירות והם המרכזים של האיבוריות החרדית בארץ. אותם המקומות לכל הפחות לכסות את האיזורים של סביבתם תמורת תשלום, וזה לא נכון מי שסען פה שאגודת ישראל לא נותנת משכורת למזכיר, במדה וישנה פעילות, ישנה משכורת. במדה ואין פעילות אז גם 250 לירות הם יותר מידי. אם נוכל לכסות - אני נחשב עוד היום במחלקת הארגון של אגודת ישראל כמזכיר סניף הרצליה, כיון שבעבר גרתי בהרצליה ואני דואג עדיין ומידי פעם בפעם קופץ להרצליה כדי לראות מה נעשה שם. אבל המזכיר הזה לא פועל כיון שהוא בתודעה לא פועל. על כל פנים אם נדע לכסות עם המרכזים של בני-ברק, ירושלים וחיפה יכסו את האיזורים של הם הצלחנו דבר גדול מאד.

יו"ר הרב ש.ז. זוננפלד:

אני רוצה למסר בשם הועדה המתמדת הודעת ביניים, מיד אחרי ארוחת הערב תכנס הועדה המתמדת לאשר את הועדות. כל הסיעות מתבקשות למסר את שמות החברים שלהם בוועדות לוועדה המתמדת.

תרשו לי לתת רשות הדבור מחוץ לרשימה. מקובל אצלנו אפילו כשיושבים ולומדים, אם מכניסים כבוד ואחד רוצה לברך, עושים הפסקה בכדי לברך. אחד מחשובי הרבנים רוצה למסר ברכה מיוחדת והוא ממהר לחזור לראשון לציון. אבקש מאלה שנרשמו לפניו את הסליחה ונתן לרב משולם מסעוד רשות לברך.

הרב משולם מסעוד:

יו"ר הועדה, רבנים נכבדים וגם חברים ידידים. אני מדבר בתור חבר אגודת ישראל בת"א, חבר ההנהלה. יש לנו הראשון לציון הרב עובדיה יוסף שנותן שיעור מידי שבוע בשבוע אצלנו בישיבת הרב שמעון בר-יוחאי. הרב הראשי אמר שהוא בא לת"א אך ורק משום שיש חנוך עצמאי בת"א, אילו לא היה חנוך עצמאי בת"א, לא הייתי בא לת"א. את זה אמר פעמים רבות. אמר שיש לו כל הכבוד לחנוך העצמאי של ת"א. אני לא אומר שזה הכל, אמנם יכולים אם חסר משהו לחקן ולהוסיף, אבל אנחנו גאים בזה שאנו חברי אגודת ישראל לא מהיום אלא מלפני ארבעים שנה עוד בחו"ל. תודה לאל שיש לנו חנוך עצמאי ממשיך. יש בת"א חנוך עצמאי ויש גם עסקנים, יש לנו סגן ראש העיר ויש הרב יחיאל שדרוביזקי ועוד חברים רבים שלנו באגודת ישראל ויש לנו שם גדול בתורה. אני מכיר הרבה חברים רבנים שלנו במועצה הדתית או רבני שכונות שגם אם הם חברים בפועל המזרחי, בניהם לומדים אצלנו בחנוך העצמאי. אינם רושמים את ילדיהם במקומות אחרים ובזה אנו משתדלים יום יום ואפשר לגדל עוד טוב יותר. אבל יש לנו שם גדול ואנו שמחים בזה. אני מברך אתכם.

יו"ר הרב ש.ז. זוננפלד:

תודה לרב משולם מסעוד על ברכתו הקצרה והקולעת. רשות הדבור לר' שמואל שאולזון.

23.11.76

א.ה.

ר' שמואל שאולזון:

נשיאות נכבדה, חברים יקרים. צדק היו"ר כששלב את הדיון על המצב הרוחני וחזוק הדת שהיה לפני הצהרים עם ארגון הסברה ומוניציפאליות, כי הארגון והמוניפאליות וההסברה כולט מהווים כלי בצוץ להסבת המצב הרוחני ולחזוק הדת. ברור שע"י חזוק הדת אנו יכולים להגיע לארגון והארגון הוא כלי לחזוק הדת. כשאנו אומרים שע"י חזוק הדת אנחנו מגיעים לארגון, הכוונה שע"י זה נוכל לפעל יותר לחזוק הדת, בחינת צבת בצבת עשויה.

הדוגמא הקלאסית לכך היא רשת שעורי תורה כשהם מהווים למעשה סניפי משנה של אגודת ישראל, סניפי ארגון והם מהווים מוקד לחזוק הדת ולהרבצת תורה. כשמדובר בחזוק הדת, כמובן שיש בשטח זה שבת כשרות תחת המשפחה, תורה כשלעצמה וכו'. אבל אני חושב שאת עקר המחשבה והמעשה אנחנו צריכים להקדיש בשטח שחודרים לתחומנו, כשאנו פועלים בנוגע לשבת, הרי אנחנו יכולים לשמר על השבת, אנחנו רוצים להיטיב את המצב עם אחרים, אבל ישנם דברים שאנו צריכים לפעל שלא יחדרו לתחומנו ושלא יפגעו ח"ו במחננו.

למשל גיוס בנות. אם נשחק בזה, אם נבליג, אם נראה חולשה כלשהי אינני יודע מה צפוי לנו. המצב הולך ומתדרדר. זה התחיל עם קום המדינה כשהיתה מספיקה הצהרה של בת שהיא שומרת דת. אח"כ הוסיפו עדים, אח"כ הוסיפו חקירה, וכפי שקראנו היום במודיע, על חקירה בנוגע לערובי תחומים וערובי חצרות. מי לא זוכר את ההפגנה הגדולה שמשרדנו אגודת ישראל בירושלים ארגנה בשנת תש"ג, לפני כ-24 שנים, כדי למנע את גרירת שרות לאומי. החוק הזה מוקפא עד היום. אבל אם לא נעמוד על המשמר, אני לא יודע מה צפוי לנו. לדעתי על הועידה לצאת בזעקה גדולה בשטח זה ולהחליט החלטות מה, כיצד ואיך לפעל בזה.

23.11.76

א.ה

עוד דוגמא של בעית מיהו יהודי. סוף כל סוף הקהל מתערבב, באים יהודים מהתפוצות וזוהי בעיה חמורה שיכולה חלילה לפגע אצל פנים בנו. עלינו להשמיע את המילה הנכונה לממשלה ולכל הגורמים בנוגע לבעיה זו. כמובן הכל בהסברה. הכל צריך להיות מלווה בהסברה, הסברה בכתב, הסברה בע"פ, כפי שהיה אומר הרבי מלובביץ: חזקה על תעמולה שאיננה חוזרת ריקם. הזכירו כאן בבוקר שולחים מלובביץ את השליחים לשינגטון ולטורונטו, זה לא כלום, שולחים אותם לטוקיו ולטייוואן. זוג צעיר אורז את חפציו ונוסע לשם ופועל, והכל בזכות התעמולה וההסברה.

כמה מילים בנוגע לשטח המוניציפאלי. כמובן שאין כל הרשויות המקומיות דומות ושוות. כל אחת והמצב שלה, כל אחת והתנאים שלה. זה תלוי בגודל היצוג, ז.א. באחוז, מפני שלא בכל רשות מקומית אותו מספר חברים. זה חשוב מי עומד במקום נגדנו ובעקר בתנאי קואליציה ואופוזיציה. משום כך הצעתי במאמרי בערב שבת בהמודיע, שיש לכנס כנוסים של הנציגים המוניציפאליים, חברינו ברשויות המקומיות ובמועצות הדתיות אחת לשלושה חודשים או אחת לחצי שנה, כדי ללמוד וללמד. כל אחד ילמד מה שהוא יכול ללמד, מפני שלא כל התנאים שווים בכל מקום.

בירושלים המצב ידוע וגם התנאים ידועים וגם מי נגדנו. יש לאגודת ישראל מסורת טובה מאד של השתתפות בקואליציה בעיריות, ברשויות המקומיות ובמועצות הדתיות. כי לולא זאת אין לנו מה לקנות. כשבראש דאגתנו, עקר מאמצינו, כל משאבינו זה החנוך. בכל מו"מ אנחנו מציגים ומדגישים כי לולא זאת אין לנו מה לשבת אתכם, כי דבר אחד אין לנו. כמו שהזכירו כאן ויגזל את החניית מיד המצרי.

זכורני שבן-גוריון אמר: אני צריך להיות בעל התיק החשוב ביותר במדינה. בשעת חרום, בשעת מלחמה תיק הבטחון, בשעת שלום תיק החנוך. זה מה שרצה בן-גוריון והוא ידע מה שהוא רצה. זה מה שצריך להיות בראש דאגתנו. זה מה שאנו משתדלים לעשות במיטב.

קואליציה בעירית ירושלים יש לנו רק עם המערך. הקואליציה מורחבת, אבל למערך יש גם עם המפד"ל וגם עם הלכוד. אנו קשורים רק עם המערך. מי עומד נגדנו? הליכוד והמפד"ל. המערך אם להגיד נכון ראש העיר, נמצא אחנו. לולא הסובבים אותו היה המצב הרבה יותר טוב. אבל באופן כללי המערך כשלעצמו הוא די לויאלי לדרישותינו.

הנה הזכיר הרב מאיר את הבעיה העומדת לפנינו בבחירת ראשי ערים בבחירות אישיות ישירות בקדנציה הבאה. המצב בירושלים מסובך מאוד, אבל מסובך מאוד, מפני שלמרות שיש לנו בירושלים בערך 50% חנוך דתי כולל חנוך עצמאי, כולל חנוך ממלכתי דתי, חשב"ע וכו', הרי אתם רואים שבעיריה אנו רק שמונה חברים, ארבעה אגודת ישראל ופא"י וארבעה מפד"ל. איך אנחנו יכולים להתמודד? כשאנו צריכים לציין ולהדגיש שמצב החנוך שלנו, מצב המבנים לבתי החנוך הוא הרבה יותר טוב כשיש לנו קואליציה עם המערך מאשר עם המפד"ל. הנה יסדנו בי"ס בנוה-יעקב, גרעין חדש ששם נכנסו יהודים משכונים בירושלים שהיה לנו שם בתי ספר, מכיון שזו שכונה חדשה, החוק הממלכתי אומר לצערנו שצריכים לבנות בי"ס לממלכתי, לממלכתי דתי ולא לחינוך העצמאי. אנחנו צריכים לפעל במחחרת עד שיש לנו מספר ילדים כדי שנגיע לבי"ס. עומד בי"ס ממ"ד עם עשרים כתות ושרק עשר תפושות ואנחנו במרחף ולא נותנים לנו דריסת רגל. זו אחת הבעיות.

א.ה

23.11.76

ההישגים רבים ונכבדים, אבל בעיות היום יום מרובות מאד.

יושבים אנו בגוב אריות. הרי שוב דוגמא לכך שצריכים הכרעות. כמובן שבמישור המקומי נמנה ועדה מוניציפאלית וזוהי הדרישה שגם המרכז ימנה ועדה מוניציפאלית פעילה שתוכל להכריע בדברים ובבעיות עדינות העומדות לפנינו וכמובן שבדברים עקרוניים נביא לפני מועצת גדולי תורה.

הזכרתי את המילה קואליציה. רב מנחם פורוש אומר תמיד: היה פעם ענין בעיריה בנוגע לענין פורמלי מבחינת העיריה. הענין הוא די נכבד, אבל מבחינת העיריה זה היה ענין פורמלי. היתר בניה שאם העיריה לא הייתה נותנת אותו, היה הבג"ץ נותן אותו. יצאו מהקואליציה ועד היום אי אפשר להדביק את הפגור שהפסידו בחודשים שלא היו אז בקואליציה. הנה השגנו בירושלים, ואינני יודע אם זה קיים בעוד איזה מקום בארץ. אפילו במקומות שיש לנו רב דתי, התחשבות מלאה במאה אחוז בכל מה שנוגע לרשות המקומית, בנוגע לבתי תשב"ע באידיש, הודות לחברים שלנו הרב פורוש ואחרים שכהנו בקדנציות הקודמות ואשר סללו את הדרך, ובזה אנו מתקדמים בעזרת השם, אבל כאמור הבעיות רבות.

כאן באה בקשתי והצעתי למנות ועדה מוניציפאלית פעילה ולהחליט על כנוסים של כל הנציגים המוניציפאליים, עיריות, מועצות דתיות ורשויות מקומיות, כדי שנוכל ללמוד איש מרעהו, איש לרעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק!

ר' שמחה שטוצברג:

ברשות הנשיאות וברשות הועידה הנכבדה רצייתי להעלות נקודה של ארגון הסניפים שלדעתי זה אחד מהדברים שגרמו למשטר הסיעות וחזוקן באגודת ישראל. אני אומר דברי על סמך נסיון. יש סניפים חזקים ויש רגילים. לסניפים החזקים תמיד יש אדם שמשיג הכל באגודת ישראל ומסדר הכל. לכל הסניפים הקטנים לא שמים אותם במרכז אגודת ישראל ואין להם למי להגיע, לכן הם צריכים למצא פטרון באגודת ישראל, ואותו פטרון משחלט על הסניפים וזה גרם שסניף זה שייך לסיעה זו וסניף זה שייך לסיעה זו. העצה לזה היא להקים מחוזות באגודת ישראל, כפי שהדבר קיים במפלגות אחרות. על כל מחוז יהיה ממונה מזכיר. אולי עד עכשיו פחדו לעשות זאת כדי לא לגרם מתן כוח לסיעה או לסיעה אחרת, אבל היות ועכשיו הולכים לחדש את פני אגודת ישראל, לא מפחדים מסיעות, הולכים לקראת בטול הסיעות, צריך להקים מחוזות ומזכיר יהיה ממונה על כל מחוז. על המזכירים, על כל שנים-שלושה מחוזות צריך להיות אחד מסגני יו"ר המרכז אחראי. הולכים לבחר שלושה או ארבעה סגני ראש למרכז, שכל אחד יהיה ממונה על מחוז אחד או שנים. כך יסתדר הדבר שלכל מחוז יהיה פה וכתובת להיכן לגשת ולהסדיר ענינים.

עוד נקודה שלא העלו כאן, ומאחר וציר אחד חושש שזכות הדבור שלו לא תגיע, בקשני להעלות אותה. יש כאן ענין של וועד הישיבות. את וועד הישיבות אפשר להכליל באגודת ישראל. יש שוב ללמוד מאחרים. ארגון הסטודנטים, אני לא חושב שהאינטליגנציה של הסטודנטים שלומדים פסיכולוגיה או פילוסופיה קטנה מאותם בחורי ישיבה אברכי כוללים באותו גיל שבו לומדים אלה וגם אלה. מדוע לא יהיה ארגון מאורגן? למה אם עכשיו העלו לסטודנטים את ~~מאמצי~~ דמי הלימוד, הצליחו להתארגן ולהוריד את זה, מדוע בני הישיבות לא יהיו מאורגנים?

העלו כאן את ענין הגיוס.האם אתם יודעים,ואני יכול לציין מקרים,שבחור ישיבה שמפני שהיה חולה לא התיצב במועד,רצו לגייס אותו לשלוש שנים שרות מלא והיו צריכים מכל הצדדים ובכל החלונות הגבוהים לפעל בעדו כדי לא לגייס אותו,וזאת רק משום שהיה חולה. אילו היה ארגון של בני ישיבות שהיה עומד מאחוריו בתוך וועד הישיבות זה היה מסתדר.

שתי מילים בהקשר להסברה.יצאו כמה חוברות ע"י אגודת ישראל על הסברה וע"י מוסדות אחרים גם כן.בכל אופן אנחנו נכשלים בזה וצועדים הרבה אחרי מפלגות אחרות.החוברת היום לא מספרת לשום אדם כלום.כל הכבוד לאלה שכותבים את החוברות,הם יודעים יפה לכתב. היום נהיה כזה דבר שלומדים שנים פרסום וכיצד לגשת לאדם וכיצד לקנות אותו.החוברת לא קונה אותו.עלינו להחקר עם אנשי פרסום ובוודאי יש גם בתוכנו.אם אין בתוכנו אנשים מתאימים לזה והבקיאים בענין,יש לגשת לאחרים.הם יסדרו את זה. את כל הפעולות שאנו עושים, אני בטוח שכל כלי התקשורת לא רוצים לפרסם אפילו פעולה אחת של גוש אמונים והיו שמחים לא לפרסם את זה,אלא שהם עושים את הפעולות שלהם ואת הצעדים שלהם בכזו צורה שמוכרחים להתיחס לזה.לכן אם אנחנו נעשה את פעולותינו באותה דרך,יבוא גם הפרסום.אני מדבר מנסיון בערים קטנות בארץ. אני לא מדבר על המודיע.אצלנו הטלויזיה פסולה ולרעתי זה הפסד.אבל הרדיו והעתונים החילוניים צריך להשתמש בהם.אפילו הם פסולים,יש חברים רבים שלנו אפילו בין אלה היושבים כאן באולם הקוראים את אותם עתונים.

רק הדברים האלה מגיעים לכל הישובים הקטנים ורק כך אפשר לפעל.אני יודע שמוז חודשים-שלושה בעתון הצופה מופיעים כל מיני דברים על הבחירות.אחרי הועידה,אחרי המעמד המרומם שהיה אתמול,מה

א.ה

23.11.76

כתוב היום בהצופה? כתוב על הועידה או על המחלוקת שיש זה? על המחלוקת בלבד כתוב. לכן אנחנו צריכים לפעל בכזו צורה שגם מתונים אחרים שמגיעים לכל המקומות הנדחים, דברינו יגיע לשם כפי שדבר חב"ד מגיע לשם וחב"ד פועל הרבה. רק כך נעשה ונצליח.

יו"ר זוננפלד:

אני רוצה להקריא לפניכם כמה ברכות. הרב אלתר: ברכת הצלחה לוועידה להרמת כבוד התורה ואגודת ישראל. ברוך משה לונדון. עוד ברכה: אנו מקדמים בברכה את הועידה הארצית של אגודת ישראל יהי רצון שתשרה השכינה במעשי ידיעם. בשם אגודת ישראל באנגליה הרב בן-ציון רקוב חבר הנשיאות. מניו-יורק: יהי רצון שתצליחו בכל אשר תעשו ותזכו להחזיר עטרה ליושנה. רשות הדבור לרב לודמיר.

נעם נחשק בלומביץ. הרב לודמיר:

ברשות כבוד יו"ר המרכז, יו"ר הישיבה, נשיאות דגולה, צירים נכבדים. ראשית כל, לפני אלה היושבים כאן אני מביע את צערי על שמתוך כ-400 צירי הועידה אינני רואה כאן אפילו את מחציתם ואולי אפילו פחות מזה, גם המנהיגות וגם הצירים אינני יודע משום מה מתיחסים כך לוועידה. בעצם נרשמתי גם לפני הצהרים כשנדון ענין המצב הרוחני בארץ הקודש, אבל ב"ה זכיתי ומלאכתי נעשתה ע"י אחרים. הרב מרקוביץ הביע את הדרך הטובה ביותר לתקון המצב הרוחני בארץ הקודש ע"י שמעינותינו יפוצו החוצה, שאנו נצא לערים, לעירות ולכפרים בכדי להרביץ תורה. כעת כשמדובר על ענין ארגון והסברה, רבותי, גם לדבר זה אינני אומר שרשת שעורי תורה היא הדרך הטובה ביותר לכך, אלמלא הייתי רואה שתי

23.11.76

7. 4

דרכים הייתי חושב איזה הדרך הטובה יותר לכך. רבותי, זוהי הדרך היחידה שאנחנו יכולים לתת, גם רב עמרם בלוי שהתיחס לרעיון של אגודת ישראל, שזה רק בכדי להתוות את דרכנו אמר שעלינו דבר ראשון לצאת להמונים ולהמונים אינני רואה דרך אחרת.

רב שלמה יענקל גרוס הזכיר לפני הצהרים שמדובר רק על שול-ידן כלשוננו, אבל איך נגיע לאנשי הרחוב? רבותי, לאנשי הרחוב אף פעם לא נגיע. אנחנו צריכים להגיע לאלה שיש להם שייכות אפילו כלשהי לבית הכנסת פעם בשנה, כשנכנסים לבית כנסת ומתקיים שם שעור תורה, זה עלול לעשות מהפכה ממש.

יש לי תיק מלא וגדוש,היו"ר הנכבד צודק,אם נאריך הרבה
לא נגמור גם ביום שישי הבא,ואלמלא הייתי מתיחס לכל הספורים
והמאורעות שיכולני לספר על רחוקים שהתקרבו ע"י שעורי תורה,
יכלה הזמן ועדיין לא אכלה דברי,אבל אתן רק כמה דברים פיקנטיים.

למשל, יש לנו שעור בירושלים בשכונת בקעה. שם ישנם שני רבנים שמוסרים כבר הרבה שנים את השעור בהתנדבות. ביום מסוים אני נכנס לבית הכנסת ורואה שם פרצוף לא מוכר. בדרך כלל יש בשעורים משתתפים קבועים. כך מחברר לי שהבחור הזה אביו נפטר, ובא להגיד קדיש, בא למנחה, ואח"כ אין לו ברירה, צריך לחכות למעריב, ובין מנחה למעריב מחקיים שעור והוא נשאר. הבחור הזה היה הבכור בבית, נשארו עוד שמונה ילדים, נפטר אבא צעיר, והוא היה מלא קושיות ושאלות, היה הולך ללוות אותי עד לאוטובוס כשבפיו שאלות. כעבור שנה אני נכנס לאזור אחר לגמרי בבית כנסת אורפלי בנחלת ציון, אזור מרוחק מאד מבית כנסת זה, אני רואה את הבחור הזה יושב שם. יהודה, איך אתה מגיע לכאן? - אני שואלו. הוא נבוך ואמר לי:

(הוא עוזב את המקום)

יום שעות בגמרא. לכן הוא בא ממרחקים. מספר לי מגיד השעות שזה עוד לא הכל. בליל שישי, כלומר, ביום חמישי בלילה הם לומדים לא שעה אחת אלא ארבע שעות, מ-12-8. הוא גר בבקעה, מ.ס. 6 נסע אז עד 11.30 בחורף, הבחור הזה צריך לחזור הביתה ב-12 רגלי בקור ובכפור. אני מתחנך בפניו שילך חצי שעה לפני כן. אבל הוא בשום פנים ואופן לא מסכים. הוא לומד יחד עם כולם. אח"כ הבחור הזה התחיל ללכת משעות אחד לפני מנחה, שעות שני בין מנחה לערבית וכו'. כעבור זמן נפגשתי עם רב דוד גרינצויג בירושלים, מוהל, הוא שואל אותי: מתי יש לכם ישיבה ברשת שעורי תורה, אני רוצה לבוא. מה אתה רוצה הוא מספר לי שנכנס אליו בחור שגר בשכונת אחוה, אם אני יודע איזה דירה כאן בסביבה. אמרתי שאינני יודע. ואני מתפלא מה לי ולו כי בא אלי, אני מתווכח בדירות? הוא אומר לי: אתה לא מכיר אותי? אני הרי גרתי בבנין הזה ממול. אז מי היה אבא שלך? זה הגבוה גולית הפלשתי בוודאי לא אביך. אמרתי: זהו אבי. המוהל נדהם לראות. שאל אותו איך זה הוא הבן מזוקן ונראה בחור עדין, איך זה האבא הזה גבר אלים שגר באחוה וכשהוא יצא מהשכונה כל השכונה חגגה את יציאתו. היה מחלל שבת בפרהסיה ואסור היה להעיר לו. איך אתה הגעת? ספר ש"י שעות תורה ושם בבית שמונה ילדים וכל הבית כולו היום על שהרת הקודש ממש. זהו ספור אחד קצר וזו רק דוגמא קטנה למה שאני מניח שידידי הרב פיגנבוים ספר קודם על ח"א, בני-ברק, חיפה. בכל מקום יש דברים כאלה וזו רק דוגמא של משפחה אחת.

הקמנו לפני שנים שעות בקסטל, מושב ליד ירושלים. שם לא היה חנוך עצמאי, ובכלל זהו ישוב של כורדים מרוחקים מאד מאתנו. נכנס מגיש שעות אחד ושני, השלישי היה ידידי רב' שלמה בוקשפאן שיושב כאן באולם. במשך זמן קצר הקים שם בי"ס של החנוך העצמאי למאות ילדים. אם אנחנו רוצים להגיע לבתי"ס שלנו שנוכל להחזיק

אותם, לא רק בכדי להקים בתי"ס, אם אין תישים אין גם גדיים.
 חז "ל בזמנו באו בחדוש אם אין ~~אחשש~~ גדיים אין תישים, אנחנו
 צריכים לדאג גם לגדיים. אבל אם אין תישים, בוודאי שאין גדיים.

קודם הוזכרה כאן העליה של הגרוזינים שהשקענו בהם כל
 כך הרבה מרץ ועבודה וכספים, אלמלא היינו מחזיקים אצלם שעורי
 תורה להחזיק את התישים, מובטחני שכל הדבר היה אחרת היום.
 עד כדי כך אפילו מדובר כאן על ארגון והסברה. אני מדבר על
 ממוצע מאתנו. אחרי מלחמת ששת הימים רצינו לצאת לקרב רחוקים, אז
 היתה גם כן התעוררות. בערב מסוים עלינו חמשה אנשים למעלה החמשה
 שליד ירושלים, מקום שכשנכנסנו לא היה במקום מזוזה אחת. רצינו להכנס
 לחדר אוכל כי שם נערך הסימפוזיון, היו בנפרד גברים ונשים, קבענו
 מזוזה בכניסתנו, למחרת דרשו מאתנו שמונים וכמה מזוזות והם ישלמו,
 שאנחנו רק נספק להם.

רבותי, אלמלא היינו ממשיכים בדבר הזה היינו מגיעים למקומות
 רחוקים ונידחים. חבל חבל שאנחנו לא משקיעים מה שאנו צריכים להשקיע
 גם בכוח וגם בממון. אינני רוצה להאריך, אומר רק שאם מדובר על
 ק רוב רחוקים, רבותינו אומרים בשאלה במסכת כתובות: אמר רבי אלעזר
 עמי הארץ אינם חיים, שנאמר רפאים בל יקומו במתרפא עצמו לדברי תורה.
 אח"כ אומרת הגמרא כי טל אורות שליך, מי שיש בו טל תורה מחייהו
 ואין בו טל תורה, אין טל תורה מחייהו. בלי תורה אי אפשר להחיות.
 אנחנו רוצים להחיות את העצמות היבשות. איך נחיה אותן בלי טל תורה?
 עצמות יבשות ממש שכבר הוזכרו כאן. מה אנחנו יכולים לתת להם? קופ"ח
 אין לנו, לשכת עבודה אין לנו. מה אנחנו יכולים לתת? אין לנו שעור
 רק התורה הזאת. זהו הדבר היחידי כמו שהזכרתי, לא הסוב ביותר אולי,
 אלא היחידי ממש.

23.11.76

א.ה

בעל קצות החושן מסביר בזה: המשנה אומרת כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. אח"כ באה רשימה מאלה שאין להם חלק. אחד מהם האומר אין תחית המתים מן התורה. פשוטו של דבר: אעפ"י שמאמין בתחית המתים, אומר שזה לא כתוב בתורה. אומר בעל קצות החושן: לא, אם הגמרא שהזכרנו ממסכת כתובות, תחית המתים טל אורות עליך, מי שש בו טל תורה, טל תורה מחיהו. מי שאין בו טל תורה, אין טל תורה מחיהו. האומר אין תחית המתים מן התורה - יש לנו ארגון גדול, יש לנו גם כן תורה גדולה, תרי"ג מצוות מלבד למוד התורה, יש לנו עוד 612 מצוות שבהן אנו יכולים לעשות חייל. האומר אין תחית מתים מן התורה, התורה לא תחיהו חס ושלום.

אנחנו צריכים לדעת, זהו הדבר הגדול ביותר. אינני בא כעת בהצעות, בוודאי זה ידון עוד בו עדה ויחזור לכאן, אבל אנחנו חייבים לתת את הדעת על הדבר הזה שהוזכר כאן, את התנא דבי אליהו מדוע נענשו בדברים חמורים ביותר בפילגש בגבעה היגיעו לדרגה שפלה ביותר, כי קודם רק התעצלו, לא יצאו, היו צריכים לחגור בחגורות של ברזל, אבותינו אומרים: מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח? יעסוק בתורה ובגמילות חסדים. זוהי תורה של חסד? הגמרא אומרת: וכי יש תורה של חסד ותורה שאינה של חסד? אלא תורה ומלמדה לאחרים ותורת חסד על לשונו, זוהי תורה וגמילות חסדים ביחד. ואז בעזרת השם ומלאה הארץ דעה את השם כשמים לים מכסים.

ר' יעקב יהושע בלכרוביץ - אידיש:

ר' יעקב הנשל בלכרוביץ

כבוד חברי הועדה, חברי הנשיאות,

נעכטן האבן מיר געזען די גרויסע געשעניש אין ארץ ישראל. האבן

מיר געזען ווי טויזנטער בחורים וועלכע רייסן זיך אריין, זיי

ווילן הערן דאס ווארט פון אגודת ישראל, זיי ווילן הערן, זיי ווילן

זען די גדולי ישראל. איך האב געזען די צובראכענע שויבן, האב איך

געטראכט אז דאס איז א קידוש השם. מ'גייט דאך צובראכענע שויבן מיט

די גרעסטע מסירות הנפש, גייט מען אריין, מען וויל הערן - דאס איז

אגודת ישראל. און דאס איז דער כבוד פון אגודת ישראל.

נאר וואס דען? מען וויל זען וויפל טויזנטער, געווען

אזא זאך - מען האט געזען טויזנטער בחורים, צאנזער פרישע דורות,

וועלכע שטייען און ווארטן און הערן און זען וואס אגודת ישראל איז .

אבער פון דער צווייטער זייט וויל מען זאגן אז נישט אזוי

איז בסדר. וואס איז? מיר זען דא, די חכמי הועדה הארצית פון

אגודת ישראל. וועמען זעט מען דארט? פון די גרויסע שטעט. פון

די גרויסע שטעט - ירושלים, בני ברק, נתניה. אבער ווו זענען

די קליינע שטעטלאך? איך זע נישט די ספרדים. עס זענען געקומען

גאנצע מדינות, זענען דא אאז אהער געקומען קיין ארץ ישראל. גאנצע

מדינות, און ווו האט מען זיי געזען?

מיר האבן זיי באמערקט. מיר האבן געזען, מיט פיאות,

מיט אידישקייט, טויזנטער יונגע וועלכע זענען געווען פעסט פאר

ידינו ---

אידישקייט. ווו זענען זיי היינט? דארפן מיר צו זאגן: אאזאזאז

קענען מיר נישט זאגן: אאזאזאז ידינו לא שפכנא את הדם הזה.

מיר האבן גארנישט געטאן. מיר האבן גארנישט געטאן כדי צו בריינגען

די זאלן נישט אוועקגיין פון דער זייט.

מיר דארפן שאפן - און מען האט גערעד וועגן שיעורי התורה -
 דארף מען שאפן אויך, אז עס זאלן ארומפארן - איך בין ארומגעפארן
 פאר אגודת ישראל, פאר די וואלן, צוויי מאל. בין איך געווען
 אין פלעצער, האב איך געזען ווי זיי האבן געווארט אויף דעם ווארט,
 און זיי האבן געפרעגט: פארוואס קומסטו איינמאל אין פיר יאר?
 פארוואס קומסטו נאר ווען עס זענען דא וואלן? פארוואס קומסטו
 נישט אין די מיטל-צייט, מיר זאלן רעדן, מיר זאלן רעדן וועגן
 תורה, מיר זאלן רעדן וועגן אידישקייט. זיי האבן געווארט אויף
 א אידיש ווארט. קיינער קומט נישט. קיינער קומט נישט, נאר ווען
 עס זענען דא וואלן, דאן קומט מען.

אנהויבן צו זארגן פאר די אידישקייט, אז עס זאל ווערן צושפרייט
 אומעטום די אגודת ישראל. דא איז נישטא. מיר דארפן ארגאניזירן
 א צענדער דא, אז עס זאלן ווערן, אז|יונגעלייט זאלן פארן צו שיעורי
 תורה אין די שטעט, אנשטאט אין די שטעט זאלן מען פארן רעדן, און
 עס זאל זיי ספעציעלע געלט דערפאר, אז זיי זאלן קענען עס טאן.

מען האט פריער דערמאנט - און איך וויל זאגן: במקום שיש
 חילול השם, אין חולקים תורה לרב. וואס איז? לעצטנס האבן
 אנגעהויבן די פרייע בלעטער צו בעשרייבן וואס אין אגודת ישראל
 טוט זיך. אז דאס איז נישט געווען אין ארדענונג, יענץ איז נישט
 געווען אין ארדענונג. דאס איז ממש א חילול השם. די אגודת ישראל,
 וואס דארף בריינגען א ליכטיקייט אויף דער וועלט, בריינגט ארויס
 אזעלכע, פארשידענע - צוליב זיך, בריינגט מען ארויס אזעלכע
 זאכן. דאס איז ממש א חילול השם. דער שליח ציבור - וואס איז
 א שליח|ציבור? עס איז א שליח פון ציבור, נישט דער ציבור איז
 פאר אים. דאס דארף מען וויסן. א שליח ציבור איז א שליח פון
 ציבור און נישט דער ציבור איז געשאפן געווארן פאר אים.

דאס איז נישטא ביי אונדז. ביי אגודת ישראל דארף דאס נישט זיין.
דער עסקן וואס וועט אאז בריינגען אמאל פון די פרעמדע בלעטער,
דערציילן פון די פרעמדע בלעטער - דארף מען אים אויסמעקן פון
אגודת ישראל.

איך וויל נאך זאגן א ווארט פון רב'ן ז"ל. וואס האט געזאגט:
עס שטייט פסול רכוש הלכות (?) עבדים, עס שטייט בלויז: ...
פסול איז פאר... הלכות עבדים. טאמער שטעלט דעם.. אאז אני - דאס
איז די ערשטע זאך. מען זאל וויסן אז נישט פאר זיך. מיר זענען דא
נישט געקומען פאר די חברי כנסת. דער האלבער עולם איז דא נישטא.
פארוואס? דער וויל, יענער וויל. מען דארף אזוי: ווער עס וויל
כבוד, מוז ארבעטן. מוז אונטערשרייבן אז ער וועט ארבעטן - טאמער
נישט, זאל ער נישט אננעמען. טאמער וועט ער א פאר וואכן אין יאר
נישט ארבעטן, מען דארף עס נישט האבן אין אגודת ישראל.

מען האט געזאגט א תקציב, ר' מינץ האט געזאגט וועגן תקציב.
אזא תקציב, אזא מיאוס'דיקער תקציב אין אגודת ישראל, ממש איך
האב נישט געקענט פארשטיין. וואס איז דאס? די רעגירונג ווארפט
אונדז צו א ביינדעלע. אפילו נישט קיין קליין ביינדעלע. עס איז
גארנישט. מען ווארפט גארנישט צו. אזא קליינער תקציב? מען האט
דאך געדארפט ארגאניזירן, מען דארף שאפן געלט אליין, פארן און
שאפן געלט, און אגודת ישראל קען נאך שאפן.

די הויפט זאך: אגודת ישראל איז קידוש השם. מען דארף אלע
צוזאמען צו וויסן און ארגאניזירן תורה און אידישקייט אין ארץ
ישראל.

א.ה

23.11.76

יו"ר זוננפלד:

ככה זה קורה כשלא נותנים לחבר את ההזדמנות לחברים להתבטא במשך 28 שנים. כל אחד יש לו הרבה המעיק על הלב. אני מבין זאת, זה באמת המינימום שאפשר לתת לחברים, אבל בכל זאת אני שוב פונה ומבקש, הישיבה תסגר בשבע וחצי בדיוק, מפני שיש ישיבה אחרי זה והרשימה נכבדה. הבאים עכשיו אנא יצמצמו כמיטב יכולתם. דברי התנצלות והסבר לשמחה שטוצברג. טוב שאמר זאת וטוב שהיתה תגובה. זה סימן בריא.

ר' שמחה שטוצברג:

היות ומספר אנשים לא הבינו כהלכה את דברי, מה שהתכוונתי לומר בדיוק, הריני להבהיר: לא התכוונתי להחשיד את החברים החרדים לדבר השם קוראים עתונות פסולה, אלא כוונתי היתה לחפש דרכים להגיע באמצעות כלי תקשורת ההמונים להמוני העם הנמצאים במקומות נדחים במדינה ושעתון המודיע לא מגיע אליהם. ברור שהדבר צריך להיות לאחר ליבון ובירור עם גדולי התורה. אני מצטער שדברי לא הובנו כהלכה.

ר' שלמה בוקשפאן:

כבוד היו"ר ר' כבוד הנשיאות הנכבדה, צירים נכבדים. שמענו מקודם סקירה מפי ר' שמואל מינץ על נושא הארגון. הוא טען שאין לנו סניפים מפני שאין לנו תקציבים. לפי דעתי זה לא נכון לגמרי. לא בגלל זה אין לנו סניפים. אין לנו סניפים מפני שלמזכירים שבאים לסניף אין להם מה לעשות בסניף. זה דבר ידוע שקוף"ח אין לנו. המזכיר בא בשעות הערב ומה יש לו לעשות? אם קימת רשת שעורי תורה, זה משהו נפרד ולא שייך בכלל למזכירות.

23.11.76

א.ה

הדבר היחידי שיכול לעזור, כשמגיעים החגים, חנוכה, פסח או

סוכות והוא מארגן מסבה וזה כל הפעולה שמזכיר הסניף עושה. לפי

דעתי זה מה שאוחז את הסניפים, זה שאנו יודעים שפעם בארבע שנים יש

בחירות וצריך לעבור בערי הארץ ומוכרחים לפעמים לתת משהו. המזכיר

בא פעמים בשבוע ופותח את המשרד, יושב שם חצי שעה והולך הביתה.

לי יש הצעה. אם נוכל לעשות זאת, נוכל לצאת למרחב. אני הייתי

מציע שמהועידה הזו נצא עם סיסמה שאגודת ישראל יוצאת לרחוב. נאמץ

5000 משפחות של אחינו בני עדות המזרח. אני רוצה לומר מה זה נקרא

לאמץ: נקח כמה מאות אברכים בני תורה, ב"ה יש לנו כאלה, והם יצאו

פעמים בחודש, יכנסו לבתים, ידברו אתם על כשרות, על שבת, על טהרת

המשפחה וכל אברך יאמץ עשר משפחות. פעמים בחודש יבקר אצלם בבית.

אז נוכל לקרב אותם לתורה. לא שאנחנו באיטפעס בשנה. אינני רוצה

לחבל ברשת שעורי תורה. אני יודע מה זה רשת שעורי תורה. אני אישית

הקמתי בי"ס בפרוודור ירושלים על רשת שעורי תורה. אבל בשעורים באים

האנשים ולומדים, המגיד מקבל את המאה לירות לחודש או 150 לירות, לכל

אחד יש משפחה בבית, הוא יכול פעם להשאר עוד חצי שעה או אפילו שעה,

אבל הוא לא יכול לעבור מבית לבית ולראות מה מצב הבית. אם צריך

לעזור לבן אדם. אני מציע שנקח את המזכירים, אם היה לנו מה לתת למזכירים

היה לנו כסף, היום לא חסר לנו כסף. נצא לכל המקומות ונתריס, לא חסר

היום לאף אחד. אין היום שום מוסד שיכול להגיד שאין לו כסף. לכולם

יש, רק אין מי שיארגן.

מחלקת הארגון של אגודת ישראל היתה צריכה לדאג לכך שבכל

סניף ידע המזכיר שעליו לקבל כמה אברכים ויעקב אחרי פעולתם. אז

יהיה לו מה לעשות במשך כל השנים ולא רק לקראת בחירות. אומרים אנשים:

את אגודת ישראל רואים רק פעם בארבע שנים. במשך כל הזמן עלינו

לפעל. אל נשלה את עצמנו מה זה לקרב בן אדם אחד. על אחת כמה וכמה

אם נקרב 5000 נפשות וזה יביא עוד ועוד נפשות.

23.11.76

א.ה.

זב

יש לי עוד הצעה. אנו נמצאים בעצומה של הועידה, מחר יהיו הצבעות, אולי יריבו ואולי לא יריבו, אולי זה יהיה פה אחד ואולי לא, ביום שישי עתון המודיע יבוא ויעשה מזה כותרת ראשית. אחרי שלושה ארבעה ימים עוד פעם יכתב משהו ואחרי שבוע שבועים נשכח מזה.

יש לי הצעה. אני יודע שכשמגיע יום הדין של הרשום, שלושה-ארבעה חודשים לפני זה אני מתחיל לחשב מה לעשות כדי שנצליח. אותם אנשים שיקבלו תפקיד בתוך המרכז, ידעו שפעם בשנה מתאספים כל הצירים. פעם בירושלים, פעם בת"א ופעם בבני-ברק ופעם בצפון. יום שלם יתנו דו"ח מה עשו ובצעו על פי ההחלטות שסוכם בוועידה. כל אחד שיקבל תפקיד לא יחשב שיש לפניו עוד 28-30 שנה עד שיתן את הדין, כל שנה יתאספו וכל אחד יתן דו"ח על כל פעולותיו. לפי דעתי זה יכול הרבה מאד להוסיף ואני רוצה לקוות שמהועידה הזאת נוכל לצאת לרחוב ויכירו בנו ולא יגידו לנו: מי אתם ומה אתם ונוכל לקדש את שם שמיט ברבים.

ר' יוסף דוד מונצ'ק (אידיש)

כבוד יו"ר, קהל גלבד, קהל קדוש,

מיר דארפן ויסן אז די 150 - 200 צירים, דא זיצן יעצט 15,000 וויילערס. וואס זענען נישט געוויילט. און נישט זיי גיט מען דעם צוטרוי צו אכטונג געבן אויף א יידישע שולע וואס איז געגרינדעט געווארן פון די גדולי החורה אין חוץ לארץ און זיי האבן עס איבערגעגעבן היינטיקע גדולי החורה.

אטן וויל געבן א ביישפיל: ווען אין דעם מלון, האט די חברה

קאס האט דאס אויפגעשטעלט, איבערגענומען א פאג יונגע לייט

אויף א יאר - צוויי. ווייל זיי זעלן דאס פארוואנדלען, במקום

אמאלץ המלון זעלן זיי מאכן א מועדון. איין קיילגיקייט: במקום

וועט זיין א מועדון! א מלוןמאיז צו ראטעווען מענטשן, און א מועדון,
ווייט, הספושלום צו וואס מען קען צוקומען. וואס וועט דא פאסירן?
וועט מען דאס! ארשווייגן?

דא איז אויף אזוי: די מועצת גדולי התורה האט געגרינדעט א יידישע
שול, אפאפא אבער נישט קיין צעירי אגודת ישראל. איין קלייניקייט.
ווייל מען דאס צונעמען צו צעירי אפאפא אגודת ישראל! איז דא א בריוו
פון רב'ן ז"ל, וואס האט געזאגט צו זיי זענען מוכשר אויף דעם, איז
דא אין דעם ענין א בריוו וואס ר' איטשע מאיר ז"ל האט זיך אנגעפרעגט
דעם רב'ן ז"ל: זיי ווילן מאכן שבת פאר זיך. ענטפערט דעם רבי ז"ל:
ס'ווינדערט מיר זייער וואס איר פרעגט אזא שאלה. מ'האט זיך באלד
אויסגערעדט אז זיי זאלן זיין אונטער דער אגודה. זיי האבן נישט
קיין רעכט צו זיין פאר זיי.

אזוי איז דא א בריוו. מענדארף אכטונג אפ געבן אויף זייער
ביבליאטעקן. ד.ה. אז זיי האבן נישט אליין קיין שום סמכות.

שטעלט זיך א פראגע: און היינט, זעט מען דאך, זיי קומען
צו גיין דא, זיי זענען די צדיקים. פאר דריי-פצוויי וואכן זענען זיי
ארויס מיט א געוויינן: זיי פאלגן די מועצת גדולי התורה און נעבעך
מען האט זיי בעוול'ט. קענען זיי פאלגן? די מועצת גדולי התורה
האט אפאפא געפסק'נט אפאפא אז זיי זאלן אהער קומען. און זעט
ווי זיי געפינען זיך. ד.ה. אויך געפאלג אפער. ביי זיי הייסט עס געפאלגט.
זענען זיי דא. מען זעט זיך.

ווייל איך איבער דעם זאגן א ווארט, און נישט דאס ערשטע מאל.
דאס איז דאס דריטע מאל, און אין מדרש שטייט: אחי יעקב מורא. זיי האבן
נישט מורא, דאס דריטע מאל ווי מען איז געגאנגען צוזאמען ביי
זיי צו אפאפא די וואלן, האבן זיי צוויי מאל אפגענארט אין בני ברק,
פאר די וואלן, און געגאנגען צוזאמען א טאג פאר די וואלן, און ארויס
מיט א באזונדערע ליסטע.

מען איז געגאנגען צו דער כנסת און מען איז געזעסן אין

תל אביב גאנצע נעכט - דאס איז געווען פאריגעס פאל - און געהאנדלט מיטן חבר פֿורוש און ר' שלמה יעקב גרוס, און אדורך געקומען - האב איך געמלט געזאגט אז זיי הרגענען זיך איבער דעם, אז ר' בשלמה לורנץ וועט אונדז נישט אפנארן. אריינלייגן א 3 מיליאן פונט, אז נישט וועט זיי נישט גיין צו די וואלן. מען האט איינגעלייגט א טשעק אויף 3 מיליאן פונט, וואלטן זיי געגאנגען דאן צו די וואלן.

איבער דעם גיב איך אריין א פארשלאג פון היינט אן, קודם כל אז מען וועט גיין צו די וואלן, זאלן זיי אומעטום זיין אויף די לעצטע ערטער. וועלן זיי במילא מוזן ארבעטן. א חוץ דעם, אויב מען וועט אדורך קומען, זאלן זיי אריינלייגן 2 מיליאן פונט און צו דער כנסת - 10 מיליאן פונט. אז זיי וועלן אריינלייגן אזא התחייבות, וועלן זיי וויסן אז זיי האבן נישט אפגענארט.

און מען זאל זיי מער נישט געטרויען. איך וויל נישט מאַרין זיין אוןזאגן: אזא געטרייע שליחים וואס מען האט אונדז אהער געשיקט, מען זאל היטן, זאל זיין א כבוד פאר מדינת ישראל און פאר דעם גאנצן כלל ישראל.

א.ה

23.11.76

ר' לייזרסון:

יש בפי רק הצעה לצירים. נער הייתי גם זקנתי, אני צעיר לימים אבל יבתי הרבה בדיונים. אני חושב ששורש המחלה באגודת ישראל זה לא הרעיונות אלא הבצוע. אני מציע לצירים, יש לנו עוד יום אחד, שמענו הרבה הצעות בכל השטחים, אני מברך את הועידה שנזכה לבצע 50% מההחלטות שהתקבלו כאן. זה יהיה הישג מזהיר לאגודת ישראל.

אני מציע ומברך את הועידה שתהיה ועידה של מעשים ולא של דבורים. שבענו רבות מדבורים ואמנם זה שכר שיחה נאה של כל אחד שהוא מעלה כאן הצעות, אבל צריכים להתרכז וצריכים להיות מציאותיים. הועידה הזאת שנערכת בשעת האפס לאגודת ישראל, כשאגודת ישראל נמצאת במצב שהיא נמצאת, זו הנשמה מלאכותית לאגודת ישראל הועידה הזו. אני מציע לצירים להתרכז ביום הזה ולמצא את הדרכים איך להקים צוות בצוע, איך להפעיל מערכת ארגון חזקה, בריאה ואיתנה שתבצע מינימום של ההחלטות שהיא תקבל פה. אוי יהיה לנו אם הועידה הזו תשאר רק דפי פרוטוקולים. אני אומר זאת משום שאני יודע שאנו יושבים מזה שנים ומחליטים החלטות, אבל מה שחסר הוא אנשים שיבצעו את ההחלטות. אני מציע לצירים לא להתפור עד שלא תבחר כאן מחלקת ארגון, עד שנקים את הכלים הארגוניים המתאימים שיחלו לפעל למחרת הועידה. אחרת נשאר עם דבורים בלבד.

המשך בסרט מס. 5, צד 2, "ז"

ז - 1

ר' אברהם מנחם - מגדל העמק:

מורי ורבותי, בשם 15 אלף יהודים ממגדל העמק שרובם ככולם לא יודעים ולא שמעו מעולם מהו שם אגודת ישראל, לא רק שלא מכירים, לא רק שלא מצביעים, לא רק שלא יודעים את האידיאולוגיה הזאת, אלא לא שמעו מעולם, אני לא רוצה להתפרש על כל הארץ משפטיו, ניקח נקודה לדוגמא.

בשם כששה נציגים מעדות המזרח מסיעת שלומי אמונים באגודת ישראל, מחובתי להגיד כמה דברים למרות שאין כוח לאנשים לשמוע, שמעו מספיק את המשגים במשך עשרות שנים של אגודת ישראל. את התועלת שהביאה אגודת ישראל כל אחד מאתנו יודע, כל אחד מאתנו מעריך, מספיק שיהודי שומע שי שנה אגודת ישראל שהיא תנועה חרדית, אין לך קדוש השם גדול מזה. אולם רבותי, בתור בחור ישיבה כשהתחלתי לפעל בגיל 15-16 באגודת ישראל, במגדל העמק, יש לנו שם נציגות במועצה המקומית שהיתה כולה חילונית, שלושה נציגים במועצה דתית וכל מיני מוסדות.

באתי לבקר מידי פעם בפעם ברח' ברדיצ'בסקי 5, טעיתי כל הזמן, חשבתי מכיון שישנו יהודי מכובד שם, עסקן דגול בשם הרב שידוביצקי, חשבתי שהרחוב נקרא על שמו. כך חשבתי לתומי. לא היתה הזדמנות לראות אישים חשובים, אנשים גדולי תורה באו לשם לפעמים שיזמינו אנשים צמאים לדבר הזם לשמוע את הרעיון של אגודת ישראל. אגודת ישראל הצטירה בעיני הרבה יהודים ~~אגודת~~ מעדות המזרח כתנועה של קמחא דפסחא ותו לאו. אגודת ישראל הצטירה בעיני עדות המזרח כמי שמדי פעם בפעם, מידי חג באים וקונים מהרב מזרחי כמה סדורים וכמה ספרי תפילה. זה נקרא אגודת ישראל. יהודי כמו הרב מזרחי דוגמא.

אם היה ארגון חזק, יכול להיות שהיה מתאים ללכת מעיר לעיר וממקום למקום להביא את רעיונה של אגודת ישראל, לדבר בפני עדות המזרח ולא לשכת שם ולהיות סוחר ספרים. השתוקקנו פעם לראות חוברת, ספר, משהו מקורי חוץ מהספרים של אלה שהלכו לעולמם, חוברות יפות עם תמונות, עם החלטות. פעם לפני כמה שנים הוציאו בשנת השישים ליסודה של אגודת ישראל חוברת ארוכה וגסה, לא יכלו להשקיע בחוברת יפה, לעשות את זה בספריה של מטיבתות, ספריה של בתי ספר, לראות את גדולי ישראל מה הם אומרים על אגודת ישראל. עשו איזה עתון שמכיל מאה אמודים, אחרי העתון יש תמונה של אל-על ובזה נגמרה ההסברה של אג"י. יש להעריך את העתון היומי שהוא המודיע שחייב להמשך, להשתפר ולהעלות את רמתו הבטויית, רמתו הספרותית ע"י אנשים מקצועיים. אולם למשל עתון לילדים, בתור מנהל מטיבתא וכמה מוסדות של חנוך, נתקלים מידי פעם בפעם מה יכולים לדעת התלמידים על העולם הפחות. ממה יכולים לינק הילדים. מזמינים להם פעם את זרקור, פעם את זה, פעם דא ופעם הא, כל מיני חוברות. למה אג"י לא תעשה איזה דו-שבועון או ירחון יפה, לא על כל מני שמות אלא בשם אג"י במפורש.

אמרתי שאצל אגודת ישראל בעיני בני עדות המזרח היא כקמחא דפסחא. אצל שאר העדות נדמה לי שאם מזכירים להם את אג"י, אפילו הם בני תורה, יש להם רגשי נחיתות. מי שהוא פעיל באג"י יש לו רגשי נחיתות להגיד לבחור ישיבה לאברך: תשמע משהו על אג"י. למה יש רגשי נחיתות? כי המנהיגים שלנו, ראשי הישיבות, לא מבטאים את עצמם מספיק. למה? כי אנחנו לא שואלים: אם הייתה לנו איזה נציגות ללכת למועצת גדולי תורה ולהגיד להם: מורי ורבותי, אין לנו תדמית טובה בעולם הישיבות, תגידו מה חסר לנו כדי לשפר. הרי אתם המבקרים, אתם המציעים והמדריכים הרוחניים. מה אתם רוצים בדיוק. למה מדברים בחצי פה על אג"י בעולם הישיבות ובעולם התורה, בו בזמן שאג"י זה תנועה של יהדות התורה ולשארית הפליטה מכל הדורות.

א.ה

23.11.76

על כל פנים יש לי להציע מספר דברים קטנים בעצם, בדברים גדולים שמעתי עשרות הצעות, הלוואי ויקוים חלק מהן. חוברת כמו אותה דוגמא של זרמור שמפיצה התנועה להפצת התורה. יכולה להיות תנועה ליהדות התורה שהיא אג"י תפיץ בקרב ילדים, שיבינו שיש תנועה ומסגרת כללית, כמובן בעריכה יפה מלווה ציורים.

יש להקים ועדת בקורת שתבקר כפי שכבר אמרו קודם את ההתאמה בין ההחלטות לבצוע. תכנס מידי פעם בפעם או את הועידה או את המרכז המורחב. ועדת הבקורת תוכל לקום ולומר: החליטו ככה, קימו רק 10%, היכן ה-90%!

יש להקים גוף שיקשר בין המנהיגות הפוליטית, הארגונית לבין מועצת גדולי תורה. לא רק שפעם בארבע שנים או בעשרים שנה יעלה איזה סכסוך בין הסיעות ואז יפנו לגדולי תורה. יפנו מידי פעם בפעם למועצת גדולי תורה שידריכו אותנו. אם הם לא יהיו המדריכים זו פשיטת רגל. הרי זו כל התפארת שלנו, כל העקר של אגודת ישראל אלה המנהיגים האלה.

לסיום אני מכרך בספוק רב על כך שרואים יהודים מכל קצוי הארץ המתכנסים כאן לעסוק בדבר התנועה. אני מאחל לכולנו הצלחה. אמן.

ר' אהרון לוריא:

כבוד היו"ר, יו"ר הועיה, צירים נכבדים. הוזכרו פה ענינים של ארגוני גג, חנוך לאגודאות וארגון בכלל. דומני ששורש הבעיה בארגון גג זו לא הבעיה מצדנו, כמו שהבעיה היא מצד הצבור הרחב, אשר כפי שידוע לי בחוגי התורה, יש איזה שהיא אדישות מסוימת באגודת ישראל.

23.11.76

א.ה

דוגמא קטנה: בתקופה האחרונה הוקם ע"י מספר אנרכים

בירושלים קרן מפעלים תורניים אשר במספר שבועות האחרונים בלבד עשתה רבות ונצורות. אני רוצה להביא את הדוגמא שהתחלנו לפעל ולדעתי זאת דרך טובה מאד כדי להתחיל לארגן את אגודת ישראל. הדרך היתה פשוטה, כל אזור ואזור יהיה לו אדם אחראי, כמובן אדם מוכר ומכובד אשר הוא ירכז בביתו את האנשים הראויים לעשות, אולי לא מוכנים, אבל ראויים, יזמין לביתו וע"י זה שיתועדו ביחד ויבוא וידבר לפניהם אדם בעל שיעור קומה, אדם המכובד על הבריות, אין ספק שהם כולם יחד יטו שכם לעבודה.

מענין, כשהוזכרה הפעולה הזאת, מספר אנרכים שאלו: האם יש לזה שייכות לאגודת ישראל, אם כן אנחנו לא מוכנים לעבוד. הבעיה היא שיש פה אדישות ואולי גם רתיעה מסוימת כלפי הארגון והשייכות לאגודת ישראל. הסיבה פשוטה: אגודת ישראל, המבט של הצבור הצעיר שאני נמנה עליו הוא מבט של חוסר מעש, אשר מפקידה לפקידה מזנק לצבור הבוחר בין בחירות לבחירות, רק אז יש לו את המגע והקשר לאגודת ישראל. לכן הצבור הזה לא מכיר ואין לו מושג מהי אג"י.

דובר על חנוך לאג"י. ידוע שאומרים מדוע לא מוזכר מידות בתורה. התשובה היא מידות זוהי התורה. כשאחד לומד תורה הרי הוא לא יהיה בעל גאווה, לא יהיה בעל כבוד וכו'. חנוך לאג"י לא צריך ללמוד, שאג"י תהיה אג"י מאורגנת, אג"י תהיה בעלת מעוף ועם הסברה תחדור לכל המקומות, ואז החנוך בעצמו יבוא עם העבודה, עם השררה כולם יחונכו ויבינו מהי אג"י וכולם בוודאי ירצו גם לעזור. כולם דברו כיצד לארגן ואמרו רעיונות שונים. בשבועות האחרונים כשפעלתי בענין קרן מבצעים תורניים, אני חושב שכדאי ללמוד מהפעולות שאנחנו עשינו וע"י הדרך הזאת אפשר להתחיל להקים גרעין של ארגון מאורגן.

אם ניקח את ערי השדה כפי שבסיעה שלנו זה ניכר, הבסיס האיתן והחזק ביותר לעבודה ולהתמסרות אמיתית, זה היסוד שבו יש מקום לגרעין של לומדי תורה, של אצאאצא אברכים, ואפילו לא אברכים בפועל אברכים שזה לא מכבר עזבו את ספסל הלמודים. אם זה אשדוד הרי שה הכולל, קרית התורה שנמצאת שם היא היא אשר מאירה את כל השטח אם זה באר-שבע הכולל שם. אותו הדבר אפשר בשאר המקומות בארץ. בצפון בחצור, העמקים לקחת את אזור מגדל העמק, אזור טבריה. בכל מקום ומקום אפשר להקים גרעין אשר הגרעין האזורי אשר בו מרוכזים אברכים הם היחידים אשר מסוגלים, אשר יש בהם אור של מסירות נפש ואותם צריך להפעיל. הדרך כפי שנהלנו באחרונה היא המתאימה ביותר. בכל מקום לבוא אישית לאברכים ולקרבותם, לא ע"י כתיבה בעתונות, לא ע"י הסברה ולא ע"י חקשורת. אישית. איך עושים את זה אישית? ע"י שנכבדי המקום מזמינים לביתם את אותם אברכים ומסילים עליהם חפידים כפי שנוכחנו לדעת ע"י פעולה אישית כשמסבירים תוך כדי ישיבה בצותא, האברכים מוטרס את נפשם למען הצלחת העניין. כמובן חייבים קודם להכין ולארגן את כל הפעולות שיהיו מוכנות, ורק כאשר יהיה חסר איוש, ולא שיגיד אברם בבקשה, אני מוכן, מה אני יכול לעשות ואז יזרקו אותו לאיזה שער תורה שיגיד פעם בשבוע במקרה הטוב ביותר. קודם כל צריך לארגן את כל הפעולות, אם זה חנוך, אם זה חזוק הדעת, אם זה מועדונים לנוער שבכל מקום אפשר להקים ולהשיג חקציבים מהמועצות המקומיות, הסוכנות ועלית הנוער. כשהכל יהיה מאורגן, אז אפשר יהיה לגשת אישית בכל אזור ואזור אדם נכבד כלשהו יזמן לביתו את אנשי המפתח במקום, את העסקנים, וע"י זה יחמם ויקרבים.

אסיים במימרה של חז"ל: הנפרד מחבורה אל יפרד מהם תוך

דברי תורה שכך זוכרהו. כיצד מפרשים שמתוך כך זוכרהו? -

23.11.76

א.ה.

מתוך כך יזכר את דברי התורה, כי בשעה שנפרדים הרי אז הלב פתוח לזכר את אותו דבר התורה. אסיים בפרשת השבוע במלה קצרה: ידוע אצל עשו ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכורה. ויבש עשו את הבכורה אחרי שקט והלך, שהוא אכל ושתה, עדיין אפשר היה להבין היה עייף, היה רעב, בלית ברירה היה אנוס, אולי לא שלט בעצמו לכן הסכים לכל, אפילו למכר את הבכורה, אבל הבעיה שלו הייתה, מתי חזל נוקבים ואומרים שהוא כזה את הבכורה? אחרי שהוא קם וילך. אחרי שכבר אכל ונרגע, איך זה שעזב את הבכורה, איך זה לא קם ואמר אנוס הייתי אני מתחרט על זה. אחרי שהוא על אף הכל קם והלך, אז ויבז עשו את הבכורה. מורי ורבותי, יש לפנינו הזדמנות אדירה, הצעות נפלאות וכל אחד ואחד מוכן להשתלב. אולי עד עכשיו יש תרוצים שונים שלא היה מאורגן, לא היה מסודר, לא היו כוחות, לא היה רכוז של כוחות, לא היו עצות במקום. אבל עכשיו, עצות יש, כוחות מוכנים להרתם ואין שום תרוצים של לא היה, הייתי עייף, לא אכלתי. עכשיו הכל לפנינו, יש הצעות, יש ועדות, יש אנשים צעירים ומבוגרים שיכולים ומוכנים לעזור, שח"ו לא יהיה אז ויקם וילך, נגיע למצב שאחרי פעולות אלה, אחרי ועידה כזאת, נגיע למצב כמו אצל עשו, אותו מצב שח"ו לא יבז את הבכורה. השם יעזור שנזכה שלא כשם שהיה אצל עשו ויקם וילך, אלא נזכה למי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו.

א.א.א. יו"ר זוננפלד:

אתן רשות הדבור למי שטרם הרבה בארגון הועידה הזאת. אנו עוד מעט מפסיקים לתפילת ערבית וארוחת ערב. אח"כ נשמע שתיים-שלוש הרצאות ולאחר ההרצאות נמשיך את הישיבה.

ר' פישל גילרנטר:

מורי ורבותי, חברים לדעה. אגלה לכם, היו לי היסוסים רבים כן להופיע ולהגיד מה שבליבי או לא ולמה: מבחינת אוי לי אם אומר ואוי לי אם אחשה, כי ישנם דברים שאולי כשאין תועלת למה להגיד. מאידך, באנו כולנו בכדי לחזור ולבנות את אגודת ישראל מחדש, להביא למפנה. כולנו מודים שהמצב עד עכשיו לא היה כל כך טוב והא ראייה אם 26 שנים עברו בלי ועידה ארצית, זה כאילו שאי אפשר לערך דבר כזה, אז אנחנו לא מן הישוב, והיתכן שאנו יותר בטלנים, פחות מסוגלים לערך דברים הכרחיים?

אלא מה, עלינו לעשות את חשבון הנפש. אנחנו התאספנו כאן כדי לעשות זאת. אני חושש שאם לא אגיד מה שיש בליבי, לכל הפחות כשיש תקוה שאם ישמעו זה יביא לתקון, אני פשוט מפחד לעבור על הלאו אם לא יגיד. אנחנו קראנו ושמענו בעתונות וגם בעתונות החופשית שסוף סוף יש ועידה. כשהציעו לי את התפקיד בחודש אדר, שאלתי למה לא ערכתם ועידה ארצית עד עכשיו? היו אז נציגים מכל הסיעות הגדולות שנמצאות כאן ואמרו לי: הסיעות עשו הכל בכדי שלא תהיה ועידה ארצית. היתכן? ומי מבטיח לי שהיום העניינים יסתדרו ויהיה אחרת? עכשיו אמרו אחדים שנהיה ילדים טובים. סמכויות לא רצו לתת לה ואני לא בן אדם שהולך בכוח. סוף סוף נתנו לי מה שהיה צריך בכדי לעבור על העניינים. אני לא רוצה להכנס לפרטים על כל מה שעבר עלי במשך החצי שנה הזאת. אבל בליבי חשבתי כשישבתי עם החברים הטובים, סוף סוף כולם אגודאים, הן ועידה ארצית זה חלום, פיקציה, לא רוצים. הסיעות שהיה לי הכבוד והעונג לשבת אתם, כל אחד עם האמתלות שלו ועם התרוצים שלו, שועידה ארצית לא תהיה. כל כך למה? כולם בלי יוצא מהכלל פחדו. אנחנו בחוג סגור ובאנו כדי למצא דרכים איך לחקן.

23.11.76

א.ה

מותר לי לגלות לכם את הסוד, אנחנו בחוג סגור ובאנו כדי למצא דרכיך איך לחקן: ארבעה ימים לפני יום הבחירות שהיו ביום שישי, כל הסיעות נגדי: אי אפשר לערך בחירות בתנאים כאלה. לקחתי עלי את האחריות, זה עלה לי במאמץ, זה עלה לי בכסף. אמרו לי אח "כ: איך יכולת לעשות את זה בלי לשאל אותנו. אני לא דיקטטור, אני גם לא הולך בכוח, אני רגיל לשמע לדעת חברים. כך המצב. ממש נס מן השמים, לא מפני שאני יכול יותר ממישהו אחר מן החברים הטובים שיושבים כאן, אמרו להפך: איש זקן בא רק בכדי שלא יהיה. האיש הזקן הזה בא לא מפני שיש לו יותר כוחות מליתר החברים הטובים שיש להם אולי יותר נסיון, אלא מה - היה נס מן השמים. שהכל עבר בלי שפיכת דמים וכל מה שאימו עלי עבר בסדר.

ובכן דעו לכם, לא הודות לארגון ולא הודות למצב התנועה ולא הודות לכסף שנתנו, אלא ממש נס מן השמים וכנראה השם רחם עלינו, במצב כזה אגודת ישראל, וכבר אמר הבוקר הרב מרקוביץ: אנחנו עשירים, התורה אתנו, ראיתם את הגדולים, הכל אתנו, ולמה ואיך מצבנו כה נואש. השם נתן לנו שוב נסיון לבחן אותנו.

עכשיו כשאנחנו זוכים לשבת כאן, זכות וחובה על כל אחד שמענו הבוקר וגם היום אחה"צ הצעות על גבי הצעות. הוצע להקים כוללים, לעשות שעורי ערב, מחלקה מוניציפאלית הכל טוב. אני שואל למה לא עשו עד עכשיו? לא היו מעוניינים. למה? אין ארגון. כשארגון חולה, משותק, במשך הזמן של הבחירות ולפני כן ראיתי סניפים שבורים, אין מזכירים, אין כתובת, אין שום דבר אולי מבחוץ עושי איזה רושם, אבל כלפינו עצמנו צריכים להיות קצת כנים ולהודות: אין ארגון. אלמלא היה ארגון והיתה ועידה ארצית לפני עשרים שנה, היו קיימים כל אותם דברים שהיו צריכים להיות קיימים. למה אין?

א.ה.

23.11.76

אנחנו לא בטלנים, אלא שאין הרגשת אחריות. במרכז הענינים לא עומד הארגון, לא עומד התפקיד של אגודת ישראל בחקופה זו. דברים אחרים. למדתי שהסיעות אשמות. היו לי התלבטויות רבות במשך חצי שנה. עד עכשיו ועידה ארצית לא היתה ובזה אשמות הסיעות. כשעכשיו, אפילו בזמן האחרון כשחלק מהתנועה לא הופיע היום, ואני לא מצדיק את זה ולא מבין את זה, ואמרתי להם שאי אפשר להיות ברוגז עם אג"י, אם ברוגז, הרי אני יכולתי להיות הראשון, אלא מה, אנחנו חיילים וחייל לא עוזב את החזית ויש לנו בארץ הרבה מה לעשות.

מה גרם לזה? שוב הסיעות, ולא חשוב אם סיעה זו או אחרת. משום כך אתם הצירים, אמנם נבחרתם ע"י הסיעות, אני מקוה שבפעם האחרונה, באופן נורמלי בכל העולם והייתי שוייץ ואמריקה כבר 15 פעם, בסניף בוחרים את האנשים הטובים ביותר, רשימות של עסקנים טובים ומהם בוחרים לוועידה הארצית. בשוייץ יש כל שנה וביתר הארצות גם כן, אפילו בהולנד. ואצלנו? סיעות, נחלה. אני אומר לכם לא נחלה כי אם קללה! אם לא נמצא דרכים כיצד לבער את הרעה הזאת - מי יודע. מה הבסיס של הסיעות? תרשו לי להסביר.

אצל אחרים יש סיעות ואת זה הסברתי קצת במאמר שעבר צנוורה כי לא רוצים להשמיע ולשמע את האמת. תרשו לי לקרא אח"כ את החלק שצנזרו, אבל אין לי טענות. כשמצנזרים מה שמועצת התורה אומרת, אז מה עלי להגיד שמצנזרים את מה שאני כותב? עד כדי כך הגענו, חלול השם, לחבר אין כבר רשות להגיד מה שהוא רוצה אם הוא פוגע בחבר זה או עסקן זה. העסקנים כולם טובים ואת כולם צריכים. עושים דברים טובים. אבל גם להם צריכה להיות משמעת ואחריות כלפי התנועה ואין להם אחריות כלפי התנועה!

א.ה

23.11.76

במרכז הענינים של עסקנים אלה שעושים דברים טובים, יש מקום לכולם ועשיתי מאמץ שאף אחד במשך כל ההכנות לבחירות, הלכתי לעסקן זה ואחר ואמרתי: אם אתה רוצה בחירות ואומר כך, אני לא מאמין בזה, האיש שלך בועדה עושה לי צרות. בועדה שניה גם כן וכו'. בכוח ובלחץ מוסרי, אבל רצון - עד עכשיו לא מצאתי. משום כך אתם לא תלויים באלה שעומדים בראש הסיעות. להפך, הם תלויים בכם. הצבור בחר בכם והא ראייה, שלא שומעים לכם. אני מרגיש זאת. קשה לי להגיד, אני משתדל לא להגיד כל מה שאני חושב על הענין הזה בכדי לא להכניס בכם תחושה רעה, אבל ההסכם הזה שנעשה בין שני גושים, כששאלתי אחדים מצד אחד היתכן, מנציחים את הסיעות שכולכם מודים שהסיעות אשמות בכל הענין, ועכשיו עושים באופן מלאכותי רב, ויוצרים באופן מלאכותי אופוזיציה, אנחנו כמו המפד"ל שיש גוש אמונים ובמפא"י יונים ונצים? אצלנו יש תורה אחת והכל אחד, אלא שיש כמה חילוקי דעות צדדיים, בגלל זה יש סיעות.

יש גם טעם שני, הלנדסמנשפטרים. דוקא כל אחד מהלנדסמנשפט צריך להיות בכנסת כאילו הכנסת כל הענין. תאמינו לי, אולי אני טועה, אבל כך חונכתי ובדרכי באגודת ישראל כמעט יובל שנים למדתי שצריכים לעבוד בלי נגיעה, וכאן יש נגיעה, יצוג בכנסת, יצוג כאן ושם ובשביל זה לוחמים. בשיל הכנסת, בשביל הציונים צריך לריב, זה המוסד העליון המחקק? אני זוכר שכשפניתי בשם אגודת ישראל ל- שיכנס לכנסת, הייתי או השליח, הוא אמר: מה, לשבת שם זה הכבוד? צריך לצאת כל יום בקריאת חרוף וגדוף. מה התוצאה, יהודי כמוהו, גדול כזה לא רצה, פחד מנפשו ואם חיים שנים רבות עם יהודים אלה, אי אפשר שלא להיות מושפעים. אצלנו תופשים חזקה, אחד 16 שנה, משהו שני 10 שנים ואם באה איזו שאלה - לא בא בחשבון, עושים כל מיני דברים עד לידי חלול השם, בעד המקום בכנסת. האם זה כל אגודת ישראל?! מדברים הרבה ומעשים אין. מה השגנו בכנסת?!

23.11.76

א.ה.

נכון שהיינו צריכים ללכת לכנסת משום שבשבילנו זה הפרלמנט,

אבל לרוץ לשם? כל אחד היה צריך בעצם להתחמק מזה ולהגיד: אתה מסוגל, יש לך דבור, יש לך כוח, אתה צריך ללכת לכל הפחות לקדנציה אחת. ומה אנו רואים? בדיוק ההפך, כאילו להיות חבר בכנסת זה הכבוד הגדול. אינני יודע מה יש כאן וכיצד יש להסתכל על היהודים האלה. אל תבינו אותי כאילו אני מתנגד להליכה לכנסת, צריכים להיות שם בכדי להביע את דעת תורה ואולי גם נוכל להשפיע ולתקן במשהו. חוק אחד השגנו שם בנוגע לחגורות האלה, אבל מה עוד השגנו שם? בכדי להשיג את החוק הזה צריך להיות פולני ובשביל להציע משהו בבטחון צריכה ~~הצריכה~~ להיות בבודפשט? מה קרה כאן?

אלא שזה במרכז העניינים ומשום כך סובלת התנועה ואין תנועה,

אין סניפים, אין פעולות ואין שום דבר. בתור מי שעובד בחנוך העצמאי תאמינו לי יום יום, כאשר יש רשום בארץ וכל ילד שתושם זה דור שלם, אין לנו עסקנים. למה? אין סניפים. צריכים לפנות לפעילים ולאלה ולאחרים שיעשו לנו טובות. אלמלא היו סניפים היו ועדי הורים, היו משגיחים על ביה"ס. כל הדרשות האלה, אם לא נבנה ארגון חזק ולזה צריכים קודם כל תקנון. עברתי על התקנון שנעשה לפני עשרות בשנים ויש לחדש אותו. להכניס סעיף כל שנתיים שלוש אפשר ומוכרחים לעשות ועידה ארצית. לבסס את התנועה על מס חבר תמידי וחודשי ולא על מתפקדים. שאלתי למה במשך שלוש שנים, מאז ארבע שנים שמר לונשטיין העביר את זה, למה לא הביאו מס חבר במשך שנים? לא רצו בזה. מי הם המתנגדים? ראיתי ביום הבחירות חלק מהפרצופים האלה. הייתי מפחד להיות אתם לילה אחד ביחד. באו בלי כפה, אני מתבייש בזה. כואב לי העניין ולא נעים לי להגיד, אבל עליכם לדעת זאת!

23.11.76

א.ה

את המצב הזה רוצים להשאיר? בסיס של חברות רק על מס חבר צריכה להיות. אולי משהו לא יכול זה דבר אחד. אבל לירה אחת או שתיים בחודש וזה יהיה הסימן ולא מפני שקבל או שלם שש לירות לפני כמה שנים.

בזמן האחרון מדברים על אגודה אחת. אגב, הגוש הזה אגוד ה אחת לא רצו לאשר אפילו את השם. שמענו על כך אחמול. כל אלה שתומכים בטיעות הם נגד אגודה אחת. עושים אגודות אגודות ולוחמים זה בזה, ואם עושים וטכם ביניהם אז שוב בסדר, אבל זה לא אגודת ישראל, זה מדינה בתוך מדינה. הטיעות קיימות כבר שנים ומה עשו? אני עברתי על החוברת של פעולות אגודת ישראל. אוי ואבוי לנו, 26 שנים עבדנו וזו התוצאה? אלמלא החנוך העצמאי ואולי עוד כמה דברים היה ממש ריק. זוהי ממש קריקטורה וזה ישאר? על זה צריך לדון.

יו"ר זוננפלד:

רב פישל גילרנטר ימשיך בישיבה הבאה. רב מרגוליס יהיה הראשון בישיבה הבאה ואחריו הרב צבי ביאלסטוצקי. אני מבקש מאד סליחה מכל אלה שלא היגיעו לרשות הדבור. תתאזרו בסבלנות, בישיבה הבאה כולם יגיעו לכלל הדבור.

הפסקת ערב

23.11.76

א.ה.

זב

המשך ישיבת אחה"צ:

יו"ר הרב ש.ז. זוננפלד:

אנחנו ממשיכים עכשיו למשך חצי שעה את הישיבה הקודמת.

רשות הדבור נתנת רק למשך 3 דקות וזאת כדי שיספיקו מה שיותר

חברים להתבטא.

אלחנן

רב מרגוליס - אידיש:

צירים נכבדים, רבותי, איך וועלף נישט האלטן קיין רעדע,

איך וויל נאר געבן אן הצעה אויפן פלאץ.

אסך זאג אז אגודת ישראל זאל שאפן א אגמא גמ"ח. מען

וועט דאך זאגן אז אין יעדן שטיבל איז דא א גמ"ח, אבער דארטן ווען

איד דארף חתונה מאכן, קומט דאס אדער עפעס אנדערש. דאס איז א צווארפענע

זאך, א קאפ דרייעניש און ער קען קיינמאל נישט אויסצאלן, און

שטענדיק דארף מען שיקן - פריער דארף מען צאלן, ווען דארף מען

צאל און ווו. דא דארף די אגודה מאכן א גרויסן גמ"ח. איך האלט

אז מען דארף שאפן ווונדערס מיליאן פונט. אין נארץ ישראל דארף מען

שאפן בעלט. און ס'איז נישט אזא גרויסן סכום אז מען וועט נישט

קענען, נישט מער ווי מען שטעלט זיך פאר.

איך זאג אזוי: אז א איד דארף חתונה מאכן, זאל ער זיך

קענען בארגן 15 טויזנט פונט, אין דעם גמ"ח. ער זאל נישט האבן

קיין פיזור הנפש, אז ער זאל גיין אויף 10 פלעמער, נאר אויף

איינ פלאץ. דא וועט ער וויסן אז ער האט אופגעצאלט די 15 טויזנט

פונט. און טאמער א איד דארף האבן צו א געשעפט, מען דארף אים

ארויסהעלפן מיט א 100 טויזנט פונט, זאל ער'ן וויסן אז דא האט ער עס.

אויף דעם צוועק דארף מען זען צו שאפן 100 מיליאן פונט.

די וועלט איז גרויס. ס'איז דא אויסלאנד, יעדער איינער גיט 1000 פונט אן אנדערער וועט געבן 10 טויזנט פונט, איינער 100 טויזנט פונט. מען קען צוקומען צו אזא מין זאך. עס איז נישט אזא גרויסע פארנעם.

צו דעם האב איך נאך אן הצעה: אין פוילן איז געוועזן, אז מען האט געלערנט דעם דף היומי, אז עס האט זיך גענדיקט א מסכתא, האט מען געצאלט א גראשן פאר א דף. צו אין אמסטערדאם דער מסכתא זענען געווען 80 דפים, צו 100 דפים, האט מען געצאלט 100 גראשן אדער 80. איך זאג אז דא, ווען מען וועט ענדיקן א מסכתא, זאל יעדערער געבן א שילינג פאר און א דף. ד.ה. אזוי: אז עס וועט זיך ענדיקן א מסכתא פון 100 דפים, וועט יעדער איינער געבן 5 פונט. און דאס קען מען לייכט מאכן. מען דארף נישט האבן צו דעם אספעציעלן גזבר. דער גבאי פון פלאץ ווו מען לייענט דעם דף היומי, וועט יעדער איינער געבן איין די 4 - 5 פונט.

איך זאג אזוי: דעם דף היומי לערנען דאך נישט בלויז גערער חסידים. דעם דף היומי לערנט מען דאך אויף אלע פלעצער. די ליטוואקעס לערנען דעם דף היומי, און אנדערע אידן. איך זאג אז עס איז דא בערך א 100 טויזנט לומדיף היומי. אפשר איז דא מער, אבער לאמיר אננעמען אז עס זענען דא 100 טויזנט לומדים. א איד, במשך פון יאר, וועט אים קאסטן בערך 20 פונט, וואס ער לערנט דעם דף היומי.

במשך א יאר וועט אים קאסטן 20 יאר. דאס איז א געשיכטע פון אריינבריינגען אויף 100 טויזנט מענטשן - אסך פון 2 מיליאן פונט. דאס קען מען מאכן בקלות. יעדער איינער אויפן פלאץ, ווו מען לערנט דעם דף היומי, קען דאס מאכן. קינן גבייה וועט דאס נישט קאסטן.

דאס איז מיין הצעה.

ר' צבי ביאליסטוצקי

מורי ורבותי,

איך האב דא געהערט פארשידענע הצעות, איינער ווינט אין ירושלים, דער צווייטער ווינט אין תל אביב און דער דריטער ווינט אין בני ברק. און מען איז מציע אז איינער זאל פארן קיינדימונה, דער צווייטער זאל פארן קיין צפת און איינער זאל פארן קיין קרית שמונה. עס איז זייער א גרינגע זאך, צו זיצן אין ירושלים און ער גיט א הצעה צו פארן. מען וועט עס אפשר אננעמען פה אחד... פארוואס נישט?

מען דארף נישט זוכן אין קרית שמונה און נישט קיין דימונה. מען קען ארויסגיין אין תל אביב און אפילו מאין בני ברק, צו פארשידענע פלעצער, וואס מען זוכט דארט תורה. יעדע שול וואס מען קומט אריין, זוכט מען, מען זאל בריינגען א ^{שיעור} ~~שאט~~, לאמיר זען די עסקנים, אז יעדער איינער זאל נעמען אויף זיך א שיעור תורה. אזוי ווי עס זענען מענטשן וואס דינען אויף משמר אזרחי, אזוי זאל כאטש יעדער איינער וואס ער רעד אזוי גוט, מען זאל פארן קיין דימונה - זאל אריינגען איין שעה א וואך אין א שול זאגן א שיעור.

יעדער איינער פון די עולם, בערך \$50 מענטש, אין אזא שול זאלן כאטש די 50 מענטשן זאגן מיט זיי איין שיעור. אדער \$ ער זאל אליין זאגן, אדער ער זאל שיקן א צווייטן.

דער חסרון פון דער אגודה איז, ווי אזוי עס שטייט אין משנה: .... אז איך קוק אויף די פני ישראל עס, און איך קוק אויף די דאזיקע כנסיה הגדולה, איך זע ברוך השם די זעלבע אידן זיצן. א חוץ די וואס הלכו ללעולמם, ז"ל, זיצן די זעלבע אידן. אלא מה?

טדי זעלבע אידן, א חוץ די אלע תפקידים וואס זיי האבן געהאט פאר
 15 יאר צוריק, זאלן זיי קריגן נאך תפקידים. די תפקידים וואס זיי
 האבן געהאט - האבן זיי געהאט. און זיי האבן נאך א פאר תפקידים.
 איז אימצער געווען א חבר מועצה, קען ער שוין זיין ראש ממשלה אויך.
 חבר מועצה דתית - פארוואס נישט? טאמער איז ער געווען א יו"ר הסניף,
 פארוואס נישט?

באמת איז, איין אנגלאנד איז דא א בית הלורדים. און זיי רעדן
 צו מען דארף מבטל זיין דעם בית הלורדים, צו מען דארף עס לאזן. לויט
 ווי איך קוק דא אויס, די אגודת ישראל, האלט איך אז מען דארף אומעסטן
 מאכן אזא בית הלורדים... מיט די אלע עסקנים, די אלע אלטע עסקנים,
 זאל מען זיי געבן עפעס א דבר של כבוד, זאלן זיי זיצן פון אויבן אן,
 זיי געבן א חוואר לורד... און די יונגע עסקנים זאלן עפעס טאן...

ס'האט דא אימיצער דערמאנט א ענין פון הרבנות ^{הצבאית} ~~הצבאית~~ וויל

איך איין זאגן אז עס איז דא א גריוו, וואס איז געשריבן געווארן
 פון א שר אין דער ממשלה, פון דעם ראש המפד"ל, צו איינעם וואס ---
 ווי אזוי זיי דארפן זיך צו פירן. שרייבט ער אזוי: ~~לכבודו כמנהיג~~
~~מזרחי ותיק ידועה בוודאי דרך המזרחי בארץ ישראל, ואם כי הרב הראשי הוא~~
~~רבה של כל העיר, הרי מחכים אנו המזרחי ממנו שינהל את משרתו הרמה~~
~~מרוח המזרחי, ולפי עקרונות המזרחי.~~

סמשך בעברית (ז-14)

23.11.76

א.ה

הרב צבי ביאלססווצקי (המשך עברית)

לכבודו כמנהיג מזרחי ותיק, ידועה בוודאי דרך המזרחי בא"י

ואם כי הרב הראשי הוא רבה של כל העיר, הרי מחכים אנו המזרחי ממנו שינהל את משרתו הרמה ברוח המזרחי ולפי עקרונות המזרחי. דבר זה צריך להיות ניכר בכל פעולה, בין אם בפעולה מדינית כלפי פנים או כלפי חוץ, פעולה צבורית איזה שהיא בכל דרכי הנהגת הרבנות הראשית. הוא כותב לו שם שלא מספיק עצם העובדה שהרב הראשי יהיה נשיא המזרחי, זה לא מספיק לו, הוא רוצה שיהיה ניכר בכל נאום, בכל תפקיד ובכל דבר שתהיה ניכרת פעולת המזרחי.

כאן לצערנו אפילו אותם הרבנים שנבחרו בתמיכה של אגודת ישראל בכל מקום, כולם פונים עורף לאגודת ישראל ולא משתפים פעולה עם אגודת ישראל. מדוע אסנם משתפים פעולה? משום שאגודת ישראל לא משתפת פעולה אתם. לא מכניסים אותם לשום מקום. למשל יש ארגון יפה, רואים ארגון פעילים, יש ארגון אב"י, יש ועדה צבורית להגנת כבוד האדם, יש ועד להגנת קדשי ישראל. כל הדברים האלה באמת מקומם היה צריך להיות באגודת ישראל ואני יכול להעיד שכל עסקנים אלה היו פעם באגודת ישראל. אלא מכיון שלא הכניסו אותם, כל אחד מצא לעצמו במה והשאירו את אגודת ישראל כמעט ריקה מכל תוקן.

לכן אני מציע מה שאני מציע. רב עמרם בלוי שאל שאלה נכונה

ואני מוכרח לענות לו, כוונתי שהזקנים ידריכו את הצעירים, כמו שר' מאיר שפירא מלובלין בזמנו הדריך והכין לו צבור של מנהיגים, אותו הדבר המנהיגים של אגודת ישראל כיום צריכים להכניס עקב בצד אגודל את הצעירים וע"י זה נוכל לתקן משהו בארץ.

23.11.76

א.ה

ברשות היו"ר, צירים נכבדים. כשמדברים בסוף כבר אין הרבה מה להוסיף, החברים כבר בטאו מעל כמה זו דברים חשובים אשר אני שותף להם. אבל בכל זאת אני מוצא לנכון להתעכב על שתי נקודות שאני סבור שיש להן חשיבות עליונה לעתידה הארגוני של ~~אאאאא~~ אגודת ישראל. (א) חברים לתנועה, מפקד חברים זה דבר חשוב וטוב להתארגנות, אבל אני לא חושב שחברי התנועה צריכים להפקד אך ורק בערב בחירות. הועידה צריכה לתת את הדעת על חקנון לחברות באגודת ישראל שעל פיו יהיו חברים כל היהודים החרדים לדבר השם. הועידה צריכה לתת את הדעת לצירוף חברים אשר ברוחם הינם חלק בלתי נפרד מאגודת ישראל, אך בפועל אינם חשים עצמם חברי. ושותפים בתנועה. יהודים אלה אינם גרים בערי השדה, אין צורך לחפש אותם, הם נמצאים אתנו וגרים בשכנות עמנו, כל אחד במקומו הוא.

הנושא השני הוא הקשר בין חברי התנועה לבין התנועה. אחד הדברים החשובים ביותר בארגון הוא פעולות חברה לחברי התנועה. זהו מכשיר חשוב להתקשרות לתנועה מבחינה מעשית. אמנם יש הרבה שעורי תורה ב"ה, אבל הם אינם ממלאים את התפקיד הזה של ארגון לתנועה כי לא לזה הם מיועדים. היה חשוב מאד לו היו יכולים להקים בתי כנסת של אגודת ישראל שזה דבר חשוב להתארגנות. יש עוד הרבה דברים להתארגנות, אבל לפי בקשת היו"ר לא אאריך, ואני מקווה שועדת ארגון תתן את דעתה לכל הנושאים האלה.

מאחר ומדברים בנושא הארגון, יש לתת את הדעת על שלוב בני הישיבות במסגרת התנועה. יש לעשות הכל לשלובם של צעירים במוסדות התנועה וכוונתי כאן לעבודה היום יומית של התנועה, כי לדעתי כך תלוי עתידה הארגוני של התנועה והתרחבותה. ומכאן לנושא השני, ההסברה.

23.11.76

א.ה

פעולות ההסברה של התנועה מתמקדות בעקר בעתון המודיע.
חב ל מאד שרק המודיע. בשטח זה אפשר לעשות רבות, לאו דוקא בשטח
העתונות וחבל מאד. אבל אם כבר מדברים בענין המודיע, כרצוני
להציע בפני חברי הועידה לדון בהרחבתו. עם כל הכבוד לעתון, עדיין
אינו מספק את כל הצבור. צבור גדול של יהודים חרדים אשר לדאבוננו
קוראים גם עתונות אחרת, בטוחני כי לו היה המודיע מרחיב גבולותיו,
בוודאי היו מונעים עצמם מזאת, ובשביל זה לבד כדאי.

נקודה נוספת אשר לא פחות חשובה היא התבטאות החברים
במסגרת העתון. אינני מדבר כאן על הטוב שבכך גם להתקשרות החברים
לתנועה. זה גם יוסיף לרמתו של העתון ולהתפתחותו. ברור שיש קשיים
תקציביים בהוצאת העתון, ויש צורך להקדיש דיון מיוחד לבסוס העתון.
אבל עלינו לדעת כי עתידה הארגוני של התנועה תלוי רבות בקיום
המודיע, ועל כן יש צורך לעשות הכל כדי להרחיב אותו.

יו"ר זוננפלד:

הנואם האחרון בישיבה זו יהיה רב אהרון יורגלי. פישל גילרנסר
ימשיך אחרי הנאומים של הישיבה הרביעית, אחרי החלק השני של נאום
שאנו לא מוותרים עליו, אפילו הוא יוותר, אנחנו לא מוותרים עליו.
את נאום הסכום אעשה בכתב, אני רק רוצה להודיע לכל החברים שכל
מה שדברנו, כל ההצעות נרשמו ויובאו לוועדה המתמדת לשם עבוד מפורט
ויוגשו מחר בערב לישיבת הסכום כהחלטות.

אני מוכרח לומר מילה אחת, התרשמתי עמוקות מהטמפרמנט
ומהמסירות ומהתמימות וההתלהבות של הצעירים, כפי שהתבטאתי בקריאות
ביניים, הפסדנו הרבה מאד שלא נתנו את האפשרות לצעירים אלה כל
הזמן להשתלב במערכות התנועה. נקוה שעכשיו הענין יבוא על תקונו
בהוצאה הנהגת תדע איך לשלב את הכוחות הדינמיים האלה שכל הזמן

הוזנחו והשתלבו יפה במערכות התנועה ויתרמו להפרחת התנועה ולהאדרתה. תנועת אגודת ישראל זקוקה לערוי דס. כולנו מסכימים לזה. אני לא נעלב אם שולחים אותנו לבית הלורדים. אין כאן שום עלבון. הסבא שלי אפרים זוננפלד אמר שזה לא כל כך עלבון. אשרי ילדותנו שלא בישה את זקנתנו.

אנו מקוים שמהועידה הוצא מחושלים ורעניים ויותר צעירים. נכניס מוך המרכז יותר בני תשחורת מאשר אלה שהלבינו שערותיגם באגודת ישראל. אין מה להתביש לא בזקנותנו ולא בילדותנו. אלה לא יתבישו באלה ואלה לא באלו, ומהם ומהם תצא האש להקמת אגודת ישראל איתנה ומקפת המונים, שתוכל למלא את תפקידה ויעודה.

הרשו לי לסיים בכמה מילים. אלה שנרשמו יקבלו את רשות הדבור בהמשך הישיבה אחרי הנאומים של המרצים של הישיבה הבאה המתחילה בשעה חשע. הרשו לי למלא עוד חובה אחת ולא אוכל לסיים את הישיבה מבלי להזכיר את זה הערב, זה יום הפטירה של מנהיגה של ואשן של בני הגולה, הגאון רב אהרון קוטלר, זצ"ל, מקים עולה של תורה, מקים עולו של החנוך העצמאי. בוודאי שלא אני האדם המוסמך להגיד מילים עליו ולא הזמן עכשיו מתאים לכך. רק הרשו לי לסיים בפסוק אחד שאולי הוא מתאים לרגע הזה בפרשת השבוע, אין עושים נפשות לצדיקים, דבריהם הם זכרונם.

הרשו לי לסיים לזכרו של רב אהרון קוטלר בפסוק הראשון של פרשת השבוע: אין עושים נפשות לצדיקים, דבריהם הם זכרונם, ויש גרסה אחרת שתולדותיהם הם זכרונם. אלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק, אומר הנצי"ב: אלה תולדות יצחק, מהן התולדות של יצחק? מהי התולדה של יצחק? אברהם הוליד את יצחק. התולדה של יצחק. מה

א.ה.

23.11.76

היו התולדות של יצחק, שכל אחד הכיר שיצחק הוא בן אברהם. כולנו מכריזים כאן בוועידה הזאת: כולנו תולדות של רבן קוטלר, הועידה הזאת, תנועת אגודת ישראל ממשיכה לשאת ברמה את דגל אגודת ישראל, אלה הן תולדותיו של הגאון רבן קוטלר, זצ"ל, תהיה זכותו חופפת על ועידה זו, ומאחר שמחר היום השני של הועידה שהוא יום השלמת הועידה חל באמת ביום פטירתו, והלא מקובל שביום פטירה של הצדיק זכותו יותר מגנה, השפעתו יותר חופפת, אני מקווה שהשפעתו תחפוץ אלינו והוא ממרמו יכווננו בדרך הנכונה והרצויה, ובחפץ השם בידינו יצליח שנצא מכאן להקים אגודת ישראל מחודשת, קימו וקימו. קימו מה שקבלו כבר שנצליח ונזכה לחדש את אותה אגודת ישראל שהגאון רבן קוטלר זצ"ל רצה לראות אותה, חגן זכותו עלינו ועל כל ישראל אמן ואמן.

ישיבה מס. 3 נסתימה, אני מעביר את הנהול לרב אשר ניהוץ שינהל את ישיבה מס. 4 על דרכה של אגודת ישראל מחיל אל חיל. שני הנושאים חופפים אחד את השני ושני הנושאים, דרכה של אגודת ישראל והאידיאולוגיה של אגודת ישראל הם היינו הך. הישיבה הזאת היא המשך של הישיבה הקודמת. אני שוב מדגיש, כל אלה צרשמו אני מבקש את סליחתם שלא היגיעו לרשות הדבור, יוכלו לקבל את רשות הדבור אח"כ.

סוף ישיבה מס. 3

ישיבה רביעיתהרב אשר ניהוז יו"ר הישיבה

כבוד יו"ר התנועה, נשיאות נכבדה, צירים נכבדים. אני מתכבד

לפתוח בזה את הישיבה הרביעית של הועידה, שנושא הדיון בה הוא דרכה המדינית והרעיונית של אגודת ישראל. לכאורה נושא ברור ביותר, המצע של אגודת ישראל מתומצת במשפט אחד: לפתח את בעיות השעה ברוח התורה. מצע שאינו מתחלף ואינו משתנה. אולם כבר אמר וכתב ר' משה חיים לוצאטו ז"ל בהקדמה לספרו ומפורסם מסלת ישראל, שאת החבור הזה לא חברתיו ללמד לבני אדם את אשר לא ידעו, אלא הדברים הידועים כפי רב פרסומם מצוי בהם ודברים אלה צריכים עיון ומחשבה מעמיקה ביותר.

כאשר נתבונן היטב נווכח כי המאבק של אגודת ישראל הוא הרי המאבק של היהדות הנאמנה. מאבק אמיתי של עם ישראל. מאבק זה תחילתו נעוץ לפני הרבה מאד דורות. מאבק זה מתחיל בהתרוצצות הראשונה שאנחנו מכירים, בהתרוצצות שלמדנו ונלמד עליה בפרשת השבוע ויתרוצצו הבנים בקרבה. כבר אז הופטח לאמנו רבקה שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ. זהו מאבק נצחי של יעקב ועשיו. צורות המאבק משתנות מדור לדור, אבל השורש, התוכן נשאר אותו תוכן, אותו מאבק.

המאבק נמשך לאורך כל השנים פושט צורה ולובש צורה. כאשר נוסדה אגודת ישראל ע"י גאוני וגדולי הדור הקודם, היא נוסדה בעקרה להיות כלי ארגוני, לבטא וללחום מלחמה זו, מלחמת קודש זו, להרים ולבסס את מלחמת יעקב. בתקופות הקשות של עם ישראל הרגישו מנהיגי הדור שיש להתארגן ולהתאחד כדי ללחום מלחמה זו. אין ספק בליבנו כי הרעיון המקורי נשאר אותו רעיון, אם כי דרכי הבצוע והכלים משתנים לפרקים וחייבים להתאים אותם כשם שכלי נשק מתאימים לכלים של האויב.

משום כך יש לזכר כי אגודת ישראל לא נמדדת לפי כוחה המספרי.

אגודת ישראל הנושאת את דגל התורה ואת הרעיון הכביר הזה, נמדדת לפי משקלה הסגולי. אלו הם ממשיכי השושלת והשלשלת הקדושה הזו. לכן באמת חייבים אנו בהזדמנות נפלאה זו של התאספות והתארגנות טובי עסקני אגודת ישראל לחשב, להחזיק ולתבונן במצעה המדיני והרעיוני של אגודת ישראל על אותו בסיס ישן נושן שלא השתנה ולא ישתנה לנצח.

בעיות חמורות מנסבות בחלל עולמנו. מה שברור לכולנו כי אסור לנו להיות נגררים לפתר בעיות רק בדרך של בדיעבד. יש לתת את הדעת ולחשב ולהציג את השאלות לעצמנו לפני שמציגים אותן בפנינו ולמצא את התשובות גם אם אין לנו הזדמנות להביע אותן בפומבי, אבל בשבילנו הדברים תמיד חייבים להיות ברורים. כיו"ר אסיפה זו אמנע ברגע זה מלהביע דעה, אבל אציג מספר נקודות שחייבים לחשב עליהן ואי אפשר להתעלם מהן.

מהו היחס הברור שלנו לממשל על כל שלוחותיו. מה כאן לכתחילה ומה בדיעבד. האם כיום לאחר מספר שנים כה רב ותהפוכות כה רבות, האם גם כיום אנחנו משיכים בדעה זו שהיתה לפני 25 שנה. אם כי יאמרו כי אלה הן שאלות שלא לנו הצבור לשסוק אותן, אנחנו מאושרים שיש לנו באמת מועצת גדולי תורה, ואת הזקנים שלנו אנו לא שולחים לבית הלורדים אלא אנו מלמדים את בנינו כי שאל אביך ויגדר, זקניך ויאמרו לך ויגדר, פירשו גדולי הדור הקודם מלשון התקשרות, הדרך של הצעירים יכולה להיות מוצלחת רק ע"י התקשרות לאביך ולזקניך. אבל כפי שמקובל ונהוג במוסד העליון שלנו שכולנו מתפארים בו, הלא הוא מועצת גדולי תורה, נשאלת השאלה כשבאה שאלה לדיון, מה אומר השולחן. מה נאמר בתנועה, בהנהלה או במרכז. ברור שההחלטה הסופית

23.11.76

א.ה.

היא בידי המועצה ואנחנו שוב משתבחים בזה ומאושרים בכך, אבל מותר לנו לחשב. אלה הן שאלות שחייבים להתבונן בהן.

דוגמא שניה: קימת בעיה מוכרת לכל בשם בעיה פלשתינאית. בעית השטחים. ברור כי דעתנו בנושאים אלה שדעת תורה מכריעה סופית, אבל מהי, האם יצרנו במות מחשבה לראות וללמוד לעצמנו מהי עמדתנו בנושאים אלה. מנהיגי אגודת ישראל כשהופיעו לפני כל הועדות בטרם קום המדינה, הודיעו תמיד והקדישו פרקים מיוחדים לנושאים אלה. יתכן מאד שבמשך השנים וההתרחשויות וההתפתחויות נשתנו דברים, עם העקרונות הקיימים נתונים השתנו, אבל לחשב מותר לנו, וכדאי לחשב. אם לא בימה זו - אימתי?

נשמעה כאן היום דעה כאילו על היהדות הנאמנה לצאת מדפנסיה לאופנסיה, מעמדות הגנה לעמדות התקפה. יתכן. אבל זו שוב שאלה שש לשב עליה וברור שיש דעות לכאן ולכאן. יתכן מאד שכדאי ליצר מסגרות מתאימות למחשבה מעמיקה, למחשבה אגודאית, לבירור השקפתי בבעיות העומדות על הפרק ברוחה של אגודת ישראל.

הוא הדין ביחס לקהילות נפרדות. שמענו היום מפי עסקן ותיק ר' שלמה יענקל גרוס דשליט"א, שהדבר הזה הוא טוב, רק אין לנו את האפשרות לבצעו. אולי גם בזה נתן לחשב ואפשר לחלק. כל אלה הם דברים שחייבים לתת את הדעת עליהם. אנחנו נשמע במהלך דיון זה דעותיהם של גדולי הדור שנמצאים אתנו על דרכה המדינית והרעיונית של אגודת ישראל. לאחר מכן נשמע דעת צירים חברים שהם רבנים ועסקנים שבימה זו תשמש להט בערב זה להתבטאות ולהפריה מחשבתית בנושאים אלו. אני מוסר את רשות הדבור לראש ישיבת סלונים, הגאון ר' שלום נחום ברזובסקי שליט"א.

הרה"ג ר' שלום נחום ברזובסקי שליט"א - אידיש:

הרב הגאון ר' שלום נוח ברזובסקי שליט"א, ראש ישיבת סלונים

נצירים פון דער ועידה, סתם חשובע אורחים,

מיין מקצוע איז נישט זיין קיין נואם. נאר זאגן שיעורים. האב

איך דאס אנגענומען די הצעה, וואס מען האט אונדז פארגעלייגט, רעדן ורעזונה

על שיטחה של אגודת ישראל, זאגן פשוט א שיעור אין דעם ענין -

מיר זאלן זיסק פארטיפן, פארטראכטן אויף דעם עבר און אויף דעם

הווה מיט/דעם עתיד. א שיעור פון ישוב הדעת. דא שטייט מען כסדר,

אויף פארשידענע, זייער שווערע פראבלעמען, בכלל פאר דער ועידה -

יעדער פראבלעם פון יהדות החרדית איז זייער א שווערע, ב!רט

אט די פאר זאכן וואס האט דא דער יושב ראש, וועגן ענינים המדיניים

געזאגט - וואס וועגן דעריין טראכט איך זיך נישט אפצושטעלן,

אבער אויף דעם עצם ענין, פון שיטחה ורעיונה של אגודת ישראל, האלט

איך אז עס איז נישטא אזא פאסיקע צייט ווי בא א כנס פון אגודת

ישראל.

און ס'איז נישטא אזא פאסיקער פלאץ ווי דא, וואס מיר אלע האבן

זיך אפגעטרייסלט פון דעם גאנצן טומל וואס טוט זיך אויף דער

וועלט, און מיר געפינען זיך גאנצע הונדערט פראצענט אין עולמה של

אגודת ישראל.

ס'איז דא, יעדער איינציקער - און דא געפינט זיך אזא ציבור

וואס כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו יודעים מחורת אגודת ישראל.

אבער דאס איז אלץ גערעדט געווארן מעל השטח. ס'דא אין יעדע זאך

אביסל מחת לפני השטח, טיפער אביסל. בכלל, דאס איז א סוגיה

וואס מען דארף דאס אמאל רעדן - ווינקען זיין א פאסיקערער פלאץ

און בפרט א פאסיקערער עולם, ווי דער עולם וואס געפינט זיך דא?

ס'איז קיין ספק נישט אז דעם גרינדעם דעם אגודת ישראל

העולמית, איז דאס געווען א רפואה פון הימל. א רפואה אויף די אלע

גדולי הדור וואס זענען געווען אין יעדן דור אויף דער גאנצער וועלט.

אבער דער רעיון המקורי איז נישט קיין נייעס. ס'איז דער יסוד מהררי קודש, מאז היתה ישראל לגוי איז שוין דער רעיון פון אגודת ישראל. דער רעיון, הייסט דאס אז יעדער פרט אַאַאַ קען נישט צוקומען צו זיין ריכטיקן יעוד, צו זיין תפקיד און זיין שלימות, נאר דורך דער רעיון וואס ער בינדט זיך אויף, ער ווערט א חלק בלתי נפרד פון כלל ישראל.

און די צווייטע זאך פון דעם רעיון, וואס איז בעצם איין זאך, אז עס זאל ווערן א כלל ישראל, קען דאס נישט זיין נאר סיי די גדולי התורה שטייען בראש און ארום זיי קען זיך צונויפבינדן דער כלל ישראל לחטיבה אחת. אזוי ווי ביי א מענטשן דער גוף האט פארשידענע אברים, ס'זענען דא אברים שהנשמה חלופה בהם, אברים שאין הנשמה חלופה בהם, אבער דער אבר וואס נעמט ארום דעם גאנצן גוף איז דאס דער מוח און דעם נשמה שבמוח.

בייטגוף איז יעדע סתימה צווישן גוף מיט דעם זרימת הדם, ביז צום מוח, איז דאס רחפנא ליצלן א מוות. אזוי איז ביי אידן, לעבט אין איינעם דער מוח פון דעם כלל ישראל, און דאס איז די מועצת גדולי התורה, וואס שטייט בראש.

בשעת אידן זענען נאך ארויסגעגאנגען פון דעם מדבר, זענען זיי געגאנגען און אין מיטן איז געווען דער ארון הקודש, ארון ברית אלוקים, די מחנה שכינה, משה ואהרן, די מחנה לוויים און מחנה ישראל, און אלע זענען אין איינעם געווען ארומגעבונדן ארום משה, וואס ער איז דער עמודי התורה, און ארום אהרן ובניו, עמודי העבודה, און ארום און דער כלל ישראל, דער גאנצער כלל ישראל איז געווען ארום געבונדן.

בזמן שבית המקדש היה קיים, איז אויך אזוי געוועזן. דער מיט, די נשמה, איז געווען דער קובץ הקדשים מיט ארון ברית אלוקים. נאכדעם איז געווען כהנים בעבודתם, און לוויים וישראל במעמדם, און סנהדרין מיט די גדולי התורה, לעבן בית המקדש. און ארוםמאון ארום איז געווען דער גאנצער כלל ישראל, געווען מלוכד ארום און ארום.

דער כוח פון עם ישראל איז נישט דורך ביידע, זאלן זיין די גרעסטע גדולי התורה ועבודה, נאר דורך זיי ווערט א ענין, א בחינה, וואס דאס הייסט: כלל ישראל. כלל ישראל איז דאס נישט פון אסך בודדים, נאר עס איז דא א מדרגה וואס הייסט כלל ישראל. א איד איז מקיים א מצווה, זאגט ער פריער בשם כל ישראל.

איז אלימלך, אין פרשה "דברים", זאגט אויף דעם זייער א שטארקע הגדרה. זאגט ער אז דער גרעסטער תיקון איז פאר א אידן, אין דעריין וואס ער וועט זיך כולל מיטן כלל ישראל. יש עולם הנקרא: כלל ישראל. ובעולם ההוא לא מגיע שום פגם וחטא, אף שהפרטים חוטאים לפעמים, אבל הכלל ישראל תמיד בקדושתו. ואין שטן ואין פגע רע שולט בו, ותמיד צורתו חקוקה למעלה.

דעריבער זאגט מען בשם כלל ישראל, אז עס איז דא 65 אן עולם וואס הייסט: כל ישראל. אין דעם עולם קומט נישט צו קיין פגם, און מאחד זיין אז ער זאל הייסן א כלל ישראל. דאס איז די ארבעט פאר דורך די גדולי התורה. נאכן חורבן, בשעת עס איז מתפוצץ געווארן דער כלל ישראל, איז נאך אין בבל געווען אויך מרוכז דעם גאנצן ארום די גדולי התורה, און נאכדעם, אפילו אין יעדער מדינה וואס איז געגאנגען בכל אחדות, איז שטענדיג געלעגן די הנהגה ביי די גדולי התורה און דער פאלק האט געגעבן און, און דורך זיי האט זיך אויסגעבויט א וועלטסוואס הייסט: כלל ישראל.

דער חידוש פון די ^{התיסדות} ~~השאלות~~ פון אגודת ישראל מיט 65 יאר צוריק

בערך, דאס איז געווען דער חידוש אין דעם עיתוי, אין דעם זמן וואס די התיסדות איז געווארן. ווייל יעמלט איז געווען א מצב, זייער א קריטישער, ביסלעכווייז איז איבער געגאנגען די הנהגה פון די גדולי התורה צו די פורקי עול התורה. און בשעת עס איז געווארן די חנוכה פון ציונות, האבן איבערגענומען - דאס איז געווען די שיטה פון איבערנעמען די הנהגה פון כלל ישראל - איז חוץ פון דעם עצם הענין, וואס איז געווען א עשיו ויעקב, איז דאס נאר געווען נאך מער די צרה, וואס דאס איז

צובראכען געווארן די משמעות וואס הייסט: כלל ישראל.

הופעה

יעמלט איז אראפ געגאנגען די אה... פון הימל, וואס די אלע גדולי הדור פון מזרח און פון מערב, פון צפון און פון דרום, שוין אלע זענען צוגעקומען מאכן אן אגודה אחת, וואס איז נישט געווען בזמן הבית. און די גדולה פון דער זאך, אין דעם רייען פון אגודת ישראל בראשות פון מועצת גדולי התורה, איז דאס מספר געווארן ביי דעם פאלק ווי א חזון, נישט עפעס א רעיון. ס'זענען דא רעיונות נאר כלל ישראל האט עס אויפגענומען מיט התלהבות, וואס די גאנצע וועלט האט עס יעמלט אויפגענומען, עפעס ווי א גרויסע הופעה פון הימל. ווי עס האט זיך אויסגעדריקט אין אלע גרויסע כנסת הגדולה, די ערשטע, ווו דער גאנצער משמעות פון כלל ישראל האט יעמלט געקריגן אן אנדער משמעות.

צוריק

מען האט איבערגענומען דעם שלטון התורה ווי אויף א חלק פון כלל ישראל, אויף די בעסטע פון כלל ישראל, די יהדות החרדית הנאמנה, וואס האט איבערגענומען דעם שלטון התורה. לפתור את כל הבעיות אויף שום רוח התורה, צוריק צוגעקומען צו דעריין.

אין דעם תהליך פון אגודת ישראל האט זיך אויסגעדריקט אזוי ווי דער משל וואס שטייט אין די העליקע ספרים, פון קוזניצער מגיד ז"ל אז עס איז דא אמאל א תקופה וואס המורידים קללות נגד דעם גיסר. אלע מדינות האבן זיך מהמרד געווען נגד דעם קיסר. יעמלט קומט א כת אחת, און קומט צום קיסר און מען שווערט אים אימונים, אז ביז טיפת הדם האחרונה וועלן מיר זיך אן דיר נישט רירן. אפילו וועט די גאנצע וועלט וועט מתמרד זיין זיך, מיר וועלן זיין עד טיפת הדם האחרונה - שווערן זיי.

איז דער נחת רוח - זאגט ער - וואס דער קיסר האט יעמלט, אין שנים כתיקונן וואלטן זיך בכלל קיינאָ חשומת לב גארנישט געהאט, אבער בשעת אין דעם מצב, פון מרידה, וואס איז דאן דער גרעסטער נחת רוח, וואס דאס איז די כת הנאמנים. דאס האט אין יענער צייט ארויסגערופן

די אגודת ישראל בראשית פון די גדולי התורה, אז דאס איז א כח נאמנים, וואס וועלן זיך נישט רירן, און מיט דעריין האט מען צוריק אויפגעשטעלט אט דעם עולם וואס הייסט כלל ישראל.

די צדיקים האבן עס איבערגעזאגט אויף דעם פסוק "האטפו והגידו לכם את אשר יקרה אתכם באחרית הימים." האטפו והגידו - קלייבט זיך צונויף, בינדט זיך צונויף - אשריקרה לכם - וואס וועט ביי איין זיין זייער טייער, באחריות הימים - פאר משיח'ן.

בשעת'עס וועט זיין די משיחא, און עס איז רחמנא ליצלן, א מרידה כללית, יעמלט איז די עצה פון האטפו והגידו לכם. דאס איז געווען דער חשובה וואס איז יעמלט געווען, אין דעם קריטישן מצב, וואס איז יעמלט געוועזן.

דורך דעריין וואס-אגודת ישראל האט אומגעקערט דעם רגש און עס איז צוריק דא א כלל ישראל, מיט א העכערן סארט קוק, וואס דאס איז דער ^{אחרינית} ~~אחרינית~~ ווי מיר האבן געבראכט דעם נואם פון אלימלך אז דאס איז באר, אז דער עולם|קומט נישט צו אין כל פגם וכל חסא, ^ע איז דא נאך, האט זיך אומגעקערט דער רחריות פון כלל ישראל. איז דא גדולים וטובים, אבער דער קוק זייערער איז זייער א מצומצםדיקער. פונקט וואס איינער וואס געפינט זיך אין שטוב, ער זאל זיין דער קלוגסטער מענטש, אבער ^{אין} ~~אין~~ קוק זעט ער נאר די שטוב. ער זעט זיך, ער זעט די שטוב. ער גייט ארויס אין גאס, זעט ער שוין אביסל מער מרחב. ער הייבט זיך אויף מיט אן אוירון, זעט ער מרחבים אין-סופיים. ואשא אחכם על כנפי נשרים - א העכערן קוק, און א ברייטן קוק. יעמלט איז "ואביא אחכם אלי".

אגודת ישראל האט זיך גענומען אט|די גדולים און זי האט זיי ארויסגעצויגן, אז די וועלט זאל זיך נהנה זיין פון זיי. זיי זענען ארויסגעגאנגען אין אן אנדער מרחב און זענען געווען אויך א קניין הכלל.

מיר זען אין אגודת ישראל זייער אסך מפעלים כבירים. אזוי ווי
מיר וועלן אנכאפן די ענינים פון הרבצת תורה, ענינים פון מערכת
"בית יעקב" אויף א גרויסן פארנעם, און נאך אסך זייער וויכטיקע
פעולות, איז דא דער מבט פון א פשוטן מענטשן זעט יעדער זאך
א בעזונדער זאך - דאס איז "בית יעקב", דאס איז ישיבול, דאס
איז הרבצת תורה, אבער אז אפאך מען גיט עס א קוק אין א צווייטן
קוק, איז דאס אלעס איין זאך.

דרשה

דער 29טער חר"מ זאגט אין דרוש א', וואס די חז"ל האבן זייער מפליא

מחשבות געווען דעם ענין שבחים של ציבור וכניעה .. פון דעריין
ערלאכע

וואס אידן נעמען זיך אן אין איינעם. זאגט ער אז דורך דעם וואס

ערלאכע אידן נעמען זיך אויף אין איינעם, מיט מענטשן וואס האבן
ארויס דברים טובים.

א תכונה טובה, ממילא גיט מען אים אפאפאפאפא. איז נישט ווייל

זיי דארפן טאן, נאר ממילא ייצא מהם דברים טובים. און דורך פארקערט:

דורך אן התאחדות פאן מענטשן בעלי תכונה רעה, איז אפילו זיי

טראכטן גארנישט וועגן דעם, מוז ארויסקומען דברים רעים. דעביבער

האט דער 29טער דור ההפלגה - זאגט ער - וואס אלע זענען זיך מתלבט,

וואס איז געווען זייער חטא - זאגט ער: זיי האבן גארנישט

געזינדיקט. לא במעשים ואפילו במחשבה האבן זיי גארנישט געזינדיקט.

נאר זייט האבן זיך צונויפגענומען מענטשן בעלי תכונות רעות.

איז טער רבוננו של עולם, צופה ומביט, האט ער געזען א צונויפנעמען

פון מענטשן בעלי תכונות רעה - ווער ווייס וואס פאר א שרעקליכע

זאכן וועלן ארויסקומען אויף דער וועלט.

איז משם הציץ השם על פני כל הארץ, האט ער זיי געטאן

א טובה און ער האט זיי צושפרייט, אז זיי זאלן נישט ארויסקומען

אזעלכע שלעכטע זאכן אויף דער וועלט.

איז על יסוד דבריו, דער התארגנות פון אגודת ישראל האט דעם

מענטשן בעלי תכונות טובות, איז דאס אליין בריינגט אליין אלע

פעולות - מיראפאפאן די פעולה, מער זען יענע פעולה - דער יסוד
הדבר: א צונויפנעמען פון מענטשן בעלי תכונות טובות מוז
בריינגען גוואלדיקע זאכן.

יעצט, דער ענין אגודת ישראל אבהוה. וואלט איך געוואלט
דא מאכן א הקדמה, מקדים זיין: עס איז דא א מאמר פון דעם גדול
פון מינסק, א מפורסם, ז"ל, וואס איז די פוילישע רעגירונג האט
אים געפרעגט בשעת זיי זענען אריין אין מינסק: צו אידן זענען
צופרידן פון דעם מצב, וואס זיי האבן איבערגענומען. נער איז
געווען אין זייער א גרויסע מבוכה, וואס קען מען דא ענטפערן.
האט ער געענטפערט מיט א גוואלדיקע חכמת התורה. האט ער געזאט,
אז ביי אידן איז דא א גרויסער עבר. מיר האבן געהאט אן עבר,
מיר זענען געזעסן אין אונדזערן לאנד, מיר האבן געהאט דעם
ביה המקדש. מיר האבן געהאט א גרויסן עבר. ביי אידן איז דא א גרויסן
עחיד: מיר האפן אז עס וועט זיין דער בית המקדש און מיר וועלן אפאפאן
צוריק זיין א פאלק, און משיח וועט קומען. מיר האבן אגרויסן
עחיד, דער הוה איז נישט תופס מקום ביים כלל ישראל. דעריבער
רעדן מיר נישט אזוינ פיל וועגן דעריין.

בוודאי איז דא, אז מיר רעדן אויף דעם עבר פון אגודת ישראל,
די וואס האבן געזען דעם עבר, איז בוודאי דריקט אונדז אויפן
הארצן. עס דריקט אונדז אויפן הארצן פארשידענע זאכן, וואס מיר
וואלטן צוריק וועלן זען אפאפאן אגודת ישראל בתפארתה, אבער ווי מיר
האבן דערמאנט, אז וועגן דעריין שטעלן מיר זיך אויף אזוי פיל
נישט אפ, אבער מיר דארפן עקל פנים אפשאצן די אלע ענינים
פון אגודת ישראל וואס זענען בהוה, וואס א מין שיינקייט מיר
געפינען אין דעריין, און מיר פארטראכטן זיך נישט אויף דעם
אזוי פיל.

יש לנו אב זקן וילד זקונים. מיר האבן א מועצת גדולי התורה

וואס מיר וועלן זיך מתאר זיין א פשוטן ציור, וואס אחד מני

אלף איז דאס אפשר, אבער פונקט אויף מיר האט עס געמאכט זייער

א שטארקן רושט. אז בשעת מען האט געטראכט אריינגיין אין דער

רעגירונג דעמלט, האט די רעגירונג פארגעלייגט אונדז אויסערגעוויינליכע

ענינים, וואס מען וועט אונדז נאכגעבן אזעלכע זאכן וואס מען האט

נאך קיינמאל נישט געקענט צוקומען צו דעריין. איז געווען א זיצונג

פון מועצת גדולי התורה און אונדזערע חברי הכנסת, דידיפלמאטן,

האבן אלע ארומגערעדט די זאך, די צדדי החיוב, אז מיר|קענען יעצט

געפינען א פתרון אויף אסך בעיות וואס מיר האבן אויף זיי קיין

פתרון נישט.

זיי האבן גערעדט מיט טוב טעם און אויף א רמה גבוהה.

און מען האט זיי ארויסגעשיקט, און ס'איז געווען א דיון במועצה

פון גדולי התורה און מען האט מחליט געווען פה אחד, אז מיר גייען

נישט אריין אין דער רעגירונג. מ'האט זיי אריינגערופן און מ'האט

זיי איבערגעגעבן דעם פסק, א אז מיר זענען געקומען צו דער

החלטה.

איך האב געטראכט ווי זיי האבן עס אויפגענומען, די פנימ'ס

וואס האבן אויפגענומען. מיין רושם איז געווען אז מיט א צופרידנקייט

האבן זיי אויפגענומען, מען האט געהערט א קלוגן ווארט, וואס

איז נישט משתנה לחרי אנפין.

עס האט אויף מיר געמאכט א שטארקן רושם. מי כעמן ישראל?

דיפלמאטן, זיי טראכטן, אפשר פאטאגאפא פארשטייען זיי בעסער

ווי אט די אידן וואס געפינען זיך דא, אבער ניין, די אמונת

חכמים איז געווען קלאר, אז דער רצון השם איז אז מען זאל נישט אריינגיין

און יעמלט האב איך זייער קלאר פארשטאנען דעם ווארט, וואס

די עיני העדה רופן זיך אן סנהדרין. וואס עפעס "עיני העדה"? איז דער פירוש איז: די תחושה פון די אברים פון מענטשן איז נאך בשעת ער איז אין בקרבת מקום. אז מען טאפט אן - אייגן איז אפשר אביסעלע פון דערווייטן. אבער איין אבר איז דא וואס זעט צענדליקער קילאמעטערס. דאס איז די עינים, זען די מרחקים עצומים, די עיני העדה קוקן נישט מיט דעם מבט קצר וואס מען זעט פון היינט. זיי האבן א קוק למרחקים עצומים. די עיני העדה. זיי קענען זעהן פֿותר זיין בעיות. עס קען זיין דער גרעסטער חכם, אבער ער קען נישט פותר זיין, ווייל ער זעט נישט מרחקים.

און די זעלבע זאך, אז מיר זען דעם ילד'ס זקונים, אט דעם גאנצן מערכת, די מערכת החינוך אונדזערן. אין דעם מערכת החינוך האט דער אויבערשטער געהאלפן, אז אשת די גרעסטע הצלחה זען מיר אין מערכת החינוך. און אזוי ווי מען האט געפרעגט, דעם חכם סלאנימער רבי, בשעת ער איז געקומען פון דער ערשטער הכנסיה הגדולה, האט מען אים געפרעגט וואס איז די זאך וואס איז ראשון במעלה, מער פון אלע ענינים. האט ער גענטפערט: חינוך. דאס איז ביי אונדז ראשון במעלה. דאס איז אונדזער משרד הבטחון, וואס אן דעריין האבן מיר נישט קיין זכות קיום.

אין דעם שטח סען מיר א גוואלדיקע סיינעטא דשמיא, בהווה און אפשר נאך מער ווי בעתיד, ווייל דער כלל ישראל איז אזוי צובכאכן, זען מיר די סיינעטא דשמיא. מיר זען די מערכת החינוך, דעם חינוך עצמאי, וואס איז ברוך השם הולך'ס ומשתפר. פון יאר צו יאר וואקסט דער מצב ברוחני פון חינוך עצמאי. ער וואקסט פון יאָצו יאר. און וועגן דעם חינוך הילדים, מען לייגט אריין ספרים אונדז וייער אז חוץ חינוך עצמאי וחינוך הילדים איז דא די תלמודי תורה,

השם

אזאאש און מי יחן כלל עם אא שילמדו שמה. עם איז דאך דא מקומות
 מצומצמים, און חינוך עצמאי איז מכניס: כל דיכפין יחה וילמד.
 דארטן|קענען אלע אריינקומען. און ביחוד דעם חינוך הבנות. וואס כמעט
 מיר האבן דארט קיין מצרים נישט אין דעריין. וואס די סייעתא דשמיא
 איז אן אויסערגעוויינליכע, וואס מען קען זאגן די הצלת הדור איז
 דורך דעם "בית יעקב".

אין דער צייט וואס אזעלכע בנוח, בני אשכנז גילן, וואס זיי
 זענען אויסגעריסן געווארן פון זיך, איז אונדזערע טעכטער גייען
 ארויס אין גאס מיט וואס פאר א ת הופעה צנועה, און וואס א מוסריות,
 וואס איז פשוט א קידוש שם שמים. און נאכדעם, נאך דער חתונה האבן,
 זיי בויען אזעלכע שיינע אשכנזי הייזער. און על כולם - די יראת
 התורה תפארת ישראל - די הייליקע ישיבות, ווו די מדרגה פון די
 הייליקע ישיבות אין דער תקופה, זענען מיר גאר נישט מסוגל דאס
 אפצושאצן. דער רוח פון תורה, די שקידה, די חידושים פון תורה,
 די שבט לוי בתפארתו איז ער הולך און וואקסט כסדר.

וואס איז קיין ספק נישט, אז אין די פריערדיקע דורות
 וואלט עס אויך געווען א חידוש. טויזנטער יונגע לייט אשכנזי זענען
 שוין עלף התורה. וואס דוכט זיך, טאקע ממש - אשרי עם שככה לו.
 בוודאי, קען מען נישט אוועקשטעלן די|הצלחה אויפן חשבון פון
 אגודת ישראל, נאר דער רבנו של עולם כבודו ובעצמו, וואס ער האט
 צוגעזאגט שלא תישכח מפני זרעו, האט שלוחים גאמנים, די ראשי
 ישיבות זאנען מוסרים נפשם לתורה. אבער דער רקע, וואס אויך
 דעריין האט אויסגעוואקסן אט דער גאנצער לימוד התורה מיט אזוי
 פיל סניפים, דאס איז דער רקע וואס אגודת ישראל האט זייער א גרויסן
 חלק אין דעריין.

אונדזער קוק אויפן עתיד, אין אגודת ישראל, בשעת מיר שטייען
 דא און מיר פארטייפן אויף שיטתו ורעיונו של אגודת ישראל,
 און מען הייבט זיך אויף, ווי מיר האבן דערמאנט, לאמיר פארגיסן
 אביסל עס זענען דא אזעלכע חשבונות - מען דארף אויסקלייבן
 מוסדות און עס איז דא אזויפיל ענינים, גדולים וקטנים, און
 אלץ צו אויפבויען צוריק די ממלכת אגודת ישראל, אבער בשעת מען
 הייבט זיך אויף העכער אביסל פון די אלע זאכן, איז דא דא נאך
 טיפערע חשבונות. אט דער כלל ישראל ווארט אויף א ווארט וואס
 וועט ארויסגיין פון דער ועידה. אים אינטערעסירט נישט וועמען
 מען וועט אויסקלייבן אין די מוסדות, ווער וועט גיין מאין כנסת,
 די אלע ענינים אינטערעסירט נישט דעם כלל ישראל. סיי די וואס
 זענען אין ארץ ישראל, די וואס זענען אין חוץ לארץ, אלע זענען,
 כולם תלויים בבית הזה, וואס וועט דא מחליט זיין. צו דא וועט
 מען זיך אויפהויבן אין א העכערע מחשבה און צו דא וועט קומען
 א שינוי ערכים אין דער גאנצער תפיסה פון אגודת ישראל.

צו פון דאנען וועט ארויסגיין דער קול השם, צו וועט זיך דא,
 וואס ער איז געבען אזוי ~~האטאטאטא~~ שוקע ומתדרדר - ווי אזוי דער
 דור איז אראפגעקומען, אבער אין אין איז דא אזא מין זאך וואס
 איז נישט געווען אין פאשידענע צייטן. א דור וואס ער זוכט
 עפעס. זיינע אלע מינים, זיינע אידעען, וואס אין די אלע דורות
 האט זיך אנגעכאפט אן דעריין. דער עס ישראל וואס ער איז אזוי
 צובראכן ביי זיך, וואס ער האט זיך אנגעכאפט אן יעדע שטרוי,
 וואס פון דאנען וועט קומען די ישועה, פון דארטן וועט קומען
 די ישועה - האט זיך אים געדאכט, און איצטער שטייט ער אלץ
 צובראכן.

דער סיוט פון די גאנצע ענינים וואס זענען געוועזן

- האט זיך געדאכט, מיט 50 יאר אונז מיט 60 יאר - און דא איז נישט

צו רעדן - ריז אלץ זעט ער אז עס איז גארנישט. ער זעט אז עס איז יתום.

די גאנצע ציונות מיט די גאנצע אכזבות פון דעריין. דער גאנצער חינוך איז פושט אהרבל, אויף א מיאוסן אופן. די גאנצע מדינה האט מאכזב געווען מענטשן וואס האבן אזוי פיל געטראכט אז דא איין עריין האבן זיי געזען די ישועה. זייער משיח האט מאכזב געוועזן.

זיי ביינקיין נאך הערן דעם קול השם, וואס פון די גאנצע מפלה צו הערן, ווילן זיי הערן דעם קול השם. און פון וואנען זאל מען הערן אויב נישט פון דאנען, זאל נישט ארויסגיין דער קול השם? דאס איז דער ארט צו נויפמען פון אחדות, וואס צוזאמען דארף דא ארויסגיין דער קול השם און צי אלע זאכן, איז דא דער כלל פון .. עצמן. עס דארף זיין א מחנה הקודש, וואס מיר וועלן זיין מער קודש, וועלן מיר קענען זאגן א ווארט.

ווי דער רמב"ם זאגט אין יסודי התורה, זאגט דער דינים פון חילול השם. מיינט מען אז חילול השם איז עפעס עובר זיפן אן עבירה, נאך על פי שאינו עובר עבירה, וכל זה חילול השם. און רעכנט אויס ווי למשל, א מענטש וואס ער פירט זיך נישט ווי עס דארף צו זיין, און קידוש השם, דיבורים עם הבריות בנחת וקבלת ונסב באמונה, בסבר פנים יפות ומכבד להם עד שימצא הכל מקלסי וכו'. אזוי איז מקדש את השם ועליו הכתוב אומר "ויאמר לעבך: אנה ישראל אשר ...

בשעת מיר קומען און מיר געפינען זיך אין אן עולם וואס ער טונקט זיך אין שחיתות, אין שוחד, איז דעם קידוש שם שמים דארפן אונדזערע מענטשן, די אלע פון די נבחרים אגודת ישראל, דארף זייער גאנצער מהות מקדש אהרבל השם זיין מיט זייערהויכע מוסריות, מיט זייער הייכע מידות און מוסר. יעמלט וועט די וועלט הערן דעם דבר השם פון אגודת ישראל.

זיי וועלן הערן אז יושר במקום הזה, איז אנגאנצן אנדערע בעלי
???

נאָמאָן שיעור-קומה, די וואס טראגן אויף זיך דעם כוח פון לעגיאנישן

מלך, וואס זענען כרוך השם די וואס געפינען זיך דא, זענען מחוייב

מקדש השם זיין. אַויב עס איז א פלעק, מכל שכן אויף דער נשמה.

זעמלט וועט די וועלט הערן אונדזער קווארט. זי וועט וויסן אז עס איז

דא א ווינקעלע, א קטן, א כח אחת, וואס די כח אחת איז טאקע

העכער ווי אין וואס די גאנצע וועלט ליגט.

ווי מען האט געטייטשט אמאל דעם "ויפוצו מעיינותיך חוצה" -

איז דא אנדערע טייטשן אז מען זאל פארשפרייטן, און יפוצו איז דער

ריכטיקער טייטש אויף - זאלן ארויסזעצן די מעיינות. א מעיין, אז ער

זעצט ארויס, אזוי אז פריער דארפער אבער פול ווערן און נאכדעם

זעצט ער ארויס. איז במילא, אז דער דבר השם זאל געהערט ווערן פון

דאנענט, איז דער רעיון פון אט די מענטשן, זאלן זיך אויפהובן, באופן

מוסרי ובאופן הרעיוני. מיר קענען זיך נישט פארמעסטן מיט אנדערע

מפלגות. ס'איז א טעות צו מיינען אז מען וועט מיט שיכוננים, מיט

קריות, מיט אנדערע ענינים וואס איך וויל דא נישט אויסרעכענען - וועלן

מיר זיך עפעס פארמעסטן מיט אנדערע מפלגות. מיט מספר פון קעפ

קענען מיר זיך אויך נישט פארנעמען. אבער מיט דעם, מיט איין זאך

קענען מיר זיך פארמעסטן: מיט די מוסריות, מיט א העכערן סארט

מענטשן - דאס איז אונדזער הצלחה, און אין ענין חינוך, דאס איז

די זאך וואס מיר קענען זיך מחמודד זיין מיט זיי אלעמען - איז דא

דער ענין, דאס אויפהויבן די אנשי אגודת ישראל אויף א העכערן סוג

ממטריות. דאס איז אונדזער כוח.

עס איז דא א ווארט, עס שטייט אין "חולדות", אז אמאל

פלעגט דער יצר הרע קומען צו יעדן איינעם. ער פלעגט

צו יעדן יחיד קומען אים אנרעדן. היינט איז דער יצר הרע

געווארן קליגער. ער קומט שוין נישט צו יעדן איינציקן. נאר ער קומט צו

~~ה' תש"ח~~
 ח' - 3 י' 8

אאאאאאאאאאאא

דעם רב פון שטאט, און אז ער נעמט שוין אריין דעם רב, האט ער שוין די גאנצע שטעטל... בשעת עס קומט זיך צונויף אזא ועידה, מיט אזוי פיל ציריט וואס דארפן פארשטיין אז אהא דער יצר הרע שלאפט אויך נישט. ער זוכט אז מען זאל די עיקרי הענינים, די התהוות בשמהחננו. צו טומלען. געוויס, עס איז נישטא קיין ספק אז אן ארגאניזאציע מוז האבן די אלע מוסדות, אבער עס דארף זיך יחד עם זה, דארף זיך דערהערן דער עיקר ווארט וואס דער כלל ישראל ווארט פון אונדז - איז דער קול השם, וואס רופט צום כלל ישראל. ער איז גוואלדיק דארשטיק. עס איז נישט געווען א דור וואס איז געווען אזוי דארשטיק ווי היינטיקער דור.

דער אנהויב אגודת ישראל איז געווען א חזון, ובלוי חזון פריפרע עס. דעם חזון דארף מען צוריק אומקערן - אגודת ישראל איז נישט קיין ארגאניזאציע, נאר זי האט א חזון פון מענטשן בעלי תכונות טובות, ווי מיר האבן דערמאנט, און א מענטש בעל תכונה טובה דארף שוין קיין סך נישט ארבעטן. במילא קומט ארויס פון זיי דברים טובים.

און עס איז קיין שום ספק נישט אז אזוי ווי די בעלי מוטר זאגן, אז א מענטש זאל אאאאאא וויסן חובתו, איז דער סימן ער וויל וויסן וואס איז דער עיקר תפקיד זיינער אויף דער וועלט. ער זאל וויסן די זאך וואס איז ביי מיר זייער שווער. די זאך וואס דער יצר הרע פארלייגט זיך מאוויף איר מער - דאס איז חובתו בעולמו.

במילא, ווי באלד דער הויפט ענין פון אגודת ישראל איז אז ער זאל ווערן א כלל ישראל, זאל ווערן כלל ישראל צוריק צונאפגענומען "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם". דאס איז די נשמה

~~ח' 31-11-1937~~
 ח' 31-11-1937

פון אגודת ישראל, און במילא אז דאס איז נישט נאר דער אבר שהנשמה
 תלויה בו, נאר דאס איז די נשמה ממש. דא דארפן מיר וויסן אז די
 ועידה מוז זוכן צונאנעמען די קרעים. מיר טארן זיך נישט מייאש
 זיין, חס ושלום, און עס איז קיין שום ספק נישט אז מען טוט אין
 כל ענין רוחני איז מען מצליח, און מיר דארפן דעהערן אז מיר קענען
 נישט משלים זיין מיט דעריין, ווייל דער שלום מיט דעם מחנה פון
 אגודת ישראל, דאס איז א ענין וואס איז נובע צו שלום מיט כלל ישראל.
 דאס איז דער כללות ישראל.

און עס איז אין דבר העומד נגד הרצון. וחפץ השם, בידךנו יצליח.
 און דא האב איך געוואלט זאגן נאך, איידער איך ענדיק, און איך וויל
 דא מקדים זיין, וואס איך האב געזען אין די כתבים פון מורי ורבי
 ר' משה מניאך ז"ל, וואס ער האט געשריבן צום קאטאוויץ אין תרע"ב,
 יאעמלט האט ער געשריבן: אזוי ווי מען בויט אגודת ישראל, דארף מען
 אויך אויסקלייבן א ועדה פן בעלימחשבה מעמיקה, און זייער תפקיד
 זאל זיין: מחשבות. עס זאל נישט זיין, ווי מען רופט עס היינט "ביצועיסטים"
 מבצעים, נאר דווקא להחשיב מחשבה ווי אזוי צו הויבן אגודת ישראל.

איך האב עס איבערגעזאגט פאר ר' איטשה מאיר ז"ל. ער איז זייער
 נלהב געווארן פון דעם געדאנק. ער האט מיר געזאגט אז וען דאס
 גייט ארויס, וואלטן מיר אינגאנצן געקענט צוקומען צו אנדערע
 מדרגות.

דער צורך השעה איז די ערשטע זאך: מחקן זיין אגודת ישראל
 אליין. בוודאי, איז בשעת מען קומט זיך טאויף איז דא אזוי פיל שטחים,
 אז עס איז דאך נישט קיין שטח וואס איז נישט פרוע, און ווער זאל
 מטפל זיין ארום דעריין אויב נישט אגודת ישראל?

אבער די ערשטע זאך וואס ליגט אויף אונדז איז מתקן זיין
אגודת ישראל. און איך האב שוין פריער מציע געווען, גערעדט
מיט ראשי מועצת גדולי התורה, און עס פרייט מיר זייער אז איך האב
עס שוין געפונען אין די פארשידענע, וואס מען האט שוין דא
ארויסגעגעבן, עס איז דא אין די החלטות דער געדאנק, נאר איך וויל
עס נאך אמאל דערמאנען, ווייל איך פיל אין דעריין, אז דאס איז
בי זאך, וואס קען זיין דער ריכטיקער ווארט וואס א הויבט אן
צוריק אגודת ישראל.

דאס איז דער ענין, אז עס זאל אויסגעקליבן ווערן א הנהלה
רוחנית-עליונה, א ועד רוחני-עליון⁸ לאגודת ישראל על יד מועצת
גדולי התורה, וואס זי זאל מופקד פון א חלק פון די חברים פון
מועצת גדולי התורה, און א חלק פון די גרעסטע רבנים, ראשי ישיבות
פון פארשידענע חוגים וואס געפינען זיך, און פון די אלע זאל ווערן
א ועדה רוחנית עליונה וואס זאל נישט טאן קיין זאך אן די החלטה,
יעדער איר החלטה וועט דורכגיין דורך מועצת גדולי התורה, אבער
דאס ווערט ווערן א כוח וואס זיין תפקיד וועט זיין נישט פארזארגן
אנדערע - מה טוב⁹ ומה נעים אויב זי וועט אנדערע אויך פארזארגן,
אבער די ערשטע זאך איז די אגודת ישראל אליין.

זייער תפקיד וועט זיין - זי וועט זיין א משענת פאר מועצת
גדולי התורה, אין אסך שטחים, וואס מען דארף א משענת, מען מוז
א משענת, און די ועדה הרוחנית העליונה וועט זיין די אסמיקע
משענת.

דאס קען איך נישט צופיל מסביר זיין, נאר זייענדיק בתוך
הענינים וויל איך זאגן אז דאס איז א זייער גוואלדיקער ענין.

די צווייטע זאך וועט זיין, איר תפקיד: מקרב זיין וואס
מער בני תורה ארום אגודת ישראל. מקרב זיין די פארשידענע מענטשן

אזוי וועט זיין א וועדה וואס וועט שטענדיק טראכטן די שלימות פון אגודת ישראל עצמה. און ביחד עם זה, וועט זי זוכן טאקע אויפצויבן די רמה הרוחנית מיט די אלע מוסדות פון אגודת ישראל, מיט די נבחרת אגודת ישראל. עס זאל ווערן מתקדש שם שמים על ידם

אזוי וועט זיין א וועדה וואס וועט שטענדיק טראכטן די שלימות פון אגודת ישראל עצמה. און ביחד עם זה, וועט זי זוכן טאקע אויפצויבן די רמה הרוחנית מיט די אלע מוסדות פון אגודת ישראל, מיט די נבחרת אגודת ישראל. עס זאל ווערן מתקדש שם שמים על ידם

און עס זאל זיין אגודת ישראל אשר בך אתפאר.

מיר דוכט זיך אז דאס וועט זיך אנהויבן צוריק אומקערן כבשנים
קדמוניות. און דער אויבערשטער זאל העלפן: יהי השם עליכם, און
פון דער ועידה זאל ארויסקומען א גרויסע הצלחה, ויפקדו שם שמים
על ידינו.

הרב אשר נייהוז, יו"ר

רשות הדיבור לעו"מ ר' בנימין מנדלסון שליט"א, רבה של קולומביא

ר' בנימין מנדלסון

אאא

(מדבר בישיבה, ההתחלה אינה נשמעת)

... איז זי געבליבן א צדקה. נאר איידער איך וועל זאגן דעם תירוץ,

מיין ידיד, ראש סלאנימער ישיבה האט שוין גערעדט וועגן דער אגודה

און די אלעל זאכן. איך וויל רעדן פון דער ועידה פון נעכטן.

נעכטן איז געווען א חידוש, א דבר חידוש אז עס איז נישט

געווען קיין שום שיעורים. איינער איז געווען, האט ער אויך נישט

גערעדט פאר דער ישיבה! איך געדענק די לעצטע ועידע, איידער

איך בין געפארן קיין ארץ ישראל, אין פוילן, עס איז געווען

אינגאנצן די לעצטע ועידה פון פוילן, וואס דעמלט איז געווען דער

רבי ז"ל פון בער, דעמלט איז געוועזן שיעורים פון דער רעגירונג,

פון דער פוילישער רעגירונג, איז געווען שיעורים און הרב ילעוין,

דער רייטשער רב, האט געהאלטן א דרשה אויף פויליש. און איך

געדענק נאך אז ער האט געזאגט דעמלט אז מען זאל אין די חדרים

מוזן לערנען אסך פויליש. האט זיך דעמלט אויסגעדריקט אין

פויליש: דאס לעצטע טראפן בלוט וועט מען ארוועקגעבן און דאס

נישט דורכגעבן. אזוי האט ער זיך אויסגעדריקט, צו דעם פאל

וואס איז דעמלט געוועזן.

און האט אויך געזאגט צווישן, וואס די אגודה האט, די אלע

מוסדות, חדרים, בית יעקב און זי האט "חבצלה". אין פוילן

איז געווען "חבצלה" וואו מען האט געלערנט אסך לימודי חול.

געדענק איך ווי דער רבי ז"ל האט זיך אויפגעשטעלט דערנאך, אזוי

איינגעבויגן זיך צו דעם רייטשער רב און געזאגט די ווערטער:

איך פארשטיי אפילו נישט קיין פויליש, נאר איך האב געהערט אז

איר האט דערמאנט "חבצלת". "חבצלת" איז דאך נישט פון דער אגודה.
 אזוי האט ער געזאגט, הגם פון איר איז עס בעשטאנען, אבער
 פון דער אגודה נישט. פון דער אגודה איז "בית יעקב". איז דארטן
 איז יא געווען, אין פוילן, דאס. איז געווען שיעורים, און דא איז
 געווען א נייעס - אלע האבן פארשטאנען. ווען די שיעורים וואלטן
 געווען, אזא סיבה, עס איז געוועזן 500 \$ צו 6000, וואלטן זיי
 מחפעל געווארן.

איך געדענק ביי דער ערשטער כנסיה גדולה איז געווען דעמלט
 דער ערשטער יאר, געווען דער שלט, האט מען נאכדעם געזאגט - ער איז
 שוין נישטא, וויל איך נישט דערמאנען דא איך וויל נישט זאגן ווער
 עס איז - איך האב שוין געזען דא די אחדות. און דעמלט, אין פוילן,
 האבן אלע פארשטאנען און האבן געזען. עס איז א גרויסע זאך.

מען וועט זאגן, מען האט נישט געוואלט מען זאל רעדן, אבער
 עס איז נישט דאס. עס איז נישט פרומקייט. ס'איז נישט בלויז
 דאס אינגאנצן. נאר דא איז אן אנדערע זאך. דווקא אין ארץ ישראל.
 דא איז אזוי די זאך: די אגודת ישראל, דאס איז וואס מען גיט איבער.
 ווען אידן זענען געגאנגען אין דעם מדבר, זענען זיי געוועזן מכוסה,
 פארדעקט מיט א ^גגליד (כבוד). האט קיינער נישט געזען. פונדעסטוועגן
 האט עס משפיע געווען אויף דער וועלט. ווען נישט בלעם הרשע ימח שמו,
 וואלט מען איינגעשטעלט דעמלט אלע, האבן זיי געציטערט דעמלט,
 נאך ביים ים האבן זיי געזאגט אז אידן זענען - זיי האבן אויף
 זיך געוואלט נעמען, געוויינליך - די שבע מידות. שטייט אין מדרש
 אז ער האט זיי געזאגט: השם עוזר. עס טוט א פאלק א טובה. וואס
 האט עס צו אים? איר קענט ווייטער שלאפן. השם יבורך. זאלן זיי האבן.

ער האט עס קאלע געמאכט, אבער עס איז גארנישט געווען, אז עס איז געווען דער כבוד אויף זיי. דאן איז געווען צוזאמען, באזונדער, און עס האט משפיע געווען אפאן אויף דער גאנצער וועלט, כאטש זיי זענען געווען מכוסים. וועל עס איז געווען דער ענן הכבוד.

דערנאכדעם, אז עס איז געגאנגען דורות, זענען געגאנגען. אז עס איז געגאנגען יעדער דור - מיר זענען נישט ווי אלע אנדערע פעלקער. אנדערע פעלקער איז אנדערש. עס גייט כסדר, אמשלשלח, איינס איז פארן צווייטן. דער צווייטער פארן דריטן. עס קען נישט זיין איינס בלבר. עס האט געזאגט ר' שלום מלמד ז"ל, א גרויסער מקובל געווען: די קבלת המכות פאלט דער קבלה פו... אזוי גייט עס אין אלע זאכן.

איז געווען דער סדר. אידן זענען ארויסגעגאנגען, דערנאכדעם אין ארץ ישראל. נאכדעם איז געווען ווייטער דער בית המקדש, און א סדר וואס איז געווען לוס און ווי דער אויבערשטער האט געוואלט, האט ער מודיע געווען, נביאים בדרך נבואה, און דערנאכדעם - די כנסת הגדולה. דערנאכדעם אז עס איז געוועזן די... אבער אלעס בדרך בח-קול. איז געווען ידיעות פון הימל, פון זיי. זיי האבן אלעס אפגעזאגט געפירט אויף א וועג מיט א סדר, וואס איז געגאנגען. עס איז געגאנגען מיט א סדר אזוי: ביז עס איז געקומען צו די גרויסע זאכן, ווען אידן האבן שוין אויסערן לאנדגיליטן - אין שפאניע, עס איז געווען די גאווה, דער שטאלץ, האט מען שוין געשיקט דעם... הקודש און ער האט שוין מגלה געווען זאכן, גאר גרויסע זאכן, וואס האט דערהויבן אידן, וואס האבן געפינען.

דערנאכדעם איז געגאנגען ווייטער. געוון ת"ח. אזוי איז געגאנגען. ווייטער האט עס געגאנגען ביז עס איז צוגעקומען

און עס איז שוין געווען די ועד-בד... עס איז שוין געווען
 דער וועג, וואס איז אויך געווען מיט אנהויב קייט, נישט טהם
 אין דער וועלט אריין. דערנאכדעם, אז אלץ איז געווארן בטל,
 איז דאס אויך נישט, איז דאן געקומען דער בעל שם טוב און ער
 האט אנגעהויבן זיין וועג.

אזוי ציט זיך עס. לעצטנט איז געווען אזוי: דעמלט ווען עס
 איז אויסגעבראכן די פאגראמען אין קייט, דעמלט איז געווען דער
 זמן וואס אידן זענען געווארן צובראכן, און זיי האבן געזוכט
 אן וואס זיך אנצוהאלטן. דעמלט איז געווען ווי ר"י ישראל
 וואלטן סאלאנט ז"ל האט געזאגט: ווען זיי געפינען גארנישט, אאזוי זיי
 זיך אנגעהאלטן אין חורה, אין איידשקייט. דעמלט איז געווען דער
 אומבליק אז ריינעס האט געשאפן א מעשה מיט... און ער זאגט
 אאזוי אאזוי אאזוי אז מען גייט צו נאציאנאליזם. דאס איז
 געווען די נקודה פון חורבן. נישט בלויז די זאכן פון טריפה
 עסן. דאס איז געווען דער חורבן. האבן זיי זיך ממילא אנגעכאפט
 אין א ליכטערע זאך.

דעמלט האט זיך געשלעפט, איז דעמלט איז געווען אזוי:
 דאס איז געוועזן... האט ער אויך געשריבן א אאזוי אאזוי אאזוי - חשובה -
 און איך האב עס געזאגט דעם טאטמארער רב זאל געזענד זיין -
 האט ער געשריבן א חשובה: ווען מען איז ממלא די מצווה פון
 ישוב ארץ ישראל, אז עס איז א מצווה צו קויפן באדן און צו
 זיצן דא, און ער זאגט - אפשר דאס איז א ענין פון אחליתא
 דגאולה. נאך מער. נאר דערנאך, עס איז געווארן דער קאנגרעס,
 ערשטער
 דער ציוניסטישער קאנגרעס, דעמלט איז ארויס דער חטא, זאגן
 אז אידן זענען נישט אפהעניק פון חורה.

מען קען זיין א חסיד, א צטיק, מען קען אלעס זיין, אבער נישט אז דאס איז דער אידישער פארלייג. דאס איז א חסא. האט דער אויבערשטער אונדז געוואגט אין מתן תורה: אהם תהיו לי לגוי קדוש. אז דאס אהא זענען מיר אונדז. איז געזינדיקט אין דעם עצם חסא. דאס איז געווען ביטער וויל גאל.

דערנאכדעם איז דא א צא צווי, אין די שפעטערע יארן - אביסל טאר נישט אין ארץ ישראל, אהא מען אהא ארויספארן. האב אין דעמלט אהא געזאגט טאקע: ווען נישט די הלכה איז קובע ביי אונדז - ביי אונדז איז נישט קובע קיים שום זאך אין דער וועלט -הן אין יחיד און הן אין כלל. ווען נישט דער אבן-עזר זאגט דעמלט א הלכה, אז מען זאל וווינען אין ארץ ישראל, וואלט געווען ביטער, וואלט מען נישט געקענט אהא אהער קומען. האט מען דערציילט אז דער וויזשניצער רבי, ר' ישראל ז"ל, אהא אהא אהא אזוי האט מיר ר' אהרל ז"ל געזאגט - האט אויך געוואלט פארן נאך ארץ ישראל. און אז זיי האבן אזא לשון -- האט ער... האב אין געענטפערט אויף דעם: וואא אהא דאס האט אבן-עזר גענומען די הלכה, קען מען שוין יא.

..... היינט איז שוין אנדערע זאכן. איז האט ער אהא די הלכה. דאס איז געווען. ער האט געבוי געווען די הלכה: קען מען זיין אין ארץ ישראל, ממילא.

דערנאכדעם, ווען עט איז ארויסגעקומען למעשה דאס ענין סעסנער ציוני, האט מען דערציילט אז עט איז געווען עפעס א עפעסער רב, פון די חסידים פון גער, דער פאטשניצער און נאך א דריטער איז געווען, אין געדענק נישט ווער. איז דער פאטשניצער (א) צוגעקומען אינדערפרי: איך וויל ארויפגיין לעשות מצוות חסידים. האט זיך אנגערופן יענער, דער וואס האט געציטערט. ער האט מורא געהאט צו ענטפערן א ווארט. איז דער סעסנער געווען דער דריטער, זאגט ער: מען אהא וועט אונדז נאך ווארפן שטיינער אין די גאס. איז ער אוועקגעגאנגען. ער האט עס נישט געטאן, און דעם זעלבן

שבועות

שאלה - דאס איז געווען פאר שבועות - האט ער דעם זעלבן

שבועות געשיקט פון אלע אכטניזות ארום אז מען זאל מרחם זיין אויף אונדז. וואס איז דער פסק פון דעם ? פארוואס האט ער געוואלט זאגן? ווייל די זאכן, אפילו די גרעסטע מענטשן, מוזן הערן הלכה - וואלטן זיין מסכים געווען, וואלט געווען הלכה, וואלטן מען דאס מבטל געווען. אז זיי האבן נישט מסכים געווען און עס איז דערביי געווען די הלכה, האט מען איר נישט געקענט מבטל זיין. האט ער א פנים געוואלט היטן אז ער זאל נישט מרחיק זיין.

טעסטען

דערנאכדעם איז ... אוועק פון דער וועלט. דעמלט איז געווען

אן ענין מיט נאך גוטע אידן. געדענק איך - איך בין געווען באזונער רב - אז איך האב געהאט א רבי האט ער געזאגט אזוי: אז עס שטייט אין ר' נחמן ברעסלאוו אז צדיקים קענען אמאל נישט מבטל זיין קיין... מוזן זיי זיך אוועקלייגן, און אז מען האט נישט געקענט מבטל זיין, האט ער געזאגט אז דאס איז אזא מין חטא, האט ער געמוזט מסכים זיין אוועק צוגיין פון דער וועלט. האב איך עס דערציילט. זאגט ער: צו וואס? ^{זיי האבן} ~~פאראן~~ געזאגט די ציונים: נישט אים, נישט אונדז.

איז וואס איז דא געוועזן? דא איז געווען אזוי: ווען עס איז

נישט דאט, ווייסט אויס אזעס געזאלט צו זיין - און דאס וויל איך צוגעבן וועגן דעם - דעמלט האט געברויכט צו זיין אז זיבן זאלן זיין באזונדער, אזוי ווי עס איז געווען מין דעם מדבר, אפגעטיילט פון די פעלקער, אין די אומות. ווי נאך וואלט עס געווען - פשוט, דער מלך המשיח וואלט געקומען, וואלט געדויערט נאך אביסל, מען וואלט נאך אביסל אפשר געליטן, א יאר-צוויי, און דער מלך המשיח וואלט געקומען, און זיבן וואלטן גענומען, די אידן באזונדער, און די מסובבים וואלטן ממילא געוואוסט, אזוי ווי עס איז געווען אין מדבר.

דאס האבן זיי געוואלט. אבער, מיר ווייסן, צדיקים ווען זיי

האבן, אפילו זיי זיין נישט אויס באלד, געדויערט יארן - וויפל יארן עס געדויערט, דאס ווענט זיך אין אונדז. וויפל אונדז זענען מאמינים אין זיי, וויפל אונדז ביינקען אז זיי זאלן דאס אויספירן. דאס ווענט זיך, אז מען האט אנגעהויבן, מהאט מען עס געדארפט אויספירן.

עס האט מיר דערציילט איינער, זאכן - פרויען - האט ערגעזאגט - יום כיפור, פרויען - האט ער דערציילט. ער האט געפרעגט אימיצן, א כהן, א גדול, אז ער גייט אוועק פון דער עבודה, אויב דאס איז פון אנהויב, קען עס גיין ווייטער. איזנער ארויסגעגאנגען, האט ער במעט כחלש'ט. האט ער געטריבן: אבער, דאס איז נארישקייטן. וואס ליגסטו זיך אויף? האט מען געבען מלביש געווען. איז הייסט עס אז דער רבי ז"ל האט ווייטער געצויגן דאס.

עס איז דא נאך זאכן וואס איך ווייס דערפון. איז אזוי: איז דאס געווען אין פוילן. מען האט געמוזט הערן פויליש, מען האט געמוזט זיצן. בוודאי, האט מען געוואוסט פון זייערע 55 שפראכן, וואס מען שרייבט. בוודאי האט ער געוואוסט אז מען קען נישט אריינקומען, אבער פונדעסטוועגן פאר כלל ישראל האט ער זיך מוסר נפש געווען. און ער האט באשטאנען מען זאל זאגן. אבער ער האט געוואוסט אז עס איז נישט מאמענטאן געדיקט. דאס וואס מען קען נישט אין פוילן, איז נישט אין ישראל.

דער רבי איז געפארן 5 זעקס מאל, דא אהער, גומר צו זיין די זאך. און אז ער האט אליין נישט גומר געווען, האט ער איבערגעלאזט ברוך השם אז ו זון, זאל לעבן און געזונד זיין, ער זאל גומר זיין.

מען האט איבער דעם געמאכט די ועידה, נעכטן, אז עס זאל קיינער נישט זיין. דאס איז די טעם. נישט די נארישקייטן דא. איבער דעם האט מען געמאכט די ועידה אז עס זאל קיינער נישט זיין.

מען זאגט: די אגודה טאר נישט נעמען קיין געלט. איך וועל
 איין דערציילן - אפילו מיינע געגנער קענען עדות זאגן - עס
 איז געווען, ווען דער רבי ז"ל האט געלעגן שוואך, האט מען נאך
 גערעד אבער מיט אים, איז ר' אבנימין אלטער זאל געדונד זיין,
 האט ער צוגעקומען און געזאגט אזוי: עס האט דעמלט געהייסן
 אז די סוכנות מאכט א מגביה מיוחדת. זי וויל געבן געלט פאר
 די ישיבות און אויך פאר דער אגודה. האבן מבינים געזאגט: מילא,
 די ישיבות. נאר זיי געבן געלט פאר דער אגודה, וויל איך נישט.
 דער רבי, ער האט מורא געהאט. זאגט ער צו מיר איך זאל פארן
 פרעגן דעם חזון איש. פרעגן אים. עס איז געווען 10 אויף דער
 נאכט, פארן נאך חל אביב. איך בין אריינגעקומען. האב איך געזען
 אז עס איז נאך ליכטיק, בין איך אריינגעקומען צו אים. און
 מיר זענען געזעסן אזוי. - וואס איז? האב איך אים אַזאַ געזאגט.
 זאגט ער: די אגודה מוז נעמען דאס געלט. די אגודה בראכט מען דאך
 צו האבן. מען בראכט איר צו האבן. פון וואנען וועט זי זיך
 אויסהאלטן אויב מען וועט נישט נעמען קיין געלט?

איך בין געווארן מתפעל. פארוואס? ווייל עס קומט אויס אזוי:
 עס קומט אויס אז די אגודה בראכט צו נעמען געלט. און היינט דערלאנגט
 מען דאס צעטל. די ישיבות נעמען געלט. אלע ישיבות נעמען געלט.
 איז ישיבות נעמען געלט און די אגודה טאר נישט נעמען קיין
 געלט?

נאך איינמאל געווען צוזאמען מיט דוד פאסאליא, ער קען אויך
 עדות זאגן. מען איז געווען ביים חזון איש. האט מען אים דערציילט
 אז עס איז דא פאראנצוגעגאנגען א טייל וואס ווילן אז מען זאל
 נישט אנאמען געבן אגודת ישראל, נאר מען זאל אנאמען געבן
 אחדות ישראל און אנדערע נעמען. זאגט ער - און ער איז געזעסן אזוי

און דערציילט: אין רוסלאנד איז דא די אלע זאכן. דער נאמען
אגודת ישראל, אזא נאמען וואס איז מרוויח אלע כוחות. אזוי האט
ער מיר געזאגט. מען זאל נישט אוועקגעבן דעם נאמען. נאר: אגודת
ישראל. נישט אוועק גיין פון דעם נאמען. זאג אין עדות פאר דעם
חזון איש ז"ל.

א טייל פרעגן: - און אין פארשטיי נישט די קושיה - ר' החיים
שמואלביץ איז אויך א ליטווישער איד, און נאך אזעלכע: פון די
מדינות רעד מען? אויב מען רעד פון דעם, ר' חיים עוזר וואס האט
געמאכט אגודה, בין איך אויך געווען, דעם § ענין וואס איך ווייס.
עס האט מיר דערציילט דער מחותן פון בריסקער רב ז"ל. עס איז
געווען א זאן וואס האט זיך געהאנדלט וועגן גוזאמען, האט ער
אריינגערופן אין א באזונדערן צימער און האט געזאגט אזוי: מען מוז
פרעגן וואס דער גערער רבי זאגט. דער גערער רבי, אזוי ווי ער וועט
זאגן, וועט קיינער נישט זאגן אנדערש. איך ווייס עס גענוי.
איך ווייס, דער חפץ חיים ז"ל איז געווען, און איך געדענק עס
טאקע, ווען ער איז געווען ביי די סיביסער רבנים און ^{מען} האט
געוואלט דעמלט אז די רבנים זאלן קענען פויליש. איז דער רבי ז"ל
געווען. דעמלט איז אריינגעקומען דער רבי ז"ל. ווען עס איז
אריינגעקומען האט געזאגט מיחה.

אזוי ווי ער איז אריינגעקומען, האט מען אים געזאגט: מיחה.
האט ער געזאגט: דער צדיק הדור איז מחוייב צו זען - אזוי האט
ער געזאגט א יראת שמים פארן דור. האט אים דער רבי געענטפערט
העכערע זאכן. עס זענען היינט דא בחורים וואס זענען... - אזוי
האט ער אים געענטפערט.

דעמלט האט מען אים געפרעגט נאך אזאך. יועיל חכמה לחכמים.
איז די ערשטע
ווי אאאאאאא חכמה? האט דער רבי געזאגט אז די ערשטע חכמה איז

איז יראת השם. ראשית חכמה איז יראת השם.

אבער די אנדער זאך האב איך געוואלט דערציילן. וואס איז געווען

דעמלט. און איך געדענק דאס אזוי ווי היינט, איך בין געווען אין באזינאווי. דעמלט איז געווען א יונגערמאן, ער איז שוים נישטא, האט מען עסא געשטאנען אויפן מאפומענט אין גרויסע אוהיות: דער גערער רבי רעדט פאליטיק. דער האט בג געזאגט אזוי און דער האט געזאגט אזוי. דער רבי האט זיך אנגערופן אז מען זאל אפלייגן די גזירה אויף צען יאר. ער בעט מען זאל אפלייגן די גזירה אויף צען יאר. מען רעדט פאליטיק.

האט מיר דער נסע געזאגט: וויסטו וואס עס איז? ער מיינט,

עפעס צען יאר, וועט מען זיך אויסלערנען דערווייל. זאג איך: דו רעסט נארישקייטן. איך אא האלט אז אין צען יאר ארום וועט שוין נישט זיין קיין פוילן. איך האב גערעכנט אז אין צען יאר ארום וועט זיין משיח. אזוי האב איך גערעכנט. און צום סוף איז געווען אז אין צען יאר ארום, פונקט אין צען יאר, איז געווארן אויס פוילן.

משיח איז נישט געווען ווייל לא זכינו, ווייל די יונגעלייט

האבן נישט געגלויבט, אפילו די גערער יונגעלייט - מען גלויבט

היינט אויך נישט. זאלן מיר זיך נישט נארן. דאס איז געווען דער

חסרון. פוילן איז געווארן אויס. דאס איז די פאליטיק פון די רבי'ס.

דאס איז געווען. אאאאאאאאאא דאס האב איך געוואלט דערמאנען.

דאס איז די פאליטיק פון די רבי'ס. ממילא, אז איר האט געהאלטן

דא אז עס זאגט זאל דא איבערגיין נאך ארץ ישראל, דאס איז א המשך.

ווייל איך זאגן דעם המשך: איך האב אנגעהויבן פון ווארט פון..

לו ולא לה. זאגט ער א גוואלדיק ווארט. ער זאגט אזוי: אז מען

וועט דערמאנען רבקה'ען וועט מען זאגן: עס איז א גרויסע צדקה

געווען. זי האט טאקע געהאט א טאטן א רשע, און זי נישט.

מען מוז דאך דערמאנען א טאטן, א רשע. איז שוין נישט

אינגאנצן אמת. אבער מען וועט דערמאנען יצחק'ן, דער טאטע

איז געווען א צדיק. דערמאנט מען דאך נישט קיין רשע, אינגאנצן

נישט. לו ולא לה - פארוואס? ווייל דא האט געברויכט געבויר

צו' ווערן יעקב אבינו. טוט מען אמת ליעקב, וואס איז אינגאנצן

אמת, און דעם גאנצן אמת טאר מען נישט דערמאנען קיין רשע,

אפילו די רשעות האט געברענגט אז עס זאל זיין צדקות. אן

א שיעור צדקות, אבער מען טאר נישט דערמאנען קיין רשע.

ווייל אמת - טוט מען אמת ליעקב. נאך בעסער צו פארשטיין

דאס, וויל איך דערמאנען א ווארט פון "מיים חיים". ס'איז

ממש א גמלדן ווארט. ~~עאטאטאטא~~ ער פרעגט אזוי: רש"י זאגט

.. האבן געזאגט דעם אבימלך - האמא... בשבועה. פרעגט ער דאך

אן אייזערנע קושיה: עס איז געווען 40 יאר. ווי איז געווען

דער קלסתר פנים ביז אהער? 40 יאר! זאגט ער אין מים חיים

אזוי: מען זאל מסביר זיין אזוי - לצון, מען מיינט נישט

קיין לץ. וואס גייט ארום און לאכט. לצון מיינט אז זיי

נעמען נישט קיין ערנסט. הייסט עס לצון.

מען האט פארשידענע. עס איז געווען די זעלבע זאך:

מען האט פארשידענע תירוצים געזאגט. מען האט געקענט

זאגן א תירוצ, גלאט - און איך וויל נישט דערמאנען זיערע

תירוצים. מען האט געקענט זאגן תירוצים. אז עס איז געבוירן

געווארן יעקב, איז אראפגעקומען אן עול פון אמת אויף

דער וועלט, כי תן אמת ליעקב. אז עס קומט אראפ אן עול

פון אמת, פאלט אלץ אוועק. האט קיינער נישט ביי געפאלן.

אלע האבן גערעד נארשיקייטן. דאס איז דער פסק.

... קלסתר פנים צו יעקב, פארוואס? ווייל עט איז אראפגעקומען

אן עולשל אמת. אז ער האט געבאט אלה תולדות יצחק, דאס איז געווען די תולדות. יעקב - און וואס איז געווען יעקב? טוט מען אמת צום יעקב. עס איז אראפגעקומען דער אמת, איז אלעס אפ אוועק. איז קיינער נישט געווען.

דאס האב אמת איך געטייטשט ביז אהער. דער ענין פון

דער ועידה. און יעצט וויל איך איבערגיין צום יחיד.

איך תורה-אמת שטייט: כלל הצריך לפרט. דער כלל ווענדעט

זיך אין פרט. אזוי ווי דער פרט פירט זיך, העלפט דער אויבערשטער דעם כלל. דא איז אזוי: מיר בראכן צו נעמען א מצווה פון דער זאך.

לאמיר פארשטיין וואס איז דא די מעשה? איך ביי נישט אריין אין

דעם עיקר ענין פון ר' שלמה לורנץ. וואס איז דא? פון וואנען

האט מנחם פורוש זוכה געווען? וויפל פאדערט ר' שלמה לורנץ?

200 - 300 שטימען, ווען מען גיט אים צו, איז די זאך ערליידיקט.

האט ער שוין זיין גלייך מיט דעם, וועט עס זיין ממילא גוט.

איז דאך א טאקע קושיה: אז אפילו.. קען נישט אפאלע זאכן.

אז מנחם פורוש האט געקענט צוזאמען שטעלן נאך 200 - 300 שטימען.

דאס איז א שמים זאך. קען מען נישט זאגן אז ער האט עס געטאן.

נאר וואס דען? דער חירוף איז אזוי: ווייל ער האט געהאט

א נסיון

אפגאנג, וואס ער האט זיך געדארפט אפזאגן צוליב ר' שלמה יעקב גרוס,

אונעם איז אמת שווער געווען ביי צושטיין - און איך האב

גערעד מיט זיינעם א שווער און איך האב אים געזאגט: מנחם,

שטיי אפאפ ביי. שפעטער וועסטו האבן זכות, עס קען זיין

זכות אבות, עס קען זיין זכות וואס ער איז געבוירן געווארן

אין ירושלים, אז ער וועט באשטיין דעם נסיון, האט ער זוכה

געווען - האט מען אים פון הימל צוגעשיקט נאך דריי.

מען קען נישט זאגן אז מען האט אליין.

וואס איז דאס פאר אונדז א לימוד? דער לימוד איז פאר אונדז,

פאר יעדן יחיד, אז מען זאל זען נישט האבן קיין חשבונות,

נאר ביי יעדע נקודה דעם אמת. און נאך וויל איך זאגן: איך

וויל זאגן ר' אבכמוביץ, ער זאל אויך וויסן, אז די אלע זאכן

וואס ער זאגט צו, אפילו אז ער זאגט צו ביי די וואלן, אהין

אדער אהער, זאל ער וויסן אז ער וועט זיך מחייב זיין מקיים

זיין, וועט ער דערנאכדעם זען אז ער וועט פון דעם האבן א גאנצע

זאך. פון א ווארט אמת קומט ארויט אסך.

און נאך וויל איך זאגן: דער חסרון, שלמה לורנץ איז מיינס

א ידיד און איך בין אים א ידיד. מיינס ווייס איך נישט, נאר

איך בין אים א ידיד. איך האב אים געווארנט מיט א פאר יאר

צוריק די זאכן. איך בין אמת אים א ידיד. זיין חסרון איז

געווען - און איך וויל איבער חזר'ן, אז ער זאל נישט האבן דעם

חסרון און אז ר' מנחם פורוש זאל נישט האבן דעם חסרון. און

וואס איז געווען זיין חסרון?

ער רהאט גערעכנט, אז ער איז אויף איטשה מאיר לעווינס ארט.

איטשה מאיר לעווין האט אויך אמאל געזאגט, עס איז אבער א חילוק:

ר' איטשה מאיר לעווין האט געזאגט - און איך ווייס עס גענוי -

האט דער רבי ז"ל געזאגט, דער ~~א~~סאנדער ~~א~~ רבי, ר' שמואל ז"ל -

פלעגט פרעגן: וואס האט איטשה מאיר אין ~~אאאאאא~~? האט ער אים

געזאגט: איך בין מיט אים אייביק. איז דער פסק אז דער רבי ז"ל

האט אים געהיטן. איינמאל האט ער אים געהיטן אז ער זאל נישט

~~אאאא~~ זאגן צופיל, און בעזונדער, טאמער יא - זאל נישט ארויסקומען

קיין קלקול. און אזוי איז געווען טאקע: ס'איז א קלקול נישט

ארויסגעקומען.

טאײַז אמת. עס איז דא אסך זאכן וואס עס קומט ארויס אזוי.

אבער ער האט זיך נישט צו־פארלאזן. ער איז נישט. ער גייט

אריין אין ר' איטשה מאיר'ס ארט, ער ברויכט צו וויסן, זאל ער

זיך היטן מיט ווערטער, ער האלט פאלגט נישט. זיך היטן פון א קלוקל.

און ר' מנחם פורוש זאל זיך אויך היטן, אז ער גייט יעצט אריין.

בוודאי, האט ער זוכה געווען דעמלט, ווי מען האט דערמאנט,

ווייל יעקב האט גערעדט, כי אמת ליעקב. און וואס איז דער אמת?

אז עס האט אים געלויכטן יעמלט דער אמת, זאל ער ווייטער וויסן,

האט ער זיך אונטער געבויגן, און זאל ער וויסן אז ער זאל זיך

ווייטער היטן, און איך ווינש אים -- ער האט זוכה געווען צו א גרויסע

זאך. די גרעסטע זאך וואס ער האט זוכה געווען איז נישט וואס ער

מיינט, וואס אנדערע מיינען, אז ער וועט קענען זיין א חבר הכנסת.

שטיות והבליים. מיר האפן אז עס וועט שוין נישט זיין קיין כנסת.

אבער ער האט זוכה געווען צו מאכן געכטן אזא ועידה, פון טויזנטער

אידן, און ער האט זוכה געווען אז עס זאל דאס וואס אין פוילן

האט מען אומגעארבעט און ער האט אדורך געפירט, איז ער געווען

דער שליח.

מיט דעם מעג ער זיך פרייען. דאס האט ער זוכה געווען

ווייל פון דעם אמת פון דעמלט. זאל ער היינט אויך אין זינען

האבן, נישט אין זינען האבן, בלב, אבער בלב, ווען ער וועט ליגן

אויפן געלעגער זאל ער טראכטן אז דער אויבערשטער וועט העלפן

אז ער האט זוכה געווען צו דעם, זאל ער שוין זוכה זיין אז עס

זאל שוין נישט זיין קיין כנסת אינגאנצן. דאס זאל ער אין

זינען האבן. זאל ער דאס אלעס אין זינען האבן. דאס זאל ער

אין זינען האבן. ווייטער, טאמער וואס וועט זיין, דאס גייט נישט אן.

מיר האפן - און דאס איז מיין גאנצעל זאך - דאס האב איך געבעטן,
 דער אויבערשטער זאל העלפן, מ"האט שוין מסכים געווען וואס מען
 האט געוואלט, זאל דער אויבערשטער העלפן אז ער זאל טאקע שוין
 שיקן בקרוב משיח'ן, מיט עשרת השבטים - אזוי ווי עס שטייט אז
 עשרת השבטים זענען געקומען פאר משיח'ן - איך בין געגאנגען
 מנחם זיין דעם ראש ישיבה פון געיצע, האט ער מיר בערמאנט דעם
 עסק מיט דער כנסיה גדולה, האב איך אים געזאגט אים - אין ...
 בין איך געווען גליקליך וואס אידן דערמאנען דאס. דא איז נישטא
 די זכות פון אגודת ישראל. אז אידן געדענקען דאס, אבער סיי וואלט
 מען דאס נישט געבראכט.

איז וועלן קומען די עשרת השבטים און במשך הזמן, אידן אא

לעגן פרעגן: ווי אזוי וועט זיין? בין אים עס מטביר פשוט:

אין דעם גרויסן מעגל צדק שטייט, אז ר' חיים ... איז ארויסגעפארן
 אלס משולח, איז אים אנטקעגן געקומען אבא חושי. אבא חושי איז אים
 הרגענען.
 אנטקעגן געקומען מיט א חבל און אים געוואלט האלדן. האט ער
 געזאגט: השם. איז ער געבליבן און גארנישט געקענט טאן.

דערנאכדעם איז ער מיט אים אדורך געקומען, געגעבן געלט,

איז דאך דא אן אייזערנע קושיה: אז ער האט גארנישט געטאן, וואס
 האט ער געוואלט געבן געלט? נאר דער תירוץ איז אזוי: השם, מעג
 מען זאגן. ער האט אים געוואלט הרגענען. פארפאלן, מעג מען זאגן
 "השם". האבן גדולים גענוצט זיך דערמיט. אין בעלז האט מען

זיך גענוצט מיט דעם. אפילו מאדזיא. אבער דערנאכדעם איז שוין געווען

געלט. געלט האט מען געגעבן. דאס איז געווען דעמלט, מיט 200

יאר צוריק. אבער היינט? האט מען קיין געלט אויך נישט צו געבן.

איז דער אויבערשטער זאל העלפן אז מען זאל זוכה'ן זיין בקרוב

צו זען דעם מלך המשיח מיט עשרת השבטים, און מען זאל אויפבויען

דעם בית המקדש במהרה בימינו.

ועדת החנוך: הרב הלל ליברמן, הרב משה ריינסקר, רב ~~ד~~^ד,
 רב מרדכי מ^לץ, רב נחום קרנויזר, רב לייב^ל פינמץ, רב דוד אוירבך,
 רב יוסף כהן, ר' קרדינשטיין, ר' ^לבוקשפאן, ר' שלמה זייבלד, ר'
 עקיבא וייס, ר' יצחק לייבוויץ, ר' שמעון פרבר, ר' שמואל ויינברג.
 כיו"ר ועדת החנוך ישמש הרב שמואל ויינברג.

ועדת הכספים:

הרב אליעזר הנדליס, רב' פישל גולובינסקי, ר' ברוך קמינר,
 ר' אליעזר צלה, ר' ^{גאון}צבי ~~לסדנא~~, ר' אברום רוזנטל, הרב יואל
 רובינשטיין, ר' ^{שקל}שקל ~~ריבנסקי~~, ר' מוטל שיפמן, ר' אליעזר קליין, ר'
 ישעיהו מילר, ר' שאול לייב ~~שכטר~~, ר' מנחם ברכר, ר' ישעיהו
 שפיצר, ר' שמואל קריבס, ר' אברום הירש. כיו"ר ועדת הכספים ישמש
 ר' אברום הירש.

מפעלים קונסטרוקטיביים, שכונן וכלכלה: מנדל יושקוביץ,

יהושע מינץ, ר' אברום קלר, ר' אשר ניהוז, ר' ^{מזי}מזי, ^{יחזקאל}יחזקאל, ר' יושקובסקי,
 ר' אלימלך שולניק, ר' ^{גאון}גאון ~~הייזלר~~, ר' אברום מנחם, ר' גוסליב,
 ר' מנדל גלדשטיין, ר' שלום ברוך פריז, הרב שמחה בינס קליין,
 דב זיידה, ר' איצה רנצמביץ. כיו"ר הועדה ישמש הרב שמחה בינס קליין.

חזק הדת: ר' יענקל גוטמן, ר' יוסף גרינשטיין, ר' שמואל

ליפשיץ, ר' מרדכי דרוק, ר' ^{יחזקאל}יחזקאל ~~קופלוביץ~~, ר' שאול בזוקובסקי, ר' משה
 פינקי, ר' יוסף חיים בלוי, ר' אברום דרוק, ר' משה רייך, ר' משה אדלר,
 ר' שמואל ויינברגר, ר' אליעזר פרידמן, ר' יוסף בלזם, ר' יחזקאל
 שטרנברג. כיו"ר הועדה לחזק הדת ישמש ~~הרב משה~~ ^{יחזקאל}יחזקאל קופלוביץ.

שעורי תורה: הרב יצחק קנבלוביץ, ר' יוסף מונצ'יק, ר' ^{קליזר}קליזר,

הרב פיגנבוים, ר' יענקל קמינר, שלום לוינגר, הרב משה דוד לודמיר,
 ר' חיים אהרונצ'יק, ר' משה מן, ר' מרדכי וייספיש, ר' קלמן הרשלר,
 ר' פישל שטיין, ר' יוסף חיים טיטלבוים, ר' שעה פישמן, ר' אהרון
 ויינברג. כיו"ר הועדה לשעורי תורה ישמש הרב מרדכי דוד לודמיר.

נוער: ר' יצחק פיק, ר' יצחק גולדקנוב, ר' יוסף פרדס. ר' חיים, ברוך שטרנשוז, ר' אברום מרדכי אירלשטיין, ר' יעקב כהן, ר' שלמה אהרון ורטהימר, ר' ישראל מילר, ר' דוד קוט, ר' דוד א' קשר, ר' יוסף הייזלר, ר' אבישי שטוקהמר, ר' ברוך פולק, ר' משה אונגר, ר' יהודה ויינברג. כיו"ר הועדה ישמש ר' אבישי שטוקהמר.

עליה קליטה והתישבות: ר' יעקב ^{גוש} ~~ישעיהו~~ בלכרוביץ, ר' יצחק מורגנשטיין, ר' אריה שטיינמיץ, ר' משה אירלשטיין, מאיר הרמן, ר' משיח קמיגר, ר' דוד רבינוביץ, ר' משה נגר, ר' מ'ה פרידמן, ר' ראובן ברים, ר' אליהו סויסא, ר' ראובן ססלר, ר' שלמה שטובר, ר' זלמן לוי ב וייס, ר' שלמה יהודה שוורצמן. כיו"ר הועדה ישמש ר' משה אירנשטיין.

עתונות ספרות והסברה: חיים משה קנופ, ר' אליעזר רוסנברג, ר' פרידמן, ר' גולומב, ר' משה פלר, ר' מנחם קלוגמן, הרב אלייזרסון, ר' עמרם בלאו, ר' ברוך ברורמן, ר' יוסף ברוק, ר' דוד פישמן, ר' משה זישה קינספכר, ר' צבי מאיר פוגל, ר' בן-ציון פישמן, ר' אהרון סורסקי. כיו"ר הועדה ישמש הרב לייזרסון.

מדיניות: הרב פנחס לויץ, הרב אברמוביץ, ר' משה שינפלד, ר' שלום חסיד, ר' שעיה קלינלר, ר' רוזנבלום, ר' מנחם פורוש, ר' לייבל ^{יומ} ~~רבינוביץ~~, ר' משה זייבלר, ר' ~~שבעה~~ פולק, ר' רחמקין, ר' שלמה יענקל גרוס, ר' אריה דוידוביץ, ר' צבי גרוסמן, ר' שמואל רוזנבסקי. כיו"ר הועדה ישמש הרב מנחם פורוש.

הבאתי בפניכם את הועדות וחבריהן. אני מבקש בשם הועדה המחמדת שנקבל את ההצעות האלה ונחליט עליהן בכדי שנוכל מיד לגשת להכין תוכניות עבודה לאגודת ישראל ולארגן את הועידה שנוכל מחר בערב להביא תוכנית שלמה להחלטה.

7. 4

23.11.76

דב

מַרְדְּכַי מִיָּנָץ : ~~XXXXXXXXXXXX~~

מכיון שיש כאן אורחים ולא רק צירים, אבקש להצביע עם כרטיסי ציר. מי בעד ההצעה של הועדה המתמדת ירים את ידו. מי נגד? ההצעה נתקבלה פה אחד.

הרב יו"ר אשר נייהוז:

אנחנו חוזרים לנושא המוקדש לערב זה, הלא הוא רעיונה של
אגודת ישראל. נשמע את הרב רבי נחמן בולמן שליט"א, ראש ישיבת
אור שמח. אני מבקש להקשיב.

הרבה"ג ר' נתמן בולמן שליטא - אידיש:

כבוד היו"ר, ועידה נכבדה, **אנחנו**

דער אמה איז, רבותי, אז איך בין גישט זכאי

צו זיין אין דער חבריא פון די חבובה וואס האבן דא היינט גערעדט.
עס קען זיין נישט מער אז קצת זכות האב איך אפשר אלס אזעלכער
וואס איז געוועזן יארן-לאנג, וואס האט זוכט געווען צו זיין
א נושא כלים פון גדולי ישראל אויף דער אנדער זייט ים. מסתמא
ווייסט איר אז איך בין דאס לעצטע יאר זוכה געווען עולה צו
זיין אהער, לארצנו הקדושה. עס שטייט מיר באמת פאר די אויגן
יעצט טויזנטער חברים, וואס זיי וועלן אויך אין א טאג-צוויי
אויך זיצן ביי זייערע א ועידה. און איך מיינ אז טראץ דעם
וואס גדרשתי ולא שאמנני, אז פון ביידע זייטן איז אפשר דא
א שטיקל געפיל, אז איך מעג איבערגעבן א דרישט שלום פון
דארטן, און א ברכה נאמנה, אז ברכת השם זאל רוען במעשי ידיכם.

איך וויל אויכעט זאגן, און איך זאג עס נישט|חלילה לשם פאלשע ענווה, איך בין נישט דן דא לפני רבותי. איך רעד זיך דאן צוזאמען מיט אייך ווי א חבר. און אפשר ווי א תלמיד וואס וויל פארשטיין, און איך מיינ אז איך דער בחינה זענען מיר אפשר אלע תלמידים.

בשעת אז מדינת ישראל איז געגרינדעט געווארן, איז געוועזן אין דעם מחנה פון יהדות החרדית דריי תקופות: און איך רעד נישט יעצט וועגן די וואס זענען געווען לינקס פון אגודת ישראל. נאר דריי תקופות זענען געווען אין דעם מחנה מבטנים: איינע, דאס וואס איז רעפרעזענטירט געווארן דורך יהדות פוילן, דורך די גדולי מאורי יהדות ליטא, די גדולי ראשי ישיבות פון דארט. דער טייל פון די רבנים, יראים וחרדים, וואס האבן זיך שוין דאן געהאט מחבול געווען, פון מערב איראפא; האבן זיי געגרינדעט אפגעזונדערטע קהילות פון די חפשיים ברוח פון ר' ^{2.6} הירש זצ"ל. דאס איז געווען איין תקופה.

זייער תגובה איז געווען א תגובה חיובית. עס זענען דאמלסט אבער געוועזן צוויי גרוען מתנגדים. ביי אונדז איז דא א ענין פון סוף מעשה במחשבה תחילה. מען דארף זיך דאס יעצט דערמאנען. און איך וויל דא באמערקן בסוגריים: איך וויל זיך היטן פון א טענדענץ, וואס מיר אלע פאלן אין דעם אריין. ביי אונדז איז דא א טענדענץ שוין א צייט פון יארן, אז בשעת מען באהאנדלט די ענינים וואס דאס איז די נקודת הכובד פון אלע אונדזערע פיגורס, אונדזער ציפור הנפש. איז איינס פון די ביידע: אדער מען זאגט גרויס-גרויס, ווי וויל עס איז אונדז, ווי גוט עס איז אונדז, און בוודאי דארף מען זאגן: אשרינו, מה טוב חלקינו. אבער נישט דאס מיינט מען. אדער פון דער צווייטער זייט זאגט מען: ייין, ניין, טריפה, טריפה.

מיראם זענען אריינגעפאלן אין א קוטביות פון לאומיות.
 און אין וויל פרובירן, מיט כל הכבוד, זיך אפצוהייסן, און
 דערמאר גיי אין צוריק, אפשר דרך מרוחק. וואס איז געווען
 ביי דער עריסה פון אגודת ישראל? חוץ די מיליונים, זיי
 זענען געווען דער רוב מנין און רוב בנין פון היהדות החרדית?
 וואס דאס הארץ האט זיי געפלאטערט, די תקווה, די האפנונג
 מקדם זיין די ברכה ישועת השם, ווי דא האבן זיך אויסגעדריקט
 גדולים וואס זענען געווען קודמי, וואס מען האט עס געזען
 ווע א רפואה מן השמים. חוץ זיי זענען געווען צוויי גרופן
 וואס האבן זיך נישט מצדה געווען.

ס'איז געווען אן התנגדות קוטבית, ממש עד הקוטב,
 פון דעם אנדערן זייט, חסידישע אידן, נישט אינגאנצן, אבער
 לרוב, האבן געזאגט: ניין. שארף ניין. ביטער ניין. און עס איז
 געווען דאמלסט נאך א תקופה, וואס אויף דעם וויל אין זיך
 מאמענטאל אפשטעלן. אין גאליציע איז געווען א טייל פון די
 גרעסטע מפורסמים אין דעולם החסידות, וואס האבן זיך אויך
 נישט מצדה געוועזן, אבער זייער "ניין" איז געווען א "ניין"
 בהחלט. איר געדענקט בוודאי, דא געפינען זיך דאך אטן
 גערער חסידים, דעם בערימטן בריוו פון דעם אלטן רבין ז"ל,
 וואס ער האט דאמלסט געשריבן איבער דעם התנגדות פון בעלזער
 רב. ער האט עס ^{מגדיר} פארא געווען קורץ און שארף. ער איז מתנגד
 צום דעם עצם זאך, נאר ער האט געהאלטן אז עס דארף זיין
 איינער מן הצד, וואס ער שטיין און זאל מבקר זיין. דער רבי ז"ל
 האט דאמלסט געשריבן: בוודאי, מען זאגט נישט --- מען דארף
 האבן, אבער ווען מען ווייט כאטש די סיבה פון דער התנגדות.
 דאס אליין איז אין שוין א נחמה, דאס איז אונדז א התחזקות.

אבער דארטן איז נישט אלעס ארויסגעזאגט געווארן. עס איז ארויסגעזאגט געווארן איידל, אבער מיר דארפן יענע התנגדות געדענקען, ווייל דאס איז נוגע בציפור נפשנו.

עס איז משמע - והלואו שלא אכשל בדברי - אז די גדולי גאליציה וואס האבן מורא געהאט פון דער אגודה, דאמלסט, האבן זיי דאמלסט געהאט נישט אז דער עצם ענין חלילה וחם איז נישט כשר. מען האט עפעס געקענט זאגן אז עס איז נישט כשר אויף אן אסיפה, פון יענע גדולי עולם, וואס זענען געשטאנען ביי דער עריסה פון דעם ענין? ווייל זיי האבן געהאלטן אז מען קען נישט היילן די פנימיות פון די אלע נקודות וואס זענען חס ושלום פוגעים, אנגעווייניק, גאר דורך א ציטרויט פון דרויסן, פון כלים פון דרויסן.

אגודת ישראל איז באשאפן געווארן כדי צו שאפן כלים וואס זאלן אויספילן מלחמת פנים מנגן, צו ראטעווען דעם קללה פון כנסת ישראל. אנטקעגן די אלע וואס האבן געוואלט איבער דרייען, אויסטוישן. די וואס האבן געשטאנען אין מיטן צווישן די צוויי עקסטרעמע, האבן מורא געהאט אז סוף כל סוף וועט מען בלייבן ביי אן אכזבה. אז מען וועט בויען, אבער אין 40 - 50 - 60 יאר שפעטער וועלן אידן זיצן אין דער גאנצער וועלט מיט צופלאטערטע און צווייטיקטע הערצער, און זיי וועלן פרעגן: די כלים, יענע כלים. מען האט מחלל געווען, פראטעוועס די נקודת הנשמה צו נישט?

דערפאר האט מען דאמלסט מורא געהאט, מיט דעם חשבון הנפש

מוזן זיך האלטן יעצט און אים מאכן אויף א אויטן וואס ער זאל זיין נוקב ויורד עד התהום. ווייל דער כבוד פון אגודת ישראל שטייט אין דערויף, און דער כבוד פון אלע יענע גדולי עולם, וואס זענען נאך מאמינים אז כבוד השם איז געווען חופף עליהם, דאס שטייט אונדז אן.

דריי תקופות זענען געוועזן. תמכתי יסודותי - האבן געזאגט

חכמים אין א מדרש. דער מדרש זאגט אין דער פרשה פון דעם

קומנדיקן שבת: ותכהינה עיניו מראות. אמר רבי אלעזר בן עזריה:

מראות? מראות ברע. לשון נופל על לשון קצת. מראות ברע. לראות?
ברעתו

מראות ~~מראות~~ של רשע. אמר הקדוש ברוך הוא: יהי יצחק יוצא לשוק

58 והיו בריות - און די אלע בריות, די אלע מענטשן זאלן זאגן

דאס איז דער טאטע פון דעם? און עס שטייט א פסוק אין משלה,

במקום ראשון עשותו אדם.

ווען אין טראכט וועגן דער היסטאריע פון ארץ ישראל, פאלט מיר

אין - והלוואי ויעלו ברצון, אז די ערשטע תקופה פון אגודת ישראל

איז אפגעטייטשט געווארן אין דעם וואס מיר האבן יעצט אפגעזאנדליך

מי-דליך, ווערטערליך - ס'איז דעמלט געווען א מצב וואס מביתו

של אבא, זיי זענען געווען די ערשטע, די טאטעס און די זיידעס,

פון די אלע וואס שטייען היינט נגדנו. דאס איז דאך געווען יוצאי

בית מדרשו של אבינו, איז געווען דאמלט א תקופה ~~מאן~~ - בוודאי

זיי האבן געהאט בחירה, זאל זיין דער אויבערשטער מוחל זיין,

~~דאס~~ זענען נישט נאר ענינים דשמיא, און בוודאי איז געווען

אענין פון בחירה און בוודאי דארפן די ווערטער, וואס גייען

דא געזאגט ווערן, דארפן נישט אפגעטייטשט ווערן אז מען דארף

חס ושלום מחליש זיין אונדזער מלחמה מיט די אלע, די ~~מאנאטא~~

וואס אנטלויפן אדער שטעלן זיך אנטקעגן. אבער מיר דארפן געדענקען

די התחלה פון די זאך.

אין אזא תקופה, און אלץ גייט דאך מיט א חשבון פון מעשי אבות

סימן לבנים, האבן ר' אלעזר בן עזריה: מראות ברעותו של רשע.

זאגט דער קדוש ברוך הוא: יהי יצחק יוצא לשוק? ביז דאך זענען

געווען די גדולי עולם וואס מיט א מבט של נשר האבן זיי געזארגט

מסופו עולם ועד קצתו, פון אלע אידן פון אלע מינים. ~~מאנאטא~~ פון ר' יצחק

חנן'ס חדר איז ארויס א ווארט פאר כלל ישראל, פון אלע סוגים

~~מאנאטא~~ און אלע חוגים. איזמפאר זיינס א ווארט האט זיך געבויגן

א באראן גינצבורג, וואס איז ער געווען ווייט ווייט פון אים. ער האט געהאט א ווארט פאר יעדע וועלט.

בוודאי און בוודאי האט ר' יצחק חנן, וואס ער איז געווען דער רבו של דורו דאמלט, האט געהאט א מסווה על פניו בשעתא ער האט זיך א שפיגל געגעבן און א שמייכל געגעבן צו די חברה "מפייצי התכלה". בוודאי איז ער געשטאנען כחומת ברזל אנטקעגן זיי. ווי אלע גדולי פון זיין תקופה.

אבער דאמלט האט זיך נאך נישט מתפרץ געוועזן יענער בן, ער האט נאך נישט געמענעט מיט אן עזות, אז ער וויל חס ושלום טענען: אנו ישראל, און אלעס איבערנעמען. איז דאמלט, איז דער מבט אהאצא הראות פון יצחק אבינו און די אלע וואס זענען התפשטו פון יענעם יצחק אבינו, איז געוועזן מסופו עולם ועד סוף, און זיי האבן פאר אלעס געזארגט, און אלעס פארענטפערט, און אלע ענינים וואס מען האט געדארפט מסכת זיין האבן זיי מסכת געווען.

ס'איז אבער געקומען א צייט ווען אמר הקדוש ברוך הוא: יהי יצחק יוצא לשוק - וועט ער וועלן צו שטיין מיטן פנים צו דער גרויסער וועלט - און פרובירן יוצא זיין פאר כלל ישראל אינגאנצן, וועט מען נישט מאכן א בית נאמן, וואס דאס זאל זיין א מבצר, אא"וו א פעסטונג, וואס קיין שום שונא זאל אים נישט קענען איינעמען. וואס דאס זאל אלץ געראטעוועט ווערן און די גושפנקא זאל דא בלייבן ריין און די חותמו של כהן גדול זאל בלייבן ריין, אויפן לעצטן עה השמן, אז נישט וועט חס ושלום אלץ פארשפילט ווערן.

און ערגער - איז דערפאר וועל איך בעטן אז מען זאל זיך באציען מיט א עדינות צו די ווערטער. יהי יצחק יוצא לשוק, זאג דאך אלע זאגן, עס זענען געווען געציילטע מפורסמים, וואס מפני הכבוד דערמאנען מיר נישט זייערע נעמען, וואס האבן געוואלט אפילו דאמלט

ארויס לשוק. און זיי האבן געוואלט זיך פארמעסטן מיט די ערשטע
 בנין, מיט די ערשטע בנין רשעים. און זיך פארמעסטן מיט דרכיך דרכי
 נועם, און מיט א מקל נועם. איז וואס דיגדולי עולם האבן דאמלסט
 געזאגט? מען וואלט גארנישט זיין. דער דור וואס איז נישט זוכה,
 נעמט דער רבוננו של עולם און ער מאכט - וואס מיינט עס: חורת פנים?
 עס הייסט אז מען זעט נישט די דרכי השגחה. נאר וועמען זען מיר די
 דרכי השגחה? דורך גדולי מורי ישראל. אאאאאא אז זיי זען נישט
 .. פון הימל, און פון הימל האט מען אאאא געפסקנט און זיי האבן
 געפסקנט: אריין בבית, מאכן א בית נאמן ליראת השם, און פירן
 די מלחמה פון אינווייניק עד שיבוא עלי רוח ממום. און דער
 אויבערשטער פירט זיין וועלט, און טוף כלסוף לא ידח ממנו נידחים.
 קיין שום זאך וועט נישט פארלוירן ווערן. דאס איז געווען זייער
 זאך דאמלסט.

די ערשטע תקופה, והוא יושב בתוך ביתו. אבער דא דארפן
 מיר געדענקען: אין יענע ערשטע תקופה, וואס איך מיינן אז זי
 האט זיך געצויגן ביס דער צווייטער מלחמה, איז אין פוילן, אין
 ליטא, טיילווייז אבער די גרעסטע טייל אין פוילן, זענען געווען
 אאאא דורכפאלן אבער אויך געזונות מזהירים. איך ווייס נישט
 וויפל פון איין ווייסן וואס עס האט געמיינט ראטעווען ווארשאווער
 קהילה, ארויסציען ווארשאווער קהילה פון די אלע וואס האבן שוין
 דאמלט איר געהאט כובש זיין, און כובש געווען אופענע וואלן.
 כובש זיין צוריק ווארשאווער קהילה, וואס איז געווען יענע עיר
 ואם בישראל, די הויפט שטאט פון יענעם דור איז דאך געוועזן,
 דער יידישער דור - אגודת ישראל האט דאס געראטעוועט. אויפשטעלן
 אין יענע תקופה "בית יעקב", אין יענע תקופה חדרים יסודי התורה,
 און איך זאג דאס נישט אס לעצטנס, ווייל דאס איז אמוינציקסטן
 חשוב, אין יענע תקופה געבן א צו ולשון, א שופר וואס ער
 זאל רעדן מיט טעם און מיט א רמה און מיט מסירות אגאמנות,
 נישט ביליג, נישט מיט קיין שטרוי - די שופרות פון צו ולשון,

וואס אגודת ישראל האט דעמלסט אויפגעשטעלט. הלוואי וואלטן מיר
היינט זוכה געווען א אלף בית דערפון צו פארשטיין. צו דערגיין
צו זייער השגה.

נצחונות מזהירים זענען דארטן געווען. די פאדאיטשיק קהילה
האט אויך אסך געראטעוועט זייער יוגנד. און אין אנדערע טיילן
אין דער וועלט. וטפורה לנו מ נחלתנו. אין אמעריקא איז נאך
נישט געווען די צייט. עס איז נאך געווען לא יכחור דורו. טאז
געווען דארטן ניצנים פון אגודת ישראל. יענע ניצנים האבן געלייגט
א בריק. יענע ניצנים זענען געווען די ערשטע פארגייערס, די
ערשטע חלוצים יוצאי צבא לפני השם, וואס האבן מעגליך געמאכט
אז עס זאל ווערן דער שפעטערדיקער, היינטיקער זאך, וואס
מיר זענען זוכה מיט אזוי פיל שמחות אליין צו זיין דארט, וואס
יענער ישוב אאאאאאאא פון חרדיט, זיי זענען אונדזער עמוד ברזל,
וואס זיי שטייען אונטער אונדז. ווי וואלטן מיר היינט אויסגעקוקט
דא ווען מיר האבן זיי נישט, חס ושלום? חוץ דעם פשקל, זייערן.
זייער אייגענעם פשקל.

ס'זענען געווען ניצנים, אבער דאמלסט האט מען נאך נישט

געזען די גרויסע השפעה פון אגודת ישראל.

און דא, בארמנו הקדושה, וואס פאר א ביטערן קאמף
איז דאמלסט אנגעגאנגען, צוראטעווען א לעצט ווינקעלע, א לעצטע
פינת הטהורה. און דאך געראטעוועט געווארן. אבער נישט ווי עס
וואלט געווען אילו זכינו. עפעס איז געראטעוועט געווארן. אבער
נישט דאס וואס מען האט געמוזט ראטעווען.

די צווייטע תקופה, די תקופה פון דער מלחמה, פון די
צווייטע מלחמה. זאגט דער מדרש ווייטער: מראות מכורח עושה ראייה
שבשעה שעמד אברהם אבינו אף בנו על גבי־ם המזבח בכו מלאכי השרת
- ונשרו דמעות מעיניהם לתוך עינו והיו 5 רשומות בתוך עיניו.
יענע טרערן, פון יענע מלאכים - וואס איז געווען בחינת

נאך אמאל מעשי אבות סימן לבנים, דער ערשטער טרער פון מלאך -
 אין די שפעטערדיקע דורות האט זיי דער אויבערשטער גענטפערט:
 וועל איך די וועלט איבערדייען. גזירה היא מלפני, אבער דער טרער
 וואס איז אריינגעפאלן דעמלסט, די טרערן טון יענע מלאכים
 זענען געבליבן רשומים בחוכנו.

די מיטעלע תקופה פון אגודת ישראל - עס איז נישטא אויף דעם
 קיין ווערטער. נישטא אויף דעם קיין ווערטער. מכיוון שהסכין
 - אלץ וואס מיר האבן געזען אין דער צווייטע תקופה, אלץ וואס
 אנדזערע גרעסטע הארן געזען - איז געווען אין דער מסגרת פון
 יענעם טרער וואס איז געווען רשומות בחוכו.

געווען א טרער איז רשום בחוכו, פון די עיני העצם,
 איז אמאל האט דער טרער גורט געוועזן א שארפע חגובה, א ביטערן
 "ניין". וואס ווען נישט דער טרער, ווער ווייס - אמאל האט דער
 טרער גורם געוועזן, כחור רצון עד, מקריב זיין זיך פאר ישראל
 קדושים, א נקודה פון אפשר יא, און אפשר יא איז אויך נישט געווען
 בסדר, אפשר חלילה. און עס איז געבליבן במקום עס זאל זיין א אחדות
 ביי די מאורי העדה, במקום ביי זיי זאל זיין צוויי אויגן וואס
 זען איינס, בשלימות - האט אנגעהויבן צו ווערן אויך אאחאנא
 דארט א פילוג. עס איז דא דארטן אויך פילוגים. דארט עין היטמניה
 זעט אזוי, און די עין הטמאליה זעט אזוי. איז אנא אנחנו באים?

הגידו לי שאבה נפשי. דער דייטש, עס טייטש דער הימליקער

טאמארנער, זאגט ער אויף דעם עס וועט אמאל קומען א צייט
 פון צהרים - צהר איז לשון חלמיד חכם, די חלומות העדה - עס וועט
 זיין אזא טארט משקל אז צאן קדשים וואס וועלן גאכגיין, וועל
 מען נישט ווייטן ווי אזוי קען מען זיי מכביד זיין. מה יעשה הבן
 שלא יחטא? דער זאגט אזוי און דער זאגט אזוי, און מען קען
 נישט קומען צו אן החלטה מלמעלה. איז דאך דאס חס ושלום א ווענד
 אין הארצן פון כלל ישראל.

די מיטעלע תקופה איז א תקופה פון א סרער וואס איז געבליבן.
 שטיין. עס איז נישט געווען קיין סך אנדערש. איך געדענק אין
 אמעריקא, אין א תקופה וואס מען האט זיך נישט געקענט פארשטעלן
 אז ווייטער וואס זיין א פראפעסיאנעלע רבי, אז ווייטער
 וועט נישט קענען גיין אפילו א חינוך תורני. חינוך הבנות איז
 כמעט נישט געוועזן. איז ווייל זאל מען אריינגען אין דעם
 נישט-דא-געדאכט, אין דעם אמעריקאנעם פראפעסיאנעלן רבנות?
 געהערט האב איך דא, אז דא אין ירושלים עיר הקודש, דא
 אין ארץ ישראל, איז אין יענער תקופה, פאר דעם חזון איש, פאר
 די נייע תחיית התורה, עס האט געהאלטן שמאל. אינעווייניק האט
 געהאלטן שמאל. אין יענע מיטעלע תקופה. אבער אויב דאן איז געלייגט
 געווארן דער יסוד, און דאמלט איז פארגעקומען און פאר געלפֿיגט
 געווארן א יסודות נאמנים - פאר די אלע וואס מיר זען היינט,
 פון אלע עקן וועלט, קומען הונדערטער און טויזנטער, א גאנצע
 ארמיי איז דאן אויסגעשטאנען - ס'איז געלייגט געווארן דער יסוד
 אין יענער תקופה.

א נייע וועלט האט זיך אנגעהויבן בויען, וואס די וועלט וועט
 סוף כל סוף דערפירן צו משיח צדקנו.

און די דריטע תקופה, די לעצטע, נאך דער צווייטער מלחמה.
 ווען כלל ישראל האט זיך אנגעהויבן מתאושש זיין, ס'איז געווארן
 מדינת ישראל פון איין זייט, דאס נייע חרדשיע אידנטום אין אמעריקא
 פון דער צווייטער זייט, דער אויפבלי פון די ישיבות הקדושות דא
 אין ארץ ישראל, חוץ די גרויסע, פון די ריזיקע חסידישע^{הויפן},
 און איך מוז איין זאגן - איך בין אלס קינד פֿאָרשט געווארן
 אין א גערער שטיבל, דאמלט דאס איינציקע גערער שטיבל אין
 ניו יארק. איך האב נאך געזען אידן וואס זענען געווען שבת-אמה
 אידן. און אין יענע תקופה בין איך געווען איינער פון יחידים

וואס זענען גיבליבן. און איך מוז אייך זאגן אן ווען איך
 בין פאר-א-יארן אריינגעקומען אין גערן בית-מדרש, און איך
 האב געזען די ארמיי, די טויזנטע - קיינער פון די היגע גערער
 חסידים, גערער בחורים קענען נישט וויסן וואס פאר אן גס גדול
 דא איז געוועזן. וואס דא איז פארגעקמען. וואס דא איז געראטעוועט
 געווארן.

באותם ימים האבן אנדערע חסידישע הויפן, כולם אהובים,
 כולם קדושים, די בענייאונג וואס דא איז געווען, אין די חסידישע
 הויפן פון איין זייט און די ישיבות פון דער צווייטער זייט,
 סיי דא און סיי איבער דעם צווייטן זייט ים, עס איז דאך ממש
 כנגד הטבע, כנגד טויזנט טבע. דער יסוד איז געלייגט געווארן
 אין מיטן דער צווייטער מלחמה, אינמיטן יענעם ^{שט} חורבן. פון
 דעם אויג, פון די אויגן וואס האבן דאמלט געווען מלא רשומות
 פון יענע מלאכים. וואס יענער דמע איז געווען דער טייטש.

און די דריטע תקופה - א גרויסע תקופה אבער זייער
 א שווערע תקופה. און דעם צווייטן מדרש וואס איך וויל זיך
 טיילן מיט אייך - .. מראות, מכוח/קושה הראייה שבשורש
 .. אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח, .. אלע וועגן האבן
 זיך פארמאכט, אלע פלעגער האבן נישט געקלאפט, אלע אויסוועגן
 האבן נישט געארבעט, מען איז צוטומלט געווארן, מען איז צומישט
 געווארן, מען האט געמאכט פעלערן. אין דרויסן האט מען
 געקענט אנהויבן ^{אז} מינען, די שונאים מינען היינט אז
 עס איז דאך נפגם געווארן אזויפיל פגימות, אזויפיל פגימות
 פון אינווייניק. תלה עיניו למרום והביט בשכינה. דער מצב
 פן הסתרת פנים איז מען זוכה, איז אצחאשם בהר השם יראה.

און דאמלט איז אויך יראה. אז נישט, איז דאך יראה איז
 דאך אלץ בזכותן של יצחק אבינו בלייבט דאך. און די יראה -
 והביט בשכינה. משל למה הדבר דומה? מיר זענען געשטאנען אין
 דער לעצטע תקופה, מיר שטייען פאר א גרויסן גרויסן נסיון.

פוקט על הדברים.

א נסיון וואס ער איז געקאמ ויורד/ מען וויל דאך אזוי זיין,
ווי דער בריסקער רב ז"ל האט געזאגט אמאל: א שמיכל איז געווען.
אוי, וויל כלל ישראל וויל זיין לא א שמיכל פון הימל. און
מען וויל זיין א הוראת פנים פון הימל און מען פילן אז גדולי
העולם, גדולי האומה, אז זיי שטייען פאר אונדז לעבעדיקע
געזאג צבורות פון אן השפעה ממרום, אז עס פירט אונדז מיט
דרכנו ישר-ישר.

הרב בולמן (המשך)

אן קיין שום היזורים, און ימין און שמאל. אוי, וויל מען דאס.
שטייט מען פאר א נסיון און מען גוט א קוק: דער נסיון איז אז
מען וויל אפטייטשן וואס מען זעט, און אויב מען ווערט בלינד,
מען מקוקט אריין אין דעם שט, אוי, ווי די אויגן זענען אין
סכנה. מדינת ישראל גיט א הויב אויף אירע אויגן און זאגט: רבונ
של עולם, נאכן חורבן פון יהדות פולין או ליטא און אונגארן,
אוי, וואלט מען געוואלט זיין. דריי אופנים זענען פאראן
פון גילוי שכינה: איינער, דער גרעסטער - די ~~מחצית~~ בחינה
פון מטה רבנו, אספקלריה מאירה, א בחינה וואס מען קוקט אין
אמא א חלום. דער שטייט אינווייניק און קוקט אין דרויסן,
און דער דרויסנדיקער שטייט אונקוקט אריין און מען זעט זיך,
בניכול, איינער דעם צווייטן, אבער בורדאי - פנים לא יראו.

אבער בבחינת מה? א צווייטע בחינה איז פאראן - מוציא מהחרקית -

א קלענערע בחינה. מוציא מהחרקית, דער האט נישט מרגיש
געוועזן. מען זיצט אמאל און מען גיט ~~פיל~~: אוי, איך זע נישט
ווער עס שטייט דארטן, אבער דא שטייט אימיצער און מען קוקט
אויף מיר. אספקלריה מאירה.

א דריטע בחינה - פארשטיין דער שפת-אמת - הבחינה פון עומד
אחר כחלינו. עומד אחר כחלינו איז א טייטש: נישט איך פיל אז
יענער איז יעצט דא דערביי. איך בין שוין דערצוץ אויך נישט
זיך. אז מען גייט ארויס, זעט מען עפיש פיש - טריט. מען זעט
פון אנהויב, און מען גיט א קוק די סימנים, זאגט ער: אויס, די
השגחה איז דאך דא געוועזן.

די לעצטע בחינה - זאגט דער שפת-אמת - וואס איז קיינמאל

נישט צוגענומען געווארן פון כלל ישראל, אבער די ערשטע בחינה

וויל מען דאך אויך און מען זוכט איר. ס'איז דאך אזוי שווער
אפצוטייטשן די עקבות, אט די פום-טריקט וואס זיי שטייען
מחרי כהלינו.

גיט מען א קוק, מען ווערט פארבלענד, עס דוכט זיך אז מען
זעט, און מען טייטשט פאלש. און דאס איז דער נסיון.

גיט מען א קוק אויבן. במרום, משל למה הדבר דומה? וואס
מיינען מיר, אז נאך אזא חורבן, וואס דא איז געוועזן, איז חס
ושלום דער אויבערשטער כביכול איז מתאכזר איבער אונדז? נאר וואס
דען? משל למה הדבר דומה, במלך שהיה מטייל בפחח פלטין שלו,
וועלן פיר מיר זוכה זיין, זענען מיר .. לו בחסד? פאטעס בזכות?
און ער איז מטייל בפחח פלטין, ווייל ער וועט אריינקומען.
איך קען נישט די לשונות וואס מען רעדט היינט, מיר זענען ווייט
פון די לשונות. אבער מטייל בפחח פלטין שלו? דאס איז אן אנדער
לשון. דאס דייטשט אפ אונדזער תקופה? וועלע עינינו וראה בנושא
.. מצינו לו ליד החלון. און ער זעט א דור וואס איז נישט
זוכה צו קוקן. וויל קוקן, וויל זיין, און וויל זיך אויפהויבן
למעלה, מעלה מעלה. אמר - זאגט דער אויבערשטער: יחשוב, איך
ווייט וואס ער איז ווערט?

אבער טאמער חס ושלום זאלאיר אים יעצט פארלעמנטן, איז
דאך מכריע אנהייב, וועל איך גאך חס ושלום גורם זיין
א מפלה סופית חלילה. אהבי. דעמלט אברהם אבינו, אבינו
דער סמל
הזקן, וואס ער האט דאך אאטאטא פון אלע דורות, פאטאטאטא וועל
איך דאך מכריע זיין די ... פון אלע דורות.

אלא, אפן די חלומות קענען מיר נישט קוקן און מיר
קענען נישט אפטייטשן. עס שטייען פאר אונדז עטלאכע זאכן:
איין זאך שטייט פאר אונדז. חז"ל זאגן אונדז דא מגלה געוועזן

אז איין אזא תקופה זאלן מיר וויסן אז דער אויבערשטער איז מטייל
בפתיח פלטיין שלו.

אאך מיר האלטן ביים מסיים זיין, רבותי. דעם לעצטן טייל

פון מיינע ווערטער, איז ביי אן הזדמנות וועלן זיי נאך אפשר
געזאגט ווערן, און איך וויל אבער מסיים זיין: וואס הייסט, כביכול,
שטייט בפלטיין של מלך? אין יענעם פתח שטייט מען, כביכול, יעצט.
צו עפענען מיר אויף די אזנייט דאס צו הערן? און דאס ביסעלע
צו וויסן?

נישט לאנג איז אריינגעקומען צו מיר - איך האב דאך צו טאן

מיט בעלי תשובה. קומט אריין א בחור, די הענט ציטערן אים.
ער האלט א ספר אין האנט און ער זאגט מיר: איך הייס אויפן נאמען
אליהו גושמן. וואס זאגט דאס צו אייך און צו מיר דער נאמען?
א איד. א אידישער בחור. ער איז איינער פון טויזנטער און פון
צענדליקער טויזנטער, און טאמער זאלן מיר דעהערן וואס איז הייסט,
כביכול שטייט בפלטיין של מלך - זאג איך אייך רבותי: איר מיט
איערע ברידער מיט אונדזערע ברידער אין דער גאנצער וועלט,
דער לעצטער ל.. של מלך - לאמיר געבן א האנט צו יענעם אליהו
גושמן, און איך וועל אייך דערציילן נישט מער פון אים אליין -
מען וואלט דאן געקענט זיצן שטעג מיט נעכט צו דערציילן פון
הונדערטער אזעלכע. איז זענען היינט דא טויזנטער אזעלכע בניס
והנחת.

דאן וואלט דער רבנו של עולם נישט געבליבן בלויז צו שטיין
אין פתח, גאטאא גאר ער וואלט אריין אין גאנצן כביכול, עס
וואלט געווען התבלות מלכותו.

ווער איז ער, אליהו גושמן? זאגט ער מיר אזוי: איך בין אויפגעוואקסן

אין א שטעטל לעבן מיין פריערדיקער הייטן אין האב געוויינט

אין א שטעטל וואס האט געהייסן פאר ראקוויי. נישט ווייט

פון דארטן איז געווען א פארבער אים א שטעטל וואס האט געהייסן

גרייט נעק. די שטעטל איז איינס פון די רייכסטע ערטער אין אמעריקא. וויפל עס איז דא עשירות אין אמעריקא, איז די דארטיקע עשירות - און אויך אויף דעם אמעריקאנער שטייגער גרויס. דארט - דערציילט מיר דער בחור - איז ער מחבדל געווארן. זיין טאטע איז א פראפעסאר אין איינע פון די גרעסטע אוניווערזיטעטן אין אמעריקא. זיין מאמע איז א פערטער אא דור אמעריקאנער. און די מאמע איז א מחברה פון א וויכטיק היסטארישן-סאציאלאגישן ווערק איבער דעם תהליך פון דעם מעבר פון דעם אידישן עמיגראנטן דור, ביז זיי זענען געווארן, נישט דא געדאכט, אסמילירט. רוב רובו, על כל פנים.

און איך האב קיינמאל נישט געזען - זאגט ער - א יידישן בית תפילה. א רעפארמען טעמפל פלעג איך זען יום כיפור. אין שטוב איז נישט געווען קיין זכר, נישט פון שבת, נישט פון קיין כשרות. פון חינוך רעד מען בודאי נישט.

נאר מיין טאטע - איך האב עס נישט געוואוסט דאמלט - איז געווען א זון פון דעם לעצטן דובנער רב, וואס איך בין א נאמען נאך אים. ר' אליהו גושמן. ער איז געווען דעם לעצטנס דובנער רב אף זון.

עס וועט קומען אמאל א תקופה - מיין איך - אני הקטן, איך וואג עס צו זאגן - אז מען וועט דערציילן מעשיות פון אאאאא דובנער מגיד, פון גרויסן הייליקן דובנער מגיד, און מען וועט נאך דערציילן אצאך באמערקונג, אז דארט, ווער עס איז געווען דער אייניקל פון דעם לעצטן דובנער רב, דער יונגערמאן איז היינט א אברך יקר וואס איר וואלט אים נישט דערקענט.

אז איין חוליה האט איבערגעהאקט געווארן צווישן זיי. צווישן זיידע און אים. איר וואלט געזען א לומחורה.

און הלוואי וואלטן מיר אלע געווען אזוי. זאגט דער בחור:

זיין טאטע האט זיך געטלאגן מיט זיין זיידע. דער זיידע האט אים געוואלט ראטעווען, האט ער אוועקגעשיקט אין א מוסר ישיבה, אין נאוואראדאק. האט ער זיך דארט געבריקעט. איז ער אוועקגעגאנגען אין ווארשא, און נאכדעם איז אעקומען די מלחמה, און ער האט זיך געוואלגערט און געוואגלט איבער טיביר און ער איז אנגעקומען קיין אמעריקא און דורך א קוצער צייט איז ער געווארן א מאדערנער, ארחאדאקטישער רביי.

נאכדעם האט ער זיך מיישב געווען אז דאס איז קיין עסק

נישט. און ער איז אוועק אויף ייל יוניווערסיטי, איינע פון

די צוויי ברעסטע אוניווערזיטעטן אין אמעריקא, א יידישן קאמפ

האט ער געהאט, האט ער אין א קוצער צייט דורכגעמאכט קורסן

— צוויי דאקטאראטן אין צוויי קעגנגעזעצטע מקצועות — און ווער

עס פארשטייט די זאך, פארשטייט אז נאר א אידישע קאמפאני דאס

טאן, און אוי וואבנוי לנו אז אזעלכע יידישע מוחות זענען

דערצו צוגעגאנגען, אבער ער האט געקראגן א דאקטאראט

אין פיזיקע און א דאקטאראט אין מדעי הרוח, צוויי קעגנגעזעצטע

זאכן, אין א קוצער צייט איז ער געווארן א פראפעסאר.

ער האט באשלאסן אלעס אוועקצווארפן און נישט משריש צו זיין

אלץ פון זיך.

ווען דער אייניקל, דער אליהו איז אלט געוועזן 18 יאר,

שיקט מען אים אוועק קיין קאנאדא קאלעדזש. מען האט דאך

אים נישט דערציילט פון די אלע זאכן. נעמט דיר אינגל, איז

זיך מיישב געווען, א האלב יאר שפעטער אז די גאנצע השכלה

פון מערב איז שער. און מיר ווייסן דעם נשט, דערפון, אבער
 דאך, דער זיידע זיינער האט געארבעט מעשימאין הימל. און
 דער אטנגל איז זיך מיישב געווען און הייבט אן צו פירן
 א מלחמה מיט זיין טאטן, מיט דעם פראפעסאר, און ער זאגט צו
 אים: טאטע, זאלסט וויסן אז דאס איז אלץ ליגן. עטלייז קר.
 דאס וואס איך לערן, די פילאסאפיע מיינע מיט דער ליטעראטור
 מיינער מיט דעם וויטענשאפט מיינע - דאס איז אלעס שער.
 ער שלאגט זיך מיטן טאטן. א האלב יאר שפעטער גייט ער אוועק
 - און וואס טוען היינט אידעשע קינדער, ווען זיי גייען
 אוועק פון דער השכלה?

שוין דער דריטער אדער דער פערטער דור - עד רבעים גייט
 ער איין קשבון, אבער וואס איז נאך רבעים? נאך רבעים איז
 איינט פון די ביידע: אדער - אדער. און טאמער גיט זיך דארט
 עפעס א וועק אויף - אינווייניק קיין דער ווייס צו וואס דאס
 קען דערגיין.

הייבט מען אן זוכן. ווו זוכט מען? איר ווייסט דאך שוין
 וואס דאס ווערט איז דער טייטש - און אפשר האט איר יא
 געהערט - אין מערב מדינות איז דא-נישט-דא-געדאכט א ענין
 וואס הייסט "היפּיס". דאס איז דער טייטש: דערגאנגען צום
 חלום. דאס איז א החדריות וואס קיין שום יצר הרע, פון אלע,
 איז שוין נישט געבליבן. מען ווערט משוגע, ביז וואנען דער
 מוח מיטן הארצן פלאצן אינגאנצן און דינען אלע עבודה זרות אין
 דער וועלט. נישטא אויף דעם קיין ווערטער.

הייבט ער אן צו 55 וואנדערן. ער זוכט אלס דעם אמת, און
 ער געפינט אים נישט. וואנדערט ער פון דעם אטלאנטיק ביזן
 פאסיפיק - און איר ווייסט וואס הייסט? און די חברע האלטן
 אז מען דארף נישט ארבעטן, מען דארף נישט קיין געלט, מען כאפט

ה "הישש", א טרעמפ, מען פארט דא, מען פארט דארטן, און אזוי האט ער געוואנדערט 3.5 טויזנט מייל. האט ער עפעס געהערט א קלאנג א א בון-קול אז אזוי ווי יידישע קינדער, ווען זיי זוכן דעם אמת ווייסן זיי נישט אז למשל, ווען זיי ווערן רעוואלוציאנערן און זיי זוכן סאציאלן יושר - אז דאס שטאמט פון אונדז און נישט פון זיי. אלא מה? מען האט עס איינגעהילט אין טויזנט קליפות, און מען האט עס געפאלשעוועט, און די זאכן אז מען איז מזייף, איז מען דאך מחריב א וועלט, איז מען במקום יהושע הנביא קומט דאך ארויס, נישט-דא-געדאכט, להבדיל אלף אלפי הבדלות, א טטאליניזם. דאס ווייסן זיי דאך נישט, אונדזערע קינדער, אבער דאס איז דער יידישע קינדער, איז אז זיי הייבן אן זוכן האט ער אנגעזוכט מוץ אטלאנטיק ביזן פאסיפיק, און בריצור, ער האט געהערט אז עס איז דא אזא זאך וואס הייסט קיבוצים אין ארץ ישראל, און דארטן איז דא סאציאלער יושר.

אפער איז דארט דא דער אמת, האט ער געטראכט. איז ער אנגעקומען איןא קיבוץ אין גליל. און אין דעם קיבוץ האט ער אנגעהויבן זוכן דארט דעם אמת. דארט האט אים שוין נישט געדויערט א לאנגע צייט געווייזט צו ווערן אז דארט איז ער נישטא.

זיין עלטער זיידע, אברהם אבינו, בשעת ער האט געוואנדערט, בשעת דער אויבערשטער האט אים געזאגט: לך לך, איז ער געגאנגען פון צפון אויף דרום. איז משמע: מעשי אבות סימן לבנים. דער רמב"ם זאגט אויך אז יעדע הליכה - וואס טוט דער אויבערשטער אז ער וויל אז זיין נבואה זאל נישט קענען זיין חוסר ריקס? מאכט ער אז נישט נאר זאל עס גיין מיט דיבוב, די נבואה, נאר זיך זאל גיין מיט מעשים.

איז איבעראל ווי עס איז געווען נחתהלך, ווו אברהם אבינו האט געשטעלט א שריט, איז דארט וועלן זיינע קינדער שטעלן שריט.

מען האט שוין קונה געווען פאר זיי.

בקיצור, דער אוראייניקל פון אברהם אבינו הייבט אן צו קיין טון צפון ביז דרום, ביז וואנען ער דערגייט צומדעם הנה הוא עומד 4 אחר כחלינו. און ביי יענעם כותל האט פאסירט מיט אים וואס עס האט פאסירט מיט אים.

אין איין שיינעם טאג געפינט ער זיך אין ישיבת אור-שמח און אין זריי מאנאטן שפעטער לערנט ער שוין גמרא. היינט איז ער א שיינער בן-תורה, און לערנטן הכל צוויי יאר צייט. אבער ער איז באמת א שיינער בן-תורה.

דאסנאז יעצט מחייב. ער לערנט גמרא מיט ראשונים. און ער איז א באמתער בן-תורה, און הערט א שיעור ווי א אמתער בן תורה דארף הערן א שיעור.

איז דער בחור רופט אפ זיין טאטן און ער זאגט איינמאל זיין טאטן - ער האט דאך נישט געוואלט בשעת מעשה, אפילו נאכדעם האט ער נישט געוואלט ווער זיין זיידע איז. - זאגט ער: טאטע, האב דו וועסט נישט טרעפן ווו איך בין. איך בין אין א ארט וואס דאס הייסט א ישיבה. זאגט ער אז ער האט געהערט בדומה, ווי זיין טאטע האט געלחש'ט פון צווייטן זייט קו, און דאס צווייטע ווארט, א מינוט שפעטער ווען דער טאטע זיינער האט געכאפט דעם אטעם, זאגט ער אים: איך קוק דיר שוין אן עטלאכע יאר, איך האב נישט געוואלט ווען דאס אומגליק וועט מיר טרעפן, נאר איך האב שוין געקלערט יארן לאנג, אז עס איז שוין נישט ווייט ביז צוריק צו דיין זיידן.

מיין זיידע, ווער איז געווען מיין זיידע? - וועל איך דיר שוין דערציילן דעם גאנצן אמת. אאאאא זאלסטו וויסן אז דיין זיידע איז געוועזן דער לעצטער רב פון א שטאט אין פוילן וואס האט געהייסן דובנא. פון אים איז געבליבן א ספר, אין געציילטע טומסים, פון הלכה אין דער אגדה. און איך שיק דיר א טומס פון דעם ספר וואס איך האב פון דיר באהאלטן בדיוק.

זאגט די מאמע: קום אהיים. - זאגט ער: ווי קען איך צו דיר קומען. דו ווייסט וואס פאר א מטבח דו האסט, און וואס וועט זיין מיט שבת? זאגט זי: איך טו אלעס. קום אהיים. זאגט ער: קודם דארף מען לערנען תורה.

שטייט דער אינגל מיט ציטערדיקע הענט און גיט מיר דעם ספר און אאף ער עפנט אויף דעם ספר און ער ווייסט מיר מיט אפינגער - גיב דו א קוק. און איך זע מיט א רויטן פּען פּ ארצייכנט עטלאכע שורות. דאס האט דער אייניקל פארצייכנט, די לעצטע שורות פון דעם הקדמה פון דעם ספר. די אלטע תצילה פון חתם סופר: יהי רצון שאלוהינו בשמים - און ער בעט אז תפילות ונחמות, אז די דברי תורה וואס איך האב דא אנגעשריבן, איז בני ובני בני זאלן זיי מפיץ זיין בדעת וביראת אלוקים, און זיי זאלן פארשפרייטן תורת השם אין דער וועלט. וזאת תהיה נחמתו.

דאס איז זיין פראגראמע פון לעבן. דאס אייניקל. פארצייכנט אין רויטן עט.

און איך זאג אייך רבותי אן א גוזמה: דער בעל דבש אליין

לאזט אונדז צו הערן אז היינט איז פאראן אן ארמיי פון צענער טויזנטער

וואס זענען בדומה צו אים. איר ווייסט אז אייער-נעכטן איז אריינגעקומען צו מיר צוויי בחורים און האבן דערציילט: מיר זענען אמעריקאנער און די טוכנות האט אונדז געפירט. מען האט געוואלט אביסל יהדות, האט מען אונדז געפירט אין עין חרוד. צו א קיבוץ וואס זיין נאמען איז אין חרוד. און זיי זענען יעצט אין דער ישיבה.

און מיט א פאר מאנאטן צוריק קומט אריין א בת ישראל אין שטוב און זי זאגט: מען האט מיר געשיקט אין א געוויסן קיבוץ, וואס נישט לאנג צוריק האט דער הרב ... געהאלטן דארטן עטלאכע הרצאות. א פרייער קיבוץ. פון די פרייסטע קיבוצים אין לאנד, אין האב פרגעטן זיין נאמען. איז קומט ראש השנה, און זי ווייסט אז ראש השנה דארף א אידיש קינד הערן שופר, זיין אין א יידישן בית הכנסת. און פרגעט זיך: דא אין ישראל איז נישטא קיין מנין אין ראש השנה? זאגט מען איר: דא איז א קיבוץ ווילובי. מיר האלטן נישט דערפון. — אבער עס קען דאך נישט זיין.

איז דאס יידיש קינד געגאנגען צו פיס קרוב צוויי שעה, ביז יסודות. און עס האט 5 נישט געדויערט קיין 3 - 4 טעג און פון יסודות איז זי אנגעקומען אין א מוסד קדוש וואס ער הייסט "נוה ירושלים", וואס ער איז בדומה — און היינט איז שוין דא קרוב צו 10 אזעלכע מוסדות אין ארץ ישראל. און עס איז דא עטלאכע אזעלכע מוסדות אין אמעריקא. עס וואלט געווען כוח, וואלטן געווען אזעלכע הונדערטער מוסדות. ווען מיר גיבן מזין די הענט מיט זיי און זיי מיט אונדז, וואלט א ההילף געמאכט פרייער אריין אין אונדז און מיר וואלטן זיי געקענט געבן.

און ווען די צוויי זאלן זיך געבן די הענט, איז עפעס א קלער צו
 דער רבנו של עולם וואלט נישט געטאכט נאך א פאר שריט
 פוף זעט אמת פחה הפלטין ביז אריין אינווייניק?

זאל אונדז דער אויבערשטער העלפן, יהי רצון אז מען זאל
 זוכה זיין לשמוע ולראות נחמתה של ציון, ויתן בציון ישועת ישראל.
 זאל דער אויבערשטער אונדז העלפן אז די אלע תקופות זאלן שוין
 האבן פארביי, וכל בני ישראל יקראו בשמך, און כלל ישראל
 בראש וראשון, בוודאי וועלן מיר זיין די ערשטע, מיר זענען
 מלא דעת השם כמים .. דאמלסט וועט מען זוכה זיין לגאולה שלמה
 במהרה בימינו.

הרב נאָהוּז - יו"ר: חן חן לרבי בולמן על דבריו החוצבים

להכות אש מבית מדרשה של אגודת ישראל. אני מזמין את הרב צבי ויינמן, ראשון המתווכחים, בנושא הערב. הרב צבי ויינמן, בבקשה. ישנן כאן שתי דעות והמליאה תחליט. דעה אחת להמשיך בויכוח חברים על הנושא שעליו התאספנו בערב זה. דעה שניה: לרחות ויכוח זה, שהוא רגיש ועירני, למחר בבוקר. אני מציע שכל מי שמעוניין שהויכוח יימשך בבוקר, יעזוב את האולם. מי שמעוניין שזה ימשיך, ישב במקומו, זו תהיה ההצבעה הטובה ביותר. הצבעה בלי הרמת ידיים. בבקשה.

עו"ד רבני - צבי ויינמן: רבותי, אחת השאלות החמורות ביותר

במחננו היא שאלת יחסינו למדינת ישראל. נשאל כל ילד שגדל בביטה

של אגודת ישראל, מה צריך להיות יחסנו לציונות, יאמר כל אחד בוודאי

שזה פסול, בוודאי שזה טרף. מאידך, ברור לכל אחד שמדינת ישראל היא

המשך טבעי לציונות, היא היא הציונות. יש בעולם רק שני סוגי מדינות

שבהן הרעיון הוא המשטר, שבהן החנופה היא המדינה. המדינות הקומוניסטיות

שבהן השלטון הקומוניסטי הוא השולט; ומדינה שניה הציונות, שכל

מפלגה שתשלוט בה, אם זה המערך, אם זה ידין, אם זה דייך, איך שיקראו

לה, בסך הכל הציונות שולטת.

ולמרבה הפלא, כשאנחנו מגיעים לשאלת יחסנו למדינה, אנחנו

לא רואים יחס חד-משמעי מצד המנהיגים שלנו, כפי שאנחנו רואים

כשנשאל אותם ביחס לציונות. הסיבה היא שאגודת ישראל מצאה את עצמה

בוקר אחד כשהמתנגדת החריפה ביותר שלה, כשהמתנגדת תחריפה ביותר

לדרך התורה של עם ישראל, היא המייצגת אותו, הרויחה בקרב; עדיין

מ.ב.

לא הרוויחה במערכה. אבל בקרב אחד לצערנו הרוויחה. ומצאנו את עצמנו נשלטים ע"י שלטון זר ועויין. מאידך, מסיבות פרגמטיות שאינן תואמות ואינן הולכות תמיד עם הסיבות הדוגמטיות, נאלצים אנחנו לקיים קשר עם אותה בת לאותה אם סוררת, שהרסה והשחיתה חלקים ניכרים מעם ישראל. ומכאן כפי שהתבטא מנהיגה של אגודת ישראל בזמנו, טשטוש המוחות ובלבול הגבולין. עד כמה שמגיע טשטוש המוחות ובלבול הגבולין אני ארשה לעצמי לצטט התבטאויות של שניים ממנהיגי אגודת ישראל, שאני משוכנע שהם ברוחם נאמנים לדרכה של אגודת ישראל, אבל אותו טשטוש ואותו בלבול הביא לידי אותן התבטאויות שאני מקווה להוכיח היום, ובניגוד לכל קודמי, שהם גדולי תורה וראשי ישיבות, שיכלו להביע רעיונות משלפם, אני אינני מתיימר להביע שום רעיון משלי. אני אשתדל בע"ה להוכיח מה היא דרכה האמיתית של אגודת ישראל ביחס למדינת ישראל, על סמך מיסמכים של אגודת ישראל, ורק של אגודת ישראל.

התבטאות אחת: מאז ומתמיד היינו בעד קום המדינה. כבר בוועדת פיל הופיעו נציגי אגודת ישראל ודרשו שנקבל מדינה. ההתבטאות השנייה: שאלת יחסינו, מה זה חשוב מי אמר, אני מצטט מעתונים יומיים, לא דתיים, סמי-דתיים, שהופיעו; אני מצטער מאד, אבל אם אותם מנהיגי אגודת ישראל הרשו לעצמם להופיע, אז בקטעי העתונות של משרד הדתות זה הופיע, אז אפשר לקרוא את זה.

ההתבטאות השנייה: שאלת יחסינו למדינה, אינה רלוונטית עוד. כלומר, אותו מנהיג, לא אומר כמו המנהיג הראשון, שמעולם לא הייתה השאלה רלוונטית. היום היא איננה רלוונטית. אנו קשורים למדינה בכל נימי נפשנו. אני בדקתי אישית עם האנשים הכותבים,

מ.ב.

שאלתי אותם, צא אחד שאלתי באמצעות שליח, אם הדברים האלה ציטוטים נכונים, הם אישרו לפני, יש לי בכתב שהציטוטים נכונים. רבותי, אני חושב שאנחנו צריכים, אנחנו מעוניינים היום לא להעמיד מישהו, להאשים מישהו, כי אם לברר את האמת. התאספנו כאן כדי לברר את האמת. נראה אם זאת האמת.

ובכן, מורי ורבותי, הבסיס להשקפתנו על המדינה, היא החלטה מועצת גדולי התורה משנת תרצ"ו. אאאאאא זוהי ההחלטה הברורה שעליה הסתמכו מנהיגי אגודת ישראל בכל הופעותיהם בהמשך. את ההחלטה הזאת אף אחד לא יכול לשנות. ההחלטה אומרת, ואני מצטט: מדינה יהודית שאינה מבוססת על יסודי התורה, הרי הכחשת המקור היהודי מתנהגת למהותו ודמותו האמיתית של עמנו, וחותרת תחת יסוד הקיום של עמנו. מאחר וברור, שמדינת ישראל איננה מבוססת על יסודי התורה, ברור שהגדרת מועצת גדולי התורה שאותו גוף שאנחנו רואים אותו היום לפנינו, גוף המכחיש את המקור היהודי, גוף החותר תחת יסודות עמנו, אם זאת הגדרה - אני אינני מבין איך אפשר לומר שאנחנו מזדהים עם אותו הגוף. החלטה זאת מגדירה מדינה שאיננה הולכת ברוח התורה, שהיסודות שלה אינם ברוח התורה, ומי שיקום ויגיד שהיסודות של מדינה זו היא עפ"י רוח התורה - אין לי אתו ויכוח.

זקן בית התנועה שיושב לפנינו, הרב משה גליקמן פורוש, כתב בכ"ה אייר תש"ז, ממש ערב קום המדינה, לא אאאא תרצ"ו, עתיקות, למרות שבתורה אין עתיקות. אבל ממש ערב קום המדינה, ואני מצטט מקול ישראל, "אין זה טוד שאגודת ישראל איננה בעד הדרישה של מדינה יהודית". כתב את זה כמאמר ראשי בצד ימין. הוא היה אז ממנהיגיה

מ.ב.

הבולטים של אגודת ישראל, הוא נשלח ע"י אגודת ישראל, הופיע בכל ועדות האו"ם, ואני חושב שאם הוא אומר את זה, הוא היה מוסמך. דעתנו שעלינו לדרוש רק פתיחת שערי הארץ ואיסור מכירת אקדקרקעות. הרב בלוי, שוודאי היה מוכר כמנהיגה של אגודת ישראל, ז"ל, סליחה, כותב בקול ישראל, ד' אדר ב' תש"ו, ואז הופיע לפני ועדת האו"ם, שאותו מנהיג טוען שלפניה דרשו הקמת המדינה. והוא כותב: לפני ועדת החקירה האנגלו-אמריקנית נדרוש רק עליה. הרב יצחק מאיר לויין, מנהיגה של אגודת ישראל ז"ל, הופיע לפני אותה ועדה, הנאום שלו מופיע בשני מקומות, גם בקול ישראל של אותה תקופה, וגם הוציאה חוברת אגודת ישראל לקראת הכנסיה הקודמת, גם הוא גרס רק עליה ופתיחת שערי הארץ, במפורש לא דרש הקמת מדינה.

אותו דבר קול ישראל מכ"ט טבת תש"ו. בניסן תש"ח, י"ג ניסן, מורי ורבותי, חודש וחצי לפני הכרזת המדינה, לא עתיקות, מר גרוס הנכבד, לא עתיקות, ממש כותב מאמר ראשי של אגודת ישראל, קול ישראל, שאגודת ישראל היא בעד משטר נאמנות. מי שיודע מה זה משטר נאמנות, אני לא אאריך, אבל משטר נאמנות פירושו לא הקמת מדינה. ומי שרוצה לדעת מה היתה הכוונה של אגודת ישראל, ובכן, הרב רוזנהיים, בט' אלול תש"ו, שהסתמך על החלטת מועצת התורה, אומר מפורש, ואף אחד לא התיימר כאן לומר שהרב רוזנהיים סילף את החלטת מועצת התורה: מנהיגינו הרוזנהיים גדולי ישראל התנגדו תמיד וימשיכו להתנגד למשחק מדיני עם הרעיון המקודש של מדינה יהודית על אדמת הקודש, בין אם הסוכנות גורסת מדינה כזאת, ובין אם לא. אצלנו קשור היום מלכות ישראל במלכות שמים. כל עוד נדרשת אדנות למטרה חילונית בלתי קדושה, מדינית או חוקית, - החשובה היחידה שאנו יכולים לתת למנהיגות של הספרות הפוליטית החילונית

מ.ב.

הזאת, היא לא. והרב רוזנהיים כותב שאגודת ישראל הסכימה לתכנית, להפוך את המדינה למחוז יהודי, ויתרונה הניכר יהיה שאינה משאירה ספק בדבר האופי הגלוי של המחוז, ולכן אין לחשוש מהחלטת גדולי מועצת התורה.

זה כתבו בתש"ו. היום מי שמעיו באגודת ישראל להזכיר את שלושת השבועות, צועקים לו סאטמר. ובכן, במכתב שהמציא לי מר הירש, והוא יאשר שהוא המציא לי את המכתב הזה, משנת 1944, כותב הרב רוזנהיים במפורש, שהקמת מדינה סותרת את שלושת השבועות. אם בדיעבד יקיימו שני תנאים שאני אומר עכשיו, ושאתה מהם לפחות יפחיע את כולכם, אנחנו לא נתנגד בשיא החקיפות. ומה הוא כתב? (א) שהמדינה תחנהל עפ"י התורה; (ב) שיהיה בהסכמת העם הערבי. אתם שומעים? אגודת ישראל, בלי ספק לדעתי, היינו צריכים להקדיש, הרב רוזנהיים לא כתב מילה אחת בלי התייעצות עם גדולי התורה. בכ"ג שבת תש"ו מופיע מאמר בקול ישראל, מצד רב שהיה חלק מהזמן די קרוב למזרחי, ואף אחד לא יגיד שהוא קיצוני, הרב אליעזר סילבר ז"ל מארה"ב, שכולנו מעריכים ומכבדים אותו. והוא כותב את אותם הדברים: דרישה לממלכת ישראל, שאין כל ישראל מסכימים לדרישה זו, שעל זה כבר השביע הקב"ה שלא יעלו בחומה וכו'.

היום שלושת השבועות זה סאטמר. לפני כמה שנים, בבטאון הרשמי של אגודת ישראל. לומר היום שאגודת ישראל מעולם לא התנגדה למדינה, זוהי לדעתי סתירת לחי לכל אותם גדולי ישראל, ולכל אותם מנהיגים פוליטיים של אגודת ישראל שעמדו בגאון בפני כל הוועדות הבינלאומיות וטענו שזה מנוגד לתורה. ואני, נדמה לי, שאני ציטטתי את הדברים במדויק, מורי ורבותי. אם מישהו יאמר היום, מה אתה

מ.ב.

בא להילחם בציונות, כולנו יודעים שסיסמת הציונות היתה לעשות את עם ישראל לעם נורמלי, לעשות אותו לעם ככל הגויים. מי חושב על הדברים האלה היום? יש לי בשבילכם הפתעה: משה דיין. בעתון שהוא הוציא, ביום הראשון, והוא העורך שלו, וזה היום הראשון זה המוסד של העתון, זה מה שמראה דרכו של העתון, כותב משה דיין, אחרי כל מה שעבר עלינו, הוא כותב כך: מהפכתנו היא היסודית העמוקה והקשה ביותר, לעשות את האומה היהודית לעם, עם ככל העמים. היום הוא כותב את זה. זה לא מלחמה עם הציונות מלפני 70 שנה.

יגאל ידין שיוצא היום עם בשורה חדשה, מה הבשורה החדשה

שהוא כותב? אומרים שעלינו להיות אור לגויים, אבל תחילה עלינו להיות ככל הגויים. ראשי אגודת ישראל, בהוראתם של גדולי התורה, שהגיעה המדינה בלי הסכמתנו, שנשאלה השאלה אם אנחנו יכולים באיזו צורה שהיא לשתף פעולה, הכריעו אז כן, הכריעו שכיוון שאת המדינה לא רצינו, לא היה בכוחנו להחנגד, כיוון שהמדינה חיה וקיימת, אי אפשר להגיד מדינת ישראל לא קיימת. הכריעו שצריך לשתף פעולה ואת המידה, כן להיכנס לממשלה, לא להיכנס לממשלה.

אבל היסוד, וכאן אני בא רבותי באופן מעשי, אני מבקש עוד שתיים-שלוש דקות, כיוון שאני רוצה לומר דבר שלדעתי אף אחד כאן לא יכול לומר, מצד המומחיות המקצועית שלי. מדינת ישראל, והסכמה של אגודת ישראל היתה, בתנאי יסודי: שחוקי האישות, חוקי המעמד האישי, יהיו עפ"י דין תורה. זה היה בהסכם עם אגודת ישראל, ולשבחה של אגודת ישראל ייאמר, שזה נאמר בהסכם עם אגודת ישראל, אבל זה היה יסוד, שמעמד אישי יהיה לפי חוקי התורה. ובכן, מורי ורבותי, אני רוצה לומר לכם במלוא האחריות, הדברים מוכנים אצלי עכשיו, כמחקר

מ.ב.

קצר שערכתי, ואני מתכוונן להעביר אותו לגדולי התורה, ולהוכיח את זה במסמכים ובציטטות ברורות. מי שאומר היום שהמעמד האישי שחוק נישואין וגירושין במדינת ישראל מתנהל עפ"י התורה, הוא או טועה, או מטעה. ואני אוכיח לכם במלים קצרות. עכשיו, מה שלורנץ אמר, הוא אמר שהרבנים נבחרים ע"י חופשים. מה שתשמע עכשיו, מורי ורבותי, כמה משפטים, וזה הכל.

היסוד לכל משפט אישי, הוא חוק האבהות, שאלת האבהות. מי במדינת ישראל מכריע מיהו אבא? ובכן, מי שמכריע במדינת ישראל מיהו אבא, שזה היסוד לכל אבהות, זה מי שגר בירושלים יכריע השופט חאג' יחיא. לפי החוק במדינת ישראל, ביהמ"ש המחוזי המוסמך הבלעדי להכריע באבהות. כלומר, אם השופט מחליט שפלוגי הוא בנו של פלוגי, רושמים את זה בתעודת הזהות, בעוד 18 שנה, כשיבוא שאלת חתונה עם אח או אחות, אז כמובן שזה יחיא. אם יש שאלה של חליצה, זה יחיא, כי בתעודת זהות לא כתוב על סמך מה החליטו.

מי מחליט במדינת ישראל מיהו יהודי? היסוד. מי רשאי לכתוב בתעודת זהות יהודי או לא יהודי? בית המשפט המחוזי. לא תאמינו. כשניהלנו את המשפט של הגר בפתח-תקווה, רצינו להזמין את גורן ואת פירון ולהביא מסמכים - הם סירבו להופיע. פנינו ליועץ המשפטי שיביא אותם, בהתאם לחוק בי"ד ממלכתי רשאי להזמין כל העדים. כתב היועץ המשפטי, ויש לי את המכתב אצלי, - בית הדין איננו רשאי לדון מיהו יהודי, ולכן לא נוציא צו הבאה נגד גורן. ההסכם של אגודת ישראל היה, שבמדינת ישראל יוכרו נישואים וגירושים רק לפי דין תורה. המציאות, מדינת ישראל מכירה בנישואין, שני אנשים יושבים בבית וכותבים מכתב למכסיקו, ומקבלים תשובה שהם

מ.ב.

נשואים - מדינת ישראל מכירה בנישואין האלה. שני יהודים הולכים לעורך-דין, חותמים הסכם - מדינת ישראל מכירה בנישואין האלה. גוי ויהודיה, תושבי ישראל, והמצב ~~אאאאא~~ הורע מזמן המנדט, בזמן המנדט לא היו מכירים ביהודי וגויה שהיו ~~בנשואים~~ לקפריסין ומתחתנים וחוזרים, ~~אאאאא~~ ומביאים תעודה מקפריסין, כיוון שהמעמד האישי שלהם הוא של פלסטיין - לא היו מכירים. היום מכירים.

חוק הידועה בציבור נותן אפשרות לחיות חיי אישות עם כל הזכויות, ללא נשואים. הנחיות החדשות של היועץ המשפטי, שכולנו שמענו את הרעש הגדול, רק הערה אחת ואראה לכם מה שזה קילקל. עד היום אם בית דין גילה ממזרים או גילה גויים קטינים, הוא היה רשאי להודיע למשרד הדתות, היו רושמים שעם אלה אסור להתחתן מכל סיבה שהיא. ההוראות החדשות של היועץ המשפטי: מי שלא עמד בבית הדין, בבירור המשפט, אסור לרשום אותו כפסול נשואין.

אני עכשיו שואל ומציע ביחד: אם הבסיס, ואני אומר זאת הייתה החלטת אחרי ישוב הדעת של גדולי התורה, אין לנו ברירה, אנחנו נמצאים במצב מסויים, כיוון שהבטיחו לנו הבטחות מסוימות, ננסה ונראה. עברו 28 שנים, מותר לנו לבדוק. אם אני בשטח הזה, שהשתדלתי לברר, מראה לכם את המצב החמור, ואני אומר רבותי, אנחנו עם הילדים האלה שהיום מקבלים היתר נשואין ומקבלים אישור יהדות, או עם ילדים שנולדים כחוצאה מפסקים של גורן, שכל גדולי תורה שלנו פסקו שפסקיו אינם פסקים, וגורן יושב עם הרב שלום מזרחי, שקיבל כתמורת השוחד על חתימת ה-9 כמושב בית דין חגדול, מחליט על כפיית אשה לגירושין. בעוד 18 שנה מישחו מאתנו יכול להתחתן עם זה. רבותי, כאן לא מדברים על תיאוריות, כאן לא מדברים על

מ.ב.

אידיאולוגיות, כן מדינה, לא מדינה. כאן מדברים שמסתובבים היום בארץ, ואני מראה לכם דברים ברורים, רחמנא ליצלן, ולא מדברים עם זרים. הרי שמעתם עכשיו את ההרצאה של הרב בולמן, בעלי החשובה נוהרים היום. מה יהיה בעוד 18 שנה? על מי אנחנו סומכים היום בגיטין, על 9 דיינים שמסדרים גיטין בתל-אביב? אם כל גדולי התורה פוסקים שפסקיהם אינם פסקים - אז איך אנחנו סומכים עליהם, על הגט שלהם? איך אנחנו סומכים על פסק של כפיה? איך אנחנו סומכים על פסק של היתר נשואין?

ולכן, כמובן בפורום כזה אי אפשר להיכנס וללבן, ענין אידיאולוגיה - אידיאולוגיה. זה בוער, רבתי, ויפה שעה אחת קודם.

הרב נייחוז - יו"ר: הרב ח"כ י. גרוס, בבקשה, ואחריו ר' עמרם בלוי. ההקשבה לנושא מגלה כי יש ענין רב גם בשמיעת דעות אחרות. ר' יענקל גרוס, בבקשה.

הרב ח"כ י. גרוס: כב' היו"ר, הרב נייחוז. קודם כל, אני רוצה לברך את היו"ר, וראש הקהילה יו"ר של חצור החסידית. לפני 28 שנה לא היה קיים דבר כזה, חצור החסידית. ואנחנו צריכים לברך על הקבוצה הראשונה, על החלוצים הראשונים, על החיילים הללו שילכו לייחד את הגליל. ואם היה לנו ראייה לטווח ארוך, היו צריכים לקום כמה קבוצות כאלה כדי ללכת לייחד את הגליל. אנחנו מקווים שזוהי רק החלה ראשונה טובה. אנחנו מקווים שעכשיו גרים בחצור החסידית כמה עשרות משפחות, מקווים ומתפללים שתהיה לעיר גדולה בישראל. מורי ורבותי, הממשלה מוכנה עכשיו להשקיע, ואני יודע מתוך ידיעה ברורה, להשקיע מאות מיליונים לייחד את הגליל, והלוואי שנדע לנצל את החודמנות הזאת, ולא נתרכז רק בבני-רק ובכדומה.

מ.ב.

עכשיו אני רוצה להגיד כמה דברים בענין הנושא הזה, מה שנגע הרב ניייהוז. זה נושא מאד רגיש, והצרה היא שכל אחד צודק. כל אחד, מה שאמר כאן הרב וינמן, בעצם יכול להיות שהוא צודק. אנחנו לא יכולים להכחיש את זה.

אבל ברצוני לקבוע כמה דברים. הוא ציטט מקול ישראל אצאא ומעתונים. לפי מיטב ידיעתי, אנחנו לא רצינו במדינה יהודית, זה נכון. כי ידענו שזו לא תהיה מדינה מבוססת על התורה. אבל היתה החלטה, לפי מיטב ידיעתי, לפני קום המדינה, לפני ההצבעה באו"ם, אז היתה הצבעה, היתה החלטת מועצת גדולי התורה לא להפריע להקמת מדינת ישראל. אנחנו לא רוצים בזה, אבל אנחנו לא מפריעים. זו היתה החלטת מועצת גדולי התורה. אא זה ענין של בדיעבד, ודאי לא לכתחילה. אף אחד לא חשב על זה.

דבר שני: היתה החלטת מועצת גדולי התורה עם קום המדינה, להצטרף לממשלה, והרב לויין ז"ל נכנס, הצטרף כשר הסעד. זו היתה החלטת מועצת גדולי התורה. כעבור כמה שנים, 4 או 5 שנים, הוא עזב את הממשלה. אינני יודע, עד עכשיו, ולא בדקתי את זה, לפי איזו הוראה הוא עזב את הממשלה. אם הרב מבריסק אמר לו לעזוב את הממשלה, זה בדיוק כמו מועצת גדולי התורה. אבל עובדה היא שהוא עזב את הממשלה. רבותי, אני מצטער שהראש ישיבה לא נמצא כאן, הרב סלונים. אין החלטה עקרונית שאסור לאגודת ישראל להצטרף לממשלה. לא קיים, ולא היתה החלטה כזאת.

עכשיו אני אגיד מה כן היה. לפני שלוש שנים, קרוב לארבע שנים, כשאנחנו המלצנו, חברי הכנסת המלצנו להצטרף לממשלה בתנאים מיוחדים, התכנסה מועצת גדולי התורה בירושלים, והחליטה אם יבטלו

מ.ב.

גיוס בנות, כך היתה החלטה, אם יבטלו גיוס בנות, ואם יבטלו את ענין, יפתרו את בעיית ניתוח מתיס, אז אפשר להצטרף לממשלה.

אין החלטה עקרונית שאין להצטרף לממשלה. נכון, שלא הצטרפנו, וידענו מראש שהם לא יתנו לנו את זה. אבל אין החלטה עקרונית שאסור לשבת בממשלה. זוהי האמת לאמיתה. עכשיו, מורי ורבותי, שמעתי את הדברים הנלהבים של ידידי הרב וינמן. ואני אומר לו שהוא צודק מאה אחוז. מה שהוא אמר זה נכון. אבל אני רוצה לשאול את כולנו, התאספנו כאן במדינת ישראל, בארץ ישראל, התאספנו כאן 3 מיליון יהודים, אחרי השואה הנוראה. למאות אלפי יהודים לא היה מקום אחר איפה להיקלט. באנו ב-1950, כשהיה המשטר הקומוניסטי ברופניה, באנו כחצי מיליון יהודים אז מארצות מזרח אירופה, מכל הארצות הקומוניסטיות, וזו היתה המדינה היחידה שפתחה את שעריה לפני שארית הפליטה, לפני היהודים שנשארו מכבשני אושוויץ. ובאנו לכאן. נכון, רבותי, שלא חשבנו על הידרדרות מוסרית כזו, לא חשבנו על זה, שכך תהיה פרצופה של המדינה, לא חשבנו על זה. מאידך, לא חשבנו, כפי ששמענו הערב, שתהיה התפתחות כה עצומה במוסדות תורה, בחצרות חסידים, תלמודי תורה, בית יעקב, סמינריונים, צריכים לראות גם את החיוב וגם את השלילה, לא רק את השלילה.

היום ארץ ישראל היא מרכז התורה. שום יהודי לא יכול להגיד שלא יכול לחנך את בניו כפי שהוא רוצה לחנך אותם. הוא רוצה בעברית, הוא רוצה ביידיש, הוא רוצה תלמוד תורה, הוא רוצה ישיבה זו, ישיבה אחרת. ויש שלושה מיליון יהודים, כן ירבו. מה מציע מר וינמן? מר וינמן, מה אתה מציע, שנקח פספורטים, שנמסור את המדינה לעראפת? מה אתה מציע? שנמסור את המדינה לחוסיין? לאסאד? לסאדאת? דברים אבסורטקטיים. האם זה הויכוח, המדינה טובה או לא טובה?

מ.ב.

האם כל אחד לא יודע שהמדינה אינה מבוססת ~~אל~~ על התורה?
אנחנו לא יודעים על זה? השאלה אם אנחנו יכולים לחיות כאן,
זאת היא השאלה. ואני אומר שכן. יותר טוב מכל מדינה אחרת,
אנחנו יכולים לחיות כאן. יותר טוב.

מה שאומר מר וינמן, הוא אומר דברים ~~אז~~ אבסטרקטיים.
הבעיה שגרים כאן 3 מיליון יהודים, ויש מדינה, מה שאנחנו כן
רוצים, או לא רוצים. מה לעשות עכשיו? למי למסור אותה? מה
האתגר? לא מכירים במדינה, אז מה? טוב, רבותי, לא מכירים במדינה,
אז מה? יש תשובה אחת, שנחזור לרומניה, שנחזור לפולין, שנחזור
לליטא, שניסע לאמריקה, מה מציעים? מה אתה מציע, שנחזור לרומניה?
לא נותנים לנו.

לא זאת הבעיה, לדבר סתם דברים, לא מכירים, כן מכירים,
ויכוח. היה פעם הארי גודמן ז"ל, אחד ממנהיגי אגודת ישראל. הוא
היה גם כן מתנגד למדינה, מתנגד חריף למדינה, אבל הוא אמר לפחות
דבר אחד: אנחנו מכירים במדינה דה-פאקטו, אבל לא דה-יורה. דה-
פאקטו היא קיימת. גודמן אמר את זה, דה-פאקטו אנחנו מכירים, כלומר
מבחינה מעשית המדינה קיימת, מבחינה משפטית אנחנו לא מכירים.
נגיד ככה. אבל מה הויכוח הזה?

~~אז~~ על הציונות כבר צוחקים הציונים בעצמם. אין לך
ליצנות גדולות מאשר ~~עושים~~ הציונים על הציונות. אנחנו לא צריכים
לעזור להם, הם עושים את המלאכה הרבה יותר טוב מאשר אנחנו עושים.
ועכשיו עוד מילה, מה שנגע הרב נייחוז. עכשיו, רבותי, בעניין
השטחים. הוא שאל, זוהי בעייה שאינה בידינו לפתור אותה. המזל
שלנו שהערבים לא רוצים לקחת חזרה את השטחים, אלא מה שיש, האמנה

מ.ב.

הפלשתינית, אז הם יודעים מה זה האמנה הפלשתינית. סאדאט אומר ככה, זה אומר ככה, אבל מה אומרת האמנה הפלשתינית של עראפת? אנחנו לא מכירים במדינת היהודים; אנחנו מוכנים להקים מדינה דימוקרטית חילונית, שאנחנו ניתן כאן ליהודים לגור, אלה שבאו אחרי 1948, לפני קום המדינה. ואם סאדאט אומר אחרת, או אסאד אומר אחרת, זה דברים בטלים.

עכשיו אני שואל, רבותי, האם מישעו מוסמך להגיד לארץ האבות, שאנחנו מחזירים את זה? חוץ מזה שאין עם מי לדבר, לא רוצים לדבר אתנו, אפילו כשמדברים עכשיו על שלום, על לוחמה, על הכל, אבל לא לדבר אתנו. האם אנחנו יכולים להציע למישהו להקים כאן מדינה פלשתינית בשכנות שלנו? האם גדולי ישראל יעשו את זאת? האם גדולי ישראל יסכימו שאנחנו נחזיר שטחים? אני תיכף אחקן את עצמי. הם אומרים, אם יש סכנה שהמלחמה תהיה, אז יש לבחור, אז יש לעיין בזה, אם כרי לא להביא לידי פקוח נפש, אולי להחזיר שטחים. זאת היא עמדה הכללית.

אבל סתם, מה שמדברים על זה. הגדה המערבית זה ארץ האבות, ואנחנו לא יכולים להציע להחזיר את זה. אם תהיה ברירה, סכנת מלחמה, אז נדון על זה. אבל בוודאי שזה ארץ האבות. ואני אומר בפירוש, רבותי, זוהי דעתי הפרטית, חבל מאד שאנחנו לא תקענו אף יחד אחד מעבר לקו הירוק. מדוע לא תקענו יחד בחברון עיר האבות? אין החלטה שאסור לעשות את זאת. אבל האמת היא שאנחנו לא עשינו את זאת. לא תקענו יחד בעיר חברון. לכן, רבותי, אל נשחק במלים. אחד יותר קיצוני, אחד ציוני, ואחד לא ציוני. אנחנו גרים כאן 3 מיליון יהודים, ואנחנו מעוניינים בהתפתחותה של המדינה; ואנחנו

מ.ב.

מעוניינים בשלומה של המדינה; ואנחנו מעוניינים בטובתה של המדינה. בגלל שגרים כאן 3 מיליון יהודים, ואף אחד לא יכול להגיד אחרת. בוודאי ובוודאי שאנחנו יודעים, שברור לנו שזה לא הגאולה ולא אתחלתא דגאולה. אבל אנחנו מתפליים ומקווים, כפי שאמר הנואם בולמן, זה היה נאום מצויין, הוא אמר שאנחנו שומעים את עקבות המשיח, מתפללים לגאולה השלמה במהרה בימינו.

מר נייטו - יו"ר: ישר כוח, ר' שלמה יענקל גרוס. אבל אני חושב שמוחר, על כל פנים, לחשוב. ר' עמרם בלוי, בבקשה. אחריו הסופר ר' בצלאל לנדאו. אני רוצה בהודמנות זו לקדם בברכה בשם צירי הועידה את האורח הדגול ר' חיים מנדל, מראשי אגודת ישראל בבלגיה, שמשתתף איתנו כאורח בערב זה. ברוך הבא.

ר' עמרם בלוי: רבותי, קודם כל אני רוצה להתעכב על הכעיה, אני לא אעכב אתכם זמן רב. אני אתעכב כאן על שתי נקודות: א) על הנקודה שהועלתה כאן על השולחן, מה דרכה של אגודת ישראל. ואחד מכס, באופן חריף, שדעתה היא תמיד הגנה. בפרשה זו מתחילה תורה עם יעקב אבינו שהוא בנה את עם ישראל על כל שבטיו. וכל חיו היה חי רק בהגנה. תמיד הוא נאבק והגן על עצמו. הוא ברח מעשיו ולא התקיף אותו; הוא ברח מלבן ולא התקיף אותו; הוא התאבק עם המלאך, ונגע בכף רגלו. יעקב אבינו נתן לנו את הדרך להגן. ונקודה שניה, אני רוצה להתעכב ולהבהיר כמה מלים, על מה שהשמיע הרב בולמן. הוא דיבר כאן על ההיסטוריה של אגודת ישראל. אני אודה ואתוודה, אין לי רטוריה, אני לא יכול להרים ידיים. אני רוצה להגיד לכם, רבותי, ההשוואה בין אחרי קום המדינה ובין התקופה שאנחנו חיינו בירושלים, אגודת ישראל, אני אומר לכם בוודאות גמורה, אתם צעירים, אינכם יודעים כמה לחמו אז הצעירים, על שכמם את אגודת ישראל.

מ.ב.

והעולם הגדול לא היטה אוזן ולא עזר, קרן התורה לא הכניסה פרוטה, קרן הישוב לא הכניס פרוטה. והכל הקימו בצפורניים. אני רוצה להגיד לכם עוד משהו. מה שכאב לי, ועל זה ביקשתי מרבי צא מנחם שיתנו לי את הדיבור. אבי המנוח ז"ל ידע גם כן שצריכים להרים קצת את החינוך. בחו"ל לא היה יכול לקוות לקבל שום עזרה. היתה בעייה לקבל מהעיריה, ולא מהממשלה. ומהעיריה שהיתה בממשלת המנדט, ולא במדינת ישראל, לקבל דמי חינוך, לעזור לבתי החינוך ולפתח אותם, של אגודת ישראל.

ועשה זאת בהסכמת גדולי ישראל דאז. ואחרי שנתקבלה החלטה, החרימו אותו בשוקי ירושלים, והיה מוכרח לברוח. ואז מצא את מוחו במרחקים. וכאן בא משהו שיודע להרים ידיים, ושוכח את כל הדברים האלה. עם קום מדינת ישראל, קיבלו קודם כל 70 אחוז להחזקת החינוך, 80 אחוז, 90 אחוז, וכבר 100 אחוז. איזו השוואה יש? אי אפשר ככה לבוא ולמעט את הדמות של המסירות נפש של ירושלים. בצפורניים בנינו את אגודת ישראל. מאין יבוא עזרי? כל הגולה היו חיים חיים טובים ונוחים, ואף אחד לא הועיד פרוטה בכדי להקים רשת חינוך. ומי עמד נגדנו? מיליונים. כל העולם כולו. ציונים קיבלו את כל הקרנות. הם הקימו בית ספר אחר בית ספר, והם החרימו את הישוב אז.

אנחנו עמדנו אין-אונים. ומשום כך ביקשתי שהדור הצעיר ידע שלא עושים כך. חבל על שהרב בולמן ברח, מייתי רוצה שהוא ישמע את זאת. זאת היתה כוונתי ומטרת. את חשובתי לרב וינמן יקבל מן האחרים גם כן. אין אגודת ישראל משתתפת בממשלה, תקופה קצרה השתתפה, ואז היתה החלטה של מועצת גדולי התורה, ואז היה לפני קום המדינה. אז היה מצב אחר. חשבו אולי ימנעו ע"י כך.

23.11.76

ט - 16

מ.ב.

וכשלא הצליחו בחרו את הרע במיעוטו. איזו השוואה יש? זאת היא
חכמה? בזה סיימתי.

23.11.76

סרט 8, צד 1

א' כסלו תשל"ז

י - 1

מ.ב.

הרב משה גליקמן פורוש: רבותי, ראשית עלי להעיר ליו"ר

שהיום לא שמי גליקמן פורוש אלא פורוש בעצמו. שנית, רבותי, אני לא אגיד לכם שום דבר על עמדותי, רק אינפורמציה. אז לפני קום המדינה, בחורף תש"ח, הוזמנתי לבוא לגיו-יורק, להופיע בשם אגודת ישראל בארץ-ישראל, יחד עם המשלחת של האגודה העולמית, לפני האומות המאוחדות. אנחנו הופענו בלייק-סאקסס אז, ואנחנו דרשנו אז, אם תקום מדינה, שאנחנו נקבל את הזכויות שלנו ונוכל להיות בארץ ישראל לפי השקפתנו.

מאז הכרזת המדינה היתה ישיבה של אגודת ישראל,

ההנהלה העולמית ומועצת גדולי התורה. הוחלט אז שאם מדינות העולם יכירו במדינת ישראל, לא נחנגד. ואני זוכר כמו עכשיו, הייתי בבליטימור, וכשבאו חברים ואומריסלי משה פורוש, טרומן הכיר במדינת ישראל, אחרי זה בא ואמר שרוסיה הכירה במדינת ישראל. טילפנתי אז לגיו-יורק לרוזנחיים, שאלתי מה עמדתנו, אמר זו החלטה שלנו, אחרי שארה"ב ורוסיה הכירו, אין לנו מה לעשות.

עכשיו רבותי, אני אוסיף מארץ ישראל. כשהגיע הרב

^{13/10/76}
~~ל-שבת~~ זצ"ל, ידוע שהיה קיצוני. כאשר קמה המדינה, עמדה אז השאלה אם אגודת ישראל תשתתף בבחירות, באו אז אנשי נטורי קרתא, ודאי שאסור, יש איסור. אז הוא אמר ככה: ר' משה, אתם אידיויסטים, (ביידיש) שוטים, אידיויסטים.

ר' בצלאל לנדאו: רבותי, אני רוצה להגיד, את חטאי אני מזכיר, כמוכם כמוני. לא הייתי כל כך שמח מהמדינה, לא הייתי, זו אמת. הלכתי לחזון איש זצ"ל. ב"ה היתה לי השפעה עליו כשביל שאני הבאתי

מ.ב.

אותו לארץ ישראל, אני קיבלתי אותו באניה, והיה מכבד אותי מאד מאד. באתי לשאול אותו שאלה מה לעשות עכשיו עם המצב. רבותי, היתה שיחה ארוכה מאד, ולא רצה לענות. אמרתי לו רבי, אני היום באתי לבקש תשלום בעד מה שאני עשיתי ~~לך~~ בשביל כב' הרב, ואני גם רוצה תשובה. בסוף אמרתי לו רבי (כמה מילות יידיש) אוי, חס ושלום. זה פסק הלכה שלנו, ועל זה אנחנו הולכים.

ר' אברהם קופרמן: (יידיש) יאן אדאן

הרב ניהנו - יו"ר: אני מבקש להדליק חזרה את האור כדי שנוכל לסיים את הישיבה בכבוד. הישיבה סגורה. תודה רבה. ישנה רשימה גדולה של נואמים שמעוניינים להשמיע דברם, סימן בריא לתנועה. מצד שני הוכחה שועידה זו מחקימת באיחור רב, ושומה עלינו למצוא ~~(התאחדות)~~ אפשרויות כדי לתת לחברים אפשרות של ביטוי. אנחנו מקווים שבעקבות ועידה זו יבוא גם שיפור והתחדשות בתנועה, כדי שהרשימה של הנואמים לא תצטרך להישאר מיותרת. תודה רבה למשתתפים, ערב טוב והצלחה.

(סוף ישיבת הערב - הלילה)

ר"א אברהם קופרמן

מורי ורבותי, איך בין שוין דאס 53סטע יאר, איך זע ווייץ עס
גייט אלץ די אידישקייט, אין אלע אינזיכטן. מענטשן פארן ארויס,
מענטשן ווערן אינגאנצן חכמים, מען קען דאס ארויספירן פון
טבריה און אוועקפירן ערגעץ אנדערש. אלע טאג פארן ארויס
מענטשן. מ'איז ביטער צו פארטראגן וואס עס שוין זיך אין טבריה.

אין איין זאך האב איך אָפּגעהאלטן: ערשטנס, עס האט געקענט
בלייבן די גאנצע אלטע שטאט נאר פאר פֿוטטע מענטשן. איך האב
ברוך השם בכוח, און דער אויבערשטער האט מיר געהאלפן, איינגעהאלטן.
עס איז דא א קאלימער ישיבה און עס זענען דא בתי מדרשים און עס
איז דא א מקווה אין שטאט. נאך האב איך זוכה געווען - פאר צען
יאר צוריק איז נישט געווען קיין מעגליכקייט צו א יונגעמאן
זיצן - עס איז נישט געווען א ישיבה זאל אריינעמען א כולל יונגעמאן.
נאך דעם וואס איך האב אנגעארבעט, א... נעמט אריין יונגעלייט,
און זיי זיצן דעם גאנצן טאג און לערנען. עס האט זיך אויך
יעצט געפנט דער וועג אז ביי טל-הורה (אולד הורה?) נעמט מען
יעצט אריין יונגעלייט.

און ביי די ספרדים נעמט מען אויך אריין יונגעלייט.
די לעצטע 10 יאר איז געווארן א ביסעלע שינוי, אבער ליידער
אשכנזים וואס דארפן זיין פעיליט, איז כמעט גארנישט
געווארן, גארנישט טא. עס איז גאר אן אנדער רעק. די גמרא
רעט פון א רעק וואס, וואס פאר א כוללליט. דא רעט מען
א רעק פון גאנצן ליידיק. איך ווייט נישט צו עס איז דא
30 - 20 משפחות אשכנזישע.

אבער נאכדעם וויל איך מודיע זיין א בשורה טובה: און גוט
 אז נאטא אלע זאל דאס וויסן: איך אאצא האב דעגהאט די 5 זכיה,
 מיט דריי וואכן צוויי, ר' פורוש און ר' דוד שמואל'זענען
 געווען ביי מיר. האט ר' מנחם פורוש פארעדות'ט און געגעבן
 מיר מכתב, אז צו זענען איך וועל אויפשטעלן א קריה אין
 טבריה, און איך וועל צוהעלפן דעם כולל צו פארגרעסער ווערן,
 און איך האף אז טבריה וועט ווערן ווי גאנץ ארץ ישראל איז
 געווען אמאל, וואס מען איז נאר געקומען באגראבן זיך דארט.
 און ברוך השם, היינט איז שוין געווארן אז מען דארף לעבן.
 דערווייל האלט איך טבריה ביי די השגה פון אמאל, אבער איך
 האף אז עס וועט צוקומען און עס וועט בעסער ווערן, ווייל
 לידער איז דא זאכן וואס עס טוט מיר ווי דאס הארץ, און איך
 וויל נישט רעדן, ווייל עס איז א פראגע פון יעדן טאג. דער
 מצב פון כשרות איז ביטער.

ליידער דאס וויל איך רעדן. דאס טוט מיר וויי, אין
 כשרות, יעדן טאג איז דער מצב ערגער, דער מצב פון כשרות, ער
 איז ביטער ווי גל. עס איז געווען דערווייל פארן רבין און
 פארן פורוש, אז מען וועט נישט רוען. קיין משגיחים איז נישטא.
 איך וויל אז מען זאל דאס נישט אפלאזן. אויפשטעלן א קריה, קען מען דורך
 א לענגערע צייט,
 אבער דאס איז א זאך וואס גיט נישט קיין זמן. שבת איז נישטא
 דער עט זאל רעדן א ווארט. טאמער קאנט מען וועגן שבת, שאקלט
 זיך יעדער אה פון דעם גאנצן עניין.

ב' כסלו תשל"ז
24.11.76

ישיבה חמישית - (בוקר)

פ.ב.

דיון כללי מוקדם לעניני חינוך.

יו"ר הישיבה, ר' שרגא גרוסברד שליט"א: צירי הועידה מתבקשים להיכנס לאולם. אני חוזר על זה, אבל זה לא יעזור. ואנחנו פותחים. כב' צירי הועידה, כב' שליחי ציבור נאמנים, אחים ורעים, מורי ורבותי, ישראל קדושים. אני מסתכל באולם ואני רואה, כמו אתמול גם היום, אני יכול בשקט לדבר בידיש. ואני ראייתי את זה אתמול, ואני רואה את זה היום במיוחד, בנוגע לענין הזה של חינוך, ככשלוך רבותי. הכשלוך הכי גדול שלנו, שישנה אפשרות היום, עכשיו, כשאנו דנים בעניני חינוך, אז אנחנו יכולים לדבר בידיש. סוף סוף, בעיית החינוך בעיקרה מתמקדת ביחס לאחינו הספרדים יוצאי עדות המזרח וכו' וכו'. לא אשנה מהנוהג, ואני אמשיך בעברית. אני מדבר רק על האפשרות.

ישיבה זאת הוקדשה לחינוך. יש לפני פה החוברת

שהכינה הועדה המכינה, הועידה הארצית הששית של אגודת ישראל בארץ ישראל. ואני עברתי עליה, ורק אגע בכמה מחלקות. אני צריך לקדם בברכה, במיוחד פה בעיר נתניה, רבם של חסידי ויז'ניץ, שהוא כיבד אותנו בנוכחותו, זה באמת מפגין ואומר לנו את החשיבות של ישיבה זאת, כב' האדמו"ר, הרב אדלר, יהא צרוך ולברכה לנו. —

עברתי, בסקירה יש מחלקה לעניני חינוך, מחלקה לענינים

מוניציפאליים, מחלקה לעדות המזרח, מחלקת הקליטה, רשת שיעורי תורה, נציגות בכנסת, זכות ההורים לחנך את ילדיהם כרוחם, הנציגות המועצות הדתיות וכו' וכו'. כל מחלקה, כך מודגש, שכל מחלקה יעודה ותפקידה, על כל פנים אחת המשימות הכי חשובות, זה לדאוג לעניני חינוך, חינוך עצמאי, חינוך, חינוך. ברור שלענין כזה שזה בבת עינינו, שזאת היא השאיפה והיסוד והבסיס שלנו, היינו צריכים להקדיש ימים שלמים. אבל כנראה מחוסר זמן, יש דברים

5666666 אחרי דברי פתיחה של היו"ר

הרב אדלר נפתלי מנחם

מורי ורבותי, מען שטייט אין ברכות, אבער איך בין נישט
געקומען דא שילן קיין ברכות. איך בין געקומען הערן, געקומען
זען, און איך האב פארשפּעטיקט און נישט געהאט די געלעגנהייט
צו קומען צו דער פתיחה חגיגה וואס איז געווען אין ירושלים.
איך האב די גאנצע צייט גערעכנט אז איך וועל זיין אם ירצה השם
מיטן קהל, פשוט אנצוקוקן א יידישן קהל אין דעם פארום, אן
מאליטיק און אן פארשידענע זאכן וואס גייען פאר-ארום דעם.
אבער איך בין נעבעך אזוי געוועזן, אין דעם מצב, וואס איך
האב נישט געקענט פארן. איך האב מיר ענטשולדיקט. איך האב
געשריבן א בריוו, אז דאס הארץ מיינט איז מיטן כלל ישראל, און
איך וויל דא זען וואס יעדער איד וואס האט זיך משתתף געווען,
וואלט געוואלט זען ביי דער ועדה, דאט וויל איך אויך זען ביי דעם
כלל ישראל.

איך וויל זאגן ביי דער געלעגנהייט א פאר ווערטער,
איך ווייס נישט צו מען וועט מיר פארשטיין - איך רעד יידיש -
אבער איך מיינ אפער אז דער גאנצער עולם פארשטייט נאר עברית.
אא עפעס עט קומט אויס ביי אונדז אין דעם גאנצן תפקיד, נאר
צו מאכן ביקורת אויף די זאכן וואס -און איך וויל נישט הלילה וחס
א רופן ביי אן נאמען וואס איז נישט שייך, אבער די אידן
וואס זענען נישט מיט אונדז, און זיי זענען מבקר און זיי העלפן
נישט דא און זיי העלפן נישט דארט - זאכן וואס מלכתחילה, איידער
וואס זיי טוען דאס, זיי זענען נישט ווי אונדזערע מענטשן וואס
ווילן טאן. מיי זענען נישט פאראינטערעסירט אין קיין יידישן חינוך,

אדלר - המשך

זיי זענען נישט פאראינטערעסירט אין יידישע ענינים, אין יידישע
בתי ספר און נישט אין דעם חינוך עצמאי - אין אארנישט. מיר אליין
דארפן זען אז דעם ארט וואס אידן האבן געהאט אין די פריערדיקע
צייטן אין גלות, זאלן מיר ווייטער האבן. מיר זענען היינט
ארויס פון דעם גאנצן ענין.

און נישט נאר דאס. מיר ~~אזאזאז~~ גייען אלץ אויף דעם וועג
וואס אונדז דאכט זיך אויס, אז טאמער וועט אימיצער זאגן אזא ווארט
וואס איז נישט סימפאטיש, וואס איך וויל עס, דאך זאגן; מיר
פארלירן דעם קשר מיט דער יוגנד. אמנם, איך קען עברית, איך
פארשטיי עברית, אבער איך האלט נישט אז דאס איז דער מאסשטאב
פון דעם כלל ישראל. די אלע קינדער וואס זענען ערצויגן אין
חינוך העצמאי, און הערט מיר גוט אויס, קענען היינט נישט רעדן
מיט אא די מנהיגי העם פונדעם פריערדיקן דור. ער האט נישט קיין
קשר מיט זיי. ער קען מיט זיי נישט רעדן. ער פארשטייט אים
נישט. און אזא ~~ממילא~~ ממילא, אז ער פארשטייט אים נישט, האט ער
מיט אים גארנישט קיין קשר, ער הערט נישט זיין הדרכה, ער הערט
נישט וואס ער זאגט מוסר, ער הערט אים נישט בכלל, און במילא
האט מען געמאכט דערפון צוויי מעלקער.

ס'איז דא-אלע אידן וואס געהערן צום אלטן גלות, וואס
זענען געקומען פון חוץ לארץ און זיי ~~אזאזאז~~ רעדן יידיש,
און ~~אזאזאז~~ קינדער וואס זענען ערצויגן געווארן על שחרת
הקודש און זיי רעדן עברית, און דאס איז צוויי וועלטן.

קוקט זיך ארום און מיר וועט זען אז דאס איז צוויי
וועלטן. און אונדז זענען דאס מקבל, אלץ פאר דעם ווייל מיר
וועמענען - און עס קען זיין אז דער חשבון איז א גוטער חשבון -
אז פאר יידיש וועט מען נישט ~~וועט מען נישט~~ קומען באצאלט, אז פאר
יידיש וועט מען נישט קענען אויסהאלטן דאס וואס האלט אפשר אויס

ווען מען רעדט עברית.

איך זע עס פון מיין בחינה, דא איין נחמיה, מיר האבן נישט קיין טום קשר מיט קינדער. די קינדער פארשטייען מיר נישט אזוי גוט ווען זיי הערן מיר רעדן, און ווען איך רעד 5 יידיש, פארשטייען זיי מיר נישט. ער קען זיך נישט אפ מיט מיר. עס קען זיין אז ער וואלט געוואלט זיין מיט מיר בקשר, אבער ער קען מיר נישט פארשטיין.

און איך בעט דא אידן, אזוי ווי ער זענד נאך דאס עס זענען נאך דא צועלכע וואס געהערן צום אלטן דור - מען האט שוין גערעד פון דעם אויף פארשידענע פלעצער, עס איז שוין געווען אין "המודיע" אסך מאל הצעות פון מענטשן אויף דער זאך - אבער מיר טון האבן דעם תיקון, אז מיר זאלן קענען צוריק האבן די יידישע יובנד. דעם תיקון מוזן מיר האבן אז די קינדער זאלן ערצויגן ווערן אז זיי זאלן אונדז פארשטיין, און אז א קינד מאך קומט קיין פון חוץ לארץ און ער הערט אז א רב רעד, זאל ער אים אויך קענען פארשטיין.

היינטיקע צייט איז פאר א אינגל פון ירושלים, עיר הקודש, און אז ער קומט קיין ניו יארק אדער ער קומט קיין אנטווערפן, אאאאאאאאאאאא און ער קומט צוריק, פארשטייט ער נישט וואס מען רעד צו אים און אידן פארשטייען נישט וואס ער רעד צו זיי.

איך בעט, אמנט עס איז זייער שווער, אבער איך בעט זיך צו פארבינדן מיט די גרויסע שוועריקייטן - אויך געלט שוועריקייטן, אי עס מאסט נישט אפשר אויכעט, עס קען זיין אז דאס וועט שטיין

געשריבן אין מיין נאמען, און עס וועט נישט מוטיף זיין פאר מיר
 קיין כבוד, אבער איך וויל דאס האבן פאר די אידן וואס זיצן
 דא, די זיצן וואס גייען יעצט צו א תיקון כללי, וואס מען האט
 נישט געמאכט עטלאכע און צוויינציג יאר, אז מען מוז דאס נעמען
 אין באטראכט, אפילו עס זאגט נישט קיין גרויסער פירמע. אבער
 מען דארף זען די תועלת וואס דאט קען בריינגען, אזא זאך,
 און השם יתברך זאל אונדז העלפן, אז יעדער איד וואס איז דאס
 מחליט, זאל מחליט זיין לשם כל ישראל, פאר דער טובת כל ישראל,
 און פאר דעם וועלן מיר זוכה זיין אז מיר וועלן קענען אַזאַ
 אַזאַאזאַ צוקומען צו די גאולה שלימה במהרה בימינו אמן!

מ.ב.

תשנ"ח 8/10/78

יותר, לא אגיד יותר חשובים, אני לא יודע איך להחבטא, אבל יותר מעשיים אולי. על כל פנים, יש לנו רק זמן מצומצם ועלינו להצטמצם בזה. מורי ורבותי, תסלחו לי לרגע, אני רוצה קצת בקשר לחינוך הכללי פה בארץ. כפי שכבר אנחנו רואים מעצם המחלקות שכולן מיועדות בעיקרן לדאוג לחינוך, אבל נסתכל לפני זה, ישנם דברים שהם מיוחדים לסוג נבראים, שבזה נבדל ומופרש הסוג הנברא הזה מכל הנבראים. כוח התעופה יש רק לעוף השמים, כוח החיים במים יש רק לבריות במים, וכו' וכו'.

ישנם אבל דברים שהם אחידים לכל הנבראים, רוב רובם של הדברים אחידים הם לכל סוגי נבראים בעולם. אומות העולם, נדבר פה על המין האנושי, אומות העולם, למרות שיש הבדלים בין אומה לאומה, וכל אומה יש לה מהות והמציאות שלה, אבל רוב רובן, כמעט כולם של הדברים, ~~אאאאאא~~ הם אחידים. שונה היא כנסת ישראל. עם ישראל אין בו שום דבר אחיד, למרות שבמבט שטחי, מלמעלה, אפשר לחשוב שאנחנו כלולים ביחד, אחידים, עם כל אומות העולם. אבל באו חז"ל והגדירו לנו, ואמרו והבדלתי אתכם לי, אתם מובדלים. אם היו שואלים אותנו במה אנחנו מובדלים מכל אומות העולם, - היינו אומרים אנחנו מובדלים במצוות, תפילין, ציצית, מזוזה, שופר, סוכה, מצה, וכו' וכו'.

באו חז"ל והגדירו ואמרו והבדלתי אתכם לי, לא כשהם אוכלים אתם אוכלים; לא כשהם חורשים אתם חורשים; לא כשהם זורעים אתם ~~אאא~~ זורעים; לא כשהם לבושים אתם לבושים. לנו יש, אנחנו מובדלים בכל ניד וניע, בכל תזונה שלנו אנחנו מובדלים. ~~מה אנחנו באים~~, וככה חז"ל מונים את זה. אנחנו ~~אאאאאא~~ חורשים,

מ.ב.

אסור בשור וחמור, אסור לנו כלאיים. אנחנו צריכים ליטול ידיים, לברך. אנחנו מובדלים טוטאלית מאומות העולם, אין שום דבר אחד בינינו וביניהם. וכאן אנחנו באים באמת לנקודה שלנו, נקודת החינוך. לכאורה חינוך, כל אומה דואגת לחינוך בניה, כל אומה מחנכת, כל אומה מלמדת את בניה, ייתכן ונחשוב, ויעלה על דעתנו לחשוב שעם ישראל כולו, זה ממש, זה אחד בענין החינוך, יש השוואה ודמיון בינינו ובין אומות העולם. זאת האט טעות גדולה, רבותי. באומות העולם אין חינוך. המושג הזה של חינוך לא קיים. חנוך לנער עפ"י דרכו, אומרים חז"ל. אומרים חז"ל זה לוס, שלוש למד מביתו של אברהם, קיבל את החינוך, מהבית הגדול הזה קיבל את החינוך למען הכנים אורחים בביתו. מה הפירוש? חינוך בלוס בא לידי ביטוי החינוך המקורי היהודי. חינוך כזה שאם למד בביתו של אברהם אבינו הכנסת אורחים, אז הוא הכנים אורחים במסירות נפש. זה נהפך לחלק מחלקו, לדם מדמו.

זה נעשה מהותו ומציאותו. גויים יש ~~זה~~^{אף} חכמות, יש להם מדע, יש להם כל מיני דברים אשר מפתחים, טכנולוגיה והכל. חינוך אין להם. אילוף יש להם, רבותי. הגויים מאלפים, יש להם עטרת, תפארת, כתר של חכמה. אבל כתר זה מבחוץ, זה לא חודר מבפנים. זה לא משנה את מהות האדם ומלמד אותו, זה יכול רק לאלף אותו. ופה השגיאה הגדולה ששגו ושוגים אלה שאחראים וקובעים את נפש האומה, רבי המדינה, אלה שהחינוך בידם, ככל הגויים בית ישראל. את התזונה שהם מזינים, את נשמות אומות העולם, את נפשות הגויים. בתזונה זאת הם רוצים להזין את נשמות ישראל. ולכן, המשבר הגדול הזה, והכשלון והמחדל הגדול הזה, לא נשמת ישראל צריכים לחנך, לא לאלף. ואם אנחנו רואים את ההידרדרות שכבר

מ.ב.

הזכירו פה, ורואים את זה, היסוד והשורש של הכשלון נעוץ בזה שאנחנו קיבלנו, ~~אא~~ ויהי אצלו המון, אומרים חז"ל, התורה אומרת על עצמה ויהי אצלו ~~אמון~~. אני הייתי אצלו, אומרים חז"ל פדגוג. כך אומרים חז"ל. ~~אמון~~ התורה זה פדגוג. הפדגוג, החינוך שלנו, זה חלק ממהות תורתנו הקדושה. התורה נבראה, לשם מה היא נבראה? לחיות מחנך ופדגוג.

מורי ורבותי, אתמול הגדירו המצב. המצב במדינה זה מצב בלי עול, נכון, אני לא חולק על זה, הגדרה נכונה. אבל אם נסתכל קצת בתורתנו הקדושה, אני חושב שלצערנו הרב הגענו לשלב הרבה הרבה יותר רחוק, ואני אקריא שני פסוקים בתורה. כך כתוב בתורה, בדברים: כי יכרית ה' אלקיך את הגויים אשר אתה בא שמה לרשת אותם. וירשת אותם וישבת בארצם. תזכה לזה. הולכים בדגל התורה, בשם ה', אנחנו בשם אלקינו נדגול, וזכינו לרשת, לגרש את כל הגויים, וישבת בארצם. אחרי זה בא פסוק שזה ~~למש~~ לא לפי ההשגות שלנו. הישמר לך, ~~פסוק תינכש~~ ^{לך} אחריהם, אחרי הישמדם מפניך. הישמר לך, אחרי הישמדם מפניך, רבותי. ופן תדרוש לאלהיהם, מחי? אחרי שזכינו להתיישב בארצנו הקדושה, בכוח עליון, בכוח התורה, עלינו להישמר פן תינכש ופן תדרוש ~~אאלא~~ לאלהיהם, לומר איכה יעבדו הגויים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני.

נורא ואיום. מה יכול לקרות פה? עין בעין נופלות חומות יריחו, עין בעין, כי ה' הולך לפניך, ואחרי זה נחשוב איכה יעבדו הגויים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני. מה זה, מה קורה פה? אומר רש"י, יש פה איזה מילה קצת קשה, מילה ~~תינכש~~ ^{גנץ}. אומר רש"י, אונקלס ~~ידגל~~ ^{לשון מוקש} לשון מוקש. אז רש"י חולק על זה, שלא מצאנו ~~נלן~~ בלשון יוקש. אבל בלשון סירוף וקשקוש מצינו נון, ואף זה אני אומר

מ.ב.

פן תינקש אחריהם, פן תיטרף אחריהם, להיות קשור אחרי מעשיהם. זו גישה אחרת לגמרי. אני נזכר, זה כבר היה לפני אולי קרוב לשלושים שנה, עמד הגאון מפולין צאצא ז"ל בהיכל התלמוד, אני זוכר את זה מהיכל התלמוד, והוא דיבר על מדע וחכמת הגויים. ויש שמה בירושלים, בהר הצופים, יש שמה איזה פלקוטטה שקוראים לזה מדעי הרוח. אז הגאון מפולין ז"ל ברוב התלהבותו דפק ואמר, מדעי הרוח? חולי הרוח.

ואני אז כצעיר, לפני 30 שנה, הבנתי מה שהוא מדבר, אבל לא הרגשתי את זה. היום לצערנו הרב, מה אנחנו רואים? פן תיטרף, חולי רוח, שגעון. זה רק בלי אור? האם אפשר אחרת להסתכל על מצב ההידרדרות והגישה של אלה האחראים לזה, האם אפשר לראות את זה אחרת מטירוף? טירוף ממש. מורי ורבותי, אם אנחנו צריכים לדבר אלינו, פה, הדבר הראשון מה שאנחנו צריכים לדבר אנחנו רואים שיש הידרדרות, אנחנו רואים את המצב המוסרי, אנחנו רואים את מצב המידות, אנחנו רואים את הירידה. אבל רבותי, אילו היינו רואים ומרגישים את זה צאצא שנוטשים 800 אלף ילדי ישראל, ומכניסים אותם לבתי-משוגעים, האם היינו גם כן ככה אדישים? אם היינו מבינים פה שזעק האדמו"ר מויו'ניץ בפתיחת הועידה: שוחטים את ילדינו. אילו היינו רואים את זה כמו עינינו, ששוחטים חס ושלום, רחמנא ליצלן, 800 אלף ילדי ישראל - האם ככה היינו יושבים בשקט, בוועידות שלנו, בבתיים שלנו, כמו שאנחנו יושבים?

זה מה שאנחנו דבר ראשון, אנחנו צריכים להחדיר אצלנו את ההרגשה הזאת, אם לא חינוך בתורת ישראל - אין פשרה, אין אמצעי. הקצה השני הוא פן תיטרף אחריהם. טירוף הדעת, חולי, שגעון ממש. זה מה שאנחנו רואים.

מ.ב.

רק בלי עול, רק התפרקות, רק זה? ממש סירוף שאחז את כל המדינה, מגדוליהם ועד קטניהם. היסוד של הדברים זה החינוך. מורי ורבותי, באמת אבל כשמסתכלים ככה, מתחילים ככה להקיף את הענינים, אז אדם יכול ליפול לייאוש. במצב כזה מה נפעל ואיך נעשה? אצאצא אבל אני אקריא עוד מאמר חז"ל, תרשו לי, אבל אני לוקח יותר מדי זמן, אבל אני חושב שעניני החינוך כדאיים הם שפעם אחת נקדיש להם קצת זמן.

יש בחז"ל, אני רוצה רק להראות איך שחז"ל ברוח קודשם חזו את אצאצא המצב הזה מראש. אומרים חז"ל, על הפסוק גם כהן > אלך בגיא צלמוות לא אירא רע, כי אתה עמדי. אומרים חז"ל, רבותי, זה נחמה וגם גישה. ר' אליעזר אומר לעתיד לבוא, כשחז"ל דיברו, באים כל שרי אומות העולם ומקסרגים לפני הקב"ה ואומרים לפניו רבוננו של עולם, הבה נראה מה שהם אומרים, אלה עובדי אלילים ואלה עובדי אלילים, על כלל ישראל. אלה מגלי עריות, ואלה מגלי עריות. אלה שופכי דמים, ואלה שופכי דמים. לעתיד לבוא, בסוף, הללו יורדים לגיהנום, אומות העולם יורדים לגיהנום, והללו אין יורדים. זאת תהיה השאלה שיפנו שרי אומות העולם כביכול לקב"ה.

רבותי, אילו היו מפנים אלינו שאלה כזאת, היינו אומרים רבוננו של עולם, בטח, יש שופכי דמים, יש רוצחים, יש בעלי תאוה, יש בעלי כפירה. אבל רבוננו של עולם, הסתכל, בני ברק, ירושלים, כל מקומות התורה, כל הישיבות, כל חצרות האדמו"רים, כל בתי הכנסיות, מלאים קדושים, כל כך הרבה קדושה, כל כך הרבה תורה. זה אנחנו היינו עונים. אבל הקב"ה לא עונה את זה. אמנם נכון יש ירושלים, יש אדמו"רים, יש ישיבות, יש רבנים, יש ראשי ישיבות. אבל לא זאת

מ.ב.

היא התשובה. הוא אמר להם אם כן, זה נכון, אי אפשר להכחיש את זה, זאת היא המציאות.

רבותי, בל נעצום עינים. גם הקב"ה לא מכחיש את זה. אבל הקב"ה אומר להם אם כן, אם זה ככה המצב, כל אומה ואומה, חרד עמה אלוהיה, כולם ירדו לגיהנום, עם אלהיהם. שנאמר כל העמים ילכו איש בשם אלקיו, ואנחנו בשם ה' אלקינו לעולם ועד. כביכול הקב"ה יורד עם אומה, עם כנסת ישראל, כביכול הקב"ה לגיהנום. וכשדוד אמר גם ^כ~~כ~~^נ בגיא צלמות לא ירא רע, איזה גיהנום זה? מה אני מפחד מגיהנום? פירושם של דברים, רבותי, חז"ל פה אמרו לנו, נגיע למצב כמו היום, כמו שאנחנו רואים את ההידרדרות, נתיאש חס ושלום, מגלים לנו חז"ל שישנה נקודה עמוקה, עמוקה מני עמוק, בלב לבו של כל אחד מישראל, אל תצור לבבי. כביכול הקב"ה צור הלבב.

והנקודה הזאת, למרות כל מה שמתרחש, וכל מה שמתהווה, הנקודה הזאת אי אפשר לסטש אותה. גם בגיהנום, בעמקי שאול, אתה עמדי. הנקודה ~~אצא~~ שכביכול הקב"ה מלווה את כל אחד ואחד מישראל. יש מקום לפעולה, כי בל ידח ממנו נידח. הבטיחו לנו שאנחנו נחזיק את זה, הנקודה הזאת לא תידח, תישאר תמיד לעולמי עולמים. כאן עלינו לעבור מה עלינו לעשות ומה אנחנו עושים. רבותי, גדולי ישראל בדור העבר, בדור ההווה, פה אני רוצה להזכיר, הזכירו בועידה שני שמות שהיו מהמייסדים והדואגים לחינוך העצמאי. זה היה הגאון ר' אהרן קוטלר ז"ל, והגאון ר' זלמן סירוצקי. שכחו בטח בשגגה להזכיר עוד אחד שותף גדול ונכבד, שבאמת הקדיש את מיטב זמנו וחיו לחינוך העצמאי, זה היה ^{הרב}~~ק"פ צבי מרדכי~~ ז"ל.

מ.ב.

~~קיפצ'ני סרבי ז"ל~~, אני בא לאמריקה לכן אני יודע מהמציאות,

הוא ממש היה כל כולו קודש, מרגע היווסד החינוך העצמאי, עד יומו האחרון ממש, כל כולו לחינוך העצמאי. ואלה הגדולים, ביחד עם כל גדולי ישראל, בחו"ל, בארץ, יסדו את החינוך העצמאי. והחינוך העצמאי זה צריך להיות החשובה הכלל-ישראלית. ישנם ב"ה בתי חינוך איפה שכל אבא דואג לילדיו, וכל הורה דואג לבנותיו. זה ישנם. אבל כלל ישראל, אני לא רוצה עכשיו להאריך בדרשות, זה גמרא שלמה, שאם לא דואגים לחינוך כלל ישראל - משתכחת תורה מישראל. כך אומרת הגמרא, שאלמלא ר' יהושע בן גמליאל שהוא דאג גם לילדים שאין להם אבא, היתה נשכחת תורה מישראל. מה פירוש היתה נשכחת תורה מישראל? הלא רוב רובם של הילדים יש להם הורים. אז היו חלק קטן, אלה שרחמנא ליצולן אין להם הורים, לא היו לומדים תורה, איך זה היתה נשכחת תורה מישראל?

לא, רבותי, אם לא דואגים, הקב"ה מלמד תורה לעמו ישראל.

כך אומרת הגמרא בעבודה זרה. בלי שהקב"ה מלמד תורה, אי אפשר להחדיר תורה ללבותיהם של ישראל. ואם לא דואגים ושינתתם לבניך אלה התלמידים, עומד בסכנה כל קיומה של תורה בישראל. אלמלא ר' יהושע בן גמליאל שהוא דאג לזה, שיושיבו בכל עיר ועיר מלמדים שילמדו, היתה משתכחת תורה מישראל.

ואלה היו ר' יהושע בן גמליאל של הדור שלנו, והם דאגו לקיומו. ועכשיו, רבותי, תרשו לי, אני רוצה לעבור את החוברת ששלחו את זה עבור הצירים, עם מה שפעלו בקשר לחינוך. כל הפעולות. אני קורא בזה: מרכז אגודה בארץ ישראל. כתוב מחלקת אירגון, מחלקה לחיזוק הדת. המחלקה לענייני חינוך מסייעת בידי

מ.ב.

הורים לחנך ילדיהם במוסדות חינוכיים תורניים, יוזמת הקמת בתי-ספר חדשים של החינוך העצמאי, מעודדת הקמת מסגרות חינוכיות שונות עפ"י רצונם של ההורים, חברי אגודת ישראל.

אני רוצה רק להתעכב על הקטע הזה ששייך לחינוך העצמאי. אגיד לכם את האמת, אני לא בא לבקר, רבותי. תאמינו לי, אני לא רוצה להכאיב למישהו, ולא רוצה לבקר מישהו. אבל אנחנו הלוא בועידה ודואגים לעתיד, וצריכים מהעבר ללמוד על העתיד. הבה רבותי נראה, אני מהרגע היווסדו של החינוך העצמאי, בהיותי עוד בחל-אביב, בבית-יוסף, יסודי התורה, ואחר כך בפוניבז', לקחתי חלק פעיל בפעולות של החינוך העצמאי. ועכשיו כולם יודעים. פה כתוב שהמחלקה יוזמת, אני מדבר בתור מחלקה, רבותי, אני לא מדבר על אישים, תיכף אני אעבור לעיריות ולכל המקומות האלה. אבל אני מדבר כמחלקה של מרכז אגודת ישראל בארץ ישראל. כתוב שהיא יוזמת הקמת בתי-ספר חדשים של החינוך העצמאי. יכול להיות שזה נכון, יכול להיות, אני לא אכחיש את זה.

אבל לי זה לא ידוע. לא ידוע לי, לא באו אתנו, אני מדבר שוב פעם כמחלקה, אני אעבור תיכף לעיריות, אני עוד פעם חוזר על זה, - לא ידוע לי שמחלקה לענייני חינוך של מרכז אגודת ישראל, תיזום הקמת בתי ספר חדשים של החינוך העצמאי. ומורי ורבותי, אגיד לכם, זה לא סוד, ושוב פעם, אני לא רוצה לבקר. תאמינו לי, בכנות. אני חושב שאם אנחנו הקדשנו זמן פה, באמת זמנו של כל אחד ואחד יקר, זה לחועלת. יש לנו שכונות חדשות, לא במקומות נידחים, מקומות ישוב, מרכזי הארץ, שכונות חדשות, חיפה, ירושלים, אולי גם ת"א, אבל אני אומר שוב פעם אני לא מדבר על אישים, אני מדבר על מחלקה. ושמה ניבנו, כשבאו אלה

מ.ב.

המתיישבים, כשבאו לשכונות האלה, אז הם מצאו כבר בנוי־ם
 בתי ספר עבור ממלכתי, ניבנים עבור ממלכתי-דתי, עבור החינוך
 העצמאי, תסלחו לי אם אני אגיד ביטוי לא כל כך יפה, מלטה ~~אאאאא~~
 יוק. אין. ועכשיו, אחרי שכבר ישנם שמה מאות חושבים, מתחילה
 ההשתדלות, מתחילה הריצה, לעיריה, לנציגים, וכו' וכו'. ואגיד
 לכם סוד, שגם זה לא סוד, גם חמש שנים אחרי שכבר הוקמו השכונות,
 עדיין החינוך העצמאי צריך להתלבט ולהתחנן ולבקש להשקיע עשרות
 אלפי לירות, לשכור דירונת, שמשדד החינוך לא מכיר בזה, והחינוך
 העצמאי צריך לדאוג גם להוצאות השוטפות, משקיעים מאות, אני
 אומר לכם בלי הגזמה, מאות אלפי לירות עבור מיבנים.

הבה, אם ישנה מחלקה כזאת, אני רק מקווה שתקום מחלקה
 כזאת, תקום מחלקה כזאת שהיא באמת חדאג לזה, וזה הרבה יקל על
 הפתרון. אני עובר עכשיו, המחלקה לעניינים מוניציפאליים.
 המחלקה לעניינים מוניציפאליים עומדת בקשר מתמיד עם מרכז החינוך
 העצמאי, בכל העניינים הקשורים לרשויות המקומיות, במיוחד על
 שמירת זכויותיו של החינוך העצמאי והקמת מיבנים חדשים, שיפוז
 ואחזקה מיבנים, בנין גני-ילדים, הזנה ותקציבים אחרים.

רבותי, מורי ורבותי, שיצביע לי, אני אגיד, יושב פה
 ידידי הרב אברמוביץ, ובאופן אישי פועל הרבה בעיריית ת"א, כל
 הדברים מה שכתוב פה שנשיג, מיבנים, שישפצו, וכל הדברים האלה.
 אבל הרב אברמוביץ לא המחלקה, רבותי. זה אישיות. ואותו הדבר
 בירושלים, מי שנמצא בירושלים, כל אלה הנציגים שנמצאים. ואותו
 הדבר בבני-ברק, ואותו הדבר בחיפה, מי שנמצא בחיפה. מחלקה,
 מרכזית, שתדאג בצורה כללית, כלל ישראל. הבה ונקים מחלקה כזאת.

מ.ב.

ובאמת זהו התפקיד של הועידה. רבותי, אני יכול לעבור על הרבה דברים, אותו דבר מחלקת הקליטה. על כל פנים, רבותי, אני לא באתי לבקר, אבל אני רוצה רק להגיד. אחמול דובר ואני מציין בזה, שצריכים להקים צוות חשיבה. והיה פה איזה ויכוח, למה צריכים צוות חשיבה. רבותי, גרעין של מרץ, וגרעין של מהפכה, זה רק במחשבה והרהור. פרעה אמר תכבד העבודה על האנשים. אומר לוצאטי, פרעה לא רצה שיחשבו, פרעה לא רצה להשאיר שהות כלשהי שאדם יתחיל לחשוב. מפני שאם מתחילים לחשוב, מתחילים להרהר, מתחילים אחר כך להתפתח ולהתפתח, עד שבאים למהפכה. קודם כל צוות חשיבה, ואחרי זה, כמו שאומר, ^{י.מ.ג.}הבתכם הלבבות. ישימך אלקים מאשר יחשבו, קודם כל שתהיה מאלה שחושבים. יחשבו וידעו. תבוא חשיב ידע, ידע ויבינו. כשיודעים זה עוד לא מספיק. אחרי ידיעה צריך להיות הבנה. ידעו ויעשו. לא מספיק שיודעים, רבותי. חז"ל מספרים, וזה אני פונה לכל העניינים שיהיו פה החלטות, שידע אהרן הכהן שדבר גדול בא על ידו לישראל, מה עשה? קשר חבל של ברזל במתניו.

אני רוצה להסביר את הביטוי הזה, והיה חוזר בכל כלל ישראל, מי שלא ידע תורה לימד אותו תורה; מי שלא ידע שמע, למד אותו קריאת שמע; מי שלא ידע משניות. חבל ברזל במתניו זה הפירוש, מחנים זה הכוח של האדם. אם לקשור את כל כלי העמל, בהחלטת ברזל, ידעו ויעשו.

רבותי, השטח של חינוך, למרות שהחינוך העצמאי פעל ופועל הרבה, ולא כאן המקום, אולי כן המקום ללכת ולחשוב את זה, אבל מורי ורבותי, אני מוכרח להגיד לכם שאמרתי את זה לשותפים שלי בעבודה, שלא פעם עלינו למלא תפקיד של ממשלה, של משרד האוצר, של משרד החינוך, של מפלגה, של פעילות. רבותי, אי אפשר להטיל את

מ.ב.

זה על שכם של אנשים מעטים. תקציבו של החינוך העצמאי גדל והולך למרות שהוא לא מתפתח מבחינה כמותית, רבותי. וזה הרבה סיבות, בטח יהיו פה שאלות, נענה על זה. למרות שהוא לא מתפתח, אבל מבחינת ההוצאות זה גדל והולך, מבחינה איכותית. אם היו זמנים שהתלמידים עזבו את בתי הספר ב-12 או ב-1, היום נמצאים רוב רובם של התלמידים במסגרות עד שעות מאוחרות אחר"צ, בערב, ישיבות ערב, וכו' וכו'.

אחד הגורמים שגם על זה רציתי להתעכב, זה כוחות ההוראה

רבותי. אין לנו כוחות הוראה. הרב משה פורוש, שהיה בריא, דיבר אחמול באמת ברגש, כואב לו וכואב גם לי. אין לנו בירושלים מורים, אין לנו בבני-ברק. אנו עומדים בכיתות חשופים, כלי כוחות הוראה. אלה הם הדברים ככה באופן כללי, שעל זה צריך לחשוב וידעו, ידעו ויבינו, יבינו ויעשו. ~~אצא~~ אם מה שאנחנו נדבר לא יישאר בשלב של מחשבה, רק בשלב של דיבורים, בשלב של ועידות וכינוסים וכל מיני דברים, רק ניכנס לשלב של ידעו ויעשו. כאן זה נעוץ וטמון סוד תקוותנו, עתידנו והצלחתנו, עד שנזכה כי יבוא במהרה בימינו אמן.

רבותי, זו ישיבה של חינוך. נרשמו הרבה הרבה נואמים.

ואני מבקש, בכדי לאפשר שכל אחד יוכל להתבטא, מה שהוא רוצה אבל בקצרה, אנחנו נקדיש 3 רגעים, שלוש דקות, לכל אחד שיחבטא בקצרה. אני מבקש את כבוד אורחנו הנכבד, הרב נפתלי אדלר, רבה של ויז'ניץ.

הרב אדלר (יידיש):

הרב אדלר (יידיש):

מ.ב.

הרב גרוסברד - יו"ר: רבותי, אנו מקדמים בברכה את כב' ראש עיריית נתניה, שזכתה להיות המארחת של ועידתנו, ויהא בואו של ד"ר בר-מנחם, ראש עיריית נתניה, לברכה. כמו-כן אנחנו מקדמים בברכה את סגן ראש עיריית נתניה, נציג אגודת ישראל, עו"ד נחמיה זלביץ. נבקש מראש העיריה, ד"ר בר-מנחם, שיביא לנו את ברכתו.

מר בר-מנחם, ראש עיריית נתניה: כב' הרבנים, מורי ורבותי. אין ברצוני להפריע למהלך הדיונים החשובים שלכם, אבל חשבתי שמן הדין ומחובתי לבוא אליכם ולומר לכם תודה על שכיבדתם את עירנו, ואין לי כל ספק זאת היא זכות הקריה, קרית-צאנז שלנו. אני יכול לומר לכם, אולי זה יפתיע אתכם, אבל אני מביע את רחשי לבי כאשר אני אומר לכם היו אלה ימים של אושר ושל סיפוק, שיכולנו לא לפני הרבה זמן, להיפגש מחדש עם האדמו"ר מקרית-צאנז, ולומר לו כמה שאנחנו מעריכים את מפעלו. אלה מלים שבאים מלבי בכנות, רבותי, כאשר אני מבין ואני חושב שקרית-צאנז תורמת לעירנו תרומה עצומה וגדולה, כאשר היא מפיצה בעירנו, בכל עירנו ולא רק בקריה, את מהותה העמוקה של תורתנו, ואהבת לרעך כמוך. את העקרון הזה, ואת המהות הזאת, של הקריה, אשר מקורה העמוק בתורה, אנחנו בעירנו מרגישים וחשים מדי יום, כאשר העבודה של הקריה, על כל אנשיה, מהרבנים עד אחרון החושב בקריה, העבודה הזאת מקבלת ביטוי יומיומי, ולא רק בבית חולים.

הקריה היא בונה את חברתנו, ועל כן אנחנו אסירי תודה לקריה, ואמרתי שאני מבין שבזכותה אתם באים בשערנו. אני אינני יודע את כל הנושאים אשר בהם אתם דנים. אבל אין לי ספק שלדיונים האלה אֵין יש השלכות רבות מאד על חיינו במדינתנו. אנחנו יודעים כולנו כמה שאנחנו לקויים בחברתנו, ואנחנו כולנו יודעים שאנחנו כולנו,

מ.ב.

העם הזה אשר חי במדינתו, הוא צריך לקחת על עצמו, כולנו אנחנו צריכים לקחת על עצמנו, בָּדִידִים, ואנחנו צריכים לחזור ולחשוב מדי יום ומדי שעה, ומדי רגע, שאין אנחנו יכולים להתקיים כאשר ההפקרות משתוללת. ובלי עקרונות של מוסר, שכולם מושרשים עמוק בתורה, אין עתיד למדינה.

ואני יודע שאתם, גם כאשר אני אינני משתייך אליכם מבחינה אירגונית, אני יודע שלכם יש כוח השפעה, ולא רק עבודה שנעשית על ידכם במסגרתכם היא חשובה, אלא מידת ההשפעה אשר יש לכם על העם כולו. אני הייתי רוצה לאחל לכם בכנס הזה שאמנם תמצאו דרכים, דרכים אל העם כולו. אולי העם כולו לא יקבל כל דבר אשר ייאמר וייעשה על ידכם. אבל השפעתכם הטובה החיובית, המורת המדריכה
דרך, אַצְטַאצְטַא כל אדם, - זה נחוץ.

ולכן הייתי רוצה, אם מותר לי, כאזרח במדינה הזאת, הייתי רוצה לא רק לאחל אלא גם לקוות שהמסגרות שלנו והמסגרת שלכם, אגודת ישראל המכובדת, לא תהיה מסגרת סגורה, אלא מסגרת אשר נפרשת מדי יום אל רחבי העם, להפצת השפעה, השפעה הטובה, הכונה את חברתנו, את עמנו. ותודה רבה לכם מחדש על בואכם בשערנו, ברוכים הבאים.

הרב גרוסברד - יו"ר: אנו מודים לכב' ראש עיריית נתניה על דבריו הכנים והנכונים באמת. ואנחנו מקווים שכמו כב' ראש עירייה פעל למען הקמת קרית-צאנז, וכמובן ביוזמתו של האדמו"ר מקלויזנבורג, אבל יקומו הרבה קריות-צאנז, וכל הארץ תיהפך לקריות, ונקיים באמת מלוא הארץ את השם דעה לַפִּיִּים לים מכסים. נתבקשתי שכל חברי הוועדות ייכנסו לוועדות. מצד שני, מוסרים שקצת לא כולטם משתתפים,

מ.ב.

מפני שעכשיו מתקיימות כ-13 ועדות, הכוללות בערך מאתיים וכמה צירים, שלא יכולים להשתתף פה. נבקש את נציגנו בעירית נתניה, עו"ד נחמיה ~~אברמוביץ~~ זלביץ שיביא לנו את ברכתו.

עו"ד נחמיה זלביץ: כב' הרבנים, צירים נכבדים, אורחים נכבדים. לא צפיתי שאני אברך כרגע, אבל נעשה את זה ככה מן הלב, ספונטאני. יהיו אלה דברים היוצאים מן הלב ונכנסים לב. לא פיללנו, לא חלמנו שנזכה אחרי כל כך הרבה שנים, לארח את הועידה של אגודת ישראל, ואנחנו שמחים וגאים על כך. אמר ראש העיריה והזכיר את הבעלים של קרית צאנו בנתניה, אבל רבים מכס יודעים שזה לא הכל מה שאנחנו עושים בנתניה. קמו לאחרונה במיוחד מוסדות חינוך לתפארת בעיר הזאת. כל מי שקצת מכיר, יודע גם להוקיר את הדברים. תרמה לכך רבות הקריה, אבל גם מתישביה הראשונים של אגודת ישראל מאז קום המדינה ולפני כן, כשנטו את האוהלים ואת היתדות הראשונים בנתניה, גם אלה עמלים ועושים רבות לקיום התורה, מוסדות התורה בארץ, ובנתניה במיוחד.

חוף

יש לנו פה ~~אאאא~~, זכינו וקיימנו חוף נפרד, בעזרתו הגדולה של ראש העיר. היה פה מאבק קשה, היה פה חוף אחר קודם לכן. היתה לנו עזרה חשובה מאד מראש העיר, והצלחנו לאחר שנים לקיים חוף ממש נפרד, כשכל אחד מכס, מאתנו מהעיר הזאת, ממקומות אחרים, זכו ממש ליהנות פה ולהיפגש ולפגוש גדולי תורה. פעם ראשונה שראיתי פה בנתניה מיפגש גדול של גדולי תורה, היה באחד מימי הששי בחוף הים, ושמחתי שמורי ורבי הרב שך מפוניביז' הילל ואמר שזה אחד המקומות, אם לא המקום היחידי, אני לא רוצה לפגוע, יש פה הרב אברמוביץ, ודאי שאני לא אגיד על תל-אביב שום מילה רעה על ~~אאאא~~ הפעלים הגדולים והברוכים שעושה הרב אברמוביץ, אני יודע, מכיר אותם. ויש לנו עוד הסכם עם ראש העיריה, אני ארויח פה, שיהיו קצת עדים להסכם הזה

מ.ב.

אנחנו לא צריכים עדים בינינו. יש לנו הסכם שאנחנו עוד בקדנציה הזאת, או לקראת הבאה, נעשה שגם יראו את זה, שהצדק גם ייראה. אולי נתחום איזה תחומים בחוף הים, שננצית את הדבר שעשינו יחד, החוף הזה, שהרבה אנשים נהנו וימשיכו ליהנות פה. גם המלון הזה בקרבנו לים מוסיף, באים אורחים גדולי תורה מחו"ל, והזכות שלנו שוב לראות אותם פה, לשמוע דברי תורה. הרי ידוע אצלנו ששולחנות יש הרבה במלון, ושולחן בלי דברי תורה, אני לא רוצה להגיד, מה עליו. אז יש פה שולחנות ודברי תורה.

שוב אנחנו זוכים ומדבר לדבר, מהקריה הזאת שקמה בראשיתה, הדברים צומחים. יש לנו כמה כוללים. עוד דבר שאנחנו באמת גאים, אני אומר דבר מביא דבר, ומצווה גוררת ומביאה למצווה. ראש העיר הזכיר לי דבר שאני לא יודע אם בכל מקום או באיזשהו מקום עושים אותו. אנחנו לפני כל ישיבת הנהלה מקיימים שיעור בפרשת השבוע ממש, וכל חברי המועצה, כל חברי מועצת העיריה חובשים כיפות ונהנים בשקט ובהקשבה מוחלטת, ובהערכה ובהערצה לדבר הזה. ועשינו עוד דבר, על מנת שהדבר יהיה חי הנושא את עצמו, קודמי בקדנציה בעיריה הוא היה אשר נותן את השיעור. כשבאו אלי ואמרו לי נחמיה, עכשיו תורך יהיה להכין שיעור, לא נבהלתי מזה, עשיתי את זה הרבה פעמים בהיותי קצין דת של הצנחנים, הייתי קצין דת של כל הצנחנים, עדיין אני ממונה על כל הרבנות מהרצליה ועד גבעת-אולגה, ועשיתי את זה פעמים רבות.

אבל אחד הנימוקים שלי, לא התירוצים, אלא נימוקים ויש הבדל, אמרתי לא תבטל תורה בחילופים, להיפך, אולי הייתי מוסיף, אבל רציתי שיהא זה חי הנושא את עצמו, שמתוך תוך המנגנון של העיריה יאמרו את הדברים, האנשים, או חברי המועצה ולא דווקא נציג אגודת ישראל, או מן הפקידות. ולכן היה לנו, וכאן צריך להזכיר, אדם שעשה

מ.ב.

את זה כל השנים, מזכיר העיר ז"ל יצחק נרי. הוא היה עושה את זה בטוב טעם, וממש הוסיף קידוש ה' בשיחות ובהרצאות שלו. וזה פקיד, מבכירי פקידי העיריה, ונתן לזה צביון מיוחד. וכעת עם פטירתו של מזכיר העיר, עושה את זה יפה מאד הגזבר, גזבר של העיריה, שיהא זה חי הנושא את עצמו. לא תלוי באגודת ישראל ולא כלום, מגוף, שהם ירגישו שהעיריה עושה את זה מרצונה. שלא לציין, אני רק אגיד כאן מספרים קטנים, בעזרת העיריה, בהוקרת העיריה, לפעלים שלנו בנתניה, אמר את זה ראש העיריה, אבל כשמבטאים את זה במספרים, זה מקבל יותר תמונה מוחשית, כמה מיליונים לקחה העיריה חוב על עצמה עם חקמת בית החולים.

העיריה תומכת בצורה, גם כן אני מדבר בסכומים, סכום אחד שרק אזכיר אותו לסמינר, כ-165 אלף לירות לשנה, לסמינר בית-יעקב בנתניה. בניה אנחנו מקבלים; ציוד אנחנו מקבלים. כל משאלה שלנו מתקבלת באמת בהיענות המירבית שרק אפשר. ובאמת אין לנו אלא להודות ולשמוח ששוב, אולי בזכות המעשים האלה שאנו עושים אותם, יש פה הרבה אנשים טובים ועסקנים טובים, שעושים ימים כלילות להחזיק את המוסדות שלנו. אולי בזכות זה גם זכינו לארח אתכם פה, ואנחנו רואים את זה לעצמנו כבוד גדול, שוב ושוב בשם היחידות החרדית בנתניה, שאני מייצג אותם בעיריה, גם אגודת ישראל, גם פועלי אגודת ישראל, זה כך, זאת היא העובדה, אז גם בשם מותר לי, ואני שמח, וגם בשם אזרחי העיר עשה זאת ראש העיריה, אבל אני חוזר, גם על הברכות, שוב לברך שמכאן, מציון תצא תורה, ומכאן תצא תורה ופעולה, יצאו מעשים טובים בוודאי, וברכה לכל הארץ ותפארת לתנועה ולכל תומכיה, ולדברים שהתנועה מייצגת. תהיו ברוכים. ברוכים הבאים בשם ה'.

מ.ב.

מר גרוסברד - יו"ר: תודה רבה לעו"ד נחמיה זלביץ עבור ברכותיו

ועבור פועליו ומעשיו. אבקש, כפי שצינתי קודם, אבל פה אני לא צריך לציין מפני שזה דרכו תמיד, פה רשומים 38 נואמים, אז אבקש להצטמצם רק לשלושה רגעים. לראשונה אבקש את סגן ותיקי של החינוך החרדי בארץ, שסבל וכאב וממשיך הלאה, הרב משה פורוש.

הרב משה פורוש: כב' היו"ר, כב' ראש העיריה וסגנו, קהל נכבד. אני אקצר מאוד. רבותי, בתור מנוסה בחינוך ששים שנה, אני בא להציע ~~אני~~ לועידה לפעול בשביל תלמידים שלנו, במיוחד מעדות המזרח, אשר עוברים את כל השלבים מהגן ועד בית ספר, ועד לישיבה, אבל הם מתחתנים, עוזבים את הישיבה, אין להם מקום אשר יוכלו להמשיך ולפרנס את משפחתם. אני מדבר לכם לא מחזייה, אלא מעובדות. יש לי מקרים אשר הצלחתי, בהיותי סגן ראש עיריית ירושלים, הממונה על המחלקה הסוציאלית, הצלחתי כמה נפשות ממש, לא יכלו לרדת לשמיון. והם עכשיו התחתנו, התחתנו עם בנות של בית יעקב. אבל הם אין להם פרנסה, וזה אסון גדול חס ושלום.

רבותי, חוסו, רחמו על עבודתנו שלא תלך לאיבוד.

הרב גרוסברד - יו"ר: שמענו את קריאתו של הרב משה פורוש, ואני חושב שכל אחד יקח את זה לתשומת לבו. עכשיו לפי הרשימה, סגן יו"ר אגודת ישראל בבני-ברק, הרב משה אירנשטיין.

הרב אירנשטיין: כב' היו"ר, ראש הישיבה, יו"ר הוועד הפועל העולמי, ועידה נכבדה. ברצוני לעמוד בקצרה על שלוש נקודות, שלדעתי הן חיוביות וצריכים לדון בוועידה הזאת. לנו, בנוער שלנו, עד היום אין תודעה אגודאית. אפשר לפגוש תלמידי בתי-ספר, תלמודי תורה של החינוך העצמאי, סמינרים לבנות, הם לא יודעים מהו רעיונה של אגודת

מ.ב.

ישראל. כשפגשתי לפני כמה זמן תלמיד תלמוד תורה בבני ברק, בכיתה ח', ושאלתי אותו מה ידיעתו על רעיונה של אגודת ישראל, תשובתו היתה שהוא יודע שגדולי התורה אומרים ללכת לבחור לגימ"ל כל ארבע שנים. זוהי התודעה שיודע הנוער שלנו על רעיונה, על תפקידה של אגודת ישראל בכל הדורות ובזמננו, אינם יודעים מאומה.

ולכן אציע בקצרה לעשות שעה לימוד בשבוע בכל כיתה בית-ספר, מכיתה ד' והלאה, שעה על רעיונה של אגודת ישראל. נקודה שניה: בזמננו, כשהייתי אני עוד צעיר, הייתי אחד מעסקני הנוער, מורה לשעבר, יודע את הדבר שהנוער שלנו בזמנו עשו בזה הרבה, ובזמן האחרון לדאבוננו הוזנח. זה הנוער האגודאי. בזמן האחרון השתרבב הדבר, שמהנוער האגודתי נהפך לצעירי אגודת ישראל, והיום נהפכו לגוש ההגשמה. אינני הולך עכשיו לדבר על גוש והגשמה. אני רוצה לדבר על הצלת הנוער שלנו בזמננו פה.

אני כאיש בני-ברק, כעסקן בבני-ברק, יודע שלדאבוננו בבני-ברק יש נוער שנקרא אגודתי, אולי מספר ילדים שבאים פעם בשבוע לשחק כדורגל. אבל תודעת האגודאי בנוער שלנו איננו. ולכן אני מציע א) להקים פרחי אגודת ישראל, שיהיה כפוף למוסדות התנועה, לא לסיעה אחת, שיקיף את התלמודי תורה, את ישיבות הערב, של ילדים, והם ייכנסו כולם תחת מסגרת של פרחי אגודת ישראל, בכדי שיקבלו ויבינו מה זה אגודת ישראל, לשם מה היא נוסדה, מה היא פעלה, ומה הם צריכים לעשות כדי שאם יגדלו, ידעו ליהפך למנהיגים של אגודת ישראל. אם אין גדיים, אין תיישים. תבעייה השלישית זה ענין המורים. לדאבוננו, יש מחסור גדול במורים. אינני הולך להיכנס לבעייה הזאת שזה תפקידו של כל בן תורה לראות, להכשיר את עצמו,

מ.ב.

ומי שיכול שיהפך למורה ולמחנך.

אבל אם אנחנו מקימים סמינרים למורים, צריכים לראות שהתוצרת,

אצל התלמידים שיוצאים משם יהיו תלמידי חכמים המתנהגים ברוח של אדם שמשתייך לאגודת ישראל. לדאכוננו, יש לנו סמינר, ¹⁵¹ ~~אבל~~ - יחזקאל, על יד קוממיות, שאחרי שהוא נהפך, ניתק את עצמו מהשפעתו של הרב מקוממיות, וניתק את עצמו בשביל זה שהיתה שם יותר מדי לפי דעתם יותר מדי פיקוח, וכפי שאנחנו יודעים יוצאים משם מורים מעט, מכל מחזור יוצאים 40 אחוז, וגם אלה לא לפי רוח^ה השלמה. אני לא אומר שכולם פסולים, חס ושלום, לא לפי הרוח השלמה שאנחנו צריכים להקים.

ולכן אני פונה מהבמה הזאת ומציע הצעה, שאנחנו נשתדל שמכל תלמידי חכמים ירכזו את אלה בעלי ההשפעה שמסוגלים להיות מחנכים, להקים בשבילם סמינרים ברוח ישראל סבא, שאנחנו מבינים כך צריך להיות. ובזה, אם הדבר הזה יתוקן, ייכנס כל הרוח של התלמידים שקיבלו השפעה מהמחנכים, ויתן להם את ההתקדמות ברעיונה. ובזה אני גומר, בזמן הנוכח בי"ס סיני בתל-אביב, אז חמי, ר' זלמן יענקלביץ ז"ל, מנהל בית הספר, נאם אז ואמר, ואת זה אני רוצה טוב טוב שישמעו. הוא אמר באמת, המורים שלנו לא צריכים לדעת ללמוד. המורים שלא שלנו צריכים לדעת הרבה ללמוד. כולם הסתכלו עליו, מה פירוש? הוא הסביר את זה כך: מורה לא של אגודת ישראל, שהוא בא ואומר ~~אני לא~~ ^{אני לא} ~~שהייתי שם שר בציונותם~~, אז אומר המלמד, אומר התלמיד, מורה, אתה הולך בלי זקן. הלא צריכים להסביר לו שבתער אסור, ובזה מותר. המורים שלנו שחזותם מוכיחה על עצמם, צריך להיות מספיק. אבל אחר כך לא נכון. אצלנו כולם תלמידי חכמים, שכל שנותיהם עסקו בתורה, בישיבות, בכוללים, נהפכים למחנכים ומשפיעים מה שקלטו בעצמם. ובזה אני נותן תודה ומבקש לקבל את ההצעות האלה. תודה.

מ.ב.

זב

היו"ר: שוב פעם אני מזכיר, אין לי ברירה. הזמן קצר ומצומצם.
נא לקצר עד כמה שאפשר. קבענו שלושה רגעים. עכשיו לפי הרשימה
הרב ~~פנחס~~ פנחס הורביץ.

הרב פנחס הורביץ (יידיש)

איך וועל זאגן אין עברית אויך אבער לאזט מיר קורטדאס
ווארט זאגן לאין אידיש.

א ווארט פון דעם רבין ז"ל, וואס ער זאגט: אברהם בא בימים,
~~אאאאאאאא אבער ער איז בכלל~~ זאגט רש"י: בכלל, מיינט מען
בן. אויב מען מיינט בן, ~~קאמ~~ האט דאך געקענט שטיין אין דער
תורה מטעם: בן. ואס הייסט בכלל? זאגט דער רבי ז"ל, אז בכל
הייסט: עס איז פאראנען מען האט קינדער. מען ערצייט קינדער.
נאך דעם
און ~~אאאאאאאא~~ צו גיין אויף דער עלטער, זעט מען געבען
אז מען האט נישט קיין קינדער. מען זעט אויף דער עלטער
אז די קינדער זענען נישט אין ~~אאאאאא~~ רוח וואס מען האט
געוואלט. דאמלטט געבאך ווערט מען געוואר אז באופן פייס
האט א זון, אבער ער האט אים נישט.

די תורה הקדושה זאגט אז אברהם איז געווען געבענטשט
מיט דעם, בכלל. ער האט געהאט א זון. ער האט געהאט אז זון
וועלכער איז געגאנגען ווו ער האט געוואלט. ער האט אים
דעם וועג געגעבן. אויך אז זון פועל און אויך א זון וועלכער
האט ממשיך געווען זיין וועג. דאס זאגט די תורה הקדושה.
מפרי ורבוהי, ווען מען שמועסט פון חינוך, איז דער
חינוך ביי אגודת ישראל, דוכט זיך מיר, אז פאן האט דא
אנגעהויבן צו זאגן, א סעפנאר - און איך וויל עס נישט פארשטיין.
ער וואלט געוואלט זאגן: חינוך פון אגודת ישראל, חינוך
פון דעם יהדות החרדית, דארף מען זען אז די מורים זאלן

אויזעען דאס אויטערליכע, דאס פנים, אז הינוך זאל זיין הינוך.
 אז נישט איז עס נישט וויכטיק. דאס איז א וויכטיקע נקודה,
 און איך וויל נישט רעדן פון שלילית. איך וויל נאר זאגן
 א וויכטיקע נקודה: אז א קינד וועלכער האט צו אונדז געקומען
 אין בית ספר אריין, אין חדר אריין, זאל ער פאר זיך זען אז
 די וועלכע זאגט אים "יתברך אתה השם", זעט אויס דעם. א אידישער
 צורה, א צורה
 פאפאפאפאפאפא מיט א פארנעם, מען זאל נישט דארפן קלערן
 א איז ער טאקע טמש א מחנך פון יהדות החרדית, נאר דאס
 אויזען זאל מען לויט דעם היכף דערקענען.

דאס איז איינע פון די וויכטיקסטע נקודות. און דאס איז
 נישט נאר די מורית. און דאס דארף זיין דער ויכוח אויכעט אויף
 דעם. בשעת עט קומט אריין א כפפה אין בית ספר אריין, זאל
 מען פון אויבן אן היכף דערקענען אז דאס איז דער וועלכער
 איז טמש פון יהדות החרדית.

איך זאג נאר די חיובדיקע טייל פון דעם. און אויף דעם
 וואלט איך געוואלט פארשלאגן אז מען זאל אסך מדקדק זיין.
 פארשטייט זיך, אויב איך קום היינט מיט א דרישה, איז א סימן
 אז ביז היינט איז עט אביסל ארונטער. און איך בין נישט שולל,
 איך וויל נישט אריינברענגען קיין פארשידענע מיינונגען,
 נאר לשם הינוך - און איר ווייטט אז די קינדער זענען
 אזוי רגישים, און איר ווייטט ווי זיי קוקן זיך אן אלעס -
 איך רעד נישט דווקא פון אונדזערע קינדער, וואס זענען געוויינט
 צו זען זייערע מנהיגים אין דעם גאנצן פראכט און שנינקייט,
 אזוי ווי א איד דארף אויטזען. נאר בכלל, עמך. אל בית ספר
 פון אגודת ישראל דארף זיך זען דאס ארגאנאליטעט, נישט מען
 זאל אים דארפן פארענטפערן. ער דארף דערקענען אין דעם

אין דעם אונטערשיד זיין הינוך פון דעם אנדערן הינוך.

לדעת^{דאט}, וואס איך האב געוואלט פאר זיך ווערן זאגן איינס

פון די וויכטיקסטע נקודות.

מ.ב.

היו"ר: אני אבקש עכשיו את שותפי בעבודה, הרב שמואל ויינברג, סגן המנהל הכללי של החינוך העצמאי, שיגיד לנו את דבריו.

הרב שמואל ויינברג: לאמיתו של דבר, אולם הועידה הוא חצי ריק, באופן אובייקטיבי, כי החברים נמצאים בווערות. אבל אתמול הזכירו כאן, ראש ישיבת בית אברהם, שמהועידה צריך לצאת דבר ה'. פירושו של דבר שצריכים להיאמר פה הדברים שצריכים לומר אותם בעניני חינוך. לכן ארשה לי, אולי אקח פעמיים שלוש דקות ולא יותר, שמעתי פעם בשם הרב מבריסק זצ"ל, כתוב אצל יונה הנביא, כי הגיד להם אשר בורה הוא. פירושו של דבר, כל אדם יש לו שליחות העולם הזה. כשאדם בורה מהשליחות שלו, זה הדבר הכי נורא. הגיד להם כי בורה הוא, אז הם הבינו למה ^{הוא} ~~אמר~~ ^{אמר} ~~את~~ ^{זה}. אם אדם בורה מהתפקיד שלו, מהשליחות שלו, הוא מעורר סערה.

על אחת כמה וכמה, אם אנחנו מדברים פה על אגודת ישראל, שזה כלל ישראל של עם ישראל, הרי אין מה לדבר שהשליחות, שקודש הקודשים של השליחות הנשגבה של כלל ישראל, זה תפקיד החינוך. והשאלה הנוקבת היא, האם הם ושלום אנחנו לא בבחינת כי בורה הוא; האם אנחנו ממלאים את תפקידנו הקדוש הזה, שלשם כך נוצרנו, לחנך דור עתיד, לגיונו של מלך מלכי המלכים. חז"ל אומרים כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא. אני מזכיר את זה הרבה פעמים גם בפגישות עם גורמים חילוניים.

הרי אצל כלל ישראל, אצל עם ישראל, כשילד אחד, כשיהודי אחד חס ושלום עמד להשתמד, מה לא עשו להציל את הנפש הזו. כל עם ישראל, רעדו הטיפים אצל כלל ישראל, השתדלות בינלאומית עשו בכדי להציל ילד אחד או/ יהודי אחד משמד. ולא נעים לומר, אבל כך היא

מ.ב.

האמת. המאות אלפים, ילדים בארץ ישראל, אם הם לא מתחנכים
אצלנו באגודת ישראל, בחינוך עצמאי או בחדרים, למה הם מתחנכים?
למה מחנך הממלכתי כללי? האם חס ושלום לא לשמך? כפירה באלקי ישראל
זה יותר טוב משמד? יש איזה הבדל בהלכה בין זה לזה?

אמנם עם כל החסרונות והמחדלים אולי שלנו בשדה
החינוך, מצד אחד כבר הזכירו אתמול, ב"ה אנחנו מתרחבים וגדלים.
החינוך החרדי בכלל, בוודאי שהוא גדל והתרחב בשנים האחרונות.
במקומות רבים הוא משגשג ופורח. אלפי אברכים ב"ה, אלפי נשות
אברכים, בנות הסמינרים של אגודת ישראל, של בית יעקב, שמקיימים
את התורה ונושאים את דגלה ברמה.

אבל השאלה היא האחריות הכלל ישראלית. בוודאי שישנם
אולי מאות ואולי אלפי פינות, שעושות את תפקידם באמונה. הם עוסקים
בהרבצת תורה באמונה וביראת שמים, מי ביותר הצלחה, מי בפחות קצת,
אבל כולם אהובים וכולים עושים כמיטב יכולתם. אבל מבחינת כלל ישראל,
הרי עוד לא היה זמן מוכשר ומסוגל כזמן של היום, שבפעולות, למלא
את השליחות שלנו עם כלל ישראל, באגודת ישראל, שהיא הנציגה של כלל
ישראל, היינו מתאזרים בעוז למלא את שליחותנו, - נדמה לי שאלפים
ורבבות ילדים ויהודים, בבתים יהודיים, היינו יכולים להציל לתורה
ולאמונה. אמנם החינוך העצמאי, בתור היצירה של אגודת ישראל, ממלא
שליחות של כלל ישראל, כי סוף סוף מי ילד כל אלה. כל האברכים
האלה, ובמיוחד מעדות המזרח, מי ילד אותם? מי גידל אותם? ואם ב"ה
היום האברכים האלה שולחים את הילדים לחדרים, זה שוב פעם פעלו של
החינוך העצמאי. וכל זה, זה בסיעתא דשמיא, בזכות גדולי ישראל אשר
יסדו וטיפחו את החינוך העצמאי. אבל רבותי, כמי שעומד, כאחד צאצא
מהנהלת החינוך העצמאי אני יודע, שבמאמצים נוספים ובאמצעים נוספים,

מ.ב.

אפשר לעשות גדולות ונצורות. וכאן, למרות שאתמול נאמר וכולם אמרו כסף זה לא בעייה היום, כסף מתגלגל בחוץ, ברחובות ובחוצות. אבל רבותי, בראש ובראשונה זה המצב הכספי, אני לא אלך פה לקונן ולספר על המצב הכספי של החינוך העצמאי. אבל המצב הכספי של החינוך העצמאי הוא רע ומר ברגע הזה. אין לנו כספים לשלם את המשכורת, המשכורת הרשמית משתלמת ב"ה, לעת עתה. אבל המשכורת של החינוך המשלים אין לנו פשוט הצ'קים מונחים בכספת, ואנחנו לא מוציאים אותם כי הם יחזרו.

ובספים לפיתוח, ופיתוח פה צריכים לשפץ בית ספר, פה צריכים להוסיף חדר, מעבר למה שהממשלה נותנת לנו, ואף שהממשלה נותנת לנו. אולי כדאי פה לספר את זה, שבסנהדריה המורחבת עולה לחינוך העצמאי 100 אלף לירות לשנה שכר דירה, רק שכר דירה. אבל הבעייה השניה שהזכירו אותה, בעיית כוח האדם, שהוא ממש מחריד, הבעייה הזאת היא מחרידה. אני לא רוצה לספר עד כמה היא מחרידה, שאני מפחד שישנם פה מנהלים, שלא ינצלו לי את זה. אין לנו, רבותי, אין לנו מנהלים ואין לנו מורים. אין לנו. ולא רק בעיירות פיתוח. אין לנו בבני-ברק, ואין לנו בירושלים, ואין לנו בתל-אביב, ועל אחת כמה וכמה בעיירות פיתוח ובעיירות רחוקות. ממש, אנחנו לא פותחים בית ספר מפני שאין לנו צוות, בלי כל גוזמה אני אומר את זה. אין לנו צוות. אנחנו מלך בלי עם. אמרו פה כעין ביקורת צודקת. ישנם דברים שהיו צריכים להיראות יותר יפה. רבותי, תנו אותם, שיבואו המורים האלה, נחשוף אותם בארבע ידיים, לא בשתי ידיים. איפה הם? גם המורים האלה שלא חזות שלמה, גם הם אין לנו.

את מי שולחים לסמינר למורים של הבית אולפנא? הבית

מ.ב.

אולפנא אשם? הרי אני כרגע לא אומר ביקורת או לא ביקורת. אני אומר את המציאות. הרי לא רוצים ללכת לשם בחורים שרוצים ללמוד תורה. מי הולך לבית אולפנא? הילד שלא רוצה ללמוד, שלא מסוגל מאיזה שהן סיבות ללמוד. זהו המצב החריד שלנו.

ואני רק מזכיר, אני ~~לא~~ יו"ר ועדת החינוך, אני מבין שיבואו שמה הצעות. הבעייה של מסלולים נוספים לבנות, זו אחת הבעיות שהיהדות החרדית מתעלמת ממנה. אבל עד מתי אפשר להתעלם מהבעייה הזאת? יש לי אמנם גם פניה אישית, או לא אישית, של החינוך העצמאי, אבל לא לשם זה אני מדבר. זה גם יקל עלינו את הלחץ. תאמינו לנו שרחמנות עלינו מבחינת המשרות. כי מה אנחנו יכולים לעשות? אין משרות. מה יעזור שיהיו ברוגז וכעסים עלינו. אנחנו יכולים ליצור יש מאין? אבל זה לא בעייה אישית. זו בעייה גומרות של היהדות החרדית. מאות ב"ה ואלפי בנות ~~אאאאאא~~ כל שנה. ב"ה כן תרבינה. צריכים לתת את הדעת למסלולים נוספים, שיוכלו גם לנהל חיי תורה וגם לפרנס את הבית שלהם.

הרמה של בתי ספר מקצועיים. ביסוד בתי ספר וגנים במקומות חדשים, עם כסף רבתי, אבל מיליוני לירות. פה לא מדברים כסף של 50 אלף לירות. אפשר לכסות עוד 150 גנים את הארץ, ועוד 150 גנים פירושו עוד 4000 ילדים. בוודאי שם-4000 אלה יבואו לפחות 2000 ילדים אלינו. אבל צריכים לזה מיליונים לירות, ועשרות מיליונים לירות. וכלל ישראל יש לו את המיליונים לירות האלה. לצערנו, משום מה אני לא יודע, אנחנו אשמים, אני לא יודע אם לתבוע, לפחות פה אני מספר את זה, גם כסף ולא רק עם כסף, אני חוזר ואומר, כי הבעייה של כוח אדם היא לא פחות חמורה מכסף. אם שתי הבעיות האלה, אם נפתור אותן, נוכל להציל אלפים ורבבות מילדי

מ.ב.

ישראל.

היו"ר: אני מרשה לעצמי להביע אישית את תודתי לרב ויינברג על שגילה רק טפח ואולי פחות מזה, מהסבל, מהבעיות, מהקשיים, ובאמת הדברים שאנחנו מחלבטים בזה, רבותי, לא רציתי לתת את החשובה בקשר למורים, או בקשר לבית אולפנא. וטוב שהתשובה ניתנה ע"י הרב ויינברג, אבל גם כן עוד לא ביטא את הקשיים הכספיים שלנו, את הסבל הציבורי. אני יכול להגיד לכם, כשבאים מפסח עד סוכות, אנחנו עוברים יסורי גיהינום, מפני שעל כל משרה ישנם כ-200, רבותי, כ-200 טובים. ומה אנחנו יכולים לעשות? אותו הדבר הקשיים הכספיים. באמת פה השטח לפעול ופה המקום להצליח. אבקש את ידידי הרב ~~צ~~ הלל ליברמן, כאחד הוותיקים, ואלה שטיפחו וגידלו את החינוך בארץ, שיביא לנו את ברכתו.

הרב הלל ליברמן: יש מאמר הנמצא בכמה מקומות במדרש, ר' אמי ור' אסי היו מסיירים בקריתא, במקומות הספר, במקומות הגבול, ובכל מקום שהגיעו שם, במקום של גבול, פנו ואמרו ^לשאלו לפניהם את נטורי הקרתא. ואמנם בהתאם למקומות הגבול, הביאו בפניהם את שוטרי העיר, שומרי הספר, הגבול. אמרו רבי אמי ורבי אסי, טעות בהבנת המחשבה, לא המה בכלל שומרי הגבול, אלא הביאו לי מלמדי תינוקות של בית רבן, שבזכותם אם ה' לא ישמור עיר ^{370 110} ~~שב-שקם~~ שומר. לרגלי הזמן המצומצם שניתן לי, אינני רוצה להרחיב את זה כרעיון מרכזי בשביל פלנום של ועדת חינוך, בשביל משרה יסודית בסיסית, במחלקת חינוך, לענייני חינוך. אבל כהקדמה קצרה מצאתי לנחוצ להביא את הדבר הזה.

הדברים נשמעו גם היום, הדברים ידועים. כל בית אב שלנו

מ.ב.

גאנח בימים אלה ושואל מה עושים ומה יש לעשות בכדי , ביחוד
במקומות המרוחקים, להסדיר, בכדי שהשפעת החינוך תקיף יותר ויותר
את הציבור הצמא לדבר ה', ושהתקשורת כאילו נעלמת באמצע.

אנו עומדים בפני איזו סתירה איומה. אין שום ספק
שמספר ההורים בכל העדות והשכבות, הוא רב לאין שיעור מאשר אותו
המספר שמוצא את מקומו בבתי החינוך שלנו. ומאידך, הפרה רוצה
להיניק. החינוך העצמאי, אני אבוא עוד מעט לעניני החינוך העל-
יסודי של מרכז בית יעקב , אשתדל לצמצם. לכאורה, עושים את הכל
להביא, ומכל מקום משהו באמצע לא פועל כהלכה. אני פעם באחת
הישיבות פה אאלא בימי עיון, דיברנו לקבוע אותם, אבל אולי אחרי
הועידה נקבע איזה יום מיוחד, או ימי עיון. אבל באחת הישיבות
שעות עיון, אני אמרתי שבין הכלים החדשים שיש הכרח להכניס, הוא
תקשורת קבועה עם ההורים.

אני הצעתי איזה/ עלון מיוחד בצורה פופולארית שכל הורה

יקבל לעתים מזומנות ומסודרות, בכדי שבזה לא מספיק ואין ההורים
מודעים לנעשה, ואינם מודעים מה שלא נעשה שבמקומות אחרים נעשים.
ושאלנו מורים באיזה עלון קבוע , מכובד, בצורה אסתטית, יכול
לדעתי, אז הצעתי את זה, ואני חושב שיכול לדעתי להוסיף. על כל
פנים, אגודת ישראל בהרכבה החדש, צריכה לחפש דרכים חדשות בכדי
ליצור את התקשורת. וישנן בעיות מקומיות בחרבה מקומות שלא אגע
בהן, להתגבר על הבעיות המקומיות. אאלא לעתים ויכוחים בין
עסקנים טובים ומחשבות טובות, מביאים את הילד לקרבן, כי הוא כבר
נשכח ע"י כך ונגרם לו. אני רוצה לומר כמה מלים על העבודה, אולי
היא משלימה, אולי היא גם בסיסית, של מרכז בית יעקב, והמשך החינוך

מ.ב.

לאחר סיום הכיתות ח' לבנות. מאז היווסדות החינוך העצמאי, זה היה עוד קודם, אבל החינוך העצמאי היה באותו הזמן עמוס מאד ונבצר ממנו לספל אאאאאאאאאא ולדאוג גם למי שלא נכלל בביטול הזרמים באותו הזמן, היינו החינוך העל-יסודי. ובאותו הזמן מרכז בית יעקב המשיך והחזיק, או המשיך להחזיק וגם הרחיב באופן שכיום במספר רב של ערים, בישובים מרוחקים ממש, כעין מקומות הגבול, נמצאים שם בתי חינוך על יסודיים לבנות, ובזמן האחרון גם פנימיות לבנות. הרב ויינברג אמר בצורה נכונה, שמקום מסויים בסנהדריה מורחבת, רק שכר דירה 100 אלף דירות. הייתי יכול לספר שרק שכר דירה שאנו מְשַׁלְמִים בבאר שבע לפנימיה לבד, היא למעלה מ-100 אלף לירות.

יושב כאן מולי הרב עקיבא וייס, ויזכור מה שהוא חתם על הסכם נוסף השבוע, וכמה עולה שכר דירה לפנימיות לבד בחיפה. והדבר הזה הוא אחד מהיסודות, עם בלי הר לא מתקיים הר. אם אין גדיים, אין תישיים, ואם אין המשך, הרי העבודה היא יכולה להיגמר באיזה מקום בצורה קשה מאד. וישנם גם בחינוך העצמאי, לא דאגות כספיות, אלא צרכים כספיים. הציבור איננו מסיים תפקיד אף פעם. נתאר לעצמנו שבא היום יהודי ומספק את דאגתו של הרב ויינברג ואומר הנה לך מיליון, שני מיליון וכו'. בסדר. אז אפשר לשלם חובות, אפשר לגמור גרעון מסויים.

אבל כלל ישראל, מה יהי עליו? בזה אנו משלימים? אנו כועידה ארצית של אגודת ישראל, צריכים לדעת עלינו מוטלת החובה של כל כלל ישראל, ולא רק הדאגות הכספיות המושיעות של מנהל פלוני או אלמוני, שאומד אותו בלחץ של רגע זה. על אחת כמה וכמה המצב הזה הוא במרכז בית יעקב, קשיים כספיים מרובים. א) זה המצב בהווה.

מב.

אבל עוד יותר מזה, אפילו נשכח מזה, אפילו אם זה יכולה מאה אחוז ויותר, זאת איננה תשובה לענין. השאלה תמיד מה יהיה על כל כלל ישראל, עשרות, מאות ואלפים בנות, בהגיען לגיל 14 יכולים לצרף אותן אל שורות בתי ספר בית יעקב במקומות מגוריהם, או לפנימיות. וכלל ישראל יועשר באוצר רוחני לאין שיעור, ואולי רוב הבעיות האלה שרירות באותו הזמן בחינוך.

לרגלי הזמן שמוגבל, אם כי אני מודה לרב גרוסברד שהעניק לי לדבר מחוץ לתחום קצת, ואני גם כן אחד מחוץ לתחום, אינני רוצה להתפשט יותר, יהיו דברים אלה תזכורת לדעת שיתחיל סדר גדול יותר בכל הענין, בכדי להגיע מה שרק אפשר להצלת בנות ישראל והחינוך בכלל.

הרב גרוסברד - יו"ר: יישר כוח, הרב ליברמן. ולא עשינו פה, לא החינוך העצמאי עושה פה מגביה, ולא הבית יעקב, אבל נכון, אילו היו עכשיו מכסים לנו את התקציב של 12 מיליון לירות שהחינוך העצמאי צריך והחינוך המשלים, היינו נכנסים צמצא בחובות בעוד פעם 12 מיליון לירות. אני התבקשתי מטעם ועדת הכספים, ר' פישל לובינסקי, שיפמן, מילר, רובינשטיין, שפיצר, שייכנסו לחדר 104. רשות הדיבור לפי הרשימה עכשיו לרב פוזובסקי.

הרב פוזובסקי: ^{הוסיף לומר} כב' היו"ר, הנשיאות, צירי הועידה. עכשיו זה אסיפה של חינוך. עיקר העיקרים של החינוך הוא למען אשר יצווה את ביתו אחריו לשמור את ערך ה'. היסוד של החינוך, מה שאנו קיבלנו מאבותינו, למסור הלאה לדורותינו עד ביאת המשיח. אתמול כל הזמן שמענו נאומים, דרשות, חוצבות להבות אש על קדושתה וטהרתה ורעיונה של אגודת ישראל. אם יש לנו חיוג למסור את החינוך לדורותינו, גם

מ.ב.

יש לנו חיוב למסור את אגודת ישראל לדורותינו. אגודת ישראל חיו של עם ישראל ושל תורת ישראל, עד ביאת המשיח. ותפקידנו להגדיל את שורותיה, למשוך את כל הידידים והאוהדים שיימצאו בתוכנו. דיברו אתמול על התדרדרות בארץ ישראל. במלים ספורות הדגישו, כמו שאחד התבטא אתמול, על המשבר החברתי שנמצא אצלנו.

רבותי, נדבר גלויות. רבוננו של עולם, עד איפה הגענו באגודת ישראל? זכינו לוועידה, גוש גדול עומד לפני פילוג. אני אומר לכם, רבותי, אני לא מהגוש ציות והקשבה, יודעים את זה. לפני עשר שנים, כשאני הייתי בעד הליכה משותפת עם פא"י לכנסת, מועצת גדולי התורה החליטה ככה, קיבלתי את הדין. לפני שמונה שנים, כשהם החליטו ללכת ביחד, שמחתי. אני נגד הדעה שלהם, נגד ההתנהגות שלהם. אבל רבותי, מה כואב הלב, ואני מבטא את הכאב של הרבה יהודים אגודאים, אלפים בארץ ובחו"ל. מה כואב הלב לפילוג הזה שעומד בשער. האם אנחנו לא צריכים לעבוד על חינוך עצמאי, לחנך את עצמנו שלא יהיו דברים כאלה. דיברו ודיברו החלטות יפות. מה יישאר מהחלטות? בגנוז או בטייפ רקורדר. מי יוציא את זה לפועל? אגודה חלשה ושבורה?

אני מוגבל בזמן. יש לי שתי הצעות, למרות שאין פה ציבור גדול, לחשוב על זה ברצינות. כבר שנים, ~~אאאאאאאאאא~~ דיברו בכל מוסדות האגודה שמסטר הסיעות זה ~~אאאאאא~~ מחלה ממארת באגודת ישראל. מחלה. אם אני צריך, אני בא לאיזה מוסד, אני צריך לבחור מי ילך לעיריה, מי ילך למועצה הדתית, אני לא יכול לבחור לפי מצפוני, מי שיותר מוכשר. אני צריך לבחור לפי מסטר הסיעה. האין דבר יותר גרוע מזה? לפעמים אני חושב אם כדאי לי בכלל

מ.ב.

לשבת במוסדות אגודת ישראל. תודה לאל שאני לא קשור בסיעות, אבל מי שכן קשור בסיעות, שיחשוב טוב מאד אם מותר לו לשבת במוסדות אגודת ישראל, שיצביע נגד מצפוננו, מפני שיש משטר סיעות. כולם דיברו על זה, ולא מצאו תרופת פלא נגד זה. יש לי הצעה, זה לא תרופת פלא, שמפה תצא החלטה שכל הצבעה בכל מוסד אגודאי, שבוחרים נציג להציג כלפי חוץ, בעיריה, בכנסת, שחיה אף ורק בהצבעה חשאית, לא פומבית.

רבותי, אני יודע, ראשי הסיעות יתנגדו לזה ויעשו הכל שלא יתקבל, ויש להם דרכים לכפות את רצונם על אנשי הסיעות. אני חושב, אחרים את חלקי, לפנות למועצת גדולי התורה שזאת תהיה פסק של גדולי התורה. רק הצבעה חשאית. ויחד עם זה, לדרוש ממועצת גדולי התורה להוציא פסק שלא משחמץ לשתי פנים, ברור, שאסור לתת טובת הנאה עבור הצבעה. אני מאד מצטער, זמן קצר לפני הבחירות פניתי ליו"ר של מרכז אגודת ישראל, הגאון ר' נחמן מנחם, והצעתי לו את ההצעה הזאת. עומדים לפני בחירות, אתה רואה מה שנעשה בחוץ, זה יכול להיות אסון לאגודת ישראל. אולי נעשה שמועצת גדולי התורה תוציא פסק זה. זה יעזור, אם לא מאה אחוז יעזור, אז חמישים אחוז.

אני מצטער שלא נעשה זה. רבותי, אני אומר, עכשיו עומד הצבעה הגוש ציוני והקשבה בשער. אבל יכול להיות שאיש זה ישב בפנים, וגוש אחר עומד בשער. נדבר גלויות: אם ר' פישל גלרנסר, ידידי הנכבד, לא יקבל את יו"ר ועדת הבחירות, אז ר' מנחם פורוש לא יהיה בפנים, ר' שלמה יושב פה. יש לך איזה קשר עם ר' מנחם פורוש בעולם הנשמות, שעזרת לו. עובדה. הוא היה חוזר לבית הקברות.

מ.ב.

זאת עובדה רבותי. יצא כמו שיצא, יצא בחירות. אבל אנחנו עומדים לפני אסון, רבוננו של עולם. כמה פילוגים היו כבר באגודת ישראל מאז קום המדינה, פילוג ופילוג ופילוג. עד מתי נתפלג?

לתמוך בהצעתי אני מבקש מכל אחד ואחד. אם ראשי הסיעות לא יתנו שזה יאושר, ואני ארצה לפנות למועצת גדולי התורה שכל אחד יכתוב לי, אני מבטיח לו שיחיה סודי, שתומך בהצעה הזאת. אם נגייס הרבה חתימות, נפנה למועצת התורה. ואם יוציאו פסק זה, אני מקווה שבזה נוכל לחזק את אגודת ישראל. תודה.

הרב גרוסברד - יו"ר: אני מוכרח להעיר, אמנם נשמעו פה דברים שזה יכול להיות לכאן או לכאן, אבל הישיבה הזאת הוקדשה אך ורק לחיגור, ואני מבקש לא לחרוג מהמסגרת הזאת. נתבקשתי ע"י יו"ר אגודת ישראל, הרב הגאון הרב אלטר רוצה להגיד תשובה קצרה.

הרב אלטר: צר לי, אני מסכים בהחלט עם, אדוני היו"ר וצירים נכבדים, אני מצטרף לדעתו של היו"ר שהרבה מדבריו של הרב שמואל רוזובסקי, חברנו הנכבד, הוותיק, אפשר להסכים להם בלב שלם. אולי יש כמה וכמה דברים שאני חולק עליו, זה מובן. אבל דבר אחד, אין בזה ולא חיגור כלום. אא ורבנו עם כל הכבוד, ירשה לי לחלוק על עצמו. המילה חיגור עצמאי, הבנתי יפה מדבריו של הרב שמואל רוזובסקי, לחנך את עצמו שייך גם לקצת סדר. הוקצבו לזה, דווקא אחד שהיה מומחה לכל הדברים, תקע בשופר נפלא, רק בחנוכה הוא תקע בשופר. בסוכות הוא הדליק נרות חנוכה; בפסח הוא עשה סוכה נפלאה. סוף סוף, צריכים לחנך את עצמנו לזה. אני נאבק בניגוד לרצוני, להיסחב לסדר היום, בניגוד לקו של החיגור העצמאי, למקום הנכון. ההצעה

מ.ב.

של הרב שמואל רוזובסקי פנה אלי, אני אז אמרתי לו, רמזתי לו, ואני נאשמתי, אני חייב להצדיק את עצמי. כחוב שוטים המורים את מוריהם. אני לא רציתי להיות בדרגה זו, כי אפילו שחז"ל אמרו יעשה את עצמו שוטה אבל יהיה רשע בפני המקום, לא ראיתי בזה רשע.

להכריע להכתיב למועצת גדולי התורה מה היא צריכה ומי היא צריכה, העברתי את הבקשה בקשר להאשמות אחרות שהרב שמואל רוזובסקי אמר, אני רוצה להזכיר שבוע שעבר היתה ישיבת מועצת גדולי התורה, והם שנו להוריד מסדר היום כל ~~האשמותיו~~ האשמות, וביניהם אני חושב היתה האשמה ברורה מה שהרב שמואל רוזובסקי אמר לפני כמה דקות.

אז אני עם זה גמרתי. אני פשוט רציתי להסביר את עצמי. ואני מאחל שהרב שמואל רוזובסקי ימשיך, וימשיך עוד להיות חבר באגודת ישראל הרבה שנים.

הרב גרוסברד - יו"ר: אנחנו עוברים שוב פעם לחינוך, חינוך עצמאי וכל הענינים של חינוך. לפי הרשימה פה, המנהל של בית יעקב בת"א משנים קודמות, הרב שצונסקי.

הרב שצונסקי: כב' היו"ר, ועידה נכבדה. ארצה לנגוע בשתי נקודות, ובקצרה. אגודת ישראל והחינוך העצמאי הקדישו מיטב כוחותיהם לבעיית עדות המזרח. וכולנו מכירים את בעיית עדות המזרח, את התוצאות, משנה לשנה הדבר נחלש, והדברים ידועים. נדמה לי, ואני ~~אני~~ רוצה להעלות הצעה. ידוע שחינוך, לחנך ילדים זה לא מספיק בשום אופן משעה 8 עד שעה 12 וחצי. לחנך ילד צריכים 24 שעות

מ.ב.

ביממה. הילד או הילדה צריכים לראות את המורה או את המורה בשעות אחה"צ ברחוב, המורה צריך לראות התנהגותם ברחוב, בשבת, סתם לשוחח, וכד'. אנחנו נמצאים במצב שאם מורה רוצה לשוחח עם הורה, וההורה עובד לפנה"צ, כמעט ואינם נפגשים. כי ב-12 וחצי, או ב-1 וחצי, או ב-2, מחכה כבר סגן לקחת את כל המורים יחד לבני-ברק או למקום אחר.

נדמה לי זו אחת הסיבות של החולשה בנושא עדות המורה. לדעתי, אני מציע שהועידה או המוסדות המוסמכים לכך, יתנו את דעתם, ולהכריח מורה שרוצה לעבוד באיזה מקום, חייב לגור באותו מקום. ברור, אנחנו יודעים את הקשיים שבדבר, אבל אם יתנו את הדעת לאפשר תנאים טובים, נצליח בדבר זה. נדמה לי שזה יסוד ההצלחה בעבודה בעדות המורה.

דבר שני: ישנם גורמים, מוסדות שונים שעוסקים בחינוך. חסר איזה מוסד עליון שירכז את כל המוסדות האלה, את כל הבעלויות האלה, לדון בדברים עקרוניים. הצעתי היא, שהועידה תציע להקים גוף מעין זה שתשב בישוב הדעת בדברים עקרוניים לדון, וגם תייצג את כל החינוך האגודאי, את כל החינוך העצמאי בעוז ובגאון, במיוחד בפני הגורמים הרשמיים. תודה.

הרב גרוסברד - יו"ר: תודה עבור הקיצור ועבור ההצעות הנחמדות. עכשיו נשמע את דבריו של הרב אברהם יוגל.

הרב אברהם יוגל: ועידה נכבדה, צירים נכבדים. אני התאמצתי, ישבתי כאן אתמול והיום, למרות שקשה לי בגלל בריאות, היות ואני שליח ציבור של סניפים מסויימים בארץ, ואני חייב למלא את שליחותי.

ס.ב.

אמנם נרשמתי אתמול לדבר על נושא אירגון, ועכשיו זה נושא של חינוך. אבל אני חושב שהדברים האלה הם שייכים מאד לחינוך. אם יש בנו פגמים, זה גם גורם שלילי מאד לחינוך לדור הצעיר.

דיברו כאן אתמול על תקנתה של התנועה, איך להרחיב אותה, לשפר אותה, צריך כסף, תקציבים, להוסיף פקידים עם משכורות הגונות. אני רוצה לדבר על נושא יותר פשוט, איך לא להחריב את אגודת ישראל, לא לקלקל אותה. וזה בלי כסף, אין צורך כסף לזה, לא תקציבים, לא צריך להוסיף פקידים לכך. מספיק רק ישוב המחשבה וקצת יושר בלב. אני מדבר כאן בשם שלושה סניפים בארץ, רמת-גן, חדרה והרצליה. אנו החלטנו כל אחד ואחד במקומו, אנו לא עושים בחירות. במקומות שלנו אין סיעות, ולא קיימת המחלוקת הזו. והחלטנו לא להרשות להכנים אותה מבחוץ, מכיוון שזה יהרוס **פל** סניף וסניף, ויהרוס את כל הפעולות שלו, גם בחינוך העצמאי, וגם בבחירות, שאם אנחנו נבוא פתאום אל האנשים התמימים שעומדים תחת השפעתנו ונספר להם יש בחירות, יש סיעה זו, יש סיעה אחרת, אלה הם רמאים, ואלה הם גנבים, וכו' וכו'. ומחר נבוא אליהם רבותי, תרשמו את ילדיכם אל החינוך של אגודת ישראל. מחר נבוא אליהם תצביעו בשביל אגודת ישראל.

אז מובן מאליו איזה אבסורד זה יהיה. החלטנו

לא לעשות בחירות והיות ואין בינינו מחלוקת, אנחנו פה אחד יכולים לבחור את הנציגים של כל סניף וסניף. ביקשנו מוועדת הבחירות שיתנו את הנציגות המגיעה לנו לפי המספר של המיפקד. ונענינו בשלילה. אמנם אתם אגודאים, מותר לכם להמשיך בפעילות, בחינוך עצמאי, יום ולילה, קיץ וחורף, רישום, חובות, כאב ראש, בבקשה, זה מותר לכם. מותר לכם לגייס קולות בבחירות, **לפני**

מ.ב.

כסאות לבוסים הגדולים שלנו. אבל שאתם תייצגו את הסניף שלכם, מה פתאום? זה שייך לנו לסיעות. זה לא.

היתה פעם אגודת ישראל והיא נוסדה על יסוד של התנדבות, רק לתת ולא לקחת, מה ששמענו מהגאון ראש ישיבת ניר, עבד אברהם אנכי. לא רוצה לקבל כלום, רק לתת. זה היה היסוד של אגודת ישראל, ואם אנחנו קצת נצליח לחזור אל היסוד הזה, הכל ישחנה, בין רגע, בלי כסף ובלי תקציבים. זה היה פעם. אחר כך התווספה המחלה הממארת הזו של סיעות. על יסוד מה זה צמח? ברור שלא על לתת. אם באים שני אנשים שכל אחד רוצה רק לתת, אין סיעות. זה צמח על יסוד אחר. היו סיעות, בצד של אגודת ישראל. כיום הגענו למצב שיש רק סיעות. אם יש סניף מסויים שלא מזדהה עם אחת הסיעות, אין לו זכות כניסה לוועידה, ולא למוסדות של התנועה. בלי סיעות אין כלום. רק סיעות. קיימת משאלה לבטל את הסיעות, אבל עכשיו זה החגבר עוד יותר. עכשיו בלי סיעות אין כלום. ואנחנו אומרים שאגודת ישראל מורכבת מסניפים ולא מסיעות.

וזהי השאלה העקרונית שהועידה צריכה להתליט, מי נקרא חבר אגודת ישראל. איזה סניף ראוי להיקרא סניף של אגודת ישראל? סניף שפועל ופעיל יום ולילה על המטרות האלה, או סניף שעוסק במחלוקת הזו של הסיעות. הועידה צריכה להתליט, בוועידה הזאת, מי משתתף בה, האם גם אגודת ישראל משתתפת כאן או רק הסיעות? זוהי ועידה של סיעות, זוהי רק ועדת מינויים לכנסת, לא יותר. בזה אנחנו ניבחנו, לאן פנינו מועדות. לפי החלטת של הועידה, אנחנו נראה אם הועידה הולכת לקראת החבראה של המצב, או חלילה להיפך. אנו דורשים מהועידה הזאת בשם שלושת הסניפים שהזכרתי, רמת-גן,

מ.ב.

חדרה והרצליה, להחזיר להם את הנציגות המגיעה להם בוועידה,
במרכז ובהנהלה.

הרב גרוסברד - יו"ר: אני מודה לרב יוגל. אבל שוב פה אני מוכרח
להעיר, זה חריגה מהנושא שלנו. הנושא שלנו זה חינוך. אפשר
את הכל להכניס בחינוך, אבל בסופו של דבר יש מסגרת לכל דבר.
עכשיו נבקש, יש פה הרב ר' פישל גלרנטר, מגיע לו בכפליים.
ראשית כל, כפי שנאמר אחמול, ~~אחמול~~ הוא הבעל שמחה, והוא אחד מאלה
הראשונים שיסדו ויזמן ועסקו ועוסקים וממשיכים בחינוך.

~~(המשך בפרט 7, בד 2, אה י"א)~~

24.11.76

סרט 7, צד 2

מ.ב.

י"א-1

הרב פישל גילרנסטר: כב' היו"ר, חברים יקרים, חברים לדעה. אל תפחדו, אמנם הפסיקו אותי אתמול, עכשיו אני לא רוצה להמשיך מאתמול, כמו שכבר החלוננו שכאן מדברים על חינוך. אמנם אני חולק על ההגדרה הזאת, למה? מפני שכל מה שמדברים על אגודת ישראל ועל האירגון, זה גם כן חינוך. אני זוכר, מספרים על החפץ חיים זצ"ל שלא הפסיק, כמעט לא נתן לו לישון, שעתיים בלילה, כך שמעתי. במוצאי יום כפור נשאר בבית הכנסת ולמד.

והיהודי הגדול הזה הצדיק, החפץ חיים, חיים עוד היום ממנו, מפיו, סגר את הגמרא, עזב את הישיבה, היטלטל יותר משבוע ימים בכדי להשתתף. הייתי ילד אז. פעם ראשונה, החפץ חיים. ידוע הסיפור שנסע על גבולות, בפספורט בלי תמונה, ובכל גבול היחה כבר הוראה לאנשי המכס להשאיר לזקוף הזה. מה קרה? הוא סגר את הגמרא והפסיק ללמוד, למה? מפני שהוא ראה בכל הדברים שמתרחשים באגודת ישראל, חוב קדוש, ואני ראיתי את הפתק, חוב קדוש להיות חבר באגודת ישראל. ז.א. מה שעושים בשביל אגודת ישראל זה חינוך.

ובכן, בכל זאת אל תפחדו, אני לא אמשיך מאתמול, אני מקווה שיתנו לי את האפשרות לדבר על דברים אירגוניים, למרות שאני חושב. ובכן, אמר חברי הטוב, חבר לעבודה, הרב ויינברג, עבודה של אגודת ישראל, עבודה של החינוך העצמאי, ענין אחריות לכלל ישראל. ואחרת כל החינוך עצמאי אפילו, זה ענין של חינוך, מותר לדבר כאן, אינני יודע אם היה צידוק לייסד אותו. סוף סוף היהודים שלנו, יש להם את המטרה שלהם. אלא מה, ראינו בתוך אחריות לכלל ישראלית, לפתוח בתי ספר ודווקא במקומות שהחורים אולי, מכמה וכמה נימוקים וטעמים אין להם החוש הזה, או אין להם האפשרות, אין להם חכסף,

מ.ב.

את האפשרות. ויותר משני שליש של בתי הספר שלנו, עבור עדות המזרח. זה אחריות כלל ישראלית. ויתרנו על הרבה דברים, על רמה, וזה וזה, למה? מתוך האחריות הזאת. אבל בקרית צאנז, מספרים על האדמו"ר מצאנז, ר' חיים זצ"ל, שרצה גם כן לתקן את העולם. נסע למרחקים וראה העניין לא הולך. נו, חזר. עבר אפילו את גרמניה, חזר שוב לפולין, גליציה. אולי בארץ שלי. פעם בארץ. נאם, דיבר, הופיע, כאן ושם. התגובה לא היתה כמו שחשב. הלך לעירו, ננסה שם. בא לעיר, גם כן התחיל, כן בית כנסת, עד שבא למסקנה שצריכים להתחיל אולי בביתו, במשפחה, עם הילדים, ואחר כך הוא התחיל.

ז.א. כשרוצים להצליח בחינוך ובחשפעה, צריכים להתחיל בבית. אנחנו אגודת ישראל רוצים לתקן כל העולם, ושוכחים את עצמנו. צריכים להתחיל אצלנו, בבית שלנו, בבית של אגודת ישראל, ויש הרבה לתקן. ובכן, יש לי הצעות למעשה, פשוט הצעות. 8, 9, 10 הצעות. רשמתי לי. א) הקמת מוסד להסברה קבוע, רעיוני. סמינר למורים ומחנכים. סמינריונים בחופש. שיעורים להשקפה בבתי ספר, וזה כל כך פשוט, זה לא פוליטיקה. אגודת ישראל זה לא פוליטיקה, זה רעיון, זה תורה. בכל שיעור בפרשת השבוע, בתנ"ך, בהיסטוריה, יכולים להכניס בפשטות השקפה. מובן מאליו, בהשקפה אגודאית תורתית. הרצאות וסימפוזיונים עממיים בעיר, במושב, אפילו עד לקיבוץ. לארגן, לחנך את האנשים. יכולים, יכולים לפעול. שמעתם אתמול מהרב אולמן. אפילו ראש העיר של נתניה, אתם יכולים להשפיע, להשפיע. מה אנחנו עושים? להוציא ירחון רעיוני, להביא לידי כך שבכל סניף תהיה מחלקה לחינוך, והמחלקה הזאת, אלמלא היו סניפים, לדאבוני אתמול רק רמזתי, הסניפים האלה יכלו לפעול במקומותיהם לחוק את

מ.ב.

החינוך העצמאי. אנחנו בחינוך העצמאי עובדים, כמעט במובן זה בחלל ריק. לפני הרישום למשל, צריכים לפעול, ללכת לבתים. אין למי לפנות, אין עסקנים, אין סניף, אין כתובת. צריכים לפעול לפעילים, וגורמים אחרים, לעשות לנו תורה. אלמלא היה סניף, ובתוך הסניף אנשים שאחראים לחינוך, היו מבינים את זאת. אלמלא היה סניף ומישהו אחראי, היה דואג להקים ולהשגיח על בתי הספר שלנו, ועד הורים וכו' וכו'. את כל זה לא עושים.

ועוד דבר מה שכן נעשה, יש דבר אחד שאנחנו מזלזלים בזה. יש לנו עתון יומי. העתון היומי נותן, אני רוצה להביע תודה, כל בוקר, המאמר הראשי, אני נהנה. שומעים אחר כך שחרדיו ואפילו העתונים האחרים מצטטים את זה, זה שיעור אגודאי כל יום. צריכים לחזק את העתון, להודות למערכת. אבל נדמה לי שגם המודיע לא יוצא ידי חובתו. ודאי, הכל חלוי בכסף. צריכים להחליט, זה ענין של חינוך, למצוא דרכים איך להרחיב ואיך להפיץ יותר בציבור. הייתי מציע, ראיתי את זה בשויצריה, ראיתי את זה בהולנד, יש עתונים שמופיעים חינם. מחלקים חינם. העתונים האלה חיים ממודעות, ואצלנו ודאי שלא נוכל למממן במודעות, לא כולם יפרסמו. אבל יכולים למצוא ברוטציה מסויימת, מחלקים, למשל מקימים קרן שיכולה להבטיח, להדפיס 10 אלפים גליונות שמחלקים. במשך חודש ימים של שבועון כזה, שבועון שמרכז את כל המאמרים הראשיים, הידיעות החשובות, הסקירות, שנוגעות לאידישקייט, בשבועון לרכז. השבועון הזה להפיץ, לחלק חינם, חודש ימים, ז.א. 4 פעמים בחודש, חודש ימים בשכונה זאת, חודש ימים בשכונה אחרת, בעיר אחרת וכו', עד אפילו לקיבוצים. חינם. וזה אפשרי.

אני מבקש, יושבים כאן היהודים הטובים מן המודיע, לרשום

מ.ב.

את זה ולחייב את האירגון לחזק את המודיע. אם אני כאן מדבר על המודיע, ואני רוצה לגמור, קרה איזה ענין, אני רוצה להניח שזו היתה שגיאה. אם שגיאה, נוכל למחול, ויש אפשרות לתקן. אם זה בכוונה, אני מביע את מחאתי, וזה אני אומר גם בשם יו"ר של האירגון. קרה השבוע דבר נורא: המודיע לא מסר בדיוק מה שמועצת התורה החליטה. השמיטה רק מילה אחת, והמילה האחת הזאת היא הופכת את הידיעה הזאת לממש כאילו רצון, וזה חור. אסור שתת למערכת, עם כל הכבוד שיש לי לחברים, הם לא יכולים לעשות צנזורה על מה שמועצת התורה עושה, והיא עשתה את זה.

היא צריכה להתנצל, ואני מביא את זה בתור הצעה, בשם והסכמת היו"ר, הוא אמר הוא מסכים לזה במאה אחוז. או שיחנצלו שהיתה שגיאה, ואם לא, לדרוש, ונוכל להסיק מסקנות מזה. כאן נכשלו. ואני אביא את זה גם בכתב, אם לא יתנצלו, שמטעם הועידה הזאת תצא המחאה הזאת.

מר גרוסברד - יו"ר: נמשיך הלאה בענין החינוך. אני מקווה ככה שלא נסטה. עכשיו יש כמה הצעות שרוצה להגיש ר' מאיר אלטר. אחריו ידבר ר' ישראל אורלנסקי.

יצחק מאיר אלטר: בהתחלה אני רוצה להודיע, היות וועדת החינוך מתכנסת ב-2 וחצי, שחברי ועדת החינוך יראו להשתתף, שהם יגמרו את ארוחת הצהריים יותר מוקדם, ויתכנסו ב-2 וחצי. ועכשיו, הישיבה הזו לעניני חינוך, אני לא רוצה להאריך הרבה, אני רוצה רק להעלות כמה הצעות מעשיות. כל השנים, כשמדובר בעניני חינוך, לפעמים זה מודגש ולפעמים לא, אבל מובן שעיקר הכוונה תמיד לעדות המזרח. הם אלה שאנחנו צריכים לדאוג לחינוך ילדיהם. יהודים משלנו תמיד

מ.ב.

האבא דואג לבנים שלו. לא ימצא את המקום הנכון, הוא יעשה לבד איזה תלמוד תורה. עדות המזרח הן הבעייה. בכל השנים לא היה פתרון כל כך כמו בשנים האחרונות, שנוסדו מסיבות, אינני יודע אם ע"י החינוך העצמאי או ע"י גופים שונים. אבל זה גרם להצלה רבה מאד. המיטיבות, החסיבות בינים, יש בהן מאות ואולי אלפי ילדים, בכל ערי הארץ, ורוב הילדים האלה הם ילדים שעוברים אחר כך לישיבות, וזה גרם להצלחת ממש מללכת לרחוב.

חייבים לדאוג לפתח את זה, ויש כמה אפשרויות. ראשית, להרחיב עוד יותר בהרבה את המסגרת של המסיבות. אפשר להקים מסיבות נוספות, איזוריות. אפשר להקים מסיבות שע"י הסעה יאורגנו ממקומות שונים, שאין מספיק בשביל להקים מסיבותה. אי אפשר שהמיטיבות יתרכזו רק בבני-ברק או בירושלים. איזוריות, בכמה מקומות, וע"י הסעה מאורגנת, להוסיף את התלמידים. חייבים לדאוג גם להקים מסיבות, כשם שיש מסיבות לבנים, שיהיו מסיבות לבנות. כיוון שגם שם חייבים כבר להתחיל מכיתות היותר נמוכות, אחד מהדברים שהמיטיבות הצליחו, כיוון שהם יורדים לגיל היותר גמור. מתחילים כבר בכיתה ו', בכיתה ז', לקחת ילדים בגילים האלה ולהתחיל לחנך אותם יותר בצורה ישיבתית. וזה דרוש היום, כיוון שהרחוב היום כבר גם סוחב ילדים יותר קטנים ויותר קטנים, להשפעות הלא טובות.

ואתו דבר חייבים לדאוג גם לבנות. לא מספיק שהם מגיעים לסמינרים מאחורי בתי הספר, שהחינוך שמה עדיין לא כל כך. יותר רצוי להקים מסיבות גם מחגילים היותר נמוכים, וזה ודאי שיש צורך לעשות מסיבות איזוריות, לא מסיבות, אני לא יודע אם ימצאו את השם לזה, חסיבות-בינים. כיוון שיותר קשה יהיה לשלוח

מ.ב.

אותם. עוד דבר: חייבים לדאוג בהרבה, שצוותות ההוראה, איני מתייחס חלילה בשום פנים לאלה שעכשיו משמשים בזה, אני לא נוגע בכלל בנקודה הזו. אבל אני מדבר שחייבים לדאוג, צוותות ההוראה, בכלל כל הצוותות שמעל לתלמידים, חייבים להיות דוגמא אישית, מופתית יותר, שהתלמיד מעצם אישיותו, יקנה הרבה, וזה עצמו צריך, חוץ מהחינוך, להיות אחד מהמקורות שיקרבו את התלמידים וגם את ההורים, ואת שאר כל המקומות.

אני מקווה שזה יעבור לוועדת החינוך, שתדון על זה

מעשית. תודה רבה.

ישראל אורלנסקי: כב' היו"ר, הנהלת הוועידה, הנשיאות, חברים נכבדים. בתור אחד שגודל וחונך במסגרת אגודת ישראל בארה"ב, למדתי בחדר הזה באמת בהדרכת הגאון ר' אהרן קוטלר ז"ל. אני זוכר את זה, הרבה פעמים באו לר' אהרן ז"ל עם הצעות שונות, עם ענייני חיזוק. תמיד היה אומר יש לנו כתובת אחת, וזאת היא אגודת ישראל. אם יש צורך בחיזוק בנושא זה, אם יש צורך לחזק מצווה זו או זו, כתובת אחת: אגודת ישראל. וככה ב"ה בארה"ב זכו אגודת ישראל, למה שהיא זכתה, שתחת הדגל של אגודת ישראל בארה"ב נמצאים בני תורה, גדולי, ראשי הישיבות, בעלי-בתים, ומחלקות שונות בכל מקצוע ומקצוע. רבותי, דבר אחד בתור חבר באגודת ישראל. חזרתי רק עכשיו, לפני שבת, לקראת הוועידה, מדרום אפריקה. אני רוצה למסור ולהגיד, אם יש, אם באים לאיזו מדינה רחוקה, ואם עוד מוצאים איזה גרעין של תורה, של חינוך, אז הודות לאגודת ישראל. בדרום אפריקה יש קהילה חרדית, קהילה מגרמניה, עדת ישורון. על ידה יש ישיבה קטנה, על ידה יש בית-יעקב, על ידה יש חברות של לומדי דף יומי, של פעולות צדקה וחסד. זה הודות לקהילה הזאת. והקהילה הזאת, ראשי

מ.ב.

הקהילה הזאת אמרו לי שהחינוך הזה קיבלו בגרמניה, אז תחת דגל של אגודת ישראל. ואותו הדבר אם אתם, אם יוצאים למערב אירופה, אם באים להולנד או לשווייץ, אם רואים עוד אנשים שבלי אגודת ישראל היו שייכים לזרם, היו שייכים לאיזה כיוון אחר. הודות לזה שקיים אגודת ישראל, אז הם נמצאים, הבנים שלהם לומדים בישיבות, הבנות לומדות בבית יעקב.

אני רוצה רק דבר אחד, באמת אני מאד התפעלתי מזה, אבל שמענו את זה היום בשיעור של הדף היומי. עברנו על סיפור קטן על ר' אלעזר ור' יוסי, בלי שימת לב. נתעכב רק לשתי דקות. ר' אלעזר ור' יוסי הגיע בדבר כזה, שפתחו לפניו אוצרות המלך ואמרו לו קח מה שאתה רוצה. מלכות רומי או מלכות עשירה, פתחה אוצרות המלך לפני ר' אלעזר ור' יוסי, והוא היה יכול לבחור, לקחת קצת מהאוצר הזה, כבר היה מספיק לו. מה אנחנו רואים בגמרא? אנחנו רואים שהדבר הראשון היה, הדבר הראשון, מהו חיפש שמה? הוא רצה להשמיד את אגרות של מלכות רומא, של גזירות קשות ורעות על עם ישראל. הדאגה הראשונה היתה על עם ישראל, על ציבור ישראל. וחדבר השני: הדבר השני, רבותי, מה, כאשר נכנסים לאוצר המלך, למלכות רומי, רואים אבנים טובות ומרגליות, רואים אוצרות, מה הוא חיפש, במה הוא התעניין, מה הוא ראה? הוא ראה את הדם, הוא ראה את הפרוכת, הוא ראה את כלי השרת של בית המקדש. והוא ראה את זה עד כדי כך, שהוא יכול היה להכיר אם זאת היא הזעה של יום הכפורים או זאת היא הזעה אחרת. הוא ראה את זה אחד ושבע. עד כדי כך הוא התעניין, וזה מה שהוא רצה.

רבותי, אני אומר את זה בחור, הועידה הזאת, כל אחד ואחד הוא שליח של ציבור גדול בארץ, אגודאים. וכל אחד, והיסוד

מ.ב.

הראשון הוא, כמו ששמענו היטב בפתיחה של הועידה בבניני האומה מהגאון ראש ישיבת מיר, עבד אברהם אנוכי. הדבר הראשון, הרי זו השליחות, הפסוק הזה מלמד אותנו ששליחות, עבד אברהם אנוכי. אני לא כלום, אני לא מחפש עבורי שום טובת הנאה, כל השליחות שלי זה רק לעשות את השליחות.

עכשיו דבר אחד ואני רוצה בזה לגמור, להעמיד את הועידה הזאת על תופעה, מה שלדעתי חמורה ביותר. ואם הציבור בארץ, אם אגודת ישראל בארץ ישראל, במשך 25 שנה, נאבקנו קשות עם שאלות של מיהו יהודי, או ניתוחי מחים, או עוד גזירות, או דברים כאלה. רבותי, אנחנו עומדים לפני גזירה מאד חמורה, לפני תופעה שמי יודע את התוצאות של זה. וזאת היא הנגע של קונסרוטיזם ורפורמה בארץ. חדעו שבשבוע שעבר, התקיים בירושלים בבניני האומה ועידה ארצית, ועידה עולמית של כת הרפורמים. ואתמול בערב נפתחה ועידה בבניני האומה, באותו האולם, איפה שאנחנו ישבנו ערב לפני כן, ועידה עולמית גם כן של הקונסרוטיבים. ואני בתור שהייתי הרבה שנים באמריקה, אני יכול להגיד לכם, רבותי, שקונסרוטיזם זאת היא סכנה יותר גדולה. ואם אנחנו הצלחנו פה ושם, כאן יהיה מאד מאד קשה.

כי אנחנו רואים כבר ושומעים, שומעים שהממשלה בכלל

מתייחסת באהדה, וגם כן, כמו שקראתי היום באמת, אני מאד נהנה ממאמרי המערכת של עתון המודיע, אני חושב ששמה הוא הסביר את זה טוב, שהממשלה, הציבור בארץ עכשיו מאוכזב מהחינוך החילוני, מאוכזב מהכל, והם מחפשים עכשיו דרכים אחר, שמענו היום מראש עיריית נתניה, מחפשים דרכים. והם יקפצו על מציאה זו של הקונסרבטיזם, ויחשבו שזה יציל את עם ישראל. רבותי, אני חושב שמהועידה הזאת צריכה לצאת קריאה לציבור החרדי בארץ ישראל, ולעורר גם את היהדות החרדית בעולם, לעמוד

מ.ב.

בפרץ אלאאאאאאאאאא , בזה אני מברך את הועידה.

מר גרוסברד - יו"ר: אני רוצה גם לרגע להתייחס להצעה, לדברים
 ידוע של הרב אורלנסקי. אלאאאא במובן היסטורי, שאז בזמנו, כשקמה, קשה
 לי להזכיר את המילה הזאת, אבל מוכרח להגיד את זה, הנצרות, זה
 היה תוצאה שהיתה חסיסה בין כל עובדי האלילים, בין עובדי העבודה
 הזרה, והם חיפשו מה שחיפשו. באה הנצרות ויצרה את התחליף. רבותי,
 החשש הזה, הפחד הזה שיבוא הרפורמיזם והקונסרבטיזם, שהוא לא פחות
 מסוכן מהנצרות, אני לא מהסס להגיד את זה, וישמש תחליף כפתרון
 למשבר העמוק, באמת צריכים להתייחס בכובד ראש לדברים שנאמרו בענין
 הזה. לפי הרשימה, עכשיו צריך לדבר הרב שלמה מישקובסקי, אבל אני
 לא רואה אותו כאולם. שמואל אלפרס גם כן איננו. הרב זייבלד, ישנו?

אא הרב זייבלד: מורי ורבותי, רבנים וצירים נכבדים. הכנס הזה
 מיוחד לענייני חינוך. אני רוצה להתייחס לנקודה אחת, שנדמה לי שעוד
 לא עלתה כאן על הפרק בנושא החינוך. בפתיחה של הועידה, דיבר על
 כך הרב ז'ולטי, ואתמול בערב דיבר חבר מועצת גדולי התורה, ראש
 ישיבת בית אברהם, גם כן הזכיר מילה בנושא הזה, בקשר לענין
 החדרים, תלמודי תורה. בזמן האחרון אנחנו זכינו, ב"ה, שכמעט בכל
 עיר, ואפילו במקומות מרוחקים, אברכים מקומיים שדואגים לענין
 החינוך, ולא אכנס כאן לסיבות אלאאאאאאאאאא אוחס לזה, יסדו במקומותיהם
 חדרים על שחרת הקודש, בלי לקבל את חכנית הלמודים של משרד החינוך,
 ובלי לקבל תקציבים משמלתיים, ובהרבה מקומות גם כן לא עירוניים.
 הם אלאאאאאאאאאא נושאים את כל העול בעצמם. לצערנו, אגודת ישראל,
 שאפשר לומר רוב החברים של אגודת ישראל, האמיתיים, שאין להם,
 שאין עליהם ערעור מאף אחד שהם חברי אגודת ישראל, הם למדו בחדרים,

מ.ב.

וגם הילדים שלהם למדו בחדרים. ובכל זאת, באגודת ישראל אין שום מסגרת שתטפל בנושא הזה.

ייתכן שכאן המקום, אחרי ועידה שזכינו להתכנס אחרי 26 שנה, ייתכן שעכשיו צריך להחליט להקים איזו ועדה שתטפל בנושא הזה, כמובן ~~א~~ בהתייעצות עם גדולי התורה, כי ~~א~~ רוב החינוך שלנו, רוב הילדים שלנו, של חברי אגודת ישראל, לומדים במסגרת הזו. אין ספק שהחינוך העצמאי הוא דבר כביר, שאין עליו עוררין, והוא חייב להתפתח, הוא חייב לבסס את עצמו, וכולנו חייבים לעזור לו בשביל לקרב רחוקים, בשביל להכניס את הרוח שלנו בכל שכבות העם. אבל העובדה היא שהילדים שלנו ועצמנו, החינוך שלהם אין להם שום קשר עם אגודת ישראל, חוץ מזה שההורים בעצמם הם אגודאים. והעול, מי שמתמצא בנושא יודע, שהוא קשה מאד. החינוך העצמאי, אעפ"י שמקבל תקציבים ממשלתיים, גם כן בקושי נושא את עצמו. כל שכן, כל מוסד בפני עצמו, יש לו קשיים עצומים שיש מקומות שלא יכולים להתגבר עליהם. כמובן שיש לפעמים שזה גורם אולי להחרקות מאגודת ישראל. וצריך אולי לדון גם בזה, איך לקרב אותם, ולעשות אולי מסגרת-גג, באיזו צורה שהיא, בהתייעצות עם גדולי תורה, אולי בשיתוף עם החינוך העצמאי, ליד החינוך העצמאי או באיזו צורה שהיא, אבל לדון בזה ברצינות.

זה לא רק לגבי ענין התקציבים שהזכרתי. יש כל מיני נושאים

שכל מוסד בפני עצמו, קשה לו מאד לשאת בעול. גם בענין חכנית לימודים, למשל, שברור שאם תהיה ועדה של גדולי תורה מכל הארץ, על מה ללמוד, איך ללמוד, וזה יהיה דבר כללי. אולי צריך לתת

אפשרות לכל מוסד, לדברים הפרטיים של המקום שרוצים לשנות קצת פה ושם,

מ.ב.

אבל באופן כללי שחיה דרך מסוימת על תכנית לימודים. אותו דבר בנושאי פיקוח, כי כל מוסד צריך מפקח על עצמו, ואחרת נראה מאשר יש מפקח כללי על כל האירגון הזה. אותו דבר לגבי ספרי לימוד. בחדרים לא לומדים את רוב הספרים שלומדים אפילו בחינוך העצמאי. וזה אולי בגלל שזה לוקח יותר מדי זמן, אולי צריך ספרים יותר מתומצתים, אם זה בלימודי חול, כדי שיתאים למסגרת הזו. ועוד, יש נושאים שונים שבמסגרת רחבה יותר, ברור שאפשר לפעול הרבה יותר.

רציתי רק להאיר את הנקודה הזו, שזה מוזר מאד שציבור שממעט, אפשר לומר 80 אחוז מאגודת ישראל, ואם אנחנו נסתכל פה באולם או אפילו בכנסיה הגדולה, בכנס הפתיחה, אם היו רואים את הציבור, הם כולם אנשים, אגודאים מושלמים, ואין שום מסגרת שהחינוך של הילדים שלהם, אין לה שום שייכות עם אגודת ישראל. אני מציע לדון בנושא הזה ברצינות, אולי לא במסגרת כל כך רחבה, אבל לקבל החלטות מתאימות.

מר גרוסברד - יו"ר: אין שום ספק שמקום בראש להניח שתי תפילין. אבל ברור שצריך להיות שלא אחר יהווה חציצה לשני. החינוך העצמאי זה פשוט אחד, חדרים זה פשוט. כל אחד שהורים דואגים לחינוך שלהם. אבל יש מקום שאפשר להרכיב את שני~~ם~~, להרכיב את שני הדברים. שרק זה יעמוד לנגד עינינו, נוכל לקיים את זה. לפי הרשימה עכשיו הרב מרדכי אירנשטיין.

הרב מרדכי אירנשטיין: כב' היו"ר, אנשים הנוכחים, ואלה גם שמסתובבים באולם ולא מוצאים לנכון להיכנס בפנים. אני רוצה לדבר בקשר לחינוך מבוגרים. לדעתי, אם אנחנו רוצים לקרב את הנוער לתנועת אגודת ישראל, יש לפעול קודם להביא את ההורים שלהם למסגרת אגודאית, ואז באופן

מ.ב.

אוסומאטי, גם הילדים שלהם ייכנסו לתנועת אגודת ישראל, בצורה טבעית. נוסף לכך, אני רוצה לעסוק בעוד דבר שאולי גם שייך לחינוך מבוגרים, וזה בקשר לחינוך מבוגרים לדרכים, לעבודה באגודת ישראל. אני רוצה להציע הצעה, שכל אדם שנבחר מטעם תנועת אגודת ישראל ובשמה לתפקידים ייצוגיים במוסדות ממשלה, בכנסת, ברשויות המקומיות ובמועצות הדתיות, הוא ייבחר רק לתקופה של שתי קדנציות, ולא יותר. בכדי שלא לפגוע באף אדם שכעת מכהן בתפקיד ייצוגי כלשהו, אני מציע ששתי הקדנציות יתחילו מהקדנציה הנוכחית, וכל אדם שמכהן כעת בתפקיד, זכותו להמשיך בעוד קדנציה אחת בלבד.

כמובן, אני בטוח ששצעתי תעורר התנגדות עזה מאד מטעם העסקנים המכהנים כעת בתפקידים אלה, אך אין מנוס מהגשת הצעה זו, אשר לדעתי זוהי הדרך היחידה להבראת תנועת אגודת ישראל. ולסיום, אני פונה אל הצירים היושבים כאן, מכל הסיעות, וגם אלה שמסתובבים כעת בכל החדרים בבניין, במיוחד לצירים הצעירים שדיברו על זה בלהט רב, לקיים תחלופה בעסקונה של אגודת ישראל, לקבל את הדבר הזה, ולהציע את זה בוועדה המתמדת, שיבואו להצבעה, ואני מקווה שכולם יתמכו בזה.

היו"ר. מר גרוסברד: רבותי, או שנמשיך את הישיבה עד 3 - 4, או שנמשיך אחה"צ. על כל פנים, יש לי פה ברשימה עוד קרוב ל-30 נואמים.

ח"כ י. גרוס: כב' היו"ר, חברים נכבדים. כמה הערות על הרצאתם של ~~האצטאצאצא~~ המנכ"ל הרב גרוסברד, וסמנכ"ל שמואל ויינברג. שמענו כאן הרצאה מאד יפה מהרב גרוסברד, אבל ההרצאה היתה אקדמאית. הירצה יפה בכלל על חינוך. ושמענו על מה שמתרחש, לפחות בקווים

מ.ב.

כלליים, בתוך החינוך העצמאי. אני לא מדבר על הצד הכספי. למשל, מעניין היה לדעת כיצד משפיעים המסיבות, מסיבות זה בוודאי דבר טוב וקדוש, אבל כיצד זה משפיע על בתי הספר. האם הקמת המסיבות אינה משפיעה השפעה שלילית על בתי הספר, ובאיזו מידה זה מועיל לבית ספר, או מזיק לבית הספר. כי אנחנו לא יכולים לתאר הכל בוורדים, בתמונה ורודה. אנחנו צריכים לשמוע גם על דברים שליליים. זה דבר אחד.

גם יש בעיות מאד עדינות, שאני פשוט מפחד לנגוע בזה. אבל אני חושב שזוהי תוצאה של בעיית המורים. בוודאי שאם נפתחים חדרים, זה דבר טוב וקדוש. אבל כפי שאני מבין, לוא היו לנו מורים טובים, היו הילדים הללו נשארים בחינוך עצמאי, וכך אם נפתחים חדרים, וזה דבר טוב, אין מה לדבר זה; אבל מאידך הולך ומתרוקן הבית ספר של החינוך העצמאי.

זו שאלה מאד עדינה, ואני הייתי רוצה גם כן לשמוע על לאן נגיע עם החינוך העצמאי. אני חושש מאד שבערי השדה, בהרבה מקומות, החינוך העצמאי הולך ומצטמצם בגלל תופעות אלה ומעין אלה. שמענו כאן, אבל אני חושב שצריכים לדבר גלויות. אצלנו, לצערנו הרב, לא מדברים, לא שמים הכל על השולחן, מטעמים שונים שאני לא יכול ולא רוצה לנגוע בהם. אבל לא שמים הכל על השולחן. גם אני לא יכול לשים הכל על השולחן. עכשיו שמענו מפי הרב ויינברג, סמנכ"ל של החינוך העצמאי, זעקה מרה על המצב, וגם הרב גרוסברד דיבר על זה, מה יהיה בענין משרות למורות. בכל שנה גומרות מאות מורות, או אלפי מורות, ב"ה, גומרות את בית הספר, ומה יהיה? שמענו כאן שאין מורים, שמענו ביקורת על האולפנא. אבל רבותי, נכון שהועידה הארצית זה מקום להשתפכות הנפש, נגיד כך. אבל אנשים אחראים על

מ.ב.

החינוך צריכים לבוא גם בהצעה, כיצד שוברים לפתור את הבעייה של המורים, לשפר את האולפנא, לשפר את המצב בענין המורים, כוחות הוראה. לא שמענו שום הצעה. מדי שנה גומרים מורות בית הספר, ואין משרות. כיצד מנהלי בית ספר, מנהלי בית יעקב, מה אתם חושבים לעשות על זה? מה עשיתם על זה, מה יש לכם הצעה, אולי צריכים למצוא איזה פתרון ביחס לגדולי התורה. אני לא מעז להציע פתרונות, אני אגיד לכם פשוט, מפני שכאן אצלנו, נפוצה מאד הבדיחה (ביידיש), כך אומרים אצלנו.

ואני רוצה להגיד לכם, רבותי, שהיתה הלשכה האורתודוקסית בהונגריה, הלשכה של החרדים, ושמה היה 60 אחוז בעלי-בתים. וזה היה היו 60 אחוז בעלי בתים בלשכה האורתודוקסית. מובן מאליו שההכרעה, המילה האחרונה, היתה בידי גדולי תורה. כי בשום מדינה לא היתה סמכות כזאת לרבני ישראל, כמו שהיה בהונגריה, זה ידוע. אבל היו 60 אחוז בעלי בתים בתוך הלשכה האורתודוקסית. וכאן אומרים שלבעל בית אסור להגיד דייר.

אולי אם ישבו גדולי התורה, ביחד עם בעלי בתים, לשמוע דעתם. לא מוכרחים לקבל את דעתם, אבל על כל פנים לשמוע את דעתם. היום אני מוגבל מאד לדבר על זה. היום הבעל בית זה כלום. יש בעיות של מורים, עוד מחזור של מורות, מורים אין. הוא נכנס לכולל. עד עכשיו היא קיבלה משרה והיא דאגה לפרנסה, עכשיו גם זה נגמר. אולי צריכים למצוא, אני חושב שיש פתרונות, אפשר למצוא פתרונות, אבל לא אני מוסמך להציע את זה. לפני גדולי התורה הייתי מרשה לעצמי להציע את זה. אם יקבלו, או לא יקבלו - זה דבר אחר. גם בהונגריה שמעו דעות של בעלי-בתים. והיה אורתודוקסיה מאד יפה, הלוואי והיה אצלנו כך.

מ.ב.

ובכן, אני מרשה לעצמי להציע לאלה האחראים, לבית
יעקב, ולחינוך העצמאי, לאסוף אסיפה של גדולי התורה, ולהזמין
גם בעלי בתים. הבה נעשה נסיון למצוא פתרון. נעשה נסיון. אבל
כך פשוט לדבר על זה, ביקורת, אולפנא, מחזור מורות, מה עושים,
ולדבר על זה ללא תכלית, ללא שום הצעה מעשית, אינני רואה את
זה בתכלית. ואני חושב שאנחנו חייבים לחשוב על זה, ולעשות
נסיון לפחות למצוא פתרונות לבעיות האלה. תודה רבה.

הרב גרוסברד - יו"ר: תודה לח"כ גרוס. אבל אני לא יודע, אותה
שאלה ר' שלמה יענקל גרוס היה צריך להפנות לכל הדיונים שישנם
פה. על כל פנים, אצ לכל הבעיות האלה, הבעייה הזאת של מסיבחות
לחוד, וחדרים לחוד, ומורות לחוד - היו צריכים להקדיש לא אולם
ריק, וועדות שרצות הנה, כמו המלאכים, זה נכנס וזה יוצא, וכך
אנחנו נפתור פה בעיות. הבה אחרי שתיגמר הועידה, אלה שיקבעו
איך שיקראו לזה, איזו ועדה שתייה, באמת נקרא לישיבה מעשית,
שכל אלה שעוסקים בשדה הזה, העסקנים, כל אלה שיודעים את הבעיות,
שנשב בכבוד ראש, לא שעתיים, רק יומיים ככה בקביעות, וככה נפתור
בעיות.

אני ביקשתי את הרב שמחה בונים קליין, ואחריו צריך

לדבר אחד שנרשם, יעקב כהן.

שמחה קליין (יידיש).

שמחה בוניט קליין

ענטשולדיקט, איך וועל שאַקע שוין וועגן דעם נישט מקדיש
 קיין און נישט אפהאלטן צוטיל צייט. איך וויל נאך מיר
 ענטשולדיקן אז איך בין געווען א יו"ר איין אן אנדער ועדה,
 און איך בין נאך יעצט מוטפע פון א געוויסן געדאנק וואס
 מען האט דארטן געברענגט, און איך האב עס געהערט אין דער
 אנפאנג פון די ווערטער פון הרב שרגא גראטבארד, מנכ"ל פון
 חינוך עצמאי, וואס האט מצטט געוועזן פון דער חוברת וואס די
 צירים האבן באקומען, פון מרכז אגודת ישראל.

און דא האט דער מנכ"ל מצטט געוועזן און געזאגט: מרכז
 אגודת ישראל בארץ ישראל יוזם הקמת בתי ספר חדשים של החינוך
 העצמאי. און איך פארשטיי אז ער האט זיך מתעכב געוועזן אין
 זיינעם ווערטער מיט אביסל פלא, וואס איז דער פשט. וואס האט
 מרכז אגודת ישראל צוגעהאלטן אויפצושטעלן בתי ספר פון חינוך
 עצמאי? און די זילבע פראגע איז געוועזן פריער אין ועדה
 ווו איך האב געזעסן, הועדה הקונסטרוקטיבית, כלכלה ומסחר,
 און איינער פון די חשובע חברים האט אויפגעשטעלט א פראגע:
 וואס האט אגודת ישראל צוגעלייגט צו די אלע מפעלים. אאז איז
 געווען די רעדע וועגן שיכונים. שאפן, פארגרינגערן פאר
 חברים דעם מצב הדיור בשיכונים. און איך האב עס מסביר געוועזן
 דארטן און איך האב אים געזאגט: אפילו ווען עס איז נישט
 ישיבות, אפילו ווען עס איז נישט די גושפנקא הרשמית פון
 אגודת ישראל, איז מתנוסס אויפן שלט אויף דעם פלאץ, אבער
 איך פארשטיי אז קיין איין פלאץ, קיין איין נקודת אחיזה
 פון דעם האט נישט געקענט אויפגעשטעלט ווערן אן דעם הילף
 צעד
 - נישט יעדן אא, אבער דעם צעד העקרוני, דעם מעשה העקרוני,
 דעם יסוד. אן דעם - די חברים פון אגודת ישראל, די עסקנים

פון אגודת ישראל האבן נישט צוגעלייגט צו דעם א האנט.

און אהרן וויל דא נאך פארטיידיקן די שכוונות חדשות, וואס דער מנכ"ל האט דא דערמאנט. אהרן זאג נישט אז אלעס גלאנצט. איך זאג נישט אז אלעס איז גוט. עס איז נאך ווייט פון גוט. אנדער חברים פון אגודת ישראל, שליחים פון אגודת ישראל, נציגים פון אגודת ישראל אין די עיריות, אין די רשויות המקומיות, ראנגלעך זיך טאג-טעגליך, אין א שווערן קאמף, אין א שווערע מלחמה צו צוהעלפן חינוך עצמאי אויסצובויען בחי ספר.

איך וויל זיך מיט דעם נישט פארטיידיקן אז עס איז גענוג, אז מען גיט גענוג, אנדער צו שטעלן א טאט פראגע פאר צירים, אז לויט די הסברה פון מרכז אגודת ישראל אז מיר העלפן צו אויפצושטעלן אאטאמאטאן און אין דאס זאל זיין א שטיקל פליאה - דאס איז אליין א פליאה. מיר האלטן אז יעדע זאך וואס ווערט געשאפן דורך די שליחים, וואס מיר זענען די שליחים פון אגודת ישראל, און מיר לייגן צו א האנט - דאס איז אגודת ישראל, דאס איז חינוך עצמאי און דא יעדער איינער לייגט צו די האנט צו הייבן דעם כבוד פון אגודת ישראל.

ברויטבארד, יו"ר

איך וועל ענטפירן אויף אידיש אז מען זאל פארשטיין. פאר מיר איז עס קיין נפקא מינה נישט.

איך האב בפירוש בעטאנט, בפירוש, איך האב געזאגט קלאר, און איך רעדן נישט וועגן קיין נציגים, איך רעדן נישט וועגן חברי כנסת. און דא איז טאקע דער ארט צו זאגן אז די נציגים, אנפערטום, וואס מיר ווענדן זיך צו זיי, חברי כנסת האבן אסך א סךגעשאפן און טוען ווייטער פאר חינוך עצמאי.

נציגים אין עיריה האבן געשאפן און געטאן און טוען מווייטער
 - און איך האב גערעד אלס ארגאניזאציע, ר" שמוחה בונים קליין.
 דאס איז א גרויסער טעות. ארגאניזאציע איז איינס און פערזאנען
 זענען צוויי. ווען עס שטייט אז דער מרכז אגודת ישראל האט
 א מחלקה לעניני חינוך, איז דער פשט פון דעם אז עס איז דא
 א אדרעס וואס דאס הייסט: מחלקה לעניני חינוך. ווען מרכז חינוך
 עצמאי האט א בעיה, ווענדעט ער זיך צו דעם אדרעס. ער ווענדעט
 זיך נישט צו ר" קליין און נישט צו חברי הכנסת. ער ווענדעט
 זיך צו די מחלקה, ער גיט איבער די מחלקה דעם פראבלעם, און
 די מחלקה ארבעט, ארגאניזירט וועגן דעם פראבלעם.

אבער ווען איך דארף זיך מיט אייך ווענדן, צו אייך ר" שמוחה
 בונים קליין, וואס דארף איך אויב אזוי דעם גאנצן געשעפט, די
 מחלקה לעניני חינוך? איך בין מיט אייך חולק, איך בין געווען
 יארן אין פאניוועזשער ישיבה, איך האב גרויסן חלק פון דער ישיבה
 דארטן, וואס איז געגרינדעט געווארן, וועט איר זאגן אז און
 בין דער אגודעניק, וועט איר זאגן אז אגודת ישראל האט געמאכט
 די פאניוועזשער ישיבה?

מרכז החינוך העצמאי דאס איז א גוף וואס נישט דער ארט
 איז יעצט צו רעדן וועגן דעם. איך רעד דאך יעצט זייער לאגיש
 און זייער פשוט: אהאמאא ווען איר טוט אדער אלע וואס זיצן
 דא טוען, דא איז נישטא איינער וואס טוט נישט. אבער איר קענט
 דאס נישט זאגן אז דאס טוט די מחלקה לעניני חינוך. איר קענט
 זאגן אז עס טוט די ועדה מוניציפלית פון ירושלים געזונדער,
 ווען זי וועט זיין אלעמאל געזונדער, פון ירושלים געזונדער.
 ו.ו. וכו'.

מ.ב.

ר' יעקב כהן: כב' היו"ר, ועידה נכבדה. אני רציתי לתת כאן שתי הצעות לגבי ענין החינוך שדיברנו. קודם כל, קודם דיברו שמתוך הסקירה כאילו בתי ספר, אגודת ישראל פועלת למען לפתוח בתי-ספר חדשים. נדמה לי שכיום, אם פעם, שמענו אתמול מר" משה פרוש כי לפני 20 שנה נפתחו בתי-ספר; היום המצב הוא חלש. אנחנו במצב נסיגה. הסיבה למה זה, אם זה מסיבה תקציבית, אז זה בטח לא. אם פעם, בזמן שקיבלנו 80 אחוז או 70 אחוז, נפתחו בתי ספר. היום אנחנו במצב נסיגה אעפ"י שהיום אין בעייה תקציבית כזאת גדולה כמו פעם.

יש עוד בעייה מדוע לא נפתחים, וזו בעייה של רישום. לא נרשמים תלמידים לבתי ספר. אחד הדברים שאני רציתי להציע, שתקבל החלטה בכוללים ובישיבות, שפעם בשנה יצאו אברכים לכל ישובי ספר, לכל מקום, כדי לעבוד למען הרישום. אני שלוש שנים הייתי בראש העין, עבדתי בעניני רישום. ואני רוצה להביא הצעה, ואני חושב, השנה באתי וסילפנתי אם צריך, אמרו לי השנה לא צריך. שאלתי מה קרה? כל שנה הלכנו, למה השנה לא צריך? אז אמרו לנו פשוט מאד, אנחנו פתחנו שמה מעון לילדים, גן לילדים. רבותי, אני רוצה להגיד שאני חושב אין שדיברתי אז שמה עם המנהל, אברך מוכשר מאד, יסוד ההצלחה של הרישום הוא, יש בעייה בכל ישובי הספר, יש שם בעייה של תינוקות.

אם אנחנו נקנה את הילדים כשהם קטנים, אז אנחנו קונים אותם. אם המצב הוא, שיש מעונות ילדים בבני-ברק ובירושלים, במקום שזה לא כל כך נחוץ. במקומות האלה ראש-העין, גדרה, חדרה, כל המקומות האלה, אם אנחנו היינו מקימים גני ילדים ומעונות ילדים, היינו קונים את התלמידים כשהם בגיל 3-4, היו נשארים התלמידים אצלנו. ואני חושב שנתתי את ההצעה הזו גם כן בוועדת נוער שאני יושב בה, לקבל החלטה לפתוח מעונות ילדים וגנים לילדים, שזה

מ.ב.

ערב שיהיה המשך לקיום הבתי ספר בכל ערי הספר. עכשיו עוד דקה שרציתי. יש בעייה שאין הסברה לתלמידים, לילדים. חסרה אצלנו הסברה. נדמה לי שבכנסיה הגדולה ~~אאאאאא~~ התקבלה החלטה לחדש את "המודיע" הצעיר, אצא ולא נהיה מזה שום דבר. עכשיו אני חושב דבר אחד, אם זו בעייה חקציבית, ייחכן שצריך לפתח את זה בחוץ המודיע, בכל יום ששי שיצא מוסף מיוחד לענייני נוער, למת לילדים חומר לקריאה. או חוץ מזה הצעתי גם לפתוח ספריה בכל מקום ומקום.

עכשיו רציתי להתייחס לעוד בעייה. אחמול דיברו שיש

בעייה חקציבית בבעייה של אירגון אגודת ישראל, כיוון שאגודת ישראל מקבלת, ממומן התקציב שלה רק משני מקומות, מהסוכנות וממימון המפלגות. רבותי, זה לא סוד, מגיע מיליונים לירוח מאגודת ישראל, אגודת ישראל קיבלה או מקבלת מיליונים לירות מהצבעות, מהסכמים. איפה הולך הכסף הזה, רבותי? אנחנו מוכרחים לעשות ועדה ביקורת. המיליונים לירוח הללו לאן הם הולכים? רבותי, יש לנו הצעה לעשות קופה מיוחדת, כולם בעד זה, אבל זו בעייה קשה. אבל ברור, שאם אדם יוצא לחו"ל ואוסף כסף בשביל אגודת ישראל, זה עוד לא כל כך מחייב אותו, כמו שאם מקבלת אגודת ישראל כסף בשביל ההצבעה שלה, זה לא שייך לאף אדם פרטי, זה קיבל את המנדט שלו מאגודת ישראל. ואם כך, רבותי, אחמול דיברנו שהמימון, התקציב של אגודת ישראל לשנה, זה מיליון ומשהו.

היו"ר, מר גרוסברד: רבותי, אני מצטרף גם כן זה, כל זמן שאין דברים ברורים, איך אפשר להרשות לעצמנו לזרוק האשמה כזאת?
ר' יעקב כהן: רבותי, אני יכול להוכיח את זה.

היו"ר, מר גרוסברד: אי אפשר על סמך שמועות שמתחלכות ברחוב, לזרוק האשמה כזאת שאגודת ישראל מקבלת מיליונים.

24.11.76

יא -
צא - 18

מ.ב.

ר' יעקב כהן: רבוחי, זה לא שמועות, אני יכול להוכיח את זה. רבוחי, הצרה היא שלא אגודת ישראל קיבלה את זה, אלא קיבל את זה נציג יחיד. לא בעד הצבעות, קיבלו.

היו"ר, מר גרוסברד: נחבקשתי מכל הגורמים לנעול את הישיבה. הישיבה תימשך אחר ההפסקה בשעה 3.

(הפסקת צהריים)

(המשך בסרט 8, צד 2, אות י"ב)

24.11.76

סרט 8, צד 2

מ.ב.

יב - 1

ישיבת אחה"צ

הרב צאנזצאצא:
חיים שקד:

דבר שני: אתמול דובר כאן, דיבר הרב יצחק

מאיר, דיבר על נושא, על הרשויות המקומיות, ועובדי הרשויות המקומיות. כמי שיש לו ענין רב בזה, אני יכול לומר לו דבר אחד: היחס של אגודת ישראל, אצא של אנשים שמחמנים ע"י אגודת ישראל לתפקידים בכירים בעיריות וברשויות מקומיות, הענין הזה אומר דרשני. כי ידוע, שכל מיני אנשים, נציגים שלנו, במועצות מקומיות ורשויות מקומיות ועיריות, אם בא אליהם אדם שלנו לדבר על בעיות, דוחים אותו בלך ושוב.

קרה דבר זה שעיריית בני ברק שהיתה תחת שלטון שלנו, אין אף ראש מחלקה מהעיר שלנו, אף ראש מחלקה. רבותי, אני רוצה לומר לכם שבתל-אביב זה גם הגיע לידי כך, שאנשים שלנו פשוט מרפים את ידיהם ע"י זה שלא מתחשבים בהם בכלל, וגם זה בא, ואני אומר את זה בפה מלא, זה בא גם באשמת אנשים שלנו שעומדים בתפקידים בכירים בהנהלת עיריות מסוימות. לכן, אנחנו צריכים לקחת את עצמנו בידים ולומר להם רבותי, אתם נבחרו ציבור, ואתם חייבים לעשות למען הציבור שבחר בכם.

עכשיו דבר שלישי אני רוצה להביא בפני הועידה. עומדת לפנינו עכשיו פרשה ידועה רבות לאנשים שעוסקים בזה, אנשים שבקיאים בזה. יש הרבה אברכים שלנו, שהם מקבלים צווי גיוס וכל מיני דברים המשתמעים מכך. ולפעול למענם זה אמנם פעולה מאד חשובה, אבל היות שאין גוף מאוחד תחת זה, אז זה לא תמיד מצליח. לכן, לדעתי, חייבת לקום ליד מרכז אגודת ישראל מחלקה לטיפול בכל האברכים האלה אשר נקראים לצבא, ובגלל סיבות אלה או אחרות, אינם יכולים למלא את

מ.ב.

התפקידים, או אינם יכולים להיות בזמן שרוצים אותם, או יש בעיות אחרות, ולהעמיד במחלקה זו אנשים שיש להם גישה לענין, על מנת שזה לא יכביד על אברכים שלנו, בשעה שנקראים לשירות בטחון. אני מקווה שההחלטות האלה יובאו לפני הוועדות הממלאים, והיה זה שכתבנו.

ר" משה אונגר: (הדברים מצורפים בכתב)

233 8 6 ס

מלח 4/1/70

ועדה נכבדה מאוד !

הפעם אדבר בענין ביקור חולים, ואבקש את הועדה הנכבדה לתמוך בבקשתי.

ביקור החולים קיים זה 8 שנים ונהנה מהערכה מלאה מצד הציבור הרחב.

כידוע אנחנו מבקרים בתל-אביב, בבתי החולים "איכילוב", "הדסה", "דונלוי", "אסנתא", "תל-השומר", ישנם סניפים בבני-ברק, מבקרים גם בבית החולים "פילינסון", פתח-תקוה וכמו-כן בבית-חולים "השרון".

ועדה

לביקור

וכו-ל

בנותנים קידוש, הבדלה, לחם מישנה, נרות שבת. נתמכים גם בכספים. באם יש צורך לחולים עגלת חולה הוכשים אותה, קביים וכו'. ואלה נמסרים ללא כל תשלום. ובאם יש צורך דואגים לתרגומות דם לזקוקים לכך, ובמסרה ואין לחולה משפחה לתרגומות דם, הרי אנחנו משיגים תורמי דם, לצורך הניתוח, דבר שקורה לעיתים תכופות.

לפתח את

הייתי מיעץ למוסד ביקור חולים בכל הארץ שמתפלג בתל-אביב, ושנקבל ממרכז אגודת ישראל תמיכה חודשית, שנוכל לנהל את העניינים בהצלחה. הלאה ממסרנו בתל אביב,

אנחנו מבקרים גם בבתי פרמיות, ובאם יש צורך שולחים את האנשים לביקור אצל החולים, שנמצאים על יוש גם בלילות.

בימי החגים בראש השנה, דואגים גם לתוקעי שופר, וכמו-כן דואגים ב-סוכות ל-אתרוגים. ובחנוכה לנרות חנוכה, בפסח - ל-ארבע כוסות, הגדה לפסח, ומצה שמורה.

כיוון שיש רופא

מ.ב.

הרב גרוסברד - יו"ר: לפי הרשימה רבותי, הרב משה חיים פרלשטיין, ישנו? הרב וייס, איננו. הרב רוזנברג, איננו. בן-ציון רייך, איננו. שכטר, איננו. חיים שאולזון, ישנו. רבותי, אני מוכרח לאיזה זמן לעזוב את הישיבה, ואולי לכל הזמן. אולי אני נפרד

מכולם. אני צריך לצאת קצת, מתחום שבת מכאן. אני מוסר את ניהול הישיבה לחבר הנשיאות, הרב עמרם בלוי.

ר' חיים שאולזון: כב' היו"ר, צירים נכבדים. חבל שהרב גרוסברד כעת יוצא, כי דווקא אליו אני מכוון דברי, וחבל מאד, אני רואה בנושא הזה אחד הדברים החשובים ביותר שצריכים לפעול דווקא היום, וחבל. נושא החינוך הוא אחד הנושאים שאפשר לדבר אודותיו רבות. נושא אשר כל פרט בו הינו נושא בפני עצמו. לא אתעכב כאן על שיטות חינוך ועל עבודה חינוכית. ברצוני לדבר על התשתית המכינה את הילדים לחינוך, אשר לדעתי הוא יסוד היסודות, ונושא ראשון אשר יש להעלותו על סדר יומנו, מאחר ובלי זאת לא נגיע צא לאן שאגודאים שואפים להגיע בשטח זה, והוא הרישום.

אינני רוצה להכות כאן על חטאי העבר בשטח זה. אינני רוצה להזכיר כאן את המחדלים החמורים שנעשו בשטח זה, ואינני רוצה להזכיר כאן מי הם הנושאים במחדלים אלה. אני רוצה לדבר על מה שאפשר לעשות בשטח זה, ומה אנו חייבים לעשות ללא כל דיחוי, ומיד. לפני שאגש להצעתי המעשית בשטח זה, ברצוני לציין שהיתה לי הזכות להקים שני בתי-ספר, אחד סמינר לבנות בנגב, ואחד בית ספר יסודי בנוה-יעקב שבירושלים. לשם מה אני מספר זאת? כי בזאת למדתי להכיר מקרוב את הבעייה ולראות עד כמה המחדל חמור בשטח זה. אני זוכר, כשכיתתי את רגלי ממושב למושב בנגב ועברנו מבית לבית, עפ"י רשימות שהיו בידינו, ומכל מושב שנכנסנו לשם, הצלחנו להוציא בנות לסמינר

מ.ב.

בנגב. העבודה היתה קשה עד מאד, עקב האמצעים הדלים אשר עמדו לרשותנו. אינני רוצה להזכיר כאן, עקב הגיחוך שבדבר, במה מדובר ובכמה זה מדובר. אני קובע מעל כמה זו, כי לא עמדו לרשותי ולרשות אלה העושים בשטח זה אמצעים נוספים. לוא היה לנו היינו מביאים עוד עשרות בנות, והיינו מצילים בכך דורות שלמים בעתיד.

רבותי, בכדי שלא יחשוב מישהו כי היה מדובר כאן באלפי לירות, ברצוני לציין כי היה מדובר רק במאות בודדות של לירות, וגם לכך היה קשה להגיע. בנוה יעקב, יש שם כיום בית ספר עם הרבה ילדים. על אף שהיו לנו שם מחנגדים קשים אשר לחמו בנו בחירוף נפש, ובכל זאת הצלחנו להשיג מסרתנו. אני קובע שוב כי לוא היו האמצעים העומדים לרשותנו גדולים יותר, היינו מצליחים להרחיב אותו עוד יותר. בוודאי יאמר מי שיאמר כי יש כאן בעיות תקציביות, וחסר כסף. לדעתי, ואני מאמין כי רבים מהחברים סבורים כמוני, כי הסעיף הראשון בתקציב ההוצאות של החינוך העצמאי, חייב להיות עבור הרישום. ולהעדיף זאת מעל פני כל הנושאים האחרים.

ואל יבין מישהו כאילו יתר הדברים אינם חשובים. ברור כי גם הם חשובים, אבל עדיפות ראשונה חייבת להינתן לרישום. החינוך העצמאי חייב להקים מחלקה מיוחדת לרישום, לא שמישהו אשר עוסק גם בנושאים האחרים יעסוק בזה, ויתמסר בן אדם מיוחד, חייב להתמסר בנושא שזה יהיה כל תפקידו ולא שום דבר אחר. עלינו להקים צבא של אברכים, ובני ישיבות, אשר יתנו מכוחם ומרצם לעבודת הרישום. ואין צורך לרוץ עד הגליל ועד הנגב. גם בעיר, בירושלים, יש שכונות שלמות אשר אין שם בחי ספר של החינוך העצמאי, בגילה, ברמות, בצפון תלפיות, ובעוד שכונות. מי אשם בכך? אך ורק אלה היושבים ועוסקים בנושא זה אשר לא נתנו מספיק את דעתכם על כך. דיברו כאן על קשיים,

מ.ב.

משרות בשביל מורות ועוד דברים כאלה. רבותי, עוד הקצבה קטנה ולא גדולה, כמה עשרות אלפי לירות בשביל חינוך עצמאי, זה מה בכך. אפשר לפתוח ולהקים עוד עשרות בתי-ספר ובכך לפתור את כל הבעיות אשר עמדו כאן ועשו מכך בעייה של מי יודע מה. 100 אלף לירות לשנה תפתור את הבעייה ולא יותר. הגזמות אשר דיברו כאן, מהיכן יהיה כסף לבני ישיבות? מהיכן בני ישיבות יגורו, איך הם יחיו? אם לא יהיו משרות למורות?

100 אלף לירות, ולא יותר, יקימו את בתי הספר האלה ויפתרו את כל הבעיות. אני קורא לצירי הועידה להחליט כי כל חבר אגודת ישראל אשר עתיד האומה וערכיה חשובים לו, ויקרים בעיניו, שיקדיש כמה שעות בשבוע לעבודת הרישום ובכך נציל דורות שלמים בעתיד. תודה רבה.

ר' עמרם בלאו: לפני שאנחנו נמשיך, אני רוצה להודיע לכם כי בעצם הייתה צריכה להתקיים הישיבה לענייני קליטה מ-3, אלא לרגלי השילוב קראו את הישיבה משעה 4. וכל הנואמים הרשומים לפנינו, יש בערך 20, יש לנו עוד שעה ונצטמצם בשעה זו בכדי לשמוע את כל החברים עד כמה שאפשר.

ר' צבי זלצר: כב' היו"ר, נשיאות נכבדה, צירי הועידה הנכבדים. לדעתי, שאחד המשברים של החינוך נעוץ בזה שאין יחס בין פרט לכלל. היום יש בארץ דבר שנקרא מימסד, כל אחד קשור במימסד. אנשים התחילו לחשוב, לא נוחנים צדקה כי יש משרד הסעד. לא עוסקים בחינוך, כי יש משרד החינוך. הפרט איננו חש את התודעה שצריך לחנך את ילדיו. ואני חושב שאגודת ישראל, כגורם שחייב להיות הפטרון לידישקיים בארץ ישראל, חייב להיות אחראי על כל שטחי החינוך, מתחילתם ועד סופם, לא להצטמצם נאמר רק בבית ספר, אלא לדעתי, אפילו אולי זה

מ.ב.

מגוּחַךְ לחשוב על זה, אפילו מהצעצועים שהילד משחק. היום אנחנו יכולים לראות את הרחוב, שהילד משחק לו בסנקים, משחק באקדחים. אני לא יודע אם זה טוב או לא טוב, אבל בסופו של דבר יכול להיות שכוחי ועוצם ידי לא מתחיל מגיל 18, יכול להיות שמתחיל כבר בגיל שנתיים.

אני רוצה לספר לכם דווקא עובדה ^אמלפא, וזה ייאמר לשבחם של אנשי רשת הגנים. היות והם מזמינים ציוד רב לרשת הגנים, הם הזמינו בובות עם כיפה. הדבר הזה יכול להיות תרומה של אגודת ישראל, למשל, לכל החינוך הדתי^א, לא רק לילדים של רשת הגנים. בכל גן יש פינת מטבח. הזמינו פינת מטבח עם שני כיורים, וזה לכל הפחות, אם יהיה לנו אנשי מחשבה בכל הנושאים, מהנושאים הקטנטנים ביותר. אין לנו שום ספרות קריאה, אני כבר לא מדבר על ספרות לימודים. אין שום ספרות קריאה לנוער. יש כמה ספריות קטנות, ססופון, צור, שבקושי הצליחו להוציא, אני לא יודע אם יותר מעשרים ספרים, במשך כל התקופה שהם קיימים, לא סופרים, לא סופרי ילדים. אלה כלים חשובים לחינוך.

היו לי עוד הרבה הערות בקשר למה שנאמר. אני אא חושב שאני לא אחדש הרבה, לכן אני לא רוצה להאריך. אשר לבעיית המסיימות, בסמינרים, אני חושב שישנו כלי חשוב, אני זורק את זה בתור רעיון, צריכים לעבד את זה, זה לפתוח מגמה לעבודה סוציאלית. וחבל שאנשי הוועדה לחינוך עכשיו יושבים ולא שומעים את הרעיון הזה. והכלי הזה של העבודה הסוציאלית, לדעתי, אם תימצאנה בוגרות שתעסוקנה בעבודה הזאת, אמנם זו בעייה לא קלה כי העבודה הזאת לפעמים איננה מתאימה לבת ישראל, וצריכים למצוא את הדרך הנכונה כיצד למסגרת את התפקיד הזה. אבל לדעתי, זה יכול להיות כלי

מ.ב.

חשוב בידי התנועה ליצור מסגרת שבנות שלנו תגענה לכל בית, ומכוחו התנועה כולה תוכל לקנות הרבה דברים.

ר' חיים ברוך שטרנשום: כב' היו"ר, צירים נכבדים. עכשיו מדברים כאן על חינוך. אני רוצה גם לדבר על חינוך, לחנך את העסקנים של אגודת ישראל. זה החינוך הראשון. אחרי זה יכולים לחנך את הילדים. אני קורא מכאן לכל הסיעות, אלה שנמצאים כאן, ואלה שלא נמצאים כאן, אל תחללו את הקודש, אל תחללו את אגודת ישראל שנוסדה בהררי קודש ע"י כל גדולי התורה מדור הקודם. וגדולי התורה של היום שומרים עליה. וגדולי ישראל הם אגודת ישראל, והעסקנים הם רק שליחים שלהם. והעסקנים צריכים לשמור את כבודם של גדולי ישראל, ולנהל את אגודת ישראל כפי שהם יסדו. אגודת ישראל לא נוסדה לחלק כסאות, אלא אך ורק לחזק את האידיושקייט. שמענו כאן היום שישי 800 אלף ילדים שלא יודעים מה זה שמע ישראל. פעם אמר פרס, שר הבטחון, שהוא היה בבית-ספר, הוא שאל ילדים מי היה משה רבנו, ולא ידעו. מה זה עשרת הדיברות, ולא ידעו. והלאה, והלאה.

מה אנחנו עושים לזה? ב"ה יש לנו הרבה ישיבות, יש חינוך עצמאי, יש הרבה ילדים, אבל זה לא מספיק. בשנים האחרונות היו הרבה עליות דתיות, הרבה ילדים דתיים. איפה כל הילדים האלה? פעם ישאלו אותנו איפה הילדים, כי איך אענה אל אבי ואמר ענני אתי. מה נענה לזה? אנחנו כמו שנוסעים באניה בלב ים, כולנו נוסעים באותה אניה. אם אחד יעשה חור קטן, כולנו בסכנת. יש כאן ים של כפירה. שונאים יהודים ושומרים דת, רוצים להרוס את הכל. אנחנו צריכים להיות מכבי אש, לכבות את השריפה של הכפירה, במקום לכבות את האש, עושים אש של מחלוקת על כסאות. אומרים שגם במפלגות אחרות יש מחלוקת. אבל חדעו לכם, אגודת ישראל לא פוליטית כמו כל המפלגות.

מ.ב.

אגודת ישראל נוסדה כמו שאמרתי על ידי כל גדולי התורה רק למען אידישקייט ולא לכסאות. עוד לא שמענו דבר כזה, כמו ילדים קטנים עושים ברוגז. עם מי ברוגז, עם גדולי התורה? כל אלה שבאו הם שליחים של גדולי התורה. כמו ילדים. חרפה ובושה.

אז היחה שגיאה שעשינו מקודם. כמו שהיה בחו"ל, נשיאי אגודת ישראל היו בחו"ל עד גיל מסויים, עד 25, עד 27, עד 30. אחר כך הם אגודת ישראל. והיום זה מצחיק. סבא אצאצא ונכד הם נשיאי אגודת ישראל, יש שני נשיאי אגודת ישראל. אני לא רוצה להאריך, אני מקווה שבזכותם של גדולי התורה שיסדו אגודת ישראל, נצא מכאן בשלום ואחדות, שתהיה אגודה אחת.

מר ברגר: כב' היו"ר, ועידה נכבדה. מכיוון שבכל המושבים שעד עכשיו היו, אז גלשו לנושאים אחרים גם כן כשהועדות הוקדשו לנושאים מיוחדים, אני לא אומר שאני אגלוש לגמרי, אבל יש בזה משהו מסויים לפחות בחינוך. אחת הבעיות שעומדות בחלל של אגודת ישראל, כמו שאתמול דיברו בערב, ההתייחסות של אגודת ישראל למדינה, יש בעיה אחת שאני רוצה להעלות אותה, שאין עליה קו וברור, וטשטוש הוא כידוע מחלה ממארת בכל נושא חינוך שהוא.

השאלה שלנו איך אנחנו מתייחסים לרבנות הראשית. אנחנו מכירים ברבנות הראשית, אנחנו לא מכירים ברבנות הראשית. ואם אנחנו כן מכירים, אז ברב זה אנחנו מכירים וברב זה לא. צריך להיות קו ברור, אני לא רוצה להטיל תפקידים. כל אחד פה זרק תפקידים למועצת גדולי התורה. יש להם מספיק תפקידים, ולכל אחד יש את העניינים שלו. על כל פנים, על הנהלת אגודת ישראל, או הועידה עצמה, צריכה לתת את הדעת מהו יחסה של אגודת ישראל לרבנות הראשית, לא רק ברבנות

מ.ב.

הראשית, בכל מיני התייחסות. צריך להיות קו ברור שינחה את אגודת ישראל ואת עתון המודיע. אי אפשר ללכת בין הטיפין. במאמר מערכת, כשמדברים, כשמאמר מערכת מדבר על הרבנות הראשית, אז יש חלק אחד שהוא מכבד את הרבנות הראשית, ובחלק השני, באותיות יותר גדולות, אז הוא מבקר אותו קשות, והוא הולך בין הטיפות.

צריך להיות קו ברור, אנחנו מכירים בזה או לא.

ר' יוסף בלזס: כב' היו"ר, ועידה נכבדה. כתוב בשולחן ערוך אחרי שלושים יום מברך שהחיינו. אחר שנים-עשר חודש מברך מחיה המתים. אחרי 26 שנה אז בטח צריכים לעשות מחיה המתים. אבל גם על אגודת ישראל, אולי נקווה שמחועידה הזאת נוכל להגיד מחיה המתים. המושב הזה הוא בעיניי חינוך. זה מפורסם שחינוך זה לא רק בשביל ילדים קטנים, יש גם חינוך של מבוגרים. לצערנו, אני רוצה להגיד שכל המחלקות מה שיש, כל הפירודים, זה בגלל שקצת אנחנו צריכים לחזור לעצמנו, מה שטוב בשביל אמצעי, נהפך להיות מטרה. ודאי דיברו ~~אז~~ אחמול על דרכה המדינית של אגודת ישראל. ודאי צריכים כנסת, צריכים להיות מיוצגים בכנסת. אבל זה רק ~~אמצעי~~ אמצעי ולא מטרה. וזה נהפך להיות מטרה, ועל זה כל המחלוקת, אני אהיה ראשון ברשימה, אני אהיה שני ברשימה. וזה גורם כל הפירוד. הלוואי והיינו נפטרים כבר מהכנסת הזאת, אולי היה חוזר קצת השלום למחננו. לפי שאני מבין, אתם אולי חביטו קצת שאני נאיבי. לפי רעיונה המקורי של אגודת ישראל, היו צריכים להכריח אנשים שיסכימו לשבת בכנסת. זה כבוד גדול מאד לשבת שמה עם שולמית אלוני, עם אורי אבנרי, חברה מאד מכובדת.

ועל זה רבים, על זה מתווכחים, וזה הגורם העיקרי למחלוקת.

מ.ב.

שגהיה מציאותיים. ודאי שצריכים להיות שמה. מספרים בשם הרב מפוניביץ' וצ"ל, רצו לשלוח אותו לכנסת, אז הוא אמר אין לי כל כך הרבה בגדים בשביל לקרוע קריעה מה שצריכים לקרוע שמה כל יום מה ששומעים שם.

דיברו כאן הרבה שצריכים לתקן, לעשות, אבל דיברו הכל בשביל שצריכים לתקן אחרים. יש הידרדרות. מספרים בשם הרבי פצאנז, שהוא אמר שהוא היה צעיר הוא רצה לתקן את כל העולם. אחר כך הוא ראה שצריך לתקן קודם בעיר שלו; אחר כך במשפחה שלו; אחר כך הוא הגיע למסקנה שהוא צריך לתקן את עצמו. אנחנו צריכים קצת גם לחשוב על תיקון עצמנו. לא אצא את אגודת ישראל בשביל כנסת ולא בשביל עיריות. ודאי זה דבר מאד חשוב, אבל זה הכל רק אמצעי, ולא מטרה. ולדאבוננו הפכו את היוצרות. עשו מהטפל עיקר, ומהעיקר אפילו טפל לא. כמו שמספרים שר' ישראל מסלנט ז"ל שאמר שבקרישמה כתוב צריך להמליך את הקב"ה בשמים ובארץ. אז הוא אמר שצריכים לחשוב שצריכים להמליך אותו גם על עצמו. אנחנו רוצים לתקן את כולם, אבל גם קצת לתקן את עצמנו.

ובמקום לחפש דרכים איך להחזיר את השלום, ולעשות את כל המאמצים, אז דיברו פה נואמים רק דברים שמרבים את המחלוקת ואת הפירוד. אם דיבר אתמול יהודי בשם ויינמן משהו, איזה דעה לא מקובלת כל כך, אז פרצו בסערה. אגודת ישראל נוסדה בעיקר שחיה ראש הלוחמת לחיזוק התורה והדת בכל השטחים. ולצערנו, היא עושה הרבה בשטחים אחרים, ומעט בשטח הזה. עוד דבר: בשטח הגמילות חסד, אם צריכים איזה טובה, אז כמעט ידוע שצריכים ללכת לנציגים אחרים ולא לנציגים של אגודת ישראל. הגמרא אומרת תורה תחילתה גמילת חסד וסופה גמילת חסד. תחילתה גמילת חסד, סופה גמילת חסד.

מ.ב.

היום אפילו לא מתביישים להגיד, לפרסם אפילו שאגודת ישראל לא גוסדה בשביל לעשות חסד. זה דבר טוב. זה תורה. תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילת חסדים.

הסניפים של אגודת ישראל צריכים להיות המרכזיים לעשיית

חסד, ושכל אחד יוכל לפנות אליהם בעניניו האישיים. סיפר לי

יהודי שבזמן הבחירות הוא נכנס לאגודת ישראל לשאול שאלה טכנית,

איפה הקלפי שלו. אז היו כל כך עסוקים בבחירות, כאילו שראש הממשלה

יהיה כבר מאגודת ישראל. ככה זה היה נראה. ולא היה לו זמן אפילו

לענות לו. אז הוא פנה למשרד של מפלגה אחרת. טיפלו בבחירות, כן,

ברעש ובהמולה. הוי, הלואי והיינו מנצלים את ההתלהבות הזאת

שישנה בבחירות לדברים יותר רציניים ורצויים.

נקווה שמהוועידה הזאת תצא הקריאה לעסוק פחות במחלוקת

ויותר בשטחים חיוביים, ששמה אפשר לעשות ולפעול ביחד, שאין שמה

חילוקי דעות. יש הרבה מה לפעול, ויש כוחות, רק לא מנצלים אותם,

בגלל הדברים האלה ששקועים בהם. ואני עוד רוצה לקרוא מעל במה

זאת לאלה שביכולתם לעשות זאת, מאמץ עליון להחזיר את השלום

במחננו, ולא רק שישירו בסוף הוועידה, שחיה באמת אגודה אחת. אני

מסיים בדברי ר' חיים עוזר, זצ"ל. הוא אמר המשנה אומרת כל כנסיה

שהיא לשם שמים סופה להתקיים. אז הוא פירש מה זה כנסיה לשם

שמים. שאם רואים שסופה להתקיים, אם יוצאים מזה מעשים. זה סימן

שחיתה כנסיה לשם שמים. ויהי ה' בעזרנו. תודה רבה.

ר' עמרם בלאו - יו"ר: קיבלתי מיהודי אשר נרשם לדבר, והוא צרוד

בקולו, ביקשני למסור לפני הפלגום הצעה של חיגוך. לחנך בנות

לא רק להוראה, כי יש מספיק, די והותר. אלא אפשר לארגן לימודים

מ.ב.

במסלולים אחרים, מגמות לתעשייה, ולעשות מהם רווחים לאגודת ישראל.
צמצא בקוביץ חיים. זה עובר לוועדת החינוך.

ר' משה פס: משלא זכיתי לפתוח ולברך את היו"ר ונשיאות נכבדה, אלא אך ורק צירים נכבדים, די בכך. דובר והורחב הדיבור על הענין של כיצד אפשר לפתח ולהרחיב את שורות בתי הספר של החינוך העצמאי, להגדיל את בתי הספר ולהרחיב את מעגל התלמידים. זה אמנם ענין גדול וחשוב, אשר לדעתי זה ענין יותר לאנשי המינהל ועסקני הצבור הבכירים, כיצד להגדיל ולהרחיב את המסגרת הכללית.

אני רוצה להתעכב על הילד הקטן, הבודד, אשר כבר נמצא ולומד במסגרת החינוך העצמאי, על הילדים אשר נמצאים כיום במסגרת החינוך העצמאי, אשר מה וכיצד אפשר לראות להגדיל את התקשורת בין אנשי המעש, עסקני החינוך, פגילים הפרטיים, הקטנים, אשר מסתובבים בכל בתי הספר. דובר פה כיצד אפשר ליצור תקשורת עם ההורים. זוהי בעייה אשר לא תיפתר ע"י הודעות ומסירת מכתבים. הבעייה הזאת יכולה להיפתר אך ורק ע"י פגישות אישיות בין אנשי חינוך, אברכים, לבין ההורים. אם כי הנושא בכללותו זה ענין אשר חובק זרועות עולם, אשר כבר ידוע הפתגם שבעלי המוסר, שאלו אותם ממתי אדם צריך לחנך ולהתחנך? אחד אמר ממתי שהבן, מתי שנולד הילד צריכים מיד לחנך אותו. אחד אמר משעה שההורים שלו נולדו. דהיינו כשאבא התחנך קודם. וכן כל מערכת החינוך מקיפה את כל חייו של אדם, גם אם יסור ממנה, לא יסור מהחינוך, מהמשך ההתמדה בחינוך, גם כן צריכים להתמיד בה כשיוקין. ז.א. מערכת החינוך מקיפה את כל מערכת חייו של האדם, מיום היוולדו ועד סופו. לכן ענין החינוך זה ענין אשר יחייב ללוות את האדם מיד בקומו בבוקר, כפי שכולם יודעים, הסימן הראשון של שולחן ערוך הוא כיצד להתנהג ולהתחנך מיד בקומו בבוקר, וכן

מ.ב.

על כל צעד ושעל חייב ללוות אותו ענין של כיצד להתנהג, כיצד להתחנך, וכיצד לדבר בין הבריות. אבל אני רוצה פה להתייחס לנקודה ספציפית אשר לדעתי כדאי לאמץ אותה והיא תחרום רבות לקידומו של הילד במסגרת הכללית של החינוך העצמאי.

כידוע, בדרך כלל בתי ספר של החינוך העצמאי, מקומות ובחקופה שלנו כמדומני שרוב בתי הספר של החינוך העצמאי הם מקיפים ילדי עדות המזרח. כל מקום שקיים בית ספר של החינוך העצמאי, במשך הזמן, סביבו מתלכד ומתפתח כולל אברכים, אשר אחת הסיבות היא שנשות האברכים הן מורות במקום, האברכים עוברים לגור במקום. או במקום שנוסד כולל אברכים, כתוצאה מזה מתהווה במשך הזמן בית ספר חדש. ובכן, כדי להצליח ולעקוב אחרי התפתחותו של הילד, ברצוני פה לאמץ שיטה אשר בפורום מצומצם כבר הונהג. המחנך במקום, או המנהל, יעמוד בקשר מתמיד עם אברכי המקום, ויצמיד לכל אברך שלושה ילדים אשר הוא ילמד אתם בסך הכל פעמיים בשבוע, שעה כל יום, והוא יהיה מדריכם הרוחני. אני חושב ששעתיים בשבוע לכל אברך להתמסר ללמוד עם שלושה ילדים, זה ממש אפס.

ידוע מה שפסק ר' משה פיינשטיין, שכל אדם ואדם לא רק חייב לתת מעשר כסף, אלא חייב גם לתת מעשר זמן. וכאן לא מדובר במעשר זמן, אלא במעשר מן המעשר, שזה מאית זמן. ואין ספק, אם הדבר יאורגן טוב, המנהל יוכל להסביר בדיוק איזה ילד יוצמד לאברך זה, ואת השעות אשר האברך יוכל להתמסר. הדבר הזה עשוי להצליח, ואז יצאו כולם נשכרים מהענין הזה, גם הילד אשר יקבל טיפול אינדיבידואלי, הילד יעמוד תחת מעקב של אברך בן תורה, וגם האברך הגר במקום ימצא את סיפוקו בזה שפועל ועושה למען קירוב הלבבות,

מ.ב.

למען קידוש ה', וגם הוא יתקשר למקום. ובמשך הזמן, המדובר הוא בסך הכל שעתיים בשבוע, זה דבר שכל אחד ודאי יסכים לקבל את זה, כמובן שהכל יהיה מאורגן ומסודר. כי הנסיון הראה שבאים לאברכים או לכל אדם שהוא בהצעה מסויימת, אם ההצעה היא מאורגנת ומסודרת, על כל פרטיה ותגיה, אז מקבלים אותה מיד ומיד משתבצים. אבל אם באים עם הצעות, ויכוחים, רעיונות, אבל דברים קונקרטיים לא מגישים על השולחן, אז לא יוצא מזה כלום. חייבים כמובן להכין את זה קודם, ואז, כשהאברך, אותו האברך יתחיל לטפל ויקח לידיו שלושה ילדים, למשך שעתיים בשבוע, מעצמו במשך הזמן הוא יסכים וידחייב את המעגל לשלוש שעות בשבוע, ארבע שעות בשבוע. במשך הזמן הוא כבר יכיר את חורי הילדים, ייכנס לבתיהם, ואז הוא יכול לערוך מהפכה שלמה בביתו של אותו נער בודד, אלמוני, אשר היה עד לפני אותו טיפול.

אני חושב, טוב, היות ור' עמרם כתב לי פה פתקה שיש עוד שצריכים לדבר, לכן אני באמת מסיים בכך, ואני מקווה שבעזרת ה' הצעה זאת, עם אירגון טוב, עם מסירות נפש קטנה, מינימלית, הדבר הזה במשך הזמן יכול להתפתח ולהתרחב ולהצליח ולגרום למהפכות שלמות באותם מקומות אשר אותם ילדים ימצאו תחת טיפול ומעקב של אברכי המקום אשר בו קיים הבית ספר.

ר' יהודה פרוש: כב' היו"ר, צירים נכבדים. מתוך ההתעסקות שלי במערכת החינוך, אני רוצה להצביע על נקודה אחת, שעד כמה שאני שמעתי, מדברים מסביב לענין אבל לא בתוך הענין עצמו. כשאני בא לטפל, לסדר איזה חלמיד מבי"ס חילוני, לסדר אותו בבי"ס מתאים של החינוך העצמאי, לצערי הרב אני נתקל כמעט בסירוב מלא מצד ההורים, אפילו שמצד עצמם הם התעוררו והם רוצים לשוב לחיק היהדות בצורה נאמנה. ואני נתקל בסירוב על אותם בתי ספר של חינוך העצמאי

מ.ב.

בירושלים, למרות שבירושלים יש לנו מספר גדול של בתי ספר של החינוך העצמאי, רק שניים-שלושה בתי-ספר נמצאים ברמה מתאימה, ברמה גבוהה שיכולה להיות הולמת הן ברוח התורה והן במערכת הכללית. ואותם בתי הספר או שהם מלאים עד אפס מקום, או שהם מגבילים אותנו בסידור תלמידים מבני עדות המזרח.

אני מצביע על עובדה. היה לי שאלה, שישבנו פעם רבני השכונות, ישבנו באסיפה ודנו על בעייה מאד מענינת. מצד אחד, רואים שהחינוך התורני עולה ומשגשג בכל פינה, גם בארץ, וביחוד בעיר הקודש ירושלים נפתחים תלמודי תורה חדשים, אם זה חוגים של חסידים, אם זה חוגים רגילים, ואפילו בני עדות המזרח עצמם, גם כן הצליחו כבר לפתוח שלושה בתי ספר, תלמודי תורה בירושלים.

לעומת זאת, היה דיון על זה מדוע החינוך הדתי יורד והולך. ממה נפשך? אם רוח היהדות הנאמנה הולכת וגוברת, מדוע שבתי ספר הדתיים ירדו? אם חס ושלום המצב ברחוב יורד ומתדרדר, איך אנחנו רואים שתלמודי התורה הולכים ומתחזקים. אחרי דיון ממושך של כמה שעות, באנו לכלל סיכום דיוני, והדבר הזה אני חושב שדווקא מעל במה זו אנחנו צריכים לשמוע את הסיכום, ולשאול את השאלה החזקה הזאת. מסודר במערכת החינוך, שישנם בתי-ספר איזוריים. כל איזור ואיזור יכול לשלוח את התלמידים רק לבתי ספר של האיזור שלו. אם זה מדובר בקרית יובל, אז העצה היא רק לשלוח לבתי הספר של ישרון, ממלכתי-דתי, או בתי ספר של חב"ד. אם זה מדובר במקומות אחרים, הם מוגבלים. אם זה בקטמונים, או במקומות אחרים, הם מאד מאד מוגבלים. במערכת החינוך החילוני אין להם בעיות. התלמידים שמה מסודרים בצורה איזורית, תלמידים מכושרים, תלמידים בינוניים, ותלמידים ברמה נמוכה, ככה שהכיתה לא נופלת ברמתה, צמצם ברמת הממוצע שלה.

מ.ב.

אבל כשמדברים לגבי החינוך הדתי, גם כן החינוך הממלכתי-דתי בירושלים התחילה לרדת בממדים מאד מאד מבהילים, שאני יכול להגיד על כך שאותו בי"ס ממלכתי-דתי שהיה מקודם ברמה גבוהה, נמצא ברמה נמוכה. למה? בגלל שההורים הרציניים, כשהם רוצים חינוך טוב, מסדרים את התלמידים בבי"ס שאינו מוכר רשמית, אם זה בי"ס נועם, אם זה חורב, ואם זה במקומות אחרים של חינוך העצמאי, שהם ברמה גבוהה.

ככה שבית הספר של ממלכתי-דתי גם כן נמצא ברמה ירודה, והתלמידים הסובים לא נמצאים שמה. שאר התלמידים הסובים, שההורים לא מעוניינים בחינוך מאד מאד טוב, הם מסדרים כבר את הילדים בבי"ס חילוני, כדי לשמור על הרמה הגבוהה, והם מדמיינים לעצמם באשליות, שהם יספיקו לתת להם את החינוך הדתי בבית, כך בצורה כזאת שהחינוך של המערכת הדתית ירד, וממשיך לרדת וללכת.

זהו הבעיה של החינוך באופן כללי. אני מעמיד כעת כאן שאלה. הבעיות שאני העליתי כעת, זה היה בדיון עם רבני שכונות, שהדאגה היתה דאגה כללית, לאו דווקא לגבי החינוך העצמאי. והתשובה היתה מכיוון שהבתי ספר הם בתי ספר איזוריים, לא יכול מנהל בי"ס מסויים לקבוע את מי לקבל ואת מי לא לקבל, כי הוא מוגבל באיזור שלו. כשאני הייתי בא לנוה-עציון, ואחרי שתלמוד חורה בית וגן לא רצה לקבל תלמידים, באתי לנוה עציון לבקש ממנו ^{אלא} לי את התלמידים האלה שרוצים לחזור בתשובה, נוה עציון אמר לי אני לצערי לא יכול להחליט, העיריה מחליטה. ולא היה לי ברירה, רק לסדר אותם בבתי ספר ברמה נמוכה. ההורים לא הסכימו, והם נשארו בבתי ספר חילוניים.

אני מעמיד כעת את השאלה מעל במה זו, שאלה מאד מאד חזקה.

מ.ב.

חינוך העצמאי, שהוא בית ספר חינוכי שאינו מוכר רשמית, הוא אינו מוגבל באיזוריים. כל ב"ס יש לו את הרשות לקחת מכל איזורי העיר. עובדה היא שישנם תלמידים שנוסעים במוניות יום יום, מקריט יובל, עיר גנים, לבי"ס בית יעקב בבוכרים. זה לגמרי לא איזורי, והם נוסעים יום יום במוניות לבית הספר. ז.א. שמנהלי בתי הספר, הם יכולים בפשטות גמורה לשמור על מעמד הרם של בית הספר.

אז אם כן, נשאלת השאלה, אחרי שיש בירושלים כל כך הרבה בתי-ספר, תלמודי תורה של החינוך העצמאי, למה שיימצא בירושלים רק כמה בתי ספר בודדים, שאפשר להצביע אותם במספרים, שניים-שלושה ולא יותר, ושאר בתי הספר בפנים רמה נמוכה, כשם שיש שם לא טוב. וכך אני מציע כאן שהיו צריכים לחשוב קצת שלכבודם של מנהלי בתי הספר לא לדאוג לכבודם האישי, אלא לדאוג לכבודם של התלמידים, בירושלי לקבוע בתי ספר לפי רמות, שיהיה בתי ספר מיוחד לבני עדות המזרח, ברמה גבוהה; ולדאוג להסעה מכל קצות העיר לבי"ס בעל הרמה הגבוהה. לדאוג לבתי ספר ברמה ממוצעת, שתהיה הסעה מכל קצות העיר לבית ספר ברמה ממוצעת; וגם כן שהמנהל יקח על עצמו יזמה רצינית, שיקדיש בית ספר מסויים, שיהיה רק לבעלי רמה נמוכה, ושיסיעו את כל התלמידים מכל ירושלים לבית הספר ברמה הנמוכה.

ככה אנחנו יכולים לקוות שבצורה כזאת אנחנו לא נצטרך

להתגורר במסגרת של תלמודי תורה, שזה מאד מאד קשה להשיג אנשים מבחוץ, שאנחנו עוסקים בהם, אנחנו מאד מתקשים להשיג בעלי תשובה, שירצו לתת קפיצה מבי"ס חילוני לתלמוד תורה; אלא לאפשר להם ללכת לבתי הספר של החינוך העצמאי, כל תלמיד ותלמיד לפי הרמה שלו, כל תלמיד ותלמידה לפי המעמד שלה, ואז בע"ה בוודאי ובוודאי שנוכל לא רק לחזק את מה שקיים בחינוך העצמאי, אלא שאנחנו נוכל בע"ה

מ.ב.

להוסיף הרבה הרבה ספסלים לתורה ולמשורה.

ר' עמרם בלאו: אני מודה לנואם האחרון, אחרון ברשימה. ובזה

גם

קויים מה שהובטח. כל אלה אשר נרשמו להשמיע את דברם ~~צאצא~~ בישיבת

האירגון, וגם בישיבת החינוך, כולם נוצלו. ועכשיו רבותי, אני

מכריז על הפסקה, הפסקה קלה. בשעה 4 יתאסף שוב הפלנוס וכל הקהל

מתבקש לבוא. מתחילה ישיבת ועידה הקליטה.

(הפסקת אחה"צ)

ישיבה ששית: קליטה רוחנית, התיישבות ומפעלים.

ר' מאיר דוד לבנשטיין - יו"ר הישיבה:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה השלישית, שהיא מוקדשת לקליטה רוחנית, התיישבות ומפעלים. ילדי טהרן, יהדות תימן, יהדות מארוקו, שהגיעו במשך שלושים שנה ארצה, ושכאוצותיהם שמרו תורה ומצוות, אבדו ליהדות הנאמנה עם קליטתם ואיבודם בידי השמאל החילוני, בחוסר מעש מצידנו. עשרות אלפי נשמות טהורות הושחתו ע"י האינקוויזיציה של הסוכנות היהודית ומפלגות השמאל. ומאז קום המדינה ע"י משרד העליה והקליטה.

בשיטתיו פושעת, אכזרית, הוכנסו ילדי טהרן לקיבוצי השומר הצעיר, שם הגלום מאמנותם באלקי ישראל. לבושתנו ולדאבוננו, נטמע הרוב הגדול של ילדי טהרן במחנה החילוני. יהדות תימן ומארוקו, יהודים תמימים ומאמינים, קידשו שם שמים בארצותיהם בגלות, הפגינו יהדותם בשמירת שבת, כשרות, טהרת המשפחה, וחינוך ילדיהם. מאז שגלו מארצנו הקדושה, שמרו את הקשר אתה בחפילה ובתקווה של ותחינה עינינו בשובך לציון ברחמים. בחוס לבבם עלו ארצה, נעמדו מול מנגנון של המדינה והמפלגות החופשיות, ונפלו קרבן לאלפיהם, לפיתוייהם והתנכלותם של אלה. הטרגדיות הללו נגלו לעינינו, שקוראים עצמנו בכל הזדמנות היהדות הנאמנה.

האם נשמעה צעקתנו בקול רם? האם מילאנו חובתנו במצווה, לא תעמדו על דם רעך? שמעתי מפי הרבי מנובומינסקי זצ"ל, כשביקרתי אצלו בניו-יורק בענייני קליטת העליה מרוסיה, שאדם צריכים לפרש בנשמה. אני מאשים את היהדות הנאמנה כולה, - נכשלת! לא צעקנו

מ.ב.

בלי הרף, לא השקענו די כוח, נחננו להרדים אותנו. דם אחינו זועק אלינו. את אחי אני דורש ומבקש. מאיפה אנחנו היום? נס גלוי התרחש לעינינו, שערי רוסיה הסובייטית נפתחו לאחר 50 שנה של דיכוי. התחילו לעלות ארצה. במשך חמשת השנים האחרונות עלו קרוב ל-150 אלף יהודים משם. הקריאה במחננו לבוא לעזרתם הרוחנית, יצאה מהועידה השנתית של אגודת ישראל בארה"ב. ההתלהבות היתה גדולה ואמיתית. עסקנים נכבדים מארה"ב הגיעו ארצה לדון בדיון ראשון. נתגלו הבדלי גישה ביניהם ובינינו.

חברי ועדת הקליטה, בזה שהם הקציבו סכומים פעוטים ביחס לצרכים, ואנו דרשנו יותר. לא ארכו הימים ונוכחנו לדעת שגם במסגרת התקציב שקבענו לעצמנו, לא נוכל לבצע פעולות המינימליות בשטח הקליטה הרוחנית. ברצוני להודות בזה לכבוד הגאונים, ראשי הישיבות, רבנים ועסקנים בארצנו הקדושה, בארה"ב, אירופה, אוסטרליה, עבור העזרה שהואילו לתת לנו במשך חמש שנות עבודתנו. ברצוני להביע בזה תודה גם לחברי בוועדה עבור שיתוף הפעולה והרוח הטובה שבמשך כל חמש שנות פעילותנו. משך חמש השנים של פעולות הוועדה, אני רוצה לפרט קצת מהפעולות: פתחנו, ציידנו 29 בתי כנסיות ארעיים. פתחנו את ישיבת הבוכרים, בה אני רואה, חברים נכבדים, ההישג הגדול ביותר של פעילותנו במשך כל השנים.

אנחנו בעצמנו לא תיארנו, כשניגשנו לתכנית, שנוכל להצליח. רק המחשבה שהביאה אותנו להחלטה זו, שאמרנו בלי לחנך הדור הצעיר, כמו שאנחנו רגילים בחוגנו אנו לחנך את הבנים שלנו, שהם יושבים שנים לא מעטות בישיבה כדי לספוג מה שרק אפשר לספוג ברוח התורה, לא נוכל להצליח, שיקום דור בו נמצאים מחנכים, צא מנהיגים רוחניים בשביל העדה הבוכרית כאן בארצנו. מותר לי להגיד בפה מלא,

מ.ב.

על אף שמספר התלמידים אינו גדול, כ-25 תלמידים יושבים שמה שנתיים-שלוש, וב"ה הצלחנו שאחדים מהם עלו עד כדי כך כבר בידיעות, שיכולנו להביא אותם לישיבות גדולות. השקענו עכשיו סכומים גדולים עד מאד בהרחבת ישיבה זו, ובע"ה בעוד מספר שבועות מועטים נוכל לקלוט עוד פעם 25 תלמיד.

כאן יש גם מקום לתת תשובה על הערה שחברי מר לוריה אמר אחמול בנוגע הצלחה או אי-הצלחה, במה שנוגע לקליטת נוער של יהדות רוסיה כאן במוסדות שלנו. אינני רוצה להרחיב בפרשה, כי הפרשה עגומה, קשה. זה לא חדש, לצערי הגדול, תעובדה כשלעצמה היא נכונה. הנשירה, העזיבה של תלמידים ותלמידות של העדה הגרוזינית, די גדולה. אנחנו כולנו קרבן של החיים המודרניים. מילה אחת: אנחנו כאן בחוג סגור של חברים. אני רואה הסיבה החשובה ביותר, סיבה זו: חוסר מוסדות של החינוך העצמאי. הייתי יכול לתת דוגמאות, כדי להוכיח מה שאני אומר. למערנו, אין לנו כמעט באף מקום, יש מקום אחד, אני רואה לפני את מנהל בי"ס קרית-אתא, הרב קשייט, שהצליח בבי"ס שלו לקלוט אחוז לא מבוסס של הנוער הגרוזיני בקרית אתא ולחנך אותו. אך ברוב המקומות, איפה שהגרוזינים קיבלו מקום בהחיישבות, אין לנו מוסדות של החינוך העצמאי. ואם כן קיים, אז הם כבר מלאים עד אפס מקום בתלמידים של אנשי המקום.

והייתי יכול לתת דוגמא כמו באשקלון, שבהתחלה הצלחנו לקלוט מאות של ילדים; רק בגלל הצפיפות הנוראה ומחוסר האמצעים הדרושים, ההורים לא נתנו הלאה לילדיהם לבקר בבית ספר. אני לא חס וחלילה בא כדי לקטר. אני רק רוצה לקבוע עובדות מפני שזה חשוב עד מאד עבור הדיון שבע"ה אני מקווה יהיה לענין וענין מעשי, ולא ע"י הצעות בלתי מבוססות, אלא במסגרת האפשרויות שלנו, האמצעים שלנו, הכוחות

מ.ב.

שלנו. דאגנו שילדים וילדות מכל החוגים של עולי ברית המועצות יקבלו מקום במוסדות שלנו, שיפצנו בנינים שלמים כדי לקלוט אותם, השקענו כסף רב למטרה זו. אנחנו מחזיקים אותם במוסדות אלה ע"י תשלומים חודשיים כבר הרבה שנים.

נוסף למה שאמרתי בקשר עם ישיבת הבוכרים, גם בענין הצירים של עולי גרוזיה, אני מזמין את כולכם, חבקרו פעם במוסדות אלה. תראו בעיניכם מה שאפשר להשיג אם היינו עומדים ביחס ביתר כוח וביתר עוז, היינו יכולים להכפיל מה שאנחנו עושים היום. גם בישיבת פוניבז', בישיבה הקטנה, נפתחה ישיבה קטנה בשביל עולי גרוזיה. גם שמה יושבים כבר שנים תלמידים מהעדה הגרוזינית ומכניסים אותם לתורתנו הקדושה, וב"ה גם שמה ההצלחה לא מבוטלת.

מוסד אחר שראוי לציון, כי ההצלחה עצומה, זה המוסד של כב' הרב אוטר בבני-ברק, דרכי חיים. הוא מקדיש את חייו מאז ~~אז~~ העליה מרוסיה, לתת לנוער מבוגר מעל גיל 18 ומעלה, נוער שעובד במשך היום, את המקום כדי שהם יכולים אחרי העבודה לשמוע שיעור, לבלות את הערב בחוג שמתאים לחיים שלנו, לתפארת המוסד. ואני בכל לשון של בקשה מבקש מכל החברים, התענינות במה שעושים. כי רק ע"י זה, ע"י ביקור במקום, לראות בעינים בעצמו, יכולים לקבל, לקבוע עמדה נכונה לכל מה שמתרחש. שיעורי תורה בכל הארץ, אינני רוצה לפרט אותם. רק עבור המבוגרים בשנים, ב-11 מקומות. עבור הנוער ב-8 מקומות; עבור נשי העולים, אחד מהדברים החשובים, ב-11 מקומות. נא לדעת שכל זה דורש כסף רב. פסח, שנה זו, סידרנו ב-11 לפסח בשביל העולים. אנחנו דואגים לעצרות חג, לאלפים חילקנו מזוזות, למאות תפילין. ספרי תורה הכנסנו, אינני יכול במספר פכון לנקוב, אבל אני חושב שלפחות בין 40 ל-50 ספרי תורה הכנסנו כבר בכל הארץ, בין העולים. אנחנו דאגנו

מ.ב.

שהם יוכלו לנסוע למקומות הקדושים. חוץ מזה, חוץ מבעל-פה, אנחנו גם דואגים לחומר בכתב, ומדי פעם בפעם, הבאתי כאן דוגמאות, אנחנו מוציאים חוברות על עניני היהדות, הן צאצא בשפה הגרוזינית, והן בשפה הרוסית. ואני רואה בעבודה זו, עבודה רצינית ביותר, כי המילה המודפסת מגיעה לאלפים. ההד בין העולים הוא הד חיובי ביותר.

אם היה לנו יותר אמצעים, היינו יכולים להרחיב את העבודה הזו בהרבה. עבודתנו כמעט ולא נראית, כי איננו מקימים בנינים ומוסדות. עבודתנו לרוב אישית ואינדיבידואלית, עם ציבור העולים. לפעילינו הצלחה גדולה בעבודתם, ואני מודה להם מקרב לב עבור התמסרותם על מנת לתת דוגמא מהפעילות שלהם והקשיים בעבודתם, אקריא דו"ח אחד. בקרית-אתא ישנו ריכוז גדול של עולי רוסייה, אשכנזים. בתחילת בואם השתלטה הסוכנות על המקום במשרד של מפ"ם. עקב התערבות הסוכנות, זה השנה מה שקרה, עקב התערבות הסוכנות לא הצלחנו לארגן סדר במקום. בעצם היה הכל כבר מוכן כדי לסדר להם את הסדר כראוי. ברגע האחרון, הסוכנות אירגנה לעולים סדר ברמת הגולן, והסיעו אותם בליל הסדר, וגם החזירו באותו ערב.

חג השבועות: בעצם יום החג הסיעה הסוכנות את העולים לקיבוץ עין-חרוד. הראו להם את הטרקטור חורש. לזה הם קראו ביכורים. אחרי המעשים האלה, פעילינו המסורים, הרב אהרון חזן, והגברת סלווין, התחילו לבקר אצל העולים בקרית-אתא כל שבוע. בכל ביקור הרב חזן מרצה על היהדות. גב' סלווין מוסרת שיעור בנושא תולדות ישראל, האבות והאמהות וכו'. כל השיעורים נמסרים בשפה הרוסית. הרב חזן אפילו הצליח לארגן חדר במקום עבור הילדים. מר דימוביץ, עולה מרוסיה, מהעיר וינצה, קיבל על עצמו להיות הממונה על החדר ולאסוף את הילדים. אברך הכולל מקרית אתא, בא שלוש פעמים בשבוע

מ.ב.

למסור להם שיעור. התוצאה: הילדים הפסיקו בשבת להשתמש במעלית. הם למדו לברך א' וחובשים כיפות. המבוגרים כבר הבינו שאסור לנסוע בשבת לטיולים. הם למדו, הסוכנות במסווה של מפ"ם אירגנה להם טיול ליום שני של ראש השנה. פעילינו הגיעו ואירגנו עצרת גדולה, כמעט כל העולים; פעילינו נאמו והצליחו לשכנע את העולים שלא לנסוע לטיול א'א'א'א'א' והבטיחו לארגן להם טיול אחר.

פעילינו הדפיסו חומר הסברה ברוסית על הנושא של ראש השנה ויום הכפורים, וחילקו את החוברת בין כל העולים. כמו-כן הם השיגו מקום לתפילות החג. הרב של המקום, הרב שלווינגר, נתן סך אלף לירות, בכסף שהעולים חסכו מהטיול הם תרמו עבור שליח ציבור. השיגו עבורם חזן ירא שמים עם קול ערב. בראש השנה התפללו 150 איש את כל התפילות, וכולם שמעו תקיעת השופר. בעשרת ימי תשובה ועדחנו אירגנה להם טיול במקום הטיול לראש השנה. ביחד עם הרב חזן הם נסעו למקומות הקדושים בירושלים, לכותל המערבי ולקבר רחל. לרובם היתה זו הפעם הראשונה שביקרו במקומות אלה.

ביום הכפורים העולים צמו והתפללו בבית הכנסת. בשמחת תורה, הם רקדו וקראו שני ספרי תורה. אחד מהם שהרב חזן הצליח להתרים מנדיב בחיפה. עכשיו, בקרית אתא מחקיים מניין כל ערב, בהסתתפות כ-20 עד 30 איש. כשהציעו להם טיול בשבת, התשובה היתה בשבת אין אנו נוסעים. בלית א'א'א'א'א' ברירה, הסוכנות אירגנה להם טיול בחול המועד סוכות. נהיה כנים עם עצמנו, פעילותנו בין עולי ברית המועצות היא טיפה בים. האמצעים העומדים לרשותנו אפסיים לעומת הצרכים. אם היו עומדים לרשותנו אמצעים כספיים גדולים יותר, היינו יכולים להציל עוד אלפי נפשות. כאן אני מאשים את הציבור שלנו בארץ, בגלל אדישותו. הסכום שנאסף עד כה בארץ הוא

מ.ב.

פעוט. אני פונה לכל הציבור שלנו, לבוא לעזרתנו, כי בהצלחת נפשות מדובר. ידע הציבור, אם לא נמשיך ביותר עוז למשך דור שלם בעבודת ההצלה הרוחנית, כל עבודתנו לחינם. מן הצורך להמשיך בתמיכת הדור הצעיר, עד בגרותו וגיבושו.

אני קורא לכל הצירים שבועידה, תנו יד, תצא מכאן הקריאה לכל חברי אגודת ישראל בארץ, לבוא לעזרת ועדת הקליטה. וכלפי משרדי הממשלה, הסוכנות, והמפלגות, תצא הקריאה: אל תגעו ותעבדו בנפש העולים, כי כנפשנו הדבר. לא צאצא נירחע מלהיאבק וללחום מלחמתם. אנו תובעים הסדרת והספקת הצרכים הדתיים ביצוגנו במרכזי הקליטה. הערבות הטובה ביותר נגד נשירה, ירידה והידרדרות, היא הקשר הרוחני של ישראל סבא עם ובארצנו הקדושה.

אנו פונים לכל אירגוני אגודת ישראל בעולם: המשיכו והגבירו ~~א~~ פעלים למען הקליטה הרוחנית. דרוש מאמץ עליון כדי למנוע חס ושלום טרגדיה נוספת עם עולי ברית המועצות. ואני תפילה שנעמוד במיבחן. רבותי, אני מודיע בזה שרשומים כרגע 14 חברים שרוצים להשתתף בדיון. אני חוזר ומבקש נשתדל לצמצם אותנו במסגרת האפשרויות שלנו, לקצר, כדי שנוכל לסיכום לצאת משיבה זו עם החלטות מעשיות שאפשר לבצע אותן. אני צאצא פותח עכשיו את הדיון. ~~א~~ סליחה, חבר הנאמן של הועדה מאז ייסודה, הרב שטיינמץ, מבקש להשלים מה שאני אמרתי.

הרב זליג שטיינמץ: כב' היו"ר, מורי ורבותי, קהל נכבד. ידידי המסור היו"ר של הועדה, מר דוד לבנשטיין, כבר מסר שבטבע הוא שאנשים אלה שמקיימים אמור מעט ועשה הרבה. הוא לא אוהב להרבות בדיבורים,

מ.ב.

רק במעשים. הוא מסר סקירה קצרה על הנעשה בארבע השנים האלה. אני מוצא לנכון למסור סקירה קצרה, איך היה המצב לפני שהוועדה התחילה בעבודתה. לפני ארבע שנים, אז היתה העליה בקצב די גדול, לא כמו עכשיו, ולצערנו הגדול לא היתה שום התענינות מצד היהדות החרדית, אני מתכוון מצד אגודת ישראל, מה נעשה ביהודים האלה שמגיעים פה ארצה. אז היה המצב ככה: ילדים שהגיעו, ראו איך נראו הילדים כשהגיעו. היו ילדים כשהגיעו, היו להם עוד פיאות. הילדות היו לבושות בלבוש כמו שצריך. עברו שלושה ימים, לא היה אפשר להכיר את הילדים האלה. צאצא בלי פיאות, הילדות ממש כבר לבושות אחרת לגמרי, במשך כמה ימים הילדים השתנו לגמרי.

אותו הדבר היה למשל עם בחורים בגיל 17 ומעלה. בחורים אלה שהגיעו, והם היו מעוניינים ללמוד את השפה, ולהמשיך לעבוד, או להשלים את המקצוע שנשאר להם בחו"ל שמה בצאצא באמצע, אז שלחו אותם באופן אוטומטי ישר לקיבוצים. היו הרבה בחורים מרוסיה הקרפסית, ששמה בחו"ל במסירות נפש היה להם לשמור שבת ועל כשרות, ולהתפלל כל יום. צאצא כשהגיעו פה לקיבוץ, אז סיפרו להם שזה היה הכל נחוץ בחו"ל, פה בארץ. בחו"ל היו מוכרחים לשמור על כל הדברים האלה בכדי שאנחנו נחקיים כמו עט, אבל פה בארץ ישראל צריכים רק לבנות את הארץ, יתר הדברים הכל צריכים להשאיר בחו"ל.

כמובן בחורים בגיל 17-18, אחרי 10-12 שנה ברוסיה, אם מספרים להם דברים כאלה, זה משפיע עליהם. אפשר לספר מקרים שממש צאצא מוזעזעים. למשל סדרי פסח, הם עשו סדרי פסח. עשו סדרי פסח בקיבוצים, והסיעו את האנשים בליל יום טוב לסדר, והסיעו אותם חזרה. היה כמו רגיל.

מ.ב.

ברגע שהתחלנו, חוללנו מהפכה לפי האפשרות שלנו. כמובן שאז הכנסנו 700-800 ילדים בחינוך העצמאי. זה אי אפשר להגיד שלא נשאר מהם, חלק די גדול נשאר מהם, אבל כמובן שלא נשארו כולם. אבל גם אלה שנשרו מזה, בכל זאת למדו משהו, יודעים משהו. וחלק א' די גדול נשארו מהם. משיבת גרוזיה שהקמנו בפוניבז', שמה הקמנו בנין על חשבון שלנו, בנין מיוחד בשביל ילדי גרוזיה. שלושה ילדים נכנסו כבר לישיבה רגילה. בישיבה לעולי בוכרה, כבר שלושה ילדים נכנסו לישיבה רגילה.

בשביל הבחורים האלה שאני סיפרתי לכם, ששלחו אותם ישר לקיבוץ, מה אנחנו עשינו. דאגנו, ובאמת הודות לזה שמצאנו יהודי שמסר את עצמו לענין הזה, הרב רוטה, אבל אנחנו תומכים בזה בסכום גדול כל חודש, ויש להם שמה, אנחנו עשינו להם שמה, יש בית עבורם, א' 60-70 בחורים שתמיד גרים שמה, ובכל ערב לומדים שעתיים, לומדים השפח. במשך כל היום כל אחד עוסק במקצועו. כבר התחתנו ב"ה. יש שמה הרבה בחורים, והם מקימים בית יהודי כמו שצריך. את כל הבחורים האלה ממש הצלנו אותם.

על יתר הפעולות כבר מסר ידידי מר דוד לבנשטיין, אני לא רוצה להאריך. אני רוצה רק לציין דבר אחד. חז"ל אומרים הלל מחייב עניים ורבי מחייב עשירים. אם רואים, לצערי הגדול הקהל עכשיו קטן, יראו בעוד שעה, שעתיים, שלוש, כשנבחרו חברי המרכז והמוסדות, אז זה יהיה מלא עד אפס מקום. אבל בכל זאת, אני מדבר לקהל הנכבד הזה שנמצא פה. אם כמה יהודים, כמה חברים אפשר להגיד, 3, 4, 5 חברים, אפשר להם לפעול במשך 4 שנים, עברו על ידינו יותר, אולי לא בריוק בריוק, אבל בין 5 מיליון לירות בסך, במשך

מ.ב.

ארבע שנים, וזה הודות לכמה חברים מסורים, אז זה מחייב כל חבר וחבר. אפשר ללמוד מזה, מה אפשר לפעול וכמה אפשר לפעול. רק צריכים להיות מעשיים, וה' עוזר. כשאנחנו התחלנו, התחלנו בהלוואה של 15 אלף שנתן חבר אחד, אבל ב"ה אם התחלנו אז הצלחנו.

עכשיו עוד מילה אחת ובזה אני גומר. עכשיו המצב הכספי שלנו באמת קשה, וחז"ל שואל איפה היהודים מארץ ישראל. אנחנו שולחים דו"חות לחז"ל לוועדות שלנו. יש לנו ועדה באנגליה עם יו"ר מסור, הרב יצחק מאיר אגא צימרמן, שהוא פועל הרבה. יש לנו ועדה באמריקה. אנחנו שולחים דו"חות כל שבוע, ושולחים גם דו"חות כספיים של הכנסות והוצאות. הם שואלים איפה היהודים מארץ ישראל. הם לא מחוייבים, חברנו צימרמן מסר לנו ששמה באנגליה יש אברכי כולל שמהכסף המעשר שלהם נותנים חלק גם לזה. ואיפה יהודים מארץ ישראל?

עכשיו המצב שלנו באמת קשה. ישיבת בוכרה שהיינו מוכרחים להקים בית, אחרת לא היה לנו אפשרות להמשיך, זה עלה לנו עד עכשיו, רק הבנין לבד, יותר משלושת רבע מיליון. אנחנו עכשיו אין לנו ברירה, אנחנו מחוייבים להגיש, לעשות מגבית בארץ, משני טעמים: (א) פשוט חסר הכסף, והשני: אחרת אי אפשר לנו להמשיך בחז"ל. הם שואלים, ובצדק הם שואלים, אם זה כל כך נחוץ וחשוב, אז היהודים בארץ ישראל הם היותר קרובים, והם מחוייבים גם לעשות משהו. אז בשביל זה אנחנו פונים לחברים הנמצאים פה ומבקשים עזרה מכל אחד ואחד, בזמן הכי קרוב אנחנו מקווים להתחיל במגבית בארץ. אנחנו מבקשים את העזרה מכל החברים שנמצאים פה, וגם מאלה שלא נמצאים פה. תודה רבה.

הינו"ר: הראשון ברשימה זה מר אשר מהגליל. ביקש לדבר ראשון. הוא לא

מ.ב.

פמצא באולם. השני כב' הרב שמחה קליין. השלישי מר מישקובסקי מחיפה. הרביעי כב' הרב אורלנסקי מירושלים. אחריו הרב אברהם דרוק.

הרב אורלנסקי (ירושלים): רבותי, רק דבר אחד אני רוצה להזכיר. אם אנחנו מדברים על עלייה, קליטה, או תמיד אנו מדברים על עליה מארצות מצוקה, מארצות מזרח אירופה, רוסיה, גרוזיה וכו'. מתוך נסיון, מורי ורבותי, אני מצאתי צורך דחוף לדאוג, אני רוצה להסביר את זה, לדאוג לקליטת עליה מארצות הרווחה. ואני אומר אולי זה נראה קצת מוזר, מה אפשר לעשות ואיזה צורך יש בקליטת עולי ארצות הרווחה. רבותי, נפגשתי עם כמה משפחות, חדעו לכם שיש, קיימת עליה בעבר ובהווה. יש מקום בארץ, כמו סביון, יש רמת-חן, ויש גם בנתניה, בתוך העיר הזאת, עשרות ואולי מאות משפחות שעלו מדרום-אפריקה, שעלו מארה"ב, מקנדה, מעוד ארצות כאלה. והורים כאלה שהילדים שלהם התחנכו פחות או יותר בבתי ספר מסורתיים, וכאשר הגיעו לכאן ארצה הם נרשמו לבית ספר ממלכתי. ושאלתי אותם איך, למה? בארה"ב הילד למד בבי"ס יומי, אורתודוכסי, וכאן הילד נרשם לבי"ס ממלכתי? ובתשובה היתה לא ידענו, אנחנו אנשים שגרים כאן בערים גדולות, ולא ידעו, לא היתה ידועה להם כתובת למי לפנות.

נפגשתי רק עכשיו לפני שבוע ימים, כאשר חזרתי מדרום אפריקה, נפגשתי וישבתי בבית משפחה מאד חשובה, והילדים לומדים שם בדרום אפריקה, לומדים בישיבת בית-יצחק, ישיבה קולג', ישיבה דתית. כאן המשפחה הזאת היו כאן בעיר חיפה שלוש שנים, והילדים אאאאאאאאאא הלכו לבי"ס ממלכתי. ועכשיו בדרום אפריקה הילדים הולכים בכיפות בטח, בבית יש שבת, והילדים משחקים בחוץ עם כיפות. איך? התשובה היא, שלא ידעו, לא באו אליהם אף פעם אחת לדבר. ולכן רבותי, בקיצור. אני חושב שכדאי מאד שהמחלקה הברוכה הזאת, בראשות ידידנו הגדול

מ.ב.

ר' דוד מאיר לוונשטיין, שמוסר את נפשו כל כך הרבה עם חבריו.
 אולי הגיע הזמן שנדאג, צריכים לדעת סטטיסטיקה איפה הן המשפחות
 האלה, איך לגשת אליהן, וגם בירושלים רבותי, ברמת-אשכול, יש
 עשרות משפחות שגם כן שמה הילדים לא יודעים את הכתובת של החינוך
 העצמאי. אני יודע זאת מתוך נסיון, כאשר התחלנו לארגן את ביה"ס
 שלנו בסנהדריה המורהבת, ואז הסתובבנו ברמת אשכול ונפגשנו עם
 משפחות כאלה.

כדאי מאד, וזה צורך השעה, לדאוג לעולים, למתיישבים
 כאן בארץ, אלה שבאים מארצות הרווחה. תודה רבה.

היו"ר: ר' שמחה בונים קליין. אני קראתי את כב' כבר.

ר' שמחה קליין: כב' היו"ר, נשיאות נכבדה. המפורסמים אינם
 צריכים ראייה. (יידיש)

(משך בש"ס 10, צד 2, אות ט"ז)

ר"י שמחה גוונים קליין

כבוד יו"ר, נשיאות נכבדה,

המפורסמים אינם צריכים ראייה. וואס מחלקה הקליטה איז - דארף מען נישט צו רעדן. ווער עט האט גענומען נאר דעם לעצטנס גליון פון ערב ראש השנה אין דער האנט און האט געזען די גוואלדיקע אקטיוויטעט פון מרכז הקליטה, דארף מען איבער דעם נישט רעדן. וואס אונזער חשובער סגן יו"ר, א' חבר פון מרכז הקליטה ר"י שטיימץ האט פריער געזאגט, פיל יאר וואס מ"האט אויסגע אן, און מיר דוכט זיך אז נאר חינוך עצמאי איז אינעם פון די וויכטיקסטע, גרעסטע ועדות, מחלקות, וואס אגודת ישראל האט געשאפן און געטאן אין ארץ ישראל.

אין וויל נאר זאגן איין היקוץ, און איך האב שוין עטלאכע מאל בעטאנט - אין ווייט או עט איז נישט גרינג, אבער ווען די זאך וואלט געוועזן מלכתחילה אזוי אוועקגעשטעלט, וואלטן מיר אפשר געקענט היינט פארצייענען פאר אונדז אסך א גרעסערע הצלחה. און אפשר וועט זאס פארענטפערן דעם מראבלעט פון מיין פריערדיקן פארעדנער הרב אורלנסקי.

עס פעלט א מרכז הקליטה, א אייגענער. ווען דא וואלט געוועזן א מרכז הקליטה כדומה ווי עסאיז דא אין ספר חב"ד, ווען אגודת ישראל וואלט געשאפן מרכז הקליטה פאר דעם עולה פון לונדאדער פון חיפה אדער פון ווו ער איז, ווי דער נציג פון מרכז הקליטה וואלט אים אנגעווארט און וואלט אים אריינגעטראגן אין דעם מרכז הקליטה - וואלטן מיר געקענט אסך עגמת נפש פארשפארן, און מיר וואלטן געקענט אסך מער אויפטאן.

דער וועג פון לוד ביז צו דעם ערשטער וועג, ווו דער

עולה איז מסדר זיינע ענינים, אין דעם וועג, אין דעם צווייטן-וועג,

אין דעם צווישן-זייט, ווערט עפעס פארלוירן!

און אויב נישט פארלוירן, דארף מען אריינלאיגן אסך מער כוחות כדי דאס צו געוונען. איך זאג נישט, ווען דער מרכז הקליטה ווערט אן אייגענער, א עצמאותדיקער מרכז הקליטה - וואלטן מיר אלע עולים געהאט, וואלטן מיר אמילו דאס נישט געקענט באווייזן. אבער און גרינגער און זיכער.

איך ווייס די חשובה, אבער איך האב עס נישט געזאגט אלס ביקורת. איך ווייס: אויפצוקומען א מרכז הקליטה, אויסצוהאלטן א מרכז הקליטה, מורי ורבותי, דאס איז נישט קיין קלייניקייט. אבער מצד שני דארפן מיר וויסן אז די הוצאות, אויסצובויען און אויסצוהאלטן א מרכז הקליטה וואלטן \$ נישט געפאלן אויף אגודת ישראל. מיר וואלטן געדארפט דאס אויסקעמפן ביי דער סוכנות, ביי דעם משרד הקליטה, און אין אלע אינסטאנצן ווייל אגודת ישראל איז בארעכטיקט צו האבן אן אייגענעם מרכז הקליטה.

היינט איז דאך די קליטה, די עליה אביסל שוואכער. פונדעסטוועגן, ישועת השם כהרף עין, און מיר האבן און מיר ווייסן אז עס וועט קומען, איז שוין יעצט די \$ צייט, עס איז קיינמאל נישט שפעט, אונדזערע נציגים אין ועדת הקליטה זוצאמען, זאלן מיר אריינלאיגן אלע אונדזערע כוחות אז מיר זאלן שאפן דעם מרכז הקליטה. דאס איז דער ערשטער פלאץ פאר דעם עולה, דאס איז דער ערשטער פלאץ ווו ער באקומט דעם ערשטן שלום עליכם, און אזוי ווי דער שלום עליכם, אזוי ווי דער ברוך הבא איז, אזוי קען מען אויסטרעטן דעם וועג נאך ווייטער.

24.11.76

סרט 10, צד 1

מ.ב.

יד - 1

ר' ניהוז: כב' היו"ר, נשיאות נכבדה, וצירים נכבדים. חבל רק שהאולם מחציתו ריק. אילו זו לא היתה בדיחה, הייתי מציע להעביר את הישיבה לפרוזדור, לאולם הכניסה. אבל בכל זאת, דינו בצירים שעסוקים בוועדות ובדיונים. אבל כדאי שהיו"ר, ואני מוכן למלא את מקומו ברגע זה, יזמין את אלה הצירים שנשלחו כאן לשמוע ולעסוק בדברים שעומדים ברומם של עולם, להשתתף בדיונים.

אני מעוניין כעת לדבר על נושא של התיישבות, כנציג סניף אגודת ישראל בקריה החסידית אשר בחצור הגלילית. בסדר היום לא מופיע ליד המלים קליטה, התיישבות ומפעלים, גם דיור או שיכון, שזה מרכיב חשוב מאד במערכת זו. והרי זה פלא. זו בעייה שמטרידה כל בית יהודי בישראל, במיוחד בציבור שלנו, ציבור בעלי משפחות מבורכות. ובלי מחשבה מעמיקה, ממשיכים עם הזרם ונוהגים כפי שנהגו אתמול ושלשום, כך גם היום, גם בדברים שאין בהם שום קדושה, אלא נמשכים אחרי הרגלים גם אם אינם טובים. וזו שאלה מחרידה, מדוע אנו מסכימים לגזירה קשה זו, שילדי ישראל, ילדי הורים, יחייבו את הוריהם בשעבוד יותר חמור משעבוד מצרים. למה ומדוע? האם דבר זה מקודש, או שחייבים לעקור אותו?

האם משהו החליט כך, האם חשבנו על כך? אפשר זאת במספרים ובעובדות. איזה קנס חייב זוג הורים, כמה עבודת פרך נגזר על זוג הורים שיש לו בית עם ילדים? כמה הלבנת פנים ושפיכות דמים? מדוע? האם זוהי באמת חובה? היכן המוטריות שלנו? חשבנו על כך, והאם אי אפשר אחרת? אפשר ואפשר. במצרים בנו עם ישראל לפרעה את פיתום ואת רעמסס, ובקירות טמנו את הילדים. וכיום בונים בשביל

מ.ב.

הילדים פיתום ורעמסס ובקירות את ההורים. זו הרי זעקה שווה.
ומדוע? האם זה הכרחי? האם באמת כל זוג צעיר שמגיע לפרק,
זכאי ברכוש שעולה על רבע מיליון לירות מבלי שינקוף אצבע, גם
כשלהורים אין? ועל ההורים נגזר לסובב ולחזר על הפתחים להשיג
זאת, למה ומדוע, ובשביל מה? בשביל שהנכדים ירשו ירושות של דירות
פאר? מדוע?

ולכן גם כואב לי אם מסתובבים שליחי וצירי הועידה
ועוסקים, מסתובבים במסדרונות ולא נכנסים לאולם הועידה לטכס עצה
איך ומה אפשר לעשות לשנות מצב זה. הצעתי היא פשוטה, ידועה. אנשים
שכבר ביקרו בקריה החסידית בחצור, יכולים להעיד שראו כיצד אפשר
בימים אלה, כיום, להגיע לפתרון מוחלט, יסודי, של בעיות הדיור,
מבלי להישבר. במקום שמוסכמות ישברו אותנו, נשבור את המוסכמות.
האם ועידת אגודת ישראל לא חייבת לתת את הדעת על בעיית חמורה זו?
מותר לנו לההעלם והיכן האיטור שלא תעמוד על דם רעך, ומי זה כאן
שיכול לומר שרעו וידידו לא נמצא במצוקה זו. וישנם פתרונות.
ופתרונות טובים ומוצלחים שיש בהם כדי לפתור בעיות נוספות חמורות
של אגודת ישראל. והלא הם הפצת דבר ה', הדלקת האור במקומות נידחים,
יחד עם פתרון כה מוצלח לבעיית חמורה זו.

הבעיית העיקרית, כשמדברים ומציעים להורים לשלוח את
ילדיהם קצת מחוץ לרדיוס הזה של המשולש של ירושלים ובני ברק,
הדבר מרחיק, בגלל בעיות מוצדקות. יש לציבור זה דרישות, דרישות
הגיוניות, לגיטימיות. הוא צריך חינוך, חברה, כולל, מקווה וכל
הדברים האחרים, כל השירותים, שהוא לא יכול בגללם להיות בודד
במקום מרוחק. אבל מחובתנו להתארגן, ברצף שיש התארגנות, קבוצות

מ.ב.

יכולות להגיע להישגים עצומים, גם לעצמם, גם לפתור את הבעיות החמורות שהוזכרו כאן, ויחד עם זאת לפתוח פתחים חדשים, אפיקים חדשים, סניפים חדשים לאגודת ישראל. היכן הסניפים החדשים של אגודת ישראל? זו הרי בוודאי חובת הועידה. והדבר אפשרי; והדבר נמצא בתחום הישג ידינו. מה שחסר זה החדרת תודעה זו אצל הצעירים וההורים כאחת. כשמציעים הצעה זו להורים הם אומרים, מה אפשר לעשות, הילדים אינם רוצים. אבל זה לא נכון, זה שקר מוסכם, ההורים אינם רוצים. משום שקשה להם, הם חושבים לשניה שהם יבגדו, לא ימלאו את החובה האנושית, האבהית, כלפי ילדיהם, אם לא ימסרו את נפשם בשביל להשיג דירה בת 3-4 חדרים.

זה שקר שחייבים לעקרו, ורק ע"י אצא שתודעה זו תחדור לעסקנים שבכל אחר ואחר, רבנים, מחנכים, מורים, וכל מי שיש בידו לפעול ולמשוך בחוטים אלה, בהשפעה על סביבתו, ביצירת דעת קהל, - דבר זה חייב להשתנות שינוי מוחלט ודראסטי. מכאן אני מציע שתצא קריאה לכל הצירים ולכל העסקנים, לפעול, לצאת ממקומות הריכוז ששם גם כוחות מוכשרים מתנוונים, מכיוון שאין להם אפשרות להתפתח ולבוא לידי ביטוי. אין צורך, אפשר להודיע ברבים שאין צורך כבר לשמור על צביונה של זכרון מאיר, היא בידים נאמנות. את הזוגות הצעירים אפשר לארגן ולשלוח למקומות אחרים, ולשמור גם על נקודות אחרות. מתוך נסיון אני רוצה לומר שכל קבוצה שבאה לכל מקום שהוא, השפעתה עצומה. גם דברים שלא ניתן לתאר לעצמנו, הדברים ברורים, שאם נמצאים אברכים, בני תורה, בני כוללים, הם יושבים ובעצמם לומדים, מחפשים מיד מה אפשר לפעול בסביבה, והתוצאות ידועות.

אבל גם כן ממקומות שלא ניתן לשער מראש, דברים שלא

מ.ב.

חוזים אותם אפילו, מקיבוצים חילוניים באים ומתעניינים מתי מתפללים בשוענא רבא, מאילת השחר או משדה אליעזר. קבוצה אחת שבאה למקום, מסוגלת לחולל נפלאות. אבל כאמור, מחובת הועידה לפעול ולעשות שיוזמות כאלה יקבלו את התמיכה ואת העידוד המלא של כל ההנהגה של אגודת ישראל, וע"י זה שנעשה, נפעל, בוודאי חפץ ה' בידינו יצליח.

היו"ר: ברשותכם, המזכיר הכללי של ועדתנו, הרב לייזרסון, ביקש אותי לתת לו רגע אחד להגיד מלים ספורות. אז הוא מבקש לדחות את זה.

הרב אברהם דרוק: כב' היו"ר, צירים נכבדים. אני אשלים רק לדברי קודמי, גם לדברי הרב נייהוזה ולדברי הרב שמחה בונים קליין. אני כרב שכונה בירושלים, אולי לא כולט מכירים את המקום, ארמון הנציב, אפשרי לפתור את בעיות ההורים, הרב נייהוזה, לא בחצור, גם בירושלים אפשר לפתור, וההורים אינם מסכימים. משכננתנו היתה יוזמה של עזרת תורה, לבנות שכונה חרדית. היה להם רשיון, קיבלו שטח מהממשלה לבנות 300 דירות. גם חסידי גור קיבלו, בחלקו השני של ההר, שטח לבנות 300 דירות. והדירות הללו יעלו ב-100 אלף לירות פחות מהדירות בעיר. וההורים אומרים עוד 100 אלף (ביידיש) לא צריכים לנסוע לחצור. יפה מאד. זה גדול. אבל אם אדם רוצה להישאר בירושלים ובמרחק אוטובוס של 12-13 דקות יכול לשלוח את הזוג הצעיר לשכונתנו, אשר היא כמעט בשלב אוכלוסין, מ-300 הדירות קנו רק 30 דירות. משרד השיכון אומר תוך חודשים מספר, אם ההורים לא יקנו את הדירות, הם ימכרו אותן. מה שחרב קליין דיבר, הרב קליין הציע שאגודת ישראל, אולי תבקש מהממשלה שיקימו להם מרכזי קליטה, בגלל הבעיות הכרוכות עם מרכזי הקליטה. ביקשתי כמה פעמים גם מהנהלת אגודת ישראל, אני מדבר עם הורים אשר באו מבריה"מ,

מ.ב.

מבוכרה, מרוסיה, והם שולחים את בניהם לממלכתי, ושאלתי מדוע?
אומרים לי מדוע במרכז קליטה אין רב מטעם אגודת ישראל. מדוע
באים אליהם בכל מיני חכניות, סרטים למיניהם, מיום ליום. רק
יהודים משלנו, נציג אגודת ישראל, אינו נכנס למרכז קליטה, מרחק
5 דקות בירושלים עצמה.

אנחנו דורשים מהממשלה מרכז קליטה נפרד? יגידו בינתיים
תבואו אתם, תדברו עם ההורים. אני דיברתי עם הורה אשר הוא נהיה
בעל תשובה בשכונתנו, אביו גוי, האמא יהודיה. שאלתי איך אתה הגעת
ליהדות, האם במרכז קליטה מבקרים רבנים? הוא אמר לא, כשבא יהודי
דתי ומבקש שיביאו מרצה לפרשת השבוע, קוראים ליהודים הזה מבית וגן,
והוא בא ליהודי הזה בנפרד וחוזר. אני דרך אגב, החלטתי בבית הזה,
ושמעתי מלים, אמרתי אוי ביי, מצאתי את האמת. והיום ב"ה הוא יהודי
אשר משתתף אצלנו בדף היומי.

אני בדרך כלל פונה כמעט מדי שבוע, מדי שבועיים, לוועדת
הקליטה, ובמיוחד לרב לוונשטיין. מעל במה זו מוצא אני לנכון להודות
לו, לא היה דבר שביקשתי ולא נענית, חוץ מהמזוזות. אני קורא
לר' שמחה בונים קליין, אשר בונה שכונות בירושלים, אם דיברנו על
בעיות הקליטה, והן בעיות חמורות מאד, בואו וכתבו שכונה בירושלים,
לא בשכונות החרדיות. ישנן שכונות, שש שכונות מסביב לירושלים, אשר
אפשר לקבל שטח מחצית חניס ולבנות ולקרוא לאנשים בואו ותגורו.
אנחנו צריכים קצת לחשוב על המצווה של תוכחה. גם המצווה הערבית,
היכן היא? הצטוונו על יהודים הללו לבוא לקרבתם, הם גרים בסביבה
לא דתית, אפילו שאנחנו שולחים אותם לחינוך העצמאי בעיר, מה עם
אח"צ? מה עם שבתות? תבנו שכונות חרדיות, בתוך ירושלים עצמה,

מ.ב.

והאברכים הללו לא רק שיקבלו מענק מבחינה כספית, רווח, אלא מבחינה רוחנית. ובוזה הם יקיימו את מצוות כל ישראל ערבים.

היו"ר: אם אני לא מילאתי כל הדרישות, אז בכוונה תחילה חלק מהמצווה גם מגיע לך. אני מבקש עכשיו את ח"כ גרוס, אחריו מר מינצברג.

ח"כ י. גרוס: כב' היו"ר, קהל נכבד. בראשית דברי אני מוצא לנכון להביע, ואני חושב לעשות זאת בשם כולנו, הוקרתנו והכרתנו לוועדת הקליטה, לעולי רוסיה, שבראשה עומד ר' מאיר דוד לוונשטיין, ור' זליג שטיימץ, ועוד חברים. זוהי עוד עבודה אידיאליסטית. היום העסקנות זה מקצוע, מחפזנים מזה. אבל בוועדת הקליטה אפשר להגיד, זה עסקנות כפי שאנחנו רגילים לזה מימים קדמונים. מגיע להם יישר כוח. במשך השנים שמענו כאן, אני לא רוצה להתעכב על תוכן הדו"ח שנמסר כאן, הוציאו הרבה מיליוני לירות ועשו עבודה גדולה וקדושה, כמובן שלפי הערכתי נעשו גם מישגים, שהיו צריכים לעשות השקעות בדרך אחרת, אבל תמיד לומדים מתוך הנסיון.

דובר כאן הרבה על התוצאות של עבודת הקליטה. וכאן אני רוצה להגיד כמה מלים קצרות. ב-1956 כשהייתה המהפכה בהונגריה, באה אז עליה מהונגריה, ואז הקימונו את השיכון של אגודת ישראל, קרית אגודת ישראל, בבני-ברק. כמובן, שעבודה זו הוכתרה בהצלחה, בנינו קריה לתפארת, עם בית הכנסת, ועכשיו יש רב, כמו קריה לתורה ותפילה, כמו שמחאים לבני-ברק. מאז, רבותי, אגודת ישראל לא הקימו מרכז מאז ריכוז לעולים. ~~צמצם~~ 1956, במשך 20 שנה, אגודת ישראל, ואני אגיד מדוע, לא דאגה לעשות ריכוז לעולים. ואני אומר לכם, רבותי, ואני אומר גם לחברי שבוועדת הקליטה, שזוהי התרופה היחידה, אם רוצים

מ.ב.

לשמור על המסגרת של הקליטה, אפשר אך ורק ע"י ריכוז עולים, כמו שעשינו בבני-ברק. והיה אפשר לעשות זאת, ולא עשינו זאת, ואני אגיד מדוע לא עשינו זאת.

לוא היה אפשרות לרכז את עולי רוסיה, ואני יודע מתוך נסיון, גם אני עסקתי בזה, לוא היה אפשרות לרכז עולים, 100-200 משפחות בתוך ריכוז דתי, אז אפשר להציל את העליה, אפשר להציל את האנשים, ואת הילדים, ולהמשיך דורות בזה. אבל ע"י הפיזור שאחד גר בכפר אצל אתא, ואחד בנתניה, ואחד במקום זה, לוא הקימונו כמה ריכוזים, זה היה המצב לגמרי אחר. עכשיו מדוע לא עשינו את זה? בהמשך לכך אני רוצה להתעכב על מה שאמר יו"ר חצור החסידית, הרב נייהוזה.

רבותי, אינני יודע אם זהו המקום, אבל זה שייך לזה, מענין לענין באותו ענין. ואני אומר את זה בכאב לב. אגודת ישראל לא הקימה במשך כל השנים אף ישוב חקלאי אחד. יש שני ישובים חקלאיים, אחד קוממיות ואחד כפר גדעון. קוממיות התאושש איכשהו בזמן האחרון, גם כן היה במצב לא כל כך טוב, ועכשיו אנחנו עוסקים בשיקום של כפר גדעון. ואני משקיע בזה בצורה, בצורה פרטיזנית, אני עושה זאת, משקיע הרבה כוחות כדי לשקם את הכפר, אגב זה קשור בקשיים גדולים, אבל אני מקווה שבדרך הכנסתי כמה עולים חדשים, אברכים יקרים. כמובן שלא מצאתי אף אברך אחד שלנו שירצה ללכת לכפר גדעון. יש עולים מצרפת, אברכים מצויינים שהלכו לשם, וכדאי לראות לאיזה דירות נכנסו. יש להם נשים ככל אשה כשרה, והדבר הראשון ששאלו, אם יש מקווה סהרה במקום. וקיבלנו אישור ממשרד השיכון להקים שמה 12 יחידות בשלב ראשון. אני מקווה לשקם את הכפר. אני מקבל חמיכה קטנה מאד מאגודת ישראל, אבל אני עושה את זה.

מ.ב.

מה אני רוצה להגיד? היום החקלאות, ותיכף אני אעבור

לנקודה. בכפר גדעון בונים, כפי שאמרתי, 12 יחידות. והיום החקלאות מפרנסת את בעליה בכבוד גדול. רבותי, אנחנו לא יודעים מה מחרש בחקלאות. כולם מבוססים, כולם במצב טוב, כי יש ייצוא גדול עכשיו. אם זה תוצרת העשייתית, אם זה פרחים, אם זה עגבניות, אפוא אבוקדו, יש יצוא גדול מזה. ואנחנו מחוץ לכל המעגל הזה, מחוץ לכל המעגל הזה של חקלאות. רבותי, לא הקימונו אף ישוב אחד, ובیشובים אלה אפשר היה לקלוט עולים מרוסיה. מדוע? וכאן אני אבוא להגיד ביקורת עצמית חמורה. אני חושב שאני לא אהיה פופולארי, אבל אני אגיד דברים בלתי פופולאריים.

כל אחד מאתנו עושה עבודה טובה, עבודה גדולה, חברי הכנסת, עסקנים, עושים עבודה טובה. אבל כל אחד פועל בתחום שלו. מה שהוא רוצה לעשות, הוא עושה. אני עוסק בחינוך מקצועי, אני התאהבתי בזה, אינני יודע אם זה נכון או לא נכון. אחד עוסק בדבר אחר. אין ריכוז, אין הכוונה מה צריכים לעשות, מה לפני מה. וכאן אני רוצה להגיד לכם, אני בדעה, אני מסופק בכל אופן, אם זה תפקידם של חברי הכנסת מאגודת ישראל להקים כוללים. אני מסופק בזה. אני חושב שאנחנו צריכים לעשות דברים קונסטרוקטיביים, שיכון בשביל זוגות צעירים, להקים כפרים, לעשות ריכוז של עולים. התיישבות. כוללים זה ענין של ראשי ישיבות, של אברכים, אינני יודע, אבל זה באופנה. וכל אחד פועל כפי שהוא רוצה, כפי שמשתלם לו, כפי שהוא חושב שזה טוב לו.

אין באגודת ישראל יד מרכזת, אין הכוונה, אין מרכז שיכוון את העניינים, להגיד אדוני אתה לא תעשה כולל, אתה תלך לשקם את כפר גדעון, עליך להקים שיכון לזוגות צעירים, או מפעל קונסטרוקטיבי אחר. אצלנו העבודה מאד מפוצלת ומפורדת, כל אחד עושה לפי דעתו. וכאן

מ.ב.

הנקודה המרכזית, בגלל זה לא עשינו, לא הקימונו אף ישוב חקלאי
אחר שמפרנס את בעליו בכבוד גדול. הייתי במירון לפני, בסוכות,
כולם עשירים, כולם מבוססים. יש כמה מפעלים, מפעל לייבוש שזיפים,
מפעל מדגרה, משחטה, בחי קירור. כולם מבוססים. והיום אנחנו כמעט
אין לנו שום חלק בזה.

וכאן הנקודה המרכזית, בגלל שאנחנו אגודת ישראל
כל העבודה בלתי מרוכזת, כל אחד פועל לפי דעתו ולפי השקפתו, וכאן
גם כן הכשלון, שלא יכולנו לקלוט עולי רוסיה ולכוון אותם, בגלל
שלא היה ריכוז. לוא היינו משקיעים כוחות לעשות ריכוז של דירות,
אם זה בבני-ברק, אם זה בירושלים, אם זה בכל מקום אחר, אם זה
ברעננה, לא היינו צריכים להשקיע הרבה כסף. אז כל אחד עסוק. אני
עסוק בחינוך מקצועי, השני עסוק בכוללים, השלישי עסוק בזה. כל
אחד בעבודה טובה, אבל השאלה מה אנחנו צריכים לעשות לאירגון
המייצג את היהדות החרדית.

אני לא מדבר עכשיו על קופה משותפת, אני כבר שכחתי
מזה. על כל פנים, מה שאני מציע זה בהקשר לזה, לקליטת עולי רוסיה.
מה שצריך להיות, כל מי שרוצה להקים מפעל, כל מי שרוצה להקים
כולל, שיביא את זה לאישור להנהלת אגודת ישראל. כולל או קליטה,
כולל או התיישבות, וכד' וכד'. אני לא אומר, אני לא פוסק, אבל
ההנהלה, אגודת ישראל, אין בכלל שום ריכוז, אין בכלל שום הכוונה.
וכאן אם הועידה הארצית, אם המוסדות החדשים שייבחרו, ידעו להתעלות
ולהתרכז לעשות עבודה משותפת, לפעול ביחד לפי חכנית מסוימת, אז
זה יהיה לברכה, לקליטת עולי רוסיה אנחנו מקווים שיבואו עולים,
ולזוגות צעירים. זו בעייה מאד מאד חמורה. רבותי, אני מספר את

מ.ב.

זה בכאב, הייתי לפני שלושה שבועות בווינה, בשבת. פגשתי שם 10 יהודים מארץ ישראל. האם זה פתרון לסווח ארוך? כך אפשר לבנות דורות? המיבנה הסוציאלי של היהדות החרדית הוא לא בריא. אנחנו צריכים לחשוב על זה, כיצד להבריא את המיבנה הסוציאלי. אצא אבל זה לא פתרון זוגות צעירים, וזה לא פתרון ללכת לווינה או לעשות סיור בכל העולם. כאן אגודת ישראל צריכה להתייבב בראש ולחפש פתרונות מרכזיים, אם זה לזוגות צעירים, אם זה לקליטה, אם אנחנו נעשה את זה, אם אנחנו נתרכז, אם אנחנו נתאחד - זה יהיה לברכה לאגודת ישראל. וזאת היא עבודה ראשונה שאנחנו צריכים לעשות.

הרב מינצברג (ירושלים): נשיאות נכבדה, ועידה נכבדה. אנחנו כתנועת אגודת ישראל, תנועת חרדית, מובן לי שכל אחד בא ומציע דברים רוחניים, עוד שיעורי תורה, ועוד דברים רוחניים, וגם טבעי שאנחנו עוסקים בכל הדברים הרוחניים. יש לנו להתפאר בחינוך שלנו, חינוך העצמאי ושל מרכז בית יעקב. אנחנו עושים ועשינו, ומקווים לעשות עוד, הרבה בכל ענייני החינוך. אבל אנחנו צריכים לדעת שלא, שנשמה בלי גוף ובלי התלבשות, זה לא קיום לאורך ימים. כמו שהרב מלוץ זצ"ל אמר פעם, שהחינוך העצמאי זה ענין כעין חיינו, אבל אם רוצים גם אורך ימינו, אם רוצים גם שיהיה לנו קיום לדורות, שנוכל להחזיק המשך והמשך, צריכים לדאוג גם לדברים גשמיים, כדי שנוכל גם לרכז אותם בתוכנו, גם כשמתבגרים, אחרי שלבי החינוך.

אנחנו כיום נמצאים במצב שאמנם כשהוא לומד בבית ספר, כל השנים האלה הוא מקבל חינוך טוב, תורני, וחינוך העצמאי. אבל ברגע שהוא מרגיש את אויר העולם, הוא צריך להתמודד עם הבעיות היומיומיות, אז אצא אין לו מה לעשות. כמו שאמרו כאן אתמול במחלקת

מ.ב.

האירגון, מה עושה מזכיר הסניף, אין לו מה לתת לחבר. הוא מארגן שיעור במרכז, ואחרי השיעור מה הוא עושה, מה הוא נותן לאיש, שיכול להיות אצלנו. אנחנו יודעים את המשנה. אני אומר אנחנו מלכתחילה מוזהרים על חצי. ואנחנו טוענים רק על הצד הרוחני. אז גם רבע לא יישאר לנו. אנחנו צריכים שהועידה תתרכז, כדי שמוסדות התנועה יכינו את הכלים, כי גם הקליטה של העולים החדשים. אני דואג לבית כנסת, אני דואג לבית ספר, אבל הבעיה שיוצא לחוץ, אם הוא צריך קופת חולים, הוא מוכרח כבר לשדות אחרים והוא כבר מתקשר שם. ואם הוא צריך יום עבודה או משהו, או איזשהו דבר, אין לו עזרה לאן לפנות אלא אצלנו.

ועל הועידה להטיל על מוסדות התנועה לדאוג לכך שגם הוותיקים הצעירים שהולכים במלחמת החיים, וגם העולים החדשים, מרוסיה, מאירופה, או מעדות המזרח, שיהיה להם מקום בתנועתנו. אני מברך את ענין של המוסדות, שמלמדים את הנוער מקצוע. לפחות בשלב, כשהוא יוצא מבית"ס היסודי, הוא צריך פתרון, אם כי זה מעט מאד. אנחנו נוכל לספור את החניכים ואת המפעלים שמלמדים מקצוע במסגרת אגודת ישראל, על האצבעות, אבל זאת היא רק התחלה טובה. צריכים לעבוד גם במפעלים מקצועיים, וצריכים אחר כך להקים מפעלים ולדאוג לכך שחבר, שקרוב לרוחנו, שאנחנו השקענו בצד הרוחני שלו, שהוא יקבל גם המשך, ולא כשהוא מתבגר או שהוא מקווה ללחום את מלחמת החיים, הוא הולך לשדות אחרים, וכל העבודה מצד אחד היא נכשלת, כי אין גוף בלי נשמה. ואנחנו דואגים ~~אמצע~~ לנשמה, ואם גם נשמה בלי גוף.

אנחנו יודעים מה זה נשמה בלי גוף. לכן אני אומר עוד

הפעם, בכל היומיים שהתרכזו כאן, כל אחד רצה להוסיף, מה אנחנו

מ.ב.

נוכל להוסיף על ענין הרוחניות. זה טוב מאד. אבל אנחנו צריכים לדעת שבזה בלבד אנחנו לא נקיים את התפקיד של אגודת ישראל. זאת היא ההצדקה היחידה שאנחנו הולכים למוסדות חילוניים כדי שנוכל להשפיע ולעזור לחברים. אבל אנחנו לא עשינו שום דבר, אנחנו ~~אנחנו~~ הצלחנו ~~אנחנו~~ בכל אופן להקים מסגרת שהאיש מהשורה יוכל להסתדר רק במוסדות אגודת ישראל. לדאבוננו היום, רוב חברי אגודת ישראל, כשהם יוצאים למלחמת החיים, הם נאלצים להיכנס למסגרות אחרות. וזהו האסון של אגודת ישראל.

אני מקווה, אם אנחנו מצד אחד נגביר את הרוחניות, ומצד שני נראה גם שנוכל לגבש מעשים, בזה תהיה הצלחתנו.

תיו"ר: תודה רבה, הרב מינצברג. אני מבקש עכשיו את בנו של כב' חכם עמנואל דוד השווילי, ראש חכמי גרוזיה שנמצא בארץ, ובנו הוא אחד מהפעילים שלנו בין עולי גרוזיה, המחבר בעזרתו של אביו את החוברות על היחדות בגרוזינית, לברך את הועידה.

מר שלום דוד השווילי: כב' תיו"ר, צירים נכבדים. אני עולה מגרוזיה, בנו של מנהיג רוחני של יהדות גרוזיה, הרב עמנואל דוד השווילי שליט"א. אבא לצערי היום אינו בקו הבריאות, והוא לא יכול להשתתף בוועידה הארצית הששית של אגודת ישראל, והוא ציווה עלי לברך את הועידה הששית של אגודת ישראל, וגם את מחלקת הקליטה של אגודת ישראל בראשות מר לוונשטיין, ולאחל לו הצלחה מרובה בעבודה הרצינית שלה.

מורי ורבותי, העליה הגרוזינית היא עליה מיוחדת במינה.

היא הייתי אומר העליה האידיאולוגית. גרוזינים עלו ארצה לא מבחינה כלכלית, חס וחלילה, אלא מבחינה רוחנית. שיהיו הם בארץ, יהודים אמיתיים, יהודים לפי תורתנו הקדושה, לפי רוח התורה. אבל לצערנו הרב, בעוונותינו הרבים, נתקלנו פה בארץ בקשיים רבים. קשה, קשה מאד להיות

מ.ב.

יהודי אמיתי בארץ. אני דיברתי עם גורמים חילוניים בארץ, בענין היהדות, שהחברה הישראלית גולשת לתהום מוסרי, והיא עומדת אין-אונים מול הגל הגואה. אנחנו עומדים מול ההתפוררות החברתית וההידרדרות המוסרית. ואני הסברתי להם, שגורמים חילוניים הם אשמים בענין הזה. אם אנחנו נהיה יהודים דתיים ואנחנו נשתדל לבנות את מדינת ישראל לפי רוח היהדות, לפי היהדות המסורתית, אנחנו יכולים לשנות את פני המדינה. הם אמרו לי, ואני הסברתי להם, שאני עובד במחלקת הקליטה, שאני העורך, כפי שמר לוונשטיין הציג לכם את החוברת שלנו בשפה הגרמנית, העורך של קול היהדות. כי אני אמרתי להם שאני עובד וב"ה אנחנו הצלחנו בענינים רבים במחלקת הקליטה. והם אמרו לי זאת בגרוזה הייתם נאמנים למדינת ישראל, ואיך אתה נכנסת לאגודת ישראל, שהם נגד מדינת ישראל.

אני אמרתי להם רבותי, אתם טועים, אתם לא יודעים מה אתם מדברים. אגודת ישראל היא לא נגד מדינת ישראל, אבל היא נגד מדינה חילונית. ואגודת ישראל רוצה לבנות את מדינת ישראל לפי רוח היהדות, לפי תורתנו הקדושה, ולפי היהדות המסורתית שלנו. ואם אנחנו נצליח בענין הזה, אנחנו נהיה יהודים גאים, אני אמרתי להם, והם לא אמרו לי שום דבר.

עכשיו כמה מליט בענין החוברת שלנו. זה ענין חשוב מאד, רבותי. אנחנו יכולים לחנך דור חשוב מאד. פעם אני פירסמתי מאמר על השיכוחה של כיפה בחיי היהודים. כשקיבל את החוברת שלנו ד"ר למתמטיקה הגרמני, והוא קרא המאמר הזה, השפיע עליו במאד מאד. לפני כמה ימים נפגשתי ברחוב עמו, והוא אמר לי, פתאום אני רואה שהוא נושא את הכיפה על הראש שלו. הוא לא כל כך דתי, הוא נושא את הכיפה. אני אמרתי מה יום מיומיום, מה קרה, על הראש שלך כיפה?

מ.ב.

הוא אמר לי, זה מתן שלך, מר שלום דוד השוילי. מאין? אני לא נתתי לך את המתנה הזאת. לא, אני קראתי המאמר החשוב על הכיפה בחוברת שלכם. מהיום הזה אני מוכרח לשים כיפה על הראש שלי. הוא היה שם חבר המפלגה הקומוניסטית, הוא לא יכול להיכנס לבית הכנסת. הגיע ארצה, והוא חבר מפלגת העבודה. אבל כששלחתי את החוברת הזו והוא קרא אותה, השפיע, והוא חושב לחזור בתשובה עכשיו, רבותי.

אני מאחל בשמי וגם בשם אבא הצלחה מרובה לוועידה הששית של אגודת ישראל, ואני מקווה שהיא מצליח בכל אשר תפנה. תודה רבה.

היו"ר: אני מודה למר שלום דוד השוילי עבור המלים שלו, ומבקש אותו בשמנו אנו כולנו, למסור לאבא שלי"א דרישות רפואה שלמה מצידנו. שנזכה לראות אותו בבריאות במהרה בימינו בחוגנו. הבא, מר גלרנסר.

מר פישל גלרנסר: מורי ורבותי, חברי לדעה. עניני קליטה: גדמה לי שהיהודים הטובים מגרוזיה, מרוסיה, שהגיעו והיחה לי אז הזכות קצת לעזור לידידנו הטוב, שבכל כוחו ומרצו ושכלו עומד מהרגע הראשון, למרות כל הקשיים, בכדי לעזור לקליטת העולים, לקליטה רוחנית, - אין לי מלים בכדי להביע את תודתי וגם בתור אחד שיכול לעקוב אחרי הפעולות אז, אין דומה לו, וה' יתן לו כוח ועוז ושנים ארוכות בכדי שיוכל להמשיך בעבודה הקדושה הזאת.

נסיון של אז. הטילו אז עלי לארגן את ריכוז העולים החדשים בירושלים, ובניגוד למה שהממשלה ביקשה אז, לפזר את האנשים. כל כוחם של היהודים הטובים בחו"ל היה בזה שהאבא והסבא והנכד והניין,

מ.ב.

כולם היו ביחד. לא היתה להם אפשרות להשקיע זמנם וכוחם, היו גם חסרים רבנים וכוחות הוראה, שידעו הרבה. אבל ראה מן האבא, ראה מן הסבא, כאן, כשמגמת הממשלה היתה לפזר, בכוונה, וכפי שאז ראש הממשלה אמרה, צריכים לתת ליהודים להסתגל למציאות החדשה. ובכן, מה עשו? פיזרו. האבא כאן, הסבא שם, באיזה מושב זקנים, הבחור לקיבוץ. ולא אוכל לשכוח ששם, במקום שריכזנו סוף סוף, אחרי התלבטויות ומאבקים רבים ונציגינו בכנסת עשו את כל המאמצים שבירושלים ריכזו בערך 30 משפחות בעיר גנים, מרוכז בשני בלוקים ביחד בערך, לדאוג לבית כנסת.

כמובן שהממשלה לא נתנה. עד שמצאתי אז מקום שיש מועדון של מפא"י, לכל הפחות גם לבית כנסת. בתור מישוהו שפעם פעל בהג"א והגנה, אז קיבלתי גם כן מקלט כזה, שני מקלטים, והפכתי את המקלט לבית כנסת, ואורור, ואור, וספר תורה, וכל הריהוט, בעזרתו של מר לוונשטיין, למרות שלא היה כסף עשינו אוסף. הכל בסדר.

עד כדי כך, זה היה אז שבוע לפני ראש השנה, עשיתי כל המאמצים בכדי שבראש השנה יכולים כבר. ואני פונה אל הרב וייספיש, שם בסביבות הדסה, שיבוא לתת שיעורים, לעזור. הוא אמר, מה, במוצאי שבת סילפנתי, ואמרתי כבר התפללו היום. איך התפללו? היות ושלחתי להם ספר תורה, אז אחד מן הילדים, מי הילד? סידרתי אותו, הוא כבר אירגון, הלך ובא מדירה לדירה, כל אחד הביא כסא, וכבר התפללו. התפללו ז.א. שבוע לפני ראש השנה. הייתי מאד שמח. ~~אני מספר~~ בכדי שתראו איזה חוג ואיזה יצוג, אנשים מאד טובים שהיו מוכנים. כמובן שמאז, מגין, וכל הדברים שצריכים. כשפניתי לאגודת ישראל שיחננו שיעורים, בשביל המבוגרים שרצו ללמוד, אז ביקשו ללמוד לראש השנה, יום הכפור וכו', חג הסוכות, - מה? כך קיבלתי תשובה.

מ.ב.

בשביל ענין של מר לוונשטיין? זה ענין של מר לוונשטיין? זה ענין של מחלקת הקליטה של אגודת ישראל, תשמחו שיש יהודי כזה שלמרות העסקים שלו והגיל שלו, מתעסק. זה ענין פרטי? רבוננו של עולם!

פניתי לרכז, לא עזר. למה? מפני שמר לוונשטיין אולי לא שייך לסיעה שאנשים האלה שייכים. עשיתי כל מיני מאמצים, ועם כל המרץ או הרצון שלי, אני צריך לגלות כאן, שעד היום לא הצלחנו להשפיע על אגודת ישראל לשלוח שם מרצה, או מי שיגיד שיעור. עד היום! אלה מה? היו צריכים ללמוד, ורוצים ללמוד. פנינו למחלקת הדתית בעיריה, עד כדי כך שמשרד הדתות נכנס. ולבסוף, לא רציתי לפנות לחוגים שלא קרובים לנו, עד שמר לוונשטיין מממן את זה בכספו הוא, למרות שיכולים לקבל את זה, וצריכים לקבל את זה, מחובתנו לדרוש את זה, מחובת אגודת ישראל לתת לנו את זה, חניגס. מובן, צריכים לשמוח שיש אפשרות.

אז סידרנו שיעורים בשביל הנוער, בשביל המבוגרים, אבל לא מטעם אגודת ישראל. למה? מפני שמר לוונשטיין עומד בראש. כאילו שזה טרף, זה פסול, והוא לא הולך לפי הסיעות. ואילו היה הולך לפי הסיעות, כל הועידה מי יודע אם היתה יכולה להתקיים. כל סעפה, הנציגות והזכויות, וזה וזה. עזרה? מאף אחד לא, מאף חבר כנסת אחד, מהאגודה לא. אני מתבייש, בתור אחד שמרגיש את העניינים, וכל הפעולה שלנו להכניס את היהודים האלה, באמת לרכז ולקרב אותם. זהו. מזל שהסיעות לא מתערבות. אני לא רוצה לחזור על מה שהתחלתי לדבר אתמול עוד. הסיעות הן אסון, קללה, וצריכים לעשות הכל בכדי להחרים אותן, לסלקן אותן, לסיים את המשטר של הסיעות האלה. כל אחד אמר לעצמו, עד כדי כך לסלק את חכיעור, ומי יודע מה עוד. אם אתה מוכן לחמוך בסיעה שלי - טוב, אתן לך

מ.ב.

כסף, הכל, הכל, ואם לא - אני לא מכיר אותך. איפה האגודה?
 איפה המרכז? ומדברים גבוהה גבוהה אגודה אחת, ואגודה זה תורה,
 והכל הכל. עד לקבל את המרות של הסיעה. רבוננו של אצאצאאץ עולם,
 אם אני עושה הסכם עם סיעה זו, אז סיעה שניה איפה אנחנו, ולמה.
 אז ככה. למה אני מספר את זה? כואב הלב. אני בדעתי להביא את
 זה הערב, עוד הצעה. הצעה אחת: לבטל את הסיעות.

רואים בועידה הזאת שחשבנו וקיוונו והתפללנו וזה,
 תקום ותהיה התחדשות התנועה. עושים הסכם שתי סיעות, שמקודם רבו
 ביניהן, ואני יודע, אני לא רוצה לספר מה זה מועיל, עשו כאילו
 שלום, שתי סיעות. בכדי מה? להביא להתחדשות? לא. שתי הסיעות,
 לנו יש הרוב, ואנחנו נוכל להחליט. וכבר קבעו. מה קבעו? אני
 היו"ר, אתה העסקן, זה המנהל, מנהל משרד, זה מקבל כספים, וזה
 אירגון, וכו' וכו' וכו'.

אז אני שואל למה קראו ל-300-400 אנשים הנה, כש-6
 אנשים ישבו בחשאי, עשו הסכם. עושים צחוק מכס? למה באתם? סוף
 כל סוף, כל הזכות שלהם, וכל הכוח, גובעת מסמכותכם. כמו שהפריעו
 לי אתמול בערב בדיבורים כשכל הקהל היה בעד זה, והייתי נאלץ
 להפסיק למרות כל הזמן, ה' ממש ריחם עלינו והועידה הזאת מתקיימת
 בכדי לקיים תורה בישראל, שוב להנציח את הסיעות ולתת ל-4, 6 או
 8 אנשים שהם יעשו מה שהם רוצים? ותגידו לי שהם רוצים טובת
 אגודת ישראל? אם טובת אגודת ישראל, אז צריך להיות קופה אחת,
 והיא תממן את כל הפעולות, הן במחלקת הקליטה שלא צריכים לעשות
 מגביות, הן כל הדברים. אלא מה? הסיעה. אני בתור ראש הסיעה נותן,
 ואם לא, היות ואני נתתי את הכסף, צריך גם לתמוך בי, צריך גם
 לבחור בי. אז כשאני אהיה חבר כנסת, רבוננו של עולם, זהו לטובתה.

מ.ב.

באמת אני רוצה הערב להביא את ההצעה הזאת, אני מקווה שכל אלה שכואב להם, שכאן עושים אגודות, ובאמת עושים בדיוק ההיפך, רוצים להיבנות, לבנות במה לעצמם. למה אני אומר את זה? כי יש כאן היום את האפשרות לקלוט, אני אומר קליטה, זה צחוק אולי, שליש מן התנועה שוב חזרה. שוב סיעה אחת, או שהי סיעות יעשו. לא באים הנה בגלל איזה דרישות, והקליטה הזאת, לקלוט, אלמלא היה ההסכם הזה, היינו באים. אני מוכן, אני לוקח עלי את האחריות להביא את היהודים האלה במשך חצי שעה, אם יבטלו את ההסכם של הסיעות. וכשעשו את ההסכם הזה, שאלו אתכם? לא שאלו.

ובכן, בזה אני גומר. צעקתי גם אז. אני נגד הסכמים

פרטיים וחשאיים. אל תתנו לעשות צחוק מכם.

היו"ר, מר לוונשטיין: אני מבקש, תנו להמשיך בדיון. אני מבין לרוחו של חברנו מר גלרנר, שכואב לבו. רק הוא יסלח לי, המסגרת לא, מה שהוא הציע, לא היה במסגרת הדיון הזה. שמענו, טוב ששמענו. אבל אני מבקש להפסיק את הדיון הזה, לא להמשיך בו, ולהביא את זה לישיבה הערב. אני מבקש את רשותכם ל**סקן** האגודאי הירושלמי, שביקש כבר מספר פעמים רשות הדיבור, חברי מר בלאו, לגשת.

(המשך בסרט 9, צד 2, אות ט"ו)

הרב עמרם בלאו: לכבוד היו"ר והקהל הנכבד. קודם כל, רבותי, עלינו להתוודות: חטאנו על שחינכנו את בנינו בהתאם לאופנה, לאברכי כולל. טעינו, נגררנו אחרי האופנה ובנינו כוללים בשביל האברכים שלנו. וכשאנו הבאנו את בנינו לתורה ולכולל, כמובן שאין לו שום מקצוע. ~~מ~~אין יקה לו דירה? היה מוכן האב לדאוג לבנו להשיג לו דירה.

אני חושב שחברי המכובד, ה"כ מר גרוס, שכח שאלה אחת. יש בעייה של גיוס. אין אנחנו יכולים להתעלם מזה. וכל יהודי אשר חביב עליו תורה ומצווה ויראת שמים, אינו יכול להסכים בקלות לוותר על בנו ולשלוח אותו לצבא. ולכן כל יהודי חרדי שאוהב ועושה ולוחם, ומתעמק בחייו, בכדי להביא את בנו בחור אברך כולל, ואשר על כן יש יהודים טובים הרבה אשר משתדלים ליצור עבורם מקום מקלט. 90 אחוז יש לשם שמים, ו-10 אחוז אולי מפני שהוא רוצה למנוע מצרה. אלה ~~א~~אלה מבורכים הם. בסופו של דבר, העשירו את ירושלים ואת ישראל במידה גדושה שלא היו מאות שנה כל כך הרבה אברכים לומדי תורה. התביישתי כששמעתי מחבר חשוב כחבר כנסת חבר גרוס, אשר ביטא את עצמו אופנה, אופנה חדשה. האופנה היא מאברהם אבינו. הוא ישב בכותל וישב בישיבה והיו לו ~~א~~אמנים. לאברהם אבינו כבר הייתה ישיבה גדולה עם ראמים.

עכשיו אני רוצה להגיד כמה מלים לחברנו המכובד, ~~א~~ר' נייחוז. דיבר כאן על שיכונים דתיים, והביא כדוגמא חצור. קודם כל, חצור גם כן לא נוסדה בשמה של אגודת ישראל. הביא כאן מציאות וייחס את עצמו. תבוא עליהם ברכה. התייצבו שם חמישים משפחות, ~~א~~פתרו בעייה של 50 דירות בתוך ירושלים, או בבני-ברק, אבל זה לא אגודת ישראל.

מ.ב.

לא פעם אני חוזר על מה שכבר אמרתי. אין זה מתפקידה של אגודת ישראל לבנות שיכונים; אין זה מתפקידה של אגודת ישראל להקים כוללים; אין זה מתפקידה של אגודת ישראל ליצור בתי-חרושת בשביל ההמון. יבורכו ויבורכו כל אלה שעושים כל מה שיכולים לעשות. זה מקים שיכון - תבוא עליו הברכה. זה בונה כולל - ראוי להיות חבר באגודת ישראל. אגודת ישראל נוצרה כגוף כללי לדאוג על כל מה שמתרחש בעולם המדיני, אשר שייך לאגודת ישראל ולחבריו.

אגודת ישראל די לה אם היא מקימה לנו מוסדות חינוך, בית יעקב, רשת ענקית, אשר מקיף את כל ארץ ישראל מן ועד באר שבע. זה לא יכול לעשות יחיד, ובשביל זה נוצרה אגודת ישראל. ואנחנו כולנו צריכים להזק את אגודת ישראל ולדאוג שתתחזק ותחזק אותנו.

היו"ר - הרב לוונשטיין: תודה לרב בלאו. נתבקשתי מהרב שלמה גרינפלד, הוא מבקש מלים ספורות לענות לכב' החכם עמנואל.

הרב שלמה גרינפלד: הדברים אליך, שלום דוד השווילי. אילו לא באתי לוועידה הזאת, רק לחיות את החוויה הזאת, לראות אותך ולשמוע. גם לראות, וגם לשמוע. ומאד הצטערתי שדווקא אתה היית מתוך דיוני הוועידה, ברגעים הקשים האחרונים. אתה לא עולה חדש, גם אני הייתי פעם עולה חדש, ובאתי לכאן. אתה אומר שלא באתם מסיבות מצוקה. אני כן באתי מסיבות מצוקה. מאחר שבאתי כעולה חדש, אני מרגיש את ההרגשה שלך כעולה חדש. בדרך חשבת וחלמת והתגעגעת לרגע הגדול להגיע אל הגן עדן הגדול הזה, בעולם הזה. אבל תדע לך, זה טוב שתדע, שביהדות קיים כלל גדול. הסכנה הגדולה ביותר לחיי היהדות היא השיגרה. אתה מבין אותי, השיגרה. ואני רוצה להגיד לך כרגע, מה שאמרתי לפרופיסור ברנובר, בשיחה של שעתיים, שאתה כמו שאתה, ואני מקווה שאתה לא יחיד, כמוך, עולים חדשים, מגרוזיה,

מ.ב.

זב

עס

אָ נשמות דומות לגשמה שלך, עס נפשות דומות לגפש שלך, היות
ואמרתי לך הענין של השיגרה, אתה אינך עדיין קרבן של הכלל הזה.
והיו זמנים שגם אני עוד לא הייתי הקרבן של החוק הזה. אני
מייצג לך ומציע לך, חרים את הכנפיים ואתה תצא בראש המחנה של
הרב דוד לוונשטיין וחבריו, ואתה בראש, ותקרא אחרי, ואתה תכנס
ויודע לכנס בכל הדירות ולכל הלבבות, של העולים החדשים שאתה
יודע שהם חלמו על התקרבות לקב"ה, אלקי אבותיכם אבותינו, ואתה
ואתם וחברים שלך, ביחד, עס האמצעים והיכולת של פחות חדשים,
תוכלו להכפיל ולהשליש את ההישגים.

ואם אדם, בשר ודם מכפיל ומשליש, הקב"ה מוסיף לו אלף

ורבבה.

ר' ד. לוונשטיין - יו"ר: המלים היוצאות מן הלב מחברנו הפעיל
שלום דוד השווילי, מצאו אותו, אני יודע שע"כ כבודו חיזק אותו
בעבודתו הקשה והקדושה, ויישר כוחך!

ר' דוד קליינפלד (יידיש):

איך האב דערמאנט נעכטן ריידן, און עס איז אפילו דא א קליינער
עולם, מען האט געדארפט רעדן פאר א גרעסערן עולם, ווייל אז
מען רעד פאר גרעסערע, קען מען מער אויפמאכן, אבער איך וויל
שוין נישט מער אפלייגן. עס קען זיין אז שמעטער וועט
מען מיר ווייטער נישט לאזן רעדן.

איין זאך וויל אייך זאגן: איר זאלט וויסן: איך בין א שליח
פון אלע גדולי ישראל וואס געפינען זיך אין ארץ ישראל.
וואס יאגן מיר און זיי הייסן אלע אז איך זאל רעדן. און איך
קענט בפירוש זאגן אז איך רעד מיט זייער נאמען. למשל,
בר' שך, דעם גערער לעבן אז זיי זאלן לעבן און געזונד זיין,
בפרט דער גערער רבי יצחק מיר מער פאר אלעמען, ער פרעגט זיך

נאך צו איך טו, און אלע גדולי ישראל וואס געפינען זיך אין ארץ ישראל, דער וויזשניצער רבי, די אלע בדוליט, איך רעד אין זייער נאמען.

דאס וואס לייענען די פרייע צייטונגען, דאס איז נישט וועגן חסידיש. דאס איז א ענין של שולחן ערוך, אז מען זאל וויסן אז מען פאר נישט לייענען קיין פרייע צייטונגען. ס'איז דער מחבר, דער מחבר איז... זאגט דארט דער מחבר: דער איד קען אריינקוקן. מליצה של שיחת חולין, עי דברי חשק, כגון... וכן ספרי מאצאאאוכן ספרי מלחמה, אטור לקרוא בהם בשבת. וכל עושה, שמו... בדברי חשק - אז עט שטייט געשריבן - דברי חשק, למשל אזוי ווי "מערב" ווי "ידיעות" וואס שטייט דארט ניבול פה, עט שטייט אזוינע צורות, דאס הייסט דברי חשק... שמגלה יצר הרע, און ווייטער איז דא אן איטור לייט: ווער עט האט אים מכבד געווען, מי שיקח - ער בריינגט נאך א רוחות, אז מען נעמט פון די אלע מענטשן וואס דרוקן.

נאך דעם בריינגט ער דארטן: בדברי חשק שמגלה יצר הרע -- אפילו בלשון הקודש - אטור לקרוא גלות, טאג מען דאס נישט לייענען, יאצור אפילו לשלשלו. קומט אויס אז אן שבת פאר מען נישט קענען לייען דאס איז נאך. און וועמען בריינגט ער אין טעם? פארן קאץ, ווייל עס איז דאן מוצאי, טאג מען דאך עס נישט לייענען. טאג דערן דאס וואכן עס נישט לייענען. טאג מען נישט אנרירן קיין פרייע צייטונג אן שבת. דאס איז א הלכה. עס איז נישט בלויז א חסידיש. דאס איז איין זאך.

נאך דעם איז דא נאך אזאך, וועלן איך רעדן מיטן רבין ער זאל לעבן, מען רעד וועגן צייטונגען, זאגט ער מיר שטענדיק: ער בריינגט א בריוו פון שפת אמת. שטענדיק דערמאנט ערל מיר דעם בריוו. דער בריוו, דארף מען צו וויסן, אז דער בריוו פון

שפת אמת, דער שפת אמת - איך האב נישט געקענט דעם שפתאמת,
 איך קען נישט רעדן פון דעם, אבער די חסידים האבן מיר דערציילט
 אז דער שפת אמת איז געווען נזהר מיט א דיכוב, א טמאק - דאס
 איז געווען די חשובה. פארט עס איז נישטא קיין שום וועג,
 וואס ער האט געזאלט שרייבן צום עולם, כיבע דארטן צו ר' אהרן
 ר' מינטשען צו ווי, אבער אזוי צום עולם האט ער קיינמאל
 נישט געשריבן.

און דאס האט געהאלטן ביי די זאכן. איז ער ארויס מיט אזא
 פייער און געשריבן, אז די איך דער וועלט האט נאך קיינער נישט
 געשריבן זיין בריוו, וואס דער שפת אמת ז"ל האט געשריבן.
 און דאס איז א טייערער בריוו. בריינגט ער אזוי - די זינד
 פון די שרייבער. ... ממלאים אחר השם וכוונתם בתורה קדושה
 ... במקומות רבים. ער שרייבט: - דער שפת אמת האט שטענדיק
 געשריבן בקיצור - כל המסיתים והמדיחים בספריהם, וואס רעדן
 אן ויף מיט זייערע ביכער, און דער רבי זאגט: מיט זייערע
 צייטונגען, ד.ה. מסיתים ומדיחים. מען לייענט אין די צייטונגען,
 עס מאכט צו געלעכטער אלסדינג, פארט מען לאכט אויס די תורה,
 מען לאכט אלעמען.

שרייבן טמאים. שרייבט ער: פון זיי רעד ער נישט,

אן ער רעד דאס על יוצאי מטומאי טומאה. דאס גייט ארויס
 פון זייערע צייטונגען, דאס איז טומאה. ספרי מינים. הטמאים
 ובמעשה. במגיד טמא. איר זאלט נישט מיינען אז דאס איז א מליצה:
 נישט
 דער שפת אמת ז"ל האט געשריבן מליצות. יעדער ווארט איז
 געווען אן הלכה. הלכה און מוסר, און אלעסדינג איז געווען
 אין דעם. חסידות, אלעס. און ער שרייבט אז ספרי מינים,
 אז הטמאים במגיד ובמעשה - אז מען טאר אים נישט אנרירן.

טאקע דאָליונגעלייט, ביי מען לעבן ווייט איך, אז זיי זענען
 גזער. זיי ווילן נישט נעמען אזא בלאש אין דער האנט אריין.
 איך ווייט אז די גדולים, אז זיי האבן געטראפן אזא בלאש,
 ערגעץ, האבן זיי אראנגעשלעפט מיט עלנבויגן, א מוקצה נאך
 היינט. עס איז פחד פחדים. על כן אני קורא לכם, בני ישראל,
 זרעי אברהם ויצחק ויעקב, - אהבה ישראל שטעקט אין די ווערטער -
 שבו באש ובמים בעת תורה קדושה. אז מען לייענט די מינות -
 דער יצר הרע זאל אייך נישט אייגרעדן. מען דארף אויסקוקן...
 כי דא איז דער יצר הרע.

... בעד קידוש שמו יתברך, קל וחומר שלא מותר על...
 זאגט ער אז ער פארברענט די נשמה.

דאס איז געשריבן מוצאי טבת קודש, בראשית, תרס"ג.
 דאס איז איינט.

נאכדעם איז דא נאך א וועג, עס איז דא נאך א בריוו,
 וואס איז אונטערגעשריבן אונטער דעם בריוו. דער שפת אמת ז"ל
 און דער רב ר' אברהם שוחט שיב"א - איך קען נישט אדורכגיין
 דעם גאנצן בריוו, אבער זיי שרייבן אויך: כל מי שנמצא בהם
 בזיון של דברי תורה, אז עס איז דא א טעות אדער א בוך אז
 אין דעם איז דא בזיון התורה, מען איז מביזה די וואס לעבן
 מיט דער תורה, אז מען רעד אויף כל די וואס לערנען די תורה,
 די ישיבות וואס לערנען די תורה, ולגלגל מנהג אבותינו אדער ער
 מאכט ליצנות פון א אידישן מנהג, ד.ה. ספרים חיצוניים,
 טאר מען זיי נישט לייענען, און מען זאל זען דאס נישט צו
 לייענען.

נאכדעם בריינגען זיי - איך קען נישט דאווענלייענען דעם
גאנצן בריוו - איינער דעם צווייטן זאל זאגן - מען זאל מקיים
זיין דעם בריוו, מאך פעמים זאל מען דאס לייענען. דאס שרייבן
זיי אלע.

עס שטייט אין אגן-עזר, איז דא א בריוו וואס ער שרייבט:
פוסקים וראשונים ואחרונים, דער מדרש איז אזוי: מען זאל דאס
אויסנעמען. ער שרייבט ווייטער, דער גריסקער רב ר' חיים גריסקער:
מען זאל וויסן אז איינער האט א פרייע צייטונג אין דער היים,
און אז ער גיט דאס צו די קינדער לייענען, אדער די פרוי
לייענט - איז א מחטיא הרבים. א מחטיא רבים קען נישט האבן קיין
חשובה, אזוי ווייט איז עס.

חוץ דעם וויל איך זאגן אז אין די לעצטע צייטן, פון גדולי
ישראל, פלעגט מען דערציילן א מעשה פון שטובינער רב ז"ל. האט
פיר דערציילט ר' נחום רוטשטיין, זיי האבן גילערנט אין "עץ החיים"
און האט מען זיי געשיקט צו הערן דעם שטעבינער רב. און מען האט
זיי דארט געזאגט אז זיי ישיבה "עץ החיים", אז עס זענען דארט דא
ראשי ישיבות, זענען מקל וועגן אלע לייענען צייטונגען, אדער מען
קוקט אין זיי די קעבלאך - זאל מען וויסן אז דער וואס לייענט
א פרייע צייטונג אדער ער קוקט א קעל, קען שוין דערנאך
נישט לערנען קיין דף גמרא. וואס הייסט? אפילו אז ער לערנט
יא, אדער אזוי ווי אלע זאגן: בער קריגט ערשט כוזבות, ידיעות
כוזבות און זיי לאזן אים שוין נישט לערנען, וואד לאזן נישט
קיין חשובה שאן.

אויף אזוי ווייט איז עס. דער שטובינער רב און
נישט בלויז ער. אלע האבן געזאגט: עס איז דא וועגן דעם צו רעדן

גאנץ גענוג, אבער איך וויל נישט אזוי פיל פארן זיין. און
וויל נאר בעסן, און איך וויל איין טאקע זייער בעסן, דער קהל
וואס איז דא - איך זאג נישט קיין ווארט פיינט. איר זאלט נישט
פיינען אז דאס איז אפשר א געלעכטער. איר זאלט וויסן: דער
וואס האט א מידת חסדים, דער וואס גלויבט אין גדולים וואס הייסן
שרייבן, איז דאס אמת. שאפער נישט אנדערט טאן. פארוואס, דער
פענסט פארגעסט זיך, ער גייט דורך לעבן א קיאט וויל ער יא
לייענען, איז אזוי ווי איך האב פריער געזאגט: ר' דוד מוז שטענדיק
רעדן אז מען לאל נישט לייענען קיין פרייע צייטונגען. מוזע איך
פארוואס? איך וועל זיך זאגן: מען גייט צו צו א יונגמאן, און
ער ווייזט דעם מחבר. זאגט ער: א מחבר איז א מחבר. עס גייט
נישט לאנג אדורך, ער שטייט שוין ביי דעם קיאט און לייענט
שוין ווייטער. - האטט דאך יעצט געזאגט אז דעם מחבר טאר מען
נישט לייענען. וואס ביטטו צוגעגאנגען?

זאגט ער: איך וועל איין זאגן. עס שטייט: ~~משפחה אחת~~
מינות ימשכט. מינות איז מושך דעם מענטש. טאן א טומאה. אז עס
איז מושך, קלפט זיך עפעס אן איבער דעם מענטש. אז דארטן ווו
עס האט געהאנגען א צייטונג פון מינות, האט עס אים מושך געווען,
און ער האט שוין פארגעסן וואס ער האט געזאגט, און ער לייענט
שוין ווייטער.

איבער דעם זאלט איר וויסן, איז מוז מען זיך שטענדיק
דערמאנען, מען קלאפט אלע מאל אין טיש אריין אז מען טאר נישט
און מען טאר נישט. איז עס א חוב אויף איין אז איר זאלט שטענדיק
רעדן. דא זענען דא בריוו פון הרב ש"ך, וועגן דעם, אז מען איז
עובר דעם איסור פון דעם. ער שרייבט אויך א שארפן בריוו. אלע
שרייבן, אלע גדולים שרייבן.

איבער דעם בעט איך אז מען זאל זיין נזהר דא,

פון מען זיך דערמאנען וואס עס שטייט אין אבן-עזר: דער
שווער - זאגט ער - האט מיר געזאגט (דער קאצקער רבי ז"ל)
ביז צו דעם משיח דארף מען רחמים, עס איז זאל נישט
אונעקמאלן קיין מינות. וואס הייסט עס זאל נישט אונעקמאלן?
מינות? נאר וואס דען? מען מיינט עס, די צייטונגען,
מען דארף זיין נזהר. א מענטש רעד זיך איין. ער קען אסך
לערנען, עס וועט אים נישט שאטן - אזוי רעד ער זיך איין.
אבער עס איז נישט אזוי. זי גמרא זאגט: מפרי מינות לא
נשרו בביתו. מפרי מינות נשרו - דאן קען שוין קיין
חורא נישט מציל זיין.

איבער דעם וויל איך איך זאגן, עס האט מיר דערציילט
איינער פון דעם חזון איש ז"ל, ר' שטיינמאן. דער חזון איש
האט אמאל געזאגט: מיר דארפט צו וויסן, ווען מען אקערט
און ווען מען זייט, עס איז א נפלא מינה אאאא קעגן טמיסה,
עס איז א נפלא מינה קעגן מעשים. ווי מען קען עס געווייז
ווערן?

האט מען אים געזאגט אז עס איז דא א צייטונג, און
איך איר שטייט וועגן חקלאות. האט ער געהייסן בריינגען
די צייטונג, און מען האט אים ארויסגעלייענט. ער האט נישט
געוואלט איר נעמען אין דער היינט. און אזוי ווי מען האט
ארויסגעלייענט, האט ער געזאגט: זאלטו דאס גלייך
אונעק ווארפן.

בעט איך איין: חושו נא על נפשכם ועל יוצאי חלציתכם,
איר זאלט וויסן אז עס קומט אריין א צייטונג, אדער מען
לייענט, לערנען זיך די קינדער אויף, און אז די קינדער
לייענען דאס שפעטער, קענען זיי שוין נישט בלייבן קיין
אידישע בחורים, קיין אידישע אינגלאך קענען זיי נישט בלייבן,

נאך דעם קענען זיי נישט לערנען. עס איז א טובה פאר די קינדער,
חלילה וחלילה אז א קינד וועט געווייז ווערן אז דער פאטער
לייענט ביים קיטש, איז ער זיך מתיר: אז דער פאטער מעג, טעג
ער אויכעט.

אדער פארן קינד, מ'ען בריינגט אים די קינדער מיטנדעם.
איר זאלט חט זיין אויף אייערע קינדער. דאס איז דאס לשון וואס
דער רבי ז"ל האט געשריבן אין אלע בריוו: חוטו נא על פנשכט
ועל יוצאי חלציקט. אף כי האדם מרגיש בתחילה, אבער עס מאכט
דעם מענטש אויס מענטש.

בעט איך אייך אז איר זאלט אלע זיין נזהר און דער אויבערשטער
זאל העלפן, אז מען זאל אלע קענען מקיים זיין דאס וואס מען זאגט.

מ.ב.

ד. לוונשטיין - יו"ר: הרשו לי לא ללכת לפי הרישום. נמצא

כאן בינינו אחד מנציגי יהדות בוכרה, שביקש רשות הדיבור. והיות ועומדים לרשותנו רק עוד רגעים ספורים, אני מבקש ~~צאצאצא~~ ממר תהילה, לדוכן.

מר חיים תהילה: ברשות יו"ר, ברשות נציגי ועידה הששית של אגודת ישראל, הנני אחד מהוותיקים של אגודת ישראל בקרוב 27 שנה. אחרי קום המדינה אנחנו התחלנו לפעול לעליה מברית המועצות, יהדות בוכרה, שגם אני בוכרי, יליד בוכרה, אמנם ותיק בארץ. פעלנו הרבה, הבאנו בקירוב 7000 משפחות מעיר בוכרה. ואנחנו פועלים עבורם בחסותם של יו"ר מר לוונשטיין. הכנסנו לישיבות, רצנו מבית לבית, אספנו את הילדים, אמנם לצערי הגדול, אני מתבייש בזה, אבל בליט ברירה, מפני שהעדה הבוכרית היא גודלה במסכת הברזל אשר לא נחנו להם שום אפשרות ללמוד תורה, - למרות הכל היו לומדים במרתפים, בבתים סגורים. אבל הדור הצעיר לא ידע מאומה, ולא יודע מאומה.

כשבאו הנה ארצה, הודות לכם הצלחנו להשפיע עליהם להכניס אותם לישיבות, והיום יש לנו כמה אלפים בחורים צעירים שהיום קוראים בחורה, והם חזנים, עומדים בתיבה ומתפללים לציבור. וגם בנות שהכנסנו אותן לבית-יעקב, לכמה מוסדות דתיים, החינוך העצמאי. אני ^{ובראש} הייתי מבקש מאגודת ישראל ~~צאצא~~ מר לוונשטיין, לתת לנו אפשרות לפתוח מחלקה מיוחדת אך ורק לעולי בוכרה. היות שאנחנו מבינים מה כואב להם, שפתם וגישתם וכל יחסם. ישנם הרבה מחברי אגודת ישראל מחזיקים את עצמם פעילים, אבל הם לא יכולים להגיע לתוך תוכה של העדה הבוכרית היות שלא מבינים את שפתם, מדברים רוסית, אבל זה לא שפת האם. שפת האם זו השפה הבוכרית. ואני הייתי מבקש לתת את כל האפשרות לעבוד בשיתוף פעולה בכדי לחזק את אגודת ישראל, ולסדר אותם

מ.ב.

בחינוך העצמאי. בזה אני בא לברך את מר לווינסטיין ידידנו
שה' יצליח את דרכך בתוך מסגרת אגודת ישראל, בתוך החינוך
העצמאי. תהיה ברוך, אמן.

אאאאא ר' מינץ: רבותי, צירים נכבדים. אאא אנחנו את הישיבה
האחרונה במקום ב-7, נתחיל רק ב-9.30. לכן אני מציע, מוכרחים
לאכול ארוחת ערב, לנעול ב-7, ואם אתם מסכימים - להמשיך בישיבה
זו מ-8 עד 9 וחצי. ב-7 חייבים לנעול, כי אנחנו דחינו את ארוחת
הערב מ-6 ל-7, מחזיק מלצרים וזה עולה כסף במלון. אז עכשיו
הפסקה לתפילת ערבית וארוחת ערב, והמשך בשעה 8.
(הפסקת ערב)

ישיבת ערב.

ר' דוד לווינסטיין - יו"ר: רבותי, נמשיך בדיון. רגילים חברי
הכנסת לנאום לפני מולם ריק, והמצב אצלנו לצערי לא יותר טוב.
אני מנצל את אאאאאאאאא ההזדמנות שעדיין אין הרבה אנשים באולם,
למלא בקשה של מר שלמה אהרן ורטהיימר, ששלח לי פתק; היות וקשה
לי להופיע על הבמה, אבקש להקריא לפני הקהל את אאאאאא, בתודה.
ההצעה
אז הוא כותב כדלקמן: כדי להחדיר בקרב עולי גרוזיה ורוסיה יהדות
וכו', אני מציע שהיות וקיימים בארץ הרבה ישיבות, עם פנימיות,
אם זה בירושלים או בת"א ובני-ברק וכו' וכו', שיפגו אל ההנהלות
ויארחו
של הישיבות הנ"ל, שיקבלו אאאאאא אצלם פעם בשלושה חודשים, כמה
עולים מגרוזיה ורוסיה, ויקציבו כשבילים חדר ופנימיה במשך שבוע
ימים. ובמשך הזמן אאאאאאאאאא שיימצאו בקרב בחורי ישיבה כמה
ימים, זה ישפיע על העולים השפעה גדולה לטובה. יראו וידברו עם
בחורי הישיבה בתורה וביהדות, וזה ישפיע על העולים. וכשיתזרו
הבייתה, ימסרו את הרושם שקיבלו בישיבה, בביתם. בטח יוכלו בזה

מ.ב.

לעשות בביתם. ועכשיו רשום הרב יהושע פולאק. איננו. הרב מרדכי ויספיש.

הרב מרדכי ויספיש: כב' היו"ר, נשיאות עליונה. אמנם אין אף אחד, אין דבר, ועידה קדושה. אני רוצה לבטא את המילה שהביא הרב משה פורוש, שמורנו ר' חיים זוננפלד ביקש ממנו להוסיף לאגודת ישראל הקדושה. משום מה אף אחד לא הזכיר את זה, אז יש לי את זכות הבכורה. ועידה קדושה, אני רוצה להציג את עצמי, יש הרבה של מכירים אותי, שיכירו אותי עכשיו. אני נכד של האדם הזה שהגיע באנית-רוח לפני 140 שנה לירושלים, קראו לו ר' נחום שריקר, שהוא היה חתן של ר' משה מגיד, שהוא אבי הריבלינים, בלוי, פורוש, ויספיש וכו'.

לשם מה אני מביא את זה? פשוט מאד, אני רוצה להשמיע שידעו שהוא בא שנה שלמה עם המשפחה על הים, נסע הנה והנה לפי כיוון הרוח, שנה שלמה. זה הודפס וזה עוד נמצא גם בכתב יד. במסירות הוא הגיע לירושלים. עוד נמצא אצלנו מכתב שכותב לי משהו, יכול להיות שזה היה חידוש ההרים. גם זה כדאי לדעת, שחידוש ההרים היה חברו מפולניה, והוא מזכיר אותו בפרו חידוש ההרים, שלוש פעמים. הוא ביקש ממנו להעלים את שמו. מה הוא כותב? הוא כותב: קשה מאד להשיג מניין להתפלל בציבור בירושלים. זה דבר מעניין מאד. ובכן, הוא בא עם המשפחה במסירות של שנה שלמה על הים, כדי פשוט מאד ותחזינה עינינו בשובך לציון. כמו שהרב ר' ציון אדלר היה משתמש אני הציוני האמיתי. בנו ר' זלמן ~~צאצא צאצא צאצא~~ ר' נוחמס, ידוע בכינויו. הוא האדם שהצליח לצאת ולפרוץ את החומה. לפניו היו כולם, ירושלים היתה בתוך חומה. בערבים היו סוגרים את השערים. מסביב לחומה, כמו שכתוב, זה גם הודפס, שהיו זאבים ושוועלים.

מ.ב.

כשר' זלמן ר' נחומס הגיע למסקנה שצריכים לפרוץ את החומה, היה הראשון, לא בקלות הוא הצליח בזה. היו לו קשיים עצומים. כתבו לו מכתבים, ובעיקר המכתב הזה: איך אתה מעיז, ר' זלמן, לפרוץ את החומה ולהוציא ולהפקיר נשים וילדים לזאבים ושועלים? אילולא זה היה דודי, אילולא ר' זלמן ר' נחומס, היה מתייחס למכתב הזה, לא היה היום שכונת מאה שערים. זה חשוב מאד לדעת. מאה שערים לא היתה קיימת. ואם לא היתה קיימת מאה שערים, מי יודע מה הלאה.

העניין הוא כך, שפשוט מאד צריכים ללכת בדרכם, וזה גם כן חשוב לדעת, שאחרי ר' זלמן ר' נחומס ביסוד מאה שערים, היו עוד הרבה שהמשיכו בדרכו. כדאי להזכיר את הרב ר' נפתלי פורוש, שהוא הצליח לייסד הרבה שכונות מחוץ לחומה. כדאי ללכת בדרכם, וכמו אז היה במדבר, כך צריכים היום לצאת למדבר. יחסית יותר קל מאז. לא איכפת לי שיקחו דוגמא גם מחצור הגלילית, אמנם זה רחוק, מרחק מר' זלמן ר' נחומס, כדאי, אני מקנא בהם. כולנו צריכים ללכת בדרכם, ולצאת למרחקים. זה גם יביא לידי פריצות ולהשתלב בתוך התיישבות חילונית, כמו שכבר הזכירו הרבה פעמים, שירביץ תורה ברבים. אני מציע לעשות רשימות לבני הישיבות, לראשי ישיבות, שידברו עם בחורי הישיבות, לצאת להתיישבות.

הרב יהושע פולק: רציתי להציע הצעה קצרה מאד. את העניין של עולים חדשים, למעשה הרגשתי על עצמי. אני במידה מסויימת גם כן עולה חדש. עליתי לארץ כשהייתי בן 13. וחבתייה העיקרית של עולים חדשים זה, שאין להם את ההכוונה המיוחדת, את הקשר המיוחד לאנשים. למעשה, זה כך. כשאני עליתי לארץ, עליתי עם קבוצה שלמה של ילדים שלמדו אתי ביחד אז בחו"ל בחדר, והפיזור שלנו היה פיזור מאד מעניין.

מ.ב.

הוא רוצה שאני אגיד שעליתי מרומניה. ~~אאא~~ בכל אופן, כשעלינו ביחד עם קבוצה של חברים, אז זה היה מעניין. ההכוונה של לאיפה ללכת ללמוד, זו היתה הכוונה של עליית הנוער. אבא שלי מה הוא יודע? נכנס לעליית הנוער ואמרו לו שם שיש מקומות טובים מאד, מקומות דתיים, ושמה כמובן הבן שלך צריך ללכת, בלי שום ספק, עם פיאות. איפה שלחו אותי? למוסד עליה בפתח-תקוה. עכשיו ככה. חלק מהעולים רצו לחסוך את כסף הנסיעות, לבדוק מה זה מוסד עליה, אז שלחו את הבן ישר לשם, עם איזה הסעה של עליית הנוער, ובאו לבקר אותם אחת לשבועיים. אבא שלי חשב, מה איכפת לו, קיבלנו איזו הקצבה מסויימת מהסוכנות או מי שזה היה פה, הקצבה של כסף קצת. אז הוא החליט שיוציא את הכסף ויסע לראות מה זה שמה במוסד עליה.

כשהוא הגיע לשם, הוא ראה שיש שמה, זה מעורב, בנים ובנות. זה מוסד נדמה לי של מפד"ל, בכל אופן, והבנות עם מכנסים. אז הוא שאל, מה זה? אמרו לו שפשוט זה לא תמיד, בשעת העבודה או זה עם מכנסים, בדרך כלל זה בצורה מחונכת כמו שצריך להיות. לא מצא חן בעיניו. אז התחיל לחפש ונכנסתי לבתי אבות בפוניבז', לא משנה כעת איך. החברים שלי שאבא לא הלך לברר ולא הלך לבדוק, אז הוא הגיע באמת למצב הזה, למוסד העליה, ומשם הדרך היתה קצרה מאד, הוריד את הכיפה. עלינו ביחד, וזה מה שנשאר ממנו.

אז כך, הייתי אומר שמה שחסר בעיקר, אולי היום המצב קצת יותר טוב, אבל מה שחסר בעיקר לעולים חדשים זו הכוונה. ואיך אפשר לכוון אותם? בדרך אחת: הועידה צריכה להציע לכל חברי אגודת ישראל, שזה יהיה אלה שיתפקדו ויתפסו אנשים אחרים, לא משנה מי, רשימה שמיח, ולעשות תור מסויים של אנשים, שהם יבקרו במרכזי עליה, ויתקשרו

מ.ב.

למשפחות ויאמצו משפחה, פשוט לאמץ משפחה. מה הכוונה לאמץ?
 להזמין אותם לשבת, לשבתות; להזמין אותם לפעמים לשמחות שלהם,
 לתפוס אתם קשר. ע"י שתופסים קשר עם העולים, יש כבר השפעה
 עליהם איך לכוון את הילדים. כי זה העיקר בכל הנקודות האלה של
 מה שהתוצאות אחר כך שיוצאות. ולכן אני חושב שזה רעיון טוב
 יכול להיות וזה גם לא צריכים פה להקציב הקצבות. כל אדם מסוגל,
 זה שחי פה בארץ, מסוגל להוציא את הכסף הזה, לארח משפחה של
 4 נפשות. וזה לא צריך גם לשנות מאיזה עדות. במיוחד יש בעייה
 בעדות המזרח, ששמה ההורים בכלל לא יודעים את המושג הזה, ז.א.
 יודעים אולי, אבל בכל אופן לא מודעים לבעייה של חינוך הילדים.
 פשוט לא מודעים. אצלם הדבר הראשון זה להסתדר בבית, איך זה יהיה,
 ואחר כך הילד איפה שיהיה, יהיה.

לכן חייבים כל אחד ואחד לאמץ משפחה, וזאת החלטה,
 ובוזה אני מסיים, לאמץ משפחה, לצאת לעולים, לאמץ משפחה, לארח
 אותם, להתנהג אתם כבן משפחה, להביא אותם בשמחות לבקר אצלם. ע"י
 זה ליצור אתם קשר, וכך נצליח להשפיע עליהם ולהביא אותם למצב
 שלנו.

הרב משה פרידמן: ברשותך היו"ר, צירי ועידה. ראשית, אני מבקש
 להביע ברכת יישר כוח לרב לוויןשטיין, חס מבינים למי אני
 מתכוון, ולמחלקת הקליטה של אגודת ישראל על הפעילות. אני גם כן
 הייתי פעיל במסגרת של קליטת עליה, לא של אגודת ישראל, ניהלתי
 את התנועה להפצת תורה בחיפה, שם זכינו לעשות ב"ה הרבה. ונדמה
 לי שכדאי לבדוק ולראות מה ואיך. בתחילה, בדברי ההקדמה למושב,
 דיבר מר לוויןשטיין על הפעילות בריכוזי עליה. כל פעילות בריכוז
 עליה דורשת הרבה מאד מאמץ, משום שישנן עבודות של אירגון,

מ.ב.

ותוצאות, כמה שיש, אבל אילו היו מפנים את אותו כוח לפעילות במסגרת של מרכזי קליטה, היה אפשר להשיג שבעתיים. אני זוכר כשהתחלנו לפעול בריכוזי עליה, היה צור שלום, בקרית אתא; העולים החדשים שהגיעו מאיזו נקודה שתהיה, ממזרח אירופה, הבינו שעצם העובדה שבאנו אליהם, סימן שאנחנו מהממשלה. ודבר ראשון התחילו לטעון שהם לא קיבלו את הפריז'ידר, ויש להם הוצאות עם הדירה, ועוד הרבה דברים אחרים שלא למטרה זו הגענו.

בניגוד לכך, כשפועלים במסגרת של מרכזי קליטה, שם המנגנון פועל. ראשית, מרוכזים שם אנשים בעלי רמה אינטלקטואלית הרבה יותר גבוהה, ואפשר להגיע אצלם להישגים גדולים יותר. וכשבאנו אליהם, הם כבר היו מאורגנים, מבוססים, יש מנהלי מרכזי קליטה, יש רכזי תרבות, שכל העבודה שלהם זה רק לארגן את האנשים הללו לפעילות כזאת. יש מעכב: אילו היינו באים לאיזה מרכז קליטה, והיינו מציגים את עצמנו כאנשים של אגודת ישראל, מאה אחוז שהיו תופסים אותנו באוזניים ודרך החלון היו זורקים אותנו החוצה. הסיבה שהצלחנו לחדור פנימה, זה רק בגלל שאנחנו אנשים שמנוטרלים מכל זיקה פוליטית ו/או מפלגתית. אבל אני מבקש להציע לוועידה, מחלקת הקליטה של אגודת ישראל תאמץ לה חברות-בת, דוגמת פעילים, אב"י, כל אחד מהאירגונים הללו שהם האבא יהיה אגודת ישראל, אבל שהם, כל אחד מהאירגונים הללו, יוכל לפעול בפני עצמו.

הפעילות בשטח מרכזי הקליטה, אני יכול להצביע כיום על משפחות שבזמנו לא היה להן צל של מושג מה זה שבת, וכיום הילדים מתחנכים במוסדות דתיים. אני זוכר לפני כמה שנים, סידרנו משפחה שתתארך בקיבוץ דחי, אמנם לא מהזרם שלנו, אבל בקיבוץ שהרמה הדתית שם הרבה יותר גבוהה מזה של השומר הצעיר למשל, אחד הקיבוצים של

מ.ב.

המזרחי. הקיבוץ לא הסכים לקבל את המשפחה, משום שלאותה משפחה לא היה אפילו את המינימום של יהדות, לא ידעו מה זה תפילין, לא ידעו מה זה ספר תורה. והקיבוץ לא הסכים לקבל את המשפחה. קיבלתי על עצמי באופן אישי ללמד יהדות את המשפחה, כדי לשכנע את הקיבוץ שיקבל אותם. הקיבוץ קיבל אותם לנסיון. כעבור שמונה חודשים המשפחה עזבה את הקיבוץ, משום שהקיבוץ לא מספיק דתי בשבילם. הם גרים היום בנחלת הר חב"ד בקרית מלאכי.

ואם נתחיל לפרט, יש עוד שורה ארוכה, ואפילו ארוכה מאד, של עובדות בשטח שאפשר לבוא אל ציבור עולים, וכאן אני חושב, אפשר לברר את זה אצל כאלה שחשו את זה על בשרם, כמו קודמי ידידי הרב פולק, ועוד. העולים שהגיעו ממזרח אירופה, הגיעו לכאן רק בגלל העובדה שהם יהודים. אם נתחיל לעקוב אחרי מה שהם עברו, למשל, כשאני נמצא כאן בארץ ישראל, לא מגיע לי יישר כוח, אני כבר 400 שנה, כאן בישראל, נצר למשפחת הריבלינים שכבר דור שמיני בארץ. אותו יהודי שהגיע, עולה שהגיע לאחרונה, נחשוב מה שעבר עליו. הוא איבד את המקום שלו בחברה, איבד מקום עבודה, הפסיד מעמד, הפסיד שפה, הוא בא למקום של מנסליות אחרת ושפה אחרת, בגלל שהוא מרגיש שהוא יהודי, והוא רוצה לחיות במדינת היהודים.

אילו אכזבה מרה אצא חופסת אותו כשהוא בא לכאן למדינת היהודים, ולא מרגיש כאן אפילו שמץ של אוירה של יהדות. הרי לאסוננו הרחוב הישראלי הוא לא ניתן להרגיש בו כל כך את היהדות. באשר על כן, אם אנחנו נתפוס אותם, יש לנו סיכוי מצויין להצליח. ומשפט אחד אני רק אוסיף: ישנם מוסדות ואירגונים, המחלקה להווי דתי שבסוכנות, ועוד כאלה, שכל זכות הקיום שלהם זה רק כדי לממן פעולות מהנוסח

מ.ב.

הזה, המחלקה להווי דתי של משרד הדתות, המחלקה לחרבות תורנית שבמשרד החינוך. ישנם מוסדות שכל זכות הקיום שלהם זה לממן פעולות מהנוסח הזה. אני ממליץ שהועידה הארצית הששית של אגודת ישראל, תקבל החלטה לאמץ את אותם אירגונים שכבר פעילים בשטח, שכבר יש להם נסיון, והיא תהיה לאותם אירגונים לאבא, ומהם נשאב בעזרת ה' את הכוחות, ויתן ה' שנעשה ונצליח.

(המשך בסרט 10, צד 2, אות ס"ז)

הרב לוונשטיין - יו"ר: בקיצור, ברצוני לענות לרב פרידמן.
 מה שנוגע למימון מוסדות, מהסוכנות, ממשרד הקליטה והעליה.
 תדע, שנעשו מאמצים עליונים, לא רק מצידנו, אלא הועדה בעזרת
 חברי הכנסת, להשיג ממוסדות אלה תמיכה כספית. ולצערי, מוכרח
 אני להודות שכל האמצעים האלה עלו בתוהו. אם השגנו עד היום
 סך הכל 5000 עד 10 אלפים לירות במשך כל השנים ממוסדות אלה, זה
 הרבה. אנחנו ממשיכים ללחום את המלחמה, ורק לפני שבוע ימים
 הצלחתי באחד המשרדים, אינני רוצה עכשיו לקרוא באיזה, משרד ממשלתי,
 לקבל תמיכה ראשונה בסך 12 אלף לירות עבור מוסד תורני. ורק זה,
 אחרי חודשים ושבועות של עבודה יומיומית.

אדוני הנכבד, עדיין לא הכרזנו על עצמנו שאנחנו מוכרים שם
 אגודת ישראל. שם אגודת ישראל בשבילי שם מכובד ביותר, ועלינו
 לעמוד איתן ובכבוד עד שנשיג מה שנוכל. אאאאאא

הרב שטאוברג: כב' היו"ר, כב' צירים נכבדים. בעצם, היה לי כבר
 לדבר לפני שעתיים, אבל היות שאנחנו היינו עסוקים בוועדות, לא
 יכולתי להיות בזמנו כשהייתי בתור. קודם כל אני רוצה להודות לוועדת
 הקליטה ולכל המנהיגים שלנו עד היום, עבור הפעולות שהם עשו עד
 עכשיו לטובת אגודת ישראל, ולטובת עם ישראל, ולטובת הכלל. ואני
 רוצה כאן לתת כמה הוראות בנוגע למחלקת הקליטה, כיצד אני מתמצא
 בזה. אני לא יודע למה מחלקת הקליטה שלנו, הם לקחו יוזמה, התבודדות,
 הלא אנחנו, אגודת ישראל, לא הראשונים ממחלקת הקליטה שאנחנו רוצים
 ועושים, ורוצים לעשות, להכניס יהדות, באלם העולים החדשים מכל
 קצוות התבל, לא דווקא מרוסיה, מרוסיה הקרפטית במיוחד, ויש עוד
 מקומות, מדרום אמריקה. מחלקת הקליטה לא מוכרחה להיות דווקא
 שהוא מקבל היתר יציאה מרוסיה. אם הוא בא מעצמו לארץ והוא מחפש מקום

מ.ב.

נכון, אנחנו צריכים לקלוט אותו. ועכשיו, אני חושב שיש לנו כאן בחורי הישיבה, אני אמנם דיברתי עם כב' היו"ר על זה כמה מלים. אני רוצה כאן להעיר. יש לנו כאן בארץ בחורי ישיבה, בעיקר בחברון, בעלז וכד', וכל הישיבות, הליטאים, ההסידים, שהם מספלים, עובדים יומם ולילה בלי הרף עבור, למען קליטת העולים ולמען קליטת החופשים כדי שהם יעברו לדתנו, לדת של הקב"ה.

לכן, אני לא חושב שהם הם הישיבה בחורים, שהם פחות אגודאים מאשר אנחנו. הם ממלאים את חובתם, הכל מגדולי התורה, בנוגע לבחירות לכנסת, בחירות לעיריות. אנחנו רואים, אני חושב שכל עיר ועיר יודעת, כל בחור ישיבה, שהוא יעז להצביע נגד מועצת גדולי התורה. ואנחנו מקבלים הרבה הרבה תמיכה, גם בעסקנות מהם. ועכשיו במקום אחד אנחנו התבדלנו מהם. הם עושים פעולות נמרצות בין העולים מרוסיה, בין העולים מכל ארצות תבל, והם משקיעים מכל כוחם כדי שהם לא יפסידו את זמן התורה. הם עושים דברים כאלה בין הזמנים, באותו זמן ששמעתי הצעה שיעשו אימוץ שבחות, אני בטוח שהירושלמים יודעים על זה, שבבית וגן יש דבר כזה. מפעם לפעם, פעם בחודש, פעם בחודשיים, מביאים 50 משפחות בפעם אחת, 100 משפחות בפעם אחת בתוך בית וגן, בשבחות, והם מפזרים אותם בין הציבור. מי שעושה את זה? הפעילים בארץ ישראל.

אני לא יודע למה אגודת ישראל שמה עין, מסתכלת על זה בעין לא טובה. אני לא יודע, אם אנחנו באמת כנים בזה, ואנחנו רוצים ומחפשים את התורה, ואנחנו רוצים להביא אותם תחת דגל התורה, שיהיה להם יראת שמים, למה שאנחנו לא נבוא לדיבורים עם הפעילים האלה. באמת יש להם נסיון ויש להם מרץ, ויש להם את הכוח, ויש להם את המנגנון להפעיל, והם מפעילים את המנגנון. או ~~אנחנו~~ למה אנחנו

מ.ב.

הולכים, אפשר להגיד לא עובדים אתם ביחד, רק עושים, אנחנו עושים להם עורף נגדם. אני הייתי רוצה לשאול כאן מהיו"ר הנכבד, באמת למה זה מגיע להם, סוף סוף הם חברים שלנו, הם הדם שלנו, אנחנו לא יותר חשובים, לפי דעתי, מאשר הם לבד. אדרבא, הם בני תורה ואנחנו עסוקים עם עסקים פרטיים. הם עסוקים רק עם יראת שמים ותורה. אז אני הייתי מציע מכאן שהיו"ר הנכבד, שישתדל לבוא במגע, אני לא אומר סתם באויר, או שאני מנחש את זה. יש לי שמה די, מספיק אנשים מכירים, ידידים. ר' זליג שטיינמץ סגן יו"ר, יודע מזה גם כן, הוא די מסור, די בכנות ובמסירות נפש. אדרבא, הוא יגיד, אני אשמח שיבוא משהו שיקרא אותנו, שאנחנו נלך יד ביד. יש לפעמים שהם באים לכפר או לאיזה מקום, ופתאום הם רואים אחריהם בא עוד אוטו אחד. מי זה האוטו? גם כן פעילים של אגודת ישראל, מחלקת הקליטה. במקום שיהיה קידוש ה', אז יהיה חילול ה'.

אז הייתי רוצה להגיד לכל הציבור הנכבד כאן, ובמיוחד ליו"ר ולסגן היו"ר, שהם יספלו בבעייה הזו, שהם ייכנסו בתוך העניין, בכנות. ואני בטוח שהם לא ילכו, שכולם יהיו תחת דגל אגודת ישראל, ואני אומר לכם מנסיון, אני יודע שהם חברי אגודת ישראל כמונו, אולי יותר טובים, רק לא נותנים להם את האפשרות, שאם אנחנו נלך אתם יחד בעזרת ה', אנחנו נצליח בכל השטחים, מקליטת עולים, וגם התיישבות העולים. מי שיודע כמה גרוזינים נמצאים בירושלים, שש נפשות, 8 נפשות, והם סידרו אותם אפילו עם דירות, עם פרנסות. הילדים לקחו להינוך עצמאי. החינוך העצמאי לא יכול לקלוט אותם, יש דברים כאלה, אני בטוח שהירושלמים יודעים את זה, שמסתובבים עם ילדים, ילדות, עד שמוכרחים לבוא להינוך של המזרחי. אין להם איפה לשים אותם. אז צריכים לדאוג עבורם ושתהיה שפה משותפת אתם,

מ.ב.

שנוכל להצליח בעזרת ה' עם כל הדברים האלה. תודה רבה.

היו"ר, מר לוונשטיין: בקיצור עלי לענות למר שטאוברג. הנסיון לבוא לידי שיתוף פעולה, כפי שכב' מציע עם חברת הפעילים, נעשה כבר לפני שנים. וישבו גדולי ישראל בישיבה משותפת, כאן בירושלים, אצ וגם בבני-ברק, ולצערי, כל מאמץ, ושקלתי היטב מה שאני אומר, לבוא לידי סידור אתם, הוכשל. אני בדעה אחת עם כבודו, שאם היה לנו ענין ישיר עם אנשי השדה הפעילים, היינו יכולים לבוא לידי סידור. אך היות והענין בידי מעטים מאד, שעומדים בראש, נכשל הענין. עוד הערה להצעתו. אני מרשה להגיד, תפסת מרובה - לא תפסת. אין אני רואה המנגנון, כוח אדם, אמצעים, שאנחנו יכולים לספל בכל העולים שעולים ארצה. גם השטח שאנחנו בחרנו בו להציל מה שאפשר להציל בין עולי בריה"מ, שטח יותר מדי עצום עבור כוחנו, ואנחנו מוכרחים לצמצם אותנו במסגרת האפשרויות.

אני מרשה לעצמי לעשות הערות אלה, כדי שלא נלך שולל לכל מיני מחשבות שאין במציאות. לצערי הגדול, זו העובדה. אני מבקש עכשיו את הרב לייזרסון, שביקש מספר מלים, לפני שהוא נכנס לישיבה.

הרב לייזרסון: ראשית כל אני רוצה להגיד לציבור שעוד נשאר כאן באולם, שיש לי הרגשה טובה מאד. אני חושב שאני עומד כאן על במת הכנסת. שם זה נהוג שמדברים לכסאות הריקים. כאן יש מושב שדנים גם בעניני קליטה וגם בענינים של התיישבות. אני חושב שבחוץ דנים, במסדרונות ובפרוזדורים, בעניני התיישבות, ולכן כולם תפוסים כרגע. בכל זאת, אני חושב שהועידה הזאת חייבת לצאת בהבעת הוקרה והערכה עמוקה ביותר להנהלת מחלקת הקליטה של אגודת ישראל ולעומד בראש, ר' מאיר דוד לוונשטיין, על שהצילו את כבודה של אגודת ישראל בחמשת השנים האחרונות,

מ.ב.

הרימו אותה מהשפל, הרימו את התדמית והגבירו את היוקרה של
 אגודת ישראל בארץ וברחבי העולם, ע"י הקמת מחלקת קליטה פעילה,
 שהוכיחה את עצמה בכל השטחים. ואני חושב שהועידה הזאת, אנחנו
 שעומדים בעבודה הזאת, יודעים היטב, חייבים כאן לומר, כאן אומרים
 את כל מה שיש על הלב, הנהגת התנועה, הצמרת של התנועה, משום מה,
 כמעט והזניחה את כל הנושא הזה, שזה נקרא מחלקת קליטה. זה הפך
 להיות מחלקה נפרדת ועצמאית, כשרוב העומדים בראש התנועה הטילו
 את כל עומס, רוב העומדים בראש התנועה, רוב אנשי הצמרת של התנועה,
 אני אומר שהטילו את כל עומס העבודה על הכתפים של קומץ אנשים, של
 חמישה אנשים אשר נוטלים בנטל הזה חמש שנים רצופות, שעות מרובות
 ביום, ואפילו בשטחים שקשורים בקשרים ממשלתיים ומוניציפאליים,
 כל העבודה בחלק הגדול והארי מוטלת על שכמם של חברי הנהלת המחלקה,
 ובתוכם ר' זליג שטיינמץ, שעומד לימין המחלקה במשך כל השנים.

אני חושב שמהיום והלאה, אחרי שהמחלקה הוכיחה את עצמה,
 ושמענו את זה במהלך המושב מהצרים, עם כל הביקורת שנשמעה מצדדים
 שונים, אבל לא היה כאן אף אחד שלא פתח בדברי שבח למחלקת הקליטה.
 אני חושב שהועידה חייבת לצאת בהחלטה, שמחלקה זו הוכיחה ~~אנא~~ את
 עצמה כמידגם, כדגם איך לנהל מחלקות באגודת ישראל, לאחר הועידה
 הארצית הששית.

אני מציע גם בהודמנות זו להחליט, ללא קשר לזה, להתכנס
 כל שנה לוועידה ארצית, ללא קשר לבחירות פנימיות, לכנס את הועידה
 הנוכחית, מי שנכח כאן ביומיים האחרונים והיה כאן, להיות בצוותא,
 יחדיו, יומיים, ללבן את כל הבעיות העומדות על הפרק.

היו"ר, מר לוונשטיין: עכשיו מר אברהם רוזנטל. איננו.

ר' יחזקאל פרנקל

קהל נכבד, מיר האבן דא געהערט די שבחים וועגן די מחלקת
 הקליטה. עס איז נישטא וואס מוטיף צו זיין. דאס איז די
 איינציקע מחלקה אין אגודת ישראל, די איינציקסטע, שאיז נישט
 שייך צו קיין שום סיעות, האליטישע א.א.וו., די מענטשן
 וואס שטייען בראש ארבעטן במסירות נפש אויפן מציל צו זיין
 די עולים, די פליטי רוסיה.

וואס איך האב געוואלט קומען מוזיע זיין איז אז די מחלקה
 דארף מען צו זען מערוד זיין, פארגרעסערן וויננארגרעסער.
 און נישט נאר דווקא די מחלקה, זאל שולט זיין דווקא אויף עולי
 רוסיה אדור בוטרה, נאר בכלל אבער די יהדות הספרדית.

הצעה מעשית: די ועדה זאל מכריז זיין אויפצושטעלן א קריה

נוער, לפחות

עובר לעבריה

מ.ב.

~~עכשיו יחזקאל פרנקל.~~~~יחזקאל פרנקל~~ ר' יחזקאל פרנקל:

ממשיך בעברית: אני מציע הצעה מעשית, שהועידה צריכה להחליט לפתח, להרחיב ולהגדיל את פעולתה של מחלקת הקליטה. גם להרחיב המסגרת, ההנהלה, בכדי שלא קומץ קטן של אנשים ישאו בעול המעמסה הכבדה הגדולה. הצעה מעשית, הכרזה על הקמת קרית נוער, לא דווקא בוכרה או רוסיה, אלא מכל היהדות הספרדית כמתכונת, כדוגמת המסיבות. זאת היא הצלה גדולה. צריכים לדעת שרוב רובם, 60 אחוז של היהודים הם ספרדים. אם אנחנו לא נציל ונצליח, אוי ואבוי יהיה לנו. לא יהיה כאן מקום בארצנו הקדושה. צריכים להציל את היהדות הספרדית עד כמה שאפשר. כמובן יש פעולות גדולות של המסיבות, פעולות נרחבות ונשגבות, אבל יש מקום, נניח במקום 2, לכן צריכים גם כן המחלקה הזאת, להתחיל בפעולות כמו המסיבות, להכריז על הקמת קריה, וגם כן יש פעולות הורים.

אני מקווה, אינני יודע, לא ראיתי את התכנית של המחלקה, אצל היהדות הספרדית מאד מאד חשוב, כמו עם הילדים, לספל בהורים, באבא ובאמא. חוגים של נשים למיוחד, חוגים של הורים, לדבר אתם. כמובן שצריכים לזה חוץ מכסף, גם כן כוח אדם, מישיבות, יש מורשת אבות. הם גם כן מטפלים, יכול להיות בשיתוף פעולה ובקשר עם המרצים. זאת היא הצלה גדולה, אבות ובנים. ואנחנו צריכים, הועידה הארצית, לציין את ההכרה, החשיבה בעבודה הנעלה והנשגבה שהמחלקה הזאת בראש העסקן הוותיק, שאני הזכרתי אותו, עלו והצליחו במעשי ידיכם.

מר לוונשטיין - יו"ר: ישר כוחך. רק תשובה. מהעבודה המעשית, בעניין השפעה רוחנית בחוג העולים. רבותי, בלתי אפשרי להצליח בעבודה

מ.ב.

הצלה רוחנית, אם חושבים שאפשר לעשות אותה עבודה, במובן השפעה רוחנית, בכל חוג וחוג שונה. דרושים פעילים, אני עונה לו, אני נותן לו תשובה. לא אותם הפעילים שהם פעילים בחוג עולי גרוזיה, יכולים להיות פעילים בחוג עולי בוכרה; ולא אותם הפעילים של עולי בוכרה, יכולים להיות פעילים בחוג הרוסים שבאים מרוסיה הלבנה.

אותו הדבר בלתי אפשרי לחשוב, לקיים או להקים קרית נוער ולאכסן באותה קריה נוער מכל מיני חוגים, שונים, של עולים. אלא אנחנו מוכרחים לדעת שכל עדה ועדה, לה דרושה פעילות מיוחדת, אנשים מיוחדים, השפעה רוחנית מסויימת, אחרת חס וחלילה, העבודה בחינם. בגלל זה, ההצעה שלו להכניס באותה ועדה טיפול בכל חוגי עולים, לפי דעתי אינה מעשית. אני מציע במקום זה שיקום ויבחרו ועדות שונות, ועדות שונות של קליטה, שכל ועדה וועדה מקבלת לידה הטיפול בחוג מסויים של עולים.

מר ברגר: כב' היו"ר, ועידה נכבדה. אני רוצה קודם כל, בראשית דברי, אני רוצה להעיר, היה כאן אחד הנואמים בישיבה הקודמת, הרב ויספיש, שאחת מההצעות שלו היה לפנות **אאאא** לראשי הישיבות ולהציע להם שיצאו להתיישבות. אני חושב שבכלל גם כן ב"המודיע" מפעם לפעם מופיעות כאלה הצעות, או במדור מכתבים למערכת, או בכל מיני מדורים אחרים במסגרת מאמרים. אני חושב שצריך להפסיק את השיטה הזאת, ללמד את ראשי הישיבות כיצד לחנך את הדור הצעיר. הם יודעים מספיק מה זקוק לבני הישיבות, אפשר רק לקום ולהציע שאגודת ישראל, אולי במקרה הטוב ביותר, שאגודת ישראל תפנה לראשי הישיבות לשקול, או לגשת בשאלה פרטית, אפילו לא להפנות את זה מעל "המודיע". ראשי הישיבות יודעים מה לעשות. זאת הערה אחת. הערה שניה שחוזרת על עצמה ונשנית, **אאא** מכמה טעמים, זוהי ההצעה שאגודת ישראל או תקים,

מ.ב.

או תאמץ לעצמה, או תפנה לאירגונים הקיימים שפועלים בכל מיני שטחים, אם זה הוועדה להגנת כבוד האדם, אם זה מורשת אבות. קודם כל, צריך לזכור את זה, דבר אחד ברור שבו הצעה שאינה בכלל מעשית. שום אחד מהוועדות האלה, מכיוון שהן קמו, לא מכיוון שהם רוצים להיות תחת אגודת ישראל, או שאינם יכולים, אלא הם רצו משום איזה שהן סיבות, להקים במה לעצמם. אגודת ישראל לא תוכל לפנות אליהם, אסור לה לעשות את זה מכמה בחינות. אגודת ישראל לא יכולה להוריד את הכבוד שלה בגלל זה. מכסימום שיכולים לעשות, להקים את אותן הוועדות שקיימות באותם מקומות.

בחוף התיק של הצירים, ועל זה אני רוצה לעמוד פה עכשיו, בחוף תיק הצירים, אז קיבלנו פה מעסקן ותיק, שעמד עוד בעריסתה של אגודת ישראל, זה היו"ר של הוועד הפועל העולמי, הרב פנחס לוין. בנקודה הזאת שהוא מדבר פה, יש לו אצלו עליה וקליטה ותיירות, אני מתכוון פה הרב אורלינסקי הזכיר שוועדת הקליטה צריכה גם לטפל בעליה מארצות הרווחה. אני חושב שאחד מן הדברים החשובים ביותר, ועומד עליהם הרב לוין במצע שלו, לקראת הועידה. אז בכותרת שלו הוא מזכיר עליה, קליטה ותיירות.

כשמדברים על עליה מארצות הרווחה, אז צריך לזכור שבדרך כלל, עד כמה שידוע לי, שבדרך כלל אלה שבאים מארצות הרווחה, בדרך כלל באים או שנה קודם, או כמה שנים קודם, במסגרת תיירות. אז הוא עומד פה על זה לעמוד בקשר מתמיד עם המרכזים שלנו ברחבי תבל, אשר ידווחו לנו מידית, במידה ואחד החברים נוסע לארץ ~~אז~~ כעולה או כתייר, כדי לקבל את פניהם, לעזור להם בכל האפשר. זה סעיף ב'. סעיף ג': לסייע ולהדריך לעולים בכל מה שאפשר, במוסדות הקליטה

מ.ב.

הממשלתיים או של הסוכנות.

מה שרציתי פה לומר, שבועדת הקליטה, או במסגרת הזאת, או במסגרת אחרת, להקים כדי להדריך, אני יודע למשל ששיבת פוניבז' יש לה קשרים עם משרד התיירות, על כל פנים אני לא יודע את הקשרים הרשמיים שיש לה אתם, על כל פנים אני מפעם לפעם רואה שמגיע אוטובוס, כמעט כל יום זה, מגיע אוטובוס עם תיירים ומראים להם את הישיבה, וכמובן שזה נותן תודעה, אפילו בעיני תיירים, כשהם רחוקים מזה.

אני זוכר, כשהייתי ילד קטן בהרצליה, שמעתי נאום בחירות של בן-גוריון כשעוד היה ראש ממשלה, אז הוא אמר שהיהודי באמריקה שנותן הרבה כסף למדינה, הוא נוסע לשמפל ביום כפור עם המכונית, עם הקדילק שלו. אבל ממני, כך הוא אמר, מבן-גוריון הוא דורש שיהיה דתי. אפילו בן אדם חילוני שהוא רחוק מאד מיהדות, כשהוא מגיע לארץ הוא רוצה לראות יידישקייט. אני חושב שעידוד גדול מאד יהיה להראות את המרכזים הרוחניים שלנו, כמו בני ברק, הישיבות, חצור הגלילית, את ירושלים הדתית, לא רק את מאה שערים בתור מוזיאון, אלא עם הדרכה, לגייס מדריכים מיומנים לכך. ואני מקווה ~~שא~~ שהועידה תקבל את ההצעה הזאת. תודה.

הרב שלום חסיד: ברשות הנשיאות, ברשות כל הקהל, אני רוצה להעיר פה איזה דברים (ביידיש)

גלום
ר"ה הלוחם השיר

ברשות הנשיאות, ברשות של הקהל,

אני רוצה להעיר מה איזו דבר'ט. מען האט דא גערעד וועגן
"המודיע". מענטשן האבן זיך ארויסגעזאגט אין פארשידענע מיינונגען,
אז מען דארף פארבערעטן דעם צייטונג, מען דארף בעסערע זאכן
אריינשטעלן, מער אינטערעסאנט.

איך בעט אז "המודיע" זאל מצליח זיין און מען זאל הערן
פון אים. אבער איך וואלט געוואלט זאגן, לפי ששמעתי, אז ער
"המודיע" האט א גרויסן תקציב פון אגודת ישראל. כמעט א האלבער
תקציב וואס די אגודה האט, גיט זי אוועק דעם "המודיע". און
איך וואלט געוואלט מקיר זיין אז דא שטעט, גרויסע שטעט און
קליינע שטעטלאך, וואס דער "המודיע" זאל קומען צו זיין נאראמאל.
נישטא א וואך. למשל, חיפה. אין חיפה איז נישטא קיין וואך
אז עס זאל נישט פעלן 2 אדער 3 טאג דער "המודיע". ער קומט
איבערהויפט נישט אן.

איך מיינ אז מיר האבן רעכט צו דעם, היות ודער האלבער
תקציב אונדזערער גייט אריין אין "המודיע", האבן מיר דאס רעכט
צו פארלאנגען צו דעם וואס מען דארף פארבערעטן דעם "המודיע"
אין אנדערע ענינים, צו פירלאנגען אז דער "המודיע" זאל קומען
צו דער צייט.

און יעצט וויל איך בארירן נאך א פראגע. איך האב דא געהערט
- נעכטן און היינט - איינער זאגט אזא חסרון, דער אנדערער זאגט
א צווייטן חסרון, וועגן דער פירונג פון אגודת ישראל ארום אונס-פארום.
איינער זאגט אז עס פעלן פקידים, אנדערער זאגט אז עס פעלט עפעס
אנדערש. איך וואלט געוואלט זאגן פונקט פארקערט.

איך וואלט געוואלט זאגן אז דער מרכז איז גוט און די פלינג
איז גוט. אלעס איז ביי אים, נאר פארוואס איז דאס נישט ביי אים?
די מחלוקת מאכט א טעל פון אלעדינקט. אז מען האט אין זינען
מחלוקת, קען מען נישט האבן אין זינען וואס צו טאן. אז טאג און
נאכט דארף מען טראכטן: וואס צו ענטפערן דעם און וואס צו רעדן
מיט יענעם - אזא פאליטיק און אן אנדער פאליטיק. צוליב דעם
קען די ארבעט נישט גיין נארמאל און גוט.

איך מיינ, אז כדי דאס צו פארבעסערן - און איך גלויב נישט
אז די נייע הנהגה, דער נייער מרכז, אויב עס וועט זיך פירן
אויף אזא מין אופן ווי ביז היינט, גלויב איך נישט אז עס וועט
זיין בעסער ווי היינט. איך וויל נישט זאגן ערגער, אבער
בעסער זיכער נישט.

/נישט

מען דארף אויסצומיידן די מחלוקת, אז עס וועט זיין די
מחלוקת וועט יעדער איינער אין זינען האבן זיין תפקיד, יעדער
איינער וועט קענען ערליידיקן וואס ער האט צוגערליידיקן, ער
וועט ארבעטן מיט אן הארמאניע, מיט א שלום - און דאן וועט
אלעס ארויסקומען ביי אים.

איך מיינ אז דער הסדר פון דער מחלוקת איז, די מחלוקת
איז דא אין גאנצן שטח אין מדינת ישראל. צו בין סיעות לסיעות,
צו בין צעירי-הלשטים אין יעדער סיעה. איינע האט עס מער
און איינע האט עס ווייניקער, אבער עס איז דא נאר מחלוקת.
און דער יסוד פון דער מחלוקת איז די סיעות. די סיעות בריינגען

אריין אזוי פיל מחלוקת, אפילו אין דער אייגענער טיעה איז דא מחלוקת.

אין מיין אז צו דעם קען זיין איין תרופה: כבטל מאכן די אלע מיני טיעות. כאטש מען האט שוין וועגן דעם גערעדט און מען האט עס שוין מציע געווען, אבער אין וויל זאגן אז אן עצה צו דעם זאל זיין: מען זאל באשטעטיקן איין זאך - אז מגביות, יעדער איינער אין זיין טיעה טאר נישט מאכן קיין מגביות. די אלע מגביות וואס זענען דא, זיי מוזן אריינגיין אין איין קופה. וממילא, אז עס וועט אריינגיין אין איין קופה, וועט די טיעה נישט האבן קיין טובה הנאה, יענע טיעה וועט נישט האבן קיין טובה הנאה, וואלט עס כאטש געווען ערנסט, אז יענער זאל האבן א טובה הנאה, קען מען נאך קלירן וועגן דעם. אבער מיר ווייזן דאך אז די אלע טובות הנאה איז לכשעצמו. אז טאמער וועלן זיין בחירות, צו דא צו דארט, זאל יעדער איינער שטימען פאר דעם וואס האט געגעבן די טובות הנאה. אבער אז עס וועט זיין איין קופה, וועט ממילא אוועקפאלן די אלע זאך פון טובת הנאה און דאס וועט בריינגען צו א שלוט, אז די אגודה זאל זיך פירן אזוי ווי זי דארף זיך פירן.

מ.ב.

הרב מנחם ביס: כב' היו"ר, ועידה נכבדה. אני בעצם צאצא XXXX נרשמתי לדבר בענין של חינוך, רק היה תור גדול אז לא יצא לי, כך שאני אקשר גם חינוך וגם קליטה.

מה שאני רציתי קודם להקדים, דיברו פה על הענין הרעיוני של אגודת ישראל, שמעתי אתמול. כפי שאני מבין את המילה עצמה, אגודת ישראל, אגודה זה הרי ענין של אגודה אחת, להתאגד. השם עצמו מראה על זה שזה ענין, צריכים להתאגד יחד. אז אחרי ששמעתי פעם ממורי ורבי האדמו"ר מסר זצ"ל שהוא אמר, כשהיתה מחלוקת, מי שמתמצא בהיסטוריה קצת, היה בין מונקאץ' לבעלז, היתה פעם מחלוקת גדולה. אז הוא אמר שאמרו (ביידיש) .

ז.א. הרושם של מחלוקת, מה שמחלוקת עושה, זה שייך בעצם גם לחינוך. כי אם רוצים כוחות צעירים, צריכים גם להראות את הדרך, וזה דבר מאד לא חינוכי, המחלוקת שיש. רציתי אולי גם להגיד רעיון, אם מותר לי להגיד את זה, אני לא הולך לפסוק או להגיד דברים, יש על זה מועצת גדולי התורה, שגם דיברו על הענין הזה. יש הענין, מתקרבת שנת בחירות, של פועלי אגודת ישראל עם אגודת ישראל. דיברו כבר על זה הרבה, אם ללכת יחד או לא. כיוון שמדברים בקליטה, אפשר להגיד בדרך חלוצית ככה, זה גם שייך לקליטה, שכל החלקים ששייכים לאגודת ישראל, הם ככה התפזרו, שהם ייקלטו חזרה לתוך אגודת ישראל. כי בעצם במהותה זה היה פעם אגודת ישראל. האמת היא שפועלי אגודת ישראל זה מין אירגון פועלים, אם אפשר להגיד את זה, זו היתה המטרה, כפי שאני מבין. רק אחרי זה יצא שהם התפרדו לרעה. אני נזכר עכשיו שהרב מקוממיות דיבר אתמול שיחה מאד מענינת, מאד נהניתי, והוא אמר שם, אם זוכרים מי שהקשיב, שלדעתו זה שהרב מנחם פורוש הצליח בבחירות, בגלל שהוא עמד בנסיון שהיה לו ענין, שהיה צריך למסור את

מ.ב.

הקדנט שלו לר' שלמה יענקל גרוס. אני חשבתי אולי, אם אפשר להגיד, מה שהרב שלמה לורנץ הסתכן, והוא לא בא לוועידה, אני לא יודע אם זה מרצונו או לא מרצונו, וכל העסק שהיה לו, לדעתי זה גם כן נובע כי הכל יש השגחה. כפי שידוע, מי שזוכר את ההיסטוריה, מי שהתנגד מאד לאיחוד של פועלי אגודת ישראל עם אגודת ישראל, לפני ארבע שנים, היה הרב שלמה לורנץ, והוא טען שאי אפשר ללכת עם כאלה שלא שומעים בקול מועצת גדולי התורה.

ולדאבוני, אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו, אני לא רואה איך שהוא כל כך שומע בקול מועצת גדולי התורה. ואני מקווה שהוא גם יחזור לאגודה, בגלל שהוא ישמע בקול מועצת גדולי התורה. אז אם כן, אפשר לקבל גם את פועלי אגודת ישראל בהכטחה שמהיום והלאה הם ישמעו בקול גדולי התורה, ושכל האגודה תתאחד חזרה, אז יתיה גם התיישבות וקליטה, נקבל את כל החלקים חזרה, מכיוון שהחורבן היה בגלל שנאת חינוס, אז אם יהיה קצת אהבת חינוס, נזכה לביאת המשיח.

היו"ר, מר לוונשטיין: קודמי כב' הרב, ירשה לי הערה. במשך כל חמש שנים עבודה של ועדת הקליטה, ידענו למנוע להכניס בעבודתנו נימה פוליטית. אני מבקש לשמור את זה גם הערב. אנחנו מדברים על קליטה, ולא מדיניות אגודאית.

הרב משה לוריא: ברשות היו"ר, צירים נכבדים ואורחים נכבדים. ענין הקליטה הוא אחד התפקידים המרכזיים של אגודת ישראל בימינו. מאחר ואנחנו חיים במדינת ישראל, שהיא ארץ קולטת עליה, הבה נתבונן במעשים ובמחדלים שנעשו במשך שנות קיום המדינה ע"י אגודת ישראל בנושא הקליטה. אבל קודם הקדמה קצרה. דובר הרבה מפתחת

ס.ב.

הועידה, על ההישגים הרבים של אגודת ישראל בחינוך הדור הצעיר.
 דובר הרבה על השחיתות של הנהגת המדינה בעקירת הדת והאמונה
 מהעולים החדשים. אבל לא דובר על המחדלים של היהדות החרדית,
 שגורמים לעקירת הדת. לא דובר מספיק, אנחנו חיים באשליות שבזה
 שאנחנו נשיג את הדור הצעיר בירושלים ובבני-ברק, בזה הגענו
 להצלת כל הדור.

אנחנו חייבים לזכור שאם יש במדינת ישראל 800 אלף ילדים
 שלא קוראים קריאת שמע, זה בגלל שלא סיפרנו להם שקיימת מילה כזאת
 שקוראים לה קריאת שמע, בגלל שהם לא שמעו מאתנו שיש אלוקים בשמים.
 השלטון החילוני, אליו לא יכולות להיות לנו טענות. זה התפקיד שלו,
 זה הייעוד שלו, להוריד אותם מדרך התורה. ואת התפקיד שלהם הם
 ממלאים. אבל האם אנחנו ממלאים את התפקיד שלנו באותה יעילות? האם
 אנחנו מגיעים לכל אותם מרכזי קליטה ומביאים אליהם את דבר ה'
 האם פיתחנו מערכת הסברה שתגיע לכל בית יהודי?

אנחנו חייבים לזכור שבכל ערי השדה קיים צמאון עצום
 לדבר ה'. אבל דבר ה' לא נשמע לא בגלל שלא רוצים לקבל, אלא בגלל
 שאין מי שישמיע. ועדת הקליטה של אגודת ישראל היא גוף קטן,
 מצומצם, הוא לא יכול להגיע לכל אותן שכבות. הצעתי, שהועידה תחליט
 שאגודת ישראל חייבת לחקוע יתד בכל מקום ומקום במדינת ישראל,
 והיתד הזו לא ייעשה ע"י כך שיבואו ליום או יומיים לפעילות לפני
 רישום. ובתי הספר של החינוך העצמאי לא יוכלו להצליח על ידי כך
 שישלחו לשם מורים ומורות שישבו על המזוודות. מוכרחים ליצור גרעינים
 חרדיים בכל אותם מקומות. אם יש עיר בארץ ישראל שאין בה מקווה,
 זה רק אשמתה של היהדות החרדית, כי היהדות החרדית לא בנתה אותה.

מ.ב.

מי מחכים שיבנה מקווה בערי הפיתוח? הממשלה? והגרעין הזה יכול להיבנות ע"י כך שאגודת ישראל תמנה רבנים בכל ערי הארץ, בכל עיר ועיר צריכים למנות רב מטעם אגודת ישראל, ומסביבו יוצר כולל, מסביבו יוצר נוער, ומסביבו יוצרו כל חיי הדת במדינת ישראל. וכל עוד שאנחנו רק נשלח את מכבי האש, לא נגיע לשום הישגים בכל ערי השדה. נטפח על שכמנו שהצלנו את הנוער ע"י כך שנראה אלפי כחורי ישיבות בבני-ברק, אבל ע"י בני-ברק עצמה לא ניוושע. ע"י כך אנחנו עוקרים את היהדות מכל שאר ערי השדה, ומתפקידנו לשלוח לשם נציגים, נציגים קבועים שישבו וירימו את קרן התורה. וע"י כך, ע"י שנחדיר את אור התורה לכל אותם מקומות, נזכה לביאת הגואל במהרה.

ר' צבי ביאלוסטובסקי: מורי ורבותי, אני רוצה לסכם כאן כמה ישיבות ובכללן גם את הישיבה של עניני קליטה ועליה. ובכן, לדעתי, המטרה של אגודת ישראל להתערב אך ורק בעניני דת. המטרה של אגודת ישראל לא להתערב לא בעניני משרד התקשורת, ולא בעניני משרד העבודה, ולא בעניני חגורות בטיחות, ולא בעניני משרד החחבורה. את כל הדברים האלה הייתי משאיר לטיעות אחרות. לדעתי, השליחים שלנו צריכים להתערב אך ורק בעניני דת. המטרה שיושבים בכנסת היא, כמו ששמענו מגדולי ישראל, המטרה להשמיע מחאה נגד החינוך הקלוקל, נגד חילול שבת. המטרה לקיים מחלקת עליה וקליטה, להרבות בשיעורי תורה, להחדיר תורה בכל מקום. המטרה של עסקני אגודת ישראל להשקיע את כל כוחם ואת כל מרצם אך ורק בעניני דת. העבודה שמשקיעים כל האברכים, כל הבני תורה שמתבטלים מתורחם ועושים ימים כלילות למען הצלחה בבחירות, היא אך ורק למען הרבות תורה.

מטרה נוספת של אגודת ישראל, שיתאגדו כל החברים החרדים

מ.ב.

לדבר ה'. איך מתאגדים? חברים מתאגדים, אפילו קשר של חסידים עם רבי, זה גם עם כסף. החברים צריכים להתאגד. חברים צריכים כל אחד לשלם מס חבר באגודת ישראל. כל חבר באגודת ישראל, חייבים לחייב כל חבר באגודת ישראל שיקרא "המודיע", שאם חבר לא קורא "המודיע" יש להניח שאם הוא או בני ביתו קוראים עתונים חופשיים. ידוע הסיפור, כשגדולי ישראל אסרו בזמנו את "הצפירה", יצא בזמנו נחום סוקולוב וכתב למחרת: יישר כוח לכל הרבנים, יישר כוח לרבנים שאסרו את הצפירה. מפני שעד שאסרו את העתון, קנה כל שטיבל בצוותא עתון אחד; אחרי שאסרו את העתון, קונה כל יהודי בפני עצמו, תפוצת העתון גדלה.

אז החליטו שאי אפשר לאסור עתון עד שאין לו מחליף. ממילא, חייבים, ואם ישלמו מס חבר, יקראו עתון, ע"י כך אפשר יהיה לקיים בחירות פעם נוספת ע"י חברים אמיתיים, ולא ע"י חברים שהביאו אותם מכל מיני מקומות, ששילמו 3 לירות עבורם, שבאו בלי כיפה אפילו, והרב ^{שליט}~~שליט~~ כתב בזמנו על הכרטיס בוושה וחרפה, באו בלי כיפה. ובכן, אני רוצה לראות בבחירות הבאות אך ורק חברים מלאים ושלמים המשלמים מס חבר וקוראי עתון. ואני רוצה להזכיר, כתוב אצל יוסף במצרים כשהוא כילכל את היהודים כתוב: ויכלכלם בלחם. וכשהוא כילכל את המצרים כתוב: וינהלם בלחם. השאלה מדוע כאן כתוב ויכלכלם, ושם כתוב וינהלם. התשובה היא: כשנותנים ליהודי לאכול, זה רק ויכלכלם. נחתן ליהודי לאכול, נתת לו לשבת, זאת מצווה. כשנותנים לגוי לאכול, זה וינהלם, נהיית בעל בית עליו. ליהודים נותנים כסף, בזה עוד לא נהיית בעל בית עליו, לא קנית אותו.

וכעת, כשאנו עומדים לבחור עסקנים, ובכן, פעם כשרצו

לבחור עסקנים, כשקראו לזה שיהיה, אז זה אמר אני לא, והשני אמר אני לא,

מ.ב.

ועד שבחרו. כששאל המלך בא אל שמואל הנביא, ושמואל הנביא קרא לו שאותך בחר ה' למלך, אז כשאומר לו שמואל הנביא, ענה לו שאול: אולי זו טעות. אמר לו שמואל לכה ונפילה גורלות, ביני ובינך. הגורל זה דבר הכי חשוב, ע"פ גורל נחלקה הארץ. אעפ"כ נפל הגורל על שאול. אמר שאול אולי זו טעות, באו ונשלחה לאורים ותומים. זה היה פעם.

היום זו דעה אחרת. קם לו בן אדם כמו ג'ימי קרטר לפני 22 חודש, הוא קם בבוקר ואומר אני רוצה להיות נשיא. וכך הוא פולך בעולם. לצערנו, אנחנו גם כן למדנו מהם. ומי שלא יציג את עצמו, ויחכה עד שיקראו לו, אף אחד לא יקרא לו. לכן אני מציע שכל מי שמרגיש את עצמו שהוא מוכשר, שיציג את עצמו.

ולסיכום אני אגיד שתי אימרות. אמר לי משהו, אחרי הנאום הקודם, הוא אמר כתוב בגמרא: טוביה חטא, ויגדל היה יהודי טוב, והוא בא לבצעלז/וצעק, הרביצו לו. אתם יודעים מדוע הרביצו לו? כשאדם צועק במקום שלא יכול לעזור, מגיע לו מכות. ולסיכום אני אספר לכם, מאמר של רייב מאיר שפירא מלובלין. כתוב ⁵⁴נדברו יראו ה' איש אלהים ^{לא}ויקשב ה' וישמע. הפסוק נאמר, אחרי שהגויים פנו למכלות, אאא אז נדברו יראי ה' איש עם רעהו. אז נדברו יראי ה' שאנחנו גם צריכים לעשות משהו. ואם אתם חושבים שמישהו שמע אותם - אף אחד לא שמע אותם. רק ויקשב ה' וישמע, נרשמו פרוטוקולים, ואתם יודעים מה שיצא? אאא

פיו"ר, מר לוונשטיין: רבותי, אני מודה לרב ביאליסטובסקי. הוא הצליח להכניס לאולם ציבור גדול. אין אני מסכים עם כל מה שהוא אמר, רק מגיע לך כשביל זה יישר כוחך.

24.11.76

סז - 16

מ.ב.

חבר ועדה מר שטיינמץ ביקש לענות, בקיצור.

(המשך בסרט 11, צד 1, אות י"ז)

24.11.76 - ב' כסלו תשל"ה

א.ה

סרט מס. 11, צד 1 י"ז

הרב שטיינמץ:

אני מתכוון רק לסיסמה אחת שאמר אותה הנואם הקודם הרב ^{וייטל} ~~שטיינמץ~~, שהתפקיד של צירי ושלוחי אגודת ישראל אך ורק להתעניין בענייני רוחניות ובכלל לא בעניינים גשמיים. זו לדעתי סיסמה לא נכונה. אני מוצא לנכון למסר פה מה ששמעתי אחרי המלחמה מהאדמו"ר הקדוש והצדיק מויז'ניץ. הוא אמר פעם באסיפה של אגודת ישראל, כי אם חושבים הצירים והמנהיגים שתפקידם אך ורק ענייני רוחניות והם פטורים מלהתעניין במצב הגשמי של החברים של אגודת ישראל הם טועים טעות גדולה, כי המצב הגשמי אצל יהודי חרדי זה רוחניות ומי שמשפיע על יהודי בענייני גשמיות וליהודי הזה יש גם השפעה על הנשמה שלו. אם יהודי צריך לפנות לחופשי שיעזור לו בעניין הגשמי, באופן אוטומטי הוא מכור לחופשי, באופן אוטומטי יש לחופשי השפעה על הנפש שלו. הוא אמר אז הפסוק שמרדכי היהודי כשעם ישראל היה בעת צרה, הוא שלח שליח לאסתר המלכה להגיד לי כי החרש תחרישו בעסקה זאת, אם את תחרישו בעת כזאת כשעם ישראל בעת צרה, אז רוח והצלה יעמוד ליהודים. סוף סוף יעמוד ליהודים רוח והצלה. אני בטוח שהשם יעזור ליהודים, אלא מה, זה יהיה ממקום אחר, ההצלה תבוא ממקום אחר ולא ממקום חרדי ודתי. אביד תאבדו. יראת השם תסבל ע"י זה. שלא תהיה לנו טעות, אדרבא ואדרבא, חלק עקר היה כשהוקמה אגודת ישראל היה בשביל זה שנהיה מחויבים לעזור לחברים שלנו בעניינים גשמיים.

הדבר חשוב על מנת שהחברים שלנו לא יהיו נזקקים להגיע לידי החופשיים. זו החובה הראשונה אצלנו. זה רק מצאתי לנכון לענות לחבר הזה שזרק סיסמה בחלל, שזה נגד אגודת ישראל. מצאתי מחובתי להגיד זאת.

א.ה

24.11.76

דוד לוונשטיין יו"ר :

רבותי, נחבקשתי להודיע מטעם הנשיאות של הועידה, שכל חברי הועדה המתמדת צריכים לעלות מיד לבית הכנסת, אחרת לא תגמר הועידה הלילה.

ר' יעקב כהן :

אני רציתי רק למחות על דברי ידידי אאאאא ר' צבי ביליסוצקי שאמר כי חוק חגורות בטחון זה לא עניני דת. נדמה לי שלפי ההלכה חייבים לחלל שבת על פקוח נפש. הסטטיסטיקה של משרד התחבורה קבעה שזה חסך והציל מאות נפשות השנה. כלוד הרב אברמוביץ העביר את החוק הזה בכנסת.

ר' אלחנן גרוחובסקי :

כבוד היו"ר, וועידה נכבדה, טעה הרב ביליסטוצקי במטרתה של אגודת ישראל, כי אגודת ישראל שמה לה למטרה לפתור את הכל ברוח התורה. לכן כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, וזה חגורות הבטחון. אנחנו מדברים עכשיו על המחלקה לקליטת עליה של אגודת ישראל שידועים עסקניה, מאיר דוד לוונשטיין, שבמשך חמש שנים עסק בזה, הרב זליג שטינמן שיחד עומדים בראשה ועשו כמיטב יכולתם ולמעלה מיכולתם, כל מה שאפשר היה לעשות טאמצעים הדלים שעמדו לרשותם, לקליטה רוחנית של העליה.

אולם כיום כשהעליה בעצמה דלה, כשאין מספיק עליה ויש דוקא ירידה וירידה לא רק בעליה לארץ, אלא ירידה בכל השטחים, ירידה מוסרית ואפילו התדרדרות בארץ, לכן כפי שאמרנו אגודת ישראל שמה לה למטרה לפתור את הכל ברוח התורה. מה צריכה להיות תשומת אגודת ישראל למצב הזה שנמצא בארץ ישראל, א"י ששייכת לכל עם ישראל, כשלכל אחד מישראל

24.11.76

א.ה.

בעולם יש חלק בארץ ישראל. מה צריכה להיות תשובת אגודת ישראל לעם הזה שנמצא היום במבוכה, שרואה את כל מה שנעשה בארץ. מחפשים בארץ תרוצים למה שקורה. קוראים לזה נוער במצוקה ומשפחות מצוקה וזה הרי לא נכון כפי שאנו רואים, אם אפילו יש משפחות מרובות ילדים במקומות שקוראים להם שכונות מצוקה, הרי אם היו הולכים למשכנות ישראל חרדים, איפה שיש בלי עין רעה משפחות גדולות שגרות בדירות קטנות אפילו, ובכל זאת הנוער הזה הוא לא במצוקה, הרי סימן שחסר משהו בחנוך של הנוער הכללי, או שיש חנוך שהוא חנוך ללא מעצורים והחנוך ללא מעצורים כמובן מביא לנוער לעשות דברים בלי מעצורים. מה יעשה הבן שלא יחטא? מעורבותה של אגודת ישראל בחיי הכלל, זאת היתה מטרת אגודת ישראל בהווסדם. לא רק בהווסדה, אלא שזאת מטרת אגודת ישראל שרוצה לפתור הכל ברוח תורת ישראל.

מה למדוני חז"ל? חזל למדונו שכל יהודי צריך לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם, יצחק ויעקב. מה עשו אבותינו אברהם יצחק ויעקב, מה היתה דאגתם הדומיננטית? ידוע היה שאברהם היה חסד, יצחק עבודה ויעקב תורה. אבל המעשים הדומיננטיים שאנו רואים, חרדתם או ברכת השם עליהם מה היתה? ברכת השם עליהם היתה שני דברים: השם ברך את אברהם בשני דברים: ואעשך לגוי גדול, והדבר השני לזרעך אתן את ארץ כנען. אנו רואים עד כמה אברהם חרד לדבר הזה, כשהוא אומר לאליעזר ללכת ולהביא אשה לבנו ליצחק, מה הוא אומר לו? כשאליעזר שואל: אולי לא תאבה האשה לבוא? הוא אומר לו: השם, אלוקי השמים אשר לקחני מבית אבי ואשר דבר לי ואשר נשבע לי לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת, הוא ישלח מלאכו. אם כן יש פה קשר, בגלל שהשם הבטיח לזרעך אתן את הארץ הזאת, בגלל זה הוא צריך להביא אשה מאיפה שאברהם רוצה, מפני שזאת המטרה: לזרעך אתן את הארץ הזאת. הוא אומר: אשר דבר

24.11.76

א.ה

לי ואשר נשבע לי. מה פירוש? מפני שבלך לך כתוב: היה דבר השם אל אברם במחזה ואמר לו: ספר הכוכבים, כה יהיה זרעך. זהו ואעשך לגוי גדול. הדבר השני, ואשר נשבע לי. אומר רש"י על המקום בין הבתרים, וזה היה בשביל לזרעך אתן את הארץ הזאת. בגלל זה היה נשבע לי שלזרעך אתן את הארץ הזאת. כך זה עובר מאברהם ליצחק ומיצחק ליעקב. אנחנו רואים שבזמן שיעקב אבינו רוצה ללכת לראות את יוסף בפרשת ויגש, כתוב ויסע ישראל וכל אשר לו באר-שבע, כתוב שם: ויזבח זבחים לאלוקי אביו יצחק ויאמר אליו השם: אל תירא מרדו מצרימה. איפה רואים שיעקב ירא לרדת מצרימה? ויסע ישראל וכל אשר לו. אבל כשהגיע יעקב אבינו לבאר שבע וראה מה יהיה עם הגוי הגדול שהוא צריך לעשות או עם לזרעך אתן את הארץ הזאת כשהוא ילך למצרים, אז ויזבח זבחים לאלוקי אביו יצחק וחשב אולי השם יאמר לו כפי שאמר ליצחק: אל תרד מצרימה, אבל מה אומר לו השם? אל תירא מרדת מצרימה, מפני שאסאתה ירא בשביל שנ הדברים שאתה צריך לעשות, השם אומר לו: כי לגוי גדול אשימך שם.

הדבר השני לזרעך, השם אומר לו: אנוכי ארד עמך מצרימה ואנכי גם אעלה הלום. לכן כל הדברים האלה היו המעורבות בכדי שיהיה גוי גדול ושהיה לזרעך אתן את הארץ הזאת. כמצב שאנחנו נמצאים היום מה צריכה להיות תשובת אגודת ישראל לכל מה שנעשה בארץ הזאת? לכל מה שנעשה בארץ הזאת עם כל הדברים שאנו יודעים על המודרניזציה של תכנון המשפחה וכל השאר, מה צריכה להיות תשובת אגודת ישראל.

אני רוצה להביא הצעה שתביא לידי קליטת עליה בצולה אחרת.

ידוע שבארץ מקבל כל עולה סכום די גדול בשביל להסתדר ולהקלט בארץ. הכסף הזה מגיע מהמגבית המאוחדת וממקורות אחרים. ז.א. מכל ישראל שבעולם. לו היו נותנים בשביל כל ילד שנולד בארץ \$5000, \$5000 מקבל כל ילד שנולד בארץ, ואני לא הייתי אומר שההורים צריכים

24.11.76

א.ה

לקבל את זה תכף מיד, אלא אולי הממשלה תחזיק את הכסף זה וחתן ריבית עד שהילד יהיה גדול. ואז המשפחה היתה גדלה בארץ והיתה עליה יותר גדולה פנימית והיו מתרבים יהודים בארץ ולא היה כל כך תכנון משפחה. אני חושב שזו צריכה להיות הצעה של אגודת ישראל לממשלת ישראל או אפילו לסוכנות היהודית שהיא סוכנות יהודית כללית כלל-עולמית כשכל אחד יש לו חלק בארץ ישראל. אם היו עושים דבר כזה, אם היו נותנים 5000 דולאר לכל ילד שנולד בצורה שלא יוכלו לבזבז את זה תכף, הרי הילודה היתה גדלה, ובשביל החוגים שלנו כמובן היתה זו הכנסה די טובה בשביל אלה שהם מרובי ילדים או מבורכי ילדים. לכן זו הצעתי, שמחלקת הקליטה הממונה על קליטת עליה, אולי תאמץ לה את ההצעה הזו. יש לי את ההצעה מפורטת בדיוק, מפני שכבר פעם הצעתי זאת ואמרו לי: אולי ההורים יכלו תכף את הכסף שיקבלו ואמרתי לא, אפשר לתת את הכסף הזה כפי שעושים בונדס. הממשלה מחזיקה את זה עד שהילד יהיה גדול בן 18 או עד שיתחתן, ויהיה לו מזה אפילו שכון, כי אם יהיו לו \$5000 ולבת זוגו \$5000 כמובן שהממשלה תוכל לבנות בזה דברים. ממילא גם תושבי הארץ יתרבו כפי שאנו מבינים את זה.

אמא לבסוף, אני רוצה להודות לאלה שעבדו כמלא כוחם ומעבר לכוחם, ובראשם הרב מאיר דוד לוונשטיין. אני אומר לו עד מאה ועשרים ימשיך לעשות כמיטב יכולתו.

ר' שמחה שטוצברג:

ברשות היו"ר, נשיאות נכבדה וועידה, רציתי להעיר הערה קטנה בענין ההתישבות. שמעתי כמעט את כל הדיונים וכל הנואמים בעניני התישבות. אני רוצה במיוחד להתייחס לנקודה שהעלה ציר בענין אכלוס ארמון הנציב וסביבות ירושלים ובני-ברק. הוא אמר שלא צריך להגיע לחצור. הענין של חצור, אם זה לא היה קבוצה לא היה מסתדר. אלא שאם

24.11.76

א.ה.

רוצים לפתור את בעיית ההתישבות בצורה מעשית, שיהיה ברור, זה לא הרבה שנים, כולם זוכרים כשסנהדריה המורחבת היתה לפני שש שנים, יושבים כאן ממקימי שכונת סנהדריה המורחבת וקרית מאור חיים וכדומה. וודאי שלפני שש שנים היו הולכים ומקימים בסנהדריה המורחבת את קרית מאור חיים היא היתה נכשלת כמו התוכנית בארמון הנציב, אלא היות ולאט לאט התחילו לבנות את רחוב בר-אילן בירושלים, את רח' ירמיהו, את שכונת עזרת תורה וקרית צאנז היגיעו קרוב לזה, הצליחה קראית סנהדריה המורחבת. רנאים גם בבני-ברק, קריות שקרובות לעיר הצליחו. קריות שאין להן קשר ישיר עם העיר לא הצליחו.

לכן הצעתי לוועדה שתטפל בענייני התישבות, לא לחפש מקומות רחוקים אלא לפתח מהמרכז כלפי חוץ ואז נצליח.

ר' אליקים ביבלר:

אדוני היו"ר, נשיאות נכבדה, דבר ראשון אני רוצה לענות לחברי הרב ביליסטוצקי. אני חושב שהוא זוכר דיטוב שישבנו באולם מודיעין הזכרתי את המילים האלה, שדבר ראשון צריך ללמד את הנוער שלנו איך לבוא לוועידה ארצית. הם עוד לא נולדו לזה, הם עוד לא יודעים בכלל מה זה. איך לא מתבישים לבוא ולדבר לא לעניין. יש דברים שמתחילים לדבר כל אחד רוצה לעלות על הבמה ולהראות שהוא חבר ציר ומדבר. אני קטן זוכר, אולי אני מוכרח להגיד עכשיו קטונתי מכל החסדים ומכל האמת, אני מוכרח להזכיר, אני אחד מן השואה. באתי בזמן המלחמה ארצה. אני זוכר די טוב את הוועידה הארצית השלישית והרביעית. אז לא יעיו בחור צעיר אברך לעלות על הבמה ולדבר. הוא פחד לעלו ת. כאן לא בושה, כולם רוצים לדבר, אפשר לחשב איזה מתנה גדולה לחתונה מקבלים כאן, איזה עוגה גדולה יש כאן. מה יש? לא מתבישים?! צריך להיות קצת דרך ארץ.

א.ה

24.11.76

למה אני מזכיר את זה שאני באתי משם? בשביל ענין אחר.
קודם כל אני רוצה להזכיר לפני 15 שנה באתי לאגודת ישראל והצעתי להם הצעה: היות שהיגיעו בחירות ובקשו ממני שאתן את הדירה שלי בשביל הועדה, עשיתי זאת בחפץ לב בהתנדבות. היו"ר של הועדה הזו שישב בדירה שלי בקש ממני אחרי סגירת החנות ללכת איתו לבתיים לדבר איתו בבית הכנסת בענין בחירות. אמרתי לו: תסלח לי מאד, איך אתה לא מתביש להכנס ליהודי שבמשך ארבע שנים אתה לא היית אצלו, אתה אפילו לא יודע מה זה אגודת ישראל, אתה תהיה אצלו כל ארבע שנים ורק אז תוכל לבקש.

אותו הדבר כאן, הרב ביליסטוצקי בן חבר שלי, כל ארבע שנים לא רואים אותך באגודת ישראל, איפה אתה?! עוד **משח** אני רוצה להגיד. אני באתי להציע אז לרב שדרוביצקי שיחיה, שאנחנו צריכים לעשות שעורי ערב. לפני 15 שנים פתחו את הכולל בבני ברק. בקשתי שילכו שעה אחת לבזבז מהכולל לכל בית כנסת ללמד שעה אחת, וכך התחילו שעורי התורה. ב"ה הצלחנו עם ההצעה הזאת.

עכשיו הבאתי לכם עוד הצעה ואולי נצליח עם זה גם כן.
אני נותן הצעה להעמיד מועדון בשביל נוער לא לומד. אסביר זאת: יש הרבה נוער שלא הולכים לישיבות, הם לא יודעים, נוער מהצעירים שבאו מחו"ל, הם צריכים מקום איזה שהוא שיהיה להם חשוב. צריך להיות מקום פתוח. מאיפה אנילוקח את זה? מחו"ל. אני זוכר בורשה כל שבוע בחור אחד מהישיבה בא לצעירי ישראל ללמד עם הילדים האלה. פעם אחת בשבוע רש"י וחומש, פעם משנה, פעם גמרא, פעם הלכות דין. נתנו להם אפשרות לשחק בשאח ובדמקה וספורים כדי שיהיה להם מקום בפנים וירצו להכנס ולא ישארו בחוץ.

עוד הצעה: אני מציע שנפתח בכל עיר בארץ ישראל מועדון

בשביל חיילים. חייל שבא מהחזית או מהצבא לחופשה, הוא לא גר באותה עיר, שיהיה לו מקום איפה שיוכל להכנס לעניני דה.פעם הוא מבקש תפילין, פעם הוא צריך לאכל באיזה מקום בשבת או סדור. זה מזכיר לי דבר מענין, הבנים שלי היו בצבא בזמן מלחמת יום הכפורים וגם במלחמת ששת הימים. בא הכן שלי מגשן ואמר לי: אבא, תעזור לי לחפש תפילין, סדורים וחומשים. מחפשים את זה שם! לאן הלכתי? הלכתי למועדון ליונשטיין ועשה לי טובה נתן לי שלושה תפילין. לא היה לי מספיק והלכתי למועצה הדתית. אני שואל, חבר אגודת ישראל צריך ללכת למועצה הדתית? למה שלא יהיה באגודת ישראל מקום כזה? אני מציע את הדבר הזה ואני יודע שאם רוצים נמצא גם הכסף. גם אם זוג תפילין עולה היום אלף לירות אפשר למצא את הכסף לכך.

אני מנהל יחד עם מר אונגר שהוא היו"ר שלי בקור חולים מסעם אגודת ישראל בת"א. ב"ה פתחנו כבר שני סניפים בכני ברק ופ"ת. עכשיו אנו דואגים לדבר חשוב מאד. יש חולים שנמצאים בבי"ח רחוקים מן הבית ואין להם את האוכל בשבת שיהיה להם חם. אנו דואגים לקנות תרמוסים רק בשביל זה שיהיה להם אוכל חם על המקום. לא רק זה, אם יש אנשים שמבקשים אפילו כסף או דברים כאלה, מה אני מבקש, שיפתחו בכל מקום סניף בקור חולים שיתן תקציב המרכז בשביל כל בקור חולים.

אני מסיים ומקוה שכל ההצעות שהעליתי יתנו ברכה ונצליח. יחד עם זה, כל אברך שעולה על הבמה לדבר, שיחשב די טוב מה שהוא הולך לדבר, שלא יחשב שכאן זו אנדרלמוסיה או תיאטרון.

24.11.76

א.ה

יו"ר דוד לוונשטיין:

אני נכשלתי בנהול הישיבה בגלל שלא הייתי יותר תקיף. הישיבה מיועדת אך ורק לענייני קליטה. כל חבר שהכניס כאן עניינים צדדיים, אינני ממעיט בערך הדברים עליהם דברו, אבל הם עשו עבודה לא יפה כלפי הישיבה המוקדשת אך ורק לעניין הקליטה. אני מבקש מאלה שרוצים עוד להופיע כאן לפני הצבור, להקדיש את דבריהם רק לענייני קליטה והתישבות

ר' יצחק גולדקנופף:

כבוד הגשיאות, ועידה נכבדה, בענייני קליטה יש לי כמה הצעות מעשיות לעניין. הייתי מבקש ראשית כל מכבוד הרב לוונשטיין המנהל את מחלקת הקליטה של יהדות ב"מ, לשנות את השם יהדות בריה"מ ולקבע שזה מחלקת הקליטה לכל היהודים שנמצאים כעת בארץ ובכל מקום שהם כעת באים. נתקלתי בבעיה שהייתי צריך זוג תפילין עבור איזה יהודי, טולטלתי לכל מיני מקומות, עד שהגעתי לבסוף ברחמים גדולים לקבל זוג תפילין. (ב) הייתי מוסיף לזה שיש לקבע שהמשרד לא יהיה רק ברח" ברדיצ"בסקי, לא כל אחד יכול להגיע לשם, זה כרוך בזמן והוצאות, לקבע בכל הערים הגדולות שיהיה משרד וכתובת וידעו מי ומה זה מחלקת הקליטה.

הייתי רוצה להוסיף קצת טעם בזה, כי מחלקת הקליטה פירושה מחלקת הקליטה שקולטת כל יהודי שמעוניין לקבל עליו עול תורה ומצוות, כל יהודי שרוצה טלית, תפילין, ומזוזות צריך ויכול לקבל את זה ממחלקת הקליטה. נזכה לכך שבזכות שנקרב אחרים ונהיה מוסר לאחרים ונתן להם, אנחנו נושע ישפע עלינו שפע רב ונושפע בכל העולמות.

כמו כן הייתי רוצה להוסיף מילה קטנה לדבריו של הרב ביליסטוצקי. הוא אמנם רצה להוסיף שהוא מהעסקנים של רשת שעורי תורה בת"א. אבל אני מתנגד למה שאמר שחברי כנסת לא צריכים להופיע

24.11.76

א.ה

כשדנים על דברים אחרים. לזה אני מתנגד ואני חושב שיש עוד הרבה שמתנגדים לזה. כשמביאים בכנסת הצעה של משרד התקשורת או איזה משרד שהוא, לא חייבים הנציגים להיות אלמים שם, הם גם יכולים לחוות דעה, אפילו שזה לא ענייני דת. כמובן שבענייני דת צריכים להיות יותר חזקים ולדעת לתבע מה שאנו רוצים, אבל גם אם אנו דנים על משרד התקשורת או חגורות בטיחות, הם אומרים גם דברים שזה רק לרוחנו.

ר' אבישי שטוקהמר:

בכדי לסיים בקצרה וכהצעת מר לוונשטיין שמקיים בעצמו את מוצא שפתיך תשמר, אני גם רוצה לדבר בענייני התישבות. עורר אותי לזה ידידי ר' שמחה שטוצברג שדבר לפני כמה נואמים דברי טעם, אבל נדמה לי שמה שדבר דבר מחוסר ידע. הוא בקש שהיהדות החרדית תתרכז בהתישבות אך ורק במקומות קבועים לישובים חרדיים. הוא קבע שנסיונות אחרים נכשלו. אני רוצה לומר ולקבע בזה גם על העבר, גם על ההווה וגם על העתיד, לומר שתפקידה הגדול של אגודת ישראל, של היהדות החרדית הוא דוקא ודוקא במקומות מרוחקים ממקומות הישוב החרדיים המסורתיים הקרדינליים, אך ורק באותם מקומות מרוחקים. המקומות המרוחקים בכוונה, כוונתי לומר קודם בירושלים ובבני-ברק עצמה, כלומר, במקומות המסורתיים שלנו. נקח את בני ברק. ר' שלמה יענקל גרוס טוען תמיד מדוע לא תקענו יחד בגוש עציון. את זה הוא אומר לי תמיד בשיחות כארבע עינים ואת זה כאן אמר בדבריו המכובדים מעל במה זאת.

אבל רבותי, לפני שנצטרף לגוש אמונים ולפני שנחקע יחד בגוש עציון, הבה נחקע יחד בירושלים ובבני ברק ובגליל ובכל המקומות המרוחקים. אני אעיר לדוגמא למשל שני מקומות אופייניים של העבר ושל ההווה, מקומות התישבות שהחלו במקומות מרוחקים מהמרכז החרדי והצליחו וגררו את המרכז החרדי עד אליהם. הראשון הוא בבני ברק ועל עצם בני ברק עצמה גם היא כשהתחילה גם כן התחילה במקומות קצת מרוחקים מהמרכז החרדי שאז בכלל לא היה והבה נזכר זאת.

24.11.76

א.ה

אם אנחנו עומדים כאן בקרית צאנו בנתניה, מה יש לנו גדול מזה?
נתניה היתה ידועה כאחת הערים החילוניות ביותר וגם כיום היא כזאת.
אבל איזה תענוג כשאנחנו רואים היום בכל רחובות נתניה אברכים
חסידים ובני תורה מכל החוגים, מי אָ גרם לזאת? גרמה לכך קרית
צאנו שהתאכסנה, ואם פותחים בכבוד אכסניה, אני מסיים בכבוד אכסניה
לומר קרית צאנו היא המשל הבקי והגלוי לעין ביותר להצלחה שמקום
מרוחק שגרם לעצמו וגרם לכל העיר כולה.

דוגמא קודמת היא של שכון ויז'ניץ, קרית ויז'ניץ בבני ברק.
שהיא בעצם אם הקריות החסידיות בארץ הקודש, כשהאדמור הקדוש מויז'ניץ,
זצ"ל, החל לתקע יחד באותה גבעת חול שוממה שמסביב לא היה אלא חול
במלא המובן של המלה, ערמות של חול וחול במובן חילוני, בא אז האדמור
הקדוש מויז'ניץ ובמעוף האדיר שלו ובעין הנשר שלו קבע שדוקא שם תקום
יתד, ויודעים כולנו מה קרית ויז'ניץ זו המרוחקת, לכאורה אני עצמי
זוכרני כיצד בוססתי עם אבי שיחיה כשנסענו מירושלים לויז'ניץ, כיצד
בוססנו בחול עד שהגענו לויז'ניץ. היום אנחנו יודעים כיצד ויז'ניץ משכה
לעצמה את כל בני ברק ומכל כביש גהה ומעבר לזה.

דוגמא שניה שידירי ר' שמחה הזכיר, סנהדריה המורחבת. זכני
השם להיות אחד ממקימי פינות החמד היקרות בסנהדרים המורחבת קרית
מאור חיים. אני זוכר, כאשר התחילו למכר את הדירות הראשונות בקרית
מאור חיים, מיד באו אלי ואמרו: אתה הולך מתחת להררי החושך? מי
כסנהדריה המורחבת יכולה להוכיח יותר לכל, שהיום כאשר מספרים
בכרוניקה הפלילית לצערי בעתונות מספרים כך וליבי גאה מצד אחד,
מצד אחד כאב לי הלב שהתפרסם באחד העתונים החילוניים שבשתי השכונות
החרדיות של ירושלים מאה שערים וסנהדריה המורחבת היו 25-26 פריצות
ביום הכפורים. למה? מפני שהפורצים הגנבים לדאבונו ידעו שבשכונות
הללו לא ימצאו המשתכנים בביתם ולכן היו פריצות. מצד אחד חרד ונחתך

24.11.76

א.ה

ליבי על העובדה הנוראה של יום הכפורים, אבל מצד שני שמחתי שאומרים:
שתי השכונות החרדיות, מאה שערים הותיקה ומצד שני זו סנהדריה
המורחבת שמתחת להררי חשך.

לבן בכדי לסכם אני מציע הבה נתרכז בבניית שכונים, מקומות
התישבות וקליטה דוקא במקומות מרוחקים.

יו"ד. לוונשטיין:

גמרנו את רשימת הנואמים ואנו ניגשים עכשיו להחלטות.

אני מקריא מספר החלטות:

הועידה פונה לכל חברי אגודת ישראל בארץ להתחשב עם המצב
הכספי הקשה של ועדת הקליטה, לתת יד להצלחת המגבית בארץ. מי בעד?
מי נגד? כולם בעד.

בהתחשב עם העובדה שמופיעים שלושה עתונים חילוניים בשפה

הרוסית. הועידה מציעה לוועדת הקליטה לתכנן הוצאת עתון שבועי
לפי רוחנו.

הועידה מטילה על ועדת הקליטה להקים בסניפי אגודת ישראל

בערים הגדולות ועדות שיעמדו בקשר אתה בכל עניני קליטה של
עולים חדשים בערים שלהן ובסביבה.

חבר אחד בקשר רשות, שמו אליהו ויש לו הצעה מצדו. האם יש

עוד הצעות? בזה אני מודה לכל החברים שהשתתפו בערנות בעבודה

המשותפת וברוח הטובה שהיחה לאורך כל הדיון. מי יתן ונצליח ביחד
להרים את המשא וקרן תרומה בארצנו הקדושה גם בחוגי העולים אחינו
בני ישראל שבאו ובאים ארצה וזקוקים לעזרתנו כמובן הרוחני. ח"כ
גרוס מבקש עוד שתי הצעות להקריא.

א.ה

24.11.76

ח"כ גרוס:

יש לי עוד שתי הצעות ואני חושב שהחלטות אלה שייכות למחלקת

הקליטה של אגודת ישראל.

א. הועידה הארצית של אגודת ישראל פונה לממשלת בריה"מ לאפשר ליהודים הרוצים בכך לעלות ארצה כדי להתאחד עם בני משפחתם וקרוביהם בארץ, לאפשר להם לעלות לארץ הקודש.

ב. הועידה השישית הארצית של אגודת ישראל פונה ליהדות החרדית בתפוצות שיעשו מאמצים לעלות ארצה, ולפחות מי שלא יכול לעלות ארצה בגלל סבות שונות, כל יהודי שיש לו בן, ישלח אותו ללמד בישיבות בארצנו הקדושה.

יו"ר ד. לוונשטיין:

ח"כ גרוס, אין אני מוכן לקבל הצעתך בנוגע לקריאה מצדנו לממשלת בריה"מ. וועדתנו עושה עבודה אך ורק בכל מה שנוגע לעליה בארץ, לאחר שהעולים עלו. אין בסמכותנו ולא מתפקידנו לפנות לממשלות אחרות. זה ענין מדיני ששייך לתנועת אגודת ישראל או המרכז הארצי או לוועה"פ העולמי. אני רוצה שתסכים לזה שהחלטה זו לא תהיה ענינה של הועדה. אפשר להביא את זה אח"כ לישיבת המליאה, אבל לא כאן. גם ההצעה השניה אינה מענינה של הועדה שעובדת במסגרת מצומצמת ביותר. זה כבר ענין של אגודת ישראל העולמית. אני מבקש אותך להסכים שלא נקבל החלטות אלו במסגרת הועדה שלנו.

בזה אני סוגר את הישיבה.

הפסקה

24.11.76

יח - 1

ישיבת החלטותר' אלטר: - יו"ר הישיבה

ועידה נכבדה, אני חייב התנצלות על האחור שנגרם בשל בקשת כמה חברים נכבדים להתיעצות של הרגע האחרון. חברים נכבדים, היגיעה שעת נעילה. בנעילה נהגו לפתוח שערי כל ארונות הקודש. אני חושב ששערי התנועה הקדושה יפתחו עכשיו עם הנעילה של הועידה הזו. הם יהיו פתוחים לכל החברים ולכל אלה שיצטרפו לתנועה הקדושה אגודת ישראל. חברים, טולטלתם מביתכם, אבל הודות למאמציכם, הודות למאמץ המשותף שעזבתם את ביתכם לכמה ימים, הודות למאמץ הגדול שהתחיל לפני כמה וכמה ימים, לפני כמה חודשים, השקיעו בהם מאמץ כל חברי התנועה, ראשיהם פעיליה, כולל גם סיעת ציון והגשמה שלא נמצאו אתנו, הודות להם ב"ה זכינו שהתקיימו בחירות והתקיימה ועידה מוצלחה זו. אני מביע צער על אי השתתפותם הפעילה של חברי ציון והגשמה, אבל בכל זאת היה כאן קרוב לבבות עצום, חיוב עצום, אם היו חלוקי דעות, הם היו בעקר בחור הסיעות, אבל בין הסיעות היה מגע הדוק של אחוה, של קרוב לבבות שלא ראינו כמותו עשרות בשנים. אגודת ישראל נהיתה צעירה בכמה עשרות שנים, ימים טובים היגיעו, שמחים. כל אחד מהצירים מקבל תיק הביתה, אבל הוא לוקח אתו גם תיק גדול שבו נכתבו מעשיו הטובים, שבו נכתב חלקו בקדוש שם שמים של ועידה זו.

אני מקווה שבכל החלטות החשובות שיקראו נעשה גם הרבה, יצא

משהו קבוע ונמשך, אני מתאר לי כמו בכנסיות שיצא דף יומי, יצאו מכאן דברים גדולים קבועים, יצא דבר גדול לרשת שעורי תורה והפצת תורה. אני ברשותכם רוצה להתחיל להקריא את ההחלטות ונתן את רשות הדבור לרב יצחק מאיר, ראש הועדה המתמדת שיביא את החלטות הועדה לפני המליאה. בזה אני מכריז על ישיבת הנעילה כפתוחה, רשות הדבור לרב מאיר.

ר' יצחק מאיר - יו"ר ועדת מתמדת

כבוד היו"ר, כבוד הועידה הנכבדה, אני מתכבד להביא בפניכם

את החלטות הועדה המתמדת. החלטה ראשונה נוגעת לעניינים המדיניים.

א. הועידה הארצית השישית של אגודת ישראל מכריזה בזה שא"י

הובטחה לעם היהודי בברית בין הבתרים וקדושתה נצחית. אין שום כוח

בעולם שיפקיע זכות זו שנתנה מפי הגבורה. א"י הנה מאז ומתמיד משאת

נפשם של כל היהודים בכל הדורות, מאז גלינו מפני חטאינו מארצנו,

לא פסקה האמונה בביאת משיח צדקנו ובגאולתנו ופדות נפשנו. את

זכרה העלינו על ראש שמחתנו ומתפללים שנזכה לחזות בעינינו בשוב

השם לציון. הועידה שמעה בדאגה וחרדה דו"ח על הבעיות המדיניות

והבטחונות ובחנה בעיון את התוכניות הפוליטיות שהועלו להשגת הסדרי

שלום עם המדינות השכנות ועל עמדתן וגישתן של מעצמות ידידותיות בשאלה

זו. הועדה מחליטה שבבוא העת, כאשר הרעיונות וההצעות לפתרון הסכסוך

עם שכנינו יתגבשו ויתלבנו לקראת ההכרעה יבחנו בעיון קפדני ע"י

מוסדותיה העליונים של אגודת ישראל. הועידה הארצית של אגודת ישראל

בא"י קוראת למנהיגים הערביים להפסיק את מסע האיבה, לנסש את דרך

המלחמות ולפתר את הבעיות בדרכי שלום והבנה הדדית ולהתפתחותו ושגשוגו

של האיזור לטובת כל העמים היושבים בו. הועידה מפנה בזה קריאה

נרגשת למדינות הערביות לתת זכות יציאה לכל היהודים שמתגוררים בהן

ולהפסיק כל הפגיעות נגד קומץ היהודים שנותרו כהן. הועידה מפנה

קריאה אל בריה"מ ויתר המדינות במזרח אירופה לפתוח את שעריהן ולתת

לכל יהודי הרוצה לצאת להתאחד מחדש עם העם היהודי, כדי שיוכלו לקיים

מצוות התורה ולהבטיח חנוך יהודי לילדיהם.

הועידה מבקשת מממשלת בריה"מ להתיר את חופש הדת למליוני

היהודים ולאפשר להם לפתח מוסדות חנוך יהודיים שיחזירו עטרת תפארת

יהדות רוסיה ליושנה.

24.11.76

א.ה

הועידה הארצית סומכת את ידיה על הקו המדיני של סיעת אגודת ישראל בכנסת ויחסיה לבעיות המדיניות-החברתיות והכלכליות העולות על הפרק. קו זה מונחה ע"י ועקרון מקובל מאז ומתמיד להיות אופוזיציה קונסטרוקטיבית הקובעת עמדה לגופו של ענין בכל נושא ונושא, וזאת מתוך אחריות כלל ישראלית.

הועידה מביעה הערכה לנציגי אגודת ישראל בכנסת וברשויות המקומיות על עמידתם הגאה והמעמיקה במאבקהם על שמירת ערכי היהדות, קדושת השבת, זכויות היסוד המבטיחות אפשרות קיום אורח חיים תורתי לכל יהודי בא"י, ומחזקת את ידיהם במאבקם העברי על קדושת הארץ.

הועידה מביעה הערכה לעבודתם של נציגינו בכנסת וברשויות המקומיות המשמיעים ברמה את קול התורה וכל הבעיות העולות על הפרק. הועידה מביעה את מורת רוחה ומחאתה נגד הנסיונות הבלתי פוסקים לקעקע את יסודות ההלכה היהודית ע"י העלאת וקבלת חוקים זרים לרוח התורה ומסורת ישראל מדור דור.

מתוך חרדה עמוקה לעתידו של עם ישראל מביעה הועידה את שאט נפשה ומחאתה הנמרצת נגד קבלת החוק המתיר הפלות מלאכותיות. חוק זה פוגע במצוה הראשונה שעליה נצטוונו מפי הגבורה: פרו ורבו ומלאו את הארץ. הוא טומן סכנה חמורה לעתיד קיומו של העם היהודי בכללו ובא"י בפרט. הועידה חוזרת ומפצירה בממשלה ובכנסת לתקן את חוק האנטומיה והפתולוגיה חסי"ג על מנת להנהיג מעמד משפטי לרצון הנפטר ומשפחתו וקוראת לצבור הרופאים לכבד את אמונתם של בני ישראל בהשאת הנפש ולהמנע מנתוחי מתים. דבר זה יש בו גם ~~קפאת~~ אנטי-דתית על צבור המאמינים ופוגע פגיעה גסה בזכויות הפרט ומעכירה את רוחם של רבבות יהודים.

24.11.76

א.ה.

הועידה שמעה בצער על הקשיים שמערימות ועדות הפטור על

בנות שומרות תורה ומצוה המבקשות להשתחרר משרות צבאי על פי הזכות המואננת להם בחוק שרות הבטחון, ופונה בזה אל שר הבטחון בבקשה להורות לוועדות הפטור שיפסיקו את ההתנכלות לבנות ישראל כשרות.

הועידה מבקשת שוועדות הפטור יסתפקו באשור בתעודה של

אישיות רבנית או צבורית המאשרת את זכותה להשתחרר מטעמי דת בהתאם לחוק שרות הבטחון המאפשר גם שחרור מטעמי מצפון. הועידה חוזרת ומכריזה שעצם הטלת חובת גיוס על בנות בשרות נוגדת את ההלכה ונאסקה באסור חמור ע"י כל גדולי ישראל בארץ ובתפוצות, ומבקשת לבטל חובה זו בשעת הרום זו. אנו מצוים לשמר בקפדנות את הצווי האלוקי והיה מחנך קדוש ולא יראה בכך עריות דבר. הועידה משוכנעת שע"י בטול גיוס החובה בשרות הלאומי לנשים, תתרום הממשלה תרומה חשובה לעצור את ההתדרדרות המוסרית והחברתית הפוגעת ומערערת את אשיות קיומה של מדינת ישראל.

הועידה קובעת שאין לשום גורם הזכות והכוח לפגוע בעקרון

היסודי והמקודש שהלכה ורק היא קובעת מיהו יהודי ומתיחסת בחומרה רבה לסכנה האורבת לעם ישראל מן המצב החוקי הקיים המאפשר את סמיעתם של לא יהודים בתוך עם ישראל ומאיץ את ההתכוללות המכלה את הקבוצים היהודיים בעולם וקוראת לכנסת ולממשלה לתקן את החוק ולקבע את העקרון ההלכתי הקובע שגיוור הוא אך ורק על פי ההלכה.

הועידה מתיחסת בשלילה לרעיון העברת סמכויות הגיוור מידי

השפוט הרבני לידי רבנים מקומיים. הצעה שעשויה לגרום תקלות חמורות.

24.11.76

א.ה

הועידה שמעה בועזוע על החלול השטתי של בתי קברות קדמוניים

ע"י הפירות ארכיאולוגיות ומביעה את מחאתה נגד מעשים ואנדליים
אלה, מעשים מסוג זה שנעשים בבתי קברות יהודיים בעולם גוררים
מחאות מצד העולם היהודי, ולכן פונה אל כל הגורמים תוגעים בדבר
ארכיאולוגיים והחוקרים, ובראשם שר החנוך והתרבות הממונה על ענין
זה, להפסיק את חיטוטי הקברים ולא להחריד את מנוחתם של שוכני עפר.

הועידה מביעה הערכתה לעסקנים העוסקים במלאכת הקודש, ראשונים

במערכה זו על שמירת בתי הקברות היהודיים העתיקים בא"י ובמיוחד
לאגודת אתרא-קדישא העושים מלאכתם במסירות נפש, בהתנדבות ומסירות
נפש.

הועידה מתריעה ומזהירה נגד הפעילות של חוגים רפורמיים

שהעמיקו לאחרונה את חדירתם בארץ בעדשדם של גורמים חילוניים
שרואים בהם מכשיר להריסת יסודות הדת והמסורת.

הועידה מתריעה נגד האדישות השוררת בצבור כלפי תופעה זו,

נסיון העבר והפעילות ההרסניות של חוגים אלו צריך לשמש אות
אזהרה נגד נעיצת צפרניהם של מהרסים אלה בחומת ארץ הקודש.
אלה הן ההחלטות של הועדה המדינית.

ועדת ארגון התנועה

הועידה מיפה את כוחו של המרכז לערך שפורים ושנויים במוסדות

התנועה והסניפים, מתוך מטרה לפתוח והקמת סניפים בכל ישוב וישוב
בארצנו הקדושה וביסוסם של הסניפים הותיקים באמצעות: א) בחירת
מועצה ארצית של 301 חברים שיבחרו ע"י הועידה. ב) בחירת מרכז
מצומצם של 101 חברים ש, בחרו ע"י הועידה ויחכנס לפחות ארבע פעמים
בשנה. ג) יצירת כלים לאיחוד וקידום עתודת כוח אדם ושיבוצם בתפקידי

24.11.76

א.ה

מינהל במוסדות התנועה והשרותים הצבוריים. ד) גבית מס חבר שנתי.
ה) ארגון צבור המוני החרדים החברים בתנועה. הקמת ועדה של
המרכז אשר תגבש הצעה להגמת הועדות והמחלקות הקבועות שתפעלנה
במסגרת המרכז. המרכז יבחר ועדת בקורת שתפקח ותעקב אחר פעולות
התנועה ותגיש את ממצאיה אחת לשנה.

הועידה מטילה על המרכז שיבחה לדון בדבר הגבלת התפקידים
הכפולים שישנם לנציגי התנועה, וכמו כן לבדק בעית הגבלת היצוג
במוסדות חוץ עד לתקופות מסוימות.

כל ההצעות המעשיות הובאו, ויש עוד מספר הצעות שהושמעו
במליאה ובוועדות ולא הספיקו לעבד את כולן, אנו בוועדה המתמדת סכמנו
שכל ההצעות המעשיות שהועלו בטעת הדיון על נושא ארגון והסברה,
יעובדו ויסוכמו ויוגשו למרכז החדש לשם החלטה ובצוע. אלה היו
ההחלטות של ועדת ארגון התנועה.

היתה הצעה והתקבלה בוועדה המתמדת שלפחות מס חבר שנתי
יהיה 60 לירות לשנה.

יו"ר: הסתייגויות והערות תגישו בכתב. כ"כ גם הצעות נוספות ותקונים.

שאלות ותשובות: ר"י צחק מאיר:

אני מציע שהיו"ר יצביע על כל החלטות של כל ועדה וועדה
לחוד. קודם על הועדה המדינית ואח"כ על ארגון התנועה.

יו"ר אלטר:

בהתאם לתקנון, עד עכשיו הועדה המתמדת היא השלטון שבימי
הועידה. אי לכך אני חייב לתמוך בהצעה של יו"ר הועדה המתמדת.
אני רוצה להבהיר דבר מה, אם יש הסתייגות של חברים, סוף סוף עכשיו

24.11.76

א.ה

השעה מאד מאוחרת ואנו צריכים להצטמצם בפסיים של יעילות. אם נתחיל בויכוח על כל דבר לא נגמור ועוד מעט צריך יהיה כבר ללמוד את הדף היומי של מחר. אני מציע לקבל את זה, או להצביע בעד ונגד על ההחלטות וכל פתק בכתב יועבר שוב לוועדה המתמדת, ובמדה והיא לא תספיק לדון בו, יעבירו את זה או למרכז החדש או למוסדות שנבחר, או נוסף את זה במקום. גם מי שרוצה את רשות הדבר, יעביר את דבריו בכתב, לכל אחד יש את התיק שלו עם דברי כתיבה ואנו נדון בזה. צריך להשתדל לגמור לפני אור הבוקר. אולי נצביע גם על הדבר הזה: צנח ויכוח על כל דבר או נסתפק בהחלטות בעד ונגד והסתיגויות יובאו בכתב. על סדר היום כתוב סכומים, אשור תקנון התנועה ובחירת מוסדות. לפי הסדר הזה מחובתי לנהג בדרך הקצרה ביותר. אם רוצים יהיה ויכוח כללי אח"כ. אפשר להצביע בעד ואפשר נגד, אם יש הצעות לסדר היום יגישו את זה בכתב אם כל אחד יקום לנמק את דבריו, לא יהיה לדבר סוף. אני מוכן להביא גם שאלה זו להצבעה לפני הקהל.

אני רוצה לסכם דבר אחד. שמענו נאומים, העניינים הועברו לוועדות והחברים התבטאו כמעט כולם. הועדות הביאו את הדברים לוועדה המתמדת והרבה חברים פנו לוועדות. הועדות סכמו מה שסכמו ועכשיו מביאים כפי שמביאים בכנסת להבדיל, ואינני מתכוון לרומם את הכנסת אלא את אגודת ישראל, שם מקובל להביא לקריאה שלישית והצבעה. יש ויכוח קודם ויש אח"כ ועדה מתמדת, הסכומים של הועדה המתמדת להחלטה. אני מוכן לתת הצבעה גם על הנוהל, אבל לא יותר מזה. אם לרב וינרמן משהו לא נראה, הוא יכול להצביע נגד. היה לו שני ימים להרשם לויכוח או לברר עם הועדה המתמדת. עכשיו זה מאוחר מידי. אני על דעת עצמי אינני מאשר ויכוח, אם הקהל יחליט בהצבעה שהוא רוצה ויכוח - אני מוכן להכנע.

24.11.76

א.ה

אני מבקש להצביע אך ורק לפי כרטיסי ציר, מי בעד ההצעה להתחיל עכשיו בויכוח כללי לכל סעיף וסעיף אחרי החלטות של כל ועדה יצביעו מי בעד ההחלטות של הועדה המתמדת ומי נגד. הוקראו כאן ההחלטות של הועדה המדינית וזה עבר את הועדה המתמדת. מי בעד ההחלטות של הועדה המדינית ירים את ידו (עם כרטיסי ציר). מי נגד? ההצעות התקבלו.

שמענו את ההצעות של הועדה המתמדת בארגון התנועה. מי בעד ההצעות האלו? - עכשיו יש הצבעה על עניינים של הועדה המתמדת סכומים. אח"כ תהיה בחירת המוסדות. לפני בחירת המוסדות אבקש לבדוק היטב את כל כרטיסי הציר ולראות אם כולם מאשרים כיאות, אחרת עלולים להווצר אי-סדר. כשירוננו על הצעת המוסדות, תהיה הצבעה רגילה לפי כרטיסי ציר.

מי בעד ההצעה של ארגון התנועה כפי שהובא ע"י הועדה המתמדת? מי נגד הצעה זו? ההצעה התקבלה ברב. את ההערות אבקש להעביר בכתב. יתכן שהועדה עכשיו תדון בהערות ואם לא במרכז הבא. אני מבטיח שתהיה התייחסות לכל הצעה שתוגש בכתב ותהיה גם תשובה בכתב באיזה פורום נדונה ההצעה ומה היתה ההחלטה.

ר' יצחק מאיר:

השרותים המוניציפאליים: מתוך רצון לחדור לקרב האוכלוסיה בכל רחבי הארץ הוחלט א) הועידה הארצית מטילה על המוסדות של התנועה שיבחרו להקים מיד ועדה ומחלקת פעילים לעניינים מוניציפאליים של הרשויות המקומיות והמועצות הדתיות, וכן לחייב את סניפי התנועה ברחבי הארץ להקים ועדות מוניציפאליות.

24.11.76

א.ה

המחלקה תקיים קשר מתמיד עם נציגינו והועדות בכל מקום כדי להדריכם ולהנחותם, וכן לבקש את פעילותם. המרכז הארצי יעמיד לרשות המחלקה תקציב מתאים למימון פעולותיה. המחלקה אתכנס לפחות אחת לשנה חודשים את נציגינו ברשויות המקומיות ובמועצות הדתיות לדיון והדרכה. המחלקה תתיחס בהקדם לגבי החוק החדש והתקנות החדשות של בחירת ראשי הערים בבחירות אישיות ישירות, כדי להנחות את נציגינו בהתאם. הועידה הארצית מתריעה נגד קפוחנו בהרכב המועצות הדתיות ומטילה על המחלקה המוניציפאלית לספל בבעיה זו. אי תקון הדבר עלול להביא למצג שנדרש מימון שרותים דתיים עצמאיים. המחלקה המוניציפאלית תקיים קשר עם ראשי הרשויות המקומיות והמועצות הדתיות, מרכז השלטון המקומי ומשרד הפנים, לעמוד על ספוק מלא השרותים הדתיים גם במקומות שאין לנו שם נציגים. מאחר ויש מחסור גדול בשרותים הדתיים, מטילה הועידה הארצית על נציגינו במועצות המקומיות ובמועצות הדתיות לדאג שבכל מקום יסופקו שרותים דתיים וימונו רבנים, שוחטים וכו' בהתאם לגודל האוכלוסיה והצרכים המקומיים.

ר' אלטר:

עכשיו ההצבעה על הצעות הועדה המתמדת בענין שרותים מוניציפאליים. מי בעד קבלת הצעות שהוקראו ע"י הרב מאיר? מי נגד? ההצעה התקבלה פה אחד.

ר' יצחק מאיר:

מפעלים קונסטרוקטיביים, משק וכלכלה: מתוך דאגה לצרכיהם של חברי התנועה מחליטה הועידה להטיל על המרכז הארצי לפעל בשטחים הבאים, תוך הקמת כחובת מרכזית בנושאי שכונ, משק וכלכלה:

א.ה

24.11.76

שכון והתישבות ע"י אתור שטחים לבניית קריות חרדיות וסיוע לכל היוזמות הברוכות בשטח הדיור המוקמים ע"י חברי אגודת ישראל. הקמת קריות חרדיות בכל רחבי הארץ ועדוד זוגות צעירים לעבור ממרכזי הארץ לעיירות הפתוח.

הועידה מקדמת בברכה הקמת קרית חצור החסידית וכל הקריות החרדיות שהוקמו, שהן לברכה ודוגמא וקוראת להקים קריות חרדיות נוספות בעירות הפתוח.

הועידה רואה בהומרה את התדלדלות הישוב החרדי בערי הקודש סבריה וצפת וכו', מה שפוגע בצביון הדתי מקדמת דנא, ופונה למוסדות התנועה לבחר בועדה מיוחדת לפתרון הבעיה.

הקמת קרן גמילות חסד מרכזית שתעזור וחסייע לזוגות צעירים ולנצרכים שונים מחברי התנועה.

שרותי בריאות: לחדור לשלובם של חברי התנועה בקופות החולים הקיימות ושלא יודקו לשרותיהם של מפלגות אחרות.

קרן לעדוד משפחות מעוטות יכולת, עי הקמת שרותים לאספקה ורכישת מוצרים במחירים מוזלים. הועידה פונה לגורמי הממשלה להגדיל התמכה במשפחות ברוכות ילדים ולהטבת מצבן הכלכלי.

יו"ר אלטר:

שמענו את ההצעות מפי הרב שאולזון ואני מבקש להצביע על זה. מי בעד ההצעות של הרב שאולזון? מי נגד? ההצעה נתקבלה ברוב גדול, מתנגד אחד.

24.11.76

א.ה

ר' יצחק מאיר שאולזון:

עניני כספים:

במטרה להגביר את פעולותיה של התנועה במכלול השטחים, פונה התנועה לכל הגורמים למיצוי כל האפשרויות להגדלת הכנסות התנועה ולפעל כדלהלן:

א. יחוד כל הקופות הקיימות בתנועה תוך תקופת זמן סבירה.

ב. הכנת תקציב שנתי שיאושר ע"י המרכז.

ג. גיוס משאבים כספיים ע"י נבחרת התנועה ונציגיה בארץ

ובתפוצות.

ד. הגדלת ההקצבות השנתיות עם מוסדות וקרנות צבוריים.

ה. הפעלת החברים בנשיאת העול הכספי באמצעות תשלום מס חבר

ותרומות.

יו"ר אלטר:

שמענו את הצעות הועדה המתמדת כפי שהוקראו ע"י ר' מאיר.

מי בעד הצעות עניני הכספים? מי נגד? ההצעות נחקבלו ברב גדול.

החלטות בעניני נוער, נשי ובנות אגודת ישראל:

א. הספול בנוער: הועדה מחליטה כי המרכז הנבחר יבחר בועדה

לעניני נוער ויטפל בארגון הנוער האגודתי וכן בעניני בנות ונשי

אגודת ישראל. יוקמו ספריות ניידות ונייחות, יוקם קשר מתמיד עם

ישיבות המתמידים ורשת ישיבות הערב ברחבי הארץ לשם הקמת ארגון גג

וועדה רוחנית עליונה מגדולי התורה והיראה. על המרכז לתת את הדעת

לפתוח ספרות ענפה לילד ולנוער ברוח היהדות החרדית. תנתן מלא תשומת

הלב לספול בבעיה המדינה של נוער כושל וקרובם של רחוקים. התנועה

פונה לאברכי הכוללים לאמץ תלמידים הלומדים בבתי"ס של החנוך העצמאי.

תנתן מלא תשומת הלב לסדורם של ילדים נזקקים במוסדות מתאימים.

24.11.76

א.ה

נשי אגודת ישראל. יש לפתוח בכל הארץ סניפי נשי אגודת ישראל בהם יאורגנו הפעולות החברתיות. על נשי אגודת ישראל לארגן פעולות הסברה בכל המישורים הקשורים בשלמות וטהרת הבית היהודי. בנות אגודת ישראל: יעשה מאמץ להרחיב את סניפי בנות אגודת ישראל ובתיה בכל הארץ, תוך מטרה לספק להם את האמצעים המתאימים.

יו"ר אלטר:

קודם בקשו נמנעים זכות דבור, אבל זה לא מקובל אלא רק בכנסת, לפי התקנון שלנו אין מקום לדבר הזה. אבל הודיעו לי שבהצעה הקודמת התקבלה ברוב גדול והיו כמה נמנעים. כפי ששמענו את הצעת הועדה המתמדת מפי הרב מאיר בענייני נשי ובסת והנוער. זו סדרת ההצעות האחרונה שהוגשו ע"י הועדה המתמדת. מי בעד ההצעות האלה? מי נגד? ההצעה נתקבלה ברוב גדול נגד כמה נמנעים.

ר' יצחק מאיר:

החלטות בענייני חנוך. לשם המערב אחר החנוך התורני, היא המשימה העקרית של אגודת ישראל, ועל התנועה להשקיע את מירב המחשבה והאמצעים בנושאים אלה שהם בבת עינינו ומקור עתידנו בארצנו הקדושה ובתפוצות. לשם כך יש לפעל להשגת המטרות הבאות: א. חוקם ועדה רוחנית עליונה בעלת סמכויות רוחניות ותורניות לכל מסגרות החנוך באגודת ישראל מגן הילדים ועד המוסדות העל-יסודיים. לחנוך.

ב. תארגן ועדה ומחלקת חנוך בה ימצאו באי כוחם של החנוך העצמאי, מרכז בית יעקב ויתר הסמינריונים של בית יעקב, מועצות חנוך גבוהים, ראשי ישיבות, מנהלי כוללים, תשכירים ותח"ים (?) ברשת שעורי תורה שמתפקידם לדאג לכל צרכי החנוך החרדי בארץ.

ג. לחזק, לבסס ולהרחיב את מערכת החנוך העצמאי בארץ כולל סמינריונים של בית יעקב ופתוח מוסדות החנוך העצמאי בכל מקומות הישוב היהודי בארץ וכן רשתות גני ילדים ומעונות יום בית יעקב

24.11.76

א.ה

ומוסדות נשי אגודת ישראל ומעונות ילדים של אגודת ישראל. ליסד
 גני ילדים ומעונות יום בכל מקום שנדרש שם, ליסד בתי ספר לבנים
 ובנות הנזקקים לכך. ליסד ולהרחיב מוסדות להכשרת מורים, מחנכים
 ומדריכים קהילתיים בארץ ובתפוצות. לארגן ועדת חנוך מקומית בכל
 סניפי אגודת ישראל שמתפקידם לחזק ולהרחיב את החנוך החרדי במקום
 תוך קשר מתמיד עם נציגינו ברשויות המקומיות. לדאג לקליטתם של כל
 תלמידי הישיבות הקטנות בישיבות הגדולות הקדושות. תוקט קרן פרסים
 ומלגות לתלמידי נזקקים בני ישיבות ומוסדות חנוך על יסודי לבנות.
 למצא את הדרכים לחזק, לבסס ולהרחיב את התשברים והתחיים בארץ.
 לדאג להקמת כוללים בכל המקומות, במיוחד בעירות פתוח ובמקומות
 מרוחקים, על מנת להשפיע על המצב הרוחני במקום. לבצר ולפתח את
 המטיבות לקליטת אותם תלמידים הזקוקים לכך.

הועידה פונה לממשלת ישראל בקריאה נרגשת: אנא, אל תחטאו

בילך, ההתדרדרות המוסרית הקימת במדינה ובפרט בקרב בני הנוער,
 הורסת כל חלקה טובה. החנוך הקלוקל אותו מקבל הנוער וממנו הוא ניזון
 כבר הספיק לדאבוננו להצמיח פרי באושים. בניס המתנכרים לכור מחצבתם.
 קריאתנו: אל נא אחים תרעו, שובו לדרך החנוך הסלולה לנו מדור אל
 דור ואלתלעיסו את בנינו ברעל וכפירה, חזרו נא אל החנוך המקורי
 המקודש והצילו את ילדי ישראל מקריעה רוחנית ח"ו ומאבוד דמותם
 היהודית.

יו"ר אאאא אלטר:

שמענו את הצעות הועדה המתמדת בעניני חנוך. מי בעד? מי נגד?

מי נמנע? ההצעה התקבלה ברב גדול נגד אחד ושני נמנעים.

א.ה

24.11.76

ר' יצחק מאיר:

בקשר לרשת שעורי תורה: הועידה הארצית מוקירה את פעולותיה ומפעל
רשת שעורי תורה אשר יסודה והורתה ע"י מרנן ורבנן גדולי התורה.
היא מהווה חוליה מרכזית לקרובם של אחינו בני ישראל מכל העדות
להמשיך בדרך התורה והמסורה. הועידה מטילה על ראשי התנועה להקים
דירקטוריון מיוחד, רשות גדולי ומורי הדור בהשתתפות מורי וראשי
מנהיגי אגודת ישראל ורשת שעורי תורה אשר תטפל ותדאג לכל הענינים
הרוחניים והכספיים.

הועידה רואה ברשת שעורי תורה מפעל אדיר וכביר כוח וקוראת
לכל החברים לפעל בכל הדרכים והאמצעים לקיומה והגדלתה של רשת שעורי
תורה, המהווה עוגן הצלה בכל אתר ואתר בהחדרת עול התורה וקרוב אחינו
בני ישראל לאביהם שבשמים.

הועידה מצינת בספוק כי מגידי השעורים הם המביאים את דבר
אגודת ישראל ותודעתה להמוני העם במשך כל ימות השנה. הם המלמדים
תורה, הם המרכזים והמזכירים, הם אגודת ישראל הניידת.
הועידה קוראת לראשי התנועה לדאג להכפלת השרותים תוך השנה
הקרובה ולהקים רשת שעורי תורה בכל עיר וישוב שאליהם לא הגענו עד כה.

יו"ר אלטר:

אני מבקש להצביע על ההצעות על רשת שעורי תורה. מי בעד? מי
נגד? מי נמנע - ההצעה התקבלה פה אחד ללא מתנגדים וללא נמנעים.
יש הצעת תקון של ר' פישל גלרנסר שכל אחד לעצמו גם כן ילמד ולא רק
ילך ללמוד ברשת שעורי תורה אצל אחרים. קשט עצמך ואח"כ קשוט אחרים.

החלק
מס' 11 23 16

24.11.76

יט - 1

המשך ההחלטותר' יצחק מאיר יו"ר ועדת מתמדת

חזוק הדת. הועידה רואה בדאגה ובחרדה מרובה את המצב הרוחני השורר בארץ והמשבר באמון שנגרם ע"י הוצאות מהאמונה ומדרך תורתנו הקדושה.

הועידה קוראת ליסד ועדה רוחנית מורכבת מחבר רבנים וראשי ישיבות שתבחר ע"י מועצת גדולי תורה. בעניני התנועה בכל נושאי הרוח והיהדות ברחבי הארץ, יהיו תחת הכוונת מועצת גדולי תורה. הועידה קוראת לכל שלומי אמוני ישראל ובמיוחד לכל חברי התנועה לקבע עתים לתורה וכן להשתתף בקביעות בלמוד הדת היומית, המשנה היומית וההלכה היומית.

הועידה מלאה חרדה מההתדרדרות החמורה בשמירת שבת ומועדי קדשנו ע"י חלולי שבת המוניים וקוראת לממשלת ישראל לחדל מלקעקע את תומת השבת אשר שמרה על עם ישראל לדורותיו.

הועידה קוראת לכל הגורמים הצבוריים להמנע מהקמת מרכזי ספורט וכו' בקרבת שכונות הדתיות ולמנע מופעי ספורט המוניים בשבתות ובמועדי ישראל.

הועידה פונה למשרד התחבורה למנע חלולי שבת ע"י תחבורה ולהורות על סגירת רחובות וכבישים, במיוחד בשכונות הדתיות.

הועידה פונה אל הצבור החרדי להמנע ממוותרות וביחוד בחגיגות ושמחות בהתאם להוראות גדולי תורה וכפי שהיה נהוג מדור דור.

הועידה קוראת לעם השוכן בציון לקיים קריאת גדולי תורה הקודם, ללמוד שמירת הלשון ומציעה לתכנן למודו כמתכונת הדת היומית.

הועידה קוראת להקמת ועדת כשרות עליונה שתפרסם אחת לשנה את כל הקשור לכשרות ופונה אל נציגי התנועה ברשויות המקומיות ובמועצות המקומיות לעמוד על משמר הכשרות והשולחן הטהור.

24.11.76

א.ה

הועידה קוראת לכל החרד לדבר השם להמנע מקריאת עתונות

חילונית והכנסת סלויזיה לבתייהם כקריאת גדולי הדור.

הועידה פונה לממשלת ישראל להקים מקואות טהרה בכל מקום

ישוב ובכל רכוז של אוכלוסין, כדוגמת יתר השרותים הצבוריים. חוקם

ועדה עליונה לפעל בדרכי פרטום תמידיים למניעת נגע פרסומי התועבה והקפדה על תלבושת צנועה.

הועידה קוראת לראשי התנועה לעודד צעירים בני תורה מחברי

התנועה לכהן כרבנים ומשמשים בקודש בכל ערי ישראל ובתפוצות. לאור

ההתעוררות לחזרה לחשובה וכמיהה לחפוש האמת בחוגים שונים המחפשים דרך שיבה ליהדות הנאמנה, קוראת הועידה להקים ועדה עליונה של רבנים וראשי ישיבות אשר יעבדו תוכנית עבודה לקרוב רחוקים.

ר" אלטר יו" :

אני מבקש להצביע על שורת ההחלטות בענייני חזק הדת. מי

בעד? מי נגד ההצעה? מי נמנע? ההצעה התקבלה ברוב גדול.

ר' יצחק מאיר :

עתונות ספרות והסברה: הועדה רואה בדאגה את טשטוש המוחין

וחוסר ההבנה הבסיסית לערכי ישראל המקודשים מדור דור ופונה למרכז

להקים ועדה ומחלקת הסברה תוך יצירת כלים נוספים כגון עתון שבועי

לנוער, ירחונים ופרסומים תורניים והפצת חוברות הסברה בשפות שונות.

הועידה מציעה לקיים במות הסברה ברחבי הארץ לבירורים עיוניים

לקרוב רחוקים, לעודד בני התורה להפיץ דבר השם בכל החוגים. הועידה

פונה בבטאון התנועה המודיע את המכשיר המרכזי להפצת רעיון אגודת

ישראל ודבר היהדות הנאמנה בכל רחבת העולם וממליצה בפני המרכז:

(א) לעודד סופרים מוכשרים ולשלבם בעבודה הספרותית של העתון.

(ב) להקצות את המשאבים הדרושים להחזקתו, ביסוסו, שפור רמתו והגברת

תפוצתו. על כל סניפי אגודת ישראל לשמש כתובת לכל ענייני העתון.

א.ה

24.11.76

הועידה קוראת לכל חברי ואוהדי אגודת ישראל להיות מנויים על עתון המודיע לסייע בהגברת התפוצה בקרב שכבות רחבות של הצבור.
ר' אלטר:

אני מבקש להצביע על ענייני ספרות, עתונות והסברה. מי בעד?
מי נגד? מי נמנע? ההצעה החקבלה ברב. היו לפחות עשרים בעד וששה נגד.

ר' יצחק מאיר:

החלטות בענייני עליה, קליטה והתישבות: הועידה רואה צורך חינני להגביר מאמצים לקליטתם הרוחנית של העולים הבאים לארצנו מכל רחבי תבל ולשם כך היא מציעה א) הקמת מרכזי קליטה ואולפנים על טהרת הקודש וכן מוסדות קליטה לבנים ולבנות. ב) להקים ברחביה הארץ מרכזים של התנועה, שימשו כתובת לכל עולה בבעיותיו הרוחניות והפיזיות. ג) לעודד משפחות חרדיות שיאמצו משפחות עולים ויעמדו עמם בקשר הדוק. ד) להקים מוסדות קליטה חרדיים לבני ובנות העולים. ה) להכשיר שליחים לתחנות מעבר ומרכזי היהדות בגולה. ה) לדאג לנציגות אגודאית בכל מוסדות הקליטה של הממשלה וגורמים צבוריים אחרים בכל תפוצות העולם. להקים ועדת התישבות שתדאג להגברת כוחם של הישובים האגודאים הקיימים ולהקמתם של ישובים חדשים נוספים ולהכוונת זוגות צעירים לנקודות ההתישבות.
הועידה מביעה הוקרתה להנהלת מחלקת הקליטה על פעליה המבורכים בהפעלתם הרוחנית של עולי בריה"מ.

הועידה קוראת לנציגי הממשלה לאפשר השתתפותם של חברי התנועה בקליטתם של העולים מעת בואם לשערי הארץ.

ר' אלטר:

מי בעד הצעות הועדה המתמדת בענייני קליטה? מי נגד? מי נמנע? ההצעה נחקבלה ברב מוחלט כמעט עם נמנע אחד.
כל הסתייגות נרשמת ותרשם בפרוטוקול. יש כמה וכמה בעניין שיטת רבנו חם שהושמט, בעניין קפוח המועצות הדתיות וענייני קדנציות.

א.ה

24.11.76

ר' יצחק מאיר:

בענין ועדת חזוק הדת היה חסר משהו ואני רוצה לתקן את זה, שכל אחד ואחד יקבל על עצמו לקבע עתים לתורה וימנע מלהמנע בבית הכנסת מעת שהצבור מתפלל ובעת קריאת התורה וימנע מקריאה בעתונים חילוניים וספרים חילוניים.

ר' אלטר:

אני מבקש להצביע על התוספת הזו. זה ימנע ערעורים רבים. מי בעד? מי נגד? ההצעה התקבלה פה אחד. יש כמה הסתיגויות על ענין של קופה אחידה, על ענין עתון המודיע, כל הדברים יבדקו. ענין תפוצת המודיע יש הרבה הרבה ערעורים והענין יבדק. יש להגדיל את תפוצת המודיע. גם בענין פניה לערכאות יש כמה וכמה הסתיגויות. היתה הצעה להכליל אסור פניה לערכאות וזה יבדק. קבלתי כמה בקשות לדון על הגבלת הקדנציות והתפקידים. זה לא דבר שאפשר לדון עליו ברגע האחרון, זה יבדק. עכשיו אנחנו ניגשיט לענין תקונים בתקנון. אני רוצה להסביר את הענין שנכלל בסדר היום, תקונים בתקנון התנועה. בעצם לא היינו אולי מטריחים את הועידה, אבל היו כמה וכמה דברים שאנו רוצים לשנות. החשובה שבהן זו הסיבה, שלפי התקנון הישן הועידה בוחרת במוסדות התנועה, מועצה, מרכז והנהלה. הועידה ורק בסמכותה של הועידה. אם אנחנו נבחר בהנהלה, יש לנו הוראה ברורה מועצת גדולי תורה, שהנהלה צריכה להבחר על דעת והסכמת כל הסיעות. לצערנו למרות כל המאמצים שעשינו במשך הועידה, נפגשנו אתם ויצאו כמה חברים מראשי הסיעות הגדולות להפגש אתם תוך כדי הלהט של הועידה, עשינו מאמצים להביא אותם ולדאבוננו לא הצלחנו. אנו לא יכולים לקיים את זה וזו הנראת מועצת גדולי תורה ואנו מעונינים להשכין שלום ולהקים הנהלה תוך הדברות עם כל הסיעות, כולל סיעת ציונות והגשמה שלא הופיעה. כדי לתקן את זה, ידענו מיד שעלולים להתקל בזה או אפילו אם יבואו לא נגיע לידי הסכמה, הועידה לא יכולה להמשיך עד שלא נבוא לזה, כרוכות בזה טרדות גדולות שלא לדבר על ההוצאות, לכן רצינו לשנות את התקנון כדי לאפשר הקמת ההנהלה לא ע"י הועידה

24.11.76

א.ה

וכמובן אם כבר משנים מביאים תקנון מעובד לצרכי התנועה שעונה על כל מיני דברים.

אני מבקש את ר' בנימין שרניצקי שעזר בתוך קבוצה מסוימת שהוקמה להגדלת תקנון חדש, להביא אותו לפני הועידה. אני רוצה לומר לכולכם שקבלנו יעוץ משפטי המרשה זאת.

הרב וינרמן:

סעיף 22 לתקנון הישן של אגודת ישראל קובע: שנוי בתקנות יעשה ע"י החלטת ועידה ארצית בתנאי שסדר היום של הועידה כלל הצעה בדבר שנוי התקנון ובעד ההחלטה הצביעו לכל הפחות שני שלישים כצירי הועידה. אתחיל מהסוף, אין כאן 260 צירי ועידה בכלל. כלומר, גם אם כל הנוכחים כאן יצביעו בעד השנוי, אין כאן 260 צירים. לכן אין כאן רב של צירים הדרוש לשנוי התקנון. לא כתוב כאן שני שלישים של המשתתפים, אלא שני שלישים של הצירים. יש 390 צירים וצריכים להיות שני שלישים מהם.

דבר שני, כאן לא כתוב כפי שכבוד ראש הישיבה אמר שנוי בתקנון, כאן כתוב אשור תקנון. מאחר וכאן כתוב מפורש שצריך הצעה בדבר שנוי בתקנון וכאן לא כתוב הצעה בדבר שנוי, אי אפשר בכלל להעלות את זה לסדר היום, אלא אם תהיה הצבעה פה אחד.

ר' אלטר:

אני חולק על זה. זו לא הפרעה ראשונה, הרב וינרמן מהרגע הראשון טרפד. היתה לנו ישיבת מרכז מיוחדת לענין זה ולא נבהלנו מזה. אני מבקש שוב פעם לקבל ולהתקדם. אני מבקש רב שהרב וינרמן לא יביא זאת לפני ערכאות או מוסדות אחרים, כפי שהיה בטעון לפני בית דין רבני כשהשפיל את התנועה ואני בקשתי את כבוד מועצת גדולי תורה כמה פעמים, אני מבקש שיכבד את המעמד ולא יארגן קשיים, אנו מבקשים מהועידה אשור התקנון.

אני רוצה להעיר עוד שלפי טעונו של הרב וינרמן הוא לא ציר, כי הוא טען שרק 301 ואו 392 ולפי זה רק מאתיים. הוא ככה טען כמה וכמה פעמים.

ר' שוריןסקי:

1. הועידה בוחרת במועצה ארצית המונה 300 חברים וכן ביו"ר המועצה הארצית אשר יהיה חבר המועצה הארצית בתוקף תפקידו.
2. הועידה בוחרת במרכז המונה מאה חברים, יו"ר המועצה הארצית יהיה חבר המרכז בתוקף תפקידו ויכהן כיו"ר המרכז.
3. הועידה מסמיכה את המועצה הארצית לבחר את מוסדות התנועה שלא נבחרו ע"י הועידה ולקבע את סמכויותיהם והרכבם או לשנותם מפעם לפעם. כל עוד לא נבחרו א מוסדות התנועה ע"י המועצה הארצית כאמור לעיל, לא יפגע הדבר בסמכויות המרכז להחליט ולהכריע בכל עניני אגודת ישראל. אולי אפשר? אם אין צורך אמשיך.
4. הועידה מסמיכה את המועצה הארצית לקבל ולאשר שנויים ו/או תקונים לתקנות ההתאגדות של אגודת ישראל. כל תקון ו/או שנוי כאמור יהיה טעון הצבעה של לפחות רב מחברי המועצה הארצית.
5. במדה ואיזה מההחלטות הנ"ל נוגד את תקנות ההתאגדות אגודת ישראל תחשבנה ההחלטות הנ"ל כמשנות ו/או כמתקנות אותן תקנות בהתאם לסעיף 22/א לתקנות ההתאגדות של אגודת ישראל. במקום סעיף 2 בתקנות האגודה יאמר: המקום מרכז הסתדרות אגודת ישראל בא"י, להלן לשם הקצור אגודת ישראל, משרדיו המרכזיים נמצאים בת"א רח' ברדיצ'בסקי 5. המרכז הארצי של אגודת ישראל יוכל להקים סניפים בכל ערי הארץ ומושבותיה.
6. הועידה מחליטה הואיל והמועצה והמרכז מורכבים ממומלצי סיעות, לכן תהיה הזכוּת בידי הסיעות להמליץ על ממלא מקום במקום החבר הקבוע שלא יכול היה להופיע בישיבה מסוימת כפי שהיה נהוג

24.11.76

א.ה

עד כה וזאת עד למכסימום של 50%. כמו כן הועידה מחליטה כי במקרה וחבר סיעה מסוימת מתפטר או ח"ו שבק חיים לכל חי, רשאית הסיעה שהנ"ל נמנה על חבריה, להמליץ על חבר אחר במקומו. הוחלט שהערב בוחרים ביו"ר ובממ"מ.

ר' אלטר:

עכשיו אנחנו ניגשים לענין רציני, אשור התקנון החדש או אשור השנויים. אני מבקש לבדק כל דבר ולספר את הקולות אך ורק לפי כרטיסי ציר. מי בעד ההצעה על אשור התקנון? קודם נצביע על התקנון עצמו ואח"כ נוכל להצביע על התוספת. מי נגד? ארבעה, חמשה מתנגדים. מי נמנע? שניים. השנוי התקבל. עכשיו יש הצעת תוספת מפני ר' פישל גלרנטר.

החלטות
הו"ר

היו"ר צודק, אין לו אפשרות להגיש עכשיו תקון, אני מבין את ההתמרמרות של אלה שמתנגדים, אבל תהא לנו סבלנות, נתן לו את האפשרות להסביר מה שהוא רוצה להסביר, והמעוט שלו מובטח. אבל למה לא נתן לו לדבר?

ר' פישל גלרנטר:

חברים נכבדים, אני מודה בעד החסד שגמלתם אתי ונתתם לי אפשרות להוסיף כמה הערות. א) בקשתי מקודם לפני ההצבעה ולא נתתם לי. שני דברים לפני שאכנס לעצם הענינים, הערה כי מקודם לפני ההצעות שקרה ענין שלפי דעתי אינו חוקי ודוקא מפני שאני רוצה שהועידה הזאת חתומים ותגמר בצורה הגונה כפי שצריך להיות באגודת ישראל, ולמנע אי נעימויות אח"כ, מפני שדרכי תמיד בעבודה היא תמיד למנע מקודם ולא לקטרג אח"כ, מחובתי להגיד, לפי התקנון של הבחירות והתקנון הקיים, כרטיסי הציר צריכים להיות חתומים ע"י יו"ר ועדת הבחירות. היו"ר הקדיש הרבה שעות לעבור על כל שם ושם ולהשוות ולראות. לצערי נוכחתי לדעת שהכניסו ושנו בכמה רשימות של המועמדים. אני

א.ה

24.11.76

ראיתי שהיה מאוחר יותר אבל מילא, ראיתי שכתבו ליד כמה שעות של מועמדים שחברים התפטרו. נוכחתי לדעת שלא התפטרו וכשבקשתי להביא לי מכתבי התפטרות, עד היום לא זכיתי לקבל, למרות שעבר כבר יותר משבוע, לא קבלתי אף מכתב אחד. כשהכנתי את הרשימה הזו וחתמתי כמעט על 400 כרטיסים ובהתחשב עם מה שראשי הסיעות כתבו התפטר, נתתי מקום אחר להוסיף במקומו. כשהאיש הזה לא התפטר וראש הסיעה עשה פעולה לא כל כך הגונה, יוצא שיצאו כרטיסים כפולים וכרטיסים לאנשים שלא מגיע להם.

שנית, ראיתי במו עיני שישנו מספר די גדול של כרטיסים שלא חתומים על ידי אלא ע"י מישהו אחר. לא נתן לאף אחד לעשות זאת בלי הסכמתי או לכל הפחות בהסכמת המרכז או איזה מוסד שהוא. זוהי הפקרות. מובן שצריכים לבדק את כל הכרטיסים. אלא מה, כשיו"ר המרכז אמר לי ובצדק לא לעכב ולא עכבתי והבטיח לי לפני שמצביעים על דברים חשובים, מפני שלא חשוב אם בנוגע להסברה או חנוך או בנוגע ליתר הדברי אם עוד עשרים או פחות עשרים קולות, אבל כשמגיעים לנקודות בהן חשוב כל קול, אז נברר. את זה הבטיח לי היו"ר ואני מנצל כרגע הבטחה זאת.

דבר שני בנוגע לתקנון שלקחנו אותו אנבלוק ועשיתי הערה אחת במקומות שרוצים להכניס 50% שצריכים שנוי, אני מבקש להכניס שני שלישי. כרגיל בכל חברה הגונה, מפני שלהשיג 51% במצב הסיעות זה דבר שבו לא מתחשבים בדעת הצבור. אני מבקש את השנוי הזה ולהצביע. לפי דעתי זה דבר הגון בכדי לא לקבל הפתעות לא נעימות, ויכולים להפוך הכל עם 51%, אתם יודעים, שתי סיעות עשו קשר ויש להן כבר את זה. לפי דעתי אסור למסר דברים עקרוניים לשתי סיעות. ההסכם שעשו פסול!

א.ה

24.11.76

יו"ר אלטר:

הושמעה כאן האשמה חמורה בענין הבחירות. אבקש את ר' פנחס הורוביץ שהיה מעמודי התווך של ועדת הבחירות, שיתן לזה תשובה קצרה. ר' פנחס הורוביץ:

היו"ר היוצא של ועדת הבחירות שתפקידו נגמר יום אחרי הבחירות. הועידה בחרה בוועדת מנדטים ואני הייתי היו"ר ובזכות זה חתמתי כחוק לפי התקנון ולפי זה מה שהועידה החליטה, חתמתי על כל תעודת ציר, מי שהביא אסמכתא, ועל כל תעודה יש אסמכתא, אני מודה ליו"ר היוצא של ועדת הבחירות, רק שעכשיו לא היתה לך שום זכות לחתום, זכות לחתום היתה לוועדת המנדטים.

ר' פישל גלרנטר:

אני לא מקבל זאת.

ר' אלטר

אני חוזר ומאשר, החלק הראשון של התקנון התקבל ב-268 קולות נגד ארבעה ואחד נמנע. עכשיו יש לפי חשבוננו שני שלישים, אמנם על גבול דק של כמה קולות, אפילו לפי כל החומרות, אם זה רק 301 יש רב עצום, אם אנו סופרים את מספר הצירים יש רב אדיר הרבה יותר פי כמה, אבל אם אנו לוקחים בחשבון את כל האפשרויות, עדיין יש רב. אני מאחל לר' פישל גלרנטר שישגי את אותו רב לתקון שלו.

ר' גלרנטר:

לפי דעתי צריכים לבדק מה ששמענו ממר הורוביץ. רצייתי להזכיר שמי שכתב התפטר היה זה הוא, ובאו כבר שני אנשים שרצו לעשות בג'ץ ורצייתי למנע זאת, לא רצייתי לספר הכל. עכשיו אני רוצה לקרא ולרשם בפרוטוקול כמה שהצביעו בעד שנוי התקנון. 268 בעד, ארבעה נגד ואחד נמנע.

א.ה

24.11.76

ר' אלטר:

הצעת חוספת של ר' פישל גלרנטר היא כדלהלן: הועידה רואה

במשטר הסיעות בתנועה גורם המביא לפלוג ופצול ורבוי מחלוקת

ומניעה להשגת המטרה המקורית של אגודת ישראל ועשו כולם אגודה אחת.

הועידה מטילה על ההנהלה לנקט בכל הצעדים הדרושים להביא לבטול

הסיעות תוך חצי שנה. הועידה קוראת לסיעות שחתמו על ההסכם הקואליציוני

לבטלו לאחר כדי למנע יצירת מצב של קואליציה ואופוזיציה בתנועה,

בה בשעה שאין מקומה בתנועה שכל שאיפתה לאחד את יהדות התורה

חתת דגל אחד.

ג. הועידה קוראת להנהלה לעשות סדורים לבצוע ההחלטות שלוועידת

לוקארנו בענין יצירת קופת תנועה מרכזית ומניעת קופות נפרדות.

קופת התנועה המרכזית תהיה המממנת היחידה של כל פעולות התנועה.

איך זה מגיע לתקנון? אם זו הצעה, אני אולי הייתי מצטרף להצעה

ג' על ועידת לוקארנו, אבל תקנון על ועידת לוקארנו זה דבר מאד מוזר.

אני מבקש להצביע. מי בעד?

ר' גלרנטר:

בנוגע לשלושת הדברים ששמעתם, אני מציע הצבעה חשאית.

ר' אלטר:

מי בעד הצעת התקון של ר' פישל גלרנטר? מי נגד? הצעת ר'

פישל נדחתה ברוב גדול, למעשה נדחתה פה אחד.

אני פונה לוועידה ברגע הזה לו חיכיתי, אחרי שהתכנסנו והתקיימה

הועידה ואשרנו תקנון, צריך גם להציע יו"ר. אני מניח שיבחרו מישהו

אחר. אני מציע לבחר ברב אברמוביץ. יש בקשה שחלק מהצעת החוספת

של ר' גלרנטר יובא להצבעה בנפרד כי יש חלק מהחברים שמוכנים להצטרף.

נצביע על החלק הראשון: הועידה רואה במשטר הסיעות בתנועה גורם

המפריע ומשום כך מחליטה הועידה שהסיסמה של אגודת ישראל ועשו כולם

אגודה אחת, על ההנהלה לנקט אמצעים כדי להביא לבטול הסיעות. מי בעד?

מי נגד? זה התקבל כהצעה ולא כשנוי תקנון.

24.11.76

א.ה

הרב אברמוביץ:

היות והיה ערעור על ענין התקנון, אני רוצה להביא להצבעה

נוסח מחוקן.

ר' שוריןצקי:

הועידה מביאה לאשור את סדר היום המובא לוועידה בזה הלשון:

סדר היום סכומים, אשור ו/או תקון ו/או שנוי בתקנון התנועה. במקום

הנאמר בסדר היום שיש לחברים, סכומים, אשור תקנון התנועה. אבקש

להצביע על זה.

הרב אברמוביץ:

אני מבקש להצביע בעד התקון הזה. מי בעד? מי נגד התקון?

זה נתקבל ברוב גדול. היו"ר מבקש הודעה אישית.

ר' אלתר:

לפני שאני ממשיך בישיבה, ברצוני למסר הודעה אישית. קודם

בויכוח על התקנון אמרתי לרב צבי ויינרמן שתבע לדין תורה את התנועה.

אני מבקש לתקן, הוא בקש אותי וזה בצדק, לא הרב ויינרמן תבע, הרב ויינרמן

הוא טוען רבני, תבע שלמה לורנץ והוא היה הטוען בשם שלמה לורנץ. זה

נכון ואני חייב להודיע את זה כדי שלא תהיה טעות. אגב, אותה טענה

טען גם חבר ההנהלה ר' ^{למען מלך} שלמה שיינפלד שהיה גם כן טוען וגם כן הופיע

בתביעה זו. אני רוצה פשוט למסר עובדות כהלכתן.

הרב דוד פרנקל שהיה הטוען מצד אגודת ישראל מודיע שר'

משה חיים שיינפלד שבהתחלה הופיע כטוען בקש להוריד את שמו כי אינו

רוצה להופיע. כך שגם הענין של ר' שיינפלד בא על חקונו כשלמעשה

בהמשך הדיון הוא לא רצה להופיע נגד אגודת ישראל. התביעה של שלמה

לורנץ נגד התנועה בענין הבחירות.

24.11.76

כ - 1

ד' אלטר יו" :

אנחנו נגשים לבחר את 301 חברי המועצה לפי התקנון. אח"כ ידונו על בחירת המרכז ויו"ר המרכז וממלא מקום המרכז. אני מקוה שיבחרו מישהו אחר כיו"ר המרכז, לי הספיקו שתי קדנציות. אני מזמין את הרב יהודה מאיר אברמוביץ שינהל את המשך הישיבה.

ר' יהודה מאיר אברמוביץ:

אני מבקש לאפשר לי לנהל את הישיבה בצורה מכובדת כפי שמגיע בעת נעילה. אני רוצה לומר איך יהיה הסדר. אנחנו נבחר ראשית כל את יו"ר התנועה על כל מוסדותיה. אני מדיק ואומר שנבחר את יו"ר התנועה על מוסדותיה. (ב) נבחר 301 חברים שהיו צירי הועידה. אנו מבקשים את ~~המחוקק~~ ^{המחוקק} לנהל פרוטוקול רשמי על כל מה שנחליט עכשיו. נבחר 301 חברים שהם צירי הועידה. נבחר אותם כמועצה ארצית ובעת צורך נכנס אותם בזכות של ועידה ארצית. אנחנו מקווים שאם יהיה צורך, בדרך כלל קשה לקיים כל פעם ועידה ארצית, אנו מקווים שמהיום ולהבא כל ארבע שנים תתקיים ועידה ארצית. אנחנו בוחרים אותם כמועצה ארצית, זה מוסד קבוע, יכול להיות שנזמין אותם פעם בשנה או יותר, אבל יחד עם זה אם יהיה צורך לכנס גוף כוועידה ארצית ובסמכות של ועידה ארצית, זה מקובל שמכנסים את הגוף הזה בסמכות של ועידה ארצית בין ועידה לוועידה. אח"כ נבחר את המרכז הארצי בן 100 חברים. אח"כ נבחר, ואני מדיק, ממ"מ ליו"ר מרכז אגודת ישראל ואני מפרש: אמרנו קודם שאנחנו בוחרים את יו"ר התנועה על כל מוסדותיה. הפרוש הוא שיו"ר התנועה, יחד עם זה כשבוחרים את המרכז, הוא יו"ר המרכז, כי אנחנו מדגישים ואומרים יו"ר התנועה על כל מוסדותיה. אח"כ נבחר ממ"מ ליו"ר מרכז אגודת ישראל בארץ ישראל. זה יהיה הסדר, ואם תאפשרו לי גם ילך מהר מאד.

24.11.76

א.ה.

אני מביא להצעה לוועידה הארצית שאנחנו נבחר את הגאון ר' פנחס מנחם אלטר שליט"א, ראש ישיבת פת אמת, אנו בוחרים אותו כראש תנועת אגודת ישראל בארץ ישראל על כל מוסדותיה. מי בעד ההצעה הזאת? האם יש מתנגדים? אין, אני קובע שהרב אלטר שליט"א נבחר פה אחד ללא כל התנגדות.

בשם כולכם אני מרשה לעצמי לאחל ברכת מזל טוב ליו"ר התנועה ולאחל לו ולנו שיזכה לנהל את התנועה על מבועי מנוחה מתוך בריאות טובה וכל טוב לכבודה ותפארתה של אגודת ישראל. אמן.

אבקש את יו"ר הוועדה המתמדת לקרא את רשימת 300 החברים וכפי שאמרתי קודם, אנו בוחרים כמועצה ארצית עם הזכות לכנס אותם כוועידה ארצית לעת צורך בסמכות ועידה ארצית. החברים מיצגים את ת"א, ירושלים אצא חיפה ובני-ברק. כל החברים הומלצו ע"י הסיעות אבל הוועידה בוחרת חברים. הרב יצחק מאיר:

הרב פנחס לוין, הרב ליברמן, ר' מ. מינץ, ר' לייבה גולדקנופף

ר' אלטר:

רק לפני חמש דקות הוועידה קבלה החלטה, החלק הראשון של ר' פישל גלרנטר ששואפים לבטול הסיעות. זו השאיפה אבל לא צריך כבר ללכת בכיוון זה. אני מציע שהר' אברמוביץ יקרא את שמות החברים כנבחרים אישית ולא כמיצגים סיעות.

ר' אברמוביץ:

המצב הוא שאנחנו מקוים שכל אחד שיבחר הערב ימלא את תפקידו מתוך בריאות טובה עד הוועידה הבאה. אבל יש לחשש אולי יהיה חבר שיחפז, ידידי היקר הרב בלוי, אני מבין את ההתרגשות שלך ותאמין לי שאם אתה תבקש כל פעם קריאת ביניים נצא מכאן בשבע בבוקר.

העירו לי שהיות ואלה מומלצים ע"י סיעות, והסברתי שיכול להיות שמישהו
יתפטר, אנחנו חייבים להודיע אלה מומלצים ע"י סיעות ובמקרה שמישהו
יתפטר, הזכות לסיעה למלא את מקומו. הרב מאיר יקריא גם מי מומלץ
ע"י איזו סיעה.

הרב יצחק מאיר :

הרב יצחק מאיר:

אלה מומלצי הסיעה המרכזית: ר' פנחס לויז, ר' ליברמן, ר' מינץ, ר' לייב גולדקנופף, ר' חיים משה קנופ, ר' שמואל וייס, ר' צבי וירניק, ר' אליעזר הנדליס, ר' קמינר, ר' פלור, ר' יצחק צונט, ר' קנובוביץ, ר' פיק, זכריה פלר, יוסקוביץ, קלמנישקי, חרוביץ, אלחנן פריד, משה גולדקנופף, שלמה גרינפלד, יהודה מאיר אברמוביץ, משה ווינסקי, מינץ, שרלביצקי, מאירנץ, קלוגמן, גרוחובסקי, פרדס, שינפלד, אברמוביץ חנוך, ליפשיץ, קשטוק, שטיבלר, רזונטל, הרמן, קריזל, דרוק, בילוס, צסקי הרב, שפיץ, מורגנשטרן, וקסלמן, גולדברג, מנצ"ק, חוסיד, גרינציק, מרמלשטין.

יצחק מאיר, משה אירנשטיין, הרב שלמה זילברשטיין, משה פלדמן, מאיר לויז, קרנויזר, אלטר, קורניץ, גולומב, קופלביץ, שטיצברג, מרגוליס, קראפ, מוסקובסקי, רזונבאום, קלינרר, יוד, טברסקי, פינמן, מונצ"ק, שטיין, ולקוביץ, קליריו, קמינר, פלר, ברגר, מגיד, לוינבר, אורי וינצ, פוזנר, לייבוז, גלובינסקי, לשיץ, ירק, וינקלר, שטרשום, גוטמן, פרנקל. אלה הם המומלצים ע"י הסיעה המרכזית למועצה.

אלה הם המומלצים מטעם שלומי אמונים: דרוק, לוריא, ליזרסון,
אברהם מנחם, רבינוביץ, שאולזון, אברהם, גוטליב, סויסא, קליין, הריס,
נגר, ברורמן, רייך, אלקלנשטיין, רבינוביץ, אוירבך, פישמן, שפער, פרנקלא,
קוט, שייס, לוריא, הייזלר, ברקוביץ, הורונצ'יק, שאולזון, פולק, רובינשטיין,
דרוק, הייזלר, כהן, שלזינגר, אלטובסקי, רחמקין, בראון, מנדלסון, זינגר,
רבינוביץ, לוריא מאיר, גלבשטיין, ר' מנחם פורוש, לודמאיר דוד, ויסניט מרדכי.

אלה המומלצים מטעם רשימת ח"י, רשימת עדות המזרח: הרב יעקב
מזרחי, יוסף מלמד, בן-שושן, ברזילי, כהן, שניאור, אלחדד, חנינה יחיא,
ברזילי, פנחס, שרעבי, טביב, ביטון, אביטל, כהן, מזרחי,
שבתי מוסקא, אלכסל, מאיר גולין, לוי, משולם, קדמוני, יהודה צידן, נחמן כ"ץ,
יחזקאל אברהם.

א.ה

24.11.76

המומלצים ע"י סיעת סמך: הרב וינברג דוד, רוזובסקי, קריבוס, טאווא וינדע, מינשברג, בוימל, אברום וינברג, יהודה קופלוביץ. סיעת נאמני התנועה.

המומלצים ע"י הגוש לאחדות התנועה עין: אפרים מינצברג,

ישראל אורלנסקי, אברהם הירש, שלמה סופר, דוד זריצקי.

יש עוד אחד שמומלץ ע"י רשימת י"ט: משיח קמיגרין.

יו"ר אברמוביץ:

תמה ונשלמה רשימת שלוש מאות חברי המועצה הארצית בסמכות

ועידה ארצית. מי בעד אלה שמומלצים להבחר? האם יש התנגדות?

אני קובע שאין כל התנגדות, כל 300 החברים נבחרו פה אחד. עכשיו

אנו מציעים את מאה חברי המרכז הארצי של אגודת ישראל.

הרב מאיר:

אלה הם המומלצים להיות חברי המרכז מטעם הסיעה המרכזית:

הרב פנחס לויין, הרב הלל ליברמן, ר' מינץ, ר' אריה גולדקנופף,

ר' חיים משה קנופף, ר' וייס, וירניק, מונצ'יק, הרב אשר נייהוז,

ר' ישראל פויזנר, ר' יחזקאל פרנקל, הרב יהודה מאיר אברמוביץ,

בנימין שוריןצקי, ר' מרדכי מינץ, הרב שמואל שידוביצקי. קלוגמן,

פרדס, גרובסקי, ר' יצחק מאיר, מרדכי אירנשטיין, הרב שלמה זילברשטיין,

הרב משה זאב פלדמן, ר' מאיר לויין, קרנויזר, הרב אלטר, קורניק,

צבי גולומב.

אלה המומלצים ע"י סיעת שלומי אמונים: אברהם דרוק, אברהם

לייזרסון, אברהם רבינוביץ, אליהו סויסא, ברורמן, ר' דוד אוירבך,

ר' דוד פישמן, וישה לוריא, ר' חיים שאולזון, ר' יהושע פולק, ר'

יוסף הייזלר, ר' יוסף כהן, ר' יעקב רוחמקין, ר' יצחק מנדלסון,

24.11.76

א.ה

ר' ליב^ל רבינוביץ, ר' מאיר לוריא, ר' מנחם פורוש, ר' מרדכי דוד לוד^ל,
ר' משה פינק^ל, ר' שלמה בוקשפאן, ר' שלמה גינזבורג, ר' שלמה זלמן
זוננפלד, ר' שמואל שאולזון.

המומלצים ע"י הגוש לציות והגשמה: הרב שלמה לורנץ, הרב אהרון
רוטר, הרב רייז^ל, מחלוף פחימה, ר' שמעון סורוקה, ר' סיטרון^ל, משה
יוסיל^ל מצקי, ר' צבי ליכטמן, הרב משה שלזינגר, הרב זלחובסקי,
יונגרמן^ל, דוד סנקביץ, ר' שיינפלד^ל, ר' יצחק כהן, ר' דוד בלאוי, ר' שיל^ל,
שפיגל, חיים ברילנט, שלמה זלמן הורוביץ, אליעזר שולזינגר, משה קרפ,
ר' צבי זאב פרידמן.

המומלצים ע"י הסיעה המאוחדת: ר' שלמה יעקב גרוס, ר' פנחס
הורוביץ, ר' דוד ויוניציר, ר' זליג שטינמיץ, ר' צבי גרוסמן, ר'
אברהם חיים הרשקוביץ, ר' שמחה בנימין קליין, ר' אבישי שטוקהמר,
ר' איצה דוד רומוביץ, ר' אברום יצחק לוינגר, ר' שאול אריה שכטר,
ר' ישראל גרנבוים, ר' משה אונגר, ר' שמואל הלפר^ל, ר' דוד ססלר, ר'
יוסף ויז'ניצר. אלה המומלצים ע"י הסיעה המאוחדת.

המומלצים ע"י נציגי סיעת עדות המזרח ח"י: הרב יעקב מזרחי,
ר' יוסף מלמד, ר' בנימין בן-שושן, ר' שולם ברזילי, ר' אפרים כהן,
ר' שמריהו מאודה, הרב דוד שניאור, מסעוד אלחדד, יחיא חנינה.

סיעת נאמני התנועה: הרב שמואל ויינברג, הרב דוד ויינברג,
הרב שמואל רוזובסקי. סיעת סמך.

אחרון אחרון חביב המומלץ מהגוש לאחדות התנועה אפרים^ל אינסברג.

יו"ר אברמוביץ:

החברים שמעו את רשימת מאה החברים שאנחנו מציעים כחברי מרכזאגודת ישראל בארץ ישראל. מי בעד? מי נגד? מי נמנע? שני נמנעים, ההצעה התקבלה ברוב גדול, ללא מתנגדים. אני מציע לוועידה לבחר את חברנו ר' מנחם פורוש כממלא מקום של יו"ר מרכז אגודת ישראל בא"י. מי בעד? האם יש נגד? אין. נמנעים? אני קובע שחברנו ר' מנחם פורוש נבחר כממלא מקום של יו"ר מרכז אגודת ישראל בא"י. והיו 25 נמנעים. הרשו לי לאחל בשם כולכם לחברנו ר' מנחם פורוש שיזכה למלא את תפקידו החשוב והנעלה שבחרנו בו הערב מתוך בריאות טובה, מתוך הרחבת הדעת וכל טוב לשביעות רצוננו ולכבודה ותפארתה של אגודת ישראל.

זכינו ובחרנו ב"ה מתוך הבנה בלב אחד, ברוח טובה את יו"ר התנועה, חברי המועצה, חברי המרכז, ממלא מקום של יו"ר מרכז אגודת ישראל. אנו מאחלים לכל הנבחרים שיזכו למלא תפקידם החשוב והנעלה מתוך בריאות טובה, הרחבת הדעת והנפש לתועלת תנועתנו הקדושה, לכבודה ולתפארתה. כבוד הועידה, אני מציע לוועידה לפנות לכל הנבחרים מטעם רשימת ציות והגשמה ולבקש אותם לקבל את הבחירה, לבוא ולהשתתף במוסדות התנועה מתוך שלום, אחדות, אהבה ואחוה. אני מבקש מי שבעד הצעתי יריט יד. כוונתי לסיעת ציות והגשמה וסיעת עדות המזרח. האם יש חלילה התנגדות? אין, נמנעים? אין. ההצעה התקבלה פה אחד.

אני מציע לוועידה ואני מבקש לשמע את הנוסח: הועידה מטילה על המרכז הארצי שנבחר הערב לקיים ישיבתו הראשונה ביום ~~אמצע~~ ~~אחמישי~~ הבא לבחר סגניו ליו"ר המרכז הארצי ומזכיר כללי של המרכז הארצי. מי בעד ההצעה הזאת? האם יש התנגדות? אין. נמנעים? אחד. ההצעה התקבלה.

אני מציע: הועידה מודה לחברי ועדת הבחירות ולראשה ידידנו ר' פישל גילרצטר עבור עבודתה הנאמנה והמסורה. בארגון הבחירות וכן לוועדה המכינה את הועידה. מי בעד דברי התודה? כולם. אני מ כבד את ממלא מקום יו"ר אגודת ישראל לומר דברי תודה על הבחירה.

הרב מנחם פורוש:

ברשות כבוד יו"ר התנועה הגאון ר' פנחס מנחם אלטר, ברשותכם צירי הועידה, ברשות כל הקהל הקדוש הזה ויש לי הכבוד והזכות להגיד גם ברשות אבי מורי שליטא, אני מודה לכם מקרב הלב על הבחירה הזאת. אני מתפלל לשם: השם יתן לי את הכוח ואת היכולת למלא את הציפיות שלכם, של כולנו, שיחד נזכה לפתוח דף חדש באגודת ישראל, לפעל, להפעיל, להרחיב את התנועה ולהפוך אותה כגורם מכריע כדי להשליט את התורה בארץ התורה. אני מודה לכם רבותי. אתם יחד אתנו, הבה נקדש שם שמים ונרומם את כבוד אגודת ישראל אשר קדושי עליון יסדוה, זכותם תעמוד לנו שנוכל לרומם את כבוד אגודת ישראל אשר יקרה לנו, אגודת ישראל אשר היא נחוצה לנו כאויר לנשימה, אאא ישם כוחכם, אני ברגע זה רוצה להודות לשם על חן חסדו איתי, שהחינו והיגיענו וקימנו ליום הזה.

הרב אלטר יו"ר התנועה - דברי נעילה:

לא אעכב אתכם יותר מידי כי השעה מאוחרת, גם לא התכוונתי, היו לי ספקות אם נגמור היום, בכל אופן אני נרגש מאד ואני רוצה להודות לכם. שלחתי כבר פתק כשהציע הרב אברמוביץ שאני לא מסכים, אבי כבר מלאתי את התפקיד הזה, אבל אני מאד מאד נרגש. אבי ז"ל היה בין המיסדים והיה לו חלק גדול בבסוסה של תנועת אגודת ישראל. כשאני נכנסתי לשמש בתפקיד זה, אני כל הזמן הרגשתי את עצמי שאני לא יו"ר התנועה, שאני ממלא מקום יו"ר התנועה, מכמה טעמים:

24.11.76

א.ה.

קודם כל קודמי בתפקיד הרב יצחק מאיר לוינ'ל היה ממשיך דרך הראשונים, מתורגמן לתנועה, הוא חי את התנועה בדמו, הוא כאילו נפטר תוך כדי עבודתו בתנועה, ואני עד כמה שהתנועה יקרה לי הייתי רחוק מזה קצת. התנועה הייתה קרובה מאד בליבי, אבל לא יכולתי את התרגום, להיות כל כך קרוב לזה.

דבר שני, זה לא סוד, 33 שנה לא הייתה ועידה נבחרת, 26 שנה אין ועידה, אני נכנסתי לפני ארבע שנים ואז היה 28 שנה אחרי ועידה נבחרת ו-22 שנה לוועידה המוסכמת. אני ראיתי עצמי ספק מוסמך ספק לא. אמרו כן מוסמך ואמרו לא מוסמך, אני בליבי הרגשתי שאני לא מוסמך והמרכז לא היה מוסמך. יש פרוטוקול, מצאו אותו או לא מצאו אותו, הרגשתי עצמי יושב במקום שאול. לא זלזלתי, אבל הייתי במצב לא נוח. אחד הדברים הראשונים הוא שחיכיתי למעמד זה ובליבי פנימה חשבתי: הנה יבוא היום, מישהו יבוא בתפקיד זה ואני אלהץ את ידו ובוזה גמרתי את תפקידי כממלא מקום, או יותר נכון כסותם פרצה. ב"ה נכנסתי בהתחלה בהתלהבות גדולה להקמת הוועידה הנבחרת, לבחירות לוועידה. ראשון זרק את הרעיון ר' דוד מאיר לוינשטיין ואני רוצה להודות לו. זו הייתה תנועה שהתחילה יותר מידי בהתלהבות ויותר מידי מהר. אכלנו את זה ועברה תקופה קשה. שוב עלינו על הגל הנכון ובאנו עד הלום. למרות כל הקשיים אני רואה בזה מפנה היסטורי עמוק מאד ועכשיו אני מרגיש עצמי באמת נרגש כיו"ר נרגש של התנועה.

אני מודה לכם מאד מקרב לב על הבחירה. בעיני יו"ר נבחר של אגודת ישראל זה כבוד גדול מאד, כבוד שאני לא ראוי לו. תפקיד מאד מחייב אותי ואתכם. לא יכולתי להבחר אלא ע"י הסכמתכם ואני לא יכול למלא שום פונקציה בלי עזרתכם, עזרת חברי המועצה והמרכז שזה פחות או יותר האנשים היושבים באולם זה.

הבטחתי לא להאריך, אני מאד נרגש והייתי מאד צריך להאריך, יש חפקידים רמים מאד, פמליא של מעלה ופמליא של מטה אמרתי בשעה שקדמתי את פניכם ואני מוצא שבזמן הזה ובתפקיד הזה, השלב האחרון לפני ביאת גואל צדק הוכן על כתפי האנשים האלה, מי לא עושה תקון חצות, וזה תקון חצות לעשות משהו שביל אגודת ישראל ברגע הזה. התפקידים עצומים, המאמץ נשגב. ראינו את מעמד הפתיחה שהיה נשגב מאד, מעמד הנעילה עוד יותר נשגב, שהקמנו משהו ואנו מחכונים לקראת זה, כל הגדולים וכל הנוער עלינו עיניהם מופנות, לא לפתיחה אלא לנעילה ומה שישאר למחרת הנעילה ולמחרת המחרת. עוד לא השלמנו את המלאכה, אנו צריכים לבנות מרכז והמרכז כפי שסוכס צריך לבחר בסגנים, במזכ"ל התנועה ואני מקוה שזה יעשה ביחד איתי ועם ממלא המקום של היו"ר, ויחד נעבוד. עלינו מוטל קודם כל לבצע את החלטת מועצת גדולי תורה על הקמת הנהלה בשתוף כל הסיעות.

אני חושב שדעת כולנו לבטול הסיעות, כולכם הייתם את הועידה וראיתם שלעיתים חילוקי הדעות הסתימו לבסוף תוך אהבה וידידות בתוך הסיעות, היו הרבה יותר גדולים מאשר חילוקי הדעות בין הסיעות וזה אומר הרבה, אומר שנוי גדול בכל מה שהיה עד אתמול. זה אומר בטול הסיעות למעשה, אם כי להלכה הם משמשים כגופים שמחברים את התנועה. אני מקוה שיחד נוכל ללכת הלאה והלאה, והמשימה שנראית לכאורה קשה שיש עלינו צווי של מועצת גדולי תורה, יהיה דבר ראשון, לנסות להקים הנהלה. בסיס לעבודה משותפת שזה העקר, לקדש שם שמים.

קודם כל תודה חמה לר' פישל גלרנר שהיה לו חלק רב בהקמת הועידה מההתחלה, מאלה שדחפו את התנועה עד לכאן. אני מצטער שנגרם לו כל כך הרבה כאב במשך הזמן.

24.11.76

מ.ה

היו כאן הרבה דברים שנכנסו לתיק, ביניהם היה דבר אחד שהבטחתי לדבר עליו, העניין שאמרו שצריך לקרב יותר אנשים כדי לחלק תפקידים, לא להטיל יותר מידי תפקידים מחוץ לתנועה על איש אחד, שלא לתת אפשרות לחבר לכהן ביותר מידי קדנציות ולאפשר חלופין לחברים בתנועה. האנשים שעוסקים בזה באמת לא מעוניינים לשמור על תפקידיהם. כולם יעזרו לנו, יבואו חברים חדשים ובאמת נוכל גם לחלק תפקידים. החברים לא מעוניינים בתפקידים כפולים. אם החברים באמת יתענינו, אני מקוה שהדבר ימצא את פתרונו.

אני רוצה לשלוח ברכה לוועידה בארה"ב שמתחילה מחר, ביום חמישי, הוועידה הארצית של אגודת ישראל בארה"ב. זה יפה שהוועידה שלנו תשלח לאחותנו בארה"ב, אחותנו את היי לאלפי רבבה, כמו שאנחנו באנו מאלפי רבבה, גם שם תהיה הוועידה באלפי רבבה. אני מקוה שהחברים מצטרפים לברכה.

דבר אחרון אני רוצה לומר: הוועידה עברה עם רשמים טובים מהאחדות, מהסיום, ומהנתיחה, אבל מהפתיחה ועד הסיום עברנו כל מיני דברים, ויש טעם טוב מאד לכל הסדורים, אבל בעקר עלינו להודות לצוות ולאיש אחד שהיה למעשה עיקר, שליווה את כל מערכת הבחירות בתור אגאא עוזר עזרה רבה מאד, הוא ר' מרדכי מינץ שזעק ודאג לפרטים קטנים מאד ועד הדברים הגדולים מאד. זה אפשר לנו לעבוד ונשאר לנו טעם טוב וכך גם הכלי היה טוב.

תודה לרב לייזרסון שגם כן ליווה את הבחירות. כמו שאמר ר' מאיר שפירא על הדף היומי, שהגמרא בבבלי, זה הרשי והתוספות בצרפת והמהרש"ק בפולניה וכולם התאגדו ביחד וזו אגודת ישראל. אותו הדבר היינו כאן. אחד מזכיר בסיעה פלונית ושני בסיעה אלמונית ויחד היה הצוות שעליו מושחתת אגודת ישראל.

והרב רב אברהם יוסף לייזרסון הוא אשר נהל את מערכת ההסברה

וזה אמר הרבה לכולנו. שמענו ובחוץ שמעו וזו עבודה מסורה.

אח"כ לצוות שעוזר, למרות שכולם עבדו יש כמה מהצוות שעזרו

במיוחד. אני רוצה להזכיר את ר' יצחק מאיר אלטר שהוא קרוב משפחתי,

שעזר במרצו ובתבונתו במסירות רבה. תודה לר' פישל יצחק היינה

שגם הוא "קצת הרבה יהודי" שהוא ביצועיסט נפלא על פרטים קטנים

שעזר רבות לר' פישל גילרנטר במערכת הבחירות ואח"כ עזר הרבה

במכנון כל הפרטים. כולם עבדו במסירות רבה. כמו כן מר הורוביץ,

מר דרסלר המלווה את התנועה כל הזמן, אבל עכשיו הושאל לוועידה,

ר' מרדכי ברקוביץ ועוד כמה וכמה חברים. כל הצוות, כולם יבואו

על הברכה, הם עזרו למפעל הגדול ולמעמד הגדול הזה. תודה רבה

ולילה טוב לכולם. המושב נעול, הועידה נעולה.